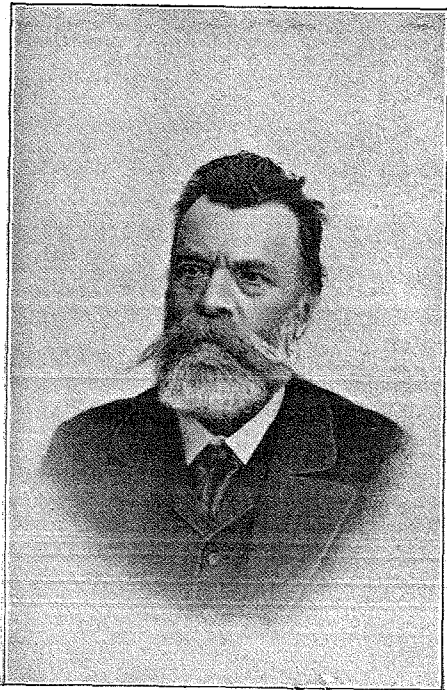

Knihovna univ. prof.
Dr. KARLA LAŠTOVKY

11-B-6

Martin Kolář,

SBORNÍK

HISTORICKÝCH PRACÍ

PROF. MARTINA KOLÁŘE

O DĚJINÁCH TÁBOŘA.

*Vydáno nákladem kuratoria městského
musea v Táboře za podpory městské
spořitelny, občan. záložny a Jihočeské
společnosti pro zachování husitských
památek v Táboře a jiných příznivců.*

USPOŘÁDAL
PROF. DR. JAN KOLÁŘ.

V TÁBOŘE 1924.
TISKEM PETRA FRANKA V TÁBOŘE.

MUSEUM MĚSTA TÁBORA tímto sborníkem prací Martina Koláře o minulosti tábořské, plní svůj závazek z roku 1898 prohlášený i v tištěné zprávě o činnosti musea za rok týž na str. 19, podle níž kuratorium musejní se usneslo, „že se postará, aby souborně byly vydány práce jeho (t. j. prof. M. Koláře), pokud se týkají dějin Tábora.“

Po čtvrtstoletí činí museum zadost své povinnosti, avšak s neumenšenou úctou a vděkem: vždyť podařilo se mu vedle správy města, jež je stálým jeho podporovatelem, najíti ochotné porozumění městské spořitelny tábořské, občanské záložny a Jihočeské společnosti pro zachování husitských památek v Táboře, jež vydání této knihy zvláště podpořily a podařilo se mu najíti pořadatele zajisté láskyplného, když dědicví otcova ujal se syn.

A tak museum tábořské vydává sborník tento jubilejního roku 1924, aby oslavilo památku zakladatele města Jana Žižky z Trocnova a poučilo o nej-slavnější době našich dějin, ve které Tábor vzal svůj počátek.

V Táboře v předvečer svátku Mistra Jana Husi l. P. 1924.

KAREL KOSTLIVÝ,
*náměstek předsedy měst. správní komise,
předseda kuratoria musejního.*

MARTIN KOLÁŘ.

Popudem profesora Emanuela Kregcze a věhlasným řízením Václava Křížka zbudovalo r. 1862 město Tábor ústav, na nějž mohlo vším právem býti hrdo. Zbudovalo reálné gymnasium, první svého druhu v Rakousku, jímž zahájena byla nová éra českého středního školství, zbudovalo první ryze český ústav, vedený v duchu slovanském, a zbudovalo jej ze svých vlastních prostředků, podavši tím skvělý důkaz své pokrokovosti a svého živého citu vlasteneckého.

Šťastnému otevření ústavu dne 4. října 1862 předcházela i šťastná volba ředitele i prvních jeho profesorů dne 23. září 1862. Ředitelem zvolen byl Václav Křížek, výtečný paedagog, jehož jméno bude vždy slavné v dějinách českého školství, a profesory vesměs mužové výborní, ozdoba nového ústavu. Z nich brzy nejpoblárnějším byl Martin Kolář.

Byl rodák jihočeský ze Švihova u Klatov, v němž narodil se 18. června 1836. Rodiče nebyli zámožni,*) ale pozorující čilého hošíka, dali ho dvanáctiletého do gymnasia v Českých Budějovicích, do čtvrté třídy přešel do Klatov, sedmou pak a osmou třídu studoval opět v Českých Budějovicích. Ač bylo se mu učití německy, (českých škol tehdy nebylo), přece všechny třídy i zkoušky maturitní odbyl s výborným prospěchem. Na to odebral se do kněžského semináře v Praze.

Již jako student gymnasiijní rád zaznamenával si vše, co pamětihodného shledal ve Švihově i v jeho blízkém a dalekém okolí. Touto libůstkou zajisté chvályhodnou zabýval se ve volných chvílích v semináři, ale se zlou se potázał. Ředitel semináře přistihl ho kdysi s knihami v ruce. Podíval se na knihu. Bylo to topografické dílo Jana Bohumíra Sommera »Königreich Böhmen«. Popudil se ředitel a zapověděl Martinu Kolářovi čísti takové knihy,

*) Otec Josef, matka Dorota rozená Hašková z Klenové. Josef Kolář byl tkalcem, pak 14 let kyrysníkem. Po odbyté službě vojenské se oženil — nevěsta čekala naň celých 14 let — a stal se sluhou u vrchnosti v Chlumu (či Chlumci?) u Třeboně. Martin Kolář byl z 8 dětí, 5 hochů a 3 děvčat. Děvčata 2 zemřela malá, na živu zůstala Františka provdaná Kládíková. Z hochů zemřel 1 malý, ostatní 4 všichni studovali: Václav později stal se kancelistou, Augustín zemřel po maturitě na tuberkulosu, Eduard dvorní rada u krajského soudu v Jičíně. J. K.

ale Martin Kolář se také popudil a — vystoupil ze semináře a dal se zapsati na universitu, kdež oddal se na studium věd linguistických a historických.

R. 1858 přijal místo vychovatelské u hraběte Latoura v Hrobech u Tábora. Vrátil se po roce do Prahy, pilně připravoval se k profesorským zkouškám z klasické filologie. Mimo to přijal místo v redakci »Slovníku naučného«, jež právě tehdy Ignác Leopold Kober za redakce Františka Ladislava Riegra vydávati se jal. Roku 1861 stal se suplujícím učitelem při gymnasiu v Králově Hradci.

Pobyt tu rok, zvolen byl r. 1862 profesorem realného gymnasia v Táboře, jehož již neopustil. Ježto na ústavu zaveden byl pro studenty reálných oddělení jazyk francouzský jako předmět povinný, čehož na reálkách nebylo, obdržel Kolář v 2. běhu r. 1866 dovolenou, aby v Ženevě a v Paříži dotvrdil se v jazyku francouzském a potom mu vyučoval.

Na to zažil Kolář všechny proměny, jež na ústavu se udály, roku 1870 jeho převzetí státem, r. 1887 zrušení jeho reálných tříd a jeho proměnu v normální gymnasium s povinným kreslením, která nastala v r. 1892.

Nejbolestnější byla proměna druhá, když ministr vyučování Pavel Gautsch z Frankenthurnu, zavilý nepřítel národa českého, dosáhl 29. července 1887 od císaře Františka Josefa nařízení, jímž nejmilostivěji, jak noviny hlásily, zrušeny byly vyšší třídy realné při reálných gymnasiích. Táborští se bránili, ale neubránili. Realné gymnasium Křížkovo bylo zmařeno.

Po smrti Křížkově r. 1881 přál si Kolář býti ředitelem realného gymnasia, ale nemohlo se tak státi. Tehdejší ministr prohlásil zásadu, že není dobré, stane-li se na ústavu ředitelem ten, kdo jako profesor dříve tu působil, protože nemůže vyvíjeti náležitou energii. Později žádal za ředitele do Třeboně, kam vábil ho tamní archiv, ale tehdejšího ministra vyučování ovládala zásada staršinství, ale Kolář byl »mladý.« Po letech zažádal zase za ředitele, ale opět se jím nestal. Nový ministr Gautsch pojal zásadu, že jen mladší ředitel bývá energický, starý je již ochablý a tu Kolář byl opět »starý.« Zůstal tedy profesorem.

V srpnu 1892 slavil ústav jubileum třicetiletého svého trvání. Ředitel Riss odebral se do lázní, a tu Kolář jménem profesorského sboru přednesl pěknou slavnostní řeč. Byl jediný, který byl u kolébky ústavu, který s ním prožil slavnou jeho dobu i smutné jeho dny od nastoupení ministerstva Gautschova. Srostl s ústavem a jak sám o sobě vyznal, zůstal »jako omšžený kámen z těch všech, kteří před třiceti lety na ústav náš byli povoláni.«

Bohužel pocítoval již tíhu let, stáří doléhalo na něho více a více. Byl mu také následujícího roku snížen počet vyučovacích hodin na 8. Slabosti neubývalo, takže konečně ke své žádosti dán byl 26. července 1893 na trvalý odpočinek. Zásluhy jeho byly uznány, a císař František Josef udělil mu — zlatý záslužný kříž s korunou. Dekorace ta byla 4. října 1893 odevzdána jako

nejvyšší milost mu prokázaná a on musil ještě za ni se poděkovati slovy »nejupřímnější oddaností.« U císaře vážila jen léta služby a stav, k němuž náležel, práce vědecká nevážíla pranic, profesor byl pouze služebníkem ve státní a jako služebník byl oceňován.

Odpočinku chtěl užiti k pracím literárním. Čas si rozdělil tak, že půl dne se obíral českou heraldikou a půl dne dějinami města Tábora. Bohužel, ač denně v procházkách na čerstvém vzduchu hledal osvěžení, slabosti neubývalo. Dne 15. května 1898 po obědě přemohl ho spánek. Ustrnul, aby se již neprobudil. Šlechetná duše jeho odlétla do říše Neznáma, odkud není již návratu.

Literárně počal Kolář býti činným r. 1860 vstupem do Riegerova »Slovníka naučného«, ale tu obíral se pracemi mu určenými, hlavně životopisy spisovatelů francouzských a německých, jež k srdci mu nepřirostly. Důkazem toho, že po vystoupení z redakce v pracích podobného směru nepokračoval.

Příchodem do Králové Hradce neurčil sobě ještě pevně cíle své literární činnosti. Psal o kouření, překládal Platonovy rozmluvy »Faedon« a »Protagoras«, ale nedokončil jich; napsal i belletristickou práci »Slečna Pětikostelská.«

Vše zůstalo v rukopise, jsouc dílem pouhé nálady.

Vlastní sobě činnost literární zahájil r. 1861 v královéhradeckém časopise »Orlici« životopisným článkem »František de Paula Švenda.« Švenda byl rodák královéhradecký, exjesuita, upřímný milovník své vlasti a svého rodného města, jehož dějiny napsal a v 15 svazcích tiskem vydal.

V Králově Hradci napsal také svou první genealogickou práci »Drslavici«, již v II. díle Koberova »Naučného slovníka« r. 1862 uveřejnil. Je to první z jeho rodopisných studií. Pilně pokračoval potom v záznamech i jiných. Bádal v universitní knihovně, v zemských deskách, v různých archivech, navštěvoval kostely a hřbitovy, popisoval náhrobky a vše, co tu památného z minulosti našel. Především všiml si erbů, dle nich poznával i rod. Brzy jeho rodopisné studie učinily jeho jméno známým a váženým v Čechách, později i na Moravě. Byl z předních genealogů českých.

Jsa poután svazky příbuzenskými k Písku,*) seznámil se tam se spisovatelem V. V. Janotou a uveřejnil v tamním časopisu »Poutníku od Otavy« r. 1862 článek »Kestřany«, jemuž následovaly v »Otavanu« a »Práchni« práce jiné.

Téhož roku dostal se do Tábora. Zvěděl, že tu na radnici i na půdách je mnoho rukopisův i knih válcích se v prachu, jichž nikdo si nevšímá. Kolář počal v nich bádati a brzy objevoval minulost města Tábora pěknými

*) První manželka jeho byla dcera měšťana a majitele realit v Písku Marie Ledecká — zemřela však již r. 1876. — R. 1879 oženil se podruhé se Štěpánkou Polcovou z Klokoť.
J. K.

pojednáními ve výročních zprávách školních, v »Táboru«, v »Památkách archaeologických a místopisných« v »Kroku«, ve »Světotozoru«, v »Českém Jihu« a jinde.

Jak výborné byly práce ty, toho důkazem, že z jeho »Historických pamětí města Tábora« ve výroční zprávě školní r. 1867 uveřejněných otiskl »Budivoj« část I.: »Majestát císaře Sigmunda městu Tábora r. 1437 udělený« a část IV.: »Boje Tábora s Jihlavou v XV. věku«; jeho »Obraz města Tábora a jeho okolí v letech 1432—1450« taktéž ve výroční školní zprávě r. 1871 vydaný otiskly »Památky archaeologické a místopisné«, že jeho »Nejstarší pečeti šlechty české až do roku 1300« (ve výroč. zprávě 1883) přeložil do němčiny a v časopise »Adler« uveřejnil hrabě Meraviglia Crivelli.

Jeho práce »Domy a majitelé jejich na náměstí v Táboře« z roku 1874 dala vznik krásnému dílu profesora Karla Thira »Staré domy a rodiny Táborské« r. 1920 vydanému.

Když roku 1888 »Ottův Slovník naučný« vycházeti počal, stal se Kolář s upřímným druhem svým Augustem Sedláčkem jedním z nejpilnějších a nejdůležitějších jeho spolupracovníků. Psali do něho články genealogické, heraldické a sfragistické, rozdělivše se o hesla. Kolář napsal jich 199.

Na heraldické výstavě ve Vídni r. 1878 uveřejnil Kolář tři rozrody důležitých šlechtických rodin na Plzeňsku.

Kolář chystal též dvě veliká díla životní, dějiny města Tábora a dějiny české heraldiky. Bohužel nebylo mu popřáno jich dokončiti. První bohužel je mezerovité, ale druhého díla část první přece vydána byla r. 1902 péčí Augusta Sedláčka pod názvem »Českomoravská heraldika. I. Část všeobecná.« Druhý díl, jehož Kolář nenapsal, hodlá napsati sám.

Seznam všech prací Kolářových je přiložen tomuto článku.

Také v životě veřejném byl Kolář horlivě činný. Již r. 1863 po 4 neděle v měsíci dubnu konal přednášky »O dějinách města Tábora«, jež velice se líbily. Z nich nejdůležitější se stala přednáška dne 25. června 1894 »O někdejšímu Sezimovu Ústí« na místě samém konaná. Jí přítomen byl mladý učitel Josef Švehla. Pilně naslouchal řečníkovi a hluboko uložil slova jeho v duši své. Přemýšlel o nich, počal kopati v Ústí Sezimově i na Kozím hrádku; později kopal i mohyly, kopal i na Trocnově a nyní je slovuťným badatelem a spisovatelem archaeologickým. Bez Koláře nebylo by Švehly a tábořského museum je z velké části dílem Švehlovým.

Měšťanské besedy byl Kolář drahá léta předsedou. V ní často přednášel, v ní utvořil se »Klub přátel věd a umění« a opět v něm byl jedním z nejčinnějších. Když k popudu klubu po návrhu ředitele Františka Farského založila obec městské museum, stal se Kolář jeho ředitelem a s profesory Augustem Sedláčkem a Františkem Augustýnem Slavíkem obdařen byl správou odboru archaeologického a historického.

Když r. 1886 měšťanská a občanská beseda sloučily se v jeden spolek — besedu, stal se jejím místopředsedou. Toho roku 16. června oslaveny byly v ní abrahamoviny Kolářovy. Důkladně a pěkně napsal také Kolář r. 1891 dějiny besedy, jež vyloženy byly na Jubilejní zemské výstavě v Praze. Žel, ztratily se!

O tábořských výstavách vždy byl členem jejich komitétů. Také členem obecního zastupitelstva byl od r. 1886 po několik let.

Vida, že v Táboře jedna historická památka stavitelská za druhou se boří a ničí, postaral se, že táborští akademikové asi 30 obrazů vykreslili, aby aspoň takto památku jich zachovali.

O prázdninách v roce 1873 účastnil se sjezdu slovanských archaeologů v Kyjevě na Rusi.*)

Pro své zásluhy literární zvolen byl již r. 1865 dopisujícím údem archaeologického sboru českého musea a roku 1878 členem heraldicko-genealogického spolku »Adler« ve Vídni a členem heraldicko-genealogické akademie v Pise ve Vlaších.

Kolář byl muž vzácných vědomostí, paedagog nad jiné horlivý, občan nevšední, který po sobě zůstavil čestnou památku.

F. D. Zenkl.

*) R. 1879 byl v Mnichově a navázal styky s Fridrichem von Bezoldem, nejlepším historikem reformace a spisovatelem, jenž svými pracemi o době husitské zjednal si i u nás velmi dobré jméno. Jinak z cizinců měl styky s Lützovem, genealogem Dörem, z domácích badatelů s Palackým, Tomkem atd.

SEZNAM VĚDECKÝCH PRACÍ PROFESORA MARTINA KOLÁŘE.

Podává vděčný žák F. D. Zenkl*.)

A. PRÁCE TISKEM VYDANÉ:

R. 1860.

Barben Dubourg Jacques. — Barbeyrac Jean. — Barbo. — Barbour John. — Bardas. — Barra Josef. — Barré Pierre Yves. — Barruel Augustin. — Bartuškovice z Dražice Jan. — Basseville Nicolas Jean Hugon. — Bava Jan Bapt. Eus. — Bayen Petr. — Baze (de Lot et Garonne). — Bedmar Alfons dela Cueva. — Beger Vavřinec. — Behn Aphara. — Bensera de Isaac. — Bentheim. — Bergier Nic. Silv. — Bermudes. — Beyle Marie Henri. — Biernacki Jan Krištof. — Biester Jan Erich. — Birnbaum Jan Michal Frant. — Bitzius Albert (Jeremiáš Gotthelf). — Brigitin čili Birgitin řád (řád Spasitele světa). (V Koberově »Slovníku naučném«, díle I.)

R. 1861.

František de Paula Švenda. (V »Orlíci«.)

R. 1862.

Drslavici. (V Koberově »Slovníku naučném«, dílu II.)
Kestřany. (V »Poutniku od Otavy«.)

R. 1863.

Vilém mladší z Risenberka a Rábí. — Procházky po okolí Píseckém: Dobeš. — Páta z Risenberka. (V »Otavanu«.)

R. 1864.

Královské město Tábor. Popis statistickohistorický. (Společně s Václ. Křížkem, Dr. Ant. Tillem a Dr. Aug. Schvarzerem, ve výř. zprávě real. gymnasia tábořského.)
Buzice a Buzičtí z Buzic. (V časopise »Prácheň«.)

R. 1865.

Majetek měst království českého v deskách zemských zapsaný. — Pan Jaroš z Drahonice a na Božejovicích. — Dodatek a oprava článku o Buzických z Buzic. (V »Otavanu«.)

*) Pokud nejsou otištěny v tomto sborníku, dle zprávy o činnosti kuratoria městského Musea v Táboře z r. 1898.

J. K.

R. 1866.

Heřmaň. (V »Otavanu«.)

R. 1867.

Hradiště na rybníku Ostrově. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1868.

Rozvod Drslavicův. — Archiv Soběslavský. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1869.

Památky na Plzeňsku. — Rozvod Dobrohostův a osudy jejich. — Hradiště u Štítar v Plzeňsku. — Příspěvky archivní. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1871.

Kostel v Čičovicích blíže Horšova Týna. — Stráže uvnitř Čech. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1873.

Nápisy ze XIV., XV., a XVI. věku na Plzeňsku, Klatovsku a Prácheňsku sebrané. — Hradiště u Smrkovic blíže Písku. — Tistové z Libšteina. — Rozvod Svojsínských. — Hrádek Kukelweit. — Jak Černínové dbali o památku rodu svého. — Poplatky z Risenberku. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1874.

Karlishaus, hrad a městečko v Čechách. — Archaeologický sjezd v Kyjevě. — Sršové z Loun. — Rozvod Svojsínských (rodokmenná tabulka v příloze.). (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1875.

Památky na Plzeňsku, spolu opravy a dodatky. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1876.

František Palacký. (V »Českém Jihu«.)

R. 1880.

K pravosti rukopisu Zelenohorského. (V »České Včele«.)
Náhrobník pana Hrona z Pacova ze XIII. století. (V »Českém Jihu«.)

R. 1882.

Příspěvky heraldicko-genealogické: Pan Jaroš ze Slivna a jeho rod. — Rody stejného erbu na Plzeňsku, a na Tábořsku i Budějovicu. — Zdouň a pánové ze Vzduň. — Heraldické názvosloví české. (Ve »Sborníku historickém« vydaném na oslavu desítiletého trvání »Klubu historického« v Praze.) Stať o Táboře v Řivnáčově »Průvodci po království Českém«.

R. 1883.

Nejstarší pečeti šlechty české až do roku 1300. (Ve výroč. zprávě reálného gymnasia tábořského, přeloženo též do němčiny od hraběte Meraviglia Crivelliho a uveřejněno v časopise »Adler« r. 1883.)

R. 1887.

O potomcích Vršovců. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1888.

Abdank. (Společně s redakcí.) — Allianční znaky. (Obě v »Ottově Slovníku naučném«, díle I.)

R. 1889.

Alsterlové. — Ameha z Borovnice. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle II.)
Písmeny v poli pečeti. (V »Památkách archaeologických a místopisných«.)

R. 1890.

Babka z Kvasejovic. — Barvy heraldické. — Bazilišek heraldický. — Belina. — Benedové z Nečtin. — Beneš Frant. Xav. Josef. — Běšínové z Běšín. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle III.)

R. 1891.

Z Bítova (vládycká rodina). — Bítovští z Bítova. — Bítovští ze Slavíkovíc. — Blehové a Mlazovští z Těšnice. — Z Bleileben Regnerové. — Blíživští z Blíživa. — Z Bobolusk (vládycká rodina). — Bohuchvalové z Hrádku. — Bohušové z Otěšic. — Bořkovští z Košemberka. — Bořítové z Budče. — Bořítové z Bystřice. — Z Boru (pánové a vládykové). — Bradlečtí a Jenkové z Mečkova. — Bradlíští Olbramové ze Štěkře. — Braníšovští z Braníšova. — Břevno (v heraldice). — Broumové z Měřetic. — Z Bubna a z Litice (hrabata). — Z Bubna Varlichové. (V Ottově Slovníku naučném«, díle IV.)

Caltové z Kamenné Hory. — Caretto de Millesimo. — Cavriani. — Cebivští ze Záduba. — Cecinkarové z Birnic. — Celerové z Rosenthalu. — Cikánové z Čermné. — Cikánové ze Slupska. — Cílové ze Svojšic. — Cimburkové a Tovačovští z Cimburka (s Ant. Jar. Vrtátkem). — Clanner z Engelshofenu. — Clary — Aldringen. — Z Colloreda (hraběcí a knížecí rod). — Croy-Dülmen. — Cukrové z Chylic. — Cukrové z Tamfeldu. — Častolar z Dlouhévsí. — Z. Čáčovic (vládykové). — Čáč ze Železnice. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle V.)

R. 1892.

rod pánů Švihovských z Risenberka. (Ve výroční zprávě gymnasia Tábořského.)

Čejkovští z Čejkov a Ojřové z Čejkov. — Čekanice (ves u Blatné). — Černětice. — Černínové z Chuděnic. — Čertodějšti z Čertorej. — Čičovcové z Čičova. — Čichálovcové z Čichalova. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle VI.)

R. 1893.

Dešenští z Dešenic. — Dlouhoveský z Dlouhévsí. — Dobrohost z Hostouně. — Dobrohost z Ronšperka. — Z Dolan (panská větev Drslaviců). — Dolští z Týnce. — Doubravský z Doubravy Racek. — Doudlebský z Doudleb. — Dráčovský z Dráčova. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle VII.)

R. 1894.

Drslavici. — Dubský z Přebomyslic. — Dubský z Vitiněvsí. — Duc z Vařin. — Dýmek z Těptína. — Ebrzvin z Hradiště. — Elpognar z Dolejšího Schönfeldu. — Enis z Attern a z Iveagha. — Erbovník. — Erbovní list. — Erbovní strýcové. — Erby. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle VIII.)

R. 1895.

Fellner z Feldeggu. — Flašár z Dolan. — Frankengrüner z Kinšperka. — Fraňkové z Liběchova. — Fraňové z Ejzife. — Framdár z Pruku. — Fremut a Mířkovský ze Stropčic. — Fruvein z Podolí. — Z Gallasu (hrabata). (V »Ottově Slovníku naučném«, díle IX.)

Historické zprávy o pěstování některých rostlin v Čechách a na Moravě. (V »Českých listech hospodářských«.)

R. 1896.

Gerstorf z Gerstordu. — Glac ze Starého Dvoru. — Z Gleissenthalu (rodina svobodných pánů). — Globicové z Budčina. — Globnar z Globenu. — Z Golče (svobodní páni a hrabata). — Gottfried ze Žebnice. — Z Götzů (hrabata). — Granovský z Granova. — Gryspek z Grysparu. — Günter z Moren. — Z Gutšteina (rod staropanský). — Habartický z Habartic. — Haberveš z Habernfeldu. — Hájek z Libočan. — Hájek z Robčic. — Halaš z Radimovic. — Hanikýř ze Semína. — Harant z Polžic a Bezdržic. — Z Harrachu (hrabata). — Z Hartigu (hrabata). — Hartmann z Hartenthalu. — Hartmann z Klaršteina. — Z Hatzfeldu. (S redakcí.) (V »Ottově Slovníku naučném«, díle X.)

R. 1897.

Helm. — Helmélín. — Helm z Vorlova. — Helversen z Helversteinu. — Henygar ze Seeberka. — Heraldika. — Z Herbersteina (hraběcí rod). — Herold ze Stodu. (S Frant. Levým.) — Heroltové. — Heršteinsti z Heršteina. Z Henssenstammu (hrabata). — Hilprandtové. — Hodičtí z Hodic. — Hofman z Grünbuhalu a ze Střechova. — Hogen ze Švarcpachu. — Z Hohenembsu (hrabata). — Holakovský z Proseče. — Holar z Práchně. — Holejšovští ze Slavětína. — Holovouský z Holovous. — Höltzl ze Sternsteina. — Holý a Žďárský z Chrastu. — Z Houbic Horýnové a Ořechovští. — Hora z Ocelovic. — Hořčice z Prostého. — Hořešovec (rody vládycké). — Hořický z Hořic. — Hořický z Hořic. — Hošťálek z Hognestu. — Houska ze Zahrádky. — Houška z Adlersburka. — Hoyos. — Hrabě (erb v heraldice české). — Z Hradce (staropanský rod). — Hradištský z Hořovic. — Hříč (jméno erbu českého). — Hruška z Března. — Hruška ze Strkova. — Hubatius z Kotnova. — Hubryk z Hengersdorfu. — Huvar z Lobenšteina. — Hýlovec z Polkovic. — Hýzrle z Chodů. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle XI.)

Chanovský z Dlouhé Vsi. — Chlumčanský z Přestavlk a z Chlumčan. — Choryňský z Ladské. — Chotek z Chotkova a z Vojnina. — Chřepický z Modlíšovic. — Chroustenský z Malovar. — Chrt ze Rtína. — Z Ilburka (panský rod). — Z Ilova (svobodní páni). — Iselin de Lonau. — Isolani. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle XII.)

R. 1898.

Janovský z Janovic. — Jeník Zásadský z Gamsendorfu. — Jeníšek z Újezda. — Jenšík z Ježova. — Jenšík z Radvánova. — Jezbera z Kolivé Hory. — Jezovský z Lub. — Kába z Rybňan. — Z Hadova (vládykové). — Kařuň z Chlumu. — Z Kaiseršteina (svobodní páni a hrabata). — Kalenicové z Kalenic. — Kamarét ze Žirovnice. — Kamarýt z Rovin. — Kamberský z Kamberka. — Z Kamenice (vládycké rodiny). — Kamenický z Vitiněvsí. — Kamycký ze Lstiboře. — Kamýk z Pokratic. — Kanický z Čachrova. — Kapřík Lesonický z Lesonic. — Kapr z Kapršteina. — Karel ze Svarova. — Karg z Bebenburku. — Karlovic z Karlovic. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle XIII.)

Karvinský z Karvině. — Kasalický nebo Kasalský. — Kavan z Dědibab. — Z Kellersperga (svobodní pánové). — Keruň z Lomu. — Kestranský a Údražský

z Kešťan. — Kieľř ze Zakšova. — Kheck ze Schwarzbachu. — Khevenhüller. (V »Ottově Slovníku naučném«, díle XIV.)

Sedání, turnaje a jiné rytířské kratochvíle v Čechách. (V »Českém Jihu«, též o sobě.)

R. 1924.

Procházky po Sázavě. (Otištěno v »Časopisu přátel starožitností.« Z pozůstalosti.)

B. PRÁCE NA VÝSTAVÁCH VYLOŽENÉ:

R. 1878.

Na heraldické vystavě ve Vídni: tři rozrody šlechtických rodin z Plzeňska:
I. Rozrod hrabat Klenovských z Klenové, svobodných pánů Janovských z Janovic a vládyk Chřínovských ze Chřínova.

II. Rozrod hrabat Lažanských, svobodných pánů z Bukové, hrabat Chotků z Chotkova a Vojnína, pánů ze Švihova, vládyk Korbělů z Bukové, Chuchelských a Žehušických z Nestájova, vládyk z Chrančovic, z Újezda nade Mží, Lehomských z Malevic, Rousů z Lipna, Rousů z Čemin, vládyk z Radkovic, Žitínů z Myslovic, vládyk z Konratic, z Čijevic a Stánovských z Čechtce.

III. Rozrod hrabat Černínů z Chudenic, potomků rodu Drslaviců, hrabat Žampachů z Potenšteina, pánů ze Žinkov, z Boru, z Litic, z Potenšteina, z Dolan, vládyk z Kařeza, Ůlických z Ůlic, ze Sulislaví, z Blahoust, Čejkovských z Čejkov, Malešických z Malešic, ze Vřeskovic, ze Schönangeru, Sulků z Hrádku, pánů Švihovských z Risenberka, pánů z Častolovic, z Dobrušky neb z Opočna a z Kostomlat.

R. 1891.

Na jubilejní zemské výstavě v Praze: Dějiny »Besedy« v Táboře.

C. PRÁCE V RUKOPISE:

1. Dějiny české heraldiky (životní dílo v prvních částech hotové).
2. Dějiny královského města Tábora (druhé životní dílo začaté a bohužel mezerovité).
3. Adamité v Čechách. (R. 1879 sepsáno.)
4. Dějiny Tábora (rok 1420).
5. Doba bronzu. (R. 1877 sepsáno.)
6. Kouření, pojednání tabákové. (Asi z r. 1862.)
7. Mikulášenci v Čechách. (R. 1876 sepsáno.)
8. O Bozensku a jeho hradě.
9. O Etruscích. (R. 1882.)
10. O Vzdělanosti Skandinavců za dob pohanských. (R. 1880.)
11. Pagody v Indii (překlad). (R. 1885.)
12. Paní Polyxena z Lobkovic. (R. 1895.)
13. Platonovy rozmluvy: Faedon (překlad neúplný) a Protagoras (rukopis snad ztracen). (Asi z r. 1861.)
14. Prachistorické nálezy v Boru. (R. 1897.)
15. Přemysl Otakar a Rudolf Habsburský.
16. Restaurace Bechyňské brány v Táboře.
17. Slečna Pětikostelská (belletristická práce; asi r. 1862).
18. Umění v Evropě ve XII. a XIII. století se zvláštním zřetelem k Čechám. (R. 1894.)

Mimo práci 1. a 2. jsou ostatní rukopisy uloženy v městském museu v Táboře. — Podařilo se mi zjistit jen části č. 2. a 4., jak otištěny v tomto sborníku; rovněž č. 7. — Mimo to jsou ve zdejším archivu č. 8. a 17. J. K.

D. KONANÉ PŘEDNÁŠKY:

5., 12., 19. a 26. dubna 1863: O dějinách města Tábora (ve prospěch spolku pro podporu chudých studujících). — Z nich, pokud jsem rukopisy našel, jsou sestaveny v tomto sborníku »Obrázky z dějin Tábora 16. stol.« J. K.

1. května 1870: O šatech a šperku ženském u starých Čechů (v dámském spolku »Zora«).

30. listopadu 1873: Obrázky z minulosti našeho města (tamtéž). Viz shora J. K.

20. října 1874: O ruském městě Kyjevě a jeho památkách (v Měšťanské besedě).

17. listopadu 1874: O Varšavě a jejím všestranném životě (tamtéž).

24. dubna 1875: O důležitosti jmen slovanských pro místopis, dějepis, slovanskou filologii a kulturní dějepis vůbec (v Klubu přátel věd a umění).

8. dubna 1876: O sektě Mikulášenců (tamtéž). Viz odd. C. č. 7. J. K.

29. dubna 1876: O Františku Palackém a jeho Dějinách (o večeru na oslavu dokončení »Dějin národu českého« od Fr. Palackého v Měšťanské besedě).

30. září, 7. a 14. října 1876: O městě Oustí nad Lužnicí (v Klubu přátel věd a umění).

4. ledna 1877: O porážce Táborských r. 1520 Zdeňkem Malovcem z Chýnova (čteno v Spolku historickém v Praze).

4. prosince 1877: O bronzovém věku (v Klubu přátel věd a umění).

5. dubna 1879: O Adamitech (tamtéž).

13. ledna 1880: O svých cestách po Německu (tamtéž).

27. listopadu 1880: O vzdělanosti Skandinavců za dob pohanských (tamtéž).

19. března 1881: Z historie města Tábora (v Občanské besedě). Viz shora, J. K.

1. dubna 1882: Hrabata Taaffové v Rakousku (o večeru na oslavu znovu-zřízení české university v Měšťanské besedě).

8. října 1882: O Etruscích, praobyvatelích nynějšího Toskánska (v Klubu přátel věd a umění).

4. března 1885: O podzemních pagodách v Zadní Indii (v Měšťanské besedě).

15. března 1885: O pokusích pana Oldřicha z Rožmberka, jak by se Tábora násilím nebo lstí zmocnil (ve prospěch »Ústřední Matice školské«).

29. listopadu 1885: Obrázky z pospolitého života v městě Táboře za rozličných dob (v Besedě). Viz shora, J. K.

12. března 1887: O prvních obyvatelích města Tábora (tamtéž).

14. srpna 1892: Řeč o jubilejní slavnosti Táborského reálného gymnasia (v městském divadle).

21. prosince 1892, 4. a 11. ledna 1893: O literatuře české nové doby (v dámském spolku »Zora«).

14. října 1893: O osmerém obléhání Tábora (v Besedě).

25. června 1894: O někdejším Sezimovu Ústí (o vycházce Táborského odboru klubu českých turistů do Starého Tábora a Planě).

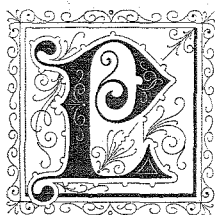
21. listopadu 1894: O umění v Evropě ve XII. a XIII. století se zvláštním zřetelem k Čechám (v Besedě).

10. března 1895: O paní Polyxeně z Lobkovic (v dámském spolku »Zora«).

14. listopadu 1897: O staročeských sedáních, turnajích a rytířských hrách (v Besedě).

SLOVO O ČASOPISU „ARCHAEOLOGICKÉ PAMÁTKY”.

»Tábor« roč. II. č. 27. ze dne 4. listopadu 1865*).

Poslední sešit tohoto časopisu přináší nám na obálce jména předplatitelů, jichžto celkem 170 jest. Nechtěl jsem ani očím svým věřiti, že by takové skromné účastenství mezi osvěceným a vzdělaným národem 7milionovým měl list, jenž si na korouhev svou napsal zpytování starožitností, podrobného děje- a místopisu českého, moravského a slezského: a nemám věru jména pro takovou bezpříkladnou netečnost a lhostejnost k svatým památkám našeho národa. Zatím co Němci v Čechách sobě zakládají spolek pro zkoumání dějepisu Němcův v naší zemi, zatím co č. k. akademie věd a umění ve Vídni ve svém ročním spise »Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen« s horlivou bedlivostí a důkladnou svědomitostí místopis a dějiny arcivévodství Rakouského a vnitřních rakouských zemí vůbec pěstuje a v seznamu zvláštním všechny nálezy starožitnické celého mocnářství rakouského důkladně probírá, zatím co podobné spolky ve všech vůkolních zemích jazyka německého utěšeně květají: orgánu českému pro zpytování českého děje- a místopisu tonouti jest mezi životem a smrtí, neboť nelze, aby příčinnost i obětavost archaeologického sboru království českého, jakož i spisovatelů bez podpory obecnstva na delší čas jej udržely. Kdyby list tento neplnil svou povinnost, kdyby nadržoval výhradně jedné neb druhé stránce badání historického a buď pouhé dějiny šlechty neb hradů pěstoval, buď jen místopis měst probíral, buď církevním dějepisem se zanášel: mohli by čtenářové jednostrannost mu vyčítati zrovna tak, jako kdyby pouze starožitnictví se věnoval a jen vypisoval, kde jaké hradiště, kde jaká mohyla nalezena byla. Pakli však co možná všestranně a v každém oboru spisovatelé pracují a redaktorové se starají o dobré kritiky nejnovějších spisů, které domácí historie se týkají, o zajímavé zprávy archaeologické nejen z Čech, nýbrž ze všech zemí vůbec a dobré obrazy názorně památky naše podporují: tuť věru nepochopuju, kudy to jde, že národ náš svých skvostů historických často drahou krví vykoupených, kterých dosud štěstí této naší zemi popřálo, si nevšímá a lhostejně se k tomu dívá, jak na zmar přichází ušlechtilá snaha všech těch, kdo o svaté dědictví otců se zasazují. Mámeť ovšem své museum království českého v Praze, sbírky pro náš národ neocenitelné, které posud valně se rozmnožují: ale nikdy by nebyl zvěčnělý hrabě Kašpar Šternberk a náš otec dějepisu Palacký mohli založiti tento

*) Zařadil jsem tento článek jako úvodní z toho důvodu, že jasně z něho vysvítá názor M. Koláře na dějiny a dějepis vůbec a náš zvláště.
J. K.

ústav, kdyby s takovou liknavostí se byli potkali u národa, tenkrát když na něho vznesli své prosby o podporu tohoto ústavu, jenž pravou chloubou národa se stal. Utuchlou tuto lásku a obětavost opět vzbuditi v národu jest účelem tohoto článku a důvěra má mne zajisté nezklame, to očekávám s jistotou od národa, jenž obětí velikých schopen jest, jak skvěle viděti můžeme při podpoře národního divadla, ať o jiných spanilomyslných skutečích zde pomlčím. Na vás tedy, vy kněží a duchovní správce, vznáším svou prosbu, abyste jak možná list tento podporovali, jak sami ve svůj prospěch, tak pro příklad následování hodný. Kostely a kláštery, které vaší správě svěřeny jsou, kdež lépe a důkladněji vypsané naleznete, kde se historie jejich dočtete, kde o nadáních hojných více zvíte, než-li v Archaeologických památkách? Kde může podrobný církevní dějepis lépe vypravován býti, nežli v našem listu? Na vás dále vy šlechticové, vznáším svoji prosbu, abyste pamětlivi slávy předků svých, okázali se důstojnými potomky jména slavného a statků v domácí zemi; naše listy hlásají, co zapsáno jest v dějinách slavného o vašich předcích, naše listy popisují hrady a kostely, které vystavěli a kde odpočívají vaši předkové, kteří radost i žalost sdíleli s národem, vedouce a řídíce ho po tolika století; na vás, vy měšťané, vznáším svou prosbu, abyste osvědčili se co zdární potomci mužův slavných v církvi, v státu, v obci vysoko postavených, kteří nezřídka krví svou uhájili vám majetek, ze kterého se nyní těšíte, anebo slávu a užitek získali školami a dobročinným nadáním: nedejte, aby paměť těchto mužů vaší vinou zahynula; na vás, vy rolníci, vznáším svou prosbu, abyste ve svobodném a uvolněném ruchu nového věku neodepřeli podpory listu tomuto, kde se osudů vašich dědin dočtete a seznáte, kdo na blízkém hradě, tvrzi a dvoru panoval, jaké závazky praotcové vaši k němu měli, jak v lásce nebo nenávisti s ním žili. Rádi si vzpomínáte na minulé doby a rádi čtete o dějinách domácích, to netřeba důkazy doložiti, a pročež doufám, že prosbu neoslyšíte tam, kde svatá povinnost káže. Neboť jen ten národ žije, jenž jazyka svého a dějin svých si váží a pomníky předkův svých v úctě svaté chová, ať to již starověké mohyly nebo hradiště, kostely, kláštery, náhrobky, listiny a zbraně a jakékoliv starožitnosti jsou: krví svou ještě jednou pravím, praotcové tvoji je posvětili a ty vnuku chladně k nim bys se měl, ano i jim nerozuměl? Hanba by to věčná byla, kdyby se mělo uskutečniti slovo básníkovy:

A ty-li jsi Čech
neznaje vlasti své běh?

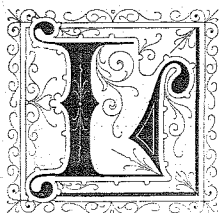
Avšak toho bohdá nebude a doufám, že hlas můj nebude hlasem volajícího na poušti ve věci nejvyšší důležité. Jakož Palacký dějinami svými rozevřel národu jasně knihu osudů jeho a Zap Českomoravskou kronikou snaží se, aby v příjemném rouše dějiny tyto každému přístupny byly, tak Archaeologické památky co v obou těchto spisech všeobecně pověděno jest, dopodrobna vypravují a vysvětlují a jsou nevyhnutelným doplňkem všeobecného našeho dějepisu; bez nich mu takořka ani rozuměti nelze. Cena listů těchto celoročně 5 zl. 50 kr. a pro údy matice 2 zl. 50 kr.*) jest věru velmi nízko postavena a doufám pevně, že zajisté odběratelů tolik bude, aby list náš beze škody a v lepší úpravě vycházeti mohl.

—o—

*) Předplácí se v Praze u pana Františka Wildnera, domovníka v Českém museu.

KANČÍK TÁBORSKÝ.

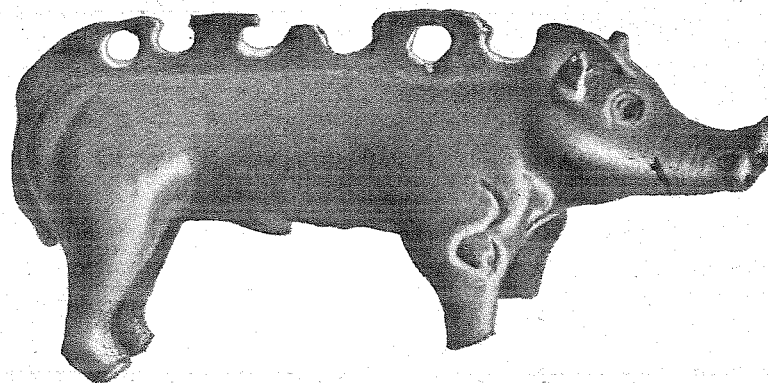
»Památky archaeologické a místopisné« r. 1877.

askavostí jednoho akademika Táorského, jenž mně žádal, abych jméno jeho neuveřejnil, obdržel jsem kančíka bronzového, kterého dělníci našli, kopající před 8 léty základy k novým sklepům v Táorském pivováre. Pivovár městský stojí na místě bývalého hradu pánů z Ústí Sezemova nad Lužnicí, větve Vítkoviců, kteří již na konci XII. století v krajinách na hořejší Vltavě, na Lužnici, na Nežárce a na přítocích posledních dvou řek se usadili. Hradu města Táora říkali nejprve Hradiště, a Vítek z Hradiště jest první Vítkovic, jenž na Hradišti bydlel r. 1232. U hradu povstalo záhy město stejnojmenné, které bohatými zlatými doly v Čechách na slovo vzato bylo, až někdy roku 1268 zkázu ohněm kladeným vzalo, a teprve r. 1420 za dob Táorů znovu z popele a rumu povstalo. Poloha znamenitá toho města, které na přirozeném ostrohu ležíc, vůkol propastmi hlubokými a vodami obklopeno jest, zajisté již za šedé dávnověkosti nezůstala nepovšimnutou, a jak jméno Hradiště nasvědčuje, za pradávných dob před Vítkem z Hradiště již hradu nějakému místo propůjčila. S doměnkou touto srovnává se též nálezn přítomný, jenž nám prastarý národ Keltů či Gallů na paměť uvozuje. Památek po Keltech nalézá se hojnost v Evropě, ale třeba je srovnávat s památkami v původních sídlech nalezenými, abychom posuzující takové nálezy, všechny za keltické nevyhlašovali a k jiným národům nespravedlivými nebyli. Mincí keltických, abych o jedné památce promluvil, nalézá se mnoho ve Francii a jinde v západní Evropě, a mezi přední charakteristická znamení, po kterých se poznávají, patří obraz kančíka, který mimo obraz hlavy panovníkovy a jiný nějaký předmět přechoasto na mincích bývá, a jak od jinud víme, znamením jarosti a síly tělesné, zvláště bojem osvědčené býval. Na obrazích vítězoslávy římské nezřídka naleznesh vojína, jak na žerdi nastrčeného kančíka jako kořist válečnou si nese, i lze souditi, že Keltům konal ve válkách službu našich praporů, jako orlové u Římanů. Zevrubné zprávy dočteš se ve Vocelově Pravěku země České na str. 137—140, kde vyobrazen jest exemplář kančíka, jenž se nalézá v Museum království Českého a v Šárce nalezen jest. Táorský exemplář jest druhý v Čechách nalezený a od musejního celým složením těla valně se liší. Že před sebou pravý obraz kančíka galského máme, poznal jsem v Praze, kde v Museum se chová drahocenný spis francouzský: Dictionnaire archéologique de la Gaule. Epoque Celtique r. 1875 tištěný, jednající o památkách, které se nacházejí ve Francii z doby keltické. Jest tam vyobrazeno 244 mincí kelti-

ckých, a na 24 jsou obrazy kančíka, na jedné minci podobá se obraz kančíka dopodrobna exempláru Táorskému. Do našeho hradu kančík keltický bezpochyby obchodem nebo běhy válečnými se dostal, neboť tvrditi, že by zde osada keltická byla bývala, jest posud odvážlivé.

Přítomné vyobrazení*) představuje kančíka ve skutečné velikosti. Nohy má v kolenou uražené a na lomů jest znáti pilování. Zvláštního pozoru hodna jest hřívna na hřbetě okrouhlými dírkami prolámaná, kteráž patrně není napodobena dle zvířete, nýbrž měla snad nějaký účel praktický nebo význam symbolický.

KANČÍK TÁORSKÝ.

Jiná starožitnost minulého roku nalezena v Chýnově v bývalém župním hradě. Při děkanství tamním kopaly se základy k novým stájům vedle starých, a v hloubi 1½ sáhu nalezeno několik spon bronzových, z nichžto 2 pan děkan Chýnovský P. Plevka sbírkám Táorského realného gymnasia daroval. Dle theorie Vocelovy spony tyto jsou již pozůstatky Slovanů.**)

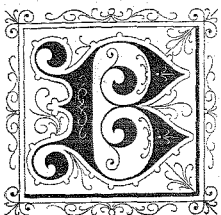
Martin Kolář.

*) V Pam. arch. a míst. je obrázek kančíka. J. K.

***) Srovnej zmínku Jos. Švehly o kančíku v »Čs. Jihu« roč. 51. čís. 51. ze dne 22. prosince 1923. J. K.

OBRAZY Z DĚJIN MĚSTA TÁBORA.

»Světáozor« 1869 (22. ledna) str. 35.

Přijelo to r. 1268, a odbyval se právě hlavní trh v městě Hradišti nad Lužnicí při hradě téhož jména rozloženém. Síla kupců přišla odevšad, nebo bohatí byli obyvatelé toho města zlatými doly, které za řekou v Pintovce a na nynějších Horkách se nacházely. I okolní šlechtita hojně se sjela s hradů blízkých a zvláště Vítkovci z Příběhnic, z Klokot, ze Skalice, ze Sedlce, ze Sepekova, z Bernartic, z Borotína, ze Zelče a z Kosovy hory ke svým strýcům na Hradiště v počtu nadobycijném se dostavili. Byli na odpor králi Otakarovi, který v těchto krajinách nedávno Bechyň od biskupa Pražského si získal a Čěcovi Budějovice odňal, aby v srdci majetku Vítkovského se usadil, a zpupnou moc jejich pokořil, která samému králi často hrozila. Proslýchalo se, že i Hradiště pro zlaté doly Vítkovcům odejmouti hodlá, a proto dnes pánové k poradě se sešli. Zatím co v trhu hlučno a veselo je, a příchodí čeled' městem se prohání, nejstarší tenkrát Vítkovec Sezema Hradištský přední měšťany k sobě povolá do velké síně hradní, a za uzavřenými dveřmi panstvo i měšťané rokují. Rokování se skončí, se smutnou na smrt tváří odcházejí hlavy města a páni čeled' povolají, aby vyslechla rozkaz, rozkaz to hrůzný, jak na ustrašených tvářích čísti lze. Ani hodinu to netrvá a děsivá pověst městem se roznáší, tak děsivá, že každý z počátku celý strnulý jako sloup stojí, ani vlastním uším nevěře, až když se vzpamatuje, kdo kudy ven z města může, pryč pádí, jak cizí, tak domácí, sotva že rodinu a lepší skvosty s sebou vezmou. V tom na čtyřech, na osmi, na šestnácti, konečně na všech stranách města plameny vyšlehují, zvony hradu i kostela dutým hlasem pomoc, pomoc marně volají, až samy do rumu klesají. Pryč se žene lidstvo po Lužnici proti vodě vzhůru do blízkého Ústí a za nimi poslední jedou Vítkovci, když byli město spálili a blízké doly zatopili.

* * *

Tmavá noc rozestřela svá křídla šerá nad okolím města Ústí nad Lužnicí dne 21. února r. 1420. Sníh předešlého dne hustě napadl a celá krajina jeho bílým rubášem pokryta byla. Dozněly po vesnicích radovánky masopustu rozpustilého — po úterku odešli spat na popeleční středu; jedině z města hlaloh veselý zazníval a čím blíže k půlnoci, tím křiklavější a hřmotnější.

Konečně s věže klášterní dvanáctou hlásný otroubil a s ní hlomoz a šumot konec vzaly, světla pozvolna uhasla a jen na dvou branách města a na věžích bludičky světelné se kmitaly. K jedné hodině s půlnoci měsíc vyšel z protrhaných oblakův a v záři jeho podivné divadlo byl bys spatřil

u vesnice Čabeli, tam kde nyní Čápův dvůr stojí. Ze tří stran dlouhé zástupy tíše, bez hlasu sem táhly; cestou od Jistebnice kteří přicházeli, nejdříve přirazili do osamělé hospody, kde pojednou světlo se stalo. Hromádko, zvoník jistebnický, vstoupil, radostně přivítán od dvou měšťanů Ústských, kteří naň čekali: Johy pekaře, Pytle soukenníka a Šafránka úředníka panského.

Od Měšic po pravém boku vršku Měšického přibyl kněz Jan Bydlinký a cestou od Turovce kněz Vaníček se zástupem co do počtu nejsilnějším. Rolníci s cepy, kosami, podávkami, tu i tam čeled' zemanů okolních se svými pány, zvláště Prokop z Ústí a z Kamenice, Zbyněk z Buchova, Pavlík z Mažic, Janek ze Smilkova, Prokop z Talmberka, Přeč z Olbramovic a Heřman z Hrádku se sem dostavili a bez dlouhé porady podle úmluvy se spojivše, k městu Ústí táhli. Pan Oldřich z Ústí vyhnal nedávno bratry a sestry nového učení Husova i s kněžími jejich z města i panství svého za příkladem krále i arcibiskupa, kteří z Chýnova a z Vožice Mladé je též vypudili; i umínili sobě vyvržení stoupenci nově mocně v Ústí se usadili, kde od pobytu Husova na Kozím hlavně ohnisko nového učení bylo v jižních Čechách. Úmysl zástupům se též podařil. Pytlívi bohatému známému soukenníku a Šafránkovi úředníku, strážný na bráně bez rozpaků most spustil a na most se vyhrnuvše Táboři snadno brány se zmocnili, než pokřik učiněn býti mohl. Bylo jich plné město již, než čeled' panská, zpilá hody, tancem, i prvním spánkem se zpamatovala a na odpor se jim postavila. Krátký byl boj malé hrstky, dost dlouhý ale, aby pan Oldřich z Ústí, vida nezbytí, brankou klášterní přes most na Sedlec utekl, mnoho jiných přes hradby též seskákalo. Měšťanům, kteří se bránili, odpuštěno, a jen v klášteře dominikánském dobyteli na několika mniších se okrvavili a na převoru, který strůjcem všeho záští proti novotářům byl. Druhého dne usedli vítězové k soudu nad odpůrci svými, kteří statky svými propadli a hned města prázdní býti museli.

Bojovnému duchu Táborů nebylo ale Ústí dosti pevné a bezpečné, i vyhlédli sobě blízké Hradiště, kde Jan z Ústí, bratr Prokopův, na hradě sídlil a zdi zbořeného města opravití dal. V několika dnech z Ústí silné množství lidu, který odevšad se sem hrnul, vytáhlo k Hradišti, kterého po krátkém boji dobyli a na bílou sobotu vypálivše a rozbořivše své rodné město, odebrali se všichni zase na staré Hradiště, odkud před půl druhým stem let násilně vypuzeni byli. Tam pilně se do práce dali a brzo z popele starého města nové krásnější a pevnější starého vyrostlo, kterému Hradiště hory Tábor nebo krátce Tábor přezděli.

* * *

Nádherná četná družina ubírá se silnicí Pražskou k Táboru. Ztepilí, bohatě odění oři vezou šlechtice přední země české, v čele zástupu pana Jindřicha z Rosenberka z pravé a pana Prokopa z Rabštejna z levé strany, u prostředních v šarlatovém rouše, s kloboukem červeným na hlavě jede Aeneas Silvius, kardinál římský, potomní papež Pius II. Zabráni jsou v hovor politický o věcech českých, probírajíce vše co byli na sněmu v Benešově ve dnech 8.—17. července l. 1454 odbyvaného slyšeli. Jiřího Poděbradského, jehož hvězda tenkrát výše a výše stoupala, jméno stále opakují, a nebyl bys řekl, že mezi nimi přátele má, kdybys slovům jejich děle naslouchal. Přiblížili se za soumraku k Chotovinám, když jasná ohně záře na vysokém vrchu vzplála a za ní hned na všech horách vyšších okolo Tábora ohně se zalesknou. Údivem stane kardinál a ptá se průvodčích svých, co ohňové tito znamenají, až ho pan Rosenberk upokojí, že jest to opatření, jaké Táboři vždy činívají, kdykoliv četnější zástup blíže jejich města někde se objeví. Jedou dále

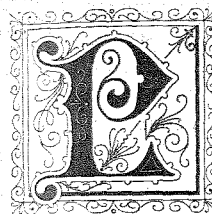
a obloha, která již po celý den zachmuřena byla, mraky se docela zahalí a sotvy že k Moravči přijeli, již dešť se z oblak spustil.

Do Soběslavi, nejbližšího sídla Rosenberků, jest ještě daleko, kam se tedy podíti? Družinu, čím dále k Táboru, tím hustší dešť pronásleduje i není jiné rady, než kardinálovi přednésti žádost, aby v Táboře přenocovali. Pan Jindřich, jakožto soused, byl v Táboře dobře známý, jak ale kardinál tam vejíti měl, který Táboru jak ohně se štítíl? Dlouhého bylo třeba domlouvání panu Jindřichovi, než konečně Aeneas svolil a to jen proto, že dešť silný nejlepším Jindřichovým přímluvcem byl. Na hrázi, nad potokem Tismenicí, kde nyní rybník Jordán se rozkládá, vyšli jim vstříc »boží bojovníci Táborští« na přivítanou jedni jezdecky, jiní pěšky, někteří v čechlicích, jiní v kožíšcích, nejjeden beznohý, jiný bezruký, onen bez sedla, tento bez bot a ostruh, všichni bez pořádku a s hovorem hlučným, přinesli však dary a pocty ryb, vína i piva. Za hrázi v hluboké propasti jeli vzhůru do příkrého kopce, kde trojí brána na ně čekala: první 20' zšíří a 40' zvýší, měla obrazy anděla s kalichem a Jana Žižky, předního vojevůdce Táborů. Zatočila se jim cesta v pravo, do druhé dlouhé tmavé brány se střílnami, až z ní vyšedše ke třetí, přišli s vysutým hřebenem železným, jedině, která se posud zachovala. Město bylo více tábora, než pravidelnému městu podobné, původně byvší pro obranu založeno, posud ráz svůj uličkovatý zachovalo. Domy byly na kvap z lepenky nebo dříví postaveny a zdi jen na oko pevné, uvnitř obyčejně pískem vysypané, nebo maltou oházené. Na náměstí, když průvod přijel, velké množství válečných strojů spatřili rozestavené na postrach sousedům, které stroje i jinam často půjčovány bývaly. Aeneas Silvius byl s velikou slávou v městě přijat a nocležoval u vzácného jednoho měšťana, který mu též vzácný obraz Marie Panny a Krista ukřížovaného ukázal, jež mezi svými poklady tajně choval. Jindy prý nikdo nesměl míti zvláštního jmění na Táboře, tak hostitel Aeneasovi vypravoval, a uprostřed náměstí stála káď, kam polní roty veškerou kořist ukládaly, kteráž potom mezi domácí rozdělována bývala. Na 4.000 branného lidu bylo v Táboře, kteří ale již více řemeslem, zvláště soukenictvím a kupčením se živili, jako někdy v Ústí, kde tato řemesla silně kvetla. Kostel, praví Aeneas, jest více vesní stodole podobný, i káže se tam denně a svátostí Páně přísluhuje, kněží mají výživu od obce beze všech desátků. Různověrství našel Aeneas na Táboře největší na světě, s hlavami církve Tábořské Mikulášem Biskupcem z Pelhřimova, Václavem Korandou a Jenem Galetem měl rozmlouvání o víře, avšak ani jeden, ani druhý nebyli přesvědčeni. Když pak z Tábora odešel, neoddechli si Aeneas až v Budějovicích, kde konečně na hnízdo husitské, na synagogu satanovu mezi katolíky zapomněl.

NĚCO STAROČESKÉHO Z TÁBORA.

»Otavan« roč. I. 1863 str. 76.

robíraje se knihami zdejší děkanské knihovny, kterou vele-důstojný pan děkan Vojtěch Šašek laskavě mě prohléd-nouti dal, našel jsem latinský rukopis písma svatého nového zákona, jenž dle zkrácenin do XIV. století patří. Jest to foliant v dřevěných deskách pergamenem potaže-ných, na nichžto u vnitř rozmanité obrazy pérem vykře-slené jsem spatřil; nejzajímavější jest potupné vyobrazení »Táborského bratra«, jež tuto podávám. Vidíme před sebou »božního bojov-níka« v šatě poutnickém, hlavu nese na zad do-tyla nahnutou, na pravém rameně má palcát zavěšený a tamtéž na šatě kalich vyobrazený, za pásem mu visí husa (bez odporu potupa M. Jana Husa), před sebou pak žene prase a kohouta. Od zadu z bojovného jakéhosi šiku letí šíp na něho, právě do týla a z úst dere se bojovníku výkřik: »Pomoz bozie milý«, jenž před ním napsán jest. Na druhé desce uvnitř stojí poznámka: »Ach nastojte s tiem papierem proboh opatřete jistie žeť mám veliku tesknost a meskanie proto«, odkud souditi lze, že tento rukopis bez pochyby před Tábority pečlivě kdesi se uschovával a nemineme se pravdou, když řekneme, že z blízkého nějakého kláštera buď v Oustí nad Lužnicí nebo v Milevsku pochází, a potom že někdy klášteru Augustiánů v Táboře se dostal. — Byl-li tento zevnějšek již pro mne zajímavým, více ještě nad vnitřkem jsem se potěšil, nalezna meziřádkový překlad staročeský při více kapitolách; i učiním snad vděk mnohému čtenáři »Otavana«, když tuto aspoň něco z toho položím. Písmo svatého nového zákona každý sobě lehce zaopatří i nebude mi třeba, abych překlad novočeský k slovům teprve připojil. Co do pravopisu, řídím se pravidlem pana bibliothekáře Hanuše, které ve »Výboru ze staročeské literatury« tohoto roku vydaném zachovává. Stůž zde překlad 12.—19. verše 4 kap. I. listu svat. Petra apoštola.

»Neymileissi nerodte putovati v horlivosti jenz by vam ku pohorseni bila iakoz bi se vam njecó noveho prihodilo ale ucastnost majice cristovich utrpeni raduyte se abiste ocenení chvali jeho radovali veselete se acz se vam služba potupna dieje ve imeno kristovo blahoslaveni budete neb czo jst czti a chvali bozi a moci a jenz jst duch jeho nad vami bude otpocivati ale nizaden z nas netrp jakozto vrazedlnik neb zlodieg neb zloreceni neb ciczich vieci zadostnik pakli iakozto krestian nestid se ale chval boha v tom imenu neb czas jest abi se poczal sud bozi od domu bozieho pakli neyprv od vas kteri konec tiech jest nevierzi czteni boziem a ponievacz spravdelivi zajiste jedva spasen bude nemilostivi a hriesny kde to kazie neb zjevie a takcz y ti jesto trpie vedle vole bozie vierne stvoriteli porucie dusse sve v dobrich cinech.«

Neustálený pravopis, slova nápadně přeložená, na př. ecclesie kostelové, staré tvary minulého času u sloves, na př. volachu, idiesse, koza, pocechu, pohinu, nasvědčují tomu, že překlad zajisté z dob před Husem, tvůrcem pravopisu českého, aneb aspoň za prvního času jeho účinkování povstal.

Martin Kolář.

STAROČESKÉ MANŽELSKÉ KÁZÁNÍČKO.

»Památky archeol. a místopisné« r. 1687, roč. VII. 326.

Prof. Martin Kolář, který ve sklepení radnice tábořské mnoho starých rukopisů našel, našel lorského roku na kvartantu, obsahujícím výklad písma svatého dle učení Táborců, 17 proužků pergamenových se 105 staročeskými verši, které dle soudu p. ředitele K. J. Erbena z roku 1310—1330 pocházejí. Majíce za to, že ty verše (nyní v museu uložené) tam, kde sluší, v plném znění vytištěny budou, podotýkáme, že podobají se dokonale onomu pohodlnému a širokému rýmování, v němž si Češi i jiní národové v 14. století libovali. Verše ty jsou výstřížkem z většího skládání mravokárného, v němž muž ke ženě své nechce se znáti, načež jej žena poučuje tímto kázáníčkem: »By mne neznal? tvát to doba? Avšak věz, žeť jsem chudoba, jenž jsem stobů ustavičně. Kakž ty na tom činíš sličně, mluvě, by mne neznal právě! A já vědě, že se znaveš oba z dávné chvíle s sobů, a já jsem na každý den s tobů, opustiec vše jiné sobě mé družičky, vinu k tobě, i sama se také káží, každú chvíli k tobě váží: kdežs ty, tu je spolek nají; a já tebe více hledají, než ty mne. Neb věřiž tomu, jsúc za obyčej v tvém domu, v němž se i družičky svárie, žalost tuhá v kotle vaříe tobě hrách bez masa k stolu. Všakť ukáží, žeť jsem spolu s tobů nedielná na statku. Zda mníš, by mému telátku nebylo právo tak celo, jako by tvé prase jmélo? Rovný díel chci s tobů vzieti: kterou ty při se mnú jměti? Často se mnú jieda vdolky na hrnci pečené slamú. Tvé zbožie jedno mnú samú spôsobeno sličnú volí; v domu i také na poli těživě společnú vnađu: s kterúž pak činíš radú, že mne v tom nechceš pomnieti? A jáť pomáhaji sieti, i dobývám k tobě spříezi, mnohokrát se za tě driezi: vidúc do tebe tvé pýchy, na každý obor tři strychy vsievámť dosti v hodnej roli. Ješcěs tvá řeč na mě skolí, praviec, bychť nebyla známa. A já vědě lépe sama, ustavně jsúc na tvém dvoře, kde se které dřvi otvoříe, yesnie vrata i humennie, bez přielaza také nenie, kudy bych já chodila, bych vždy lučičší hodila, po tětivě jako zničí. A kto jiný v tvej pivnici vládne, než já sama? Pitím všeho obezřieti chytím. Nelze pro mne i živnej mítí; ostatí já vše zapuzí, neb se pro tvé lepší truzí. Protož sobě práci čini v jistbě, v siení i v kuchyni, i v konici mnú jde strava, kdež tvój vraný koník stává, jenž se mú picí nestydí, někdy v témdni oves vidí, jednoť já mám na práci. A já za tě dluhy placi, berúc v židech i na škody, vědě vše lichevné brody. Vruc pro tě v hroznej starosti, přivedla jsem tě k známosti v Čechách na všech miestech hojně; vezdeť na dobré rukojmě pustie i uvěrie mnoho. Však mi neděkuješ z toho! A tys mnú jedínú zbyčen: kým je tvój dvór více sličěn? ...«*)

*) Dle zprávy v »Táboru« roč. II. č. 44. ze dne 3. března 1866 našel tento rukopis M. K. ve sklepe našší radnice. J. K.

PRVNÍ HORA TÁBOR V ČECHÁCH, JIŽ OBJEVIL MART. KOLÁŘ.

»Památky archaeologické a místopisné« r. VI. 1866.

(Dodatek k Památkám VI., 180.)

Když vyznavači učení Husova jak v Praze, tak i po krajích počtem velmi se zmáhali, že i rozbrojů obecných bylo se obávati, rozkázal král Václav r. 1419, aby kněží katoličtí na stará svá sídla uvedeni byli, což se i stalo, kdekoli tomu nebránili páni a patronové husitští. Že pak někdejší faráři, vrátivše se ku svým ovcím, nezachovávali k nim ani mírnosti ani shovívavosti, bylo i předvídati, i brzy také z nářků po celé zemi se rozléhajících doslychatí. Lid, kterému řádní jeho faráři kalichem přísluhovati se zdráhali, hledal sobě jinde kněží k tomu ochotné, neváživ proto ani dlouhých poutí. Horlivější mezi kněžími husitskými vyhnání byvše posléze i z Ústí Sezimova (nyní Starého Tábora), počali brzy po velikonoci téhož roku (16. dubna) scházeli se v určité dni s posluchači sobě věrnými na široké a prostranné hoře, asi míli od Bechyně vzdáli, kdežto pod širým nebem kážice lidu a rozdávajíce svátost ohláří pod obojí spůsobou, počali záhy nazývati místo shromáždění jménem biblickým »horou Tábor«.

Tak praví Palacký (Dějiny III. 1, 251) dle pramenů latinských, které K. Höfler později tiskem vydal. Ke slovům »hora Tábor« připojil Palacký poznámku, ve které latinský text svých pramenů vykládá řka: »Tato slova nedají se nikoli vykládati na horu nynějšího města Tábora, nýbrž tuším na vysokou planinu mezi Bechyní a Bernarticí; což ale teprv lépe vyzkoumati a určití se musí z položení okolí Bechyňského.«

Mně se podářilo, že jsem šťastnou kombinací a porovnáváním pramenů latinských vypátral, že jest tato hora blíže farní vesnice Chrástán asi dvě hodiny od Bechyně vzdálených, tedy jižněji než Palacký se domníval. Vyptáváje pak se na okolí Bechyňské a Chrášťanské, seznal jsem, že nejrozsložitější hora ze všech mezi Chrášťany a Bechyní jest »Holý vrch« tak řečený u Chrášťan.

I vydal jsem se letos o zelený čtvrtek do Bechyně, ida odtud pěšky cestou vozovou k Chrášťanům. Asi hodinu od Bechyně na cestě jest mlýn

»Štemberk« řečený na potoce Bylině, a mimo mlýn dvě stavení hajného Bechyňského a myslivce Vltavotýnského. Lidé, s nimiž jsem se na cestě sešel, řekli mi, abych se těch dvou hajných optal, že mně k »Holému vrchu« doprovodí. Ale Bechyňský nebyl doma, a Týnský o Holém vrchu nic vědět nechtěl ve svém hájemství. Dlouhou řečí musil jsem mu teprv vykládati, že hledám vrch s nejrozlehlejším temenem, načež ochotně mne svými lesy prováдел. Kráčeli jsme oba podél potoka Byliny po levém břehu a vystoupili jsme na pohoří, které tudy k jihu se táhne a západní hřeben vysočiny Bechyňské mezi říčkou Smutnou a Bylinou tvoří.

Co do politického rozdělení běží touto krajinou hranice Táborského a Budějovického kraje: na pravém břehu Byliny jest vesměs Budějovský kraj, na levém pak Babina hora nad samým Štemberkem do Bechyně patří; hora Kamýk za ní následující již jest na Týnském panství, též »Dubový vrch« a »Březový vrch«, které všechny čtyry za sebou jednou řadou a jedním směrem stojí. Za Březovým vrchem jest hluboká rokle, která jest hranicí mezi Týnským panstvím a mezi občinami Hvoždanskými okresu Bechyňského.

Na tomto Březovém vrchu stanuli jsme oba, neboť průvodčí mi řekl, zde že nejrozlehlejší na tereni jest hora ze všech, které v okolí zná. I vzal jsem do rukou mapu okolí a latinský popis hory Tábor od Vavřince z Březové, nejobširnější že všech pramenů zachovalých a známých. Třicetiletým řídkým mlázím mohl jsem prohlédnouti s temene na všechny strany: na východ rozkládá se Bechyň vzdálen asi 1½ hodiny a blízké Hvoždany; na jihu Cabrov a Koloděje spatříš i horu, pod kterou Týn nad Vltavou leží, a daleký Blánský les nad Budějovicí; západně se táhne po pravém břehu Byliny takřka rovnoběžně s vypsaným pohořím jiné mnohem vyšší, ze kteréhož nejvíce vynikají hora Chlum nad samými Chrášťany, které po jejím svahu vysoko rozloženy jsou; pak »Hůrka«, hora »na Doberném« řečená a vrch »Zmylný«, který ku Kolodějům patří. Vysoké tyto vrchy mají však příliš ostré třebas i táhlé hřebeny a malá temena, že nelze místa tomu dáti, aby na některém 42.000 lidí se shromáždilo jako na hoře Tábor se stalo. Za těmito horami nejzápe na západ Mehelník na Písecku se šedou hlavou na obzoru viděti lze. Na sever rozhled zamezují ostatní hory, které podél potoka Byliny výše se táhnou.

Takové jest další okolí; prohlédněmež sobě nyní nejbližší okolí a horu samu. Jak již svrchu řečeno bylo, stojí naše hora čtvrtá a poslední v pohoří tom, které od mlýna Štemberku k jihu na levém břehu Byliny se táhne, od Dubového vrchu jest strouhou nehlubokou oddělena; na západ srázně do Byliny spadá a od holých zde strání, jak je v Chrášťanech viděti jest, »holým vrchem« ji pojmenovali; na jih jest opět hlubokou roklí odloučena od ostatního pohoří, které kolem Byliny se táhne až tam, kde tento potok do Lužnice vtéká. Avšak na východní a částečně na severní straně jest na Březovém vrchu náramná rovina, která zvolna do krajiny Bechyňské ke Hvožďanům se sklání a zajisté, když dle řeči myslivcovy tato hora 70 jiter plochy má, 42.000 lidí i více se zde shromážditi může.

A nyní položíme sem, co dále pan Palacký o těchto shromážděních na hoře Tábor praví, abychom jasně a určitě poznali, že náš »Březový čili Holý vrch« starověký, staroslavny Tábor jest a otcem města »Hradiště hory Tábor«.

Návodem Mikuláše z Husi, předního náčelníka husitů, uložena jest ke dni sv. Magdaleny, 22. července 1419, hlavní taková »hromada« na hoře Tábor.

i rozhlášena netoliko po Čechách, nýbrž i po Moravě, tak že náramně množství lidu velikého stavu i povolání se tam sešlo; počítáno prý přes 42.000 osob mužův, žen i dětí. Celý neobyčejný toho dne výjev popisuje se i od protivníků co veliká národní slavnost náboženská, ducha i srdce dojmající a slavena v nejkrásnějším míru a pořádku. Poutníkům, se všech stran v processí s korouhvemi a s velebnou svátostí se blížícím, vycházeli přítomní na hoře s podobnou slavností vstříc, a uvítavše je s plesáním, vykazovali každému na hoře místo; kdokoli přišel, byl bratrem a sestrou, rozdílu stavův neznáno ani nešetřeno Duchovní rozdělivše mezi sebou práce toho dne jedni kázali na určitých místech mužům i ženám zvláště, jiní zpovídali, jiní rozdávali večeri Páně pod obojí. Tím ztráven čas dopolední. Potom jali se všichni stolovati společně, rozdělivše oběd, který s sebou byli přinesli, mezi všechny rovně, tak že nadbytkem jedněch vyhověno bylo nedostatku jiných; bratři a sestry hory Tábor nechtěli tehdaž míti rozdílu mezi mým a tvým. Poněvadž pak myslí všech shromážděných horovaly v nábožném nadšení, nebylo tu porušeno dobrých mravův nízádným způsobem; na hudbu, tanec a hru nikdo ani nepomyslil; ostatek dne ztráven rozmluvami a řečmi povzbuzujícími ku svornosti, lásce a věrné setrvalosti při kalichu. Ale bylo i dosti žalob a nářkův proti straně protivné, jakož i přepiatého horlení a návrhův, kterak by »slovu božímu« — totiž svobodnému kázání slova božího — v zemi průchod volný zjednatí se měl. Potom rozešlo se shromáždění v tichu a pokoji, učinivše mezi sebou sbírku za náhradu pro ty, jichž pole ten den pošlapána byla.

Toť jsou slova našeho Palackého o tomto slavném shromáždění na naší hoře. Přidávám k nim z pramenů latinských jen ještě bližší určení místa. Vavřinec z Březové dí, že husité z kostelů vyhnání vystoupili na vrch veliký s velikou planinou, což s naším vrchem dokonale se srovnává; na vrcholu tohoto vrchu postavili stan plátěný na způsob kaple, kde služby boží konali, a svátost oltářní pod obojí způsobou věřícím rozdávali. I to srovnává se docela s polohou naší hory; neboť z planiny na rozlehlé hoře vyniká na západním pokraji asi dva sáhy vysoký pahorek plochou svou téměř na dvě jitra se rozkládající a nad samou srází, do potoka jest na tom pahorku vyvýšenina okrouhlá, kamenným lomem celá rozbouraná, která pro stan připomenutý výborně se hodila; neboť jest nejvyšším místem celé hory a odevšad zrakům shromážděných na hoře přístupná byla. Nyní malý doubek nutně mezi kamením na té vyvýšenině místo hledá pro kořeny a lid neví, co to místo znamená, na němž doubek roste.

Slavnost ukončila se dle téhož spisovatele tak, že kněží s lidem, když těla svá poobčerstvili, se zdvihli a s nejsvětější svátostí v processí celou horu obešli: panny šly před svátostí, za ní muži a ženy, všichni ve svých čtách, ani vlevo ani vpravo z cesty nevybíhající, aby osení nepošlapali. A skutečně horu celou obejítí lze kromě jednoho místa, kde stráž kolmo do potoka padá; tu však snadno potok přebřísti můžeš; iinde všude mezi potokem a stráněmi dosti místa pro několik lidí vedle sebe zbývá. Pole, o kterých zde řeč jest, podnes na východní a severní straně u samé hory se rozkládají.

Scházivali se zde přívrženci učení Husova zvláště ve svátky a v určité dny pravidelně; potom scházivali se na hoře Beránek řečené u Hlasiva, na Bradle u Kamenice nad Lipou, u Plzně, na hoře Oreb u Třebechovic, na Křížkách za Jesenicí blíže Prahy a na Bzí hoře někde v jižních Čechách. Ani Bilejovský, kněz strany pod obojí, nezná ve své Kronice České, l. 1531 sepsané, polohu této hory Tábor, ačkoliv dotčenou slavnost dosti obširně

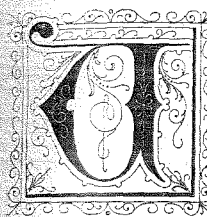
vypisuje, a kdykoliv o schůzkách Táborův mluví, praví, že se děly na městišti Hradišti tam kde nyní města Tábor jest, čímž ovšem krajany své zavedl, že mu v tom uvěřili a na prvotní horu Tábor dokonce zapomněli.*)

HRADIŠTĚ U SMOLČE.

»Památky archaeologické a místopisné« VII. roč. r. 1868.

Podává Mart. Kolář.

okresu Píseckém, asi malou hodinu od Křeštic, na pravém břehu Vltavy, rozkládají se blíže sebe čtyři vesnice, Nemějice, Slabčice, Smoleč a Březí, které dohromady obec Smolečskou činí a jindy k panství Vltavotýnskému slušely. Vloni vyšel jsem si z Písku, abych krajinu podél Vltavy v těchto stranách prohlédl. Ve Smolči pověděli mi o jakémsi hradišti v lese nad Vltavou na statku pana rolníka Kálala. Bez meškání bral jsem se s průvodčím k onomu místu podél potoka, jenž od Slabčic přicházejí, okolo Smolče dále k řece chvátá hlubokými a skalnatými roklinami. Když jsme tak skoro čtvrt hodiny po břehu potoka šli, uhnuli jsme se v levo a vystoupili vzhůru na vysokou planinu, která od Smolče na západ až k řece se táhne. Za malou chvíli octli jsme se, pořád na pokraji planiny jdouce, v mlázi, za kterýmž se dráha rozkládá, jimž lid od studánky ve stráni »Na dobré vodě« říká. Průvodčí můj, syn majetníkův, upozornil mne na násep až 4° vysoký, kterým od mlázi počínaje celá »Dobrá voda v polokruhu 300 kroků z děli ohraničena jest. Došel po valu k druhému konci, shledal jsem, že planina jako s jedné strany do Slabčického potoka spadá, tak s druhé strany na konci onoho zákopu do jiného potoka srázně se kloní, který od ovčína Smolečského přichází a nedaleko svého ústí do Vltavy s jiným potokem od Březí se spojuje. Stál jsem tedy zde na konci planiny na výsadku, kterýž boky svými do připomenutých dvou potoků, čelem pak do Vltavy spadá. Z polohy místa, z zákopu, i dle jména Hradiště, již napřed jsem soudil, že nějaký bývalý hrad, nebo tábor před sebou mám, kteréž domnění mé bližším ohledáním místa docela se potvrdilo. Dráha totiž »Na dobré vodě« řečená a 110° dlouhá, když k lesu na konci výsadku se přiblíží, náhle se zouží a zbude tobě jen táhlý hřeben, ani 20 kroků široký, mlázím porostlý, po kterém tobě kráčetí jest 170 kroků mezi dvěma propastmi, než do hradeb 2° vysokých přijdeš a za náhradím 70 kroků dlouhým do hradu se dostaneš. Asi 200 kroků z děli a 80 kroků z šíři tobě jíti třeba, než bývalý hrad nebo tvrz obejdeš. Půda hradiště dávno se slehla a pluh srovnal hrbole, avšak ovsu nasetému dobře se nedařilo, a nasázen zde les před 25 lety; po poli posud brázdy zbyly. Když však kořen nějaký se vykopává, objevují se ještě cihly a kamení s maltou, i místo snížené se ukazuje, kde vchod

*) K tomuto článku srovnej: Aug. Sedláček: Počátky Tábora a Žižkovo přibytí na Tábor (vyšlo ve Starých i nových letopisech tábořských) str. 13. a 14. Josef Švehla: Exercitus Germanicus. První hora Tábor v Čechách. (Vyšlo v téže sbírce.) K. Thir: Staré domy a rodiny tábořské, díl I. str. 5. Jindřich Šebánek: O první horu Tábor v Čechách. Vyšlo v Časopise musea král českého r. 1922 roč. XCVI. str. 209 a násl. — K tomu odpovídal Švehla v »Českém Jihu« téhož roku. — Článek M. Koláře odpovídá celkem článku v »Táboru« roč. II. č. 11. (15. července 1865). J. K.

do sklepů byl. Do hradeb strčil jsem žerd, která přes 1½° dlouhá byla a na konec díry nedošla. Pod nohama tvými v hluboké propasti Vltava své vlny žene; na protějším břehu dolejší mlýn Lipovský spatříš, nad kterým asi několik minut hořejší Lipovský s přívozem jest. Stráň na druhém břehu Vltavy, lesem porostlá, brání rozhledu tvému, i nezbyvá tobě nic, než prohlédnouti sobě »hradiště« i z dola při řece a potocích. Hradní vrch spadá srážně dolů do Vltavy a jen za suchého počasí obeiťi ho můžeš; prostora, kterou mezi oběma potoky do Vltavy se vlévajícími zaujímá, páčí se na 120 sáhů. Až potud jsem o Hradišti pověděl, co jsem slyšel a sám byl viděl: jinak ale se věc má, když odpověděti jest na otázky, byl-li zde skutečně jakýsi hrad a jakási tvrz neb nějaký tábor, nějaká záseka opevněná, kam se obyvatelé okolní ve válečných nehodách utíkali. Prohlédneme-li sobě okolí a zeptáme-li se na jména hor, luk, polí a lesů, což mimochodem nemohu dosti doporučiti našim studujícím, když o prázdninách doma dlí, uslyšíme jmenovati les východně nad Smolčí Burkovským, pod ním pak dráha a pole, která k ovčínu Smolečskému se táhnou, »pod bojem« slovou, na vysoké planině pod Březím jest pahrbek, jemuž »stříbrný kopec« říkají; blíže Smolče mezi polí lučinatý svah jméno »Strajetín« má, a jiné podobné názvy uslyšíme. Že jméno »pod bojem« svůj základ historický má, jakož i pověst, že z Burkovského lesa, kde prý též stával hrad, na Hradiště a naopak se střílelo, to hned důkazem doložím. Obec Smolečská, pak Chrástfany, Křenovice, Rástory a Volešná patřivaly k panství arcibiskupskému ve Vltavu Týně, kteréž l. 1415. Jan Sobětický ze Sobětic od arcibiskupa Kunrata v zástavu vzal, avšak bez lesů; později zbožl to rytířové Čabeličtí ze Soutic drželi. Za krále Jiřího stáli tito pánové, podle krále svého, když pánové z Rosenberka, zejména Jan k Matyášovi Uherskému se Zdenkem ze Šternberka a na Zelené Hoře se přidal. Rosenberkové drželi v těchto stranách hrad Zvíkov a odtud pálili, plenili a holdovali celé okolí. I na lidi pana Jana ze Sútice došlo, jakož tento pán dne 29. dubna 1472 Janovi z Rosenberka píše. Scházivali se lidé Rosenberkovi na lesy, odkud houfně vyrazili a lidi Týnské hubili a pálili, pročež pan Čabelický poddaným svým dovolil, aby se opatrovali a tomu, kdož by jich nechati nechtěl, bránili. Kterížto bojíce se ve všech zapálení, vyvezli věci své na vršek lesa a tu se zásekami ohradili. Avšak Zvíkovští, jak pan Čabelický zpomenuťého dne píše, na ně před ranním svitem udeřili, jedny zranili, druhé zbili, statky jim pobrali, a co pobrali nemohli, to na místě spálili.

Že zpráva tato na zdejší krajinu se vztahuje, o tom netřeba ani nejméně pochybovati, povážíme-li, že svrchu podotknuté vesnice nejbližze Zvíkova jsou z celého panství Vltavotýnského. Kde ten »vršek lesa« hledati sluší, to ovšem pochybno jest, avšak daleko se pravdy neminu, řeknu-li, že na lesnatém vrchu Burkovském, nejvyšším to místě celého okolí, sedláci vůkolní se zakopali. Temeno hory jest velmi rozlehlé, i místo pod horou, kteréž »pod bojem« se nazývá, tomu nasvědčuje. Podivno jest, že naše Hradiště zrovna naproti Burkovskému lesu ¾ hodiny vzdáli leží, a Smolečtí posud cestu ukazují, která od Burkovska ku Hradišti polí se táhla, místa této cesty po neúrodě osení sám poznáš. I pověst zde neschází o obou místech; vypravuj tobě, jak s Burkovska na Hradiště a vzájemně se střílelo, ano majitel Hradiště dlouhá léta na svém statku kouli železnou schovával, kterou v zákopech Hradiště našel. Srovnáme-li nyní polohu těchto míst a pověst s pravdou historickou, podává se nám samoděk výklad psaní pana Čabelického. Na »vršku lesa«, totiž na Burkovsku, ohradili se sedláci a Rosenberkovi snad

na hradišti se zakopali, kteréž proti Burkovsku příliš nízko leží, než aby o něm »na vršku lesa« říci se mohlo. Toť by byla první domněnka o původu Hradiště našeho, na kteréž ale nepřestanu, nýbrž jiné ještě podám, aby soudný čtenář tu si vybral, která by s pravdou nejvíce se shodovala.

Theobald sepal německým jazykem dějiny válek husitských, a Palacký, náš slavný dějepisec, pronesl o něm ten soud, že události co do určení času i místa velmi často jednu s druhou spletl a nesprávně vypsal, ačkoliv prameny nám již neznámé před sebou měl. Týž Theobald vypravuje, že roku 1428 Bechyňští, když Prokop Veliký mimo Čechy byl, silně se sebravše, podtají hrad Hradiště pod Tábořem přepadli a zapálili i mnoho lidí spálili. Potom dobyli Ostroměře a kamene na kamenu nenechali. Město Příběnice též spálili a vytáhli proti Táboři, hlavnímu to hnízdu, jehož by snadno byli dobyli, kdyby jim nebylo bývalo Sirotků se obávati. Ačkoliv tato zpráva, co se Příběnic a Ostroměře týče, pravdiva není, přece ji celou naprosto zamítnouti nelze, a přičiním se, abych ji pro sebe v tomto článku výtěžil, a třeba i marným pokus můj bude, všimne si jiný aspoň stopy, na kterou jsem ho přivedl.

První horu, Táboř imenovanou, kde Husité své první schůzky měli, našel jsem v tomto okolí, asi 2 hodiny vzdálenou, za vesnicí Chrástfany. Pro blízkost její můžeme domněnce místo dáti, že na našem Hradišti kněží Tábořští zdejšího okolí, vyobcovaní ze svých far, spolu s jinými Táboři se zdržovali mimo čas svých schůzek na hoře Táboř a potom hrad nebo opevněný táboř, jemuž Hradiště přezděli, vystavěli. Snad se zde též Adamití skrývali, kteří po upálení bratří svých v Klokotech l. 1421 do lesů za Bernartici, též dle slov pana Palackého, se byli utekli a potom na ostrově v Nežárce blíže Valu smutný konec vzali.

Což když jsem ukázal a pověděl, ob stojí též domněnka, že slova Zach. Theobalda o Hradišti vypáleném, ačli vůbec jim věřiti lze, na naše Hradiště by se vztahovati mohla, anebo na Hradiště, které pan Hraše u Rataj našel a které stejně daleko od hory Táboř jest jako naše Hradiště na Vltavě. Aby Bechyňští hrad pánů z Ústí, řečený Hradiště, který Táboři ku svému městu připojili, byli spálili bez pomsty Tábořitů, kteří při samém hradu se byli ve zboženinách někdejšího města Hradiště ohradili, tomu nikdo neuvěří kdo jednou jen v Táboře byl a polohu města i hradu seznal. S domněnkou svou opírám se o skutečný historický děj, totiž o vzetí města Bechyně, které l. 1428. Prokop Veliký, navrátil se z Rakous, dobyl; snad pomsta za vypálení Hradiště, které téhož leta se stalo, v zápětí následovala.

Že naše Hradiště delší čas obydlené bylo, toho důkazem jsou mnohé věci, které tam nalezeny byly: čtyři podkovy, sekera dlouhá, tenká s kulatým očápkem, kterou majitel Hradiště do nedávna choval; před několika lety, když tamnější vysoký les porážel, jak sekerou do spodního kořene řal, zlatý prsten v něm zarostlý ve dvě přetál.

Že by zde tvrz nebo hrad v tom způsobu, jak je v XIII. stol. stavěli, již před válkami husitskými byl stál, tomu historie této krajiny naskrze odporuje. Nejstarší pamět o těchto končinách zachoval urbář arcibiskupských statků v Čechách z konce XIV. století; jmenuje nejen připomenuté čtyři vesnice, nýbrž i osadníky jednotlivé a platy z usedlostí (bylo by si přáti, aby pro seznání hospodářství a historie vůbec co nejdříve vydán byl). Ve Smolči vypočítává urbář 97 osadníků, mezi nimi však nikdo přílišným majetkem a poplatkem nevyniká, abys soudil, že něco z državy někdejšího hradu neb tvrze třebas rozbořené měl; panský statek se též ve Smolči nepřipomíná: jediný Diviš jakýsi měl zde »pro servicio« 1 lán; i v Podolí

měl 1 lán a nazýval se forestarius, tedy fořt arcibiskupský, jenž dohlídku nad lesy měl. Do nedávna byla fořtovna či myslivna ve Smolčí lánem polí opatřena, nyní jest prodána. Mohl by však někdo namítnouti, že Hradiště naše patřilo k nějakému z vůkolních statků a to k Vranovu, k Chráštanům, k Dražíci nebo k Křešticům — ostatní, jako Bernatice, Borovany, Podolí příliš vzdáleny jsou, aby na ně někdo pomyslíl — ale i tomu musím odporovati. Nejen že na hodinu ano i ještě dále samý arcibiskupský statek býval, a sousední Vranov za vysokou strání potoka Břežského půl hodiny vzdálen jest, pole pak Vranovské panské docela jinou stranou, totiž k Dražíci se táhnou, a jen les Vranovský se Smolečskými lesy sousedí: i sama poloha našeho Hradiště, hledíme-li k bývalému politickému rozdělení krajů, nás v mínění našem utvrzuje. Celý majetek bývalého panství Vltavotýnského jest na dvě části přetržen: na naši svrchu často připomenutou severní část, jejížto jižní hranice okolo samého Hradiště se táhnou, a na jižní díl, který od severního majetkem bývalého panství Dražického na půl hodiny zšíří oddělen jest. Enklava severní patřovala vždy do kraje Budějovského, jako celé panství Vltavotýnské teprva za nového zřízení politického byla ku kraji a okresu Píseckému přidělena, Dražické panství jako posud do kraje Táborského. Za řekou Vltavou táhl se vždy kraj Pracheňský. Z tohoto rozdělení politického vysvítá, že naše »Hradiště« vzdáleno a odloučeno ode všech panských sídel a na hranicích tří krajů postaveno, ani zvláštním majetkem vyznačeno — nebo nynější majitel pan Kálal jen 60 jiter majetku má — nemohlo býti ani zvláštním panským sídlem ani podstatnou částí nějakého z blízkých statků zemských v dobách historicky nám povědomých, kam totiž naše prameny sahají. Nepřestanem-li na nějaké domněnce z těch, které jsme svrchu postavili, nezbude nám nic jiného, leč prohlásiti Hradiště za dávno zašlé sídlo újezdu, ku kterému Smoleč, Slabčice, Nemějice, Volešná, Podolí a Břeží slušely. Poloha těchto míst jest taková, že zcela se srovnává s tímto zdáním: první tři vesnice, jedna ode druhé jen čtvrt hodiny vzdáleny jsou; do Volešné jen půl hodiny z Němějic počítají; nejdále ovšem Podolí, asi hodinu od Volešné, leží. Kdy však tento újezd k panství Týnskému se dostal, nebo byl-li hned od počátku s ním spojen, a kdy vůbec celé panství biskupovi Pražskému dáno bylo, na to nám nelze odpověditi. Nejdříve l. 1229 Týn majetkem biskupovým se jmenuje. L. 1268 vzal král Otakar od tohoto panství vesnice Vesce, Tukleky, Hosty, Doubravice, Netěchovice, Nuzice, Hodonice a Vranov směnou za jiné statky své blíže Loun. Bezpochyby že je obrátil ke hradu Bechyni, který v ty doby též od biskupa koupil, aby v těchto stranách proti mocným odpůrcům svým Vítkovcům brannou hradbu měl. Jako doklad tohoto náhledu uvádím spálení pevného Hradiště, nynějšího města Tábora, a vzpouru Vítkovců, která v ty doby vypukla. Na Vranově pak záhy usadil se rod panošů, z Vranova jmenovaných, z nichžto Zdebořovi z Vr. král Václav IV. l. 1402 100 kop gr. na panství v Jehnědně zapsal, Sigmund z Vranova l. 1434 co hejtman Táborský se připomíná a l. 1454 Bohuněk z Vranova odpůrcem Jana Hrobského ze Sedlce v jisté při se jmenuje. Komu by i tento náhled můj o Hradišti vhod nebyl, pro toho již jen tu domněnku mám, že Hradiště naše připočísti lze k staroslovanským Hradištím, jimžto nyní v Čechách zvláštní pozornost věnují. Pan Hraše v našem okolí podél říčky Smutné úplné nekropole našel i více hradišť, zejména mimo svrchu podotknuté takorba celé zbořené město u Božetic, hradiště u Ratejny a mohly po lesích; možná že naše Hradiště jakousi podstatnou částí těchto pravěkých obydlí a nekropol v jižních Čechách bylo.

Na konci rozpravy mé snad i ta domněnka obстоjí, že tohoto starého Hradiště z dob pradávnych, třebaš i spečených valů nemá, pozdější věky použily, a buď hrad újezdu připomenutého zde vystaven byl, anebo v dobách válečných blízce Táboři nebo okolní rolníci se zde ohradili.*)

*) K tomuto článku srovnej: K. Thir: Staré domy a rodiny táborské díl I. str. 5. Jos. Švehla: První hora Tábor atd.

DĚJINY ÚSTÍ SEZIMOVA A ZAČÁTKY TÁBORA.

Rukopis Martina Koláře. Opis musea táborského, zatím bez signatury.

I. ODDÍL.

Ma svahu mírného návrší, které se nad řekou Lužnicí zdvihá tam, kde do ní potok Chýnovský ústí, rozkládalo se město Ústí Sezimovo nad Lužnicí v těch mezích, kde nyní osada Starý Tábor se prostírá. Příjímí své má naše Ústí po Sazemovi, oblíbeném u Vítkovců jménu, které zvláště u větve Ústecké a Landšteinské takořka dědičným se stalo.

Město Ústí stálo již dříve než katastrofa hrozná město Hradiště zničila, ale bylo městečkem nepatrným, neohrazeným, jehož přední pamětihodnost byla klášter Dominikánský od Vítkovců založený. První zvěst o městečku i klášteře nalézáme r. 1262 v poslední vůli mocného Voka z Rosenberka, kde jakous částí peněz klášteře povinným býti se praví.

Když město Hradiště ohněm kladeným ztráveno bylo, odstěhovali se obyvatelé jeho do Ústí, které zde ohradili a nové doly na stříbro místo zasypaných zlatých dolů u Hradiště otevřeli r. 1272. Výhodná poloha města na hlavní řece rozsáhlé župy Chýnovské a na silnici z Prahy do jižních Čech vedoucí byla příčinou, že záhy obchodem zbohatli měšťané a Ústí tak se zvelebilo, že se sem na konci XIII. století přestěhovaly župní úřady z Chýnova, který roku 1250, majetkem biskupa pražského (sluje) a v prvním čtvrtletí XIV. věku župa Ústecká se výslovně jmenuje. Klášter dominikánský těšil se štědré přízni Vítkovců, kteří jednak platy a statky hojně jej darovali, jednak sami v jeho řeholi žili. Ojír Vítkovec, z větve na Svinech usedlé, syn Vokův, bratr Sazemy, Jaroslava (? »z Borovan«) Viléma z L.(andštejna?) a Ludmily díl svůj, který naň při rozdělení statků otcovských připadl, totiž 19 sídel v městě Svinech pod purkrechtem, třetí díl tvrze, soudu a cla tržního ve Svinech, 5½ lánu v Borovanech, Trutmaň ves celou a třetinu toho co ještě na spolku zůstalo, dal na smrtelné posteli klášteře v Ústí, do jehož řehole byl vstoupil, a spolu klášteře dovolil, aby dědictví to se prodalo a na mše obrátilo za spasení duše jeho a předků. Klášter prodal jmenované statky Vilémovi z Landštejna a král Jan prodej schválil r. 1327. Na mše za duši zemřelého Oldřicha z Rosenberka a Bonuše z Ústí vykázáno klášteře Ústeckému 12 kop grošů ročního platu z Mezimostí r. 1408.

Mimo Vítkovce i sám král český a šlechta župy Chýnovské na zdejší klášter pamatovali dary a odkazy. Po smrti Viléma ze Zelče dal král Václav ves Hajany u Blatné na Prácheňsku r. 1407 klášteře v Ústí nad Lužnicí;

Smil z Hrobův slíbil klášteře složit 5 kop grošů během pěti let, až by jeho tehdy Vichna, vdova po Radousovi z Velímovic zemřela r. 1376. Vladykové Jan z Dirny, Petr ze Dvořec a bratři Petr, Václav a Smil z Dirny tolik dobrodiní proukázali klášteře Ústeckému, že převor s konventem se zavázali, že čtyřem výročním mším za jmenované vladyky a jejich rodiče, r. 1341. Byl tenkrát Jeniš převorem, Jan Gauraphini podpřevorem, Oldřich starším klášteře řečeného, a mimo ně bratr Zachariáš se jmenuje. R. 1415 prodal opat Havel s přivolením svých dědičných pánů z Ústí ves Hajany. I když klášter Ústský již v rozvalinách byl, přece mu ještě vladyka Petr ze Dvořec prodal 1½ kopy grošů ročního platu ve Vsi Dvorci r. 1434 ten den po narození Syna Božího, jak psáno stojí v kopiáři klášteře Píseckého ale klášter Ústský již více z rumů svých nepovstal, aby mohl užítí tohoto darování.

Kde které platy klášter v nejbližším okolí svém měl, a kde které pozemky, nelze nám více zevrubně říci; jen v nejstarší gruntovní knize Tábořské od r. 1432 až 1450 připomínají se často pole: »na mnichovství«, »na mnichovce«, a »na díle mnichově«, u samého Ústí, které památku klášteře připomínají. Zajímavý jest v téže gruntovní knize zápis, kterým Pavel Kravín koupil r. 1437 mlyniště u Dóry rychtářové z Ústí i s lukami v Ústí — nynější Starotáborský mlýn s vyřčením, že nižádného platu z toho není než toliko když by klášter stál, tehdy by měl (mlynář) mletí k tomu klášteře bez měrice a z toho klášteře měl by míti 12 pečencův chleba každý pátek a žbán piva za 6 kop. R. 1438 slíbil vladyka Svašek z Podolí vymazati mlýniště z knih Ústských u Budějovských.

Klášter Ústský, o němž všechny zprávy jsme již vyčerpali, stál nad samou řekou Lužnicí v jihozápadním koutě města Ústí a podnes silně zdi asi stopu vysoké nad zemí se zachovaly. Starší kláštera byl zajisté kostel farní v Ústí, který v levo od nynějšího kostela stával, téměř na temeni návrší Ústského, kde nyní stavení č. (?) se nalézá. Kolem kostela rozkládal se hřbitov, který zhusta ještě v XVI. století se připomíná.

Nadání kostela Ústského bylo po faře v Jindřichově Hradci a po faře v Kardašově Řečici nejbohatší v celém děkanátu Chýnovském; plebán nebo farář zdejší platil 1 kopy grošů desátku papežského. Statky své míval kostel v Měšicích a v okolí Ústí, r. 1450 zbylo po nich jediné jméno polohy »na farářství«, ostatní Táboři rozchvátili. Z farářů jmenujeme Jošta r. 1379, jenž vladykovi Filipovi ze Zelče 70 kop grošů dlužil, potom Jindřicha r. 1380 dne 12. září k farnímu kostelu nejlachoslavenější panny Marie v Ústí presentovaného, jenž za svého prokurátora v příčině potvrzení v úřadu svém jmenoval Prokopa Blahoutova syna z Prahy. Třetím farářem byl Bolech, který byl dříve správcem špitálu v Příběnicích nedalekých, potom se dostal za faráře do Klokot a r. 1389 presentován byl na faru Ústskou, poněvadž Mikuláš Šiška, bakalář svobodného učení dle vynesení kurie Římské práva svého k faře této se zřekl. Po úmrtí Bolecha stal se farářem 1407, dne 11. května Václav z Lún (Loun?), bakalář svobodného umění, proti Janovi z Kladska presentované mu od druhé polovice kollátorů. Týž Václav změnil své místo s Jenem rektorem špitálu Ústského r. 1409 dne 27. února a ještě r. 1411 Jan v Ústí farářoval. R. 1419 připomíná se v Ústí opět nový farář Jan, řečený Prášovec. V duchovní správě pomáhali Bolechovi r. 1390 Lipko kazatel, Mikuláš vikář (tolik co nyní kaplan) a Mikuláš oltářník nějaké kaple; o jiných mladších kněžích nevíme až na konci dějin a osudů města Ústí, o čemž více níže povíme.

Třetí kněžské nadání v Ústí byl špitál pro 8 chudých měšťanů Ústských, který Sezema z Ústí, kanovník kostela Pražského a probošt Týnský založil, nadal 19 kopami grošů ročního platu ve vesnicích Doubravě a Kavčím. Špitál tento podřídil zakladatel správě faráře Ústského Jošta a r. 1388 synové Sezemovi pánové Ondřej, Jan Sezema a Jan bratří z Ústí tento dům pro chudé, který kapli svaté Alžbětě posvěcenou měl, odevzdali s povolením arcibiskupovým správě zvláštního kněze; prvním rektorem byl kněz Petr z Ústí, posavadní farář ve Skalici u Soběslavi. Vrchní duchovní správa zůstala i nad špitálem faráři Ústskému, správce četl jen mše ve své kapli a modlil se za zakladatele se špitálníky. Petr pobyl ve svém úřadě 7 let a potom se stal farářem na Vápně na patronátě Rosenberském, ale místa buď nepřijal nebo se ho vzdal, poněvadž r. 1396 po smrti Petrově ustanoven za faráře kněz Mikuláš oltářník kaple sv. Filipa a Jakuba pod hradem Hradiště řečeným na patronátě pánů z Ústí. Po dvou letech směnil Mikuláš své místo s farářem v blízkých Hlavatcích Pertoltem a tento opět po dvou letech r. 1401 s Jenem farářem Tučapským.

Páni rektorové našeho špitálu neměli zde dlouho stání, neboť Jan již r. 1402 odebral se odtud na faru Petrovickou na Sedlčansku a zvolen od patronů nový Jan rektor, s nímž Václav plebán Ústský r. 1409 vyměnil své místo, aby odtud za dvě léta r. 1411 opět odešel do Kácova, odkud farář Mikuláš na jeho místo nastoupil.

Nadán byl špitál platy z vesnic Doubravy a Kravčí nebo Kavčí, místo kterých vesnic obou nyní máme les a myslivnu Doubravu mezi vesnicemi Turovcem a Bítovem a les Kavecko východně od vsi Plané ležící. R. 1411 učinili farář Ústský Jan a správce špitálu Václav tuto směnu o část svých statků. Farář dal špitálu čtvrt lánů polí za Ústím, kterou druhdy měšťan Ústský Václav Kraječ držel a 12 grošů z nich ročně platil, ležících za branou, kterou se jde do Soběslavi vedle polí Martina řečeného Mestek z jedné strany a vedle potoka farářova z lesa řečeného Drevný z druhé strany. Správce špitálu zase odevzdal faře 1 kopu grošů ročního platu řečeného ve vsi Kravčí na polích a dědictví Adama odtud z Kravčí s tou výminkou, kdyžby správce špitálu jinou kopu grošů ročního platu v jistém místě nalezl, že jí má farář od něho místo kopy v Kravčí přijíti.

(Místo, kde špitál v Ústí stával, seznáváme z tohoto zápisu nejstarší grutovní knihy Tábořské: R. 1448 dal Mareš Slanař řečený Očko i s volí ženy své zahradu za Ústím nad potokem za špitálem Janovi Těžkému soukeníku. Byl tedy špitál u samého potoka Chýnovského buď v samých hradbách městských na pravém, nebo hned za hradbami na levém břehu potoka.)

Poslední nadání kněžské, které sice nejmenší ze všech bylo, ale všechny překvalo a zlobě časů až do dnešního dne odolalo, bylo nadání dvou oltářníků v kapli Filipa a Jakuba u hradu Hradiště. R. 1388 nadal pan Ondřej z Ústí, kanovník Pražský a farář Čáslavský s volí nedílného bratra svého Jana oltář sv. Filipa a Jakuba i oltář svatých panen Kateřiny a Doroty v kapli řečené 16 kopami grošů ročního platu na clu města Ústí a sice 10 kop platu určil oltáři sv. Filipa a Jakuba, při němž ustanovil za oltářníka kněze Mikuláše syna Jana lazebníkova z Ústí a 6 kop oltáři sv. Kateřiny a Doroty, při němž ustanovil za oltářníka kněze Mikuláše syna Havlova z Prahy. K nadání tomuto dal farář Ústecký, v jehož faře kaple byla, své svolení a Ondřej mu všechna práva jeho v nadačním listu vyhradil. — Kdyby bratr Jan clo města Ústí sobě pozůstaviti chtěl, zavázal ho Ondřej k tomu, aby v okolí 2—3 mil roční plat 16 kop grošů těmto oltářům koupil. — Povinností oltářníka u sv.

Filipa a Jakuba bylo sloužiti 5 mší týdně, dvě dle času, třetí za patrony, čtvrtou k sv. kříži a pátou k panně Marii, jestli na tyto dny žádný svátek devatera čtení nepřipadne. Oltářník u sv. Kateřiny a Doroty zavázán byl 3 mše týdně sloužiti, jednu za předky Ondřejovy, druhou dle času a třetí k panně Marii. Po smrti zakladatelově určeno, aby oba oltářníci v den jeho úmrtí zpívanou mší zádušní u jednoho oltáře sloužili a večer před tímto dnem přiberouce sobě čtyři kleriky a několik chudých, aby hodinky zpívali devaterým čtením. Právo dosazovati kněze k těmto oltářům odevzdal Ondřej po smrti své bratrovi a jeho dědicům.

Když r. 1396 Mikuláš oltářník u sv. Kateřiny a Doroty stal se rektorem špitálu Ústského, zvolen na jeho místo Henslín ze Žlutic, jenž r. 1403 odchodem oltářníka Mikuláše na faru Plánskou obdržel oltář sv. Filipa a Jakuba; uprázdněný oltář sv. Kateřiny obsazen téhož roku Václavem z Litoměřic. R. 1414 zemřel Henslín a nástupcem jeho byl Benedikt z Jesenic. Když Táboři obsadili Hradiště, učiněn hřbitov u kostelíka našeho a tak zůstal tento zachráněn.

Od církevní vlády v Ústí a kněžských nadání obrátíme nyní zřetel svůj k vládě světské. Již svrchu jsme podotknuli, že se sem přestěhovaly z Chýnova župní úřady a nepochybné svědectví o nich máme z dob krále Jana, jenž úředníkům župy Ústské píše o nepořádcích, jaké se dějí při dovážení soli do Ústí, ze které v Třeboni a Budějovicích ungelt placen býti má, čehož mnozí opomíjejíce až do Ústí neznámenanou sůl přivážejí i poroučí přísně, aby takové nepořádky se zastavily a úředníci nápomocni byli v té věci osobám od měšťanů Kutnohorských Borše a Henslína jakožto dozorcům ustanoveným, třebas by vinníci i zatknuti býti měli a statek se jim pobral.

Za župany brávali v Čechách členy rodin, které největší majetek ve své župě měly, v Chýnovské župě připadl tento úřad Vítkovcům, kteří též v pozdějších dobách za krajské Bechyňska a Písecka ustanovováni byli. Až do husitských válek známe v Chýnově župana Oldřicha v l. 1220—1222 a r. 1405 krajské Bechyňské: Jindřicha z Rosenberka, Oldřicha Vaváka mladšího z Hradce a Jana z Ústí. Župního hradu nebylo v Ústí, panský dům po latinsku palatium řečený sloužil úředníkům za byt, poněvadž sami dědiční pánové tohoto města neměli zde žádného hradu, nýbrž blízké Hradiště pevným jejích sídlem bylo.

Původní panství Vítkovců Ústských, o kterých nám nyní mluvití bude, zakládalo se východně od potoka Tisměnice řečeného (nynějšího Borotínského a Náchodského potoka s rybníkem Jordánem a jeho odtokem do Lužnice se ubírajícím), podél pravého břehu Lužnice až k vesnici Roudné nedaleko Soběslavi. Délce této nerovnal se všude šířka panství, jež město Ústí, hrad Hradiště se dvorem a dvěma poplužními, vesnice Čekanice, Měšice, Čabel (někdy mezi Měšici a Ústím), Planou, Doubí (nynější Doubice), Doubravu, Kravčí a Borek zaujímal. V dobách pozdějších drželi pánové z Ústí též Kamenici (nad lipou), Žirovnici, Klec, Pleší, Sedlec a Kozí, o čem o všem na svém místě povíme.

Praotec Ústských pánů jest Sezema Vítkovec, jenž dle podání Hradiště město r. 1268 spálil a obyvatelstvo do Ústí převedl. V Praze stál r. 1280 na Petříně s Dětrichem Špačkem z Kostelce v čele branného zástupu proti Otovi Braniborskému, jenž na Malé Straně a na Hradčanech se roztábořil. R. 1315 připomíná se Sezema z Ústí a zároveň jeho bratr bezejmenný též v l. 1317—1318. Posledníkrátě Sezema z Ústí se připomíná r. 1322, kdy ručí spolu s jinými šlechtici za Petra z Rosenberka Beneši a Janu z Choustníku,

kteří Choustník Petrovi prodali. Zůstali tři synové po Sezemovi: Oldřich, Jan a Sezema. Poslední oblíbil si stav duchovní a stal se kanovníkem pražským a proboštem ve Vitavotýně, kde také zemřel r. 1386.

Oldřich z Ústí náležel mezi přední muže věku svého v Čechách, a u dvora císařského se zdržuje nejednou platné slovo měl v tehdejších běžích politických. Důležité státní listy nám zachovaly mezi svědky i jméno jeho: tak r. 1354 svědčí listu, kterým Polsko, Slezsko a Lužice k Čechám přivtěleny byly a r. 1355 podepsal list, kterýmž Karel IV. kapli sv. Terencia v diecési Parmenské založil. Když r. 1354 po kruté púťce páni z Hradce s rakouskými pány z Puchheimu a z Waldsee narovnáni se učinilo, oba bratři Ústští Oldřich i Jan mezi ubrmany se jmenují. Slovnítnosti a věhlasu tohoto pána vážili si nemálo též jeho příbuzní a našli jsme vícekrát jeho pečet v rodinných smlouvách všech předních tehdy větví Vítkovců. (Sezema a Oldřich 1363 Anna z Lípy bere platy místo peněz od bratří pp. z Rosenberka, Oldřich z Ústí Soběnov 1363 zaps. od P. z Mich. Sezema a Oldřich 1364, Hradečtí prod. Deštnou, Sezema a Oldřich 1366, Jindřich ze Stráže ve Mníšku plat prodává.)

R. 1370 přijal nedílného bratra Sazemu na spolek ve statku, který se mu dostal při rozdělení se syny nebožtíka jeho bratra Jana a sice polovice hradu Hradiště, města Ústí, vsí Měšic, Čekanic, Čabele, Dubce, les Kuří hůrky, polovice podací při kostele a polovice panství na klášteře v Ústí, i polovice platů z kramů soukenických, pekařských, krejčovských a masných v Ústí. Patronátní právo provozoval p. Oldřich s oběma bratry Jenem i Sezemou v Planě 1357, 13. listopadu, se Sezemou tamtéž 1361 4. října, 1362, 9. září, 1364, 3. července, 1372, 8. září, sám pak v Žirovnici 1371, 6. září, kde ještě vdova jeho Bonuše r. 1379, 16. srpna totéž právo vykonávala a zároveň ve Stranném 1379, 29. července. O jeho synech Oldřichu, Janu a Sezemovi promluvíme později.

Bratru Oldřichovi Janovi byla souzena druhá úloha v dějinách rodiny Ústských, nikdy se nejmenuje sám, kdy a kdekoliv se připomíná, nýbrž jenom za bratrem Oldřichem. Zemřel před rokem 1370 zanechav pět synů: Sazemu, Hynka, Oldřicha, Jana staršího a Jana mladšího i dceru Alžbětu.

Ze synů Oldřichových oblíbili sobě Sazema a Oldřich stav duchovní. Sazema byl kanovníkem Olomúckým a jsa vysvěcen za jahna obdržel také prebendu pražskou z milosti papežské ku přímluvě císaře Karla v l. 1378—1389. Oldřich vstoupil do řádu německých křižovníků v Čechách a stal se zemským v Čechách a na Moravě. R. 1408 nařknul Jana z Egerberku jinak z Pětipes, komendora Chomútovského a přeložil ho na Moravu, na kterýž skutek úřadové městští v Žatci, Mostu, Kadani a Lounech stížnost u krále si vedou. Následujícího roku učinil narovnáni mezi řádem a farářem Bračickým a jmenuje se naposled v listu, kterým řád prodal Miletín panu Benešovi z Choustníka r. 1410.

Třetí syn Oldřichův Jan poprvé se připomíná r. 1388, 14. května, kdy s bratry svými měl polovici patronátního práva na špitále Ústském a druhou polovici měli synové Jana Oldřichova bratra. Právo toto vícekrát neprovozoval, nýbrž nabyl Kamenice (nad lipou), kde r. 1397, 22. června kollatorem byl a někdy r. 1400 svědčí závazku nemsty, který učinili věžňové Janek z Tisového a Pecka z Volyně od Jana ml. z Hradce propuštění. Se svým strýcem Janem Ústským zapsal se v jednotu proti markrabímu Prokopovi Moravskému v Jihlavi r. 1400, 18. ledna a svědčí r. 1408 listu, kterým

Jan starší a Jan mladší syn jeho z Ústí nad Lužnicí prodali panu Jindřichovi z Rosenberka několik lánů lesa.

Pan Jan Kamenický zdědil po svém otci jeho věhlas a rozšafnost, které skvěle osvědčil i v domácím i veřejném životě. Vida, že četným potomstvem strýce jeho Jana panský rod Ústský v chudobu a nevážnost klesá, skoupil veškeré téměř statky Ústského panství od svých příbuzných, aby rozprodání a záhubu jeho předešel a přikoupil k Ústí r. 1391 ještě blízký hrad Kozí se dvorem Bořichovem a vesnicemi Turovcem, Lhotou (zárybničnou), Lipím, Strakačovem a Kravínem. Učinil tak někdy před r. 1407, poněvadž toho roku již dne 11. května patronátní právo nad farou Ústskou z polovice provozoval se svými příbuznými z otcova bratra Jana pošlymi; r. 1411, 20. listopadu provozoval totéž právo nad špitálem Ústským a 1414, 1. září nad kaplí u hradu Hradiště. Jako hlava rodiny vydal dne 23. máje r. 1410 svědectví, kudy se brala ode dávna cesta k solnímu skladu v Prachaticích.

Politické běhy země české za doby páně Janovy svými proudy mocně zasáhly do zdejšího kraje. Jednota panská, ve kterou Vítkovci, Švihovští, Švamberkové, Risenburští a jiní čelní pánové čeští se sestoupili, aby dle starých práv tohoto království místa svá opět zaujali při koruně, odkud milcové Václavovi ze stavu vladyckého je byli vytiskli, schůze své měla v městech: dne 5 května 1394 v Třeboni, v Soběslavi, a 20. dubna 1395 v Ústí nad Lužnicí; ano pánové samého krále javše na blízké Příběnice zavezli 22. června 1394, odkud dále na Krumlov a až do Rakous na Vildberk dopraven byl. Pan Jan od jiných Vítkovců nebyl a horlivě k panské jednotě stál, jakož víme ze zápisu jeho proti Prokopovi markrabímu v Jihlavi.

Druhým proudem, jenž později v jezero celé se rozlil v naší krajině, bylo hnutí náboženské, které na opravu sešlých řádů církve naléhalo a v Čechách již Kunrátem Valdhauserem, Jenem Miličem a Matyášem (recte Matějem) z Janova se hlásalo. Mistr Jan Hus nejen cestou těchto svých předchůdců krácel, nýbrž ještě dále šel za příkladem Wiklefa reformatora anglického, který učil, že kněží nemají žádného statku světského míti. Obecný lid český poslouchal s velikou horlivostí těchto kazatelů kteří nejen na něm nápravy mravů žádali, nýbrž také na zhýralé vyšší šlechtě a na kněžích, jichtžto pohoršlivý život, myslí všech urážel, ale nikdo posud veřejně to říci se neodvážil. Dokladů k těmto nešvarům tehdejšího zpupného kněžstva najde každý ve visitační zprávě far a kněží arciděkanství Pražského a v Tomkových Dějinách města Prahy. Pan Jan Ústský i se svou manželkou Annou z Mochova byli horlivými přívrženci tohoto nového učení, ano když r. 1413 mistr Jan Hus klatbou ztížen a z Prahy vyobcován byl, popřál mu náš Ústský pán útulku na hradě Kozím, jenž Čechám stal se tak památným jako Wartburk pobytem Luthera o 100 let později v Němcích se proslavil.

Skutek tento páně Janův beze všeho výkladu dosti zřetelně mluví o ušlechtilé povaze šlechtice tohoto českého, jenž nad předsudky doby své povznesen jsa se nestrachoval ani všemohoucí tenkrát kurie římské, ani se neohlížel na dominikány, inquisitory haereticae pravitatis ve svém městě, nýbrž volně Husa kázati a psáti nechal v tomto úkrytu venkovském, kde povstaly jeho spisy: O církvi, O svatokupectví a Postilla složená byla. Z blízka i z daleka hrnuly se zástupy na kázání tohoto miláčka lidu obecného, on sám jak praví kázal mezi ploty podle hradu, jenž slove Kozí, mezi cestami měst a vsí, v městech, po hradech, na polích i v lese a slova jeho plamenná utkvěla v srdcích posluchačů jako semeno, které na dobrou půdu padlo. Smrtí pana Jana Ústského r. 1414 zkrátil se pobyt Husův v této krajině a

on i odebral se odtud za příčinou bezpečnosti na hrad Krakovec blíže Rakovníka. Pan Jan Ústský zůstavil po sobě vdovu paní Annu z Mochova a tři syny: Beneše, Jana, Prokopa. Paní Anna jako nebožtík její manžel přála novému učení, ano tak horlivě se ho ujímala, že celá jedna píseň satyrická po latinsky na ni složena byla, kde jí skladatel vyčítá, že syny své k novému učení svádí a nutí, katolického faráře v Ústí pronásleduje jako Lamie ukrutná čarodějnice, která z dětí krev ssála a nejuživější Jezabel, na níž peklo již jen čeká i s jejími valcháři. Další osudy této rodiny vytkneme v druhém díle vypravování svého o dějinách města Ústí.

Hradišská ratolest pánův z Ústí, jak potomky Jana Oldřichova bratra nazýváme budeme, založila jak nahoře jsme slyšeli, zvláštního kněze při špitále Ústském a dva oltářníky v kapli u hradu Hradiště. Ondřej z Ústí oddav se stavu duchovnímu stal se farářem v Čáslavi, obdržel milost papežskou na kanovníctví Pražské 1381 a dosáhl následkem toho prebendy 1383 vstoupiv mezitím co student do university právnické v Praze 1383. Zemřel již r. 1389 v Čáslavi.

Hynek z Ústí seděl s bratrem Sazemou r. 1381, 9. března na sněmu zemském, a svědčí s ním r. 1382 (v archivu Jindřichohradeckém). R. 1383, 15. května byl sám na sněmu a téhož roku 2. září opět s bratrem Sazemou. Roku tohoto 1383 potvrdil s bratry Sezemou a Jenem dne 15. července nadání, které Lev ze Strkova kostelu v Plané učinil. Více zpráv o něm nemáme.

Sazema ze všech pěti bratří ještě nejčastěji se jmenuje. Mimo připomenutá již zasedání sněmovní ještě byl na sněmu s bratrem Jenem r. 1388, r. 1389 19. prosince a 1396 15. dubna a sám posledního roku 26. května. Též na soudě dvorském zasedal s oběma bratry Jany r. 1390. R. 1386 měl jakousi při o zboží Hobzí na Moravě s bratry Jindřichem a Václavem z Radhostovic i odsouzen byl ubrmanskou výpovědí k tomu, aby to zboží hned od židů vyplatil. Příbuzní jeho Vítkovci na Stráži a Hradci požádali ho častěji k narovnání rodinných sporů, tak narovnal Strážské pány Přibíka z jedné a Petra i Jana z druhé strany o hrad Strážský 1388, 6. listopadu a bratry Oldřicha i Jana z Hradce r. 1389, 7. listopadu. Touž dobou provdal svou sestru Alžbětu za Jindřicha řečeného Tuschel ze Saldenavy a ujistil jí 100 kop grošův na Čekanicích a Plané. V Ústí narovnal klerik Svatoslava syna Morianova z Jičína s Veleškou, postříhačem z Ústí v jistém sporu u přítomnosti světských kněží z Ústí pana Jana z Ústí, Přibíka Lysce z Pněvé lhoty a Pešíka z Uzdíčova r. 1390. R. 1395, 10. ledna přihlásil se pan Sezema k jednotě panské a připomíná se naposled jako svědek r. 1397, kdy páni z Jindřichova Hradce dva oltáře ve svém farním kostele založili. Na konec životopisných dat o panu Sezemovi ještě uvedeme, kdy a kde patronoval. Mimo založení nadání kněžských v Ústí při špitále a v kapli u Hradiště r. 1388 jmenuje se Sazema patronem farního kostela v Ústí r. 1389, 29. ledna a r. 1396, 14. srpna patronem špitálu Ústského, jemuž daroval téhož roku společně s dvěma bratry svými Jenem starším a Jenem mladším z Ústí 12 kop grošů ročního platu s některými polí ku lepší výživě chudých. Smrt pana Sezemy oplakávala vdova Dorota a tři synové Sezema, Jan a Ondřej.

Poslední dva ze jmenovaných pěti bratří byli Jan starší a Jan mladší z Ústí. Oba připomínají se pospolu r. 1388, kdy všech pět bratří ustanovilo kněze při špitále Ústském, potom r. 1396, 14. srpna bratří Sazema a Jan starší z Ústí z polovice a Jan odtud z Ústí z druhé polovice patronovali při též špitále. R. 1398, 13. února kollátory špitála Ústského jmenují se bratří Jan starší a Jan mladší z Ústí a Dorota vdova Sazemova, posléze r. 1401,

2. září při témže špitále patronátní právo provozovali Jan mladší z Ústí z polovice a Jan starší i vdova Sazemova z druhé polovice. I při faře Ústské dosazovali oba bratří spolu se Sazemou a Ondřejem nového faráře 1389, 29. ledna.

R. 1395, 10. ledna stáli Jan starší a Jan mladší z Ústí spolu s panem Sezemou k jednotě panské. Sám bez bratra jmenuje se Jan starší z Ústí 1396, 29. května seděním na Hradišti a podacím právem oltáře sv. Kateřiny i Doroty; a poněvadž oba oltářníky jak nahoře jsme slyšeli, nedílní bratří Ondřej kanovník a Jan z Ústí založili, vysvitá z toho, že Jan starší, nikoliv mladší nedílným bratrem Ondřejovým byl a po něm patronátní právo při kapli Hradišské zdědil. R. 1398 týž pan Jan starší z Ústí věnoval kostelu v Záběhlicích 3 kopy grošů ročního platu na dvoru Borku u Choustníka. Ve světských záležitostech připomíná se Jan starší z Ústí jako svědek jednoho listu Jana staršího z Hradce 1399, 9. března a ručí za Oldřicha i Jana staršího z Hradce 1404, 3. listopadu. Jan mladší bratr Jana staršího samotný nikde se nepřipomíná. R. 1408 vyskytují se nám Jan starší i Jan mladší z Ústí, nejsou to ale více bratří nýbrž otec a syn: oba prodali panu Jindřichovi z Rosenberka několik lánů lesa a téhož roku 19. června zavazuje se Jan z Újezdce co vězeň propuštěný spolu se svým bratrem Budivojem Janovi mladšímu z Hradce k nemstě pod základem 300 kop grošů, kteréž mají oba propadnouti, když by se před Jindřichem z Rosenberka nebo Oldřichem z Hradce nebo Janem starším z Hradce nebo před Janem starším nebo před Janem mladším z Ústí nebo před Petrem ze Stráže ukázalo, že proti svrchu jmenovanému pánu co učinili, kterou nechutí, skutkem neb radou.

Vícekrát se nám oba tito Janové otec a syn z Ústí pospolu nenaskytují a chceme-li nyní zprávy o bratřích Janech z Ústí a o otci i synovi dohromady srovnati, nelze jinak, než za to míti, že Jan starší před r. 1408 zemřel a druhý bratr jenž na živu zůstal, vzhledem k svému synovi Janovi starším se nazýval; jinak bychom současně dva Jany z starší z Ústí měli, čehož příklady bychom darmo hledali. Potvrzuje nás v tom ta okolnost, že Oldřich z Ústí dvakrátě výslovně seděním na Hradišti se jmenuje r. 1409, 27. února a r. 1411, 20. listopadu poprvé jako spolupatron fary Ústské a podruhé jako spolopatron špitálu Ústského. Že není pan Oldřich synem Jana staršího z Ústí, otec Jana mladšího z Ústí, jde z toho na jevo, že předně r. 1407, 11. května, když uprázdněná fara Ústská znovu obsaditi se měla, spor povstal mezi patrony a jedna strana, totiž Jan starší z Ústí, Dorota vdova po Sazemovi a Jan i Ondřej z Ústí synové Sazemovi jiného navrhovali kandidáta než druhá polovice podacích pánů: Jan z Ústí na Kamenici, Oldřich z Ústí a Oldřich z Ústí provinciál řádu německého v Čechách. Kdyby Oldřich z Ústí v tomto sporu jmenovaný synem byl Jana staršího z Ústí, přece by proti otci nestál. (A poněvadž není možné, aby Jan starší z Ústí bratr Jana mladšího a Jan starší z Ústí syn Jana mladšího touž osobou byli, poněvadž by dva Janové s příjímím starší současně žili.) Za druhé Jan starší prodal před r. 1409 všechny své statky Janu Kamenickému z Ústí, ale Oldřich měl přece r. 1409 čtvrtý díl patronátního práva v Ústí nad Lužnicí, pročez nemůže z těchto dvou příčin synem jeho býti, nýbrž Jana staršího z Ústí, jenž někdy mezi l. 1404—1408 zemřel a bratru svému druhému Janovi přijímá starší, jak nahoře jsme rekli, odkázal. Další dějiny pánův z Ústí následovati budou v oddílu druhém.

Kdo dnes navštíví Starý Tábor, na zříceninách Ústí Sezimova vystavený, abys polohu města někdejšího i okolí jeho seznal, spatříš, když z návsi

k Lužnici na jih se rozhlédneš, vlevo les borový, téměř 10 minut podél řeky na pravém břehu po vysočině se táhnoucí, na levém břehu rozložitou dlouhou louku vroubí vysoké lesnaté stráně, kterými zde do řeky spadá vysoké pohoří od Zelče ke Zhořci, Větrovu, Horkám a k Pintovce se táhnoucí, v jehož útrokách na zlato a stříbro se dolovalo. Řeka zde přichází úzkým, hlubokým údolím k Ústí samému od jihu a teprve u vtoku potoka Chýnovského vysoký břeh do potoka se sklání, aby místa postoupil volnému svahu někdejšího města; také řeka sama opouští směr svůj a zatáčí se směrem západně severním, aby u Tábora zcela na západ se obrátila. Zátočině panuje dvůr Pracov, nad samou strání nahoře postavený o samotě mezi lesem Kamenným, ke Lhotám Samotám podél břehu se táhnoucím a mezi úzkým dlouhým jazykem lesním k Větrovu se vystavujícím. Na západní straně, půl hodiny od Starého Tábora vystupuje do výšky Babí hora na levém břehu Lužnice, zamezujíc další rozhled a na pravém břehu těsně k řece přistupují vysoké skalnaté stěny. Oko naše spočine tu naposled na Buriánkovic dvoru na levém břehu, kde svrchu vypsané lesnaté stráně končí, aby místo učinily úrodným rolím k Celkovicům naproti Táboru se rozkládajícím. Jako Pracov v levo, tak Buriánkovic dvůr v pravo stojí na kraji lesnatých strání a jazyka lesního, odtud až k Větrovům jdoucího, jenž koncem svým pozadí obrazu Starotáborské kotliny tvoří. Pětset a více let uplynulo odtud ve vlnách Lužnice, co zde místo chudobných domků nynějšího Starého Tábora stály nákladné budovy bohatých kupců a soukenníků města Ústí, ohrazeny jsouce mocnými hradbami a příkopy, které posud na východní straně, kde brána Soběslavská stála, dobře zpozoruješ. Od potoka táhnou se na sever až k Hnilčovic hospodářství, které již venku za nimi stojí a tam směrem západním se obracejí až ku cestě vozové, která od císařské silnice, z Tábora k Vidni vedoucí, do Starého Tábora se ubírá. V levo od silnice jsou příkopy, již na pole rozdělané, ale důl, kterým šly, posud pozoruješ. Na západní straně táhly se příkopy též na pokraji nynějšího Starého Tábora, ale jsou již až na skrovné zbytky zcela zanešeny.

(Následuje mezera v rukopise.)

Z jiné možné rodiny pocházel kněz Petr Ústský, jenž se svým nedílným bratrem Prokopem koupil statek v Hátově od vladyk v okrese Sedleckém na faře Střezmířské Jarohněva z Kouta a Filipa Zahrádky za 31 kop r. 1401 a po 3 létech své zboží v Rohově a Hátově prodal tamtéž na faře Prčické Přibíkovi ze Lhotky a Martinovi ze Sudoměřic.

I v Malém Hlasivě drželi Ústští statek pozemský, najmě se připomíná Nedvěd z Hlasivka jinak z Ústí, jenž se hlásil k nějakému statku, který v Pojbukách v okrese Mladovožickém na krále spadl r. 1409. Naposledy jmenujeme též bohatou měšťku z Ústí Sazemova, Bětu manželku Joklinovu, které zasadil Mareš z Dědic dědiny své v Dědicích a Mostku v okrese Mladovožickém v dluhu 90 kop, které jí povinen byl a vladykám Binartovi z Mostku, Ješkovi z Druhovice a Bohuslavovi z Vodice r. 1414.

Ve stínu bohatství velkého plíživají se též neřestí, především touha po rychlém zbohatnutí a požívání rozkoší tohoto světa bez mozolů a namáhavé práce. Byliť i v Ústí lidé, kteří závidíce spolusousedům zámožnost jejich, každou cestou jenom ne tou pravou jmění nabýti a na útraty jiných živi býti chtěli. Neštítili se i za brány a za město na blízké a daleké silnice si vycházeti a pocesně loupežně přepadatí. Tak vyznal r. 1397 Jan syn Jaro-

hněvův z Ústí na múkách v Borotíně, že s Matějem Smrduchem a Vítkem knapem z Ústí lidem roucha i peníze brali u Prlence v Ujezdci a Rakušanům koně že vzali.

Téhož roku tamtéž přiznali se Stracka a Míkú, řečený Železník z Ústí, že obloupili na Kuřích hůrkách Rybka pacholka pana Racka z Hlavatec i s panem Rackem.

R. 1398 cizí zloději vozy vzebrali u Ústí a r. 1409 Prokópek z Ústí nabídl se pomocí svou panu Alšovi z Bítova, když ten dostati chtěl ve svou moc hrad Lomnici.

II. ODDÍL.

PÁD ÚSTÍ.

Po smrti Jana z Ústí a na Kamenici nastoupili na jeho dědictví tři synové Beneš, Jan a Prokop. Beneš provozoval již r. 1409 27. února patronátní právo při faře Ústské s Oldřichem Ústským na Hradišti a Janem Ústským na Pleších, ale nepřipomíná se nikdy více. Bratří jeho Jan a Prokop patronovali s matkou svou Arnou 1414, 1. října při oltáři sv. Filipa a Jakuba v kapli Hradištské a r. 1417, 19. října při faře Kamenické; více o obou bratřích hned uslyšíme.

Z Ústských pánů, kteří na Hradišti a Ústí sídlili, Sezema zanechal vdovu Dorotu a tři syny: Sezemu, Jana a Ondřeje. Podíl jejich otcovský nebyl ani příliš skvělý, když Sezema a Jan s Vítkem knapem z Ústí vyšli si na loupeže a mlynáře jednoho obrali o plášť a 20 kop grošů, plášť mlynářův nosil až ho poznali r. 1397. Kam se Sezema dostal a jaké jeho další osudy byly, nevíme; bratří jeho Jan a Ondřej s matkou Dorotou patronátní právo provozovali při faře Plánské. R. 1403, 16. února majíce tam všichni tři jeden (šestý) hlas proti pěti hlasům pana Jana staršího z Ústí. R. 1407, 11. května Jan starší z Ústí; Dorota vdova Sazemova a synové její Jan seděním v Pleších a Ondřej měli všichni dohromady půl práva patronátního při faře Ústské a druhou polovici měli Jan Ústský na Kamenici, Oldřich z Ústí a Oldřich, zemský řádu německého v Čechách. Jest tato zpráva první o majetku Janově v Pleších, odkud více se nevzdálil, ačkoliv při faře Ústské šestou část patronátního práva měl r. 1409, 27. února a s Janem Ústským na Kamenici a Oldřichem Hradištským r. 1411, 20. listopadu patronem špitálu v Ústí se jmenuje. Jistá část města Ústí mu vždy patř ila, pokud Ústí stálo a i po záhubě tohoto města připomínají se ještě u pole Pleského, rozuměj pana Jana z Ústí na Pleších.

Bratr Janův Ondřej přijímám »mlazší« z Ústí byl r. 1403 ve službách krále uherského Sigmunda a odpověděl Vilémovi markrabí Míšeňskému. Mezi r. 1407 a 1409 prodal s Jenem starším z Ústí veškerý svůj majetek panu Janovi Ústskému na Kamenici; od té doby není po něm žádné památky více. Proč se Ondřejem mladším jmenoval, nelze vyložití.

Zbývají nám ještě potomci bratří Jana staršího a Jana mladšího z Ústí. Jan starší z Ústí měl syna Oldřicha, o němž hned šíře jednat budeme; Jan mladší syna Jana. Již nahoře jsme připomenuli, že otec Janův po smrti bratra svého Jana staršího příjímí starší dostal vzhledem k synovi svému Janu mladšímu a že r. 1407 otec a syn kus lesa v Kuřích hůrkách pánům z Rosenberka prodali. Jan mladší koupil tvrz Vogelhaus u vesnice Klece nedaleko Lomnice od bratrance svého Oldřicha z Ústí a uslyšíme o něm též ve válkách husitských.

O panu Oldřichovi z Ústí první zmínka se činí r. 1407, 20. listopadu, kdy byl podacím pánem fary Ústské, kteréž právo tamtéž v Ústí při špitále i při faře r. 1409, 27. února provozoval a ještě r. 1411, 20. listopadu. V posledních dvou zprávách výslovně se připomíná, že na Hradišti seděl, což také odtud vychází na jevo, že r. 1410 tvrz Vogelhaus u Lomnice prodal svému bratraci. Od koho a jak pan Oldřich tvrze Vogelhauské nabyl, není vůbec známo. Na sněmu v Praze zasedal pan Oldřich r. 1411 a r. 1414, r. 1413 opověděl Rakouskému arcivévodovi Albrechtovi válku, o níž a o jejích příčinách zpraveni nejsme. Ve dvou listech zachovalo se nám ještě jméno páně Oldřichovo a oba listy v listech pro historii pánův z Ústí velmi důležité jsou, jak uslyšíme.

Roku 1415 jmenuje se Oldřich z Ústí mezi rukojímími za pana Petra ze Šternberka odjinud z Konopiště spolu s jinými třemi Šternberky, s Petrem ze Štěpanova a s Majnušem ze Psář; pečeť jeho z černého vosku a s pětilistou růží má nápis »Sigillum Johannis de Usk«, z čehož na jevo vychází, že pan Oldřich po příkladu tehdejšího panstva dlouho užíval pečeti svého otce, o němž nahoře jsme mluvili a toho roku ještě hlavou rodiny nebyl, jinak by červeným voskem byl pečeti. Druhým listem r. 1418 ve Vodňanech vystaveným urovnal spor mezi vladykou Sigmundem synem neb. (ožtíka) Vavřince z Chvaletic a obcí Vodňanskou pro odkaz Vavřincův k záduší vzešlý a podepsali ten list mimo Oldřicha Sigmund z Chvaletic, Příbec z Dluhé, Jan řečený Buben z Chvališovic a officiales dominorum de Usk (služebníci pánův Ústských): Příbík purkrabě řečený Koděra, Mikuláš rychtář řečený Vítovec, Mikuláš řečený Valchář, Temlík, Jan Zlatník, Šafránek, Václav Rychta, Mašek a Jan řečený Mléčko. Z těchto pánů dvořeninů náležel Příbík Koděra rodině vladycké, která ze Zvěstovic se psala a r. 1415 odkoupil od kláštera dominikánského v Ústí ves Hajany; ostatní družinu seznáme později.

Za vypravování našeho přiblížila se znenáhla doba, ve které úžasnou rychlostí poslední dnové města Ústí se naplňovali až kolo času prudkou jízdou svou na ubohé město přikvačilo a je úplně zdrtilo. Ale právě tyto poslední okamžiky života jeho náležejí nejen dějinám českým, nýbrž dějinám veškeré Evropy, pročež zevrubně vyličiti je hodláme.

Ruch náboženských oprav, které předchůdcové Husovi a tento reformátor sám hlásali, nezůstal jak jsme nahoře slyšeli, bez ohlasu v Ústí, jehož dědičný pán Jan Kamenický se svou chotí Annou z Mochova tak horlivě mu přáli, že i vyobcovaného z Prahy M. Jana Husa do venkovského svého zatiší pozvali. Celoročním pobytem Jana Husi stal se náš kraj novým ohniskem snah opravných v církvi a Ústští závodili s Pražany ve smělých novotách náboženských. Záhy ukazovaly se též rozdílné cesty, kterými se opravy náboženské v Praze a v Ústí braly; tam byly pokusy rázu více aristokratického, jak se na mistry kollejni a professory universitní slušelo, zde byly rázu demokratického, jak od přepjatých kněží a obyčejného lidu měst-

ského i venkovského jinak očekávati se nemohlo. Výstřední hlasatelé nového učení brzo z Prahy do Ústí se odstěhovali, kde bohatí měšťané Jóna pekař a Pytel súkeník o přístřeší a stravu jejich se rozdělili. Jmenuje se sedm kněží, kteří v čele Ústských novotářů stáli. Pražský mistr Jan z Jičina, Věněk, Petr Veliký, Antoš, Petr Kániš, Jan z Bydlína a Pšenička, tito s jinými ještě byli sobě akademií v Ústí na Praze nezávislou a brali na přetřes opravy v církvi i státu tehdejší. Nebyli ovšem všichni svorní v náhledech svých a nejedni více k mírnému učení Pražskému stáli, ku straně kališnické jsouce na středokratech mezi starou vírou a nejsmělejšími novotáři tábořskými, jak brzo jim říkati začali. Valná část občanů Ústských hlásala se ještě k praporu katolickému a není potom divu, že mezi těmito třemi stranami hádky, půtky a ústrky den ke dni se ostřejšími stávaly.

Rozbouřené proti hierarchii římské mysle zpráva o upálení mistra Jana Husi tak pobouřila jakoby oleje do ohně nalil. Kde jaký ohled ještě zachovával k staré církvi, ten nyní úplně zamítli a nebylo v Čechách tenkrát jiných stran nežli husitské a katolické. Jak v Praze tak na venkově nejhůře kněží katolictví smrt Husovu odnesli: patronové husitští vyháněli je z far a lid obecný si je vzal v největší nenávisť, tak že se i doma pokrývali, aby o život nebyli připraveni. Sněm český, který v Praze se sešel na počátku měsíce září 1415, poslal pohrůžlivé psaní sboru Konstanskému, k němuž 452 pánů a vladyků z Čech i Moravy pečetě své přivěsilo, ze staré župy Chýnovské mimo pana Oldřicha z Hradce jsme napočítali 55 vladyk. Pána z Ústí nenalezli jsme mezi nimi žádného. Oldřich byl katolíkem a ostatní snad v jeho poručenství.

Potupením jména českého, kterého se dopustil sněm konstanský, rozbouřily se vlny hnutí náboženského v Čechách jako na nějakém rozzuřeném moři, k čemuž nemálo přispěl král Václav sám, jenž z příčin politických nevíšaje si usešení otcův shromážděných v Kostnici, nedbal také staviti proud nenávisť k Římu, jenž valem se hrnul do všech krajů země české.

Jak palčivá tato zášť k Římu byla, seznáváme nejlépe z latinských traktátů náboženských tehdejší doby, ve kterých se myšlení novotářů v církvi úplně zrcadlí. Oblíbené téma byl tenkrát výklad 24. kapitoly evangelia sv. Matouše o vyvrácení Jerusálema a o posledních věcech světa, kterýmžto slovům někteří tak rozuměli, jakoby za dob jejich svět znova zrozený počítí měl dle příkladu prvotní církve Kristovy, jiní opět v blouznivé myslí své obrazy za pravdu skutečnou berouce domnívali se, že skutečně konec světa se blíží a že Kristus stoupě opět s nebe založí na zemi novou říši pravdy, spravedlivosti a rovnosti. Úmysl vykladatelů byl ten, aby vyvození boží, jak přívrženci nového učení Husova se nazývali, řídili se pravdou Boží v nebezpečných těch blízkých dobách, kdy starý svět ustupovati bude novému a aby chytrostí ďáblových se znamením, kterými skonání světa dle onoho evangelia zvěstováno bude. Bylo zemětřesení, bylo zatmění slunce (6. června) ukázaly se ohnivé sloupy a meč na obloze, ano i kašel těžký jako mor na lidi padl. Ký tedy div, když náboženská mysl obecného lidu kazatelů rozechvělá a rozohněná spatřovala v těchto znameních nejen hněv boží za příčinou upálení Husova, nýbrž také zvěsti blížící se změny všech posvádních trýzní a trápení, kterých zakoušeli od staré víry a jejich horlivelů? Události světové byly tenkrát též takové, že podle onoho evangelia na blížící se skonání světa vyložití se daly. Jakož v této kapitole čteme: »Budete zajisté slyšeti boje a pověsti o bojích, hleďtež, abyste se nermoutili, neboť

musejí tyto věci býti, ale ještě není konec» tak i tehdy slyšení bylo o bojích mezi králem Polským a Prusy, mezi Saraceny a křesťany a kormoutili se křesťané nad spory, které byly mezi církvemi římskou a řeckou či západní a východní a v církvi římské samé nade dvojením se věřících v přívržence papeže Benedikta Aviniónského a v přívržence Jana XXIII. (Balt. Cossy). Neméně pohoršlivé bylo vyhlášení klatby papežovy na Ladislava krále Neapolského a prodávání odpustků těm, kdož by penězi k této válce papeže s králem Neapolským přispěli. Stoupenci nového učení Husova byli již tenkrát vydáni v soužení a zabít jim byl přední jejich učitel mistr Jan Hus, mnozí je již zradili jako Pálec Štěpán a Stanislav Znojemský a falešní proroci povstali a svedli mnohé. Ale kdo setrvá až do konce bude spasen jako mistr Jan Hus učinil. I předpovědění evangelia o tom, že království boží bude kázáno po všem světě se již vyplnilo: káže se pravda boží již veřejně v Čechách a mnohem více než před sto léty a studující odtud ji šíří do Uher a do Polska. I ohavnost spuštění, jakouž Daniel předpověděl a která znamením býti měla skonání světa, stála již na místě svatém: u oltářů vidíte místo kněží a pastýřů duší dravé vlky, loupežníky, kuběnáře, na kněžská nadání dosazují se místo prostých žáků Kristových nejbohatší a nejpýšnější lidé, místo zákona Kristova, který všude v církvi zachovávati se má hledí kněží jen k podání církve, které je zvelebují a k ceremoniím lidským to vymyslím a vynálezům aby peněz nahromadili, čehož obojího v prvotní církvi nebylo. Tehdáž utíkejte na hory, na hory duchovní, na kterých založena jest církev, k svatým apoštolům a prorokům a nebojte se nasaditi i života potřeb (aby vzal sukni svou) pro pravdu boží, nečinite jako ti kněží, kteří obávající se ztráty světských statků svých v interdikt nechtí mši sloužiti. Místo evangelia: Běda potom těm, kteréž hájí v těchto dnech vykládali noví kazatelé na ty, kdož almužnami a penězi zvrhlé kněze podporovati budou, aby mohli klatby provozovati, zastavovati mše a zatlačovati pravdu boží a kdož svolili ku smrti nevinné M. Jana Husi. Vyvolení mají býti v těch dnech statečnými, mají odhodlaně i života nasaditi, až válčiti bude Babylon pohanský proti městu vyvolenců Jerusalemu. Vyvolenci stany své potom postaví proti Antikristu nikoliv přirozené, nýbrž duchovní, založené na víře, naději, lásce a životu pobožném (pozdější rukou připsáno: na rozumu a písmě svatém). I konec tohoto soužení našli již vykladatelé slov: A kdyby ukrácení nebyli dnové tito, nebyl by zachován žádný člověk a sice ve Zjevení svatého Jana kde řeč jest o kobylkách, jež lid kousati budou před skonáním světa i dáno jim bude 5 měsíců moci, a potom přestane veškeré soužení. Kobylky do Čech přišly r. 1328 a 5 měsíců čili měsíčních oběhů devatenáctiletých činí 95 let, do kterých naplnění již jen 8 let zbývalo. Dle slov evangelia povstali toho času též v Čechách falešní Kristové a falešní proroci a činili divy veliké a zázraky, jichžto znamením byly: 1.) bully, kterými papežové své zvolení jakožto spravedlivé rozhlašovali, 2.) křížácká tažení, jež hlásali na ty, kdož odpírali jich zlosti a nemohouce je usvědčiti odsuzovali jako učinili m. Janu Husovi, 3.) v kostelích Krista ústy imenovali, ale obřady nepřístojné zaváděli, 4.) kněží řeholní povstali rozmanitých kuklí a kápí. — Těchto všech znamení Antikrist užívati bude jako zbraní proti Kristu a jeho vyvolencům v nastávajícím boji. Ve všech těchto útrapách Kristus se svými vyvolenci zůstane až do skonání světa a my snadno přetrpíme nynější menší útrapy kdy nejsme více nuceni dávatí ořery za mrtvé, zpovídati se u zlých kněží, a volnosti požíváme ve slyšení slova božího a přijímání pod obojí způsobou. Nebyla církev zahubena za dob apoštolských, nebude zahubena i nyní a

Syn člověka přijde k svým vyvolencům s mocí velikou a velebností i shromáždí je od vrchu nebes až do končin jejich.

Z výkladu tohoto evangelia, jehož krátký obsah jsme podali, vysvítá, že nástupcové Husovi v kazatelském jeho úřadě či tak řečeno toulaví kazatelé, jak jim katolíci přezdělí, dále již se pouštěli nežli Hus sám a veškeré ceremonie i všechna podání církve římskokatolické zavrhlše jediné písmo svaté za pravidlo veškerého náboženství brali a o jeho výkladu žádné autority neb vykladatelů od staletí na slovo vzatých nedbali. Na těchto základech hodlali opět zbudovati ztracenou již a neznámou prvotní církev Kristovu a veškeré ostří vtípu svého proti hierarchii římské a její vládě obraceli. Slova jejich nezůstala bez účinku u lidu obecného, jemuž miláčka jeho Husa praelati dosti již skaceřovaní bez trestu upáliti směli.

A opět dle povahy místní dvojí byl tento účinek: v Praze přestal na demonstracích, které interdikt za sebou v zápětí měly, v Ústí nad Lužnicí a jeho okolí strhaly se všechny hráze dávného náboženství předkův.

Na hradě Kozím, pod hradem a v Ústí kázalo se, že marné jsou svěcení ozdob a svátostí kostelních, že kněz může nad prostřeným jakýmkoliv sukнем kdekoliv na zemi, na stole, na sudě věřícím svátost pod obojí podávati a tito přijímati. Všechna tato svěcení i samých oltářů a kostelů biskupové prý vynalezli z lakoty, neboť může-li kněz prostý tělo Kristovo při mši učiniti, tím více oněch věcí mocen jest. Nedbali již více kostelů při svých mších tito novotáři, nýbrž sloužili v stodolách a křtíli v rybnících, říkajíce, že kamenný kostel, kde slouží kněží kuběnáři, jest peleší lotrovskou. Na Veliký pátek sloužili dvě mše u Kozí, posměch si tropíce z kněží, že dnes kuběnáři a kuklíkové v loutky a v špalky budou hráti. Lid z Ústí houfně za nimi šel, ceremoniím se rouhaje katolickým. Ano hocha jistého Krampěře z Ústí v Lužnici pokřtili, kterýž Krampěř z města Řečice Kardašové pro bludná kázání svá byl vymrskán, říká, že každý kněz kdo k Husovi nestojí, špatný jest. Dále se kázalo tamtéž, že všichni kněží až posud byli sami zloději, poněvadž Kristovy krve věřícím nepodávali. Každý, kdo k Husovi nestojí, jest špatný člověk a kdo pravdy Boží se odřekl (totiž nového učení) a desátky dává, hřeší smrtelně. Když pak za moru chtěli obyvatelé Ústí kněze k pohřbu míti, svedli je novotáři k tomu, že nechajíce kněží a zvonění sami vynášeli mrtvé za město, hůl před zástupem místo kříže nesouce a píseň »My křesťané víry pravé« zpívajíce. A když do hrobu mrtvolu kladli, zehnali je těmito slovy: Já tě poručím bohu Jesu Kristu papežovou mocí, neb tolik mohu jako arcibiskupové. Lépe prý mrtvolám jest ležeti pod šibenicí, než na hřbitovech těch kuběnářů a kuklíkářů a jíti sto mil za dobrým knězem, než na jejich mších přítomen býti.

Nedá se vypsatí zděšení, úžas a hrůza, kterou proniknutí byli věrní katolíci, když o těchto kacírských kusích slyšeli anebo na své oči je viděli. Čeští tito opovážlivci u víře byli jako giganti, kteří na diamantovou nebes bránu outokem se hnali a veškerí bohové Olympu museli zbroj na sebe vzíti, aby uhájili svrchovanost svou nebeskou. Neznali Čechů těchto ještě tenkrát ctihodní otcové shromáždění Konstanckého, když po Husovi i Jeronýma upálili, sice by byli cestou mírnější s nimi vyjednávati začali a ušetřili potoky a řeky krve, která potom v Čechách tekla až po dvou stech letech bitvou bělohorskou — nová církev česká na nových dvě stě let úplně zničena byla.

Výstředností Ústských lekli se mnoho též Pražští páni mistři nebo profesori universitní, kteří sice novému učení Husovu přáli, ale oprav na půdě náboženství katolického a jeho podání dojíti chtěli. Sešli se s arcibi-

skupem Kunrátem z Vechty v listopadu nebo prosinci r. 1416. a ustanovili se na tom, aby veškeré obyvatelstvo v Čechách stálo opět pod poslušenstvím svaté církve Římské, kněžím aby se navrátily dřívější svobody a statky; kteří pak vyhnáni byli, aby na svá místa zase se dosadili a aby žádný kněz bez povolení arcibiskupova a farářů nikde kázati se neopovážil. Pomáhati má arcibiskupovi v zavedení pořádku ráme světské veškerou svou mocí a na doklad toho mistr Jan z Jesenice hned z Prahy vypovězen byl.

Než Pražští páni dobře věděli, že nebude tak snadno vykořeni svobodný jeho výklad a s ním novoty vzíti venkovu, do písma pohrouženému, které rychlostí blesku po celých Čechách se šířily; byloť jim jako učení Góthovu, jenž marně zaklínal a zaháněl duchy, které byl přivolal. Vydali opět napomenutí ku všem svým věrným věřícím dne 25. ledna r. 1417., ve kterém je odvrací od těch, kdož očištěc, zádušní mše, almužny, obrazy svatých, rozmanité svěcení a obřady vůbec zavrhují — ale dobře připisal satyrik jistý k tomuto napomenutí: Čert čerta káže, ale pozdě; zmazavše českou zemi bludy i odvolávají! Málomocnost universitních pánů Pražských, kteří s kathedr svých reformy náboženské řídit ještě se domnívali, když dávno již otěže vlády rozpoutaná vichřice jim byla z rukou vychvátila »málomocnost« tato ulevila si v novém a to již třetím manifestu, kterým dvacet a tři kusy novotářské u víře zavrženy byly. Kusy tyto líčiti bylo by velmi obšírné a hlavní jich obsah seznať jsme již v novotách Ústských. Venkovští reformátoři nedali nic na slova Pražských a události světové počínání jejich smělému téměř v ústrety šly. Sbor konstancký neuvolil ve své přísnosti proti Čechům a pohnal všech 452 pánův českých i moravských před svůj soud pro podezření kacířství, ano otcové pomýšleli i arcibiskupům pražskému a olomouckému tak učiniti, že příliš prý hověli kacířství v zemích jejich se vzímajícímu. Neušel ani král Václav s královnou žalobám takovým před soudem a jedině ráznému přičinění se Sigmunda bratra jeho děkovati jest, že sešlo s vedení těchto při před sborem.

Místo reformace, jaké od sboru Sigmund žádal a s ním celý svět křesťanský, zvolen papež Martin V. a reformace opět odložena, konkordáty, jednotlivými národy jí měly nahraditi. Od Václava krále českého a od Čech odvrátil opět Sigmund klatbu, kterou Martin vyřknouti chtěl, za to ale zavázal se, že Čechy s králem jejich opět k poslušenství církve přivede, i naznačen mu od sboru ve 24 člancích způsob, kterého šetřiti se mělo při navrácení Čechův do lůna církve katolické. Ale Václav nařízení toho nedbal, pročež Sigmund poslední pokus v té věci učinil a v Pasově vydal dne 4. prosince 1418 důrazné psaní či manifest k bratrovi svému, aby Václava upozornil na zhoubné následky jeho neodhodlanosti a shovívavosti ke stranám a rozbrojům se zmáhajícím i aby oznámil přísné a hrozné věci, které Čechům proto od celého křesťanstva nastávají. Marně prý bratr často sliboval, že nebude trpěti žádného kacířství a na ty sliby že od něho a země jeho klatba odvrácena byla, nyní že Sigmund nemůže ani nechce přimlouvati se za něho, aby celý svět nedomníval se, že více sobě váží vlastní krve své nežli víry křesťanské. Aniž že Václava za bratra bude moci míti, ač také ostane v té víře, jako jasní předkové jejich a vyčistí což bludného jest v zemi jeho. Pročež povstane-li celé křesťanstvo proti Čechům, sesadí Václava s důstojenství královského, — propustí všechny maný a poddané jeho ze závazku přísahy a poslušenství a budeli konečně vyslán kříž válečný na záhubu celého království, on že předkem se ohražuje, že nechce býti vinen vším tím neštěstím.

Důtklivá tato slova Sigmundova vyrušila konečně Václava ze lhostejnosti a netečnosti, jakou se posud díval novotám náboženským v Čechách; nechtěl snad uvaliti břímě odpovědnosti na sebe za neštěstí, jaké dědičným zemím jeho hrozilo. Vypověděl M. Jana Jesenia z Prahy, jenž byl příčina čtyřletého tam interdiktů a přikázal uvésti knězi i faráře katolické, někdy z míst svých vyhnané zase do jejich far. Lid Pražský nemálo se nad skutkem tím horšil, poněvadž lepší a větší fary husitskými faráři osazeny byly a noví kněží když zpět uvedeni byli, nepočínali si dosti shovívavě a laskavě s pobloudilými osadníky svými. Na mnohých místech až krvavé výstupy se sběhly jako když Staroměstští kostela sv. Mikuláše násilím se zmocnili 18. června.

Rozkaz královský, aby kněží katoličtí na stará svá místa uvedeni byli, nevztahoval se jen ku Praze samojediné; i v krajích dála se podobná proměna všude, kdekoli jí nebránili páni a patronové husitští. A jako v Praze i na venkově šly stesky hojně na duchovní, kteří nazpět se navrátili. Lid, kterému řádní jeho kněží kalichem přísluhovati se zdráhali, hledal sobě jinde kněží k tomu ochotných, neváživ proto ani dlouhých poutí. Horlivější mezi kněžími husitskými, vyhnáni byvše posléze i z Ústí Sezimova, počali brzo po velikonoci (16. dubna) scházeti se v určité dni s posluchači sobě věrnými na široké a prostranné hoře, Holý vrch řečené, a půl druhé hodiny od Bechyně vzdálené, nad samým potokem Bilinou, blíže Hvožďan. Tam pod širým nebem kázice lidu a rozdávajíc svátost oltářní pod obojí způsobou, počali záhy nazývati místo shromáždění svého jménem biblickým horu Tábor. Na Plzeňsku vyhlédli si husité k takovému schůzkám »Zelenou horu« nad klášterem Nepomuckým, kterou Olivetskou horou nazvali, na Královéhradecku návrší nad městem Třebechovicí, kterému Oreb přezdělí, kromě toho na Bechyňsku ještě na hoře Beránek řečené u Mladé Vožice, na Bradle u Kamenice nad lipou a na Bílé hoře někde u vesnice Bzí se scházivali. Nastali již husitům dnové o nichž předpověděno v evangelium na hoře vyloženém, kdy pronásledovaným bylo doslovně utíkat na hory, aby tam volně bohoslužbě po svém způsobu obcovati mohli: obraz za obrazem onoho evangelia hrůzným způsobem se uplatňoval a co dříve vykládali duchovním způsobem, to nyní blížilo se dle myslí jejich opravdově, skutečně skonání světa.

Očiti svědkové vypsali nám takovou slavnost na hoře Tábor u Bechyně, kterou tam svolal na den 22. června vладыka Mikuláš z Husi, jenž dříve mlcem Václava IV. byl, ale pro husitství své i s Jenem Žižkou z Trocnova ode dvora králova se odstranil a novému hnutí náboženskému zcela se oddav, v brzku jeho hlavou a vůdcem se Žižkou se stal.

Poutníkům se všech stran v processí s korouhvemi a s velebnou svátostí se blížícím vycházeli přítomní na hoře s podobnou slavností vstříc a uvítavše je s plesáním, vykazovali každému jeho na hoře místo; kdokoli přišel, byl bratrem a sestrou; rozdíl stavův neznámo ani nešetřeno. Duchovní rozdělivše mezi sebou práce toho dne, jedni kázali na určitých místech, mužům zvláště a ženám také, druzí zpovídali, třetí rozdávali večeri Páně pod obojí. Tím ztráven čas dopolední. Potom jali se všichni stolovati společně, rozdělivše oběd, který sebou přinesli, mezi všechny rovně, tak že nadbytkem jedněch vyhověno jest nedostatku jiných; bratří zajisté a sestry hory Tábor nechtěli tehdež rozdíl mezi svým a tvým. Poněvadž však myslí všech shromážděných horovaly v nábožném nadšení, neporušeno tu dobrých mravů nižádným výstupkem; o hudbě, tanci a hře nesmělo se ani mysliti; ostatek

dne ztráven rozmluvami a řeční povzbuzujícími ke svornosti, lásce a věrné setrvalosti při kalichu posvátném; aniž však nedostávalo se žalob a nářkův proti straně protivné, ani horlení přepjatého a návrhův, kterak by slovu božímu v zemi průchod volný zjednati se měl. Naposledy shromáždění rozešlo se v tichu a pokoji, učinivši mezi sebou hojnou sbírku za náhradu pro ty, jichžto pole ten den pošlapána byla.

Tábory těmito obnovovali vyvolenci boží jakož kazatelé nového učení evangelického svým stoupencům říkali, prvotní církev Kristovu, jejížto věřící v podobných táborech na březích moře galilejského se scházivali, tam se utvrzovali ve víře své, tam zapomínali všech útrap a strastí duševních i tělesných v kruhu stejných trpitelů, tam zvykali sobě nasazovati i potřeb života pro vyznání své neboť taková touha zmocnila se lidu českého po těchto schůzích, že když úřadové královští, ani sami husitští pánové podaným svým tyto tábory zapovídali, raději všechen statek svůj sedláci opustili dle slov onoho evangelia, a na vždy mezi bratry se dali.

Zprávy o těchto schůzích neobyčejných záhy do Prahy se ku králi dostaly, ale jako bouře Pražské neodvrátily Václava od jeho pevného úmyslu husitství úplně vykořeniti, tak i tábory na něm nic nezměnily. Nejen duchovní, ale i světskou moc chtěl Václav husitům odjati a když 6. července Václav z Lažan podkomoří sadiť měl novou radu na Novém městě Pražském, poručil mu, aby místa tato horlivými protihusity obsadil, což se i stalo. V čele husitů Novoměstských byl mnich Jan, jenž z kláštera Želivského do Prahy byl utekl a v kostele Matky boží sněžné kázával bera sobě nejraději obrazy z apokalypse a ze známého nám již evangelia o vyvrácení města Jerusalema a o skonání světa. Dne 30. července uspořádal slavnou processí husitskou od Matky boží sněžné k sv. Štěpánu, do kteréhož kostela když jej před ním zavřeli, moci se do vnitř dostal a tam obecnému lidu pod obojí sloužil. Nazpět se ubíral nesmírným davem lidu provázen jsa velikým náměstím Novoměstským a žádal, když průvod okolo radnice šel na konšelích, aby propustili všechny vězně na svobodu, ježto pro přijímání kalicha byli nedávno zjímáni dali. Toho konšelé nejen že učiniti nechtěli, nýbrž po lidech a svátosti s oken radnice kamením házeti dali. I rozlívše se zástupové počali sbíhati se ozbrojení se všech stran, radnice byla vedením Žižkovým ztečena a konšele vítězové okny vyházeli na ulici, kam padající schytáni jsou na sudlice a oštěpy a dobiti. Pan podkomoří před přesilou utekl se svými zbrojnoši a mnich Jan hned novou zřídil vládu. Nad skutkem tím král Václav tak se rozlítil na svém hradě Wenzelštejně u Kunratic, že v několika dnech po tom zemřel dne 16. srpna.

Dědic osířelého trůnu Českého král Sigmund meškal v Uhrách, kde právě do války se chystal s Turky a ustanovil za vladařku v Čechách vdovu Václavovu královnu Sofii, které přidal nejvyššího purkrabího p. Čenka z Vartenberka. První skutek Pražských husitů po smrti Václavově byl ten, že hned dne 17. srpna do všech kostelů a klášterů vrazili, kde odporň kalichu kněží se byli usadili a všechno náčiní tam rozbivše a roztloukše kněze vyhnali a místa jejich husity obsadili. Tak se stalo též klášterům v Písku a v Klatovech, v Plzni, v Hradci Králové, v Žatci a v Lounech. Ústský klášter byl v mocné ochraně Oldřicha z Ústí, takže se tenkrátě naň odvážiti nemohli.

Na prvním tomto výbuchu přestala nevole husitů, když i úřady rázně zakročily a sešel se sněm v Praze, jenž ustanovil se na žádostech země, které by novému králi podati se měly. Mimo politické věci žádali stavové,

aby král dal svobodu zákonu božímu a slovu jeho, zvláště u přijímání těla božího a krve boží, aby hanění a kaceřování podobojích přestalo, aby zjednáno bylo u papeže stavení klateb a povolení kalicha, aby nižádný kněz na ouřadě světském posazen nebýval v Čechách, aby kněží nevládli zbožím a platy atd. atd.

Odpověď přišla od krále, že až přijde do Čech, vážiti míni tyto články s biskupy, preláty, mistry, knížaty, pány a městy a což řádného bude, při tom že je ráčí milostivě ostaviti. Na odpověď tak neurčitou nemohla žádná ze tří stran tehdejších v Čechách dáti, ani katolíci ani kališníci ani táboři, jak výstředníky nového učení od táborů nazývali a proto běh věci dále se bral v Čechách týmiž kterými dříve cestami. Jediní Táboři záhy se připravovali k půtkám a bojům jak věděli nezbytným, našedše právo k nim v písmě svatém, když by nastala tu nejvyšší potřeba k zachování života a když by ukrutný nepřítel vyhladiti chtěl křesťany hrubým násilím, tehďaz nejen že se dovoluje bojovati mečem pro obranu vyznavačů pravdy nýbrž i nařizuje.

Tábory byly výborným prostředkem, kde se mysl bratří tužiti mohla duševně proti nastávajícím nebezpečím; proto také stále se odbývaly a na největším z nich »na křížkách« u Jesenice svolaném na bývalé silnici Tábořské čtyry hodiny od Prahy k jihu vzdálí kázal již Koranda vůdce Táborů Plzeňských, že sice vinice Páně krásně rozkvetla, ale i kozlové že se blíží chťíce ji hlodati, proto že potřebí jest, aby již nechodili s poutnickou holí, ale s mečem v ruce.

Množícími se znamenáními nastávající bouře poděšena i častými poselstvími od krále Sigmunda upomínána jsouc královna Sofie musela konečně ohraditi se mocí válečnou, aby důrazně brániti mohla každému zmatku nebo rozbrojení v zemi. Najala mnoho německých žoldněřů, kterými Prahu osadila až na Vyšehrad, který Žižka 25. října ztekl a osadil; též v kraji najala několik šlechticů na žold do řádné služby dadouc přísný rozkaz, aby nedopouštěla se nikde více shromáždění lidu a překazilo se každému, kdobykoli ke dni 10. listopadu do Prahy ke shromáždění tam rozepsanému odebrati se chtěl.

Vypravování následující, které doslovně z Palackého vážím, skropeno jest krví prvních mučenníků Tábořských, které osud divným řízením právě z naší krajiny si vybral z Ústí nad Lužnicí a jeho okolí a to snad proto, aby ubohé město naše kalich hořkosti plničky vypilo, než se zalesklo i s obyvateli svými v nové slávě na nedobytných skalách starého Hradiště.

Když tedy lid český z venkovských krajův chtěl bráti se do Prahy ku shromáždění na den 10. listopadu rozepsanému, udály se první krvaví počátkové války. Ve mnohých stranách podařilo se vojsku královu zameziti násilím každé rocení se lidu; nikoli ale na jihu a na jihozápadě, kdež Plzeňští, Domažličtí, Klatovští a Sušičtí umluvivše se prvé skrze tajné posly a listy v den Všech Svätých sešli se v Žinkovech ozbrojení a odtud táhnouce v síle nemalé, kterážto čím blíže ku Praze tím více rostla, dostali se druhého dne do Březnice a třetího do Knína. Ze šlechticův byli s nimi pan Břeněk Švihovský z Risenburku a rytíři Chval i Kunaš z Machovic, zástupy vedouce avšak městské korouhve počtem i silou předčily. Ve Kníně dovolal se jich prosbou o pomoc jiný zástup poutníkův, kteří v počtu asi 300 osob ubírali se z Ústí nad Lužnicí po pravém břehu Vltavy ku Praze. Táhl zajisté na ně od východu asi 1300 jezdců dobře ozbrojených (dílem žoldněři z Hor Kuten,

dílem pak čeled' pánův Petra Konopišského ze Sternberka, Jana Ptáčka z Pirkšteina na Ratajích, Jana z Chotěmic na Vlašimi, Albrechta z Koldic, Václava z Donína i Jana z Michalovic) hrozíce jim záhubou. Kníhší tedy zastavivše se, poslali bez odkladu Oustským posilu na pěti vozích, ježto ale převážením se přes Vltavu obmeškali se poněkud. Když pak odjevše asi půl míle od řeky stihli již na blízko, vůdce královský pan Petr nechtě aby zástupové poutníků se spojili, hned se obořil na Oustské, kteříž na odpor se postavili na nějakém přívrší, a rozrazil jejich šiky celé, pobil jich mnoho na místě. Jen něco více nežli 100 osobám lidu Ústského podařilo se proskočiti ku příchozím od Knína, kteřížto spatřivše co se děje, již byli rychle poslali nazpět pro veškerou moc v Kníně pozůstalou a postavivše se na zjištěné místo na vrchu jakémsi počali sobě zídku dělati ze sudkého kamene, aby k nim jízdní tak brzo nemohli. Petr ze Sternberka zajav 96 Ústských počal potom i s Knínskými rokovati, aby se dali na milost nechtěli, by se jim též stalo jako Ústským. Avšak ještě rokujece uzřeli náhle, any již korouhve nové pospíchají od Knína jim ku pomoci; což vida pan Petr neočekav jich rychle odtáhl s vězni svými k Hoře. Tito pak položili se všichni polem na bojišti napojením krví »prvních mučovníků« a zůstavše tam přes noc nazejtří slyšeli mši svatou a pochovali zbité přátely s žalostí a pobožností velikou. Potom teprve hnuvše se dále, dostali se bez dalšího boje do Prahy. Tam spojené zástupy vedením Žižkovým dobyli na odvetu Malé Strany, až 13. listopadu příměří s královskou stranou učiněno. Královna zavázala se k hájení svobody v náboženství, zvláště co do přijímání pod obojí způsobou, Pražané slíbili šetřiti kostelů a vydali královským Vyšehrad. Žižka s jinými horlivci, kteří tomu příměří nechtěli, odejel do věrné Plzně; Sigmund konečně obeslal stavy české na sněm do Brna o svátcích velkonočních r. 1419, kde královna Sofie úřad svůj vladařský složila, Sigmund nemoha ještě do Čech přijíti, vládu odevzdal pánům českým Čeňkovi z Vartenberka, nejvyššímu purkrabí, Jindřichovi z Elsterberka, nejvyššímu hofmistru a Václavovi z Dubé na Leštné, podkomořímu zemskému. Když poslové Pražští před Sigmundem předstoupili, tu tvrdě se na ně osopil a rozkaz jim dal, aby náspy a hradby proti hradu Pražskému udělané dali zbořiti, mnichům a jeptiškám aby žádného příkoří nedopustili činiti. Při tom sesadil všecky k husitství náchylné úředníky, dávají na místa jejich katolíky. Zároveň šly důtklivé rozkazy ke všem královským městům a úřadům, aby se varovali všeho vikleřství. Plzeňským, Píseckým a Hradeckým, aby nebyli radni ani pomocni ani nedopouštěli se nikde scházeti v tábory.

Na horlivé husity přišly strach a hrůza z těchto rozkazů rozhněvaného panovníka sedmi zemí, v němž bibličtí čtenářové již spatřovali sedmihlavého draka zjevení sv. Jana a s ním konec světa již již nastávající. Obrazy, které vykládali dříve kazatelé na duševní znovuzrození světa, jež v těchto dnech nastati mělo, braly se nyní za skutek, Táboři prchající na hory, veškerý peníz, za majetek svůj stržený, kněžím dávali do správy a tak položen základ komunismu u pozdějších Táborů.

Jediné větší hrazené město, které tenkrát Táboři drželi, byla Plzeň, kde Jan Žižka velel, ač bratří jeho s blízkým sousedem katolickým Bohuslavem ze Švamberka časté boje mívali. Od Zelené hory podařilo se Bohuslavovi, že Táboře zahnal po velikém krveprolití, ale u Někmeře byl od Žižky úplně potřen, tak že více se na něho neodvážil. Ale vojska královského přibývalo u Plzně vždy více, takže brzy stalo se silným dosti k řádnému obležení města.

Zatím vydařilo se na jiném místě v Čechách nedobytné to outočiště, které Žižka k ochraně celé strany hledal, a sice naše Ústí nad Lužnicí, kde posud bylo přední sídlo husitství v Čechách mimo Plzeň. Rozhořčenost za příčinou rozbroje v náboženství, o němž jsme dříve již mluvili, dosáhla za této doby nejvyššího stupně.*)

I. POKRAČOVÁNÍ.

Obnovující opuštěné Hradiště, Táboři obnovovali zároveň církev křesťanskou, ve kteréž dle zdání jejich opuštění na místě svatém se rozhostilo. Chiliastická blouznivost jejíž začátky jsme již dříve při Tábořích uznali, bujela v největší síle, když Táboři Tábor založili i hodlali z něho učiniti svaté město Jerusalemem, kde by při nastávajícím skonání věku a světa Kristus tělesně v své osobě stúpě, království pozemské na sebe přijal. Všechny obrazy biblické, kterými kazatelé byli rozohlnili Táboře na horách shromážděné, staly se jim toliko skutky, když pevné útočiště pro starce a ženy i děti našli a boje, které vedli jinochové a muži z Tábora pro zákon boží polem pracující, braly posvěcení své z učení toho chiliastického, jež seznati nevyhnutelně musíme, abychom křivého soudu nad touto dobou nevynesli. Nové řady duchovní měly společnost lidskou připravit na příchod Kristův, aby důstojně přijat byl od svých vyvolených, když přijde v oblacích a u velebnosti s anděly: neboť Kristus v království své nic poskvrněného nedopustí ani jenž činí lež nebo ohavnost a také církev svou postaví zde na zemi u větší chvále a slávy než jest kdy byla první církev svatá. V soudný ten den přijdou s Kristem i ti, jenž v Kristu jsou zemřeli vstaníc z mrtvých a mezi nimi uzří, kdož tu zůstanou i mistra Husi a jiné mučenníky. Bible v ten čas nebude potřebí, neb zákon boží bude na srdci každému napsán i skoná se v mnohých kusích nový zákon. Přípravou k tomu věku, ve kterém všichni přivedeni budou v stav nevinnosti, aniž bude již potřebí přijímání svátost těla a krve boží, budiž zavržení všech posavadních obřadů církevních a svátostí, které nejsou na bibli založeny; kněží buďtež bez smrtelného hříchu a mši služež jen jednu v kostele u jediného oltáře v obyčejném rouše a obecným jazykem. Kostely stavěti ke cti tomu neb onomu svatému, ostatky jejich v uctivosti míti, za přímělu u boha je vyzývati, v očistec věřiti jest samá modloslužba. Rovněž mimo neděli žádných svátků nemá býti a žádných postův za jakoukoliv příčinou. Konečně není žádného stavu kněžského, ježto by na samý ten stav slušelo žehnutí nebo dobrořečení těla a krve pána Krista; nebo každý křesťan může dobrořečiti každou krmí nebo pít, aby tu přijímal tělo a krev pána Krista duchovně, ale ne posvátně. Přijímání pod obojí způsobou bylo Táborům povinností a kdo při mši byl a nepřijímal, neprosplávala mu mše dokonce. Přijímání mohli Táboři více než

*) Rukopis nedokončen. Přidávám některé úryvky a dodatky I.—IV., které svým obsahem hodí se k hořejšímu tématu jako doplňky. — K dějinám Ústí nad Lužnicí srovnej: Jos. Švehla: Ústí Sezimovo — dle prof. M. Koláře a vlastního zkoumání. (Vyšlo v knihovničce »Jiskry« jako č. 1.) Rok neudán. Téhož autora: V tábor-
ské republice před 500 léty r. 1920.
J. K.

jednou za den a kolikrát se komu líbilo, i dětem malým se podávalo pod obojí způsobou. Víno a chléb byly Táborům jen znamením těla a krve Páně, kteráž znamení i po posvěcení beze změny zůstávala; něco jiného věřití o večeri Páně byla modloslužba. Mše Tábořská obsahovala jen čtení z bible s výkladem a slova posvěčující, která Kristus řekl, vše ostatní nové učení zamítlo. Řády světské, které učením chiliastickým na Táboře povstaly, byly takřka stupně po nichž kráčeti hodlali Táboři čím dále tím výše, až by dnové očekávání příchodu Kristova se naplnili a oni krále svého věčného, posvěcení jsouce na duchu i na těle, na vyvýšeném svatém hradě Sionu ve vší slávě přivítali a na vždy mezi sebe přijali.

Na Tábor poručili kněží, aby všichni dobří se utkali, kdož chtí ujíti ran božích, od kterých celý svět zahyne, tam jediné a na horách tělesných v pěti hrazených městech že lid se vyhne pomstě, jaká stílně nepřátele pravdy Boží. Bratři Tábořští jsou andělé boží pomsty, kteří mají dobré lidi na hory tělesné neb na Tábor vyvésti, božím nepřátelům všecko zboží odejmouti, spáliti a zhubiti a ohněm tělesným celý svět obnoviti. Žádného smilování nemá býti nade protivníky zákona božího, buďtež úplně vyhlazeni, aby všechna pohoršení a zlosti v království Kristově přestaly. Budiž pán, budiž panoš, měštěnin nebo sedlák: každý buď potřen a zabit, kdož by nechtěl bratří uposlechnouti a místo dáti čtyřem jejich kusům: touž měrou ať se naloží s každým kdož by jakoukoliv pomocí protivníkům bratří se propůjčil. Netrpěli Táboři dále žádného kostela ani žádného kněžského domu malého ani velkého, nýbrž napořád pálili a hubili, která kde budova církevní byla jako modloslužebnou peleš.

Strach a hrůza, která z tohoto učení a jeho apoštolů Táborů šla, kteří bez rozpáčí doslovně je plniti počali za hradbami svého nového města na těch, kdož s nimi ve spolek nevešli, vyrovnaly se lásce a srdečnosti, jaká po příkladu první církve křesťanské na Hradišti se rozhostila. Neznali tam žádného pána nad sebou ani světského ani kněžského a nehodlali žádného voliti očekávajice Krista, jenž založí mezi námi na zemi nové království a s ním věk blažený. Kdož živi zůstanou, budou v tom věku přivedeni ve stav nevinnosti a nebudou nikdy lačněti a žízni ani které bolesti míti budou tělesné neb duchovní ani již bude kdo trpěti kterého protivenství. Manželové ploditi budou bez hříchu prvorozeného a manželky roditi bez bolesti, ano budou i počínati a roditi bez poznání mužského. A poněvadž ten čas úrokové všichni a daně přestanou, přicházeli a hrnuli se z blízka i z daleka zvláště rolníci na Tábor a prodávše jmění své kladli do kádě obecné na náměstí postavené peníze za ně stržené, ze kterých z počátku kněží, později hejtmané potřeby obecné zapravovali. Skutkem tím provedli Táboři, že na Hradišti nebo na Táboře nebylo nic mé nic tvé a všecko v obec rovně měli; při společném majetku přestali všechny rozdíly stavů a na Tábor mezi bratry a sestry každého přijímali ať opustil manžel manželku nebo manželka manžele nebo děti rodiče své, dlužníci věřitele, služebníci pána, řemeslník obchod, farář faru, řeholník klášter, vojín prapor.

Na Táboře pod praporem posvátného kalicha zapustily tenkrát kořeny poprvé v Evropě myšlenky o svobodě, rovnosti a bratrství všech lidí, kterýmžto zásadám teprve na konci XVIII. věku v Evropě porozuměli, když revoluce francouzská v Paříži na prapor svůj je napsala a uhájiti dovedla proti celému světu.

Jak jsme posavád vypravovali, domýšleli by se čtenáři, že Tábor vzal původ svůj jediné hnutím náboženských oprav, které Hus a jeho stoupenci

hlásali. Netajíme se tím, že pohnůtkata tato přední byla, ale mýlili bychom se, kdybychom za jedinou ji vyhlásili. Přicházeli ovšem na Tábor bratři a sestry v náboženském nadšení, jaké u nich vzbudil mučednickou slávou ozářený kazatel Betlémský, ale přicházeli tam též lidé, kteří nejsouce spojovní s politickými řády země, unikali poddanosti, stýskali sobě na zpupnost hierarchie a panstva českého, kteří se spojili, aby obecný lid v tuhé okovy člověčenství a poroby spoutali. Souvěká píseň česká zřejmě dí:

Když tak mohou moudří býti (rozuměj kněží)
bylo jim Bohu raditi,
ať by zjednal tak to,
by chudí nikda nejedli
ni pijíc nazí chodili
den s nocí nespíce;
než na pány vždy dělali
bez přestání jim dávali.
Dostí by neměli
ještět by se potěžice
s kněžimi radu vezmúce
přidati kázali:
nemohúlit více vzíti
osla z těla učiníce
člověka chudého:
dadít jej v těžké roboty
jenž nejni nikdy z Boha
ty ni z koho dobrého.
Takť jest úzkost nebožátkom
po všech zemích zvláště Čechóm
pro kněžstvo naduté.

Prostá tato slova nelčeností svou nejlepší dávají pravdě svědectví a netřeba doufám více dokladů; ano i cizinci souvěcí Táboře za úhlavní nepřátele aristokracie měli a domácí šlechtu vícekrát před nimi varovali. Tábor otvíral rolníkům pohostinské brány své dokořán a byl jim takřka rájem, kde tužby a přání jejich dávno kýžené došly vyplnění konečného. Žádných daní neplatiti, žádných pánů nemíti, svobodně slovo boží poslouchati a v cestách jeho kráčeti; mohlo-liž kouzla lepšího býti, aby přivábilo rolníky české mezi bratry a sestry na Tábor, kdež by dle zákonníku Tábořského málo opustice mnoho nabrali? A nejen ti rolníci, kteří šťastně na Hradišti se dostali, byli nejopravdovější a nejhornlivější šřitelé zásad Tábořských; i ti, kdož nemohli z jakýchkoli příčin mezi vyvolené bratry na Hradišti přijíti, přáli a pomáhali jim na výpravách jejich buď blízko, buď daleko Táboře. Nezůstalo rolníkům tajno, že Táboři polem pro zákon Boží pracujice pracovali též pro jejich svobodu, jakou měli stejnou křesťané první církve.

Táboři ani nechtíce dostávali zprávy zvláště od žen, které od trhu k trhu chodily, kde který zámek by dobře slezli, kterého města snadno dobyli, oznamovaly; nelze sobě mysliti, aby v první dobu již špehře placené byli mohli míti. Oddanost tato lidu rolnického k Táborům nebyla zajisté vedle válečného umění jejich poslední příčinou, jenž výpravy jejich provázal.

Štěstím velikým bylo, že mimo rolníky na Tábor nejvíce obyvatelů přibýlo řemeslníků, jinak by bratří se nebyli mohli obejíti v potřebách

denního života. Aby z Tábora chodili na trhy blízkých měst a městeček, nebylo radno ani možno pro zjevné nepřátelství v jakém žili Táboři se sousedy, kteří se jim nepoddali a kořisti válečné nebylo v prvních dobách hojnost i s dostatek obyvatelů, byli přinuceni sami doma své potřeby sobě obstarávat. Seznam řemesel a živností na konci tohoto oddílu přidaný jest zajímavý obraz jednoduchého života prvních Táborů a marně bys tam hledal nějakých ozdobných umění a kratochvílí. Celá řada řemesel a obchodů byla na Táboře určitě zapovězena: kat, lichvář, hráč na vrchcáby, kostky, krychle, kuličky, karty atd., na formarku (předměstí) pištec, citerník, bubeník, trubač k tanci, šprýmař, lútečník, lútečnice, zloděj, přechovavatel a kupec krádeže, lupič, zrádce, obhájce zlodějů, falešný svědek, pochlebník, též čarodějníci, kúzelníci, hadači, lékovníci, padělavatelé peněz, kovů, váhy a míry: tito všichni z Tábora vypovězeni byli a jiným jen stěží řemeslo provozovati povolovali jako mýtným, celným, tržným, kupcům, zvláště kdož zboží prodávali k rozkoši, pýše a jiným dětinským žádostem sloužící. A poněvadž na Tábor také mnozí řemeslníci pro zisk přišli a se ziskem opět odešli, ustanoveno záhy, aby cizí řemeslníci, když by se mezi bratry Tábořské přihlásili, celý rok vzati byli na zkoušku a potom teprve jim dovoleno bylo řemesla svá provozovati. Živel demokratický na Hradišti z přichozích řemeslnických největší posilu bral po rolnících.

Sporý sice byl počet panošů a pánů českých, kteří v zaslíbeném městě bratří Tábořských se uhostili, ale výtečnými dary ducha nad věk svůj vynikající záhy na první místa v republice nábožensko-socialní se dostali a s rozvahou lodici věřících nové církve řídili, aby ve vlnobití domácích a cizích nepřátel a bojů neutonula. Přední vůdcové Táborů náleželi k nižší šlechtě české, z níž první myslitel věku svého Tóma ze Štítného a první opravce mravů Matěj z Janova pocházeli. Bystrý důmysl Mikuláše z Písného také z Husí řečeného pořádal tábory lidu na horách, kde v lásce a svornosti žijíce přívrženci nového učení zvykali sobě kněží a vůdců svých s neobmezenou oddaností na život i na smrt následovati. Aby tato oddanost malého hloučku lidí nebyla jim samým na záhubu předčasnou, o to se postaral válečný věhlas a důvtip Jana Žižky z Trocnova, jenž z prostých rolníků a řemeslníků svými vozy vojenskými a svou taktikou nepřemožitelné učinil vojny před jichžto jménem všichni okolní národové se třásli. Dílo Žižkou započaté dokončil slavně Prokop Velký, jehož vpády a vítězství v cizích zemích katolickou Evropu přinutily k tomu, že veřejně ve shromáždění Basilejském Čechové i se svými náboženskými opravami za pravé syny církve přijati byli a smyta s nich vina kacířství.

Volbou bratří Tábořských a válečnými činy nám více a méně neznámými vyšinuli se na první místa též bratří Kuneš a Chval z Machovic, Zbyněk Buchovec z Buchova, Jan Hvězda z Vícemilic a jiných více, které během vypravování seznáme. Mužové tito jsou takřka meteory, které čirou tmou tehdejších dějin nějakým činem ozáří a navždy potom sletí v nepaměti propast.

Panských rodin členů nalézáme velmi málo na Táboře: Prokop z Ústí, dědičný pán Hradiště, jen dvakráte se jmenuje, Břeněk Švihovský z Risenberka a z Dolan byl na Tábor mrtev přinesen z bitvy Sudoměřské a jako svatý mučeník ctěn, Jana Valkouna z Adlaru známe jen jméno a Jan Roháč z Dubé později teprve se proslavil.

Kněží na Tábor velmi mnoho nejen z Ústí nýbrž z celých Čech přibylo. Jmenovali jsme jich několik v dějinách Ústských, nyní připomeneme pouze

Mikuláše Biskupce z Pelhřimova, Jana Čapka z Klatov, Maška, Markolta, Rohlíka, Vanička, Blažka šeplavého, Kvirína, Štěpánka svůdce, Viléma, Jíru Palčka, Václava Korandu, Filipa Prokopa Chřenovského, Štěpána Pacovského, Abrahama, Martínka Húsku z Moravy, Bartoše, Mikuláše slepého, Trsáčka. Všichni tito a jiní ještě kazatelé Táborů dokázali v půtkách s Pražskými a katolickými theology podivuhodnou sečtělost a známost písma svatého obojího zákona i svatých otců první církve křesťanské a polemika jejich byla tak ostrá a pádná jako cepy a meče polních bratří Tábořských.

Mezera v rukopise.

II. POKRAČOVÁNÍ.

Odesláním rytíře Chvala*) zemřel se byl Žižka v Plzni znamenitě, ano vojsko královské obléhající jej nyní pod velením pana Václava z Dubé co do počtu i síly denně se rozmáhalo. I poněvadž stejnou dobou počala se také vyskytovatí znamení nepřítelů u měšťanstva, uznal i přesvědčil se vůdce Husitův brzy, že mu sotva lze bude udržeti se na vždy v městě. Protož povolil se konečně slyšeti některé pány Pražské, poslané k němu, aby umluvil příměří mezi ním a Václavem z Dubé. Do dne 20. března ustanovil opustiti Plzeň pod výminkou, aby pojištěna byla městu svoboda kalicha, jemu pak a všem, kdož by s ním jíti chtěli, volný a bezpečný odchod do nového Tábora. K obojí výmince svoliv Václav z Dubé uvázal se v město Plzeň, ježto vráceno byvši katolickým obyvatelům svým, od té doby mezi nepřátely Husitův silou a horlivostí předčilo. Také jiné hlavní sídlo Husitismu, královské město Písek, kdežto u Matěje Loudy z Chlumčan obecná Táborův kasa chována byla, upadlo v těchto dnech, ač nevíme kterým způsobem, v moc vojska králova. Vůdcové tohoto, pán Petr ze Šternberka a Mikeš Diváček z Jemništ, minemistr na Horách a Jindřich z Hradce, Strakonický mistr, měli po dobytí Písku táhnouti ku Plzni, aby tam obléhajícími byli ku posile. Uslyševše ale, že Žižka Plzeň opustiv již ke Štěkni ve Prácheňsku táhne, umínili doraziti mu bez meškání. Počítalif dohromady více než pět tisíc jezdcův, ježto pro své výborné odění ještě dlouho potom v národu jen jménem »železní páni« sluli; Žižka oproti tomu všeho lidu měl na nejvýše čtyři sta »s sestrami i práčaty« a vozů ozbrojených dvanáct a koňův jízdných devět; čelní mužové v jeho průvodu byli kněží Václav Koranda i Marhold a pan Břeněk z Risenberka i Valkoun z Adlar; převaha počtu královských byla tedy tak veliká i zřejmá, že nikdo nemohl pochybovati o vítězství jejich, ano jsou prý »ve mnohé hlasy lidé mluvili, řkouce, že by jich ničímž nebyli, jedno koňmi tlačili, tehdy je a koňská kopyta rozberou.« Také Žižka v skutku ničeho méně si nezádal, nežli potkání a boje s nimi, pročež přepravuje se u Sudoměře přes řeku Otavu, tak rychle dále, že se podobalo outěku, se ubíral. Brzy ale seznal, že mu půtky ujíti nelze; i seřev ostrým okem zistně k boji místo u rybníka jednoho, ač tehdež bez vody, otočil se vozy svými tak,

*) Z Plzně na nově opevněný Tábor k žádosti Hromádkově.

že jezdci královští, majíce k němu hnáti outokem, s koní slézti musili. Boj nadmíru krutý a krvavý trval několik hodin až do soumraku; i zahynul tu mezi mnohými »bratřími« také pan Břeněk, zelený a slavený od svých dlouho potom jako svatý mučovník a jiných asi 30 octlo se v zajetí, ale i na druhé straně poraněn jest také pan Jindřich z Hradce smrtelně, a bojiště pokryto bylo pobitými jezdci. Královští tedy, když se jim nepodařilo dobýti malého Žižkova ležení, pod večer ustoupivše z bojiště se zajatými pryč se ubírali; Žižka pak přebýv tu noc na bojišti, na úsvitě odevzdal své raněné blízkým vesnicím k opatrování a šikovav se s vozy, kteréž celé zůstaly, táhl toho dne až ke hradu Oujezdci nad Vltavou. Tam poslali jemu bratří z Oustí žádanou posilu, a uvedli potom slavně hrdinu s velkou ctí a radostí do nového Tábora. Našli se lidé, kteří bitvu tuto u Sudoměře pokládali královským za velikou nevěru i zradu, jako by Václav z Dubé proti úmluvě své podtají ony pány byl nastrojil, aby Žižku na cestě překvapili a zahladili, což ale netoliko dokázáno není, ale ani pravdě se nepodobá.

Nedlouho po Žižkově přibytí na Tábor zřízena jest tam opravdivá vláda: čtyři zemani Mikuláš z Husi, Žižka, Chval Řepický a Zbyněk z Buchova zvoleni jsou za starší, jichžto rozkazu měli poslušni býti všichni ti, kteří se přiznávali ke straně Táborův. Jedno z prvních nařízení jejich směřovalo ke zboření města Oustí a ku převedení všech obyvatelů jeho do nového »Hradiště hory Tábor«, což i skutečně již dne 30. března vykonáno. Brzy potom blízka také tvrz Sedlec, na kteréž pan Oldřich z Oustí s udatnými bojovníky se byl zavřel, outokem dobytá, pan Oldřich cepy umlácen a do ohně uvržen, celá posádka šeredně povražděna, pokladové tam nalezené na hromadu snešeni a spáleni, a konečně sama tvrz až do dna sbořena jest. Dále pak dne 5. dubna u veliký pátek ráno před úsvitem vpadl Žižka do Vožice, probořiv tiše plaňky, jimiž městečko bylo oplaňkováno, na ty železné pány, kteří po bitvě u Sudoměře v počtu asi 2000 mužův, pod správou mincmistra Divůčka tam se byli rozhostili. A tak učinivše pokřik i zapálili městečko a ty železné pány, kterým rychle na hrad utéci se nepodařilo, všechny buďto pobili nebo zjímali, a kořisti mnoho nabrali. Zajaté zdejší vyměnili potom Žižka za své vězně z bitvy Sudoměřské, ježto byli již do Hor Kuten odvedeni. Největší ale cenu měli pro něho koně a odění zde dobytá, jelikož daly mu příležitost zříditi sobě jízdu také, jakž jí potřeboval, a rozmnožiti i doplniti válečné prostředky své. Teprv od té doby měl již vlastní řádné vojsko, malé sice, ale ouplné, pravidelně zřízené a každodenním cvičením uměle vzdělané, kterýmž již čeliti mohl bez ostýchání každé sebe větší moci nepřátelské. Žižka zbořil dne 23. dubna klášter Milevský, odtáhl do Plzeňska a když tam Nepomucký klášter zkazil, přilehl s velikou mocí k Rábí ve Prachensku, jednomu z nejpevnějších hradů v celém království; pánem jeho byl Jan Švihovský z Rísenberka, synovec tuším někdy pana Břeňka, padlého v bitvě u Sudoměře; a poněvadž považován byl za nedobytný, mnozí duchovní světší z okolí celého schovali tam byli co nejdražšího měli, množství klenotův ze zlata, stříbra, drahého kamení, též oděvy skvostné, zbraně atd. Žižkovi však podařilo se zmocniti se hradu toho ve krátkém čase, načež bojovníci jeho, podivným vztekem fanatickým, netoliko sedm tam jatých mnichův a kněží, ale i všecky ve hradě nalezené poklady na hromadu do předhradí snesše, ohněm spálili, nešetříce než zbraně, koní a perěz hotových; Žižka pak vzal v ochranu a péči svou syny majitelovy, kteřížto však později stali se ouhlavní nepřátelé Husitův.

Co takto boží bojovníci, jak se bratří Táborští jmenovali, ve válečném řemesle se cvičili, stáhla se nad Čechami hustá mračna, která celé zemi

záhubou hrozila. Úmrtím bezdětného krále Václava připadla koruna česká dědičným právem bratru jeho Sigmundovi císaři německému a králi uherskému, jenž v sněmu vánočním l. 1420*) odevzdal vládu v Čechách českým pánům (mezera v rukopise — jichž jména svrchu již uvedena: Čeněk z Vartenberka, Jindřich z Elsterberka, Václav z Dubé. J. K.)

Posly pražské, kteří k němu přišli na sněm, velmi pánovitě přijal a přísně rozkázal, aby veškeré zbrojení a hrazení proti hradu královskému v Praze zastavili, mnichům a jeptiškám aby v městě nedopustili nejmenšího příkoří činiti, jinak že nemilost jeho královská je stihne. Rozhněvaného krále se bojiče Pražané učinili, jak jim byl velel a Žižka s horlivými přívrženci nového učení husitského odtáhl do Plzně, jak již shora pověděno.

Zatím Sigmund byl z Brna do Vratislavi zajel, aby tam hold přijal od Slezanů a tam celé tři měsíce sněmoval. Hlavní péče sněmu toho byly přípravy proti Husitům. Neměl Sigmund posud velkého vojska, aby mohl proti kacířům českým výpravu válečnou podniknouti, která by mu zdar slibovala; potřeboval pomoci především knížat Německých a prohlášení kříže čili křížáckého tažení na Čechy. Papež Martin V. jemu vyhověl bullou dne 1. března 1420 ve Florenci vydanou, která dne 17. t. m. veřejně ve Vratislavi vyhlášena byla. Čeho se čeští kacíři nadíti mohli od Sigmunda, dokázal na měšťanu pražském Janu Krásovi, jenž za obchodem ve Vratislavi meškaje neuctivě mluvil o Konstanském konciliu a církvi římské. Byl odsouzen soudem kněžským za kacíře, potom koňmi v ulicích vláčen a konečně upálen dne 15. března t. r.

Příběhy těmito Vratislavskými popuzeni byli sami Čechové, kteří u dvora Sigmundova byli, což potom v Praze a na venkově českém! Kazatelé a šířitelé chiliastických zdání viděli v Sigmundovi, jenž se králem sedmi království psal, sedmikorunného draka ryšavého, jak se v zjevení sv. Jana líčí a vybízeli věrně, aby bojovali proti němu pro spasení světa, poněvadž přišel, aby zahubil zrozeňátko ženy hvězdné, novorozenou totiž pravdu. Vášnivým manifestem Pražané, u nichž tenkrátě Táborům přichylný mnich Jan Želivský na slovo vzatým se stal, sestoupili se v branný spolek proti každému, jenž by je tiskl od užívání kalicha a žádající na městech českých, aby poslali od sebe do Prahy muže vlasti a národu věrné ke společné poradě před nebezpečenstvím na Čechy se valícím, vášnivým manifestem na církev římskou toužili, která prý jako hadice jed svůj smrtelný na Čechy křížáckým tažením vylila a slibnou lží odpustků vábí a bouří Němce, přirozené Čechův nepřátele k tomu, aby vykořenivše národ český, sami v jeho zemi se usadili.

Šlechta česká ještě dále šla za příkladem Pražanů. Nejvyšší purkrabí Pražský Čeněk z Vartenberka ujistil se nejprve hradem královským a potom králi list odpovědný zaslav uzavřel s Pražany a s jednotou jejich smlouvu k obapolnému uhájení sebe. Dne 20. dubna učinil provolání ku všem Čechům a Moravanům vybízejce veřejně, aby králi Sigmundovi poddáni nebyli ani jeho poslouchali jako krále českého, an prý není ještě pány českými za krále volen ani ke království českému korunován, ale království a národu českého jest ukrutný nepřítel. Vyčítal dále pan Čeněk králi Sigmundovi, že Čechy zhaněl kacířstvím, od koruny Bramburky odcizil, Marky zastavil a M. Jana Husa ze svým vlastním glejtem spáliti kázal. Provolání neminulo se účinkem, páni a rytíři čeští posílali Sigmundovi o závod odpovědné listy

*) V Brně; v letopočtu mýlka: má státi r. 1419. J. K.

jakmile příměří vypršelo (23. dubna) a celý národ byl proniknut staro-zákonným makabejským nadšením do boje proti celé třebas Evropě.

Mezera v rukopise.

III. POKRAČOVÁNÍ.

Uslyšev Sigmund, že Žižka obmyšlí táhnouti se svými ku Praze, vypravil proti němu na rychlost asi 10.000 jezdcův pod správou pánův Václava z Dubé, Petra Konopištského ze Sternberka, Janka Svidnického z Chotěnic, Pipy z Ozora (vůdce v bojích uherských a vlašských proslulého) a p. Domínského, jimžto posilu asi 1600 jezdcův i s hradu Pražského poslati kázal; nad to chrániti dal město Benešov rytířem Hanušem z Polenska, jenž pod sebou měl asi 400 jezdcův. Žižka obsadiv nové město Tábor náležitým počtem lidu branného, aby ztraceno býti nemohlo, vytáhl odtud s 9000 bojovníky kromě kněží, žen a dětí, a bral se v rychlosti ku Praze. Když se blížil k Benešovu, vysláno proti němu mnoho jízdných i pěších, aby jej odrazili od města, on však obešel město s jiné strany, velnul mocí do něho a v pozeh dal je celé i s kostelem a farou; na kláštere však bránil i ubránil se rytíř Hanuš, protože pro zážeh města neměli k němu volného přístupu, aniž baviti se mohli obležením jeho, pro hrozící jim již na blízkou vojsko páně z Dubé.

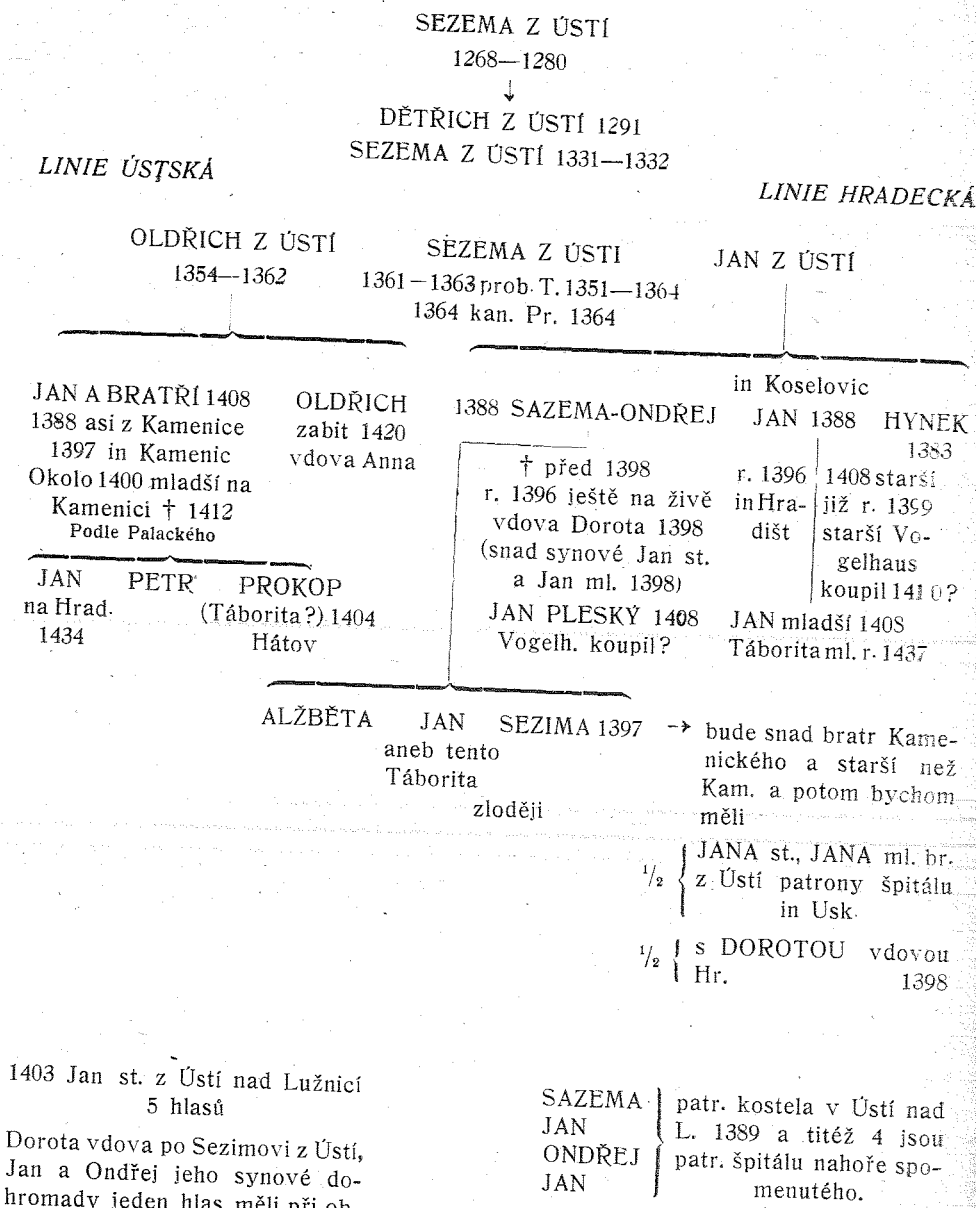
Pročež opustiv Benešov ubíral se Žižka dále ku Poříčí na Sázavě a za soumraku přebrodiv řeku, chtěl tam na březích jejich odpočinouti noclehem, avšak když nepřátelé chystali se k outoku na něho, zpraviv i on vozy a jezdec své k boji, kázal táhnouti před se dále.

Královské vojsko, rozdělené na tři veliké zástupy, obklíčilo již Tábory v noci samé se všech stran; když ale doraziti chtěli, předešli je bratří Táborští outokem, davše se do nepřátel se hřmotem cepův a křikem náramným, takže jezdci ohromení v hornatých těch oujezdech ztrativše asi 50 předních bojovníkův svých a několik korouhví křížem značených, rozprchli se ve tmách kam kdo mohl; Táboři pak bez dalších potrzek a nesnází dostali se do Prahy dne 20. máje. Nedlouho potom, dne 23. máje, přispěla Pražanům i odjinud neméně platná pomoc, vojsko totiž několika tisícův jízdných i pěších, ježto z okolí Žatského, Lounského a Slanského přivedeni jsou od udatných dvou rytířův, Záviše Bradatého a Petra Obrovce v průvodu kněze M. Petra Špičky. Pražané uvítali byli u sebe jak Tábory tak i Žatecké s velikou radostí a slávou, vyšedše jim v oustrety s processími, s hudbou a zpěvy; také postarali se o dostatečné jejich opatření jak potravou, tak nápoji i obydlím. Ženám Tábořským vykázán byt společný v kláštere sv. Ambrože na příkopech; muži ale vytáhli za bránu Poříčskou a položili se polem na ostrově nade mlýnem Zárovským hotovi jsouce k boji v každém okamžení. Protož také již dne 22. máje, když někteří páni čeští (jmenovitě Jan starší Michalec z Michalovic, Jan Chudoba z Rabska, pan Škopek, pan Zajíc z Kostí a pan Děčinský z Wartenberka), chtějíce hradu Pražskému dáti posilu s hojným vojskem a vozy nákladnými blížili se k němu: Žižka se

svými přebrodiv částku Vltavy, obořil se na ně náhle v poli nad Ovencem u tehdejší královské Obory a poraziv i rozplašiv je tak, že pan Michalec s několika brannými sotva na hrad vyváznouti mohl, jal jim mnoho lidu i vozů dvacet s kořistí bohatou, jež na ostrov svůj přepraviti dal. Potom stíhaje nepřátely dále, s pomocí Pražanův zmocnil se kláštera Břevnovského, jenž tudíž zapálen a devět mnichův jatých do Prahy přivedeno jest. Ale čím vítanější byla pomoc taková Pražanům ve válce, tím více bolelo i mrzelo je neslušné a surové hostův těch k hospodářům svým se chování. Fanatické horlení sprostých Táborův proti pýše a nádheře světské obrátilo se hned nazejtří po příchodu jejich i proti jemnějším způsobům a krojům Pražanův a Pražanek vůbec, zvláště pak zuřili proti tehdejším valousům u mužských, jež některým na potkání kleštěmi vytrhovati se jali, »podsebití« je nazývali a proti kadeřem i závojem bohatším u ženských tak, že potom starší Táborští nevole o to v městě se rozmáhající stíží zase utišili, zapověděvše pých takový svým co nejpřísněji. Dne 25. máje ale opět ženy Tábořské obořily se na klášter sv. Kateřiny na novém městě Pražském, jež i pak zbořily dokonce, jeptišky odtud vyplašivše. Pro uvarování takovýchto zámezností a pro uvedení citu, z něhož pocházely, do pravé koleje a míry sestoupili se ouřadové a starší duchovní i svěští, předně, aby všichni stáli za jednoho člověka proti králi Uherskému Sigmundovi a proti každému, kdoko-li by se protivil zákonu božímu a zvláště rozdávaní pod obojí způsobou; potom aby navedli kněží opět k životu apoštolskému, rušice u nich všeliké svatokupectví, lakomství, nádheru a jiné neřády dle možnosti, a zjednájíce jim svobodu ve zvěstování slova božího i u vedení pravých řádův kněžských; pak aby hříchové smrtelní a zvláště veřejní, jakožto přílišné sedání po krčmách ve svátky, přepych v šatstvu a p. v. skutečně rušení a trestání bývali, — čímž dán jako první zárodek ku pozdějším čtyřem artikulům Pražským.*)

*) Spojil jsem tyto úryvky shledané po různu v archivu musea tábořského dle časového sledu a otiskuji je proto, že domnívám se v nich viděti torso práce M. Koláře o celkových dějinách Tábora — jak je chtěl zpracovati když zanechal úřadu profesorského a byl pensionován. Srovnej článek Sedláčkův »O vědeckém působení prof. Martina Koláře« v Časopise společnosti přátel starožitností českých v Praze roč. VI. (1898) č. 2., otištěný v »Táboru« roč. XXXV. č. 21. (25. května 1898). J. K.

I. DODATEK K DĚJINÁM ÚSTÍ NAD LUŽNICÍ.

1403 Jan st. z Ústí nad Lužnicí 5 hlasů
Dorota vdova po Sezimovi z Ústí, Jan a Ondřej jeho synové dohromady jeden hlas měli při obřadování fary Planské, kterou dostal Mikuláš, bývalý oltářník oltáře sv. Petra a Pavla v kostele na Hradišti.

II. DODATEK K DĚJINÁM ÚSTÍ NAD LUŽNICÍ.

Pánové z Kozího. Jedna větev pánů Sezimův z Ústí přijala od Kozího hrádku kde sídla, přijímá »z Kozího.« Tato větev Kozí hrádek asi tenkrát ztratila, když Jan z Ústí a na Kamenici všechny díly bratrů a strýců svých skoupil a r. 1413 Husovi na Kozím Hrádku bezpečný úkryt poskytl; jak by jinak byl mohl to učiniti, kdyby mu hrádek nebyl patřil?

Jan z Kozího připomíná se zhusta v l. 1420—1447. Jeho potomkům patřilo panství Jistebnické tak dlouho, až je snad Tábořským prodali. V archivu tohoto města zachovaly se listiny, jež podepsali Marquart, Zdebor, Ctibor — bratři z Kozího a Jan z Kozího jejich strýc r. 1480. Mikuláš Kozka z Kozího na Jistebnici 1511.

Jan z Kozího přikázal se panu Janovi z Hradce do služby, jakož pan Oldřich z Rosenberka píše r. 1446 v září (A.*) IV.), r. 1428 byl ve službě pana Oldřicha z Rosenberka (A. III.). R. 1420 dne 23. prosince připomíná se jako vyjednavatel a prostředník mezi purkrabími a služebníky Rosenberskými z jedné a Tábořskou obcí z druhé strany (tamže).

Připomíná se jako rukojmě za pana Oldřicha z Rosenberka v příměří s Tábořskými r. 1439 dne 5. března (tamže).

(Tamže.) Vilém z Kozího purkrabí na Chústnici r. 1463, 11. listopadu. Oldřich z Rosenberka vyslal Jana z Kozího od sebe na Tábor 27. ledna 1447. Jan z Kozího vydal svědectví o zboží v Klaraších 15. pros. 1437.

Markvart z Kozího imenuje se purkrabím na Zvíkově 8. července 1469, také se imenuje Markvart z Kamenice; 27. srpna 1469 píše ze Zvíkova panu Oldřichovi z Rosenberka, kde ještě v říjnu téhož roku byl. Mikuláš Kozský z Kozí a na Jistebnici r. 1510 (Vopařanský archiv). Ctibor Kozský připomíná se v květnu r. 1471 že v Soběslavi byl.

III. DODATEK K DĚJINÁM ÚSTÍ NAD LUŽNICÍ.

Oldřich z Ústí zemský něm. řádu. Oldřich z Ústí byl zemským řádu německého v Čechách a na Moravě 1402—1410 dle listin posud zachovaných a mnoho zakusil nechtů a kyselostí ve svém úřadě. Předchůdce jeho Albrecht z Dubé byl velmi liknavý a bezstarostný i okolnosti časové byly řádu nepřiznivými. Činže, příjmy pen. a jiné důchody byly již vybrány a komendy obilí, dobytka a jiných potřeb úplně zbaveny. Dluhy na ně obtížné naléhaly, ano předchůdce Oldřichův ani pekařům, krejčím a jiným řemeslníkům v Chomútově nezaplátil, a dluhů po sobě nechal 900 kop a 374 zlaté. Půtky mezi Václavem, Zikmundem a Joštem zničily mnoho vesnic řádu a r. 1402 náramná vichřice zkazila veškeré osení a vinohrady. Oldřich především ves jednu 190 kopami vyplatil (Lyšice) a nových dluhů 285 kop pro nejpilnější potřeby učinil. Aby dluhy zmírnil, prodal r. 1403 Miletín doživotně

*) A = archiv český díl IV. J. K.

Benešovi z Choustníka. Zatím Albrecht z Dubé se navrátil a s hradu Blatna válčiti počal s Míšeňskými proti vědomí a vůli zemského, který kromě této nemilé věci ještě spor měl se židem Mostským Löwem, jenž na řád naléhal dlouhá léta pro zaplacení jistého dluhu i ačkoliv podkomořím Kunrátem dávno již v té věci rozsudek vynesen byl, nicméně znovu své nároky opětoval. R. 1404 svolána kapitula řádu a staly se změny s komtury na komendách. Král Václav na Oldřicha z Ústí narazil nevíme z jakých příčin. Nejvíce těžkostí a nesnázi zakusil skrze Jana z Egerberka, kterého byl z Pruska ssebou přivedl domnívaje se, že bude míti svědomitého poslušného a řádného úředníka. Učinil jej hofmeistrem v Chomútově a svěřil mu tamější lesy. Jan z Egerberka o Martinu všechny činže lesní vybral, ale do počtu za ně postavil jen 20 kop, ačkoliv 30—40 kop vždy obnášivaly. A se svým postavením nejsa spokojen chtěl raději do Prus nazpět, načež učiněn komturem v Chomutově, ale proto přece brojiti nepřestal proti Oldřichovi z Ústí. Nic mu nebylo vřod, co tento v Chomútově ustanovil a posmíval se nařizením zemského nejen před bratry nýbrž i cizími a zvláště věrné služebníky jeho jak kde mohl pronásledoval. Život vedl prostopášný, hodoval se ženskými až do půlnoci a co takto prohýřil odňal bratřím na stravě a pití a svým milostníkům veliké dary a újmu řádu dával. Když byla míra nepořádku naplněna, svolal Oldřich z Ústí nejstarší úředníky a bratry řádu, odňali Janovi komendu Chomútovskou a přidělili mu Hostiradskou na Moravě. Jan žaloval komu kde mohl na zemského, zvláště městům kraje Žateckého, jichž obranný list Janu z Egerberka posud se zachoval. Znovu svolána kapitola, ukázaly se Janovi přestupky a přečiny jeho proti řádu a zákonu i nemohl je omluviti. Měl se za svá provinění po zákonu káti, ale na prosby komturů mu ještě odpuštěno a na cestu dobroty a mírnosti se nastoupilo. Proti psaní Žateckých měst vydali komturové osvědčení, kterým zemského a řád hájili proti Janu z Egerberka. I na Moravě neustal tento od svého brojení, až konečně dle rozkazu velmistra do Prus se navrátili musel.

R. 1405. vyplatil ves 190 kopami u bratří Merlota a Sigmunda Haugviců ale výplat přibývalo a dluhů: desátek papežský musel se složit, války a nsvědomité správy komend nedaly řádu v Čechách vzniku. Biskovic pronajal Heršovi ze Orutic na 6 let za 70 kop grošů ročního platu. Po bitvě u Tannenberka 1411 král Václav zanevřel na řád a nutil jednotlivé komtury k tomu, že postupovali svých komend královým milostníkům, tak postoupena Nová Sedlice Václavu Zající z Brna; ano zemský byl na 7 dní u vězení, když králi byl přednesl nedostatky řádu, 20. září musel Oldřich z Ústí

(Rukopis nedokončen — nebo konec schází. J. K.)

IV. DODATEK K DĚJINÁM ZAČÁTKŮ TÁBORA.

O tématech z Písma kazatelů tábořských. Obrali si vykladatelé tuto část (24. kap. Matouše) písma proto, aby (v nebezpečných

*) Rukopis nedokončen — nebo konec schází. J. K.

dobách skonání světa) vyvolení se řídili pravdou boží a chytrostí ďábla se uvarovali. Nebude zůstaven kámen na kámeni, proroctví toto jim hned zavdalo příčinu ku steskům, jakou škodu vzalo náboženství nádhernými kostely a kláštery, pro které mnozí obyvatelé království ochuzeni jsou a žádného z nich není užitku, poněvadž kněží tam nechťi bohu sloužiti i má posluchače své vykladatel k tomu, aby odvrátíce se od pozorování těchto budov dbáti raději skutků duševních. Jako židovský národ dbal více podání než zákona božího a proto naň vyvrácení Jerusalema přišlo, tak prý kněží nynějšího věku hledí více tradic než zákona Kristova a hlasatele jeho neuznají.

Vizte, aby vás nikdo nevedl, vykládá tak, aby vyvolenci nepřestávali na úpravě ceremonii škodné a nádherné aniž obrazům věnovali uctění, nýbrž s Kristem šli na horu Olivetskou srdce majíce k Bohu obrácená od hluku světského vzdálená. Vyvrácení Jerusalema má se historicky vykládati i mysticky o skonání světa a pronásledování vyvolených.

Budete slyšeti zajisté boje a pověsti bojů tak prý se děje mezi králem Polským a Prusy, kde jiní jiné obviňují a z církve vypoovídají a předstírajíce tyto války poddané olupují. Jako Balhazar Cossa, papež Jan XXIII. křížáckou válku na Ladislava neapolského krále vyhlásil. — Nyní mnozí věrní křesťané bojují proti zlosti Antikristově a jeho spojenců a jiní jeho zlost chrání a hájí.

Hleďtež, abyste se nekormoutili — boje mezi Saraceny a křesťany mezi východní a západní církví, mezi papežem Janem XXIII. a Benediktem Aviňonským, kteří jeden druhého kaceřují.

Míti kurvu a jí hájiti kacířství jest.

Aby kněz panoval a ve všem bojoval kacířství jest. A jako od Jeroboama odpadlo 10 kmenů, tak stane se prelátům pro ukrutenství jejich.

A budou morové vykládá na mor tohoto roku, kdy psán byl traktát.

Zemětřesení též toho roku bylo a doslovně vyplněno.

Ale kdož by setrval až do konce ten spasen bude a svúdcům těm neuvěří, jakž mistr Jan Hus učinil a

budeť kázáno toto evangelium královstvím po celém světě tak prý se děje v Čechách, kde pravda boží již veřejně se káže mnohem více než před 10 léty a studující ji šíří odtud do Uher a do Polska.

Když uzříte ohavnost spuštění od Daniela proroka předpověděnou ana stojí na místě svatém, vykládá na zvrhlé kněze, kteří místo pastýřů duší jsou vlci draví, loupežníci, kuběnáři. Kristus chtěl, aby zákon jeho všude byl v jeho domě, kněží ale jeho zákon zatracují a svá podání míti chtějí, která je zvelebují — Kristus zvolil jednoduché žáky za nástupce své, ti ale jen nejbohatší a nejpyšnější na ta místa dosazují — kněží nechťi býti nevěstou Kristovou, dovolují v kostky hráti. Tehdáž ti, kteříž by byli v Judstvu, nechť utekou k horám a kdo na střeše, nestupuj dolů, aby něco vzal z domu svého a kdo na poli nenavracuj se zase, aby vzal roucha svá — na stav duchovní, na stav světský a stav pracovitý (!) vykládá.

V Židovstvu vykládá na Jerusalem tělesný a duševní a Židy na židy duševní podle zákona božího žijící, ačkoliv obřezané žádostmi tělesnými.

Židovstvo skutečné tvoří křesťané kteří ústy křesťany se býti přiznávají, skutky ale ustrnuli více ve věcech světských, a obojí i židé skuteční i také křesťané, kteří za příčinou zisku časného kalichy, ornáty a podobné věci zdobí myslíce, že pouhé ceremonie jim postačí ku spasení, zpěvem a křikem boha zvelebují a srdce nic o tom neví; obrazy krásní na oltářích, jsouce uvnitř plní nečistoty.

K horám vykládá se na hory duchovní, na kterých založena církev, na svaté apoštoly a proroky, k těm horám utekou, až přijdou Gog a Magog.

Židovstvo tělesné také Babylonem se nazývá; kdož ve zlosti své zmatení a utvrzení jsou a předstírají, že jiné vedou duchovní nebo světské, před těmi mají vyvolení utíkat, jsou to prelati, zpovědníci, to jsou ti praví svůdcové, jejich hrozeb, klateb křížáckých válek antikrist používá jako svých zbraní — duševní kurva Babylonská, která nevěstou Kristovou se býti pravila, před kterouž klekali králové; před tou varuje nás Spasitel, Apokalypse jmenuje jí Jezabel — mystickou. Čím více křesťané hleděti budou k prvotní církvi Kristově a podle ní se řídit, tím více povrhovati budou zvyklostmi a ceremoniemi, na kterých mysleli že spása záleží a že ku spasení stačí. Ceremonie ty byly k tomu zřízeny, od lidí, aby zisku si nahromadili, neboť v prvotní církvi ceremonie židovské byly odstraněny. Fraternalitates mechanicorum nunc subortae — násilí činí pravému bratrství Kristovu a chudé utiskují.

A kdo na střeše atd. stav světský, králové, kteříž církev chrániti mají v čas Antikrista a nemají se biskupy dáti svěsti, aby se střech sestupovali, též principes a barones.

A kdo na poli atd. pracující lid nemá se báti nasaditi života i životních potřeb pro pravdu boží (šatů!) dobrá pole = dobří lidé, zlé pole = zlí lidé chamradím zarostlé mají srdce. Jak mnoho nyní kněží jest, kteří by rádi mši sloužili, kdyby se nebáli ztratiti šat totiž statky své dočasné.

Běda pak těhotným, kteréž kojí v těch dnech. Duše = těhotná žena, věrná má býti křtu jako manžel, chce-li se líbiti jiným, diábel se v ni uváží a je sie chopí — tak kurva uvedená do církve svaté a v úctě jest dle Apokalypse sedící na zvířeti atd. Běda těm těhotným (křtěným), kdož od Krista odstupují a kojícím. To zlí kněží svádějí lid od zákona božího učením svým zvrhlým ho krmíce a protož běda tomu lidu, jenž almužnami, penězi, je podporovati bude, aby mohli klatby, zastavování mši, potlačování pravdy boží provozovati a kteří též svolili ku smrti nevinné sv. Jana Husi; běda těm, kdož kurvy, kuběny živí od nich užitek berouce a kdož křížácká tažení podporovali. — Věřící nemají býti nestatečnými v nebezpečí, které za skonání světa přijde, nemají se báti i život ztratiti.

Protož modlete se, aby utíkání Vaše nebylo v zimě utecme k otci a matce, Kristu a církvi hiems = refrigescencia cordis a dei, mítí tělesnou lásku k světu a časným věcem, abychom v takové lásce postižení nebyli i vlastních přátel musíme nenáviděti, když o lásce k Bohu mluvíme.

A nebo ve svátek v čas kdy člověk se uprázdňuje, jakož se každý zbaviti má toho co mu ku spasení překáží, přede vším kněží svých rozkoší, svého hýření a jiných těla obveselení.

Nebo bude tehdyž soužení veliké Babylon, kde bydlí kurva u Nabuchodonosora, povstanou proti městu vyvolenců Jerusalemu. Vyvolenci strany své postaví proti Antikristu nikoliv přirozené nýbrž duchovní na víře, nadpozemské lásce (rozumu a písmě svatém) založené (a živobytí pob.!) —

Svedením Antikristovým dříve mnoho vyvolenců bylo svedeno a nyní také velmi mnoho — neboť velice svatostí skvěl se Antikrist za příčinou ceremonií nově zavedených a líčeného pokrytství; jiného druhu svedená jest moc světská, která (se) jim dovolila, aby jímali u vězení vyvolené, které moci apoštolové nikdy neměli, než sami do vězení jímání byli . . . jiného druhu svedení jsou křížácká tažení, která metají na vyvolence.

A byt nebyli ukřáčení dnové ti nebyl by spasen nížádný člověk, ale pro vyvolené ukřáčení budou dnové ti dle apokalypse kobyilkám, které lidi v ten čas skonání kousati budou jen 5 měsíců moci; toto místo apokalypse vykládá, že doslovně vyplnilo se příchodem kobylek přirozených do Čech r. 1328, že tedy trápení vyvolených po 95 létech blíží se ku konci. Neboť dříve vyvolenci více zkoušeni byli, nuceni jsouce k dávání obětí a k zpovědi u zlých kněží a svůdců, museli dávat oběť za mrtvé a nyní již větší mají volnost u slyšení slova božího a přijímání pod obojí způsobou. Na doklad utrpení vyvolenců též muka mistra Jana Husa uvádí.

Tehdy řekli by vám kdo zlí budou chtěti vyvolence svěsti od pravdy boží; mějte se před nimi na pozoru. Biskupové a nejvyšší prelati Kristovo jméno a znamení nejvíce vně na sobě ukazující jsou falešní Kristové a Antikristové.

Aj tutoť jest Kristus anebo tamto jakož přívrženci papeže Benedikta říkají a zase papeže Jana říkali

nevěřte. Rozdělení papežství bylo již od Krista těmito slovy prorokováno, aby se vyvolenci na pozoru měli, ano i rozmanitých kuklí bratří tak od Krista a jeho apoštolů se odrodili, že praví, v jejich zvyklostech a kápích, že jest Kristus, nedbajíce jeho pravých rozkazů. Nevěřte bullám jejich, kterými každý vyhlašuje, že on jest pravý Kristus a pastýř určený, aby vládl vyvoleným božím. Rozdělení toto ukazuje se zjevně tím, že někdy dva jako kohouti se rvou o jednu církev, při čemž podřízení zanedbávání bývají — rozdělení toto spatřuje se ve dvojí církvi Římské a Řecké a i v Čechách, kde každá z obou stran papežských Krista jinde hledá.

Řeknou-li Vám: Aj na poušti jest, nevycházejte. Nejenom na kázání, ale i ve zpovědi vyvolenci pozorní býti mají, aby nenápodobili ve všem svých zpovědníků; nyní trýzní zpovědníci prosté že nenavštěvují jistá kázání a mše přísahajíce, že neustanouli od toho jednání nebudou spaseni. — Tak najmě chtějí prosté odvésti od přijímání těla a krve pána Krista pod obojí způsobou.

Nebo povstanou falešní Kristové na důstojenství pozdvižení ctížádostí a světských věcí ziskem.

A činiti budou divy veliké a zázraky. Znamení tato budou: 1.) bully kterými volbu svou jakožto spravedlivou po celém světě rozhlašovati budou. 2.) Křížácká tažení na ty hlásati budou kdož odpirati budou jejich zlosti a nebudou poslouchati jejich vůle. 3.) Ústy budou Krista hlásati, ale v kostelích obřady nepřístojné zaváděti, tam budou zpívati, mše sloužiti, písmo svaté čísti, kázati jako vyvolenci a svatě si počínati. 4.) Kněží rozmanitých kuklí povstanou a kápí. — Živých těchto znamení Gog a Magog nejvíce užívati budou proti vyvolencům.

Dokladem druhého znamení jest způsob, jakým si počínali k mistru Janu Husovi, volali, aby šel do Říma »a tam sic zprav«, a když tam přišel a dotíral na jejich zlosti, žalobníci nechtíce sami ve zínatku býti, jeho ne-spravedlivě odsoudili.

Protož řeknouli Vám: Aj na pouštích jest, nevycházejte, aj ve skryších, nevěřte! Pouště vykládá na kláštery, které se dříve na pouštích stavěly a kde dříve svatí bydleli aby utekli bouřím života; nástupci jejich nepravost, pokrytství, lakotu rozmnožují a rádi by celý svět pohltili.

Aj ve skryších vykládá na kněze světské, kteří sváděli prostý lid jako falešní bratři v Borovici a jinde na farách, kde rozmanitými falešnými zázraky lid mátl. Jako výrové a kalúsové mnozí kněží kaceřují a pronásledují ty, kdož káží učení o přijímání těla a krve Páně pod obojí způsobou nemohouce snést denního světla.

A hned po soužení těch dnů slunce se zatmí vykládal na dobu svou poněvadž toho roku dne 6. června zatmění slunce bylo. — Duševní zatmění způsobují lidu věřícímu kněží, kteří neřádným životem svým takofka slunci světlo ubírají, že slunce pravdy a práva nemůže jim svítiti.

Já s Vámi jsem až do skonání světa. Když Pán s námi zůstane až na konec světa snadno přetrpíme nynější menší trýzně a on nás nyní tím méně opustí, než posilu nám dá proti všem hrozbám a hrůzám.

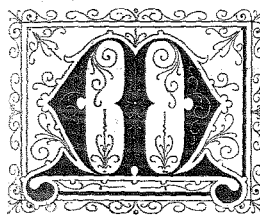
Když nemohli církev za apoštolů zahubiti, nezahubí ji nyní.

TÁBOŘI.

»Světozor« ročník IV. 1870, str. 147.

Sepsal Mart. Kolář.

istr Jan Hus, když z Prahy v prosinci r. 1412 vypovězen byl, odebral se do jižních Čech k svému příteli panu Janu z Ústí a na Kamenici, který mu útulku popřál na Kozím hradu, půl hodiny od Ústí Sezemina nad Lužnicí vzdáleného. Pověst o novém učení jeho a o četných přívržencích v hlavním městě i na venkově předešla jej též do této krajiny a když on zde též kázal »v městech i ve všech i na polích, na hradích i pod hrady, i v lese pod lipů u hradu jenž slove Kozí« ký div že lid valem na jeho kázání odevšad se hrnul a dychtivě slovům jeho naslouchal? Rok jen sice pobyl Hus v této krajině, ale i za tuto krátkou dobu získal si mysle všech svých posluchačů a slova i památka jeho hluboko v nich utkvěla. Upálení jeho v Kostnici místo co mělo mysle od něho odvrátiti mučennickou korunou u krajanů jej ozářilo, a v hněvu svém 452 pánů českých, mezi nimiž valný počet z Vltavska a Chýnovska sboru církevnímu odpovědné psaní poslalo.

A nejen rozsahem nýbrž i vnitřní silou zvláštní jevil se účinek pobytu Husova u vyznavačů jeho učení v krajině okolo Ústí. Hus povstal proti autoritě církve a papeže, když odpustky v Praze byly hlášány a prodávány, i kázal, aby lid se jich nezúčastnil, rozkazů papežských že věřící nejsou povinni poslouchati, pokud by se nesrovnávaly se zákonem Kristovým, a tento jedině v písmě svatém, nikoli v učení církve obecné obsažen jest. Učením tímto volnou proklestil dráhu svým vyznavačům ku každé opravě a novotě v církvi, pokud jen na písmě se zakládala a jen větší menší míra novot to byla, která ustanovovala rozdíly mezi jednotlivými sektami.

Hlavní město Praha, kde na universitě v přednáškách učených mistrů a s kazatelen před vysokou šlechtou a bohatým měšťanstvem o opravách církve jednáno, nespustila se nikdy docela autority církve. V Ústí a jeho okolí, kněží a lid obecný záhy svátostmi a všemi obřady opovrhli, nedbajíce již ani více Pražanů a jich učení ano Husa samého předstihující. V Praze opravy šly cestou konservativnou, na venkově v Ústí radikálnou, demokratickou.

Podobný jako v Ústí rozvoj vzaly reformatorské snahy též v Plzni, kteréžto město přičiněním tamějšího faráře Václava Korandy nejmocnějším na venkově sídlem strany rozhodně v novotách náboženských se stalo; sám Hus list jeden napsal: »Napomenutí Plzeňských k svornosti a opření se

bludóm,« z čehož souditi lze, jak důležitá tenkrát Plzeň husitům a husitismu byla. Avšak proud událostí nevystižitelných jinam hlavním tokem se obrátil, a nutí nás nanejvýš u Ústí nad Lužnicí se déle pozastaviti.

Hlasatelé nového učení, kteréž starý řád církvě katolické zcela zamítalo a novou takofka církev na svém výkladu písma svatého stavělo, jmenuje se v Ústí Pražský mistra Jan z Jičína, kněží Věněk, Petr Veliký, Antoš, Petr Kániš, Jan z Bydlína, Petr Ústecký a Pšenička. Ti tam požívali u súkenníka Pytla a pekaře Jóhy ztravy a jiného pohodlí, bezpochyby též Anna z Mochova, vdova po panu Janovi z Ústí paní to nad svůj věk učená a vzdělaná, podpory jim poskytovala. Utvořila se takto zvláštní akademie v Ústí, kde tito kněží o věcech náboženských časté mívali rozmluvy a hádky a v nálezech svých Prahy a tamějšího učení pranic nedbali. I obyvatelé města Ústí účastnili se v těchto sporech a ve tři strany se rozešli: katolickou, Pražskou a krajní stranu novotářů (1415—1417), která čím dále tím více mohutněla.

K naléhání papeže Martina V. a císaře Sigmunda přikázal konečně Václav IV., aby kněží a faráři katoličtí někdy z míst svých vyhnání nazpět na své fary uvedeni byli; jen tři kostely v Praze vyznavačům pod obojí ponechány. Rozkaz králův způsobil u Čechů, kteří již valnou většinou k husitismu se přiznávali, náramně rozjitření. V Praze následovaly krvavé výstupy, když katoličtí kněží na své fary se vraceli. Na venkově nemenšího odporu než v Praze nalezl rozkaz královský a když i z Ústí Sazemina kněží husitští vyhnání byli panem Oldřichem z Ústí, bratrem zemřelého Jana Ústeckého a horlivým katolíkem, počali se po velikonoci t. r. v dubnu měsíci scházeti v určité dni s posluchači sobě věrnými na široké a prostranné hoře nyní Dubový nebo také Holý vrch řečené mezi Bechyní a Chrástfany, kdežto pod širým nebem kážice lidu a rozdávajíce svátost oltářní pod obojí způsobou počali záhy nazývati místo shromáždění svého jmenem biblickým horu Tábor, odkud potom také jméno jejich Táboři pošlo a jméno učení jejich učení Tábořské. Zvláště četná a slavná byla hromada na hoře Tábor, kterou Mikuláš z Husi, někdejší králův milec, nyní pro husitství z Prahy vypovězený ke dni 22. července 1419 svolal: sešlo se přes 42.000 lidí, kteří bratrem a sestrou vespolek se jmenovali; celý den kázáním slova božího, přijímáním pod obojí, společným obědem ztráven a procesím okolo hory ukončen.

Mimo toto shromáždění odbývány hromady i na jiných horách, které též biblická jména dostaly: na Beránku u Mladé Vožice, na Bradlu u Kamenice nad Lípou, na Orebu u Třebechovic, na Zelené hoře u Plzně, kterou Olivetskou horou nazvali a na Brzí hoře někde v jižních Čechách, odkud dne 17. září shromáždění tam bratří a sestry veřejně vydali ohlášení nové hromady na den 30. září u Křížkův na Benešovské silnici za Ladvím ku Praze jedouc. I tam se převeliký počet poutníků ze všech stran Čech dostavil, neboť obecný lid nedal ani úřady královskými ani svými pány si brániti návštěvě táborů, ano i statek mnozí opouštěli a mezi bratry se dali.

Na Křížkách Václav Koranda kázal, že »vinice páně krásně zakvetla, ale i kozlové se blíží chtějíce ji hlodati« a napomínal lid, aby již nechodili s poutnickou holí ale s mečem v ruce. Slova jeho bojechtivá nalézala již také ohlasu svého v bořících se kláštorech pod ranami Táborů v Praze, v Písku, v Plzni v Klatovech, v Králové Hradci, v Žatci a v Lounech.

Mikuláš z Husi a Jan Žižka dostavše na svou otázku, sluší-li mocí brannou válčiti pro svobodu slova božího, od university Pražské odpověděl, že tak činiti se dovoluje, kdyžby nepřítel ukrutný vyhladiti chtěl věrné křesťany hrubým násilím, odvážili se do posvátného boje, který nenechal

na sebe dlouho čekati. Na den 10. listopadu bylo shromáždění Táborů v Praze roze-psáno. Obyvatelé předních měst na západě sešli se u Žinkov a odtud do Knína přitáhli, kamž také zástup z Ústí Sazemina se bral a o pomoc se jim dovolával, ano 1300 jezdců od Hor Kutných na Ústecké táhlo. Knínští poslali pět vozů ku pomoci, které ale přepravováním se přes Vltavu se zameškali a než k Ústeckým přitrhli, byli tito již od vojska královského rozraženi; jenom asi 100 Ústeckých ke Knínským se uteklo, kteří již pomoc od hlavního zástupu přišla, hraditi se počali. Petr ze Šternberka, vůdce královský neopovážil se více útokem hnáti a odtáhl pryč do Hory. Ještě téhož dne dostala se zpráva o tomto nebezpečí poutníků do Prahy, kde Žižka a Mikuláš z Husi udeřili hned na Malou Stranu, kterou také po krvavém boji opanovali a od této doby jméno tohoto muže, jakožto předního bojovníka mezi bratry, na slovo vzatým se stalo. Několik dní trval ještě boj, až potom skončen příměřím mezi Pražany a stranou královskou dne 13. listopadu, nad čímž Žižka rozmrzen do Plzně odkvapil a tam silně hraditi se začal. Vítězství taková, jakých posud získali bratří, nebyla by je ubránila proti přesile, jakou Zikmund, král uherský a německý jim hrozil. I pomýšleli vůdcové na jiné ještě prostředky, jakými by bratry své do boje na život a na smrt roznítili, k čemuž v náboženském roznicení jejich též písmo svaté jim posloužiti muselo. Kněží tábořští hlásali učení o skonání světa které prý se blížilo a jehož znamenání die 24. kapitoly evangelium sv. Matouše již na zemi se spatřovala. Boje i pověsti bojův, povstání národa proti národu, ohavnost zpuštění na místě svatém, falešné proroky i to vše viděli ve svém citu a ve své obraznosti, a očekávali syna člověka přicházejícího na oblacích s mocí a slávou velikou. V ten čas kdy nastane skonání světa — kázali — utekou se vyvolení k horám, jakož i a tábory na horách a jen v pěti městech Plzni, Žatci, Lounech, Slaném a Klatovech útulku naleznou.

Kazatelé také s účinkem řeči svých se neminuli: jest-li již dříve měšťané a sedláci statky své opouštěli, aby na tábory putovali a k bratřím se přidávali, tož nyní, když se jim také zlého nadíti bylo od krále nového zvláště v obcích, kde kláštery zrušili a katolíky vypověděli, všecken majetek opouštějíce utíkali se do oněch pěti měst a peníze své do rukou kněží jako první křesťané apoštolům dávali, odkud také společně kádě nebo kasy původ svůj vzaly. Nebylo ale Plzni souzeno býti dlouho sluncem Táborům, jak město to nazývali v dobách zimních rozčilenosti, osud vykázal jim na jihu Čech své středě, blíže Ústí Sazemina, již několikrát jmenovaného.

Oldřich z Ústí zavedl reakci náboženskou v rodném sídle svých otců a nejen kněze nýbrž i obyvatele husitské z Ústí vypověděl. Synovec jeho Prokop, husita horlivý, pomocí Táborův, kteří s ním delší čas po lesích blízkých se skrývali, přitřhl k Ústí v noci s úterý masopustního na popeleční středu r. 1420. a města v brzku se zmocnil, strýc jeho Oldřich schoval se na blízké tvrzi Sedlci. Nezdálo se ale Táborům Ústí býti dosti pevným v dobách válečných i vyhlídl Hromádka zvonář z Jistebnice opuštěné město v Hradišti, jehož hradby Prokopův bratr Jan z Ústí, který na hradě Hradištském seděl, byl poopraviti dal. Hradby města i hrad dostaly se po krátkém dobývání do rukou Ústeckých a poněvadž místo to na vysokém ostrohu mezi propastmi položeno jen úžinou několika krokův zšíří s ostatní pevninou souviselo, a výborně upraveno se mohlo za pevnost nedobytnou, jaké Táboři potřebovali, bezprodleně Žižkovi do Plzně zpráva o něm Hromádkou podána byla. Žižka odeslal ihned Chvala Řepického z Machovic s houfem bojovníků k ochraně nové osady a sám také Plzeň opustiv, kterou proti přesile nepřítel

déle udržeti nemohl, zvláště když i měšťanstvo ve své věrnosti kolísati počalo, odtáhl v březnu r. 1420 asi se 400 bojovníků, kteří u Sudoměře blíže Písku od královských bitvou postoupeni byvše, vítězně z boje vyvázli a u vítězoslávě do nového Tábora, jak hradiště staré nazvali, vjeli. Tam zvoleni čtyři zemané Mikuláš z Husi Žižka, Chval Řepický a Zbyněk z Buchova za starší, jichžto rozkazů všichni bratří poslušni býti měli. Dne 30. března bylo Ústí Sazemino zbořeno a obyvatelé na Tábor přivedeni, potom blízka tvrz Sedlec dobytá a pan Oldřich z Ústí cepy umlácen.

Přišli dnové Táborův dávno očekávaní, kdy polem pro jméno a český boží a zákona jeho pracující, boží bojovníci napořád nepřátele své bít bez rozpačí, jak Jan Čapek farář Klatovský důvody z písem svatých vzaty k tomu jim byl radil a velel. Zásady ostatní jejich mravouky a věrouky známe pohřichu jen skrze nepřátele Táborův a jeví se v nich velmi rozmanité směry. O chiliasmu byla již dříve řeč; k republice čelilo učení, že v rovnosti bratrské nikdo zvláštní majetek míti nemá, aniž kdo vlásti smí mimo lid obecný; uměním a učením pohrdali Táboři až na písmo svaté, i řemeslníkům mimo nejnnutnější potřeby lidského života přístupu k sobě zapovídali; obřadů církevních netrpěli, aniž jazyka latinského při službách božích; kostely, oltáře a obrazy nesmely žádnému svatému býti zasvěceny; postů a svátků mimo neděle nedbali, a konečně nevěřili, že by v svátosti oltářní Bůh byl přítomen. Aby mezi sebou řád jakýsi v církvi zachovávali, zvolili si Táboři v září r. 1420. jakožto vrchního kněze nebo biskupa Mikuláše z Pelhřimova, obyčejně Biskupec nazvaného, kterýž s radou sobě přidanou netoliko časné opatření měl kněží Tábrských, nýbrž také přihlížeti k učení a kázání jejich.

Žižka, nastoupiv po Mikulášovi z Husi přední místo u Táborů v Plzeňsku Krasikov, Kladruby, Chotěšov dobýval; s Pražany krále Zikmunda z Plzeňska vyhnal; Plzeň k smlouvě přinutil Chomútov, Louny, Slané, Beroun, Mělník, Brod český, Kouřim, Horu Kutnou, Chrudim a Litomyšli ku vzdání se přinutil; Jaroměř, Dvůr Králové a Trutnov pokořil. Na Táboře zatím bezudnost náboženská ani nově zvoleným biskupem více v mezích udržeti se nedala. Martinek Houska, učením pikartským, že tělo a krev v svátosti jsou pouhá znamení a žádná podstata, bouři způsobil, kterou Žižka jinak udusiti nemohl než upálením tvrdošijných stoupenců v Klokotech; Housku podobný osud v Roudnici potkal téhož roku 1421. Současně i Adamníci nebo Mikulášenci z Tábora vypuzeni a na ostrově řeky Nežárky u vesnice Valu vyhlazeni byli.

A opět volali Pražané Žižku s Táboři ku pomoci*), neboť noví křížáci sic! do Čech se valili, avšak poplenivše a zpustošivše kraje české sceľou přesilou svou ani Žatce nedobýli a za hranice zahrání jsou. Neměl Zikmund příliš dosti jedné porážky, přitřhl od východu z Uher, Žižka s Pražany ale dostav posily v severovýchodních krajinách českých krvavě jej opět na hlavu porazil u Německého Brodu 8. ledna 1422. Sotva že tato ze dvou stran hrozící nebezpečí odvrácena byla spory mezi Pražany a Táboři odpolu jen uklizené, opět vzešly tím větší prudkostí, čím více byl pokoj na okamžik pojištěn. Netýkaly se tyto spory již náboženských otázek, i politická jevila se protiva pořáde silnější mezi Prahou a Táboři.

Pražanům čelnějším spolu i šlechtě kališnické dávno již nebylo po chuti zřízení republikánské a theokratické v Praze; toužili po panovníkovi, který by s církví římskou zase je spojil, i sám Žižka podepsal list, kterýmž se zapsali

*) O prvním tažení Žižkově ku Praze a bitvě na Vítkově zmínka schází. J. K.

povolati Vitolda Litevského za knížete do Čech. Táboři jichžto jádro byli mimo Tábořské samé občané měst Písku, Klatov, Horažďovic, Domažlic, Sušice, Prachatic, Vodňan, Žatce, Loun, Hradce Králové, Čáslavi, Jaroměř, Králové Dvora a lidu venkovského, většina jen k republice zření měli, o žádném vládcu a o Římě ani slyšení nechtíce. Takto konečně aristokracie a demokracie proti sobě v Čechách v šik se postavily. První obětí sporu toho byl kněz Jan, někdy mnich kláštera Želivského, věrný přítel Žižkův a Táborů, jehož úmysly obec Pražská až posud se byla řídila a který hlavní páskou srozumění byl mezi Prahou a Tábořem. Nebyl straně šlechtické nakloněn ani Vitoldovi a proto také návodem některých zrádně stať na radnici Staroměstské dne 9. března 1422. Smrt jeho pomstili ovšem Pražané smrtí původců, ale Tábor a Praha se již rozešly, aniž tak brzo usrozumění mezi nimi se stalo. Korybut Litevský, který potom do Prahy přijel dne 16. máje r. 1422., upevnil dokonce vládu aristokratickou a kališnickou v Praze, i sám mírný Žižka uznal jej za správce zemského, ačkoliv Táboři nepřestali s hejtmany Bohuslavem ze Švamberka a Janem Hvězdou z Vícemilic dále na jihu válčiti proti Oldřichovi z Rožmberka. Že Tábořům nová vláda v Praze po chuti nebyla, toho důkazem byl pokus nezdařený, kterým Prahu na začátku října t. r. ve svou moc dostati chtěli, avšak mnoho lidí ztrativše, domu odtáhli.

Od těch dob veřejný vypukl boj mezi stranami, i sám Žižka, který toho podniku se nezúčastnil, od kališnického panstva českého za odpovědného nepřitele pokládán byl. Korybut ovšem ještě t. r. v prosinci nazpět do Polska odešel na naléhání Vladislava krále Polského, ale Pražané již více k tábořskému zřízení města svého se nenavrátili, nýbrž dva šlechtice v čelo obce si postavili.

Nepřátelství jednak mezi Prahou i Tábořem, jednak mezi Žižkou a kališnickou šlechtou konečně dvě války domácí na jaře 1423. v zápětí za sebou mělo. Žižka přispěl bratřím Bartošovi a Bernartovi z menšího Tábora na Valečově v okolí Haber ku pomoci proti Čeňkovi z Vartenberka, kteréhožto pána i s jeho spojenci u Hořic porazil dne 20. dubna, a Pražané vytáhli proti Tábořské posádce na Křiženci; nemožše jí ale dobýti odtrhli z pole a umluvili s Táboři smíření a společný sjezd u hradu Konopiště, kde však hádání mezi kněžími k žádnému konci nedospělo. Během téhož roku Hradec Králové dostal se Tábořům do rukou, kterého jim Pražané ani novou válkou více nevzali, byliť krutě poraženi u Strachova dvoru dne 4. srpna toho roku.

Mimo Žižkovo tažení do Moravy a do Uher, kde vlohy vojévůdce skvěle osvědčil, nelze nám bohužel o Tábořech na rok 1424 nic jiného vypravovati, než o bojích jejich s Pražany u Malešova a o válce v Plzeňsku, kde Žižkovi valně se nedařilo. Do Prahy navrátil se opět Korybut a učiněn nejvyšším správcem tohoto města, proti kterémuž konečně i Žižka vytáhl a dne 1. září 1424. u Libně se položil, ale na prosby Rokycanovy od dobývání dalšího ustoupil. Současně i Táboři na jihu učinili příměří s katolickou šlechtou a veškerá síla vojska husitského vytáhla do boje na Moravu ku pomoci tamějším bratřím, kteří již r. 1421 u Nedakunic na ostrově řeky Moravy Nový Tábor si založili, avšak od Albrechta Rakouského, jemuž Zikmund Moravu v manství dal, r. 1424. celá Morava v poslušnosti uvedena.

Slepému hrdinovi položil ale osud již meze života, i skončil Jan Žižka nepřemožitelný Tábořův vůdce, před hradem Příbyslaví dne 11. října 1424. Věrní jeho stoupenci mezi Táboři jako dítky otce zbavené vzali sobě jméno Sirotků a poručili vůdcovství Mikuláši Sokolovi z Lamberka; většina pak Tábořů zvolila si za nástupce Žižkova Jana Hvězdu z Vícemilic.

Politické, obecní a náboženské zřízení Táborů bylo se posud trochu ustálilo, zvláště ve sčluzích roku posledního na Táboře a v Klokotech. Komunismus již r. 1422 zrušen byl a Táboři povinni byli daně tak jako svým někdejší pánům do měst odváděti, nepřijímali ale více kněží peněz, nýbrž vladařové, kteří podle jména svého u tehdejší šlechty staropanské běžného spravovali jmění všech obcí Tábořských a vydržovali kněžstvo na společné všem náklady. Ustanoven též rozdíl mezi rotami polními a domácimi: první polem pracovaly a výhradně válce se věnovaly, druhé doma v městech bydlely, řemesel a hospodářství pilny isouce a polním potřebám dodávající. Oboje roty se střídaly snad občasně ve svém zaměstnání. Správce vojsk byl nejvyšším velitelem ve výpravách vojenských a zajisté i posádky vojenské v městech Tábořských ho poslušny byly. Jemu po boku bývali hejtmané a setníci a soudce pole Tábořského, který rozepře polních rot rozsuzoval. Každé město mělo z počátku své starší bratry v čele, teprve později podle obdoby jiných měst svého purkmistra, rychtáře a své konšele, kterým vláda civilní poručena byla, vojenské opatrování a hájení města svěřeno bývalo hejtmanovi. Že všichni tito náčelníci svobodnou volbou ustanoveni bývali, to tuším netřeba šíře dokazovati. Zajisté i kněžstvo v každém městě též vrchního některého kněze mívalo, a všichni kněží pospolu bydlívali, jako to o Táboře víme, zevrubněji však pozdější ústrojí kněžské této vlády neznáme.

Řemesla a živnosti nebyly všechny Táborům dovoleny, jen ty, které kázala potřeba; kejklířům, pištcům a jiným kratochvilníkům byl přístup zabráněn (viz Arch. Pam. díl VI. str. 151.—153.). Pečetě, kterých Táboři užívali, známe tři: pečeť obce Tábořské polní od r. 1428., kteráž má uprostřed kalich a nad ním hostii, okolo nich svitek dvoučárny*) a na něm nápis: »pečet — obce — thaborske —«; pečeť veliké obce Tábořské, která představuje kalich s hostií uprostřed mezi cepem a mečem s nápisem: Sigillum communitatis Tabor«, a pečeť města Tábora s pouhým kalichem ve znaku a nápisem: »Sigillum civitatis Tabor«; obě poslední pocházejí z r. 1433.

Zprávy tyto všechny o domácím životě Táborů když v jeden celek zahrneme nelze neuznat, že původní theokraticko-sociální republika Tábořská měla později úřady republiky theokraticko-vojenské.

Na sněmu ve Zdicích v říjnu 1424 měli kněží Tábořští opět hádání s Pražskými, ale s tímž výsledkem, jako u Konopiště; lépe dařilo se bojovníkům jejich na Moravě, kde z kláštera Třebíčského a z Evančic pevné hradby své moci učinili, k nimžto měli zření zvláště »bratří střední«, tábořská to sekta sociální na Moravě, která jen ouroky odvádějíc ničím více pánům povinna býti nechtěla.

Když se vojska česká z Moravy navrátila, Táboři a Siroťci rozdělili se o města a hrady; Hradec Králové a skoro všechna města někdy Tábořská ve východních Čechách připadla Sirotkům, kteří též po Orebských dědili, jižto se v této době rozpadli. Rozdělení co do jmění a nepatrných rozdílů ve vyznání, Siroťci a Táboři přece podnikali společné výpravy vojenské proti Pražanům a jejich jednotě, kterým Slané vzali a proti katolíkům, na nichž Švihova a Obořiště dobyli, od března až do června roku 1425. Pooddechnuvše sobě přes leto, udeřili Táboři na podzim na hrad Mlado-Vožický, kterého po pětinedělním úsilí, ačkoliv ztratili svého nejvyššího vůdce Jana Hvězdu z Vícemilic, přece dobyli. Po Vožici padl blízký hrad Kamenický

*) Trnovou korunu? Viz Thira: Staré domy a rodiny tábořské díl I. str. 27. Pozn. J. K.

Táborům v moc a poražen při něm pan Menhart z Hradce Jindřichova. Odtud táhli Táboři a Siroťci na Moravu, kde s Pražany se spojivše dobyli kláštera Louky u Znojma a potom vpadli do Rakous a vzali město Rec, ale jako před Vožici i zde Táboři vítězství draze vykoupili, padl jim nástupce Hvězdův Bohuslav ze Švamberka v listopadu t. r. Navrátivše se do Čech s kořistí velikou, odbývali sjezd strany své v Písku, který znamenitý jest pro mírnost, jakou sepsáno usnešení Táborů všady ještě vítězných a z něhož na jevo jde, jak ochotně každému narovnání a smíření vstříc se podávali. Na místo Švamberkovo zvolili Táboři kněze Prokopa Holého později Velikým nazvaného pro rozdíl od Prokúpka, náčelníka Sirotků, a táhli do severních Sasiky, kde nejen dobýváním měst a hradů, nýbrž i bitvami se sousedními Sasiky, znamenité boje se sběhly: připomínáme jen bitvu boží z Ustí »na běhání«, ve které i Pražané se zúčastnili dne 14. června r. 1426. Strach a hrůza šly po celé říši Německé následkem hrozného tohoto pobití a Češi byli by kraj světa podmanili, kdyby podle úmyslu a vůle Táborů hned v zápětí vítězství ven za hranice se byli vyrojili. Nejprve mezi nepřátely vzchopil se vévoda rakouský Albrecht, který na Moravu vytáhl i musel Prokop Veliký ho na hlavu potíťti u Břeclavi, aby jej k zpátečnému tažení do Rakous zase přinutil dne 19. listopadu r. 1426.

V Praze konečně strana kněze Příbrama a knížete Korybuta, domnívajíc se býti vítězstvím jista, s Římem již vyjednávati počala: avšak mistr Rokycana veřejně s kazatelny pověděl tajné jednání to lidu obecnému, načež Korybuta jali a z Prahy odvezli po velikonoci r. 1427, kněze pak do vězení dali. Převahou Rokycanovou, která od těch dob denně rostla, opět přátelství mezi Prahou a Táborem zjednáno jest. Na důkaz toho všichni pod obojí uspořádavše domácí své spory, jali se nyní mír a uznání náboženského vpády a válkou v zemích pohraničných na křesťanstvu vynucovati. Když cestu míru pořáde jim zavírali, Táboři a Siroťci opět v Rakousích vítězně polem pracovali na jaře r. 1427, a potom v květnu Lužici a Slezsko hubili napořád, doma Červená hora a Žleby se jim poddati musely.

Čechové vítězně protáhli počtím Váhu roku 1428 a znamenitou jízdu ve Slezsku učinili, i hranice bavorské poplenili. Doma obležení hradové Lichtenburk a Bechyně, kterážto poslední konečně Táboř vybojována; u Lichtenburku Siroťci méně štěstí požili. Táboři vybojovavše Bechyni, vypravili se opět do Rakouska a poněvadž současně Zikmund král z Turecka do Prešpurku se navrátil, první pokus učiněn nějakého narovnání: přičiněním pana Menharta z Hradce již jmenovaného sešli se král a vojevůdce Tábořský ovšem na ten čas ještě bez prospěchu: ale proto přece počátek smírného vyjednávání učiněn. Za tou příčinou sešel se potom sněm v Praze a postaveny výminky příměří se Zikmundem v květnu r. 1429, které však nebyly přijaty, ostří meče znovu váhy jim dodati muselo, než vůbec uznány byly.

A nedosti na tom, i doma mysle svornější nebyly a nové hádání v Praze úplně rozdvojilo mistra Příbrama a Táboř, ano tito vydali rozkaz, aby kněží Příbramovy strany nikde v Tábořských obcích trpěni nebyli. Válečníci čeští nehledíce si těchto pútek duchovních pod Prokopem Velikým opět do Lužice vytáhli a až ku Krosnu na Odře se dostali, odkud se potom domů s hoinou kořistí navrátili. Největší však výprava, kterou Čechové posud do okolních zemí podnikli, byla jízda po Míšni, která až ku Gerovu se dostala a potom na jih do Bavor se pustila, mečem a ohněm napořád vítězně pleníc, až konečně kurfiršt Brandeburský Fridrich příměří s Čechy v Norimberce učinil,

a tito za výkupné mnoha tisíc zlatých kořistí hojnou obtíženi domů odtáhli v únoru r. 1430.

Naplnila-li již bitva u Ústí Německo strachem, strach ten roznesl se posledními výpravami Čechů po celé Evropě, i počalo se pomýšletí opravdové na cesty smírné, kterými by Čechům vítězným vstříc se přijítí mohlo.

Po dlouhých rozpacích papež Martin V. nařídil konečně kardinálu Julianovi Cesarinimu, aby sněm církevní svolal do Basileje, kde by se radili o prostředky, jak husité opět by do lůna církve katolické navrácení býti mohli. Vedle toho nařízení ale současně říšský sněm v Norimberce dne 9. února 1431 svolaný usnesl na tom, nové křížácké tažení do Čech podniknouti, i podstoupil v pozadí církevní sněm Basilejský, novým papežem Eugeniem IV. již ohlášený. Vůči nové pohromě, která proti Čechům se strojila, ustanovena zemská vláda a v jejím čele kněz Prokop Veliký, Menhart z Hradce a Vilém Kostka. Nové hádání v Praze mezi Táboři a Rokycanou nevedlo k lepšímu konci dřívějších, aniž úmluvy, které se státi měly mezi Zikmundem králem a Čechy na sjezdu Chebském dne 24. května, tyto zmařeny jsou přičiněním a radou mistra Jana Stojkoviče. Ještě jednou kojili se v říši německé nadějí, potříti bojem Čechy a ještě jednou dostalo se jim porážky, porážky nikdy nebývalé, porážky u Domažlic, kterouž dovršeno vítězství Čechův nad celou Evropou dne 14. a 15. srpna 1431.

Vítězství tato všechna konečně přiměla odpůrce Čechů husitských, pustiti se cestami míru a pokoje, aby narovnaní mezi nimi a Evropou římsko-katolickou učiněno bylo. Sbor Basilejský zvláštním psaním z dne 15. října 1431 datovaným, zval Čechy k sobě do Basileje, by tam se s nimi spojili v jednotu víry a lásky. A jakoby Čechové prozřetelností byli napomenuti k míru, šťastí válečné je opustilo na jízdě do Rakous, kde u Býdova dne 14. října Táboři na hlavu poraženi byli a současně v Uhrách Táboři a Siroťci, když byli až k Nitře se dostali, na zpáteční cestě o kořist se nepohodli, tak že Prokop Veliký se svými Táboři odtáhnuv pryč do Čech, Siroťky tam samojediné zůstavil, kteří potom veliké svízele od nepřátel snášeli a v nevalném počtu domů se navrátili. Ze skutku toho vzešla v Čechách veliká rozhořčenost proti Prokopovi a Siroťci i ve vyznání svém od této doby čím dále tím více k Pražanům se blížili. Ukázal se tento spor hned ve způsobu, jakým psaní sboru Basilejského přijato bylo: Pražané a Siroťci ihned ochotni byli jeti do Basileje, neustupní Táboři ale zvláštním manifestem národu německému na to psaní odpověděli, v němž zvláště na kněze a papeže zehrali. Jaké ovoce sítě nesvornosti neslo v Čechách, viděti lze z ustanovení sněmu dne 6. ledna 1432 svolaného, dle kterého strany se zavázaly k žádným úmluvám k ujmě svobody obyvatelů zemských a měst nepřistoupení, a nařízení vydáno, aby v každém kraji volili si hejtmana, jenž by potřeby válečné v krajinách řídil, což oboje proti Tábořům čelilo, ale provedeno nebylo. Na novém sněmu, který v únoru t. r. působením Prokopa Velikého, se sešel, srovnali se Táboři a Siroťci, i ustanoveno vypraviti ze spolku poselství na sjezd do Chebu, kde úmluvy se dítí měly s posly Basilejskými, kteří již v prosinci do Norimberka přišli, pod jakými výminkami Čechové do jednání se sborem dáti se mohou. Na počátku května přibylí Čechové do Chebu, z Tábořů Matěj Louda ze Chlumčan, Laurin z Hradiště, Prokop Veliký, Mikuláš Biskupec a Markolt ze Zbraslavic. Nejtužší odpor Táboři kladli, hledíce co možná nejvýhodnější postavení Čechům ke sboru zjednatí, Pražané pořád se mírnili, až výminky všechny unluveny. Prokop Veliký sám zprávu o tom císaři Zikmundovi dal, jej ke sboru zval a o glejt žádal, načež

Zikmund zvláštním psaním všem žádostem Prokopovým vyhověl. Sbor Basilejský úmluvy Chebské všechny potvrdil a ještě jednou Čechy ke sboru pozval. Aby však Čechové váhy ještě si dodali před sněmováním Basilejským, podnikli s Prokopem Velikým společnou výpravu do Braniborska, kde až za Berlín přišli; jiný proud pustil se do Uher, kde Trnavu osadil a třetí ve Slezsku pustošil, až Slezáci přiměří téměř dvouleté s Čechy učiniti museli, aby se jich zbavili. Přivinuli se tenkrát Čechové upřímně k Polákům, kteráž přátelství od této doby již neutuchlo, nýbrž dlouhá leta potrvalo. Na sněmu Kutnohorském, který na začátku září r. 1432 odbýván byl, zvoleny konečně osoby, které v poselství do Basileje býti měly, mimo účastníky sjezdu Chebského ještě 4 šlechticové, mezi nimiž Tábořský bratr pan Přibík z Klenového.

Jednání se sborem Basilejským a výsledek jeho: povolení Čechům proslulých kompaktat je dostatečně známo, proto u věcí těch se nezastavujeme, dále pokročíme.

Mistr Příbram a šlechticové přestali již na kompaktátech, nikoliv ale Rokycana a strany výstřední, přes to přese všechno kompakáty přijaty od Čechův dne 30. listopadu 1433. Šlechta česká v čele majíc pana Menharta z Hradce rozhodla se k činu a prohlášen pan Aleš Vřešťovský z Risenburka za správce země české dne 1. prosince, ovšem že byl jen na licho v popředí postaven a za ním pan Menhart i s panem Oldřichem z Rosenberka vládu skutečnou provozovali. Tábořští a Siroťci proti této moci silně vzrůstající ničeho nepodnikali, nezdarem při obléhání Plzně rozhořčení i samého Prokopa Velikého předního místa zbavití chtěli, nad čímž rozhořčený vůdce zcela Plzně se vzdálil. V Praze šlechtická strana sestoupila se v pevný spolek, aby mír zemský po Čechách provolala a válku proti polním rotám započala, které by rozejítí se nechtěly.

Hrozící toto Tábořům nebezpečí poznal i Prokop Veliký a uvázal se opět u vrchní velení nad veškerou mocí Tábořskou i Siroťci. První skutek vítězný šlechty bylo opanování Nového Města Pražského, kde vrch vlády sirotčí kněz Jan Vlk až potud byl měl; vojsko šlechtické na Kačíně u Hory Kutné sebrané velikou přesilou vytisklo odtud Táboři a Siroťky, kteřížto boj rozhodný pozorujíce, na rozkaz Prokopa Velikého od Plzně odtrhli a u Kunratic blíže Prahy s Táboři od jihu se spojili. Šlechtická strana se svým lidem položila se u Českého Brodu, i počal boj demokracie městské a Tábořské se šlechtici u Lipan dne 30. června, kde bratří klamným útekem panského vojska na počátku bitvy podvedeni z vozových hradeb svých se vyrojili, a přesile panské 18 proti 25 tisícům podleli, najmě oba Prokopové Tábořský i Siroťčí padli; Tábořský hejtman Ondřej Keřský s Čapkem ze Sán utekli se na Kolín.

Bitvou Lipanskou dohráno drama, které byli Táboři v Čechách provozovali od r. 1420 v socialném postavení: historie jejich až do r. 1451 téměř jen pomístní má důležitost. Byli ovšem po bitvě Lipanské Táboři ještě dosti mocni, aby se dbalo jich hlasu ve veřejných věcech, ale rozhodování jim navždy již odňato; slunce Tábořů zatměno navždy Prahou a šlechtou vítěznou. Dne 21. prosince 1434 sněmovali Táboři na Táboře a k novému brannému spolku se zavazovali, ale přestali jen na pouhých slovech. Aspoň skutků nikde není, které by svědčily o tomto spolku: naopak čím dále tím více postupovali měst a hradů svých ve Slezsku, na Moravě i v Čechách. Císař Zikmund, zvolený za krále českého v srpnu r. 1436, smířil se s Táboři, jichžto hejtmanem tenkrát Bedřich ze Strážnice byl, a slíbil jim svobodně

vyznání na Táboře, které učiněno královským městem, začež postoupili všechna zboží v Čechách, na Moravě i v Rakousích mimo zboží svých služebníků, Kolín zapsán Bedřichovi, Chomútov Jakoubkovi ze Vřesovic, děle odporoval jediný Hradec Králové Polní rotu Táboorské aby zaměstnal a od Čech vzdálil, najal Zikmund na žold a vypravil je pod Janem Jiskrou z Brandýsa do Srbského Bělehradu, kde divy udatnosti proti Turkům r. 1437 provozovaly. Domácí Táboři, kteří s mírnými námluvami spokojeni nebyli, opustili s Janem Roháčem z Dubé město Tábor a postavili sobě pevný hrad Sion u Kutné Hory, který v září t. r. dobyt a posádka zvěšena byla.

Po smrti Zikmundově v prosinci t. r. zvolen Albrecht vévoda Rakouský za krále českého, jemuž ale strana národní, zastoupená stavem rytířským a městským i starými Táboři nepřála; ohlíželi se přívrženci její spíše po králi krve slovanské Kazimírovi Poiském, bratru krále Vladislava. Poslanci do Krakova v té věci vypravení došli také příznivého vyslyšení své žádosti, zatím co druhá strana Albrechta v Jihlavi za krále si zvolila. A opět Tábor vyhlídnut za hlavní pevnost strany Polské proti Rakouské; pět neděl tu strany proti sobě ležely bez boje rozhodného, jedna druhé silami se rovnajíce. Albrecht nedobyt Tábora, odtáhl do Prahy a pokoušel se se stejným nezdarem o Louny. Potom ustanovil Oldřich Celjského za gubernatora země české a vytáhl do Uher proti Turkům, kde na úplavici umřel dne 23. října 1439. Zvolený od národní strany Kazimír nedosedl na trůn český, i nastalo dlouhé bezvládní v Čechách, kdy jednotlivé strany dříve potlačené opět platnosti nějaké dosáhly. Polní roty byly sice již do Uher odešly, kde bratrstva vojenská založily; ale Tábor město vždy ještě v čele dosti silné strany stálo, které na sněmích nikdo opominouti nesměl. V červenci r. 1440. i o samou Prahu, ač nešťastně, se pokusili Táborští a spojenci jejich ve prospěch polského Kazimíra.

Nebyli již Táboři hojně počtem, jen města Tábor, Písek, Vodňany, Sušice, Klatovy, Žatec, Louny a Kolín pevně k nim stála, i náboženské horlivosti ubývalo mezi nimi, za to ale zastávající se polského Kazimíra, horlili tím více proti všemu, co německého bylo, a zvláště v Rakousích silně holdovali. Kališníci a katolíci čeští nicméně i tohoto slabého spolku ještě se obávali a když Jan Kolda ze Žampachu a na Náchodě, přívrženec Tábořských, okolí Hradecké i Slezsko plenil, chopili se v Čechách zbraně proti všem Tábořům vůbec. Šest neděl trvala krutá válka od konce května až do července, nevíme ale komu štěstí válečné přálo, až na potýčky na Kralohradecku, kde Kolda nešťastným byl. Učiněno příměří a na sněmu Čáslavském v srpnu mír všeobecný, též hádání kněžím Tábořským dne 4. října do Hor položeno, kteří se však nedostavili, předstírajíce násilí a utištění, jaké jim snášeti jest od krajanů. Protož pozval pan Ptáček z Pirkštejna, správce zemský, kněze Táboorské ze všech obcí na sjezd do Kouřimi v dubnu r. 1442. Tam také kněží přišli a podali své učení, ovšem již změněné od původního Tábořského, vždy ale dosti ještě rozdílné od kompaktní, hlavně v učení o transsubstanciaci; chtěli jen v posvátnou, nikoliv tělesnou přítomnost Kristovu ve svátosti oltářní věřiti.

Pan Ptáček, rodem katolík, později horlivý kališník a šlechtic, nemohl nikdy přát Tábořům, kteří nejvíce odporovali jeho snažení, pořádek a sjednocení aspoň mezi husity českými učiniti; i nelze se tomu diviti, že jakmile válka domácí proti Tábořům zase se naskytlá, ihned se jí chopil, aby sektě této právní její základy zrušil. V červnu r. 1443. Jaroš z Drahonice a na Božkovicích, odpovědník pana Strakonického, utekl se do Vodňan, kde

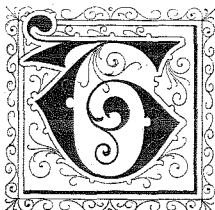
Táboři se ho ujali, ihned válka vzplanula, a Vodňany dobyty jsou. Zatím co bojovníci s meči v rukou se potýkali, potýkali se i kněží táborští s Rokycanou a Příbramem na sněmu pražském v červnu t. r.; když však dříve za dob vítězných s Pražskými mistry nikdy se neshodli, tím méně očekávali mohli toho nyní, kdy též z politických příčin různověří jejich přestati muselo. Na opětném sněmu v Praze v lednu r. 1444. Rokycana přese všechný odpor Tábořských dokazoval, že všechny články jejich vyznání jsou bludné a proti víře církevní, v čemž mu také sněm přisvědčil. Porážka tato zasadila Tábořům ránu nezhojitelnou i ačkoliv usnešení toto sněmovní neprovedeno a Tábořským vyznání jejich nezastaveno, přece od této doby hojně odpadali přívrženci od odsouzeného učení, až konečně jen v několika městech útulek mělo.

Po smrti Ptáčkově Jiří z Poděbrad jal se prováděti politiku svého předchůdce, ovšem s větším ještě důrazem a mocí. Nebyli však to Táboři, proti nimž válku započal, nýbrž katolíci s panem Oldřichem z Rosenberka v čele. Odpůrcové jeho sestoupili se v jednotu Strakonickou. Tábořská města nebyla sice v jednotě Strakonické, ale také nestála jako z počátku, k panu Jiřímu Poděbradskému, za to měli Tábořští půtku s panem Zdeňkem ze Šternberka a na Ostroměci, v níž štěstí jim nepřálo r. 1450. Když pak r. 1452 pan Jiří uznán za správce království Českého, mimo katolickou šlechtu města Tábor, Písek, Žatec a Louny ho neuznala, ano i s nejuhlavnějším nepřítelem svým Oldřichem z Rosenberka ve spolek vstoupiti chtěla, čehož on ale nepřijal. Pan Jiří proto předně proti Tábořům, kam se všichni kněží této sekty byli utekli, vytáhl; měšťanům před ním klesla odvaha, i poddali se dobrovolně dne 1. září r. 1452 k poslušnosti, kněze své, ačkoliv je byli do těch hrdel brániti slíbili, vítězi vydali, který oba starce, Mikuláše Biskupce a Václava Korandu i jiných více kněží uvěznil na Poděbradech a Liticích a tam až k smrti je dochoval. Tábořští slíbili poslušnost Rokycanovi a již dne 2. prosince t. r. Jan Rozvoda ze Stakor, nový farář kališnický, první mši v ornátě na Táboře sloužil. Rovněž podrobena i ostatní města Tábořská a konec učiněn této republice, která dříve na prvním místě stála v Čechách a nejvíce přispěla k tomu, že husitism v Čechách se udržel.

KRÁLOVSKÉ MĚSTO TÁBOR.

Popis statisticko-historický. B. Oddíl dějepisný. Podal Martin Kolář.

Třetí roční zpráva reálného gymnasia v Táboře za šk. rok 1868.

am, kde nyní město Hradiště Hory Tábor se rozkládalo, stálo již ve XIII. století město Hradiště, sídlo a majetek mocných Vítkovců, jichžto praotec Vítek v l. 1159—1194 na blízkých Příběnicích seděl. Již tenkrát držel tento rod celé poříčí Lužnice a hoření Vltavy, kteréž jmění ve spolku Vítkovci zpravovali, jmenujíce se jednotlivě dle místa, kde právě sídlili tu z Krumlova, tam ze Svinů, onde z Třeboně, zde ze Skalice atd. V našem okolí připomíná se Vítek z Klokot l. 1220, Vítek z Hradiště l. 1232, Vítek z Příběnic l. 1243 a Ojír z Klokot l. 1272. Vládouce takovými statky Vítkovci mívali také rozhodné slovo ve věcech zemských a na sněmu českém první hlas po králi jim patřival. Nelze ovšem říci, žeby vždy v prospěch a blaho země byli své moci používali a právě ve XIII. století spolu s ostatní šlechtou českou, která zděděnými úřady v župách a cúdách náramně byla zbohatla, starodávným zvykům slovanským na odpor volnost a svobodu svých krajanů kde jen možná ztenčovali.

Král český Otakar II., aby zpupnost šlechty zlomil, jal se města zakládati a Němci osazovati, korunní hrady a statky panstvu zastavené vykupoval a násilím odňaté násilně nazpět bral a kde mohl proti šlechtě příkře nakročoval. Neminuli se s osudem ostatní šlechty i Vítkovci a zejména známo jest, že Závíše z Rosenberka Otakar ze země vypudil a potom na nich žádal, aby mu město Hradiště dali, které tvrdé i bohaté bylo a hory stříbrné okolo sebe mělo. Ale Sezema Vítkovec dříve než by město králi byl vydal, spálil Hradiště, když největší trh byl a zdi okolo něho pobořil, měšťany pak do Ústí, nynějšího Starého Tábora (as ¼ hodiny od města) převedl a to městečko opravil, nebo dříve Ústí jen malé bylo, ani zdi okolo sebe nemělo; odtud také Ústí Sazemino nad Lužnicí slulo, aby se od Ústí nad Labem a od Ústí nad Orlicí lišilo. Vítkovci byli na to všichni ze země vypovězeni a když král Otakar na Moravském poli l. 1278 boj s Rudolfem Habsburským, císařem německým svedl, Milota z Dědic, strýc Vítkovců, zradou svou osud nešťastného krále rozhodl, který sedmnácti ranami pokryt na bojišti zůstal. Dosáhše opět milosti od nového panovníka krále Václava II., navrátili se Vítkovci do své vlasti a podle sídel svých na počátku XIV. století zvláštní

větve založili, nazývajíce se pány z Rosenberka na Krumlově, Třeboni a Rosenberku s růží červenou v bílém poli, pak pány z Landšteina podle hradu za Bystřicí vystaveného s bílou růží v červeném poli, pány z Hradce se zlatou růží v modrém poli, pány ze Stráže a z Ústí s modrou růží ve zlatém poli, a mimochodem řečeno i pánové ze Zelče, z Maršovic, z Dráchova, z Mezimostí též Vítkovci rodem a erbem byli.

Přestěhovavše se z Hradiště do Ústí, proto přece pánové z Ústí hrad svůj v pustém městě Hradišti neopustili, nýbrž buď na něm bydleli, anebo purkrabího tam měli, který jej zpravoval.

Ústí město se úsilovně zmáhalo, župní úřady z Chýnova sem přenešeny byly a měšťané obchodem v soli, v suknech a slanečkách bohatli. Během XIV. století založili zde dědiční pánové z Ústí klášter Dominikánský*) a r. 1388 Sezima z Ústí, probošt v Týně Vltavském, nemocnici, pro 8 chudých měšťanů; téhož roku v kapli sv. Jakuba pod hradem Hradištěm (v nynějším hřbitovním kostele) dva oltáře a při nich dva kaplany nadal. Že pak Vítkovci ve svých větvích hojně se rozrodili, zřídili sobě r. 1370 majorát ve způsobu prvorozenstva, aby se jim statky jejich nerozešly, ku kterémuž majorátu pánové z Ústí polovici statků svých odevzdali. A byla toho i skutečná potřeba, neboť sami pánové z Ústí již na několik větví na Sedlici na Hradišti, na Ústí, na Kamenici, na Pleši rozdělení byli, ano někteří docela i schudli. Na počátku XV. století dosáhl Jan z Ústí a na Kamenici smlouvami a trhem celého takřka majetku svých strýců a s manželkou svou Annou z Mochova pilně nového učení náboženského se přidržoval, které z Angličan přineseno byvší v Čechách horlivých pěstounů našlo. Kdož medle by neznal jména mistrů Jana Husa, Jakubka ze Stříbra a mnoho jiných, kteří pérem a slovem nešvary a vady tehdejšího pospolitého života zvláště u kněží přísně kárali a na opravu jejich naléhali? Když Hus l. 1412 z Prahy vypovězen byl, popřál mu Jan z Ústí útulku na Kozím hradě, kde Hus v poklidu venkovském jako potom Luther na Wartburku čelné své spisy »O církvi«, »O svatokupectví« a postillu složil a jakož souvěká píseň praví:

Léta boziého 1413 mistr Jan Hus z Prahy pro kletbu vyhnán bíše.
Ten na Kozím v stodole slůžíše i kázáše
a mnoho na jeho kázání z Ústí býváše.

Slova mistrova i když se odtud vzdálil a l. 1415 v Konstancii upálen jest, bez ohlasu ve zdejší krajině nezůstala, ano následovníci jeho, jichžto valná část z okolí pocházela, jako Petr Ústský, Jan Bydlinský, Lupáč z Borotína a jiných více v kázání i samého Husa předčili. Jaké třenice mezi nimi a klášterníky v Ústí z kázání takových pošly, každý sám uhodne, zvláště když skonání světa a příchod království Božího na zemi prorokovali, sedm svátostí a všechny obřady za lidský výmysl pokládali a zhola nový řád a nový způsob života člověčenstvu oznamovali. Nalezli jsme posud asi šest spisů z té doby v Táboře i můžeme ubezpečiti, že čtoucímu srdce v těle trne hrůzou, co a jak k shromážděnému lidu mluvivali a že není se potom co diviti náboženskému rozničení, které Tábory, Orebity, Adamity a jiné sekty pro mučennickou korunu do boje na život a na smrt vedlo. Následky takového učení semo tamo již se okazovaly a krále tajny nezůstaly, i ačkoliv zprvu sám husitismu přízniv byl pro nešťastný spor, který s bratrem svým Sig-

*) Pozn. na konci statě: Klášter Dominikánský v Ústí připomíná se již l. 1262.

mundem měl, přec potom zhroziv se zrůstající moci novotářů kněze jejich z far vypovídal a lidu k starému vyznání vraceti se poroučel, avšak bylo již příliš pozdě, rozkazy takové s opácným potkaly se účinkem. Zápověď královská stihla i město Ústí, jehožto dědičný pán Oldřich z Ústí, bratr zemřelého r. 1414 Jana ihned dne 16. dubna 1419 Husity vyhnal. Tito se jali shromažďovati na horách ku slyšení slova a přijímání těla božího, zvláště mezi Bechyní a Chrášťany na hoře, které nyní lid Březový nebo Holý vrch říká a které první tenkrátě Husité biblické jméno Tábor dali, pak na hoře Beránek u Vožice, na hoře Oreb u Třebechovic atd. Mikuláš z Písného nebo z Husi záhy se přivinuv k novému učení poznal, jak výborně takovouto silou lidu slepě poslušného účinkovati by mohl proti odpůrcům a nepřátelům kalicha, jehož požívání mistr Jakoubek ze Stříbra u svých krajanů zavedl a počal lid ve zbrani cvičiti, když sobě byl získal dovolení university Pražské.

Jan Žižka z Trocnova s knězem Korandou na Plzni se hradili, hodlajíce tam pevné místo vyznavačům nového učení získati. Avšak jinak bylo souzeno. Prokop z Ústí, syn Jana zemřelého, a věrný Husita, chtěl opět panství otcovského dosíci, i uchýlil se o pomoc k Táborům z Ústí vyhnaným. Zvonář Hromádka z Jistebnice a mnozí kněží s ním sebrali pro pana Prokopa valné množství lidu selského a v noci s outerý masopustního na středu popeleční r. 1420 přitrhli k městu Ústí, jehož se snadno pomocí svých přátel zmocnili; pan Oldřich na blízké tvrzi Sedlci se uschoval.

Ústí stalo se střediskem Husitův v jižních Čechách, avšak jen na krátkou dobu. Nezdálo se jim býti dosti pevným ani bezpečným, vhodnější bylo k tomu opuštěné město Hradiště, kde na hradě Jan, bratr Prokopův, sídlil a nedávno zdi městské opraviti dal. Řečený již Hromádka z této příčiny Ústí zapálil a obyvatele odtud do starého Hradiště, odkud se byli před půldruhým stem let vystěhovali, zase odstěhoval. *) Městu pak dáno jméno Tábor, jakož i potok Tismenice Jordánem nazván jest a vůbec celé okolí biblickými jmény se naplnilo. Žižka jakmile zprávu tu obdržel, ihned Plzeň opustil a poněvadž strana katolická město odevšad již svíratí počala i měšťané vrtkavými se býti ukázali, na Tábor spěchal, kde řádnou vládu čtyř starších obecních ustanovil. Jak rychle Táboritův moc se vzmohla, jak hrad po hradu, město po městu ve svém vůkolí dobývali, jak v celých Čechách i v samé Praze vládu vrchní provozovali, jak brzo se s Prahou roztrhli a nepřátelsky proti ní samé v deskách dějepisu českého zapsáno jest a miru meze tohoto článku bychom vykročili, kdybychom vše vypravovati měli. Přestaneme jen na událostech, které bezprostředně města samého se týkají, ostatní vše dějepisu obecnému zůstáváme.

Záhy bylo Táboru krvavý křest podstoupiti, blízký soused jeho a ouhlavní nepřítel pan Oldřich z Rosenberka ne bez příčiny obával se mocného Hradiště a hned téhož roku 1420 s velikou silou lidu vojenského k němu přitrhli, avšak hanebně poražen a k útěku přinucen jest. Sotva že tato vnější pohroma odvrácena byla, již uvnitř bouře se strhla, která by málem byla novou osadu

*) Z Ústí pochází dle pověstí křtitelnice v nynějším děkan. chrámu Páně. (J. K.: radnice, Museum, kostelní oddělení), a když nynější Starý Tábor zakládali, mnoho starožitných věcí zde vykopáno jest, které nyní české museum v Praze ze sbírky Pachtovy chová. Ve starém urbáři města Táboru l. 1503 založeném asi 43 dvorů v Úst. se jmenuje.

zničila. Bezuzdná volnost, která hned z počátku zde panovala, an každý kněz dle svého rozumu kázal a písmo svaté dle svého soudu vykládal a stoupence si získati hleděl, přiměla samé Táboře k tomu, že na sklonku r. 1420 Mikuláše z Pelhřimova za svého nejvyššího kněze sobě zřídili a jemu ve všech věcech domácích poslušnost slíbili, odkud tento muž vůbec Biskupcem nazván jest. Dohlížel s přidanou sobě radou nejen na kněze, nýbrž i na společné jmění bratrů, které ve veřejné kádi na náměstí bylo, zpravoval a narovnával v kostele rozmišky jejich dle rukopisu Tábořského, maje před sebou písmo svaté rozložené. Než kněz Martin Houska, od něhož bezpochyby jeden latinský rukopis zde na Táboře nalezený pochází a který zvláště chiliastické učení o skonání světa, o příchodu Pána Krista a jiné věci kázal, které tuto postaviti nelze, Biskupci mírnému podrobiti se nechtěl a i když veřejné odvolání v kostele učinil, přece odtud pryč se odebral, jeho pak stoupenci Adamit^o od Žižky v Klokotech upálení jsou a na ostrovu na řece Nežárce blíže Valu vyhlazeni r. 1421. Tak pokoj na Táboře učiněn jest a město, zatím co rotý polní venku bojovaly, řídili zvláštní hejtmané, z nichžto Jana Žižku z Trocnova († 1424), Bohuslava ze Švamberka († 1425), Matyáše Loudu z Chlumčan l. 1426, Jana Blechu z Těšnice l. 1427, Jakuba Kroměšína z Březovic l. 1428, Ondřeje z Řimovic l. 1430, Otíka z Loží l. 1432, Jana Pardusa ze Hrádku l. 1433 a Sigmunda z Vranova léta 1434 jmenujeme.

Vláda civilní byla, jak z počátku jsme ukázali, v rukou kněžských, jak to v republice nábožensko-vojenské jinak býti nemohlo, potom ale oddělena jest a odevzdána zvláštním vladařům, jichžto jména jsou: Ondřej Kartaj l. 1430, Šimon z Hroznějovic l. 1432 a Mikuláš z Padařova l. 1433. V archivu Třeboňském spatřili jsme erby veliké obce Tábořské, a města Táboru od r. 1433; první představuje kalich s hostií uprostřed mezi cepem a mečem, nápis jest: »Sigillum communitatis Tabor«, druhý jen kalich ve znaku má s nápisem: »Sigillum civitatis Tabor.«

Jaké město Tábor na pohled bylo, o tom máme zprávu Aeneáše Silvia z r. 1451. Město, praví, jest vůkol dvojí zdi ohražené, kde pak přístup k němu jest po suchu, trojí zeď a tři brány stojí, na první bráně jest anděl s kalichem vymalován, jakoby ku pití z něho pobízel (kalich takový může každý ještě v Písku na zdi městské spatřiti), vedle anděla byl Žižka vyobrazen. Vnitřek města našel Aeneáš tak nepravdivý a uličkovatý, jako posud jest; kde kdo stan svůj prý poprvé postavil, tam si později dům vystavěl ze dříví anebo lepenice. Na náměstí stálo množství strojů válečných, dům prý na způsob vesní stodoly nazývali chrámem, tam se denně lidu obecnému kázalo, zákon na každý den vykládal (výklady tyto Táborův jsme též v archivu městském našli) a u oltáře svátostí přísluhovalo. Lid byl prý Aeneášovi neotesaný a hrubých mravů, ale líboval sobě v naukách a hojný počet žáků a kněží tábořských po latinsku s ním rozmlouval. A na důkaz toho pravíme, že Táboři knihy, které v klášteřích a jinde pobrali, nikoliv nepálili, nýbrž sami pro sebe uschovali, jakož posud asi 12 rukopisů katolických náboženského obsahu v latině psaných spolu s připomenutými Tábořskými jsme našli; kolik jich potomkové zmařili, to ovšem nelze udati. *)

Umrtím Jana Žižky, otce města Táboru, utrpěli »vyvolení« jak sebe Tábořští nazývali, nesmírnou ztrátu, která jenom nástupcem jeho, rovněž

*) Dle zprávy Černého o M. Kr. čes. 1884. darováno 16 foliantů a 7 kvartantů rukopisů lat. ze 14. a 15. stletí pražského museu. J. K.

statečným a věhlasným Prokopem Velikým nahrazena byla. Avšak konec slavné republiky byl již blížek: nadšení náboženské u Čechů se zmírnilo, kališníci i šlechta poznali, že Táboři zásadami svými ryze demokratickými na základech prvních obcí křesťanských všemu řádu a běhu věcí tehdejších na odpor stáli a nijak je k sobě nakloniti nemohouce. Čechové Čechy mečem potřeli v bitvě u Lipan, kde Prokop s 13.000 Táborův padl 1. 1434 dne 30. května. Císař Zikmund konečně dosedl na trůn český a Táboři jej za krále svého uznali až na malý hlouček, kteří s panem Janem Roháčem z Dubé z města odtáhli a hrad Sion u Hor Kuten sobě vystavěli, jenž potom po třech letech dobyt a rozmetán jest.

Táboru samému dal Zikmund majestát 1. 1437 na den obrácení sv. Pavla pod zlatou pečetí, kterýmž majestátem obec Tábořskou městem královským učinil, stejnými právy jako Staré město Pražské ji vysadil, knihy městské již na Táboře zavedené potvrdil, dva trhy každý týden a dva trhy každý rok, jako jich obyvatelé města Ústí Sazemina užívali, povolil a štít svůj vlastní rodinný hrabství Lucemburského za městský erb jim udělit i volbu konšelů Tábořským na šest let ponechal. Mimo to celé bývalé panství pánů z Ústí od těchto vyvadil buď penězi buď statky hotovými a Táboru daroval; od panství Příběnického ponechal mu celý ten díl, který na pravém břehu Lužnice ležel, pak statky Strkovský a Sedlecký, Újezd Nedvědický u Soběslavi a jiné zboží zápisné, jakož klášter Louňovice, statek Lhenice atd. Ostatní však panství museli Tábořští vydati až na statky svých služebníků. Bojovníci Tábora rozptýlili se po Uhrách, Rakousích, Štýrsku a Pomořanech, kde všudy skutky podivuhodné vykonali, připomínám jen Jiskru z Brandýsa, Jana Vítovce a Černou rotu krále Matyáše. Když potom Sigmund 1. 1438 zemřel a po něm Albrecht Rakouský následoval, Husité čeští jej za panovníka uznati nechtíce Kazimíra Polského sobě zvolili. Obě vojska válečná shrobdobýti nemohli, i Oldřichovi hraběti Celskému nepodařilo se město toto zradou vzíti.

Po smrti Albrechtově († 1439) nastalo v Čechách dlouhé bezvládí a staré boje opět se obnovily. Táboři pokusili se o Prahu r. 1440, avšak lešt, jakou si počínali, se jim nezdařila, sotva že zdraví z města vyvázli, kam děrou ve zdích za noční doby se byli vkradli.

Moc Tábořská již jen na několika málo měst v kraji Píseckém poukázána byla a na několik dobrodružných šlechticů v kraji Hradeckém. I doma ve svém městě zrádce měli a dopisy Tábořské z let 1441—1447 obsažené v I. díle Archivu Českého od Palackého jmenují nám zvláště Peču, písaře, který úmysly a podniknutí obce starému nepříteli Tábora panu Oldřichovi z Rosenberka za dobrý plat zrazoval. Nemohouce zbrání hrdou republiku podmaniti, jali se kališníci autoritu její náboženskou podkopati, což se jim také na sněmu v Kutné Hoře r. 1443 svolaném poštěstilo: Tábořům ani se nedopřálo, aby svobodné zásady učení svého hájiti mohli.

Za úpadem náboženského vyznání následoval ihred úpad politické moci, které Táboři posud byli požívali. Jednota Strakonická a v čele jejím pan Oldřich z Rosenberka zdvihla r. 1449 boj proti gubernátoru země české, Jiřímu z Poděbrad, a Táboři k ouhlavnímu nepříteli svému panu Oldřichovi se přidali. I zvítězil pan Jiří Poděbradský a nepodajný Tábor se jemu pokoriti musel, když pan Jiří 1. 1452 s válečnou mocí před město přitřhl. Biskupec a Václav Koranda byli do vazby vzati a v žaláři doživotně chováni, učení

Tábořské zapovězeno a kališnický kněz Jan Rozvoda ze Stákor za faráře zde ustanoven. Kněží Tábořští, kteří na svobodu propuštěni byli, rozprchlí se po celých Čechách a založili více sekt náboženských, z nichžto čeští bratři až do našich dnů v Ochranově v Sasích se zachovali.

Po krátkém panování krále Ladislava Pohrobka následoval Jiří Poděbradský 1. 1458, jenž Tábořským 1. 1465 tu milost prokázal, že u každého kšaftu přivěsiti se měla pečeť rychtáře městského v červeném vosku, jehož tenkrát jen stav panský užíval. Za posledních dob krále Jiřího opět Tábor strastí válečných zakusil. Pan Jan z Rosenberka proti vlastním válečně do pole vytáhl a z hradů jeho Zvíkova, Choustníka, ze Soběslavi a z Bernartic, kde Rinart od Dubu přívrženec jeho seděl, velké zástavy na statcích Tábořských se děly, což až do 1. 1473 trvalo, kdy Vladislav Jagellovec konečný mír s králem Matyášem a jeho stranou v Čechách učinil. Jakmile však tato válka ukončena byla, nastal boj mezi Čechy samými, zvláště mezi městy a šlechtou o vaření piva z jedné a kupování zemských statků z druhé strany. Král meškal nejvíce v Budíně a místodržící jeho kde co možná šlechtě nadržovali; jmenuju zde jen pověstného Zdenka Lva z Rožmitála, který i zhoubce zemské podtají podporoval, jmenovitě Jiříka Kopidlanského, jenž také Tábořské 1. 1509 půl míle od Tábora přepadl, dva zabil, a tři zajaté v Domousicích uvěznil; rovněž učinil 1. 1520 Plenknar z Künšperka, který Jana postřiháče, Hastrmana i jiné zabil a hanebně posekal.

Po Vladislavovi († 1546) následoval Ludvík, za něhož památná smlouva Svato-václavská 1. 1518 učiněna jest, která konečně jednotlivým stavům práva jejich vyměřila, avšak základem a začátkem poroby sedlské v Čechách se stala. V těchto teprva dobách počínají nejstarší památky archivu Tábořského 1. 1511 z let dřívějších mimo svrchu připomenuté rukopisy a urbář leta 1503 založený nic více se nezachovalo a pročež isme nic určitého o historii města samého říci nemohli.

L. 1512 sklenul mistr Staněk, kameník a měšťan Menšího města Pražského, tělo zdejšího kostela za faráře Jana Šota z Vartenberka, 1. 1515 a 1516 erb městský, mistrné to zajisté dílo kamenické, podnes ve staré radnici zachované, zhotoven byl*) a 1. 1521 postavena radnice stará, nynější c. k. krajinský soud i nezmýlíme se, když řekneme, že práce tyto všechny mistr Staněk řídil. Rok před smrtí krále Ludvíka vyhořel poprvé Tábor 1. 1525, bližších však zpráv o tomto ohni na ten čas není. Známý jest nešťastný osud mladého krále, jenž u Moháče proti Turkům padl, s ním padlo též mnoho Tábořských a dle souvěké paměti i velitel hotovosti městské Matyáš Svich.

Po Ludvíkovi zvolili sobě Čechové Ferdinanda I. ze slavného roku Habsburského, kterémuž mocnáři přičítati sluší tu zásluhu, že moc královskou v Čechách opět pozdvihl a řádům i zákonům průchod i vážnost získal. Pro bouře, které v pražské obci nastaly, obmezil svobody městské v ten způsob, že řádná schůze valné hromady v městech bez povolení královského dítí se nesměla 1. 1528. L. 1547 odepřela města česká pomoc vojenskou králi svému proti saskému volenci Janu Bedřichovi a po vítězství u Mühlberka zbavena byla na krvavém sněmu v Praze 1. 1547 všech svobod, výsad, statků a k těžkým pokutám na penězích odsouzena jsou. Tábor mimo pokutu 2000 kop všechny své statky totiž 113 osad ve 34.400 kopách grošů českých

*) Popis jeho viz v loňském programu. (Str. 5. r. 1864.) — Tento popis připojil isem na konec článku. Srovnvej i níže stať »Z pamětí tábořských«.

propadl*) a z milosti královské po roce teprv pusté Ústí s panstvím, Kozi hrad s panstvím, statek Sedlecký a posud k Táboru přifařené vesnice k záduší, k špitálu, ke školám a na správu města navraceny jsou. A jako v jiných městech královských i zde rychtář císařský ustanoven, bez jehožto svolení obec nic předsevzítí nesměla. Čechům dosavadní právomocnost vlastní se odňala a zřízení jsou dozorcí k jednotlivým řemeslům, ano i odúmrtí Táboru se vzala a na komoru královskou spadla. Tak zničena jest všechna politická moc měst královských a jen šlechta po boku krále rozhodovala o věcech zemských.

V Táboře za touto bolestnou ránou horší ještě pohroma následovala, l. 1559 celé město až na 136 domů od kladeňského ohně vyhořelo, kterýž žalostivý příběh ve zvláštní písni na památku potomkům se opěvuje.

Blahobyť města byl těmito metlami tak zničen, že l. 1567 pouze 258 domů na Táboře pod městské právo slušelo a toto město co do lidnatosti teprva 21. v celých Čechách se jmenuje, což zajisté dříve nebylo, když největší pokutu po Praze a Hradci Králové složití muselo. Od těchto dob zvláštní také úkaz v historii našeho města pozorujeme; šlechticové okolní od schudlých měšťanů domy sobě zde kupovali a ti měšťané, kteří zde ještě zámožnější byli, jali sobě predikáty a erby zaopatřovati, snoubili se se šlechtou a utvořili patriciát, který dle soudních a jiných kněh zdejšího archivu obci a chudším měšťanům ne vždycky nejlépe prospíval.

Za krále Maximiliana, jenž po Ferdinandovi I. l. 1564 následoval, rozmohlo se na Táboře nové učení, které Luther, Kalvín a Melancton zvěstovali, zvláště tento poslední stoupence své zde měl, jak poznati můžeme z kšaftu kněze Jakuba Žlutického († l. 1567), ve kterém hojnost spisů Kalvinových vyčtena jest. Zlatý věk literatury české, jenž za dob tohoto krále a nástupce jeho Rudolfa v Čechách panoval, i v Táboře dosti památek po sobě zůstavil. Již v prvním programu našeho real. gymn. r. 1863 vydaném dosvědčeno jest, jak znamenité zde školy byly, jak slavní mužové v čele jejich stáli a jaké slávy Tábor došel skrze rodáky své ve vědách a umění proslavené; zde budíž jen to podotknuto, že není téměř kšaftu v jediné zdejší kšaftovní knize z l. 1562—1670 zvláště za dob před bitvou bělohorskou, kde by měšťan nebo měšťanka neodkázali svým dítkám a potomkům buď jednu nebo více biblí starého a nového zákona, jak psaných tak tištěných, ať nic nedíme o kancionálech, životech svatých a jiných knihách jak českých tak latinských. Z bouří, které potom následovaly, ještě mnohá vzácná památka vychváćena jest, na př. tištěný Korandův traktát, unicum, které zvěčnělý Hanka z Tábora pro museum české dostal, zachovaný zde prvopis Martinia »Knihy o císařích, papežích, králích« atd. z r. 1488, pana Ctibora Tovačovského »Hádání pravdy a lži o kněžském zboží« l. 1539 vytištěné a mnoho jiných.

Není zde místa k tomu, vypočítávati jednotlivé méně důležité události, které se sběhly na Táboře, jako sjezdy kraje Bechyňského, o nichž Březan mluví, přehlídky vojska, které z kraje sebráno bylo a podobné; chceme jen krátce připomenouti, že l. 1613, když v Praze morová rána vypukla, přední úřady, jako císař. komora, desky zemské, apelace atd., sem se přestěhovaly a celý rok zde pobýly. Též pomíjíme elementární příhody, na př.,

*) Památka ohromného tohoto panství, snad největšího při královském městě v Čechách posud se zachovala v urbáři na začátku XVI. stol. založeném, kde i platů jednotlivých usedlostí ve vesnici se dočísti lze.

že l. 1602 hrom do věže udeřil, avšak jen střechu a krov popálil; aniž pro krátkost možná vše to vypravovati, co obec podnikla, aby špatnému stavu svému odpomohla, jako na příklad, že l. 1611 v místnostech bývalého hradu pánů z Ústí pivovar vystavěla; dosti bude když řeknu, že za převelikým bohatstvím Tábora náramně kvapně následovala chudoba a obec leta 1600 — 70.249 kop grošů míšeňských dluhů měla. Vše to mimo sebe pustíme, neboť jest nám obrátiti zraky na novou bouři, která na národ český tenkrát se valila.

Svoboda náboženská, od Ferdinanda I. zkrácená, nabyla více půdy za dob krále Maxmiliána a počala již tak bujněti, že za králování Rudolfa radám jeho nebezpečnou se býti zdála. Umenšovali a ztenčovali ji kde a jak jen mohli, však marné bylo namáhání, l. 1609 vymohli sobě stavové na králi majestát pověstný, kterým znova svoboda tato zaručena byla. Než dlouho se z ní Čechové těšiti nesměli a v knihách osudu psáno bylo, že právě majestát se svými následky hrobem Čech nekatolických býti měl. Stará svornost a jednomyslnost šlechty a měst dávno byla utuchla a jedni strhli druhé do záhuby. Nač opakovati, co krvavým písmem zapsáno jest v dějinách Českých, zřízení defensorů — jejichžto list městu Táboru zasláný posud zachovaný jest — vyhození místodržících z oken královského hradu v Praze, volba Ferdinanda II., úmrtí Matyáše, a zimního krále Bedřicha Falckého krátkou slávu, která strašnou katastrofou na Bílé hoře konec vzala. Vizme, jaké stopy vlnobití těchto bouří po sobě v Táboře zanechalo.

Královské rady Rudolfa II. přiměli l. 1611 k tomu, že bratra svého Leopolda biskupa Pasovského s četným vojskem do Čech proti bratru svému Matyášovi, králi uherskému a proti protestantům přivolal.

Pasovští obsadivše dne 1. února České Budějovice, hned druhého dne nenadále v noci před Tábor přitřhli a majíce s sebou dva radní Budějovické skrze ně jako prostředníky do města vpuštění býti žádali. Táborští sice hned do Prahy zprávu o tom dali a s konečnou odpovědí dva dny prodlávali, konečně ale, když přes 4000 lidu vojienského sem přitáhlo a naděje na osvobození odnikud se nadíti nebylo, Pasovské do města vpustili, kteří až do 22. března se zde zdrželi, všechny zbraně pobrali a nesmírným jídelm a pitím měšťany do chudoby přivedli. Purkmistru M. Chvataliovi, když klíče města jim vydati nechtěl, několik ran do hlavy zasadili, až se k tomu uvoliti musel. Než Pasovští byli jen předchůdci větších strastí, které na Tábor se přikvačily. Direktorové, kteří po vyhození místodržících r. 1618 vlády se ujali, pozvali sobě proti Matyášovi a zvolenému králi Ferdinandovi II. cizí pomocné vojsko, kterému hrabě Mansfeld zrovna tak nepřátelsky jako nové proti domácím obyvatelům na venkově zrovna tak nepřátelsky jako císařští sobě počínali, ano l. 1620 asi 4000 selského lidu okolo Tábora se sebralo a majíce čtyry švihovky i prápor svůj bílý a červený po lesích se zdržovali, napadajíce zvláště statky pánů a zemanů, až teprve na veliké sliby a po velikém namáhání se rozešli. Po porážce pak na Bílé hoře dne 8. listopadu 1620 z větších měst Českých jediný Tábor až do dne 18. listopadu 1621 císařskému vojsku odporoval. Zavřel se v něm veliký počet šlechticů okolních, pak asi 200 Mansfeldových vojáků, v čele majíce plukovníka Heřmana Franka, a tito spolu s měšťany velmi statečný odpor císařským činili, ano i sám plukovník Paradis de la Saga postřelen byl a učinil o Táboru tu zprávu, že byt by i císařští na zdi městské se dostali, obležení uvnitř za zdmi tak se ohradili a zakopali, že ne tak snadno mohlo by se k nim přistoupiti a města zmocniti. Z toho tedy viděti jest, že Táboru první barikády v Čechách

přísluší a že starí Táboři ne bez úmyslu a zhola město své tak vyuličkovali, jak se nám posud jeví. Jak statečně ve městě se bránili o tom svědčí dosti jen jediný příklad. Don Baltazar de Maradas pustil dne 13. října 1621 veškerý svůj lid asi 5000 mužů k šturmu, při kterém vojáci jeho celé tři hodiny ztrávili a do sedmkráté útok na město udělali, ale vše nadarmo, vojáci přece nazpět ode zdi odtáhnouti museli. Konečně pak pro veliký nedostatek a když přední jejich hejman Romanesco zemřel — Frank byl již dříve ku císařským přešel — postoupila posádka Tábora na dvě výminky; aby předně Táborští jim za dva měsíce služby dali a za druhé, aby s praporci rozvinutými a se všemi břemeny svobodně odtáhnouti a na bezpečné místo doprovázeni býti mohli. Což vše jim zdrženo a 160 mužů z města odtáhlo, měšťanům pak 20000 kop výplaty od Dona Baltazara uloženo jest.

S městem Tábořem se nyní nakládalo jako vůbec s celými Čechy, ustanoven zde vojenský velitel Maxmilian Pechlar z Memminku, jemuž veškerá moc civilní i vojenská se odevzdala, ani jeden dům bez jeho svolení se prodati nesměl, tím méně tedy Táborští něco jiného o své újmě před se vzítí směli. L. 1622 odstěhoval se zdejší nekatolický děkan Daniel Hubel do Pirny v Sasích a r. 1626 každá živnost měšťanská nekatolíkům se zapověděla. Dne 3. března 1628. přišli do Tábora komisarové reformací a všem vůkolním šlechticům, pak měšťanům jednomu po druhém lhůtu uložili, do které každý katolickému náboženství vyučiti se měl, ostatní se vystěhovati museli. Těchto posledních byl zajisté nemalý počet, neboť v městských knihách pozdějších málo čelných rodin z dob před bitvou bělohorskou nacházíme, jen s cizími jmény se čtenář potkává. Želeti ovšem jest, že právě vzdělanější a bohatší pro náboženství rodiště a vlast opustili, chudší pak jejich domy, hospodářství a dvory, koupiti nemohli čímž šlechtě katolické a cizím přistěhovalcům brány do Tábora se otevřely.

Plamen třicetileté války, který v Čechách hlavně se vzňal, v Čechách také nejstrašlivěji zuřil. Průtahy vojska se všemi trápotami svými, veliké poplatky a daně, dodávání spíše k vojsku, maroděři a tuláci vysloužili: všechny tyto svízele Tábor hojně navštěvovaly a na konci i Švédové s generálem Würtemberkem l. 1648 před Tábor se položili; osm dní do něho neustále stříleli, až ho konečně dobyli a nesmírné kořisti dosáhli, poněvadž vůkolní šlechta jako l. 1621 sem se byla utekla. Když Tábor vydrancovali, odtáhli Švédové ku Praze, tu však mír v Osnabrúku přítrž a konec jejich řádění učinil.

V Táboře a v celých Čechách bylo jako v hrobě po třicetileté válce. Co ještě po císařských zbylo, vybrali Švédové, a i ti občané, kteří po vystěhovaných zde zůstali, tak sešli jak počtem tak majetkem, že v celé zemi jen asi 700.000 obyvatelů bylo. Odpor proti katolicismu zcela vyhasl ve strastech a bídách válečných, lid Český rád tomu byl, když jen na spáleništi svém jako Jeremiáš nad zříceninami Jerusálema sobě zaplakati směl. Mysle pro reformaci katolickou byly úplně připraveny a zakládání klášterů, odkud víra katolická znovu se šířiti měla, nyní úsilovně započato a podporováno. Příčiněním císařského rychtáře Martina Zbudovského byli do Tábora augustiniáné. l. 1640 povolání, kteří sobě zde klášter vystavěli s podporou okolní šlechty a měšťanstva, kostel klášterní byl již v l. 1662 vysvěcen. Až do dob císařovny Marie Terezie přes 200 těl šlechtických v kryptě pochovali, nečítajíce měšťany a jiné dobrodince; hojnými pak odkazy tak zbohatli, že nynější dvůr městský v Klokotech, mnoho polí u rybníků Jordána a Zavadilky, pak Prádlu na Lužnici, pivovar Hýlov a zemský statek Paseku drželi. Dlouhý čas vlastní

lékárnu měli, na Prádle pivo a víno, v klášteře pak svíčky a nadbytek hovězího dobytka prodávali, z čehož ovšem později soudy měli, až i prodej vůbec jim zapovězen byl. S papežským povolením i v prostranné kryptě služby boží konali a zvláštními výsadami a hlavními opatření byli, často na újmu děkanského kostela nejednou a proto spory mezi klášteřem a děkanem povstávaly. Tu chválu však P. P. augustiniánům přiřknouti sluší že šetrně k povátkám literatury české se chovali a mnoho jen péčí jejich zachráněno jest, co by u jiného řádu sotva se byla stalo. Přihlíželi bedlivě k tomu, aby všechny pamětihodné události potomkům se zachovaly a pamětní kniha zdejšího kláštera jest jediný pramen historie města Tábora v druhé polovici XVII. a v celém XVIII. století.

V pokojných dobách, které po 30 leté válce v Čechách téměř celé století následovaly, i město naše pozvolna rány své celilo. Poustky a zbořeníště, kterých jak v městě samém, tak v okolí jeho převeliký počet byl, znovu se stavěly a zachovaly, i starodávný obchod soukenický zvelebovati se počal. Nesmíme však zapomenouti, že obyvatelstvo Táborské docela jiného rázu bylo, než jaký dřevní jeho předkové měli: někdejší přední rodiny měšťanské buď ze země se odebraly, nebo do Prahy odstěhovaly, nebo docela schudly a v řadách čelných měšťanů nalézáme zcela cizí — německá a vlašská jména. Cizinci nejen že statky a panství v Čechách sobě zakoupili, i do měst prázdných a pustých se přistěhovali, za levný peníz místa sobě kupovali neb se na ně doženili a znenáhla veškerý obchod na sebe strhli a s bohatstvím též předních míst v obci dosáhli. Arciť, že českému jazyku v českém městě přiučovati se museli, ale jen z největší nouze tak činili a čistou, přesnou řeč našich předků samoděk kazili. V městských knihách toho nejlepší důkaz máme, jakou řečí takový přistěhovalci mluvili a psali, nelze kolikráté ani pochopiti, jaký škvár a jaká slátanina za čistou češtinou některého rodilého Čecha ihned následovati může. Pustil bych se mimo meze toho článku, kdybych jmény rodinnými dovozovati měl, co jsem tuto pověděl, jaká síla nového obyvatelstva cizinského se sem přistěhovala a nebylo na tom dosti, i domácí občané ryzí svá jména česká a s nimi bohužel i smýšlení na německé měnili.

Náboženství katolické čím dále tím hlubší kořeny do lidu pouštělo; — mimo klášter povstalo zde též poutnické místo, podnes slavné Klokoty, kde na místě bývalého kostelíka*) příčiněním děkana Táborského P. Jos. Winklera, — který též zdejší literární kūr, jak podnes trvá, znovu zřídil — z příspěvků okolní šlechty, města Tábora a měšťanů Táborských l. 1700 nádherný poutnický chrám stavěti se počal. L. 1756 byl kostel od sväticého biskupa pražského Antonína Vokouna slavně posvěcen a podobá se docela stavbám poutnickým na Svaté Hoře u Příbrami, v Římově u Budějovic a kostelu Anděla Strážce u Sušice. Při klášteře byla, co my víme, dvě bratrstva zařizena, l. 1658 bratrstvo panny Marie od hory Karmel a l. 1762 bratrstvo svätého škapulře.

Takový byl asi život našich předkův v celém tomto věku, až válka bavorská a za ní sedmiletá opět sotva pookřálo zemi českou zhoubně navštívily. Bavoři sice neopanovali Tábor ani spojenci jejich Francouzové, ačkoliv dosti blízko na Vltavotýně, Hluboké, Budějovicích a Písku řádili, město ale běhu vojenského dosti po celá 4 léta zakusilo. Tu z nenadání l. 1744

*) Z toho posud několik zvonův, jeden s letopočtem 1400 a pak obraz panny Marie Klokotské pochází.

král pruský Bedřich II., jehož také Velikým jmenují, vybojovav Prahu do jižních Čech s 2500 muži přitáhl a Tábor v srpnu t. r. bez odporu vzal, několik málo husarů již dříve odtud bylo odešlo. Teprva v říjnu t. r. císařští opět města po tří denním obléhání dobyli a 400 Prusů zajali; škoda, kterou město po ten čas vzalo, na 80.000 zl. se páčila.

Nepřestaly však svízele a trampoty válečné, když nepřátelé z města vybyli; ustavičné průtahy a pochody vojenské, dodávání špiže a potraviny, potulky vysloužilých a k službě vojenské neschopných lidí kraj a město bez přestání soužily. Abychom jen jeden příklad uvedli, našli jsme ve zdejších c. k. krajském archivu zprávu z r. 1747, že mimo Bořejov po všech městech a městečkách rozsáhlého kraje Bechyňského vojsko rozloženo bylo. Za přestálé nehody odměnila veleslavná císařovna M. Terezie naše město tím, že je na krajské město l. 1751 povýšila, za prvního krajského hejtmána zde byl Václav hrabě Caretto Millesimo na Nemyšli ustanoven.

Až po dobu císaře Josefa nepříhodilo se na Táboře nic zvláštního, co by zasluhovalo, aby v paměti se uchovalo, leč snad to, že r. 1767 rozkaz vyšel z Prahy do všech královských měst, aby měšťané pivovary obecní, které ve vlastní režii měli, pronajali, čemuž když v Táboře se vzpírali, tři měšťané: Václav Fiala, Svoboda a Max. Nožnic do pout dání a do Prahy zavezení byli.

Podotknuto též budiž, že l. 1768 dne 28. února zemětřesení zde bylo a most Táborský i se sochou sv. Jana Nepomuckého od velikého přívalu vody stržen byl.

Opravy státního řízení Rakouska, které slavné paměti císařovna Marie Terezie a za ní její syn císař Josef II. v prospěch národů svých zaváděli, i Tábor neminuly. Klášter Augustiniánů nebyl zde sice hned zrušen za předešlými jinými příklady, ale za to rozkázáno, aby nových údů nepřijímal i živořil až do roku 1816, kdy poslední oud řehole zdejší umřel. Robotní patent l. 1775 vydaný předcházelo i v našem kraji sročení lidu selského; a třeba nenabylo takového rozsahu, jakého ve východních krajích Českých, přece přibyl do Tábora hrabě Olivier Wallis a z pavlánu staré radnice předčítal dne 16. září 1775 zákon císařský, kterýmž robota upravena byla, zatím co 93 panských úředníků, rychtářů bližších vsí, a předešlé množství venkovského lidu a vojsko na náměstí stálo. Obcím měst královských odňata byla samospráva a místo voleného purkmistra a rady ustanoven císařský čili tak řečený zkoušený magistrát, v Táboře byl zařízen l. 1788 a za purkmistra dosazen Jan Votápek z Ritterwaldu.

Války francouzské, které na konci XVIII. a na počátku XIX. století celou Evropou mocně otrásaly, též do Tábora nepřátelé zavedly. Dne 26. listopadu 1805 přepadlo asi 60 Bavorů chevaux-legersů naše město, obsadili všechny ulice a zajali zdejší posádku, rezervní to divisi regimentu hraběte Šporka, která ze samých rekrutů se skládala a na náměstí se právě sbíhala. Nepřátelé především aerárních kas se zmocniti chtěli, které však záhy odstraněny byly a jen asi 2400 zl. jakožto výplatu zdejšího magacínu dostali. Že se Bavorům toto přepadení tak zdařilo, toho příčinou byla vojenská lest, kterouž velitel jejich plukovník Floret napřed již štafetami až do Benešova oznámil, že veliká síla vojenského lidu za ním táhne. Účele svého dosáhna, vyklidil se hned druhého dne z rána o třetí hodině z města, obávaje se bezpochyby sedláků, že by ho byli zajali anebo zavraždili. Zajaté rekruty asi tři hodiny za Táborem na svobodu propustil.

Dne 29. listopadu t. r. objevilo se asi 20 husarů francouzských s ritmistrem Tacherem v Táboře; záhy však ze Soběslavi přivolána byla tamější posádka v čele mající majora svob. pána ze Scheichlerů a celé toto oddělení francouzského vojska bylo buď raněno, nebo zajato, mezi zajaté se i ritmistr dostal.

Jiné ordonance, které městem projížděly, zde jen dobře pilý a jedlý, výpalného ale, které žádaly, nikdy prý nedosáhly.

Od těch dob cizí nepřítel již více do Tábora nepřišel a zbývá nám jen vypravovati, co všechno v posledních 60 letech se stalo, aby se město naše zvelebilo — úkol to zajisté milejší a vděčnější, než o hluku válečném a krveprolití psáti.

L. 1811 byla zde německá hlavní čili tak řečená normální škola zařízena, jak jsme o tom již v prvním programu vypravovali a udržela se až do r. 1856, kdy ještě nižší reálka se zřídila, která potom s reálným gymnasiem v jeden celek splýnula. Z učitelů a ředitelů této školy v dobré paměti zachovalo obecnstvo ředitele Svatoše, jehožto jméno i v Praze dobře známo bylo pro lásku, jakou k starožitnostem a historii Tábora choval; jeho přičiněním založena byla na místě starého Ústí osada Svatošov, čili Starý Tábor, jak nyní vůbec se jmenuje. Mile si též vzpomínají zdejší rodáci na učitele Květa, otce nedávno zesnulého spisovatele a profesora slovanských jazyků na universitě varšavské Fr. Květa, pak na učitele Procházku, který zde na odpočinku žije. Prvním definitivním ředitelem nižší reálky spojené s hlavní třídou byl l. 1864 v Pánu zesnulý Fr. Brunner.

Stavení zrušeného kláštera koupil l. 1817 c. k. aerar a umístil tam v jednom oddíle trestance; v ostatních prázdných prostorách bydlel chudší lid a od roku 1832 i školy pro nedostatek místa tam se odebraly. Varhany a lepší nářadí kostelní odevzdalo se do Budějovic, knihy, obrazy a ostatní nábytek prodal se veřejnou dražbou, bibliotéka děkanská nejvíce ještě kněží z kláštera chová. Statek Prádlo pod městem na Lužnici dostal se děkanství zdejšímu i mnohé fundace klášterní, z kapitálu toho byli při děkanském chrámu Páně dva kooperatorové zřízení.

V těchto letech i pro okrasu města a zábavu občanstva nejvíce se učinilo. Staré valy a příkopy městské proměněny byly v sady a zahrady; již purkmistr Guttmansthal pro zdejší sbor střelecký nynější střelnici na městských hradbách zřídil a uspořádal a Kopecký, kterému Plzeňané skvělý pomník postavili, l. 1814 tak řečenou botánku, zahradu před pražskou branou, pro školu zařídil, tam kde nyní celá řada nových domů stojí. Za nástupce jeho Waltera založil l. 1832 zdejší krajský hejtmán Piller nynější sady, kterými málokteré město se honositi může, upraveny byly cesty do Klokot, do lázni atd.

Architektonických okras Tábor ovšem málo v této době nabylo, ale postaveno za to několik rádných domů, mezi nimiž l. 1836 krajský úřad, později dům páně Landfrasův v samém sousedství a lékárnu třípatrovou jmenujeme. Pražské brány tři byly shozeny, aby přístup do města se usnadnil a jen čtvrtá poslední ve zdech městských stojí; škoda, že se nezachovalo žádné jejich vyobrazení na památku. — Mezi muži kteří v tomto čase zásluhy o Tábor sobě získali, stojí v popředí Med. Dr. Eiselt, nynější krajský lékař v Hradci Králové, jenž zde po několik let v téže důstojnosti postaven byl a obec k tomu přiměl, že u samé brány Pražské l. 1840 městské divadlo postavila, ve kterém ochotníci zdejší a společnosti herecké představení svá dávají. Pan Eiselt též o pořádnou hrobárnu a márnou při zdejších hřbitově

se postaral, městský špitál zvelebil a posud u vděčné paměti zde žije.

Rokem 1848 nastala i v Táboře veliká změna jako vůbec po veškerých vlastech mocnářství Rakouského. Byl svolán sněm ústavodárný do Prahy a sněm říšský do Vídně, kamž též tehdejší purkmistr Tábořský Dušek se odebral. Někdejší samospráva byla obcím zase navrácena a zvolen jest za purkmistra pan Jakub Zeis, který od těchto dob opět třikráte k této důstojnosti povolán byl a posud v ní postaven jest. Novým rozdělením země české na 7 krajů přestal sice býti Tábor kr. městem, ale roku 1855 opět krajským sídlem učiněn jest.

Radostně pozorujeme nový a čilý ruch, který od samosprávy obecní v našem městě vznikl. Závody řemeslnické nejen se rozšířily, na př. soukeníků, krejčů, ševců, atd. nýbrž i nové zařídily, továrna p. Klavíka na vyrábění líhu a syropu a umělecký mlýn páně Brdlíkův; obecná hospodářství daleko větší užitek než před rokem 1848 nese a městu každoročně takřka novými stavbami okrasu přibývá. Kdo posledních dvacet ano deset let v Táboře nebyl, ani zrakům svým by neuvěřil, když by spatřil tu řadu dvoupatrových domů, které před branou Pražskou povstaly a posud povstávají k okrase a chloubě našeho města. I heslo »Společně se« v Táboře radostně uvítali a máme zde mimo starší Sbor ostrostřelecký a Spolek divadelních ochotníků, z nové doby spolky Měšťanské besedy, Kasina, Spořitelny, Záložny a Zpěvácký spolek; Sokol dosud málo jevil činnosti a Čtenářský spolek posud úředně potvrzen nebyl.

Avšak toto veškeré ovoce samosprávy obecní více méně v každé větší obci král. českého a mocnářství rakouského nacházíme i nebyl by tím vynikl Tábor staroslavný nad ostatní města, kdyby byl pouze na povznesení blahobytu hmotného přestal, postavil on si vyšší, světlejší úkol: oprava školství byla zde započata a zřízeno realné gymnasium, první podobný ústav v celém mocnářství Rakouském. Příčiněním a horlivou snahou pana místodržitelského rady a krajského představeného Laufbergera, pak pana purkmistra zdejšího — Zeise, obětavostí rady, výboru a celé obce královského krajského města Tábora založen byl tento ústav léta 1862 a celé nižší gymnasium, první třída vyšší realky a první třída reálného gymnasia otevřeny byly. Privátnímu tomuto ústavu hned po roce dalo vysoké c. k. ministerstvo právo veřejnosti prozatím na 6 let a rok k roku po třídě na realce, na gymnasiu a na reálném gymnasiu přibývá, počet žákovstva též každým rokem silnější jest. Nezůstal ústav v našem městě samojediným: v Čechách již jedno reál. gymn. zařízení jest a dvě letošním rokem se otevrou; i v družné Moravě (v Uh. Hradišti) v sídelním hlav. městě Vídní příkladu našeho následovali, též v dálném Polsku a Benátsku podobné ústavy zaříditi hodlají. Vedle real. gymnasia zařízena zde vyšší dívčí škola o dvou, pak průmyslová škola o třech ročnících a ředitel real. gymn. spolek pro podporování chudých studujících založil.

A nejen že takové oběti obec již přinesla vzdělání a pokroku, hodlá i dále s pomocí zemského výboru vyšší hospodářskou školu ve svém městě zaříditi, aby po boku zřízené zde letos krajské jednoty hospodářské též hospodářství v kraji Tábořském posud dosti zanedbané se zvelebilo. A když i železná dráha tudy půjde, jakož již vyměřena jest, doufáme potom, že Tábor vždy a v každém ohledu v řadě předních a nejpokročilejších měst naší vlasti jmenován bude a opět se oslaví starou svou slávou, které tak dlouho byl postrádal.

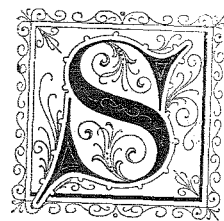
Městský erb. (Viz pozn. na str. 85.) Štít sám nese letopočty 1515 a 1516, nevyšše pak písmeno W, což na krále Vladislava ukazuje a jest historicky památný pro sošky, které v pletení jeho postranním se nalézají. Po pravé straně nejdoleji dvě nahé osoby, žena a muž vedle sebe stojí, nad nimi žena a nejvyš muž v plamenech isou, což neomylně na Adamity poukazuje. Na druhé straně jest dole muž ve vojenském šatu, bezpochyby Žižka a nad ním s mečem po boku jiný, v řízu oděný, buď Prokopa nebo Korandu představuje. Nešetřnost nejnovější doby Adamitovi, Žižkovi a Prokopovi hlavy zurázela, které aspoň ještě r. 1857 celé spatřiti bylo.

Srovnej k tomuto článku i jiným, co o vítkovickém »městu« Hradišti napsal J. V. Šimák v Čes. časopise historickém, letošní ročník, v článku »Přemysl II. a panstvo české«.

OBRAZ MĚSTA TÁBORA A JEHO OKOLÍ V LÉTECH 1432-1450.

Výroční zpráva c. k. vyššího reálného gymnasia v král. městě Táboře
za školní rok 1871.

Hlavním sborem musea království českého zapůjčena byla skladateli tohoto článku nejstarší gruntovní kniha král. města Táboře z let 1432—1450, kterou nynější pan farář Vollmavský P. Ant. Krejčí v Budějovicích českých od hokynářky zakoupiv témuž ústavu r. 1869 daroval. Kniha tato v kožených deskách jest úzký manuál a obsahuje prodeje a koupě domů v městě, na předměstí a ve vesnicích nejbližšího okolí, které s Tábořem se spojily. Zápisky jsou krátké a mimo jména kupujících a prodávajících, ceny, lhůty placení a rukojmě málo jiných zpráv jsem tam našel. Nicméně pokusím se přece jakýs takýs obraz našeho města v tehdejší věku dle tohoto zdroje posud neznámého nakresliti a doufám tím více že zavděčím se krajanům svým a rodákům tohoto města, čím důležitější jeho dějiny nad jiná města naší vlasti jsou a čím vzácnější každá sebe menší zpráva o životě starých Tábořů uvnitř jejich města.

Než do města samého se podíváme, rozhlédněmež se po jeho okolí v dobách před založením a za znovuzrození. Dějiny Táboře a okolí podal jsem r. 1864. v programu našeho reálného gymnasia i hodlám zde zprávy tyto zevrubněji doplniti. Blíže města našeho šly hranice zboží Příběnického, které pánům z Rosenberka náleželo a zboží Ústského, v jehož držení větev Vítkoviců »z Ústí« řečená byla. K Příběnicům patřily Dražice, Všechnov, Zahrádka, Klokoty, Chotoviny; k Ústí hrad Hradiště, nynější pivovár várečných měšťanů města Táboře, město Ústí Sezimovo nad Lužnicí, nynější Starý Tábor, Čekanice, Měšice, ves Čabel, kterou hledati sluší mezi Měšici a Starým Tábořem v končinách nynějšího Čápovalova dvoru, Planá, Kavčí ves, kde nyní les jest, Kavecko řečený, východně od Plané, Strakačov ves, nyní les blíže Kavecka, Doubí ves bývalého panství Zelečského, ves Dlouhá Lhota, dvůr Borek a ves Doubrava, kde nyní myslivna a les mezi Turovcem a Bítovem jest. Potok Tisměnice řečený, jenž od Borotína přicházejí hlubokou propastí od Náchoda okolo Hradiště do Lužnice chvátal, tam kde nyní rybník Jordán se rozkládá i s odtokem svým, byl na mezích obou panství, tak že v pravo vládli Rosenberkové, v levo pánové z Ústí. Důkazem toho jest Rosenberský patronát fary v Dražicích roku 1361—1369. a fary v Chotovinách r. 1371. Na Klokotech měli Vítkovci zvláštní sídlo, po němž ovšem stopy nezbylo, ale místo lze vyzkoumati dle jména loučky »na hrádku« řečené,

kteřáž jest při samé cestě od kostela Klokotského ku kapli »u dobré vody« v pravo naproti třem křížům nad řekou strmicím. Srovnává se s domněnkou tou i pověst o tom místě, kterou sdělil P. Hulákovský v Dějinách hory Klokotské na str. 4. Z Klokotských Vítkovců jmenují se Vítek r. 1220 a Ojř v l. 1272 a 1274. Fara zvláštní připomíná se v Klokotech již r. 1356. a potom v l. 1360—1396, patron však není jmenován nikde, dle všeho však souditi lze, že i zde patronovali Rosenberští na blízkých Příběnicích. Druhovice či Druhovice byly sídlem zvláštního rodu vládyckého, jehož předek byl Volkmar z Druhovic r. 1219. jmenovaný a potomci Jašek r. 1414. i Rampach r. 1447. I na Radimovicích Tábořských sídli vládykové, z nichžto r. 1219 Luděk, r. 1415 Mráček z Radimovic se připomínají, tvrziště posud v lukách viděti lze. Svrabov jmenuje se též záhy r. 1318. statkem zvláštním: Bartoš ze Svrabova či z Klokot spolu se Slávou z Turovce a Petrem z Kloušovic a Ješkem ze Vzdíčova poplenili statky Dětricha z Chvojna a Havla, Martina i Šimona z Višova ve Višově, a poněvadž posud se nevědělo, kde Vzdíčov i kde Višov hledati sluší. pravím že Vzdíčov jenž také Vzdičov se jmenoval, jakož víme dle rodiny soujmenné, z nížto r. 1415. Bušek a Pešík ze Vzdičova se připomínají, jest nynější dvůr panský u Chotovin, jak dle polohy místní a zákonů jazykoslovných každý pozná, a Višov nynější dvůr Jášov za Beranovou Lhotou; v týchže končinách Nasevrky u Svrabova byly rodinným sídlem vládyk Žehartů z Nasevrk, nikoli Nasevrky na Chrudimsku, i Padařov, Údim, Meziříčí, Výrec a Lideřovice byly původistě soujmenných rodů, o čemž však jinde. Tolik o pravém břehu Tisměnice.

Na levém břehu patřila ves Čekanice k Ústí, jak viděti lze z jednoho listu, kterým Sezema z Ústí na Čekanicích a Plané upisuje věno sestře své Alžbětě, provdané do Rakous za Jindřicha řeč. Tuschel ze Saldenavy r. 1390., o Měšicích, Kavčí a Doubravě víme, že patřily k nadání špitálu v Ústí r. 1388 založeného, v Plané jako v Ústí patronovali vždy pánové z Ústí, a učinili v Borku zvláštní nadání pro faru Plánskou. S panstvím Ústským sousedilo panství Kozské dle hradu Kozí řečeného jmenované a obsahoval hrad Kozí proslavený to pobyť Husův r. 1413. se dvorem u hradu, dvůr Bořichov, kde nyní les u Lhoty Zárybnické a vesnice Turovec. Lhotu Zárybnickou, Kravín a Lipí, kteréž dvě poslední nyní lesy jsou Tábořské; revír »Pustá ves« řečený zaujímá místo vsi Kravína a na místě vsi Lipí máme tři oddíly lesní: Cimovo Lipí, Malé Lipsko a Veliké Lipsko, všechny tři leží jižně od Kavecka. Kozí hrad byl původistě soujmenného rodu vládyk Kozských z Kozího, kteří na počátku XVI. stol. vymřeli a kozí hlavy s krkem ve znaku užívali; panství Kozské prodal r. 1391. Jan ml. purkrabě Majdburský Jindřichovi z Hradce a ten brzo potom pánům z Ústí. Strkov, ves za Planou, byla zvláštním statkem a sídlem soujmenného rodu, z něhož Lev ze Strkova zároveň s bratrem svým Jenem, farářem Jistebnickým a vládykami Chelčickými provozoval patronátní právo v Chelčicích u Vodňan 1370—1399 a r. 1383 kostelu Plánskému mlýn pod Strkovem daroval. Potomci jeho Beneš a Vojtěch ze St.(rkova) podepsali stížný list stavů českých do Konstancie r. 1415. sněmu církevnímu pro upálení mistra Jana Husi zaslaný. Jednoho rodu se Strkovskými vládykami byli snad vládykové »ze Záluží« u Měšic: Lev Benešův syn ze Záluží účastnil se záští mezi Petrem Malovcem z Pačova a Jindřichem z Dubé r. 1413. a podepsal dotčený stížný list r. 1415; ještě r. 1456, nacházíme v pamětech Mikuláše Smysla ze Záluží, jehož příjmi pochází od blízkého dvora a vesnice Smyslov řečené, původistě Smyslovských ze Smyslova a Lhotků ze Smyslova, kteří ještě r. 1786. se připomínají. Jiná sídla panská

v tomto kraji byly: Hlinice, Vřesce, Vražné Ratibořice, Podolí, Pohnání, Dub, Polánka atd.

Za Lužnicí na levém břehu rozkládalo se panství Příběnické, k němuž r. 1283. Bečice a Řepeč, r. 1307. Radimovice a Celkovice od biskupa pražského přikoupeny byly, Radimovice staly se později panským sídlem Vítkovců, kteří na Zelči se usadili, a z nichžto r. 1409. Petr a Jošt se uvozují, posléze tvrz Sedlec, jejížto tvrzíště skladatel tohoto článku našel. Stála nade mlýnem Soukeník řečeným v lesíku mlýnářově nedaleko nad Ústím městem a byla původiště soujmenného rodu pánů ze Sedlce, z něhož Vlček ze Sedla r. 1293, Vlček ze Sedlce r. 1322, Jan ze Sedlce, patron fary v Hrobech r. 1358, Jan Hrobský ze Sedlce 1428—1454, a Jiří Hrobský ze Sedlce na Zelči a Radeníně 1470—1507. pocházeli dvou tlap medvědích v erbu užívající. K tvrzi patřily dvory ve Lhotě a Sedlci i mnoho lesů; na začátku XV. věku byla majetkem pánů z Ústí.

Takové bylo okolí spustlého města Hradiště, když Husův pobyt na Kozím hradě nejenom v myslech obyvatelů, nýbrž i ve skutečných poměrech této krajiny úplný převrat způsobil.

Nelze nám zde vylíčit horoucné nadšení, kterým rozplamenila slova jeho posluchače, že z blízka i z daleka valně sem do těchto krajů se hrnuli, nelze vypsati ten zármutek, který je pojal nad smrtí jeho r. 1415., tak, že všichni téměř šlechticové našeho okolí na známý stížný list do Konstancie se podepsali; obmezím se jen na ty události, které bezprostředně pád Ústí Sezimova nad Lužnicí a znovuzrození jeho na Hradišti Hory Tábor předcházely. Nové učení Husovo mimo Prahu a Plzeň nikde tak hluboko kořeny nezapustilo, jako v Ústí a okolí; město samo na tři strany rozděleno bylo: katolickou, pražskou a stranu výstřední, která později Tábořskou se nazývala. A poněvadž čím dále tím více vyznavači starého a nového učení mezi sebou brojili a se bouřili, až i krvavé potřzky jak v Praze, tak na venku se opakovaly; rozkázal král Václav r. 1419., aby kněží katoličtí na stará místa svá, odkud hlasatel nového učení je vypudili uvedeni byli. Navrátivše se, nechtěli někdejší faráři osadníkům kalichem přisluhovat, i konali tito časté dlouhé poutě, jen aby slyšeli kazatele oblíbené a pod obojí způsobou tělo a krev Páně přijímali. I z Ústí Sezimova vyhnáni byli husitští kněží a lid okolní, nemaje nikde kněží sobě povolných, jal se shromážďovati v určitých dobách na hoře rozlehlé blíž Bechyň, které nyní »Dubový vrch« se říká, a kterou biblickým jménem »Tábor« a poutníky Tábory nazvali.

Stejná láska ku kazatelům nového učení a stejná nenávist ku kazatelům starého učení učinila záhy, že mezi posluchači pominuly úplně rozdíly stavů a jen samí bratři a samé sestry byli. Když pak po smrti krále Václava IV. Sigmund král tvrdě husity pražské v Brně přijal, úředníky husitům příchýlné sesadil, všechny novoty v církvi přísně zakazoval, tábory zapovídal a trestem neposlušníkům vyhrožoval, Táboři ve své blouznivosti náboženské konec světa domnívali že se přibližuje, že minul čas slitování a nastal čas pomsty, trest že zachvátí každého, kdož neutěče se rychle k horám, které jim bylo pět vyvolených měst: Plzeň, Žatec, Louny, Slané a Klatovy.

Byvše bratry a sestrami již dříve Táboři, prodávali nyní valně svůj majetek a pospíchali do těch měst, peníze do rukou kněží odevzdávající jako křesťané za první doby církve. V naší krajině přibylo Tábořům těmto nového města r. 1420. Pan Oldřich z Ústí, isa poručníkem dětí svého bratra Jana, jenž i Husovi i jeho učení velice nakloněn byl, vypudil pro veliké rozbroje všechny Husity z Ústí, kteří v lesích se ukryvše s množstvím selského

lidu v noci z masopustního úterý na popeleční středu Ústí s pomocí přátel svých z vnitř města dobyli k rukou pana Prokopa z Ústí syna Janova, horlivého jako otec husity; pan Oldřich utekl se na blízkou tvrz Sedlec. Zvonař Hromádka, jenž mezi přední vůdce Tábořské patřil, neměl Ústí město za dosti pevné, aby odolalo bojům, které na ně čekaly, vyhlédl si staré spustlé město Hradiště, jehož hradby sbořené tehdejší majitel hradu Hradiště Prokopův starší bratr Jan nedávno opevniti dal. K tomuto opevnění nese se asi zpráva, kterou jsem v nejstarší pamětní knize města Tábora uvnitř na deskách napsanou našel; že pusté město Hradiště již r. 1412. osazeno bylo. Nelze věru mysliti, aby mimo hrad a kostel vedle něho, již r. 1388. kaplanem nadaný, celá hora, na níž nyní město Tábor stojí, úplně pustá byla. Táboři dobyvše Hradiště v několika málo dnech, jali se plně na něm se hraditi a odevšad hrnuli se sem přívrženci nového učení; slavný vůdce Jan Žižka z Trocnova, opustiv Plzeň po krutém boji u Sudoměřic blíž Písku sem též s věrnými svými přibyl. I zřízena zvláštní vláda na Táboře, ovšem republikánská, jak dle ducha této společnosti jinak nemohlo se očekávati; čtyři zemané: Mikuláš z Husi, Jan Žižka, Chval Řepický a Zbyněk z Buchova zvoleni byli za starší Tábořův. Nejprve obyvatelé města Ústí byli na Hradiště převedeni a Ústí spáleno dne 30. března, stejný osud postihl blízkou tvrz Sedlec, kde Táboři pana Oldřicha dobyli a s celou posádkou zavraždili. Šest vězňů bylo ponecháno živých i slíbili Táboři tomu, kdo pět soudruhů zavraždí, že život dájí, což také Vaněk Pinta učinil a k Tábořům se dal, mezi nimiž později ještě co bednář se připomíná a bezpochyby les Pintovka již r. 1444. dle něho pojmenován jest.

Ústí pustlo od těch dob a v naší knize připomínají se jen zahrady a dvory v Ústí, mezi nimiž zahrada za Ústím nad potokem za špitálem a jiná zahrada na předměstí i veliký most, kudy se na levý břeh řeky šlo, kde se dříve Nové Město Ústí rozkládalo mlýniště pod Ústím, dnešní mlýn Starotábořský, též zůstalo. Městské knihy odnesli katolíci z Ústí do Budějovic Českých, pole kněžská a panská i nadání špitálu vzali si Táboři, a odtud také jména rolí pocházejí: »na farářství«, »na mnichovství« u samých příkopů Ústských a »na Pleského« rozuměj pana Jana z Ústí, jenž po vyvrácení Ústí a dobytí hradiště na Plesích u Hradce Jindřichova síděl.

Rozloučivše se s Ústím, připatřme blíže k tomu, jak z rumů a popele starého Hradiště zdvihalo se nové město, kterému jméno dali Hradiště hory Tábor a krátce Tábor dle Tábořů říkali. Po starém městu Táboři našli hradby, které obnovili, místy směr jejich zjinačili a dvojí, někde i trojí hradby postavili, tak že podnes staré hradby soudný znatel rozezná od hradeb nových i látkou i uspořádáním stavby se lišících. Hradby staré, kde kamen ke kamenu stejné velikosti v rovné čáře se řadí a všude kruhová čára převládá, projevují poklid a zvlí, jakou stavěny byly; hradby nové prozrazují kvap a rychlou stavbu neladně složeným kamením, bašty mnohouhelníkové do ostrých hran vybíhají dle potřeby XV. věku a boří-li se zeď, zpozorovati můžeš, že jen vně vyzděna byla uvnitř pak, že ji vysypali pískem a malty nalili, aby rychle v pevný celek se slila. Boříce zeď hradní od Tábořů vystavěnou, našli zedníci v minulém roku prostřed zdi plochý kámen pod maltou, na němž rozlito leželo mnoho loje, dle čehož souditi můžeme, že i v noci při svíčkách Táboři pracovali na svých hradbách. Staré brány a fortny, které kde byly, noví stavitelé zazdili a nové na příhodnějších místech postavili. Ještě r. 1443. mluví se o staré bráně, která v těch místech byla, kde později branka u masných krámů, starou cestu k Ústí zastavili

mohutnou baštou, která řeznickou se nazývala a zbudovali novou bránu, která potom dle směru a cesty tudy vedoucí Pražskou se jmenovala a ze tří bran složena byla. Opevnění takového potřebovala Pražská brána proto, že tudy jediný přístup do města byl možný po suchu několik kroků zšíří. Na druhém jihozápadním konci města hradiště na osamělém od města příkopem odděleném kopci, z města kdo chtěl do kostela hřbitovního přijít a na prostranství okolo něho, nemohl dle mého zdání než hradem se tam dostat. I bylo také zde potřeba hradby změnit, poněvadž hrad do města a jeho opevnění přijali. Hradní bránu hlavní, která blíže hlavní věže hradní posud zachovalé stála Táboři zbořili a zastavili, jak každý do nedávna souditi mohl dle zdi, kterou potom dle novějšího způsobu svého při samé věži do výšky vyhnali a o něž ji opřeli. Ještě přede čtyřmi léty vykopalo se v hradu 6 obloukových klenáků romanského slohu blíže staré věže, které rozměrem svým ze staré brány pocházely. V pravo od hradu nanosili země a postavili novou bránu, kterou hradskou pojmenovali, později Klokotská a Kotnovská jí říkali. Mimo tyto dvě brány upravili Táboři do hradeb 2 branky nebo fortny jednu malou nad řekou Lužnicí na polední straně a druhou velikou nad Tisměnicí, které potom fortna k rybníku říkali. Čtyři tyto přístupy do města téměř u stejné vzdálenosti byly. I o staré jedné fortně jest řeč, nemohl jsem ale posud místo její zevrubně vyzkoumati, byla v tom obvodu městských hradeb, který mezi fortnou říčnou a branou hradskou se rozkládal, jak z těchto z dvou zápisů vysvítá. R. 1436 prodal Smil súkeník Buzkuov zeť domek mateře své u staré fortny vedle Vítka provazníka Slaycharovi 2 k. a r. 1437 prodal Hála súkeník domek mateře své u fortny u hradu Jankovi Košickému súkeníku z Bechyně za 2 k. 10 gr.

Co se výstavnosti města týče, patříme před sebou stavby XVI. věku; původní stavby zničily ohromné dva požáry, kterými r. 1532 jihozápadní část města popelem lehla a r. 1559. severovýchodní, i brány obě shořely a fortny v těchto ohněch. Roztřídění města na ulice, jichžto celkem 73 jest, zachovalo se původní jak bádání podrobné v knihách gruntovních mne o tom přesvědčilo; počet domů uvnitř města spíše se ztenčil než rozhojnil. Buď spojily se dva i tři domy v jeden anebo nehodami válečnými některé domy byly zbořeny a potom odstraněny, což zvláště o té části města říci můžeme, která za děkanským chrámem a za děkanstvím leží, i klášterní budova na místech 16 domů stojí. Rozhodně se opřítí musíme výroku, který Aeneáš Sylvius o Táboru a jeho roztřídění pronesl, že jak kdo postavil prvé náhodou stan svůj, tak později dům ze dříví neb z lepenice si vystavěl; našli jsme zajisté dva zápisy, které svědčí o bedlivosti, jakou Táboři přihlíželi k jednotlivým budovám, když o dělení jejich se jednalo, a tím spíše souditi lze, že zakládající město své v jistých rozměrech jak poloha jim dovozovala a strategické tehdejší zásady toho žádaly, budovy své stavěli. R. 1442 Mikuláš Kováče prodal Pavlovi Kravínovi za 100 gr. staveniště vedle jistby Mikuláše Kamny s polovicí zdi, ježto Štěpánek náměstek jeho držel a polovicí zdi dělal, spolu svolivše se s Mikulášem Kováčím a tito měřičové ty časy byli: Radkovec, Vítek pekař a nebožtík Trpěnc, ku kterémuž zápisu připomínám, že všichni tři usedlí byli měšťané na Táboře, kde domy své měli. Druhý zápis pochází z r. 1445., kdy Mareš Krně odprodal Šimkovo městiště od Pilatovy stěny až do základu Dědkové rovně vyměřené proti uhlu domu Šimové a to nemá na nižádnou stranu šmykovato býti. Při tom byli Zikmund Fryml, Vaněk Bláznice, Martínek Šemberský, Tóma Slapský, Pavel Král, Petr tesař z Velímovic a ten snóru púšťěl od základu Dědkové, Benyas tesař, Martin kramář,

Rytíř slaměný Matěj Janákův, Jakub otčím Augustinův a Jíra z Chotovin. Když takto Táboři jednotlivá místa vyměřovali majitelům, i celý prostor hory Tábořské si vyměřili než město založili, v čemž mne utvrzuje ta okolnost, že nikde v městě jsem nenašel více než 7 domů polromadě, aby potom ulicí neb uličkou od jiné řady domů odděleny nebyly. Příčina takového roztřídění jest na bíledni; naše město jest tábor vojenský, tak upravený, aby nepříteli, kdyžby do vnitř města vtrhl, obyvatelé i zde vydatný mohli klásti odpor a nepřítel každým krokem kterým by postoupil ku předu, z více stran výpady z postranních ulic ohrožen byl. Nemohl se zajisté nikde pevně v městě usaditi, poněvadž dlouhých ulic a rovných zde není, aby nebyly jinými ulicemi kratšími předěleny a kdyžby i na náměstí byl přitřhl, bylo mu bojovati s lidem městským, jenž z 16 ulic jemu vstříc se hrnul na náměstí. Ani o tom nemluvíme, jak výborně naše město při takovém roztřídění již tenkrát se hodilo pro zákopy a barikády, tak že obhájcové každé jednotlivé barikády mohli snadně stálé posily ze všech částí města dostávat.

Důležitost vojenskou tohoto roztřídění našeho města uznalo také císařské vojsko, když Tábor r. 1621. celý rok marně obléhalo a plukovník Paradis pravil, že jest město velmi dobře opevněno a byt by i císařští dostali se na zdi městské, však že obležení ohradili se a zakopali vnitř v městě za zdmi tak mocně a mistrovsky že ne tak snadno mohlo by se k nim přistoupiti a města zmocniti. Ulice jednotlivé neměly jmen ani tenkrát ani později i nebylo možná jinak určití polohu některého domu nežli sousem vedlejším nebo protějším, neb veřejnou nějakou budovou, kostelem, radnicí, špitálem, masnými krámy, zdi městskou a tou kterou branou nebo fortnou. Mimo hlavní náměstí neb rynek našli jsme jen dvě pojmenování větší částí města: sad, který se rozkládal od fortny říční ku hradu, a od něhož sadová čtvrť jméno své odvozuje a část města, které se »na louži« říkalo, a kterou hledati sluší někde před domy, jež naproti stělnici nynější stojí.

Mezi veřejnými budovami starého Tábora byl chrám Páně na prvním nejvyšším místě v středu téměř města, dřevěná budova jak Aeneas Sylvius praví, která tam stála kde nyní děkanský chrám nalézáme. Chrám tento byl středem života duchovního starých Táborů; středem života světského byla radnice blíže chrámu na náměstí, kde nyní c. k. krajský soud stojí. Obě budovy přestaveny byly současně v letech 1516 až 1521. Za chrámem, kde nyní děkanství jest, býval dům kněžský, příbytek Mikuláše Biskupce z Pelhřimova, Václava Korandy a jiných předních kněží Tábořských, i nedočítáme se nikde v celé gruntovní knize, že by kněz dům některý držel. Příčilo se to duchu starých Táborů, dle jejichžto učení kněží statků žádných mít nesměli. Školy městské se nacházely. I na špitál hned při založení města pamatovali a postavili ho v těch místech, kde posud se nalézá s tím rozdílem, že dříve výše stál než nyní a bezprostředně sousedil s domem p. Jana Ctibora mydláře, jak sklepy otevřené tomu nasvědčují. V hradě usadili se z části měšťané a zvláštní domy si tam postavili z části obec tam své konírny měla a v pokojích vzácné hosty hostívala.

Než promluvíme o domech soukromníků, vidí se nám býti věcí potřebnou, abychom podotkli, že jistá řemesla i jistá místa v městech středověku vykázaná měla. Kováři byli vždy u bran a fort, řezníci masné krámy své mívali v tom neb onom konci města, zde v Táboře blíže Nové brány, kde posud se nacházejí, s nimi sousedili bednáři, koláři a truhláři. Pořádek tento proto se zachovával, aby hluk, jakým řemesla ta se provozují, nebyl na

újmu službám božím a vedle kostela jen řemesla tichá jako postříhače, krejčí, ševce a pekaře nacházíme. Soukeníci kteří bohatstvím a obchodem již v Ústí slynní, usadili se za radnicí v těch místech města, která se rozkládají od hradské brány až tam, kde nyní Mariánskou branku blíže bývalého kláštera nalézáme. Podél hradeb městských byli hrnčíři a provazníci, na náměstí a v hlavních ulicích jako Novobranské tak Hradské kramáři, sladovníci, hostinské domy a kožešníci. Řemesla, která vody potřebují, jako barvíři koželuzi, mlynáři, jircháři, byla dole na předměstí, o němž později promluvíme. Aby zde bylo bývalo domů takových, že by jejich majitelé neměli zaměstnání a jen z hotových peněz žili, mimo vdovy a některé domy bojechtivých šlechticů okolních nenalézám: nebyl zde patriciát možný v republice náboženského a vojenského zřízení.

Co do výstavnosti a velikosti jednotlivých domů byl Tábor, když dle ceny domů v gruntovní knize udané soudím, pravou strakatinou, kterýžto ráz ani nyní po půlpátu století úplně nesešel. Nejdražší dům z těch, které v naší knize se připomínají byl ten, který Vácha Hromada z Vlášence směnou dal Petrovi Róžovi za jeho dům od Mikuláše Vrabce za 25 kop koupenný, přidal Róže Váchovi na svůj dům ještě 44 kop, tak že Váchův dům v 69 kopách prodán byl r. 1447. Naopak domky za 35 grošů jako Bičíková prodala r. 1439. Janovi pivováru, nebyly nic neobyčejného. Domů nad 14 kop vyceněných našel jsem 63, a čtenář pravdivost mého úsudku snadno sezná, když ještě povím, že celkem o prodeji a koupi 509 domů uvnitř města v knize se jedná. O vnitřním uspořádání domů málo kde je řeč. Dle starých domů posud zachovalých připomínám jen jednu charakteristickou známku všech: velikou síň, která za samými dvířkami vraty se rozkládá třetinu domu zaujímal; sklenutá bývá dle gotického způsobu v jižních Čechách obvyklého. V síni této řemeslníci živnost svou vykonávali, za síni byly komory k spaní a skladiště.

Byl-li který dům o dvou podnebí, jak předkové naší poschodí říkali, bývalo i druhé podnebí sklenuté; za prvních dob bylo ale takových málo na Táboře.

Pod zemí rozeznávaly se při každém domu dvě části; jedna vrchní, které pivnice říkali, protože tam pivo se ukládalo, když ještě každý měšťan si vařil, a druhá spodní loch nazvaná, kde jiné věci ukrývali. Pivnice tyto nesly dům nad sebou na kamenných sloupech buď kulatých jako v domě p. Pekárka, buď čtverhranných jako v domě p. Petra Svobody, kožišníka; obyčejně byly dvě řady sloupů. Lochy neb sklepy jsou ve skále tesané, dvoje někdy i troje nad sebou a tak rozsáhlé a rozvětvené, že z boků jednoho domu do druhého snadno se přijít může, ku kterémuž účelu dle pověsti i takto založeny byly. Výstavnost pivnic a lochů byla vhod obyvatelům, když l. 1532. celé téměř město vyhořelo až na tu část, která za radnicí jest; pravíť jistě nejstarší pamětní kniha, že z toho ohně tesknost znamenitá i přílišná obtížnost jest na lidi přišla, neb jsou v loších a v jamách pivničních větší strana bydlení museli.*)

Tolik budíž řečeno o městě samém uvnitř hradeb a nyní ještě něco povězte o předměstí a podměstí a nejbližším okolí Hradiště za dob Táborů. Předměstím nazýváme tu část města před hradbami, která před branou Pražskou na silnici k Budějovicům a Čekanovicům se rozkládá, podměstí na-

*) Srovnej o sklepech tábořských články Jos. Švehly v »Čes. Jihu« roč. 49. č. 29. z 16. července 1921 a roč. 50. č. 21. z 27. května 1922. J. K.

chází se pod městskou horou na polední straně Lužnicí na západní starou Tisměnicí ohraničené. Podměstí u Lužnice jmenuje se nyní v »koželuzích« dle koželuhů, kteří tam své řemeslo hned od počátku města provozují, jihozápadní části říká se od XVI. věku v Napajedlích. Domy, které tam jsou, jmenují se v naší knize: u řeky, proti mostu, pod hradem, pod fortanou říční, pod starou branou a v podskalí dle polohy své. Mimo koželuhy byly tam již hned z počátku města nynější tři mlýny sladovny, lázně a mistr popravní, který již v XVI. věku se jmenuje. Proti předměstí byla tato část města zavřena zvláštní branou na východním konci u řeky postavenou nade domem pana Votruby, druhá brána na konci mostu k Celkovicům vedoucího bránila přístupu z levého břehu a třetí brána na konci zahrady p. Listopada proti Napajedlům postavena byla. O hřbitovu u hradu není ještě v naší knize řeči, za to ale připomínají se sady a zahrady na jižním svahu městské hory, kteráž končina vůbec »za hradem« se jmenovala. I severozápadní pata hory městské měla hned za prvních dob města své obyvatele: dva mlynáři tam byli, sladovny, barevny, brusírny a lázně. Jordán rybník založen byl teprve r. 1492., však rybníky na Tisměnici v naší knize se připomínají již r. 1438.

Polí, kterážby občanům patřila, jest při Táboře mimo obecní pozemky málo: pozemky Ústské obráceny byly ovšem k městu novému, ale bezprostředně u Táboru nenabyli měšťané mnoho orné půdy. Můžeme jen popluží jmenovati, které ku hradu Hradištskému slušelo a pole, která farskému kostelu Klokotskému Táboři odňali, jiná role patřila a zůstala obyvatelům blízkých vesnic Klokot, Celkovic, Náchoda, Čekaníc a Měšic. O pole, která ujali dělili se Táboři tak, že si dle společné úmluvy mezníky sázeli, jak to víme dle tohoto příkladu. Petr Prasák prodal Augustinovi řezníku a Vaňkovi Trubáčkovi, jeho bratru louku a kus dědiny nad loukou i s tím kusem pod mezí, tak jakož mezníky sobě sadili pod Klokoty na farářském, za 12 k. r. 1443. Podobně učinili Dražičtí se statkem farářským: rozdělili si jej mezi sebe a nově nabytým částkám rolí přiměry říkali, tak r. 1447. Lidka na Táboře prodala louku na farářství pod Všechem. V Plané obec Tábořská ujala kněžský statek a pronajímala každoročně jednotlivé částky.

Vylíčivše stavbu a úpravu města Táborů seznejme také obyvatelstvo, které v těchto nových příbytcích se rozhostilo. Valná část přišla z Ústí Sazemova, jak jsme již v úvodu podotkli a v knize naší poznati lze Ústské Táboře jednak dle příjímí »z Ústí«, »Ústský«, jednak dle majetku, který měli v opuštěném Ústí na dvořích, polích a zahradách. Významné doby znamení jest, že i služebníci pana Oldřicha z Ústí, jak je známe z listu ve Vodňanech v středopostí r. 1418. daného pána svého opustivše k Táborům se dali. Oldřich z Ústí narovnal toho roku spor mezi Sigmundem synem neb. Vavřincem z Chvaletic a obcí Vodňanskou pro odkaz Vavřincův k záduší vzešlý a podepsali mimo Oldřicha ten list Sigmund z Chvaletic Příbec z Dluhé, Jan řeč. Buben z Chvalšovic a officiales dominorum de Usk: Příbík purkrabě řeč. Koděra, Mikuláš rychtář řeč. Víšovec, Mikuláš řeč. Valchář, Temlík, Jan Zlatník, Šafránek, Václav Rychta, Mašek a Jan řeč. Mlččko. Nalezl jsem z nich na Táboře Dorotu Víšovcovou rychtářku z Ústí v l. 1438—1445, Šafránkovou r. 1435., jejíž potomci posud v Táboře žijou, Rychtu r. 1440., Maška ševce v l. 1435—1438. a Mlččko r. 1438.

Mimo Ústské přibyl veliký počet Táborů z okolních míst na Tábor: z Milevska, Milčina, Příběnic, Soběslavi, Lomnice, Opařan, Drhovic, Dražic, Dražiček, Všechova, Klokot, Celkovic, Slap, Radimovic, Plané, Čekaníc, Měšic, Hýlova, Náchoda, Smyslova, Čabele, Kavčí, Kravína a Lipí,

za kteroužto příčinou také tyto vesnice pustly až docela zanikly. A nejen blízké osady posílaly sem obyvatele své i z dále připutovali na Tábor rozbit zde si stánků svých vyznavači nového učení. Klatovy, Písek, Praha, Prachovice, Vodňany, Bechyň Lomnice, Počátky, Pelhřimov, Hradec Jindřichův a Králové, Třebechovice, Třebíč Moravská i Praha měly zde krajany své, jiných menších míst ani neuvedu, abych čtenáře neunavil pouhým jmen vypočítáváním. Jádrem obyvatelstva nové obce byli rolníci a měšťané a na základech takových snadno obec svobodná s náboženským a vojenským zřízením povstati a udržeti se mohla. Připomínají se i kněží někdejší, kteří na Táboře se oženili, jak jména Farář a Plebán svědčí, i šlechticů dosti mezi Táboři žilo: připomínám mimo nahoře podotknuté vládce obce Táborské Šimona z Hroznějovic, Diviše z Přehofova, Špulěře z Jiter, Martina ze Sulišovic, Zbyňka a Jana z Květuše, Buzka a Jana ze Senožat, příjímím Rytíře Purkarta ze Lhoty, dle něho Purkartovy řečené, nynější Lhoty Balkovy, Příba z Vonšova, Viléma z Bystřice, Petříka z Hlinice a j. v. Kam se pan Prokop z Ústí poděl mezi bratry Táboři, nelze mi říci, snad že záhy někde zahynul; aniž mi lze říci, kdo paní Anna z Ústí jest, která současně v Písku žila. Jaký demokratický duch i u písařů byl, jeví se z té okolnosti, že r. 1440. v zápisu, kde Jan Písecký Zbyňkovi z Květuše prodal dům, písař před slovem Zbyňkovi malé p napsav opět vyškrtl, ačkoliv jiný písař téhož Zbyňka r. 1439. pánem pojmenoval. Že není omylu v osobě dokazuje cena domu brzo potom zpět od Zbyňka z Květuše prodaného. Přišli ovšem později mezi Táboři nejen cizozemci, jako Němec hubatý, také Němec z rynku řečený, Kočka Němkyně, Ambrož Framburgěř, Vítovský Polák, ale i lidé, kteří jinde nechvalné pověsti požívali, jako na příklad Bartoš z Veselí, Hájek odtud a Ondráček koželuh z Černovic, a když potom vydání býti měli, Táboři se jich zastali: avšak nebylo jinak ani možné; byltě Tábor útočištěm nejen přívrženců nového učení, nýbrž i mnohých lidí, kteří vírou zastřeli nedobré zachování a Táboři sami mnohého zrádce u vnitř zdi svých chovali, kterého okolní panstvo zase za šlechtěného vyhlašovalo.

Správa obce byla duchovní a světská. V čele kněží byl Mikuláš z Pellřimova, který v naší knize ani připomenut není, jen v rukopise jednom Táborském, který slavná rada městská museu království českého r. 1870 darovala poznámka jest stranou jednoho vyškrtnutého místa: Hic non est error domine episcopo. Kněze nacházíme v dotčené knize dva: Ondřeje r. 1433. a Štěpánka, jenž měl sestru Katuši r. 1441. O Ondráčkovi (Ondřeji) víme, že mu purkrabí Choustnický zbraňoval kázati v Miličíně r. 1442. a Štěpánka Letopisy české na str. 479 svůdcem nazývají. Školní mistr Ondráček byl r. 1441. mrtev a vdova jeho: »paní Dóra nebožce mistrova žena« dům dotčené Katuši za 5 kop prodala. Po něm bezpochyby následoval Jan Pulík také Janek Pulovic jmenovaný, jenž l. 1446. dům prodal a ještě r. 1449. se připomíná. Více zpráv není v této knize o duchovních a škole i nezbyvá nám nic jiného, než přestati na slovech Palackého, že z počátku kněží Táborští sami vedli správu i majetku i duší svých stoupenců, ukládajíce do společné kádě peníze, kterých jim věřící jejich přinášeli a veškerý potřeby z nich zapravující. Záhy však postoupili správu jmění světským vladařům, kteří již r. 1420. úrok svatohavelský na Táboře od Táborů venkovských vybírali.

Světská vláda na Táboře byla občanská a vojenská, dle povahy obce samé: byltě Tábor založen nejen pro skutky míru, aby vyznavači nového učení mohli volně bohoslužbu svou vykonávat a dle zásad svých žít, nýbrž také proto, aby ochranný hrad měli pro sebe i okolí v dobách nebezpečí.

Hned v samém zárodku chtěl Oldřich z Rosenberka nepohodlně sobě Hradiště zničiti a přitrhl v polovici června r. 1420 k městu: byl však zde poražen a zahán. Proto také zvláštního hejtmana nalézáme, jenž vojenské moci města samého velel; v naší knize připomíná se r. 1432. a 1433. Šimon hauptman z Hroznějovic řečený, jemuž Ondrášek Kůt dům za 12 k. prodal, týž byl ještě r. 1438. na Táboře, ale nehejtmanil více. Odjinud víme že pan Šimon r. 1432. o hromnicích i v říjnu vladařem Tábora se jmenuje a Otík z Loží hejtmanem, hezpochyby byl Otík hejtmanem rot polních, nikoliv domácích, poněvadž téhož r. 1432, byl na Horách Kutnách a se sirotčím hejtmanem Jenem Čapkem ze Sán obec tam zřídili. Nařízení, která kázala v pevnosti opatrnost a bezpečnost, byla, aby nikdo na zeď městskou domy nestavěl, pakli kdo tak učinil, musil se zavázati k tomu, že v čas potřeby dům zboří. Kříž kovář prodal dům na zdi u brány i se zahradou Váchovi za 15 k. r. 1433., při čemž výslovně řečeno jest: Jestli žeby bořili domy na zdi jakož jiným taktéž i Váchovi má platiti. Jiné opatření byly hlásky nebo ponůcky na jistých domech. Když Petr Sad prodal dům za 2 k. 10 g. Škodovi z Kolenec r. 1438., ustanoveno, aby Sad zpravoval ponůcku až do sv. Jiří; Sudek prodal dům u fortny Klokotské za 80 gr. Valáškovu r. 1439. i poznamenáno jest při trhu: »aby ponůcka nesešla«. Kdo ponůcku sám nevykonával, musel za ni platit; Mincíř koupil domek odběžný Frickův ševcův za 1½ k., i měl platiti Martinovi ševci za ponůcky 23 gr. r. 1436. Někdy také rada ponůcky odpustila, jako Jakubovi písaři, jenž domek proti fortně Klokotské r. 1436. od Kokošky za 2 k. koupený směnil za domek Martina Žetce naproti Arské r. 1437.

Občanská nebo civilní vláda byla v Táboře při purkmistru, radě starších bratřích a rychtáři městském. Purkmistry připomíná nám rukopis tyto: Martínka kováře r. 1433. a 1436., Zikmunda r. 1434, Matěje Šešele a Petra Prasáka r. 1435., Jiřího Bílého, Vaňka Lomnického r. 1437. a 1438., Tomáše Čekanického r. 1439. a 1440., Prokúpka r. 1440., Mikuláše rytíře slaměného r. 1441., Dobeše r. 1443., Petra Róže r. 1445., Beneše a Petra Řešetko r. 1446., Mikuláše rychtáře r. 1447. a Valše sladovníka r. 1448. Co ze života těch mužů víme sem postavíme a učiníme tak i u ostatních starších obce. Martínek kovář prodal dům Zvěhňovský Vaňkovi Trlickému za 7 kop r. 1436. a koupil téhož roku domek a brány asi klokotské od Janka kožíšníka za 3 k., zdá se, brzo potom, že zemřel. Zikmund Dražický, krejčí, byl rychtářem r. 1440., 1444. a 1445. i prodal dům svůj vedle Petříka kováře za 14 k. Valentinovi synu Šimonovu; potomci jeho po celé XVI. století na Táboře bydleli. Matěj Šešele také Mac řečený jmenuje se v letech 1441—1449., ručí dvakrát při prodeji domů a prodal svůj dům za 8½ k. Jankovi zeti Vavřincovu r. 1446; syn nebo bratr jeho Jan Šešele koupil si též dům r. 1445. Petr Prasák byl sladovníkem a měl již r. 1437. sladovnu svou pod městem na Tisměnici blíže mlýna Haldánova, z jehož strouhy voda do studnice mu šla, k čemuž přikoupil 5 jiter a domek u kostela Klokotského r. 1448., dům v městě prodal za 4 k. Jankovi Sieblíkovi r. 1445., syna Eliáše oddělil 7 kopy r. 1440. Jíra Bílý byl r. 1437. starším než se stal purkmistrem a prodal r. 1442. dům za 16 k. Petrovi Řešetkovi. Vaněk Lomnický pocházel z rodiny možné a vznešené poněvadž kdykoliv o ní řeč jest, tu pánem, onde paní ten který její oud se jmenuje. Vaněk koupil o ní řeč jest, tu pánem, onde za 7 kop 20 gr. od Jiříčka ševce a tak ho zvelebil, že Káče Šimová r. 1432. 71 zlatých uherských zaň položila. V Polánce (blíže Dubu) koupili si dvůr pod purkrechtním právem od Buděje starého a jeho synů za 4 k. v letech 1432 až 1436. O Tomáši Čekanickém nebo Tomáši z Čekanic nevíme nic více.

než že v Táboře dům měl již r. 1438., r. 1447. městiště se zahradou v Novém městě u Ústí si koupil a dvakrát v prodeji ručil. Prokúpek kramář měl nyníšší dům Housovský v ulici Klokotské a dům řeč. Daňkovský na rynku, onen prodal Martinovi koželuhovi a připomíná se naposled r. 1443. Mikuláš rytíř slaměný, také krátce Mikuláš rytíř řečený, byl hlavou rodu v Táboře tenkrát dosti rozvětveného, původem svým vladýckého, jenž ze Senožat u Bechyně se psal (již r. 1219. čteme Přibislava ze Senožat) jak to o Blažkovi rytířovi víme, jenž se jmenuje bratrem Johana ze Senožat r. 1444. Mikuláš měl v Táboře dům r. 1438., k němuž si koupil domek jiný r. 1440. od Marety vdovy nad Smolou: v XVI. věku rodina tato se více nepřipomíná. Vaněk Dobeš z Ústí se třikrát poručníkem jmenuje a zemřel někdy r. 1447., poněvadž Eliška Dobešová tenkrát dům svůj za 16 k. Petrovi krejčímu prodala. R. 1434. koupili Filip z Padařova, Vaněk z Chlumu a Dobeš obci Tábořské dům na Novém městě v Praze v široké ulici č. 738. Pětr Róže byl mlynářem na mlýně, který nyní p. Václavu Ctiborovi patří a prodal jej r. 1439. Benešovi mlynáři, r. 1447. koupil si nejdražší na Táboře dům jak nahoře jsme pověděli a r. 1449. dvůr u Onšova. Potomci jeho užívali praedikátu »ze Sionu«, záhy ale vymřeli. Beneš purkmistr bude bezpochyby Beneš Martin, jenž se r. 1437. starším a konšelem jmenuje, koupil si r. 1433 za 30 k. dva domy u nové brány od Škabele, který je byl koupil od Bozka tam kde nyní dům páně konšelův jest a r. 1437 ještě jeden dům Petříka krejčího za 12 kop. Petr Řešetko jmenuje se r. 1437. starším v obci a byl někdy v letech 1443—1446 od Jana ze Srlína písaře pánů z Rosenberka nařknut, že usnešení obecna s jinými ještě zdvihá a ruší, pečeti městské k svým nálezům nadužívaje. Nebylo ale to podezřívání asi pravdivé, jinak by nebyl později r. 1446 purkmistrem se stal a jak se zdá ještě r. 1447 v radě zůstal. Byl mužem mohovitým an více domů koupil a zase prodal, až posléze na domě přestal, který s pivovárem od paní Kateřiny Mincířové za 31 k. r. 1443. koupil. Poslední purkmistr, kterého známe ze svého rukopisu, jest Valeš sladovník, jenž r. 1438. směnili se Zahrádkou o dům přidav mu kus starého piva a 4 k. 15 gr., r. 1449. koupil s Janšem pastorkem jiný dům od Jana Kručka za 12 kop.

Radní páni neb konšelé jmenují se na Táboře tito v našem rukopisu. R. 1435. byli v radě Matěj Pražák a Jan Chocina; r. 1436. Pucek, Panocha, Jindra a Ondráček Berounský; r. 1438. radními Šimon a Vaněk sladovník se jmenuje a r. 1439. v radě seděli: Hýlovec, Mikuláš Kamnovic, Matěj ze Sedlce, Brdáč starý Tomek súkeník a Pešek Opařský. R. 1440. se připomíná Hašek konšel a r. 1447. Ondráček Berounský ještě jednou v radě byl.

Matěj Pražák mimo to že r. 1437. starším byl, se více nejmenuje, ale Jan Pražák, jenž od Ledecké r. 1438. dům za 10 k. koupil, v letech 1432., 1433., 1435., 1438.; posléze r. 1449. co vyslanec Táborů se dostavil; Pražákové v Táboře až na naše doby se připomínají. Jan Chocina, syn asi Jakuba Chociňského, prodal svůj dům r. 1448. Kašparovi z Čekanic za 8 k. a není více po něm památky. Pucek nikde jinde se nepřipomíná; Petr Panocha měl dům vedle Beneše Martina r. 1437., více nám není známo. Jindra připomíná se ještě r. 1438. a 1440., kdy ustanoven za voliče krále nového, potom ale již jen o jeho ženě a zeti řeči jest, paní Káše Jindrová s Vaňkem Trubáčkem, zetěm svým, prodali dům vedle Velka proti škole Ambrožovi Bramburkovi za 2 kop r. 1446., asi dům nyní »u tří kaprů« řečený nebo vedlejší. Ondráček Berounský měl příjímí Dismas a byl též od Jana ze Srlína z nepoctivosti u Tábořských nařknut což mu ale nic nevadilo u jeho spoluobčanů, neboť právě r. 1442., 1443. a 1445. i 1446. byl městským rychtářem. V zápisech při-

pomíná se již r. 1436. a držel zde dům, ještě v XVI. věku Berounští u řeky dům měli. Šimon konšel bude bezpochyby Šimon z Hroznějovic, o němž mezi hauptmany jsme mluvili. Vaněk sladovník směnili dům s Janem pekařem r. 1437. a koupil jiný ještě r. 1441. od Jana Klimovic; r. 1443. ručil v jistém prodeji a potom oněm není více řeči. Petr Hýlovec byl předkem rodu vladýckého, jenž »z Polkovic« se psal a dům v klokotské ulici držel, který nyní p. Frant. Fialovi náleží. Byltě pan Petr již r. 1437. starším obecním a u svých občanů veliké vážnosti požíval, čemuž nasvědčuje ta okolnost, že čtyřikrát v zápisech našich přítomností jeho jako rukojemstvím smlouvy se ujistily. V druhé polovici XVI. věku rod ten vymřel a jmění jeho připadlo rytířům Dvořeckým z Olbramovic, kteří dům pustili Přehořovským z Kvasejovic. Mikuláš Kamnovic, též Kamna a Kamnův ze řečený, byl rychtářem r. 1438., 1440., 1444. a příbuzný Jana Kamny, jenž dům na rynku prodal Čiperovi za 7½ k. r. 1442., jiný Janovi Zbyňka z Květuše bratru r. 1443. a ještě jeden na předměstí téhož roku Matějovi Hradeckému; místo domů těch koupil si od Davida lékaře lázeň za 50 k. r. 1449. Zdali Kamenští nebo Kameníkové, kteří v XVI. věku na Táboře se připomínají, od těchto Kamnů posli nemohu pověditi. Kdo byl Hašek konšel, jehož r. 1437. mezi staršími co Haška Stehlíka nalézáme, zdali Hašek z Hradce, poručník Miloše Lomnického r. 1436. připomenutý či Hašek bečvář téhož roku jmenovaný či Hašek švec z l. 1442—1446., nelze mi rozhodnouti, pravdě nejpodobněji byl to asi Hašek švec. Matěje ze Sedlce nacházíme jen co konšela poznamenaného a nelze nám ani pověditi, byl-li příbuzný Jana ze Sedlce, jenž s Vaňkem Menšíkem synovcem koupil dům od Maříka Křečka r. 1452. Brdáč starý bezpochyby brzo zemřel, nedočetli jsme se více jeho jména. Tomek súkeník ručil za Prokúpeka kramáře, když dům Daňkovský na rynku koupil od Augustina soukeníka r. 1438., měl dům v městě za kostelem a ještě r. 1449. se připomíná. Pešek Opařský neb Opařanský připomíná se zhusta v pamětech našeho rukopisu od r. 1436—1449. Dvakrát byl poručníkem sirotků, jednou ubrmanem v rozepři, jednou ručil v prodeji a jednou byl úmluvčím mezi otcem a synem. R. 1449. prodal polovici domu proti Smolovi a půl marštále Kašparovi z Čekanic za 9 kop. Mimo něho jmenují se ještě pan Ješek Opařský a Mikeš Opařanský, oba usedli na Táboře měšťané, i nelze mi říci, od koho pocházela Opařanských rodina v XVI. věku aniž komu z nich patřil dům Opařský, nyníšší dům paní Veselé proti špitálu městskému; r. 1528. náležel rytíři Janovi Kanickému z Čachrova. Starší obecní mimo připomenuté uvádějí se v našem rukopisu tito: Prokop kožešník, Petr Vnuček, Zikmund Pryml a Augustin r. 1437., Kunaš a Kyselin r. 1438.

Prokop kožešník prodal dům na předměstí a dům v městě r. 1443. a koupil jiný od paní Anežky Slámové za 16 zl. uherských a 13 gr., téhož roku a r. 1447 jmenuje se Prokopem Pražským a byl rychtářem městským. O Petrovi Vnučkovi nemáme žádných zpráv, Jan Vnuček, asi jeho syn, prodal dům vedle Hertvika za 12 k. a koupil jiný od paní Káče Malohradecké za 45 k., r. 1449. Zikmund Pryml nebo Fryml také Frumle řečený, měl bratra Mikuláše a oba pocházeli ze Soběslavi. Připomínají se velmi zhusta od r. 1437., kdy si Mikuláš ode Teska z Černovic 4 jitra a stodolu za 10 k. koupil; kupovali a prodávali domy i pole a Mikuláš do r. 1450. jak se zdá úplně se vyprodal. Zikmund třikrát ručí za kupce domů a byl předkem Frymlů, kteří v Táboře v XVI. věku žili. Mikuláše Frumle připomínají dějiny hradu Choustníka r. 1440. na str. 18. Augustin starší jest buď Augustin soukeník, jenž před r. 1443. zemřel a zetě Prokúpeka kramáře mezi purkmistry jmenova-

ného měl, neb Augustin soukeník, jenž se synem Jakubem v letech 1443—1449, se jmenuje, v l. 1436—1438. byl též Augustín soukeník rychtářem. Jan Kanuš připomíná se sedmkrát v letech 1432—1456., r. 1434. byl též rychtářem; dům svůj původní prodal za 11 k. a koupil dům od paní Machny Lomnické za 24 k. r. 1447. I Mikuláš Kyselice sedmkrát v l. 1436—1450. se jmenuje: vyměnil sobě s Petrem Rešetkou dům, přidav mu na svůj 11 k. r. 1443., třikrát ručí a jednou poručníkem se jmenuje. Otec jeho neb jiný příbuzný Jakub Kyselice utopil se sám pátý pod Zvíkovem r. 1435., potomky měl ještě v XVI. věku a drželi dům za lékárnou nynější.

Na posledním místě starších obce byl rychtář městský, který jako rychtář rot polních, jímžto r. 1434. Rehoř se jmenuje, přihlížel ku pořádku a kázní v městě, pře mezi občany rovnal, trhy, obchody a stavby na péči měl a prodeje i koupě domů a dědin do gruntovní knihy zapisoval, kteráž také dle jednotlivých rychtářů záhlaví svá má. V prvních letech našich zápisů býval rychtář každého půl leta jiný zvolen, v posledních letech též zůstal nejenom obě, nýbrž i více půlletí za sebou. R. 1434. našli jsme dva rychtáře Marše a Kunše v jednom zápisu, kdy Vichr z Hýlova a Velik z Chýnova narovnáni byli i nevíme jak bychom případ ten vyložiti mohli; r. 1437. byl Filip na místě rychtáře, snad Filip z Padařova. Jako posud jsme činili, vyjmejeme i rychtáře mimo již podotknuté a potom co o kterém víme, povíme. R. 1443. a 1434. připomíná se Vítek r. 1434. Mareš, r. 1435. Janák, r. 1438. až 1440. Martin Holý Mažický, r. 1441. a 1442. Ryba, r. 1448. a 1450. Václav Hruška.

Vítek rychtář jest buď Vítek Železný, jenž r. 1436. mrtev byl a sirotky zanechal, které Pešek Oparský opatroval, nebo Vítek provazník, jenž byl poručníkem Tumeznichtových sirotků r. 1437., dvakrát svědčil v trzích domovních a dům vedle staré fortny měl, který vdova jeho Smolka r. 1443. prodala. Posléze možná také, že se myslí Vítek pekař, jenž již roku 1433. se jmenuje a dva domy v městě měl, z nichžto jeden byl tam, kde nyní dům p. Pekárka na náměstí jest; koupil jej r. 1438. za 6 k. 10 gr. a prodal r. 1446 za 17 k. Blažkoví rychtářovu bratru. Rovněž zjistiti nelze, kdo byl Mareš rychtář: jmenují se Mareš slanař v l. 1436—1448., Mareš Krně v l. 1439.—1450. a Mareš Kršňák, zedník, jenž v běžích válečných se připomíná co hejtman polní před Bechyní r. 1428. a v bitvě u Lipan r. 1436. kde s Jírou ušatým od panského vojska zajat byl. Pravdě nejpodobnější bude, když Kršňákovi rychtářský úřad přisoudíme. Měltě dům na Táboře, jež r. 1437. p. Jenem pivovárem směnil, ale jmění neveliké, poněvadž chudým se nazývá; potomci (jeho) udrželi se po dnes a byli na konci XVI. věku erbem apredikátem obdařeni: jedni se psali »z Bořetína«, druzí »z Karlsperka«, tito ještě žijou, ale mimo rodné své město. Ryba rychtář jinak se imenoval Ryba soukeník a držel dům v městě, který jemu Diviš z Přehořova r. 1437. vzdal; naposled se jmenuje r. 1447. Rybů bylo více na Táboře: Ryba švec, Ryba s věže, Ryba Moravský, tak že rozrod jejich nelze podati, potomci posud v našem městě žijou. Martin Holý Mažický připomíná se na Táboře nejprve r. 1438. a posléze r. 1446., příbuzný jeho byl Petr Holý Mažický. Holých bylo více touž dobou na Táboře a ještě v XVI. století se jmenují, kdy drželi dům mezi ulicí hřebenářskou a zelenářskou. O Janákoví rychtáři zachovalo se nám málo zpráv. Mimo dům, na kterém seděl vedle domku Žižkova r. 1434. koupil od Příbky jiný r. 1441.; syn jeho Matěj byl kovářem a prodal výheň u nové brány Vaňkovi Blázníci r. 1447. Jiný syn Pavel záhy zemřel a vdova jeho Dóra prodala dům svému švakrovi Matěji r. 1436. Janákové žijí ještě

v XVI. století na Táboře. Řadu obecních starších končíme Václavem Hruškou, jenž od r. 1438. často v našem rukopisu se připomíná. Dům, který držel, koupil si r. 1441. od Pecky Otaně za 21 k. i myslíme, že to dům p. Mat. Vojty, jenž v XVI. stol. Hruškovským, později Bouchálovským se nazýval. Potomek Václavův Jan Hruška psal se již »ze Strkova« a koupil si r. 1497. statek Kovářov u Orlika, který jeho potomci ještě r. 1556. drželi. Ke konci XVI. věku vystěhovali se Hruškové z Tábora do Prahy na Nové město a do Prachatic; Jiří Hruška ze Strkova držel Vitín r. 1589. v okrese Sedlčanském.

Úřadům těmto vypomáhali v pracech písaři, jichžto 9 jsem napočítl: i rychtář měl svého zvláštního písaře jak z jednoho zápisu víme, kde o Jan-kovi písaři rychtářovu, řečeném Simonák se mluví. Pověstného jména došel Peša písař, jenž záhy s p. Oldřichem z Rosenberka úhlavním Táborů nepřitelem se spřáteliv, za dobrý plat všechny úmysly a záměry, všechna usnešení obce Táborské Oldřichovi vyzrazoval, ano i dům svůj vlastní mimo jiných sousedů domy zapálil, aby ohněm Tábor zkazil, jak r. 1441. Jan ze Srlína písař Rosenberský na Táboře při trápení vyznal; Peša byl ze zrady na městu obviněn, zmučen a odpraven. I v knize naší o něm řeč jest r. 1437., kdy Bartolomějovi střelci dům za 45 k. prodal, při čemž poznamenáno jest, že si byl vymínil do sv. Jiří na zad v jistebce a paní stará ve sklepě. Mimo tyto pomocníky úřadů jmenují se v naší knize 3 poslové, 2 jezdcí, branný jeden a portnýř i povězný. Nacházíme též Petra lovčího, jemuž snad myslivost obecní svěřena byla.

Pod právomocnost civilních úřadů Táborských slušelo nejen město, nýbrž i obce venkovské rozsáhlého panství města Tábora i nebude nemístné, když zde několika slovy objasníme, v jakém svazku venkovští Táboři s městem byli.

Mimo úrok, který do Tábora odváděli, byli obyvatelé okolních vesnic úplně volni a svobodni, čehož důkazem jsou zápisky v naší knize. Nacházíme tam zhusta příklady, že obyvatelé vesničtí statky s Táboři v městě si vyměňovali, jako Mikuláš otčím Stachov a Jíra bednář směnu učinili, onen domem svým a tento lánem dědiny v Malých Dražičkách r. 1443.; i těch příkladů hojnost jest, že Táboři v městě měli statky v okolních vesnicích. Vítek řečený Koníček z Řepče prodal 2½ čtvrti dědiny i se sedlištěm v Čekanícih Přechovi a budoucím jeho, Vavřinec z Celkovic bratr Chústníka v městě přebývajícího prodal lán v Celkovicích Peckovi od Dubu a bratru jeho Vaňkovi r. 1437. Koupě a prodeje mezi Táboři venkovskými zanášely se též do naší knihy: Hrdoň z Hlinice a paní jeho Maruše, prodali lán řečený Jindrovský v Hlinici Chvalovi ze Lhoty Paldíkoví za 12½ k.; rukojmí byli: Chval. Jilek z Nasevrk, Ondřej bratr Chvalův z Nasevrk, Petr Bozkův ze Lhoty, Kuba jeho bratr a Jan Černočův z Hlinice r. 1435.; Mikuláš Marajnek z Malého Drhovice koupil půl lána Matějovi synu svému ve Velikém Drhovicí a Ješka Padařovského jakožto svobodný purkrecht za 5 kop, rukojmí byli: Matěj z Meziříčí a Pecka a Mikuláš z Drhovice velikého 1445. Poměr mezi Táboři městskými a venkovskými doufám těmito výpisy že dosti objasněn jest a postavím jen jeden ještě zajímavý co do člověčenství nebo tělesné poddanosti: Jan Otický a Martin Žetec přišli před rychtáře Mikuláše a Rytíře slameného oznamující, že propuštějí mocně z člověčenství Šimona z Otic a Šimon vzdal jim osobně purkrecht, nadepsané Žetec a Jan dali Šimonovi 2½ k. za ten purkrecht posedcí r. 1440.

Co se obyvatelů města samého týče, naznačili jsme již dříve hlavní její ráz, kdy jsme promluvíli o založení města. Bojovníci vytáhli do boje a v krva-

vých půtkách většina také zahynula, málokterí navrátili se do Tábora, aby zde pokojně stáří své ztrávili. I ti, kteří v městě se oddali skutkům života mírumilovného, tak řečené roty domácí, často hlukem války ven byli z hradeb vyvábeni a nejen nájezdy na blízké statky katolických pánů činili a holdy vybírali, nýbrž i pořízení učinivše o svém statku, »kdyby Bůh jich neuchoval«, za válečným řemeslem až do cizích zemí se ubírali. Zvláště v dlouhé době bezvládní českého starý bojovný duch Táborů mocně se probudil, jak nejlépe o tom svědčí Dvorského: »Dějiny hradu a panství Choustníka«, o čemž něco na konci článku svého povíme: nyní však přihlédněmež blíže k živnostem, jaké Táboři doma ve svém městě provozovali. Vyčteme všechna řemesla, která jsme našli v rukopisu a spolu udáme kolik kterého řemesla živnostníků se připomíná. Třebas tato práce pouhé vypočítávání jest, myslím přece, že bude dosti zajímavým obrázkem tehdejšího věku, zvláště když mimo Tomkovy »Základy města Prahy« podrobnějším jiným dílem v tomto oboru vykážati se nemůžeme.

Přední potřeby života: jídlo, pití, šat a obuv byly také největším počtem řemeslníků zastoupeny. Mluví se o 31 řeznicích a masné krámy obyčejně po 5 kopách se prodávaly; mlynářů 11, pekařů 9, kramářů 8 i 2 hokyně, 1 perníkář a 1 slanař se připomínají. Sladovníků nalézáme 12, při čemž ale připomenouti musíme, že 5 sladoven se ještě jmenuje, které měšťanům jiného řemesla než právě sladovnického patřily; pivovárníků nebo pivovárů, jak se nazývali, bylo 5; náčiní jim robilo 12 bednářů, 2 bečváři, 3 šrotěři a 1 bednářík, i flašněř na Táboře byl. Látky k oděvu zhotovovalo 28 soukeníků jichžto řemeslo již v Ústí znamenitě kvetlo, 4 knapi pomáhali mistrům soukenickým, 1 kutněř sukně vyčesával, 1 barvíř barvil, i valcha a 2 valcháři se jmenují; 5 postřihačů postřihovalo sukna, z nichžto 19 krejčů šaty šilo. Plátno tkalo 5 tkalců, kterým 1 vřetenář vřetena dělal. Potřebě klobouků stačil jeden kloboučník, obuv ale 35 ševců obstarávalo, kteří látku od 7 koželuhů brali: kožišníků našli jsme 12 a jircháře 2. I jiná řemesla denního života provozovali Táboři: bylo v městě jejich 10 tesařů, 5 kolářů, 3 truhláři, 3 šindeláři, 7 zedníků, 2 provazníci, 13 kovářů, 6 nožířů, 8 hrnčířů, 1 hlinák, 6 vozatajů či formanů, 2 uhlíři, 1 stolař, 1 dlažič, 1 hamrník, 1 havíř, 8 rybářů a 1 ptáčník. Čistoty těla dbali Táboři více, než bychom dle zpráv Aeneových soudili: nalézáme 4 lázně u Tábora, 5 lékařů a lazebníků, i 1 mydlář se připomíná. Válečnou zbroj hotovili 2 střelci, 1 šipař, 1 mečíř, 1 platněř, 1 puškař, 1 kulíř a 1 ostružník, o píci staral se 1 pícník.

Zprávou touto o živnostnících končíme líčení života na Táboře v době nahoře vytknuté a podáme již jen některé přímětky abychem Táboře v dějinách českých těchto let po různu jmenované i v domácím jejich životě poznali.

Dle letopočtu připomínáme nejprve muže, kteří známý stížný list stavů českých do Konstancie r. 1415 zasláný podepsali a na novém Táboře se usadili. Dožili se našich let: Svašek z Podolí (nad Vltavou), jenž r. 1437. přítomen byl trhu, kterým Pavel Kravín koupil mlýniště u Ústí od Dóry rychtářové z Ústí a Mikuláš z Krátošic, jenž svému synu Mikšovi Krátošickému prodal dům za 6 k. r. 1436. Kdo jest Borovec starý, jenž r. 1434 domek nebožce Žižkova od Vaňka Pinty na místě Dóry sirotka Žižkova za 2 k. 40 gr. koupil, nelze nám s jistotou říci aniž zdali v tomto zápisu slavný vůdce Táborů se myslí. Borovcem může býti příbuzný Ješka řečeného Borovec z Rovné, jenž r. 1406. se svolením manželky Markéty, syna Lamberta, kněze premonstrátského v Milévsku a dcer Anežky i Ofky. Rovnou statek dal klášteru Zlato-

korunskému, nebo Bohuněk z Borovice na Čáslavsku v témž listu stížném r. 1415. jmenovaný anebo posléze Martin z Borovnice v Žižkově Řádu vojenském podotknutý. Tam nalézáme též Chústníka z Košova a domníváme se, že jest to Chústník starý, jenž dle naší gruntovní knihy r. 1436. přítomen byl, když Anka Balková z Ústí dům odevzdala Markétě Sorlově tetě a Lidce Ctiborově. I přítel Žižkův Rybka z Lužnice, který r. 1422. list tohoto vojévůdce do Třeboně z ležení u Německého Brodu přinesl dům svůj na Táboře měl: Lidera koželuh prodal r. 1438. dům podle Rybkové Skořepkovi za 2 k. 11 gr. a Kačka Rybková dům svůj v podměstí prodala Blažkovi Kalúsovi za 3 k. 5 gr. r. 1446. Mezi předními bojovníky Táboře jmenuje se Filip z Padařova již r. 1430., kdy při výpravě vojska Tábořského a Sirotčího do Uher byl a šťastně pak proti Kolovratům na Hořovicích a Libštejně válčil, nejvíce ale udatným hájením hradu Ostroměře se proslavil, který proti přesile panské celé 2 měsíce r. 1435. bránil, až jemu i soudruhům volně do Tábora odtáhnouti povolili. Zde se připomíná ještě r. 1436. co rukojmí, r. 1438. co majitel domu a zemřel r. 1439., kdy Filipová ze syny Martinkovi 3 jitra dědiny prodala. Neméně se proslavil Mikuláš z Padařova, jenž r. 1428. na Ostroměři hejtmanil, r. 1433. vladařem obce Tábořské se jmenuje a r. 1434. opět hejtmanem byl. Ještě okolo r. 1440. byl Mikuláš na živu, poněvadž Oldřich z Rosenberka píše svého Jana ze Srlína »dle jeho vyznání k tomu naváděl, jak by toho chlapa Padařovského« otrávití měl. Jiný vladař obce Tábořské byl r. 1430. Ondřej Kartaj, který v našem rukopise Karták se jmenuje, r. 1433. dům za 42 k. od Matěje Nedorostěte si koupil a až do r. 1448. ještě čtyřikráte co úmluvčí, svědek a rukojmí se uvádí; Kartákové i na Táboře i v okolí posud žijí. Statečností svou proslavil se též Janák řezník, hejtman tábořský na Lomnici u Třeboně, kterou celých devět měsíců po bitvě u Lipan bránil proti Oldřichovi z Rosenberka, až tento pevnost 500 kopami gr. českých u posádky vykoupil r. 1435. Na Táboře prodal Janák řezník dům svůj Šibálkovi za 3 k. 20 gr. a koupil jiný od Stracha za 3 k. 5 gr. r. 1443., který opět pustil Vaňkovi Černoorskému. Petr Polák hejtman husitské posádky v Němčí na Slezsku, byl od Vratislanů zajat a od Táborů vyplacen r. 1434. a ještě r. 1438. byl v čele Táborů s knězem Bedřichem ze Strážnice. Dle řemesla svého byl kramář, měl ženu Máni řečenou a koupil si r. 1436. dům za 5 k. 20 gr., který směnili s domem Maříka krejčího, přidav tomuto 6½ k. r. 1438. Dům svůj tak zvelebil, že ho r. 1447. Bartošovi Hlumovi za 30 k. prodal a si jiný na Bicepsovi ležící za 6 k. 5 gr. koupil, roku 1450. zemřel bez potomků. Mezi Táboře svými našli jsme i Tvaroha pověstného, jenž r. 1433. Prokopa Velikého v ležení před Plzní stolicí v tvář tak uhodil, že tento hned krví se polil a to za tou příčinou, že Prokop poraženého v Bavořích Pardusa před zlostí Táborů se ujímal. Ano rozhněvaní Táboři Prokopa i do vazby dali a Tvaroha za velitele si zvolili — ale jen na několik dní, aby potom tím důtklivěji velitele vítězného za odpuštění prosili. Než tento velitelství více nepřijal a od Plzně do Prahy se odebral, aby se tam vyléčiti mohl. Tvaroh byl řezníkem na Táboře, měl masný krám, který r. 1434. Buzkovi rytíři za 3½ k. prodal a dům, na němž Janek bydlel. I lékař Prokopova Marsa jsme našli, kterého Hájek r. 1427. jmenuje. Míka Marsův syn prodal dům Cholíkovi za 80 gr. r. 1440. Mimo válečníky tyto připomínají nám Dějiny Palackého Laurina z Hradiště co vyslance Táborů světského stavu do Basileje r. 1432. doma na Táboře prodal r. 1440. Pavlovi z Prachatic dům za 60 k a koupil si od Martina koželuha jiný na rynku za 25 k. r. 1441. který po dvou letech Míchalovi postřihači za 25 k. prodal. R. 1438.

Oldřich z Rosenberka Tábořským touží zvláštním listem na Zbyňka Velikého, že lidem jeho pobrav na Tábor vzatek zanesl a spolu žádá o navrácení statku pobraného. Zbyněk Veliký pravým jménem se jmenoval Zbyněk z Květuše a byl rodu vládyckého; předek jeho byl Oneš, jenž se r. 1396 patronem kostela Načerackého jako poručník sirotků Pelhřima z Machlova jmenuje; Květuš, odkud se psali, jest vesnice blíže Malé Chýšky v hejtmanství Sedlčanském. R. 1440. prodal dům Pálsovi za 4 k. 20 gr. a koupil si jiný od Jana Píseckého ševce za 9 k. R. 1441. připomíná se i jeho bratr Jan, jenž od Markéty Mlezivové dům za 12 k. si koupil, a r. 1444. za 14 k. jej prodal, koupiv si jiný od Janka Kamenovic za 22 k. r. 1443., kterého dlouho nepoživ zemřel r. 1445. Zbyněk bratra přežil, nelze nám ale říci, jak dlouho, neboť po roce 1445. se více nejmenuje. Potomci jejich byli Jan řeč. Hron z Květuše, jehož zboží Čeněk z Klinšteina na králi Jiřím si vysloužil před r. 1475. a Štěpán Kuchta z Květuše a z Hecmuda (blíže Protivína) r. 1487. připomenuté, erb měli rostlinu o třech větvičkách a květech. Příklad outočiště, kterého Tábor pronásledovaným za jakoukoli příčinu poskytoval, jest paní Anežka Slámová, manželka konšela staroměstského Sigmunda Slámy z Mezřeva, který zradou Prahu Tábořům v moc vydati chtěl r. 1440. a když úmysl se mu nepodařil, záhy z Prahy utekl, kam nevíme ovšem; ale paní jeho koupila si na Táboře dům Svatoňovský r. 1441., který r. 1443. Prokopovi kožešníkovi prodala; její muž v naší knize se nejmenuje.

Nejvíce občanů Tábořských poznali jsme v Dějinách hradu Choustníka od Dvorského vydaných i chceme každému několik slov zde věnovati. Oldřich z Rosenberka a Táboři vznesli na Hynka Krušinu ze Švamberka obapolné své stížnosti a žaloby r. 1441. a v dotčeném spisu dočítáme se vin, které na panu Oldřichovi a služebnících jeho od Tábořův spáchány byly, opak toho ovšem neznáme. Výšek a jeho tovaryši z Tábora zloupili Vavřince a Štěpána, měšťany Soběslavské, na svobodné silnici, ani z Budějovického jarmarku do Soběslavi jeli a pobravše jím peníze hotové a sukno barvené na Tábor odjeli, ze vzatku jen jedno sukno navráceno bylo. — Domnívám se, že tento Výšek jest Vich, který r. 1443. dům si koupil od Klobúčkové ševcové za 3 k. 20 gr.; téhož ještě roku Víškovi týž dům nebo jiný v téže ceně prodala Niklasovi kožišníkovi. Zmenšených slov zrovna tak zhusta v naší knize se užívá jako nezmenšených o též osobě, což proto pravím, abych filology upokojil. Jiná vina byla, že Frambír z Tábora sám desátý udeřil na Soběslavské měšťany, kteří právě do Budějovic na jarmark jeli a dva koně jim postřelil; Soběslavští se mu ale ubránili. Frambír jest podotknutý již nahoře Ambrož Framburgiř též Bramburgiř řečený, o jehož jednomu domu za kostelem též řeč byla r. 1448., druhý dům jeho žena Machna prodala Jankovi postřihací za 37 k. 15. gr. r. 1447., Ambrož sám žil ještě r. 1449. Třebas byli »neřádnými lidmi« jak pan Oldřich pravil a my slova jeho nahoře opakovali: Bartoš z Veselí a Ondráček koželuh z Černovic, přec jim zde místa dopřejeme, pamětliví toho jsouce, že úsudky rozličných lidí bývají také rozličné. Bartošek Veselský koupil si dům od Jakuba Mlýnkovic r. 1443. za 4½ k., který za 6 k. r. 1444. Mikuláš formanovi prodal, načež si koupil od Vaňka Bláznice za 13 k. jiný dům naproti nové bráně r. 1446., který opět prodal Martínkovi Šemberskému r. 1448. Dům tento, jenž nyní p. Kvěchovi pekaři patří, vykázati se může šesti majiteli v l. 1445.—1450., Mikulášem Pechanem, Vaňkem Bláznici, Bartošem z Veselí, Martínkem Šemberským, Daňkem Čertem a Martínem kolářem. Ondráček koželuh zakoupil se na Táboře v Podskalí r. 1439. domkem 1½ k. vyceněným, který r. 1440. prodal; kdy a od koho koupil dům

na předměstí r. 1448. za 10 k. prodaný nevíme. A nyní dále v seznamu vin, kterých řádní lidé na Táboře se dopustili: Obyčejným války během tyto tenkrát vymáhati na lidech odpůrce svého dávky obilí a peníze, aby statek jejich nebyl v plen a požeh dán, čemuž holdovati říkali. I Táboři i Rosenberský pán kde mohli holdovali, jen že neměli tak činiti za doby příměří, kterýmžto přečinem provinili se tito Táboři. Městeckému musel bednář Krtofský od koní a jiného dobytka 120 gr. dáti a Šíma v Předboři 1 kopu. Petříkovi Hlinickému dala Hachová z Krtova od krávy půl kopy, obec Krtofská od svině Horkovi 55 grošů, Michalů syn Mikuláš od sedmi krav dal Chusníkovi a Matějovi na Tábor 3 kopy. Nalezli jsme jmenované Táboře všechny ve svém rukopisu. Jan Městecký připomíná se v letech 1437—1445. sedmkrát, buď kupuje buď prodává domy z nichžto nejdražší byl ten, který Jankovi bratru Hálovu r. 1442 za 8 k. 15 gr. prodal. Petřík Hlinický koupil si dům Badečského na předměstí za 7 k. r. 1442., snad jej ale úplně nezaplatil, poněvadž rukojmové jeho koupě týž dům r. 1444. se svolením Petříkovy ženy Marty prodali za 5 k. 16 gr. Martínkovi Šemberskému. Horka pravé jméno bylo Martin Hradecký a pocházel z Hradce Jindřichova, kde dům i sladovnu měl, na Táboře koupil si dům na předměstí od Ondráška koželuha za 10 k. r. 1448. a zemřel r. 1471., jakož kšaft jeho posud zachovaný svědčí, byl velmi bohatý. Chusníkem myslí se zde bezpochyby syn starého Chusníka nahoře podotknutého, Jan Chusník, jenž mezi občany Tábořskými na slovo vzatý byl poněvadž v l. 1434—1449 osmkrát v naší knize buď co úmluvčí nebo rukojmí trhů se jmenuje r. 1449 prodal dům Janovi Bozkovi z Pelhřimova za 21 k. 15 gr. Matějíu konečně bylo na Táboře příliš mnoho, než abych jen domyslem postihnouti mohl Matěje, který Krtofského Mikuláše holdoval.

R. 1442., když mezi Táboře a Rosenberkem se vyjednávalo, Huspeka měšťan Tábořský s dvěma tovaryši zloupil lidi z Řipce (blíže Soběslavi) a ušel s kořistí do Rakous, na zpáteční cestě byl ale jat a v Soběslavi dlouho uvězněn, než zase na svobodu ho propustili. R. 1446. koupil si Vaněk Huspeka dům podle Kršňáka za koně a 2 k. od Jana Hamrníka a prodal jej opět Ondráškovi ševci Žihavému za 8 k. 15 gr. r. 1447.

Slavný dějepisec český Frant. Palacký uveřejnil v I. díle Archivu českého Dopisy Tábořské z l. 1441—1447., i káže mi povinnost, abych též přispěl k poznání jmenovaných tam Tábořů zprávami v gruntovní knize obsaženými; o několika jsem nahoře již co potřebného bylo pověděl. R. 1443. byl Malohradecký s nějakým poselstvím u pana Oldřicha z Rosenberka, který po něm zase vzkázání Tábořským učinil, muž u spoluobčanů velmi vážený, jenž od r. 1440. až do r. 1449. zhusta se připomíná, třikrát ručil a jednou poručníkem byl. I majetek jeho rovnal se předním měšťanům: r. 1449. prodala paní Káče Malohradecká s volí muže svého Jana dům Jankovi Vnučkovi za 45 k. a téhož roku s volí Jana Malohradeckého mocný poručník Jakub Koza prodal 17 jiter, stodolu, dvůr a louku u Onšova Petrovi Róžovi za 83 k. Jiný soused Tábořský v Dopisech připomenutý jest Tomek, kterého Kojakovský sjev se dvora Rosenberkova jal a do Cáhľavi odnesl, zde ho uvěznili r. 1443. Našli jsme Tomka pivovára r. 1448 a 1449., jenž měl dům blíže zdi městských a Tomka súkeníka v l. 1446—1448., o němž nahoře jsme mluvili, možná že poslední za obchodem někam do Rakous jel a polapen byl. Posléze zmínka se činí o Bosákovi, jenž »již odešel na cestu všelikého těla« a snad za živobytí svého něco o připomenutém nahoře Janovi ze Srlína rozpisoval. Vaněk Bosák třikrát ručí v gruntovní knize a dvakrát svědčí, r. 1432. prodal dům Jankovi

Charboninskému za 8 k. 20 gr. a druhý dům jeho vdova Markéta prodala Jankovi zeti Serlovu za 13 k. r. 1443. Poslední zpráva o Tábořech v historii Choustníka týká se Vavřince, jenž v Soběslavi r. 1447. zloupil sukna, koření, obuv ševcovskou i jiných mnoho věcí: Soběslavský hejtman Jan z Mutic žádal navrácení tohoto statku, což Táborští odepřeli pravíce, že Vavřinec utonul v řece a o těch věcech že nic nevědí. Vavřinec tento jest buď Vavřinec krejčí r. 1445. připomenutý, nebo Vavřinec švec, jenž r. 1438. dům svůj směnili s domem Vaňka ševce, který právě r. 1447. zase prodal za 13 k. Vaňkovi synu Macholustkovu téhož roku a jiný si koupil v městě s dělníci pod městem od Mikuláše ševce hubatého, předka Hubatiů z Kotnova za 12 k.

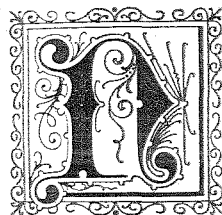
Zpráva Táborů dobře se srovnává s pravdou, neboť r. 1447. zaznamenáno jest 47 trhů a 56 jich dopadá do svátku mistra Jana Husi »sabbato post beati martyris Joannis Hus in Kiliani die«, prodej domu Vavřincova jest pátý a prodej Mikuláše ševce čtrnáctý v řadě všech toho roku. Poslední Táborita odjinud známý jest Jan Drha z Dolan, jenž r. 1410. hádku o čest s p. Oldřichem z Hradce měl, r. 1424. poručníkem sirotků katolických pánů z Hradce a na Telči byl a r. 1433. na sněm Svatomartinský v Praze se dostavil. Z jakých příčin potom na Tábor se odebral, nevíme; r. 1449 koupil si zde pan Jan Drha dům od Martina Vacha za 3 k., prodal ho ale ještě téhož roku Martinovi Nohovic za 3 k. 10 gr. Jmenují se ještě v naší knize Jan z Chelčic a David lékař, onen r. 1442 co poručník Nietky Mojžíšové ze Záchoda, tento r. 1440—1449., nelze mi ale určitě říci, ani zdaž Chelčický příbuzný byl slavného Petra Chelčického čili rodu vládyk Chelčických náležel, ani máme-li Davida, lékaře pokládati za jednu osobu s mistrem Davidem z Tábora, který učeností svou lékařskou slynul v druhé polovici XV. věku.*)

*) K tomuto i předcházejícímu článku srovnej: Fr. Aug. Slavík: Panství tábořské a bývalé poměry jeho poddaných. R. 1884. Karel Thir: Hradiště hory Tábor jako pevnost v minulosti r. 1895. Týž: Staré domy a rodiny tábořské, díl I. a II. 1920. F. A. Slavík: Bratrstvo Tábořské roku 1420—1452 v »Jihočeském Kraji« roč. 1910. též zvláště. Joža Boháč: Hradiště hory Tábor a okolí v r. 1432—1450. R. 1912. Konečně Jos. Švehla: V tábořské republice před 500 léty. R. 1920. J. K.

DOMY A MAJITELÉ JEJICH NA NÁMĚSTÍ V TÁBOŘE.

Výroční zpráva c. k. vyš. reál. gymnasia v král. městě Táboře za šk. r. 1874.

Náměstí jest každému městu tím, čím srdce tělu lidskému. Do srdce přichází krev z celého těla a vychází opět ze srdce znovu zrozená, aby po celém těle všemi žilami probíhala síle všechny oudy při výkonech organismem každému vykázaných. Na náměstí rozhostila se správa obce duchovní i světská v chrámu Páně i v radnici; náměstí je tržiště, kamž domácí i přespolní lid za svými potřebami přichází. V domech na náměstí najdeš přední závody průmyslu a obchodu a když věc svou pořídíš, v předních hostincích s přáteli a známými z blízka i z daleka pobaviti se můžeš.

Královské město Tábor dle jména svého a jak z dějin domácích víme založeno bylo za tím účelem, aby co stálé polní ležení útulkem bylo pronásledovaným přívržencům nového učení Husova; domácí rotý, jak obyvatelstvo města Táboru nazývali, majíce na mysli polní rotý, polem pro jméno boží pracující, v městě bavily se řemesly, která učení Tábořské provozovati dovolovalo a bratřím zásoby chystaly, kdyžby tito přinuceni byli na Táboře se zavřítí. Není víře nepodobno, že domácí a polní rotý občas se střídaly, ačkoliv jen na jednotlivé příklady toho druhu poukázati můžeme.

Město naše ustaveno jest jako ležení Římanů, těchto předních učitelů vojenství, a ouzkými uličkami svými rozčlankované srdnatým obráncům možnosti poskytovalo i když nepřítel hrabvy slezl mocnými barikádami uvnitř dlouho ještě ho držeti, než by přišel na náměstí a pánem města se stal. Pravdu slov našich každý uzná, když pováží, že do náměstí našeho jedenácte ulic a uliček oustí a v jednotlivých ulicích více než pět domů vedle sebe nestojí, aby řada jejich nebyla příční nějakou uličkou přetržena. Jako v ležení římském prostranné místo bylo, kde stan vojevůdcův, soudní stolice a místo pro bohoslužbu bylo, tak v Táboře na náměstí čtverhraném spatříš v severozápadním koutě nejvyš na hoře Tábořské chrám Páně a v západní straně blízko něho radnici, kteréžto dvě budovy od založení města místa svá nezměnily.

U prostřed náměstí stávala za prvních dob města káď obecná, do kteréž Táboři odevšad valně do nového Jerusalema se hrnouce majetek svůj na penězích skládali na obecné potřeby. Vedle kádě postavena byla zbroj válečná, praky a děla bořivá.

Nejstarší gruntovní kniha města Tábora založena byla již r. 1432. a s ní zároveň kommunistickým zásadám výhost dali Táboři. Sahá kniha tato až do

roku 1450, po němž mezeru 70 let následuje v gruntovních knihách Tábořských tím citelnější, že od roku 1520. až na naše dny všechny knihy ve vzorném pořádku se zachovaly.

Příčiny proč právě domy na náměstí jsme si obrali za předmět rozpravy své, vyložili jsme si již nahore a připojíme k nim ještě tu okolnost, že dle majitelů těchto domů nejlépe poznáme, kdy které stavy společností občanské v Táboře vrch měly a kdy které národnosti obyvatelé mimo domácí lid zde četně zastoupeni byli.

Západní strana náměstí našeho zahrnuje v sobě 6 domů od č. 1 až do č. 4 a č. 160 a č. 159.

Severní strana má mimo kostel též 5 čísel, která od č. 5 až k č. 9 jdou; na severovýchodní straně jsou domy označeny č. 10—č. 17; dva domy z nich povstaly z 5 jiných, dům páně Landfrasův má totiž dvě čísla č. 12 a č. 13 a bývalý krajský úřad, nynější c. k. politické okresní hejtmánství, tři čísla 14, 15 a 16.

Polední strana má řadu 8 domů od č. 76—č. 84.

Západní strana.

Číslem prvním označena jest radnice král. města Táboř, kteráž r. 1521. vystavena byla. Popis její na jinou dobu odkládáme.

Č. 2. Nejstarší zpráva o domě tomto sahá do r. 1539, kdy p. Václav Kučera ze Strkova postřiháč jej prodal Bernartovi Kozovi a Koza ho postoupil r. 1554 ur. Janu Přebořovskému z Kvasejovic. Kučera zasedal v městské radě od r. 1511.—1528., Bernart od roku 1524.—1558. a nejednou i za primasa zvolen byl; bratr jeho Jan obdržel praedikát z Hradiště a byl ve službách arcibiskupa Olomouckého na Kroměříži v Moravě. Jan Přebořovský pocházel z vládycké rodiny, která v okolí města Soběslavi Přebořov a Kvasejovice držela a hned za prvních dob Táboř se zde usadila, neboť již r. 1445. měl Diviš Přebořovský zde svůj dům. Po mnohá léta seděl Jan v úřadě konšelském a stal se potom r. 1576. císařským rychtářem v Táboře. S povolením městské rady překlenul roku 1563. ulici mezi svým domem a radnicí a na klenutí tom zvláštní světnici postavil. Ulice posud jest překlenutá a dům tímto klenutím zvětšený později o jedno poschodí výše se vyhnal.

Roku 1597. zemřel pan Jan a památku jeho zvěstují nám posud v děkan- ském chrámu páně rodinný obraz pod kůrem*) a v kostele sv. Jakuba krásný náhrobek z červeného mramoru.

Po něm následovali Karel na Přebořově a r. 1618. Karlův syn Jan Šťastný, který r. 1627. katolíkem se stal a mnoho domů v Táboře z konfi- skace skoupil i Mladou Vožici trhem dostal. Syn jeho Krištof Karel stal se baronem a prodal rodný svůj dům Janu Tobiášovi JMC poštmistrovi v Tá- boře na konci XVII. věku, po němž se vystřídali na tomto domě od r. 1702—1781 František, Karel a Jan Tobiášové. František byl od r. 1702—1725. Karel od r. 1715.—1737. v městských úřadech. Když byli Tobiášovic přes 100 let dům ten drželi, prodal jej Karel r. 1810. Karlovi Loukovi a jeho vdova Anastazie r. 1822 Karlu Listopadovi. Po Listopadovic rodině vládl na tomto domě advokát zemský Kopp až do r. 1873, kdy jej koupil nynější majitel knihkupec pan Karel Jánský.

*) Nyní na paláci v radnici J. K.

Č. 3. Týž Václav postřiháč, který č. 2. držel, prodal dům vedle svého domu r. 1525. Petrovi Voratovi ze Sionu, jenž jako předchůdce jeho radním byl od r. 1526—1540. Predikát svůj ze Sionu měl Vorata společný s rodinami Tábořskými řečenými Růže a Vláchý ze Sionu, k nimž Čáslavští Ledčárové ze Sionu se druží. Vdova Petrova Kateřina prodala tento dům r. 1571. ur. Janu Zmyslovskému z Radvánova, jehož syn Petr Vok jeho postoupil ur. Adamu Fridrichovi Doudlebskému z Doudleb a na Nadějkově r. 1630.

Vladykové Zmyslovští z Radvánova měli své příjmy po dvoru Zmyslovu 1 hodinu od Táboř vzdáleném a vymřeli v předešlém století. Majetkem vladyk Doudlebských na Nadějkově zůstal tento dům až do r. 1703., kdy Marie Maximiliana ovdovělá Řičanská z Řičan rozená Doudlebská dům po máteři na sebe připadlý postoupila vnučce Marii Žofii Alžbětě rozené Wiederspergerové z Wiederspergu, která jej po 8 letech prodala strejně své Barboře Markétě Salazárové de Monte Albano rozené z Wiederspergu. Obě rodiny Doudlebských i baronů Wiederspergů posud v Čechách žijí. Jan Josef Salazár, jehož děd Jan rodem Španěl po válce třicetileté v Čechách se usadil, prodal dům tento r. 1719. Adamovi Fojtovi, který jej r. 1730. pustil Janu Bezděkovi, jenž r. 1743 vyměnil si dům svůj s Františkem Sosnou. R. 1813. koupil dům tento ve veřejné dražbě p. Ondřej Svoboda pro syna Svěho Petra, který dům ten až do r. 1873 držel.

Č. 4. Na domě tom seděl r. 1515. Jan Budín, jenž pro neváznost a neuctivost k úřadu městskému, které častěji se dopustil, z města vyhoštěn býti měl a jen na vysokou přímluvu přátel svých pod zápisem těžkým v městě ponechán byl. Žil ještě roku 1520., brzo potom ale zemřel a dům koupil Jiřík Dusík, jenž jej již r. 1534. prodal Janu synu Bušilovu. Jiří Bušil dostal jej kšaftem po svém strýci Janovi a prodal ho ur. Janu Přebořovskému z Kvasejovic roku 1567 a ten bratru svému Oldřichovi r. 1569. I u Oldřicha nezdržel se dům tento dlouho a držel jej r. 1570. Ondřej Cínař, který r. 1579.—1597. v městských úřadech byl. Vdova Ondřejova Apolena, když jej prodal roku 1607. Bartoloměji Sekyrovi, s jehož vdovou Ludmilou jej Jan Hradský dostal r. 1612. a až do r. 1620. držel. R. 1635. dům Cínařovský koupil od Doroty Šnajdrové Krištof Herrmann a po něm ho dosáhl Adam Roland. Manželka Adamova, ovdovělá Zálužská z Helfenšteina, odkázala kšaftem dům tento synu svému Tobiášovi, jenž postoupil domu Rolandovského Krištofovi Rudlofovi r. 1676., který jej prodal Jakubovi Pokornému r. 1680. Dědicové Pokorného pustili ten dům Josefu Kvěchovi r. 1733., jenž držel jej až do r. 1760. Anna ovdovělá Kvěchová dala jej Marii Kvěchové, dceři své a zeti Janu Šilovi r. 1805. Marie dříve Šilová potom ovdovělá Kopečková prodala jej p. Josefu Basíkovi r. 1838., jehož vdova pí Marie provdaná za p. Ant. Pospíšila posud v jeho držení jest.

Č. 161. po pravé straně radnice. Mikuláš Dušek prodal spáleniště podle Rezkové r. 1536. Martinu postřiháči zeti Jana Mniškovic. Martin měl příjmy Helm a pro své zásluhy o obec, kterou v letech 1546—1561. zpravoval, dostal r. 1554. erb a titul z Vorlova a koupil si r. 1563 zboží zemské v Roudné. Zemřel r. 1585. a pochován v kostele sv. Jakuba, kde tři náhrobky této rodiny najdeš. Po něm zdědil dům syn Benjamín, jenž r. 1588. do Prahy se odstěhoval. Jak pan Martin z nízkého rodu vysoko se povznesl, tak syn jeho Benjamín s vysokého rodu nízko spadl, ano až pro krádež uvězněn byl a neslavně odevzdán dům Helmovský i s krámem proti němu ležícím Adamovi Hrad-

skému jinak komorníku I. 1596. Adam zemřel již po 3 letech a vdova jeho Kateřina rozená Peková z Římku provdala se za Jana Chvátala, jenž r. 1598. říditelem škol Tábořských byl a za bouřlivých dob i při vpádu Pasovských r. 1620 v radě městské zasedal a obezřetně obec řídil. Konfiskací statků, zbouřeným stavům českým odňatých, ztratil dva domy, ale zase je dostal, když ku katolické víře přestoupil.

Dům zůstal až někdy do r. 1655. v držení potomků Chvátalových synů Jana a Samuela. R. 1670. jmenuje se Křištof Rudlof majetníkem domu Chvátalovského a byl od r. 1667—1681. v úřadech městských. Týž dům byl Matěji Krupičkovi, zeti Rudlofova, jenž švakru svému jesuitovi Janu R. velkým dluhem zavázán byl, veřejnou dražbou r. 1696. prodán a koupil jej Ludvík Václav Hubátius z Kotnova, předek nynějších baronů Hubatiů na Kněžčích u Sušice, jenž r. 1662. erb a titul »z Kotnova« obdržel a J. M. C. rychtářem v Táboře byl. Syn jeho Ludvík Maxmilian Hubatius primas Tábořský postoupil domu tohoto r. 1725. synu svému Antonínu Václavovi Hubátiovi a manželce jeho Justině. Veřejnou dražbou dostal se tento dům r. 1768. Jakubu Lechnerovi; r. 1786 držel jej již Jan Bevetr a následujícího roku prodal Martinu Lamplovi. Majetníku tomuto byl opět dům veřejnou dražbou prodán a koupil jej Matouš Richter r. 1791., jehož vdova Rozalie jej prodala Julii Guttmansthalové r. 1802. Posléze r. 1825. opět do veřejné dražby se dostal i koupila jej Anna Waltrová, choť purkmistra zdejšího p. Kašpara Waltera, jehož dědicové posud jej drží.

Č. 160. Jan Souček prodal dům vedle Lžínského v letech 1522—1525. Vavřinci Kuthajsovi, který z dopuštění božího smrti jsa zachvácen nížádného porčení o dům a statek neučinil; purkmistr a rada města Tábora přisoudili dům jeho bratřím nedílným Janu a Martinovi synům Svokovým r. 1530. Po velikém ohni, který město Tábor navštívil, prodali tyto bratři spáleniště své vedle Duška pekaře Alžbětě Rezkové, dceři Jana Chochrdy, kteráž Jana Klúba za manžele pojala r. 1540. Klúb jenž od r. 1555.—1562. v radě městské byl, odkázal dům synovci svému Matěji Loukovi, který ještě r. 1582 dům tento držel a po něm jej zdědil syn Daniel Louka. Dědicové Danielovi prodali tento dům Janu Zoubkovi, krejčímu r. 1600. R. 1655. koupil jej Martin Zbudovský, J. M. C. rychtář v Táboře. R. 1670. patřil již dům ten Danielovi Rolantovi, jehož vdova Dorota, dcera Zbudovského nemohouc sama dům zpravovatí, prodala jej Antonínovi Marko de Presto roku 1697., jenž od roku 1714—1733. městské úřady na sobě měl. Kdy Markovic rodina dům prodala, nevíme, ale r. 1768 náležel již Františku Ladtovi, jehož dcera Anna jej prodala Bartoloměji Kučerovi r. 1784. Po dvou letech Bartoloměj pustil tento dům synu Václavovi a Václav roku 1810. synu Janovi. Jemuž r. 1827. dům jeho veřejnou dražbou prodán byl a koupil jej Matouš Sedloň, jenž ho opět prodal Josefovi Filipimu r. 1829. Po Filipovic následoval r. 1852. pan František Pecher, od něhož jej koupil r. 1867. baron Nádherný na Chotovinách.

Půlnoční strana náměstí.

V severozápadním koutě náměstí zdvihá se děkanský chrám Páně, jehož stavba nynější z r. 1516. pochází.

Dům č. 5. nedaleko chrámu Páně zprávami velmi starými se honosí. R. 1438. Tóma kolář ze Slap prodal dům vedle chrámu Vítkovi pekaři, za 6 kop a 10 grošů. Vítek jej pustil Blažkovi Rytířovu bratru r. 1446. a r. 1447. dům ten koupil Mikuláš Baroch, soukeník. Buzek Rytířovým bratrem proto

se jmenuje, že jeho bratr Jan byl vladykou, a ze Senožat u Bechyně se psal, kterou vesničku předkové jeho již r. 1216. drželi. R. 1511. držel tento dům Martin Lichvice a byl v šestipanském úřadě. R. 1537 prodal jej synu Janovi postřihači, jenž r. 1542. radním a r. 1547. rychtářem městským byl a r. 1552. zemřel. Za nedospělosti synů jeho Jana a Václava spravoval dům a statek strýc jejich Václav až do r. 1569, kteréhožto roku dům ujala dcera Janova Alžběta a hospodářem v něm učinila manžela svého Pavla Zálužského mladšího, jenž od r. 1570—1590. do šestipanského úřadu, do rady i za primasa volen byl. Po smrti Pavlově připadl Lichvicovský dům pro dluhy na obec, kteráž jej prodala ur. Anně Přehořovské, manželce Karla Přehořovského z Kvasejovic r. 1605. (viz č. 2.). Anna postoupila následujícího roku domu tohoto ur. Adamovi Keizlovi z Hollenšteina, jehož bratr Jan Pokratice u Litoměřic držel. Adam prodal dům tento r. 1613. Pavlovi Kaplíři Voster-skému ze Sulevic, J. M. C. truksasovi r. 1613. V bouřích r. 1620. Pavel Kaplíř stál horlivě k stavům českým odpořilým, pročež r. 1621. vojsko císařské nenadále do Votic přišlo, aby Pavla Kaplíře na zámku meškajícího zajalo. Pavel utekl tajnou podzemní chodbou ze zámku, uprchl přes hranice a přijal službu ve vojstě nepřátelském. Dům Pavlův v Táboře propadl fisku, od něhož jej koupil ur. Josue Kořenský z Terešova na Mezeříčsku, JMC. vrchní hejtman všech panství císařských v království Českém r. 1638. Pan Josue dům Lichvicovský následujícího roku prodal Zikmundovi Myslíkovi, svobodnému pánu z Hiršova, JMC. válečné radě, a ten téhož roku urozené paní Alžbětě Johanně Černínce, šlechtičně z Chudenic, kterou potom za manželku pojal. Dopisy této dámy viz v »Památkách žen a dcer českých.« Pan Myslík zemřel roku 1666. a zřídil poslední vůlí svou klášter Karmelitů bosáků v Pacově, kterým panství Pacovské, statek Jeníčkovu Lhotu a dům v Táboře po smrti manželky své odkázal. Byl pan Myslík na Karmelitány proto tak laskav, že mu útulku dopřáli, když v souboji generála císařského při uražení národní cti zavraždil a pomsty mocných příbuzných zavražděného se obával. Karmelitáné Pacovští vešli teprve r. 1708. v držení řečených statků a vládli jimi až do zrušení kláštera svého roku 1786. Dům svůj v Táboře prodali již r. 1777. Josefu Čížkovskému c. k. poštmistru, jemuž r. 1795. za příčinou dluhů prodán byl veřejnou dražbou a koupil jej c. k. krajský tábořský František rytíř ze Streernvitzů, jehož potomci posud ve Stříbře žijí. Manželka Františkova Anna Streernvitzová rozená z Otilienfeldu, prodala dům ten Janu Jelínkovi r. 1805. Od r. 1863. náleží p. Al. Pekárkovi rukavičkáři.

Č. 6. Vávra z rynku držel dům tento od roku 1437. až do r. 1447., kdy jej prodal Hustolesovi za 8 kop. R. 1532. Ondřej Čáslavský nově vystavený tento dům, jehož krásnou lomenicí posud zachovalou památku svou zvěčnil, sřejmarčil s domem ur. Václava Přehořovského z Kvasejovic. Pan Václav celých 30 let (1521.—1555.) zasedal v městské radě a odkázal dům svůj zeti Viktorinu Hozianovi z Morchendorfu, registratoru desk zemských, jenž jej prodal švakru svému Oldřichovi Přehořovskému z Kvasejovic r. 1559. a ten po třech letech Martinu Helmovi (viz č. 161.) Helm postoupil domu toho r. 1568. zeti svému ur. Zikmundu Pekovi z Římku, jenž pocházel z přední rodiny patricijské v Klatovech usedlé a v Táboře kupecký závod měl. Pek prodal dům Pavlovi Beničovi a ten r. 1583. Samuelu Fučíkovi, po němž jej zdědila dcera Kateřina a do něho přijala za hospodáře muže svého Bernarta Šturmia, mistra svobodných umění r. 1592. Šturmius jej sřejmarčil s domem Martina Fabra r. 1595. Se vdovou Fabrovou Johannou dostal r. 1618 dům její druhý manžel Daniel Valenta, městský radní v letech 1627.—1637., kterého

žena jeho Johanna přežila a dům odkázala Martinu Klementovi Faberovi z Weinberka, mistru filosofie a syndikovi města Tábora vnuku svému r. 1665. Kateřina ovdovělá Faberová prodala dům Janu Hietzenhammerovi a ten r. 1716. Ferdinandu Gallovi. Johanna ovdovělá Gallová, provdaná Compagnonová, pustila dům trhem Janu Sebenáři r. 1733. Sebenář byl 17 let ouředníkem při krajské kase kontribučenské, od roku 1712 v radě zasedal a císaře Karla VI. v Táboře latinskou řečí uvítal. Roku 1737. byl Sebenář povýšen za šlechtice erbovního s titulem »z Herrnfelsu« a rodina jeho teprve roku 1865 po přeslici vymřela vdovou po někdej. gubern. radovi Karlu Neumannovi. Obraz pana Sebenáře, dar zemského poslance p. Dra Braunera, spatřiti můžeš posud v purkmistrovské zdejší kanceláři.*) Po smrti Sebenářově r. 1773. prodán byl dům pro dluhy a koupil jej pan Jan Hartmann, filiální výběrčí kraje Bechyňského, oddělení Táborského. R. 1790. byl opět tento dům ve veřejné dražbě a koupil jej Jan Veselý, od jehožto potomků jeho nabyl p. Jan Ctibor r. 1829.

Č. 7. Václav Beran, radní městský (1516.—1526.) prodal tento dům, který od Prymle byl koupil, Ondřeji Čáslavskému r. 1532., jenž v ten trh pustil Vavřince Vulkána, který v úřadech městských od r. 1530—1553 byl. Po Vulkánovi zdědil dům Jiřík Strus a prodal r. 1567. Zikmundovi Pehovi z Římků, jenž jej pustil Oldřichovi Přebořovskému, od něhož se synovci jeho dostal Karlovi Přebořovskému r. 1590. Od Karla jej koupil Tomáš Mach, měšťan města Mostu, r. 1594., po němž následoval Jan Přebořovský z Kvasejovic a na Přebořově a po Janovi ur. Johanka Benedová z Královic a na Vilémově, kteří všichni tři majitelé za jeden rok se vystřídali. Johanka dům ten prodala prostřednictvím zetě svého ur. Petra Pavla Hozlaura z Hozlaur a na Oustrašicích r. 1596. Janu Zálužskému a ten r. 1600. ur. Anastazii Vítové z Královic a na Dubě (na Táborsku). Od Anastazie dostal se dům ten r. 1620. ur. Benigně Dvořecké, rozené Buzitické z Buzitic a ta jej prodala r. 1623. paní Lidmile Pechlarové, rozené Novohradské z Kolovrat. Lidmila odevzdala dům manželovi svému, Maxmilianovi Pechlarovi z Memminku a na Pošné, jenž jej prodal r. 1635. Janu staršímu z TalMBERKA na Smilkově, Chotěticích a Koutech, J. M. C. radě komorníku, soudci zemskému a nejvyš. kammistru v král. českém. Dcera Janova, Johanka Kateřina, provdaná za dona Martina de la Saga-Paradis, pána na Černovicích a Štíříně, kšaftem svým r. 1672. odkázala tento dům Janu Jonášovi, jenž jej prodal r. 1676. rytíři Petru Kochovi na Hrobech, poručíku polní artillerie a ten jej pustil ur. Václavu Pergerovi z Rosenwertu na Chvalkově. Rytíř Perger dům tento Paradisovský řečený, prodal r. 1694. Tobiaši Suchomelovi a ten téhož roku Václavu Fabrimu, J. M. C. rychtáři v Táboře od r. 1699—1712. Po smrti Fabriho připadl tento dům na jeho vnuka Františka Sebenáře z Herrenfelsu, jehož vdova Františka, provdaná Mitterbachrová, jej ve veřejné dražbě r. 1776. koupila a až do r. 1796. držela, kdy jej prodala Janu Filipovskému. Ve veřejné dražbě r. 1838. koupila dům ten pí Kateřina Jelínková, po níž jej zdědila pí Marie Jelínková.

Č. 8. za dřívějších dob 2 domy nevelké obsahovalo i vyčteme jejich majitele dle pořádku, jak vedle sebe stály: nejdříve prvního domu vedle nynějšího č. 7. a potom druhého domu, jenž sousedil s nynějším č. 9.

Č. 8. A. Urozený vладыka Jan Kanický z Čachrova tento dům vedle Beranova prodal Janu Stejskalovi r. 1528. V narovnání, které ur. Kašpar

*) Nyní v městském museu. — J. K.

Menšík z Menšteina se tchýní svou Markétou Stejskalovou učinil, připadl p. Kašparovi tento dům r. 1576. a podle něho dlouhá léta Menšíkovským se nazýval. Pan Kašpar byl v l. 1564—1584 městským radním a zároveň od r. 1569 nad ungeltem ustanoven. Třetí manželka Kašparova Ludmila, rozená Přebořovská z Kvasejovic, po smrti manžela svého, provdala se za ur. Jakuba Bílského z Bílska a přijala ho do svého domu za hospodáře i zeměla r. 1595. Dcera Jakubová Anna prodala dům r. 1623. ur. pí. Lidmile Pechlarové, o které při předešlém domu řeč byla. Oba tyto domy č. 7. a č. 8. A., majíce stejné majitele, stejné sdílely osudy až do r. 1672., kdy p. Johanka hraběnka Paradisová kšaftem jej odkázala Janu Jonášovi. Jonáš jej pustil r. 1699. Václavu Fabrimu a ten r. 1700. Janovi de Chardonovi, synu Rudolfa de Chardona, nejvyššího velitele krále španělského v Miláně a měšťana Táborského. Jan následujícího roku dům opět dřívějšímu majetníku prodal. Václav Fabri dům tento spojil s následujícím a oba dal svému zeti Janu Antonínu Sebenáři z Herrnfelsu r. (1812.) (1712.) do knih městských zapsati.

Č. 8. B. Dům tento patřil ode dávna měšťanské rodině Hrušků, kteří predikátu »z Trhova« r. 1575. Jenemu Hruškovi řečeném Stokop vdova Dorota, která ještě r. 1570. v držení domu toho byla. Po ní dům obdržela dcera Dorota, provdaná za Jana Bouchala, jenž za svého krátkého věku dům prohospodařil, tak že tento po smrti Dorotiny r. 1599. pro dluhy prodán byl. Koupil jej Melichar Fišer a držel ještě r. 1616. Roku 1623. byl zde domácím pánem Jan Poznaňský konvář a prodal jej r. 1639. Oldřichu Skuhrovskému ze Skuhrova na Louňovicích a Zvěstově, hejtmanu kraje Bechyňského. Pán tento, jenž byl posledním rodu svého, prodal majetek svůj v Táboře r. 1646. pí Kateřině Markétě Vítové rozené z Řičan, manželce Viléma Fridricha Vity ze Rzavého na Záhoří, která mimo tento dům ještě 3 jiné v Táboře měla a polí s dostatek si nakoupila. Po ní dědil příbuzný její Petr Vilém z Řičan a na Struhařově, hejtman kraje Vltavského, jenž majetek svůj v Táboře r. 1667. prodal sestře Evě provdané za rytíře Albrechta Manerbia z Mantovy. Dům tento spustl i koupila jej obec, která zde nějakou kancelář umístila, podle níž dům ten kanceláři nebo dle předešlého majetníka domem Řičanovským se nazýval. Od obce jej koupil r. 1699. Jan Fabri a r. 1700. prodal Janovi de Chardonovi. Spolu s předešlým domem de Chardon jej zase prodal dřívějšímu majetníku a ten jak nahoře řečeno, oba domy v jeden spojil.

Spojené tyto dva domy koupil po Sebenáři ve veřejné dražbě Jan Antonín Votápek z Ritterwaldu, J. M. C. rychtář král. města Tábora r. 1773.

Nedržel tento dům nový majetník než 6 let a prodal jej opět Františku Helmovi staršímu písaři radnímu r. 1779. Po osmi létech následoval opět jiný majetník František Nepomucký, jenž roku 1807. dům prodal zeti Janu Stulíkovi a ten r. 1810. Václavu Kučerovi. Vdova po Václavovi Barbora, provdaná Hrubšová, pustila trhem ten dům MDra. Petrovi Majerovi, krajskému lékaři Táborskému roku 1829. Po Majerovi ujal jej zeť jeho p. František Bárta, měšťan zdejší.

Č. 9. Vít Kvintín převzal statek po Janu Kvintinovi, tchánu svém, r. 1523. a zároveň i tento dům, kterýž po něm dědil syn jeho Jakub Kvintín, jenž jej prodal r. 1571. Jiříkovi Zadražilovi. Po 11 létech koupil jej urozený Šimon Hraběšinský z Hraběšína, syn buď Matěje Hr. z Hr., který zde v Táboře též r. 1543. dům svůj měl, nebo Havla Hr. z Hr. v l. 1535—1558 připomenutého. Pan Šimon držel statek Onšov a tam v kostele pochován jest r. 1583.

Se Šimonem sešla tato vladycká rodina po meči a dcera jeho prodala dům po otci zděděný r. 1588. šlechtičně Johance Tetaurové rozené ze Rzavého. Dcera její Bohuslava Kálenicová rozená z Tetova, přijala do toho domu za hospodáře muže svého ur. Bohuslava Kálenice z Kálenic a na Veselé r. 1602. Roku 1609. pánům literátům Táborským zvod se stal na tento dům a prodali jej mistru Janu Chvátalovi a ten r. 1615. Bohuslavovi nejstaršímu a prodali jej Vítovi ze Rzavého na Chotovinách, hejtmanu kraje Bechyňského. Vilém mladší Víta ze Rzavého, výběrčí posudného v kraji Bechyňském, koupil ten dům od Bohuslava r. 1616. a prodal jej manželce své Kateřině Markétě rozené z Říčan r. 1623. Pí Kateřina odkázala tento dům jako předešlý č. 8. B. Petru Vilémovi z Říčan, po němž se dostal Albrechtu Manerbiovi a ten jej prodal r. 1670. panu Jiřímu Radeckému z Radce a na Úhrčích, prapradědu slavného maršálka Jana Radeckého. Synové Jana Jiřího Křištof a Petr, svobodní páni Radečtí z Radce též dům pustili r. 1699. kontribučenské kasse sousedské města Tábora. Kdy obce dům ten prodala, nevíme. R. 1787. držel jej Frant. Nepomucký, jehož potomci až do r. 1851. zde vládli. Toho léta jej koupil p. Václav Stárek a dědil po něm zeť p. Matěj Vojta, hostinský.

Strana východní.

Č. 10. Po urozené pí. Anežce Nedrahovské rozené z Nasavrk zdědila dům vedle Václava Pušky sestra její Dorota, manželka Jana Mniška, a prodala jej r. 1528. Janu Pasířovi, synu Jana Koláře. Dědičným právem připadl dům tento Jakubu Tučkovi, který si zaň vyměnil dům Michala Noska r. 1572. Poručníci děti Noskových prodali dům Pasířovský r. 1558. Pavlu Třebickému, s jehožto dcerou Annou přešel na Jiřího Lininka, zlatníka z Vismaru r. 1612. Od nápadníků Lininkovských převzal jej r. 1641. Jan Hájek Oumonínský (městský radní v l. 1641—1655.), po jehož smrti r. 1660. prodán jest Ludvíku Maxmiliánovi Hubatému. Syn jeho Ludvík Václav Hubatius z Kotnova kšaftem jej odkázal opět synu svému Ludvíku Maxmilianovi H. z Kotnova, od něhož přešel trhem na Jana Forstera r. 1697. V držení Forsterů zůstal ten dům skoro 150 let a vystřídali se na něm Jan, Jakub, Václav a František Forsterové. R. 1846. koupil ten dům p. Gabriel Fuhrman, po němž jej ujal syn jeho a nynější majitel p. David Fuhrman kupec.

Č. 11. Jan Hůša, JMC. rychtář v Táboře, byl r. 1554 pánem na tomto domě, který jeho vdova Ludmila dcera připomenutého při č. 2. Bernarta Kozy r. 1583. prodala Janu Třebickému. Muže tohoto proslavili souvěkovci co přítele škol Táborských i zasedal v l. 1588.—1601. v radě našeho města, jehož primasem po mnohá léta byl. Syn jeho Jan prodal otcovský dům r. 1631. měšťanu zdejšímu Janu Nokrelovi de Claromonte. Nápadníci Nokrelovští pustili jej 1677. Ludvíkovi Hubatému, primatoru král. města Tábora, jehož dědicové postoupili domu tohoto bratru svému Ludvíku Hubatíovi r. 1710. Říkali tomu domu Žánovský bezpochyby podle francouzského křtícího jména Jana Nokrele. Ludvík Maxmilián Hubatius jej prodal Antonínu Morlovi, důchodnímu Táborskému r. 1719., který zde domácím pánem byl ještě r. 1743. Po 40 létech vládla na tom domě pí Barbora ovdovělá Richtrová, která spolu se svým synem Vincencem, farářem Kladenským, jej pustila roku 1810. Františku Svobodovi. Dvacet let byl v rukou nového majetníka a přešel potom v držení Jana Havlíka, který jej prodal Františku Duchkovi. Vdova Duchková Marie jeho postoupila r. 1844. p. Antonínu Fresslovi, po němž následoval r. 1863. p. Vlačiha, hostinský.

Č. 12. Václav Kamenický, nejstarší nám známý majitel tohoto domu, byl v radě městské od r. 1522.—1539., načež dědicové jej pustili Janu Šteflovi. Pro dluh, kterým byl Štefl povinován JMC. za posudné, prodal dům svůj Pavlovi, synu Mikuláše Káby z Pacova r. 1567. Pavel zasedal v městské radě (v l. 1586.—1593.) a zemřel r. 1613. i ujala dům dcera jeho Anna provdaná Trnková, po jejížto smrti r. 1667. dědicové Kábovský dům Samueli Poznaňskému prodali. Držel jej Samuel až do r. 1682., kdy koupil se dostal Josefu Andreatymu, avšak po 4 létech opět nového majetníka obdržel Václava Hubatého. Hubatý byl od r. 1699.—1729. obecním starším města Tábora a přes 30 let na tomto domě vládl, za který teprve r. 1720. si vyměnil jiný dům s Ludvíkem mladším Hubatiem z Kotnova, jenž jej v krátké době prodal Františkovi Voračickému svobodnému pánu z Paběnic. Ode dcery pana Voračického Marie Terezie Malovcové svobodné paní z Malovic a na Petrovicích jej koupil roku 1743. Jan Antonín Votápek, obročník města Tábora. Později obdržel pan Votápek predikát z Ritterwaldu, byl císařským rychtářem v Táboře a držel statky Chvalkov a Měšice. Dům často jmenovaný prodal své ženě Ludmile r. 1780. a ta ovdověši r. 1782. prodala jej Františku Hübrovi, od něhož po dvou letech opět se dostal Votápkovic rodině, totiž Antonii Votápkové z Ritterwaldu, manželce Jana Votápka, purkmistra král. města Tábora.

Po 22 letech byl novým pánem na tomto domě František Svoboda r. 1806., jenž později i sousedního domu, jak jsme již při č. 11. řekli, nabyt. Syn jeho Karel prodal svůj dům Lukáši Pillerovi, c. k. guberniálnímu radovi, hejtmanu kraje Táborského r. 1832., jehož památku sady při městě Táboře od něho založené vždy připomínati budou. Pan Piller po 5 létech pustil dům tento knihkupci p. Aloisiovi Landfrasovi.

Č. 13. Kateřina ze Strkova, vdova po kramáři Bartošovi, dům svůj vedle Václava Kamenického na rynku dala Pavlovi Vlaskému ze Sionu r. 1535., jehož vdova Kateřina prodala též dům r. 1543. Samuelovi Fučíkovi, postřihači, který v l. 1542.—1550. radním města Tábora byl. Po smrti Samuelově koupil ho nabyt Jiří Kantor r. 1558., jenž v tento trh následujícího roku pustil Annu Slanařku a ta přijala manžele Pavla Nikodémů r. 1561. za hospodáře do svého domu. Roku 1569. pro dluhy veliké prodala jej Slanařka ur. Janu Sádlovi z Vrážného, který po pěti letech jeho postoupil ur. Oldřichovi staršímu Malovci z Malovic a na Borotíně. Ani pan Malovec dlouho dům ten nedržel a již po dvou letech r. 1577. byl zde nový domácí pán Abel Šmukýř jinak Roland nazvaný. Rolandovic rodina 70 let dům ten držela a pokud v Táboře Rolandové byli, úřady městské na sobě měli. R. 1647. prodali Adam Roland a Kateřina Kohoutová v Pelhřimově dům po svém otci Abelovi zděděný Křištofovi Hermonovi, kupci zdejšímu (viz č. 4.) a po Hermonovi následoval Samuel Nogrel (v l. 1678.—1687. radní městský), jehož vdova Anna Veronika kšaftem svým odkázala dům ten kostelu zdejšímu, ale JMC. rychtář Václav Fabri jej prodal Melicharovi Timakovskému r. 1697. Timakovský zasedal často mezi staršími obecními a v radě města Tábora (v l. 1695.—1737.); nadělal ale tolik dluhů, že dědicové dům po smrti prodali, aby právi byli věřitelům i koupila jej Anna Dukátová r. 1744. Novou majetkyní tohoto domu jmenuje se r. 1791. Anna Václavová, po níž následovali Jakub a František Forsterové, otec a syn, z nichžto poslední prodal dům svůj r. 1840. kněhkupci p. Aloisiovi Landfrasovi, jenž č. 12. a 13. zbořil a na místě jich jeden dům zcela nový a nádherný o 2 poschodích postavil a posud drží.

Č. 14., č. 15., č. 16. spojena jsou nyní v jeden dům bývalý c. k. krajský úřad a nynější c. k. politické okresní hejtmanství.

Č. 14. Na domě tomto seděl již r. 1543. Adam Čáp, jehož rodina mezi předními v městě vynikala. I předchůdcové i potomci Čápoři v radě městské zhusta se jmenují, jak sám pan Adam, jenž od r. 1543.—1562. radním byl. Vystřídali se zde Adam, Anna, Pavel a Ludmila Čápořic až do r. 1640., po němž brzo nový rod se zde uhostil. Jan Pavel Třebický, nový majetník tohoto domu, když zemřel, vdova Lidmila po druhé za jistého Smiřického se provdala, který ale od ní do světa ušel. Lidmila nemohouc dům sama spravovati prodala jej Ludvíku Hubatíovi z Kotnova r. 1688., jenž ho po 3 letech zeti svému Jiřímu Rychlíkovi postoupil. Muž ten byl dlouhá léta syndikem města Tábora i zachovala se nám jeho zajímavá korespondence s četnými přátely po Čechách, která jasným světlem ozařuje tehdejší poměry života městského v naší vlasti. Psaní jeho a osobu zůstavili jsme zvláštní monografií.*) Když r. 1734. zemřel, zdědil dům jeho Karel Tobiáš (o němž jsme při č. 2. byli mluvili) a držel až do r. 1747., kdy ve veřejné dražbě jej koupil Matěj Hofmann, po němž zdědil dům syn Antonín a prodal Kateřině Bugové r. 1791. Matka Kateřina a syn Antonín vyměnili si domy roku 1806., načež Antonín dům až do roku 1830. držel, kdy jej c. k. eráru prodal.

Č. 15. Poručníci Václava, sirotka pozůstalého po Duškovi pekaři, prodali spáleniště domu tohoto sirotka Ondřejovi řezníku, zeti Mikuláše Kameníka r. 1560. Téměř 80 let zůstal ten dům v držení rodiny Kameníkové a teprve r. 1637. prodali Jan a Judita sirotkové po Jeronýmu Kameníkovi dům Kameníkovský ur. šlechticně Zuzaně Černínové z Chudenic roz. Homůtce z Harasova na Pacově, Choustníku, Bělé, Mnichu a Radeníně, manželce Jana Č. z Ch. »Památky žen a dcer českých« chovají v sobě mnoho listů této dámy, z nichžto dobromyslnost, mateřská láska, soucit se zuboženou vlastní a jindy zase humor roztomilý této paní na jevo vychází; listy šlechticny Černínové jsou pravé perly této sbírky a pro okolí města Tábora prvou pokladnou domácích zpráv z tehdejších dob. Po smrti Zuzany, která v chrámu Páně Radenínském r. 1654 pochována byla, zdědil náš dům hrabě Heřman Černín z Chudenic, zakladatel slávy a majetku posud kvetoucí hraběcí rodiny Černínů z Chudenic. Dcera jeho Eva Polexina provdala se za svobodného pána Albrechta Kapouna ze Svojkova, podruhé za Jana Viléma syn její Sigmund Kapoun ze Svojkova na Vodici, Oblajovicích a Těchobuzi, jenž jej prodal Václavu Klouzalovi, primatoru města Tábora r. 1691. a Klouzal téhož roku ještě pustil jej Václavovi Nebuškoví. Vdova Nebušková s frejmarčila dům svůj s domem Melichara Tallmanna roku 1712. S ovdovělou Kateřinou Tallmannovou směnila opět vdova Anna Lehnerová dům a směněný prodala Tomáši Kvěchovi r. 1757. Anna vdova po Kvěchovi postoupila ho zeti svému Janu Leisnerovi r. 1793., od něhož dům ten získal c. k. errár r. 1833.

Č. 16. Jan Čulík prodal spáleniště domu svého Václavovi Zálužskému ze vsi Celkovic r. 1532. a odebral se do Prahy, kde rodina jeho praedikatu z Hradiště nabyta, též kterého rodáci zdejší Kozové a Těžci (jimž posledním dům fil. doktora Maška za kostelem náležel). Zálužský byl praotec pozdější erbovní rodiny Zálužských z Helfenšteina, o níž v tomto článku častěji řeč

*) Nedošlo k ní. J. K.

bývá; shořený dům svůj znovu postavil a držel po celý život, teprve od Anny vdovy koupil jej Ondřej Topinka r. 1554. Topinka byl měšťanem na slovo vzatým za svého času a často v radě městské zasedal, nezdá se ale, že dobře hospodařil, poněvadž žena jeho ur. Rozina z Vratišova věno své si pojistiti dala r. 1561. na našem domě, který ze 3 domů Topinkovi posledním zůstal, až i ten prodal Janovi Šnoblovi r. 1572., jenž ho téhož roku postoupil Janu Kryffovi, mlynáři z tak řečeného Kryffova mlýna, kde nyní mlýn p. Nebušky jest.

Od vdovy jeho Doroty dostal se Topinkovský dům Jakubovi Řounkovi sladovníkovi r. 1590.; Kateřina vdova Řounkova jej odkázala zeti svému Pavlu Churánkovi 1589. Baltazar Nerik prodal dům ten r. 1632. urozené šlechticně Zuzaně Černínové z Chudenic i měly od r. 1632.—1641. oba domy, jak č. 15. tak č. 16. stejné pány a stejné osudy. Pan Václav Klouzal, primator města Tábora od r. 1686.—1714., č. 15. prodal, ale náš dům sobě ponechal a držel jej až do své smrti kolem 1716. Jak po Rychlíkovi (viz č. 14.), tak po Klouzalovi, zůstala korespondence zajímavá a svého času obě uveřejníme.*) Nezbylo žádných dětí po p. Klouzalovi a proto dům jeho ve veřejné dražbě prodán Karlu Tobiášovi, který tímto domem již třetího nabyt na náměstí. Po smrti Karlově prodáno bylo č. 16. opět veřejnou dražbou i koupil ten dům Brňo Grygar, kupec Táborský r. 1747. Grygarové na tom domě vládli 80 let. Teprve Blažej jej prodal r. 1826. várečným měšťanům král. města Tábora, od kterých jej koupil Jan Brunner r. 1827. a prodal c. k. eráru r. 1833.

Č. 17. Mikuláš střelec z rynku prodal svůj dům Jakubu pekaři od fortny k rybníku příjmím Sklenáři r. 1531., vdova jeho Lidmila postoupila domu toho Janu Šnoblovi r. 1572. Šnobl držel též nynější hostinec »u zlatého hroznu« na předměstí a obdržel pro své zásluhy praedikát: »Choustníka nad Jordánem.«

Neměl ten dům než 6 let i pustil jej Izaiáši Praskačovi r. 1578. Se vdovou Praskačovou Kateřinou obdržel dům často jmenovaný Ludvík Oberdorfer, malíř z Cáhlova v Rakousích, jehož malby ještě v kancionálu utraquistickém při zdejších děkanském chrámu Páně, v cechovní knize zdejšího pořádku knapovského a na několika městských knihách se zachovaly o prostředním nadání svědčice. Když zemřel, vdova Kateřina prodala též dům pekaři Janu Milotovi r. 1591. Po smrti Milotově koupil jej ur. Adam Pivuhotský z Bialoblot, jenž také v Mladé Vožici dům měl a púrkmistrem byl na stříbrných horách Ratibořských, ale zde v Táboře dlouho nepobyl, neboť již r. 1626. vládla na něm Kateřina Truhová. Truhovic rodina oblíbila sobě dům tento tak, že přes 50 let zde zůstala a po Kateřině Petr starší i Petr mladší se vystřídali. I když r. 1687. Petr Truha dům ten prodal, nebyl cizím nový majetník jeho, nýbrž vlastní švagr Josef Andreaty mistr zednický, kterého žena Kateřina přečkavši, znovu se provdala za Petra Slavíka a dům svůj rodný jemu pustila r. 1711. Dcera její Anna Slavíková dům Truhovský směnila s domem Františka Erbeny r. 1720. Erbenové zde sídlili až do r. 1799., kdy Jan Erben za svůj dům si vyměnil dům Karla Pražáka. Nový majetník pozdržel se jen 10 let na tomto domě a roku 1809. vládl zde již Karel Padovec, jehož syn František ho postoupil p. Matěji Fučíkovi roku 1842. Po Fučíkovi ujali dům ten dědicové Köchrovští roku 1871.

*) Nedošlo k tomu. J. K.

Č. 77. Dům tento byl po celé 16. století v držení rodiny Vaverkovic a vystřídali se zde Jan (r. 1519.) a opět Jan (r. 1554.) a Václav Veverkové, po němž vdova Lidmila jej zdědivši odkázala r. 1611. zeti svému Samuelu Slováčkovi. R. 1621. vystěhoval se Samuel se zbytky posádky stavovské z Tábora a dle nařízení Karla knížete z Lichtenšteina uveden v ten dům Ludvík de Laborda, důstojník ve vojstě rakouském r. 1622. Jeho syn Ludvík prodal týž dům Dorotě manželce Ludvíka Svobody r. 1641., po němž dům ten drahný čas Lukáškovským se nazýval. Po Svobodovic rodině usadili se zde r. 1675. Paušové, z nichžto Jan, když r. 1688. zemřel, synovi Jiřímu dům otcovský připadl. Kdy majetkem Paušů tento dům býti přestal, nevíme; Jan Hitzenhammer prodal jej r. 1729. Josefu Tonionovi de Paul et Solio, rodáku Vodňanskému a kupci v Táboře sedlému. Tonion týž dům pustil švakru svému Františku Votápkovi r. 1737. Od Votápků jej koupil Vojtěch Suchomel napřed pro syna Matěje r. 1760. ale později r. 1763. odevzdal jej synu Josefovi. U tohoto dům dlouho nezůstal a prodán již r. 1778. Františku Helmovi, o němž jsme nahoře při č. 8. B. mluvili. Helm v kratší ještě lhůtě než Suchomel pustil jej r. 1779. Karlovi Pokornému. A jakoby z ruky do ruky dům tento jíti měl, již opět r. 1791. Pokorný jej prodal Karlu mladšímu Pražákovi, který přes 50 let jej držel. R. 1849. ujal ten dům zeť Pražákův p. Jan Živna, po němž následoval r. 1859. jeho zeť p. Václav Boháč. Od r. 1866. jej drží pan Jindřich Rein, kupec.

Č. 78. Jan Bílek prodal dům na rynku po ohni zase vzdělaný podle domu Kosařovského na němž Jaroš Chřest seděl, Janovi synu Vondráčkovu ze Lhoty r. 1534. Jan dům ten brzo zase nechal Janovi Zarathúskému jinak Podlahovi, jenž jej pustil zeti svému Matěji Hladíkovi r. 1536. Hladík náležel mezi přední měšťany Tábořské a zhusta do rady zvolen býval, zvláště v letech 1548.—1561. Vdova jeho Markéta nebyla dobrou hospodyní poněvadž na dům 198 kop míš. dluhu nadělala a když platiti nemohla, rukojmím svým utekla z Tábora r. 1569. S povolením c. k. místodržících prodali rukojmivé její dům, který koupil Pavel starší Zálužský. Vdova Zálužského Anna postoupila r. 1574. domu svého Oldřichovi Přehořovskému z Kvasejovic (viz č. 6.), po němž jej zdědil synovec jeho Karel Přehořovský z Kvasejovic (viz č. 5.) a odevzdal synu svému Adamu Kechlovi z Hollenšteina r. 1614. Dcera Kechlova Helena provdala se za Eliáše Maggaueru a jemu dům odevzdala, jenž jej prodal Janu Antonínu knížeti z Eggenberku na Chýnově, Krumlově a Orlíku r. 1637.

V této rodině, po níž dědil slavný knížecí rod Švarcenberků, zůstal dům Kechlovský až do r. 1714., kdy jej od Marie Arnoštky kněžny z Eggenberku roz. kněžny ze Švarcenberku koupil Karel Tobiáš, ale hned následujícího roku prodal Janu Hietzenhammerovi. Po tom držel Kechlovský dům František Tonion de Paul et Solio, otec Josefa při předešlém čísle vzpomenu-tého a prodal jej r. 1741. Janu Schuldesovi. Celých 60 let Schuldesové zde panovali až r. 1801. magistrát Tábořský ve prospěch sirotků, pozůstalých po Hynkovi a Veronice Schuldesových, dům ten prodal veřejnou dražbou Karlu staršímu Pražákovi koželuhovi, který též dům č. 17. na náměstí měl. Pražák ho postoupil zeti svému Janu Hromádkovi r. 1833. a ten r. 1840. lékárníkovi zdejšímu Janu Schuhovi, jenž dům ten celý přestavěl a o dvě poschodí zvýšil. Po otci následoval syn Adolf († 1870.), jehož vdova jej prodala r. 1873. nynějšímu majiteli lékárníku p. Hugovi Suchomelovi.

Č. 79. Markéta Kosařka prodala Kosařovský dům Jarošovi synu Chřatovu r. 1533., po kterém se dostal Janu Vorlovi. Vorel pocházel z mlýna Kriffova, byl v radě městské v letech 1567.—1574. a dosáhl pro sebe i bratra Simeona erbů a praedikátu: »z Kozího hradu« r. 1563. Dům zanechal bratru Simeonovi, jenž delší doby již hejtmanem na Mladé Boleslavi byl a městu rodnému se odcizil; proto také dědictví své v Táboře dům s příslušenstvím prodal Jiříku Holubovi ručníkáři r. 1579. a koupil si deskový statek Vtelno Jizerní u Mladé Boleslavi. Jiřík byl městským radním v letech 1570.—1586. a měl dceru souseda svého Annu Hladíkovu za manželku, která muže svého přeživši za Daniela Čápa se provdala a jemu i dům kšaftem r. 1591. odkázala. Po Danielovi dědil dům tento hostinský »u černého orla« řečený syn Pavel, který jej r. 1611. pronajal švakru svému Janu Zálužskému (viz č. 7.), jenž první praedikátu »z Helfenšteina« v l. 1611.—1620. dosáhl. V rodině Čápovic zůstal černý orel až do smrti Adama Viléma Čápa r. 1674. Domu toho dosáhl potom Jan Procházka, (držel jej již r. 1701.) po jehož smrti dcery Bětuška panna a Kateřina provdaná Huttarová jej prodaly i s obrazem Marie Klokotské Františku Böhmovi r. 1711. Již r. 1735. byl zde opět nový majitel Jakub Padovec, jenž dům svůj pustil r. 1759. Matěji Müllerovi, po jehož smrti prodán dům Böhmovský Martinu Sedloňovi r. 1768. Vdova Sedloňova Anna provdala se před r. 1802. za zdejšího měšťana Václava Němečka a muže svého do domu za hospodáře přijala. V letech 1833.—1840. držela tento dům Monika Listopadová, po níž zde sídli pp. Vojtěch a Karel Suchomelové až do roku 1866. kdy jej manželé Živnovi p. Antonín a pí Antonie koupili.

Č. 80. Martin Hubáček s Annou Měšečnickovou prodali dům, který jest měla Anna vedle Kosařova domu, Matouši Capouškovi r. 1521. Capoušek podržel jej jen 5 let a postoupil ur. Burianovi Votickému z Votic. Pan Burian byl posledním rodu svého a městu Voticům hojná dobrodiní proukázal, zvláště jim právo dal, aby volně své statky prodávati a jinam se přestělovati mohli. Dům svůj či lépe řečeno spáleniště Měšečnickovské prodal kožišřáku Matěji Krásnohorskému r. 1540. Od Matějových dítek koupil jej Jan Čouzek r. 1580. a postoupil Danieli Hladíkovi r. 1591. Po Danielovi byl pánem na témž domě syn jeho Václav a pustil jej Natanaelu Klynikovi r. 1610. Když odpor města Tábora proti císařským přemožen byl, vystěhoval se se Slováčkem (viz č. 77.) i Klynik a dům jeho udělen pověstnému v Čechách donu Martinu Hoef-Huertovi, který ze sprostého řemeslníka a žoldnéře štěstím válečným až na hodnost pána korouhevniho se povznesl, Kolínek a Velhartice držel, město Písek s vesnicemi. Hvozď královský a město Kašperské Hory v zástavě měl. Pověst ale špatnou po sobě zanechal, tak že v přísloví vešlo porovnání: »Huerta poberta« a rčení: »tot hůře než za Huerty«. Po jeho smrti provdala se jeho dědička a nevlastní dcera Anna Vejdovna z Moldavy za Jindřicha purkrabího z Donína, pána na Solnici, Velharticích; Neustupové a Miličíně, po němž dům ten přijmí Zdonínovský obdržel. Anna koupila od obce r. 1634. i sousední dům č. 81., než oba své domy majitelé tak zadlužili, že připadly po jejich smrti r. 1655. věřiteli Fridrichu Kölblovi z Löwengrünu, jehož vdova Lidmila je kšaftem odkázala Martinu Ignáciovi Pechrovi z Wartenfeldu, poštmistru v Milčíně. Od pana poštmistra dostaly se oba domy obci Tábořské r. 1668., při kteréž zůstaly až do r. 1701., kdy je Jan Emmert, apatékář koupil. Vdova jeho Anna podruhé se provdala za Stunu apatékáře, ale opět záhy ovdověla a dům i s apatékou prodala r. 1716. Josefu Schmiedauerovi ze Schmetau, rychtáři městskému. Než téhož ještě roku prodán byl novému majetníku jeho dům veřejnou dražbou i dosáhl

ho Karel Schindler, knížecích Švarcenberských hor správce, jenž jej pustil Tomáši Bezděkovi, staršímu syndikovi města Tábora roku 1753. Bezděka oba domy v jeden spojené, opět rozpojil a dům č. 80. vyměnil s domem Doroty Uhrové r. 1746., kteráž jej zase vyměnila s domem Josefa Scheilla r. 1760. Po Schellovi prodán tento dům veřejnou dražbou Karlu Tobiášovi r. 1786., jenž domem tímto čtvrtého domu na rynku nabyt, avšak již r. 1790. manželům Josefovi a Anně Veselým (viz č. 6.) prodal, kteří ho postoupili Janu Ungrovi, vlastnímu synu Anny Veselé r. 1793. Po 10 letech byl již Václav Stárek, měšťan a řezník na tomto domě pánem a teprve r. 1851. prodal jej nynějšímu majiteli p. Antonínu Živnovi, kupci a městskému radnímu.

Č. 81. Nejstarší nám známý majetník tohoto domu byl Václav Pytel, jenž leta 1560. zemřel zůstaviv syna Řehoře. Manuál purkmisterského úřadu Táborského zhusta připomíná Řihu Pytla co nezbedu a buřiče, jenž s manželkou pořád se hašteřil a se sousedy ustavičné sváry měl a pro neváznost řečí i skutků vícekrát ve vazbě seděl. Ano věc tak daleko došla, že r. 1566. i města prázden býti měl, ale na vysokou přímluvu spoluobčanů svých a na veliký základ peněžité předce v městě ponechán byl. R. 1589. nepokojný tento občan zemřel a s jeho vdovou Alžbětou dům ten dostal Křištof Načeradský r. 1589. Pan Křištof napravil vzorným chováním svým zlou pověst tohoto domu a jeho obyvatelů, zasedal v letech 1589.—1602. v radě městské a byl k erbů i predikátu Šudů ze Semanína přijat. Když zemřel r. 1609., odkázal mimo 100 kop, které manželce věnoval, veškeren statek svůj obci, knihy pak Janu Choreltaovi (viz č. 161.). Dům jeho koupil po dvou letech od obce Kašpar Šárek Zvěrotický, o kterémžto zevrubných zpráv nemáme. Od roku 1634. do r. 1746. sdílel dům tento s předešlým stejné osudy jak nahoře jsme pověděli. Posledního roku, když Tomáš Bezděka dům č. 80. směnil s jiným domem, č. 81. si nechal a teprve vdova jeho Terezie prodala dům ten r. 1773. Janu Kvěchovi. V rodině této zůstal dům až do r. 1867., kdy jej dědicové po p. Albínu Kvěchovi prodali p. Jos. Effmertovi, měšťanu zdejšímu a skladníkovi c. k. tabáku.

Č. 82. Dům tento náležel spolu se sousedním domem č. 83. rodině Kučerů ze Strkova, která statky Trkov (na Sedlčansku) a Zahrádku (u Pacova) držela a jako Přehořovští z Kvasejovic mezi první patricijské rodiny našeho města náležela, kde již r. 1465. praotec její dům si zakoupil. Václav, o němž jsme nahoře mluvili při č. 2. a č. 3., prodal Trkov Mikuláši Hroškovi ze Strkova r. 1530. a Zahrádku dal téhož roku obci Táborské, aby důchody z této vesnice obracely se na milosrdné skutky, zvláště sukno aby se chudým měšťanům z těchto peněz kupovalo. Příbuzný jeho Matěj Kučera ze Strkova byl též muž v obci na slovo vzatý a v radě městské od roku 1527. až do r. 1534. zasedal. Když r. 1549. zemřel, zdědila vdova jeho Alžběta i tento dům i sousední č. 83., o kterýžto statek po její smrti pan podkomoří království Českého Burian Trčka z Lípy narovnaní učinil mezi Alžbětou, Jana Strusa manželkou, a Janem i Václavem Maškovic bratry a sestrou i vnuky po babě Alžbětě Kučerové. takové, aby Jan a Václav ujali dům vedle domu Alžbětina, na němž manžel její Jan Strus sedí a Alžbětu, aby penězi odbyli, jí pak aby druhý dům zůstal r. 1577. Jan Mašek dům tento pustil r. 1578. bratru Václavovi, jehož syn Pavel jej prodal r. 1602. ur. Václavovi Dvořeckému z Olbramovic, výběřčímu posudního v kraji Bechyňském. Týž pán stal se později starostou komorníčím při deskách zemských království Českého a prodal dům svůj r. 1619. urozené Anně Ludmile Kořenské z Olbramovic.

Protože pan Václav sůčastnil se povstání proti císaři a králi Ferdinandovi

II., pokutou propadl dům tento, který od c. k. fisku r. 1635. prodán byl ur. Janu staršímu Vratislavovi z Mitrovic na Vodici, Oblajovicích a Koromíně. S Barborou dcerou Janovou dostal dům ten i se statkem Vodící r. 1637. ur. Albrecht Kapoun ze Svojkova, JMC. rada a soudu dvorního a komorního přisedící, po němž jej ujal syn Zigmunt a prodal r. 1691. Václavu Klouzalovi. Klouzal měl, jak nahoře řečeno již, dům č. 16. na rynku, pročež tento dům po 5 letech prodal Ondřeji Štefflovi. Ode Štefflových děti koupil jej r. 1731. Josef Vokůrka, v jehož rodině dům Kapounský až do r. 1798. byl, kdy se dostal Františku Klavíkovi, jehož potomci opět až do r. 1874 na něm vládli. Připomenouti sluší, že v tomto domě narodil se p. František Klavík, jenž dlouhá léta purkmistrem v Čes. Budějovicích byl a spojitelnou i pivovarem městským, které tam založil, město velice zvelebil; v l. 1861.—1867. byl též poslancem na sněmu českém. Dům ten náleží nyní dědicům p. Antonína Kremličky.

Č. 83. Alžběta manželka Jana Pštroša z Mirována dostala po své babě dům vedle předešlého a byl jí majetek ten r. 1577. potvrzen. Když muž její zemřel (náhrobek jeho v kostele sv. Jakuba posud se zachoval), uvedla do svého domu za hospodáře druhého manžela Jonáše Štekeliusa r. 1593. a po jeho smrti po třetí se provdala r. 1606. za Ambrože Svobodu ručníkáře, jehož dlouho za společníka jmění přijmouti nechťela a proto k častým svárům podnět dala, že i ouřad obě strany rovnati musel. R. 1611. prodal Svoboda dům svůj řečený Žabkovský mistru svobodných umění Martinu Tychstosovi Bohdaneckému, jenž v létech 1611.—1603. u sv. Jiljí v Praze správcem školy byl, potom v r. 1606. rektorem škol Táborských se jmenuje, zatím co jeho příbuzný Jiří řídil školy v Litoměřicích. Kdy pan Martin zemřel nevíme; vdova jeho Lidmila provdala se za Viléma Prošiera, ale dům svůj odevzdala dceři Johance, kterou Daniel Valenta za manželku pojal. Valenta domu postoupil r. 1626. pí. Kateřině manželce Václava Černého, primasa Táborského od r. 1626.—1653. Po Černých následovali na domě tom Paušové, z nichžto Václav Rudolf Pauš zděděný po rodičích dům r. 1692. s Matějem Svobodou směnil. Svoboda zemřel již po dvou letech a odkázal dům chrámu Páně Klokotskému r. 1694., proti čemuž syn Samuel hejtman panství Radenínského, se opřel, kostelu Klokotskému 150 zl. vyplatil a dům otcovský ujal. R. 1706. byl zde již opět nový majetník Václav Suk, který téhož roku ještě dům prodal Václavovi Řebounovi. Po dvou létech vládl zde r. 1708. František Gangwind, po němž následoval Martin Vodička, jenž dům svůj směnil s domem Ondřeje Trinkla hejtmana Chýnovského r. 1723. Na domu tomto vůbec majetníci jeho dlouho se nedrželi a již r. 1725. jej měl Roch Tscholl, ranhojič. Smrtí Tschollovou změnil dům opět pána svého, jímž se stal r. 1748. Jakub Procházka, jenž lékárníkem byl a do své smrti jak Tscholl dům tento držel. Sirotcí po Procházkovi dům ten prodali i s lékárnou r. 1781. Matěji Komárkovi. Sotva 10 let na domě zůstal pan Komárek a již jej prodal r. 1794. pí. Antonii Neumannové, choti Jana Neumanna, doktora lékařství a krajského fysika, který dům i s lékárnou pustil Pavlu Kozlovi a jeho manželce Josefě rozené Pögllové z Brichu r. 1796. Od nich koupil r. 1803. tento dům Antonín Erbes, jenž po roce jej nechal Františkovi Loužeckému. Vdova jeho Marie pustila dům Matěji Hrdličkovi pro jeho syna Josefa r. 1806. Dvacet let zůstal tento majetek v rodině Hrdličků, než jej Josef r. 1827. prodal p. Alexandru Lavantovi, lékaři městskému, otci nynějšího krajského fysika p. MUDra Augustína Lavanta. Od Lavantů týž dům koupil r. 1850. p. Pecher, po němž následoval nynější majetník r. 1867. p. Albert Eichberg, kupec.

Č. 84. Jan Kovářovský ze Strkova i na místě jiných pánů bratří svých Václava a Bohuslava prodal dům Kropáčkovský, kterýž byl při domu Pilátovu po otci Jiřikovi zděděný, Mikuláši synu Jana Mníškova roku 1545.

Vesnice Kovářova (u Orlíka), po níž se pan Jan psal, nabyt děd jeho ur. Jan Hruška ze Strkova r. 1497., po kterém následoval syn Jiřík, r. 1534. v tituláři připomenutý, a náš pan Jan. Poslední zprávu o této rodině zachoval nám titulář r. 1598. vydaný, jenž dva oudy její jmenuje: Jana na Heřmědicích a Jiříka na Vitíně v Berounsku. Dle názvu tohoto domu, Kropáčkovský řečeného, soudím, že Hruškové ze Strkova rodem a erbem příbuzní byli a také dědili po ur. Václavovi Kropáči ze Strkova, jenž ves Bukovou celou a dvory v Němčicích a Nasavrkách držel, r. 1505. do vojny Loketské 1 muže postavil a když r. 1519. zemřel na hřbitově našem pochován byl, kde posud náhrobní kámen jeho zároveň nejstarší ze všech v jižní zdi hřbitova se zachoval s nápisem: »Léta Páně 1519. rozdělil Pán Bůh duši s tělem Václava Kropáče ze Strkova. Bůh rač duši jeho milostiv býti.«

Erb jeho představuje osobu ženskou až po pás, hlavu má přikrytou a na sobě obyčejné roucho tehdejšího věku.

Vdova jeho Dorota darovala k Plánskému kostelu stříbrnou pušku na kalich a po své smrti důchody z vesnice Plané určila na milosrdné skutky r. 1525. I na chudé Písecké Dorota s nebožtíkem Václavem jisté platy odkázali tamějšímu špitálu r. 1524.

Mikulášem Pštrosem z Mírotína synem Jana Mníškova usadila se na tomto domě nová rodina patricijská. Pan Mikuláš, jehož syn Jan sousední dům držel, pro svou rozšafnost, často v radě městské zasedal (v l. 1560.—1586.) a důležité služby obci i státu konal, pro které zásluhy erbem i titulem první svého rodu nadán byl. Po Mikulášovi, jenž r. 1591. zemřel a v kostele sv. Jakuba náhrobek má, držela dům nějaký čas vdova jeho Kateřina řečená Žabková a po té Pavel mladší Zálužský, od něhož jej pro nedoplatky do obecní pokladnice obec ujala a r. 1608. Janu Hureckému prodala. R. 1630. koupila dům Žabkovský ur. Anna Šleglovská roz. z Vrtby a na Dubu (na Tábořsku), kteráž jej pustila manželé svému Jiřímu Kotvicovi z Kotvic, JMC. radě a hejtmanu kraje Bechyňského, jenž v letech 1636.—1640. hejtmanem byl hradu Pražského. Po smrti první manželky své pojal Jiří r. 1638. za manželku uroz. Salomenu Beřkovskou ze Šebířova, která muže svého přečkavši, se provdala za uroz. Petra Karla ze Svárova, s nímž měla syna Petra, pána na Polí a Spáleném Poříčí. Když i tohoto druhého muže přežila, prodala dům Žabkovský ur. Františku Štikovi z Paseky r. 1674. Otec Františkův Martin Štika byl hejtmanem panství Jindřichohradeckého a pro výborné služby od pana Viléma Slavaty z Košumberka, nejvyššího kancléře království Českého, erb i predikát obdržel. Syn Františkův Jakub byl přísežným zemským prokurátorem v Čechách a dcera jeho Anna provdaná Ramhořská prodala ten dům obci Tábořské r. 1701., od kterého roku až na naše dny majetkem obce zůstal. Zde se narodil r. 1804. Karel svob. pán Mecséry de Tschoor, jehož otec Tábořské posádce vojenské velel a v tomto domě bydlel. Svob. pán Mecséry byl místodržitelem království českého v l. 1849.—1860. a potom policejním ministrem.

Aby úplností nescházelo, připomenu zkrátka ještě domy neurčité polohy na náměstí Tábořském dle nejstarší gruntovní knihy v museu českém chovaném. Dorota Trpěncová prodala dům na rynku Haldánovi r. 1437. Augustín, soukeník prodal dům Daňkovský na rynku Prokūpkovi r. 1438. Martin koželuh prodal dům na rynku Lanzinovi r. 1441. a Lanzin r. 1443. Michalovi postři-

hači. I Domin (r. 1437.) a Němec hubatý (r. 1437.) měli domy na rynku.

Ty jsou všechny zprávy o majitelích domů na náměstí Tábořském a nyní několik slov hodláme o třídách společnosti a o národnostech říci, kterým mimo českou domácí tito majitelé náleželi. Z počátku byli všichni Táboři bratří a sestry neznajíce žádného rozdílu stavu a poměr ten mezi nimi udržel se až do Vladislava krále a do bouří, jež nastaly o výsady měst a stavů panského a rytířského, kteréž zmatky teprve smlouvou Svatováclavskou r. 1515. se narovnaly. Od těch dob měšťané nepřestávali více na svém měšťanství, nýbrž po vyšším stavu bažili a dychtěli, aby nad ostatní urozeností svou se honositi mohli a zvláště za vlády Ferdinanda I. a potomních panovníků čím dále tím více měšťané o stav šlechtický se ucházeli a o výhody, které jim z postavení toho vyplývaly. Přirozeným věcí během bylo, že zhusta z takovýchto nových šlechticů ostatní měšťané nešlechtici mužského i ženského pohlaví pro sebe menší malichernosti úsměšky si tropili a řeči rozličné o nich roztrušovali; sporů takových i náprav novým šlechticům učiněných dosti chovají naše městské knihy. Erbovní tito měšťané s okolní nižší šlechtou vcházeli ve svazky příbuzenství a proto také tolik domů zvláště v druhé polovici XVI. a po celé XVII. století šlechta, v okolí města Tábořského osedlá, na náměstí a v městě vůbec držela. Konfiiskací dostalo se též několik domů šlechticům a starých městských rodin ubylo. Na konci XVII. a v XVIII. století usazovali se zde v Táboře Vlachové a Němci o závod a věru jen ryze české město a okolí udrželo zde mateřský jazyk potomkům starých Tábořů.

Na rozhraní národnosti kdyby Tábor byl, bylo by se mu dařilo jako městu Žatci nyní německému.

Na konec pojednání svého nechali jsme vzácné návštěvy, kterých město Tábor a náměstí jeho účastným bylo.

Sjezdy krajské víme že zde v l. 1549.—1579. se odbývaly, zhusta i lid vojenský z jižních Čech svolaný se zde shromažďoval jako v l. 1554. a 1632. Byly však tyto slávy města našeho všechny krátké proti vyznamenání, jakým se honosilo když r. 1613. za příčinou morové rány všechny zemské úřady z Prahy sem do Tábořského ve žních se odstěhovaly a do masopustu r. 1614. zůstaly. Hlavní kancelář byla v radní světnici letní, komora v radní světnici zimní a komory kancelář ve světnici rychtářské. Appelací bylo v domě Tetarovském (č. 9.), prezident nad appelací bydlel v domech Pavla Čápa a Pavla Rolanta (č. 13. a 14.). Dsky zemské byly u Jana Třebického na domě Hušovském (č. 11.), puchalterie na domě Lhotských (č. 289.). Pan Vilém Slavata, prezident komory, bydlel v domě Žabkovském (č. 83.), pan Adam ze Šternberka, nejvyšší purkrabě pražský v domě Lichvicovském (č. 5.); nejvyšší hořmistr království českého pan Adam mladší z Waldštejna v domě Helmšovském (č. 161.), pan Hendrich Mates hrabě z Thurnu, purkrabě Karlšteinský v domě Hladíkovském (č. 80.).*)

*) K tomuto článku srovnej: K. Thir: Staré domy a rodiny tábořské I. díl. J. K.

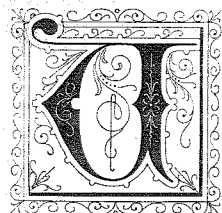
HISTORICKÉ PAMĚTI MĚSTA TÁBORA.

Pátá výroční zpráva reálného gymnasia v král. městě Táboře za školní rok 1867.

Podal Mart. Kolář.

I. MAJESTÁT CÍSAŘE SIGMUNTA MĚSTU TÁBORU R. 1437.

UDĚLENÝ.

Ke jméno svatě a nerozdielné Trojicze štiasťnie amen! K veczně veczi dolepaných pamieti My Sigmund z Božie milosti Rzimský ciesarz vždy rozmnožitel rziše a Uherský, Český, Dalmaczký, Charvatský etc. král známo czinieme tiemto listem všem vuobec z každému zvlástie, ktož jej uzřie a czisti neboli czťucze slišeti budu, czest Velebnosti královské a sláva u výsosti nad jiné posazená, tiem vietšymi chválami hodnie se vyhlašuje, czimž hojniesími svých milostí dary na poddané své z przirozené dobroty sie ohleda, a netolikoť dobrotivost a mocz královského duostojenství v tom sie ukazuje, když práva starodávnie na poddaných vysazená sie obnovují nebo tvrdie, ale mnohem viecze, když nové milostí a dary jim se vysazují, skrze niežto mnohá polepšenie pocházejí poddaným den ode dne. I patrziecie na tu przičilnost opatrných perkmistra, konšeluov i obcze miesta v novie udielaného a osazeného, jménem Hradištie nebo Thábora, a na tu dobřú volí, kterážto k naše Velebnosti, jakžto králi Českému a pánu svému przirozenému a diedicznému mají a ukazují, i v budúciech czasiech nám a budúcím našim králóm českým vedle sľibuov svých, jakžto naši a království českého vierní poddaní okazovati dlužni sú a chtí, a zvlástie pozorujícze toho že czimž je dary a milostmi hojniesími viecz przedcházime, tiem jich k téhož království našeho službám a poddaní jako niekakým dlužebným zavázáním popuzieme, protož s dobrým rozmyslem a raddú naši to miesto Hradištie nebo Thábor svrchu psané a vsecky bydlitele jeho i jich námiestky a budúcie tiemto listem moczi naši královskú v Czechách jménem našim i našich budúciech kráľuov českých v miesto a lidi královské vysazujem a k jiným miestóm královským v Czechách viecznie przipisujem i moczi lista tohoto prziczietáme, vysazujícze také témuž miesta a bydlitelóm jeho i z milosti naše dávajícze všeczka a plná i celá práva; ta jichžto Staré miesto Pražské poživalo jest za starodávna i czasi nyniejšie požívá, aby sie tiem zpravovali a jich ve všech przech mezi nimi oczkoli a proczkoli neb kterakžkoli vzniklých v súdiech spravdnostech i v každých skutciech, obycejich a bieziech svých viecznie poživali tak

mocznie a plnie, jakoby taž práva tuto se všemi czlánky svými, rozdiely, kapitolami i výnosi kus od kusu všechna skrze byla vložená a vepsána. A jestližebý mezi nimi nebo konšeli a súdcziemi téhož miesta nyniejšimi nebo potom budúcimi, která snad pochybnost a neznámost przi i vieczí kterýchkoli se przihodila, jichžto by sami vedle práv svrchu dotczených a námi tomu miestu listu tohoto moczi daných a vysazených podieliti a rozsúdiťti snad nemohli, anebo sie kto snad jich nálezem zdál obtiežen, tehdi o doplnenie jich nalezuov a ortel jinam sie nemají ani z nich žádný má otvolati a k orteli skládati, nežli k nám a k našim budúcím králóm českým, neboli k tiem, jenž by jim námi a našimi budúcimi králi českými na to byli vydáni. Toto zvlástnie z milosti naše jim moczi naše svrchu dotczenú dávajícze, když by koli kterého czlovieka kteréhokoli stavu, rzádu nebo vieku przi zľém skúťku popadli aneb popadeného a sobie dodaného mieli, aby mohli i vuoli i moc mieti nad takovým neb nad takovými pomstíti i milost ucziniti, jakžby se jim líbilo neb zdálo. Však to našim ani našich budúcích kráľuov českých právóm ani k pohoršenie ani úrazu nemá býti. Item tiech knih, kteréž jsú sobie v tiech mierách za miestské kniehu k obecnému toho města požívání udielali, jim také túž jako svrchu moczi naši potvrzujem, chtiecie z tak usuzujícze. Czožbykoli ve przech, súdiech, skutcziech, bieziech, trziech a prodejech nebo v przisiviedczování téhož miesta a miešťan i bydliteluov jeho knihami již poviedienými bylo vedle práva a rzádu svrchu dotczeného a v Starém miestie praském za starodávna držalého a poživalého zasviedczeno, kúpeno, odevzdáno, utvrzeno a zapsáno, aby to plnú mocz a pevnost mielo proti každému ve všech vieczech czožby toho sie miestu a bydliteluov jeho dotýkalo i czelě a nezrušitedlné právo. Než czožby zemských biehuov dotklo sie, to chczem, aby sázeno bylo a opatrováno i tvrzeno právem a rzadem tiem zemským, jehožto z starodávna ote všech pánuov a zeman v Czechách bylo, jest i bude obeczie požíváno. Item trhív tiech a jarmarkú, v kterýchž nynie przi vydanie tohoto listu jsú zastížení, na ty dny a czasy, jakož jmievati je od niekteré chviele obykli sú kterýchž také i miešťané niekdy v Ústí Sazeminie poživali, jim moczi prve psanú vysazujem, obnovujem, potvrzujem i dáváme, aby trhi každý týden dvakrát a jarmark každý rok dvakrát vedle obycejie a czasu již dotczeného jmievati a toho s plnými svobodami, právy, rzády a obycejí, ano i ti, ktož k nim na ty trhy a jarmarky neb ot nich z trhuov a jarmarkuov jezdiťti budú, poživali, jakož jiná miesta královská v Czechách požívají, a zvlástnie v Ústí poživali sú, toliko bez pohoršenie práva, trhuov a jarmarkuov jiných miest i úrazu všelikého. Nadto také tuto svobodu jim dali jsme a dáváme; že my ani naši budúci kráľové čeští, ani naši úrzedniczi konšeluov v tom miestě v tej mierze saditi nemáme ani mají, ale oni sami sobie sadte, kohož se jim zdá, neboli bude zdáti, a to za sest let od dánie lista tohoto porzad czťucze; než ti, kterizž byliby sazeni ke konšelství, mají a dlužni budú při každém sazení sľiby své nám neb budúcím našim králóm českým obnovovati vedle obycejie jiných měst a rzádu, pak po šesti létech námi neb našimi budúcimi neboli úrzedníky našimi konšelé tudiez jakož i v jiných miestech královských sazení budú a býti mají. Ale z tiech práv podkomorzieho, kteráž przi sazení konšeluov po miestech obycejie bráti má, my toto miesto vynímáme a prázdny jie cziníme, oby žádnému podkomorziemu nebylo nicz dáváno. Toto pridávajícze a na to miesto i jeho bydlitele a miešťany usazujícze, že nám a našim budúcím králóm českým oni i jich náměstkové a budúcie mají a dlužni jsú i budú deset kop grošív pražských strziebrných a dobrých a nicz

viesz úroka dávati každý rok a platiti rozdielne, to jest: na svätého Jirži po dání tohoto listu najprv przieštieho pocznúcze piet kop a na sv. Havla potom budúcieho tolikéž, a tak i jiná leta viecznie na znamenie poddanie a czlovie-czenství, jimžto nám i budúcim našim králóm českým vedle vysazenie a sľubuov jich jsú a mají býti porobeni a poddáni. A nade všeczko aby zvláštne prziezni cziesarszké budúcnie pamiet jim zuostala a z tak velikých milostí daru oni dědiczové, námiestkové a budúci jich umieli se s vdiecností radovati i viernějším a nepohnutedlnějším poddaniem k naše a budúcích našich kráľuov czeských czti tiem stáleje a pevnije úmysly své rziediti, czímž vietšími milóstmi shledají sie od kráľovské štiedrosti darováni, czastopsané-mu miestu Hradištie nebo Thábor rzeczenému miešťanom i bydlitelóm jeho nyniejším i budúcim znamenie a peczeť i tej peczeťi nápis, kteréžto czasi vieczné k rozliczym svým potrebam, jakožto k listóm, sľibóm, tvrdostem i všelikým jich biehuov rzádóm vedle obycejje jiných miest mají požívati dali sme a moczi lista tohoto dáváme, na kteréžto peczeťi jest štít s polem zlatým a v tom poli dvie vieži biele, jedna s jednoho a druhá s druhého kraje štítu, mezi kterýmožto viežoma jest brána s visutú mrziezi od vrchu té brány až do prostrzedka nad kteréžto rinkmúr ot jedné až k druhé vieži ztahuje sie po prostrzedku. A nad viežimi již poviedienými jest orel czrný o dvú hlavú, diadémami vuokol hlav obkliczený, jenž obie vieži svými krzidlami jest osáhl, a na prsech téhož orla štíteck zvláštni, kterýžto štrichi biele a modré a na nich lva czrveného od vrchu téhož štítka až doluov v sobie zavrzel jest a osáhl, kteréhož przedsí naši kniežata lucemburská požívali sú i my požíváme, jakož v tomto listu táž peczeť rzemeslem ma-lérzským jasnije a lépe vymalována jest a vypsána. Protož tiech všech vieczí, práv, rzáduov a obycejjeiv tiemto listem z milosti naše zvláštne miesta nahorze imenovanému, i miešťanom a bydlitelóm jeho nyniejším i budúcim daných a k vieczné pamieti zapsaných moczi kráľovskú v Czechách jménem našim i našich budúcich kráľov czeských potvrzujem a ovšem pevný i nezrušitedlný czinime chtíce i tak przikazujícze, aby žádný tiechto našich milostí, daruov, výsad i potvrzenie nerušil, ani rušiti smiel, anebo sie jim které všetecznú smělosti protiviti, jakož pokuty neslevitedlné a našeho i na-šich budúcich czeských kráľuov jistého a velikého rozhnievánie chtie ujíti. Na potvrzenie toho naši zlatú bullu podobenstvím naše velebnosti vytištienú kázali jsme prziviesiti k tomuto listu, jenž jest dán v Praze leta od narozenie Syna božieho tisíczieho cztyrzstého trziáčzatého sedmého v pátek den obrázenie svätého Pavla na vieru, let kráľovství našich uherského etc. v padesátém, rzímského v sedmimiezidezietném, czeského v sedminadsztém a cziesarrstvie v cztvrtém letie.

Ad manus domini Imperatoris Johannes Tussek.

Majestát tento, který zde doslovně podán, si rada kr. města Tábora chová posud v originalu na pergameně, k němuž přivěsena jest na šňůře hedvábné růžové žlutá bulla. Skládá se tato ze dvou zlatých, okrouhlých plíšků, které obrubou zlatou k sobě připevněny jsou, kruh má v průměru na základně 2½", jak silný jednotlivý plíšek jest, nelze udati; tloušťka bully samé obnáší ¼". Líc bully představuje císaře ve svém majestátě na trůnu sedícího, an v pravici žezlo, v levici jablko říšské drží, kolem něho dvojí se nese nápis: Sigismundus Dei Grá Romanorú Imperator Semp' August' Ac Hungarie | Bohemie Dalmacie Croacie Zé Rex. Na rubní straně vyobrazena jest brána, v pravo a v levo věžemi s kříži na cimbuřích (o třech poschodích) střežená; ve vratech brány stojí slova Aurea Roma, kolem se nese nápis:

Roma caput mundi regit orbis irena rotundi. Podobná bulla jest v archivu kapitoly Vyšehradské v Praze.

Co do obsahu svého byl majestát tento vydán na základě úmluv, jež mezi cis. Sigmundem z jedné a Tábořskými z druhé strany učinili pan Oldřich z Rosenberka a pan Přibík z Klenové dne 16. října 1436. Čtenář, jenž by oboje srovnati chtěl, nalezne bližších zpráv v Archivu českém IV. dílu na str. 450.

II. STATKY MĚSTA TÁBORA.

Táboři když hradu a bývalého města Hradiště l. 1420 dobyli, potáhli k sobě též panství pánův z Ústí: hrad Hradiště, město Ústí a příslušné ves-nice Měšice, Čabel, Kavečko a Planou; hrad Kozí a vesnice Strakačov, Kravín, Lipé i Lhotu nad rybníkem; tvrz pustou Sedlec s dvorem poplužním a vesnici Lhoty Samoty; tvrz Strkov s vesnicí téhož jména; tvrz Košice a ves téhož jména i vesnice Doubice a Turovec. Mimo tento statek uchvátili od panství Příběnického vesnice Celkovice, Čekanice, Náchod, Klokoty, Všečov, Zahrádku, Dražice, Hejlov a Maršov. Veškeré panství toto císař Sigmund vyvadil z rukou pánů z Ústí Jana staršího a na Pleších, i Jana mlad-šího, které peníze odbyl r. 1437., odevzdav statky jejich nově založenému kráľovskému městu Táboru. Zápisem dostali Tábořští vesnice Opařany a Opařanky, které patřily k arcibiskupskému panství v Týně nad Vltavou, dále Bratřice a Utěchovice panství kanovnictví Vyšehradského, Lažany sta-tek komorníků u Všech Svatých v Praze ves Chočiny a podací kláštera Želivského v Hodušíně. Mimo to zapsal král Sigmund městu Táboru l. 1437. 30. ledna zboží zrušeného kláštera Louňovického: městečka Louňovice a Domašín i vesnice: Želichov, Lhotu hrazenou, Znosím, Milovanice, Hřín, Skry-šov, Libouň, Ratmířice, Světlou, Laby, Předbořice Křížov, Častrov, Karhulí, Lhotku, Rejkovice, Hrajovice, Bejkovice; i újezd Nevědický, který vesnice Nedvědice, Svákov Záluží, Mokřý, Vesce, Vlastibof, Debrník, Klenovice, Drhovice, Hůrka, Skrychov a Strítěž zahrnoval a témuž klášteru Louňovické-mu náležel, připadl obci Tábořské. Konečně dosáhl město Tábor též na králi Sigmundovi zboží Lhenického či Elhenického, které klášteru Svaté ko-runy patřovalo a městečko Elhenice, i vesnice Vodici, Újezdec a Vadkov obsahovalo.

Ten byl základ panství města Tábora, jakož urbář r. 1503. sepsaný o tom svědčí i přiznali se Tábořští r. 1538. k statku šosovnímu i pozemskému v 33.325 kopách gr. č. a r. 1546. ve 34.310 kopách.

Během XVI. stol. panství toto vzrostlo koupí a zástavami tak velice, že osudného r. 1547., kdy seznam veškerých statků svých Tábořští komoře kráľovské předložili, 113 osad k městu a obci slušelo. Jen po různu můžeme určitě udati, kdy který statek přikoupen byl, na př. Vodochody r. 1527. od Václava z Vítence, později prodány byly Divišovskému; ves Zahrádku daroval obci Václav Kučera z Trhova l. 1530, aby z důchodů jejich chudým soukeníkům pomáháno bylo; o Vorlově, Padeřově Drahněticích, Bazejovicích, Pasece, Leštině, Pykově, Víšově, Voldřichově, Mlýncích, Světlé, Podčepicích víme, že zástavou se dostaly v držení obce; Paseku Leštinu, Pykov záhy odprodali Hornateckému, Víšov, Voldřichov, Mlýnce, Světlou, Podčepice na-vrátili prvnímu majetníkovi. Nasavrky a Radimovice vesnice celé, ve Zhoří a Sedlci dvory kmetčí koupili Tábořští někdy r. 1530. a již dříve dosáhli podílů v Makově, Třemešném, Zvěstovicích, Vylíně, Lhotě dlouhé, Lhotce,

Údičově a Plesišti. Největší přírůstek panství Tábořského bylo panství Jistebnické, které Táborští l. 1537 za 4100 kop gr. míš. koupili od Kunše Bohdaneckého z Hodkova a Volfa Házle z Nové vsi. Skládalo se toto panství z městečka Jistebnice a ze vsí: Svoříš, Brtce, Vesce, Chvalšina, Vesce Pupínova, Kvaštov, Mozolov, Petříkovic, Hodkov, Zbilítov, Stružinec, Busín, Vostrý, Něhonín, Tisová, Hůrka, Píčina a Minartice; úroky se braly též z některých dědin v Javoří, Volší, Makově, Vratíšově, Nosetíně a Bukové. Posledně l. 1546. koupili Táborští i Pravětice a do zemských (d s k) téhož roku s povolením Ferdinanda I. si je vložili.

Nešťastná vzpoura, kterou stavové čeští a zvláště města proti králi svému se protivili, odepřevše mu pomoc vojenskou proti volenci saskému Fridrichovi příčinou byla, že zvláště města česká těžce pokutována byla. Tábor odsoudili k pokutě 2000 kop gr. č., všech statků zbavili a jen z milosti mu l. 1548. původní jeho majetek, ačkoliv valně ztenčený, navrátili, totiž: město pusté Oustí a hrad pustý řeč. Kozí hrad s dvorem poplužným pustým i s popl. vesnicemi pustými k témuž městu a hradu náležejícími zejména těmito: Kravín, Kavečko, Lipsko, Strakačov; Sedlec tvrz pustou s dvorem poplužným pustým; dále vesnice Hýlov, Drhovice, Dražice, Klokoty, Vsechov, Zahrádku, Lhotu nad rybníkem Kozským, Radimovice, Nasevrky, Náchod, Bukovou, Čekanice, Měšice, a ve všech Lhotě za Sedlcem a Zhoří po dvoru kmetcím se vším příslušenstvím, lesy, rybníky, řekami, potoky atd., mimo to 14 kop a 39 gr. českých ročního platu na lidech pana Viléma z Rosenberka. Pán tento koupil od cís. fisku Planou, Strkov, Turovec, Košice, Doubí, celý újezd Nedvědicí a panství Elhenické; Louňovice prodány jsou Janovi z Pernšteina, jenž za rok Křištofovi Skuhrovskému ze Skuhrova je postoupil; panství Jistebnické koupil Ladislav z Lobkovic a na Chlumci, Opařany dostaly se Vítům ze Ržavého a takto rozešly se téměř veškeré statky města Tábořa.

Proměny, které ode dob Ferdinanda I. až do našich dnů panství Tábořské ve svém rozsahu vzalo, nejsou velmi důležité; některé rybníky a parcelly lesní byly vyměněny s panstvím Zeleckým Starý Tábor l. 1830. založen od ředitele hlavní školy Svatoše a mimo to zařízeny a postaveny byly obecní dvory Čápův dvůr, Velký dvůr, Červený dvůr, Hejlovský dvůr, Kravín, dvůr v Klokotech a dvůr na předměstí Tábořském.

Veškerá area půdy, která obci města Tábořa přináležel, obnáší 9667 jiter 1270 sáhů, z čehož 1044 jit. 508 sáhů na role, 364 jit. 57 sáhů na louky, 3 jit. 792 čtver. sáhů na zahrady, 188 jit. 2 sáhy na pastvištěta, 7 jit. 1459 sáhů na staveniště, 2863 jit. 1344 s. na lesy připadá; neúrodné půdy je 196 jiter.*)

*) K tomuto článku srovnej: Fr. Aug. Slavík: Panství Tábořské a bývalé poměry jeho poddaných. R. 1884. J. K.

O ERBOVNÍCH RODINÁCH TÁBOŘSKÝCH.

»Tábor« 7. dubna 1866 II. roč. č. 49.

Vorlové z Kozího hradu. Jan Vorel připomíná se na Táboře l. 1563. l. 1571. byl radním, l. 1576. měl již praedikát i napsali mu carmina consolatoria, básně potěšující, Pavel Lucín, Kašpar Menšík a Matěj Gryll z Gryllova, rektor školy Tábořské. Léta 1577. učinil kšaft a statek svůj odkázal ženě Kateřině, po její smrti měl připadnouti na bratra jeho Simeona Vorla z Kozího hradu, jenž r. 1589. na Vtelně Jizerném seděl.

Votápkové z Ritterswaldu. Petr Votápek připomíná se jako měšťan na Táboře r. 1677.—1680. Vnuk jeho Jan Votápek dosáhl praedikátu »z Ritterswaldu« a koupil sobě Měšice i Chvalkov. Jan Petr Votápek byl JCM. rychtářem, roku 1788. byl za purkmistra nového magistrátu ustanoven a r. 1792. znovu na 4 leta v téže hodnosti potvrzen. Roku 1804 byl mrtvicí v lázních raněn a zanedlouho potom skončil. Držel dům, tam kde nyní Landfrassův stojí.

Z Wolkenšteina vládkové. Kašpar z Wolkenšteina připomíná se roku 1659. na Táboře, jakožto JMC. výběrčí tácu pivního a vinného, měl za manželku dceru Táboř. měšťana Jana Háika s nímž dům dostal. Nevlastní syn jeho Václav Augustin z Wolk. připomíná se r. 1703 jakožto měšťan Táb. v letech 1669.—1673. učil se řemeslu sklenářskému u Pavla Holého v Táboře. Zdali tito vládkové z Wolkenšteina spříznění jsou s říšskými hrabaty z Wolkenšteina — hr. z Wolk. osedlí jsou v Tyrolsku, v Uhrách i v Čechách v Trostburku od r. 1637., nelze na tento čas udati. Syn Václavův Matěj psal se již jen Matěj Wolkenštejn a stal se r. 1734. obecním starším, kterým ještě r. 1736. byl.

»Tábor« 28. dubna 1866 II. roč. č. 52.

Nokrelové de Claromonte či z Klermontu (Kleromundu). Jan Nokrel, měšténin a radní v Táboře, dostal od svého tchána Petra Čápa měšť. Táb. místo neb zbořeniště Hazukovské za Velkou fortanou pod Ptákem, naproti domu Jana Hartla pláten barvíře při potoku ležící r. 1637. radním se jmenuje též r. 1652., kdy svou ženu Lidmilu v kláš. Aug. pochoval. r. 1658. jmenuje se již rychtářem J. M. C. v městě Táboře a ještě r. 1660 na živu byl. Syn jeho Samuel Ignacius Nokrel jmenuje se r. 1677. mladším písařem na Táboře, r. 1681. radním, bratr jeho František Adam Nogrel byl služebníkem J. M. C. úřadu purkmistrovského — oba dva téhož roku dům

svůj v Klokotské čtvrti od starodávna Nikodemovský řečený Martinu Ratajskému mlynáři prodali — ještě r. 1682. Samuel Nogrel jako radní se připomíná i se ženou svojí Veronikou.

Pekkové z Římků byli vládykové osedlí na Bezděkově blízce Klatov; Viktorin Pek jmenuje se r. 1581., Jan Pek r. 1589. na Bezděkově, Zikmund Pek, bezpochyby bratr předešlých pojal za manželku Evu dceru Martina Helma z Vorlova a s ní dům na Táboře dostal.

Kotečnickové z Domaslavi pocházejí asi z Plzeňska, kde též rodina Vlasatých z Domaslavi kvetla, majíc v erbu lva, an kříž drží v předních tlápách, přes lva jde šikmo štítem břevno; vesnice Domaslav, původně těchto vládyků jest blízce městečka Bezdruzic a sluje nyní po německu Domaschlag.*) Počátkem XVI. století Jan K. z D. byl na Táboře osedlý a zůstavil po sobě syny Václava a Petra K. z D. Václav bydlel na Táb.; r. 1534. v tit. se připomíná a když umřel dceru Markétu po sobě zanechal. Petr K. seděl na svých gruntech ve Svrabově a Lhotě Kršňákové,**) kteréž byl po otci zdědil. Petr měl sestry Annu, provdanou za Jana Radvanka a Kristinu provdanou za Jana Vozabala a táhl se k statku a jmění po zemřelé strýni své Markétě pozůstalému dle práv a obdarování stavu vlád. od krále Vladislava učiněných, dovozuje, že Markéta pod šos a právo městské neslušela, aniž statek její na kohos jiného připadnouti může než na něho. Proti tomu zdvihli odpor poručníci Markéty zemřelé Jan Bušil a Jeroným postřiháč chtějíce, aby statek na zpomenuuté provdané sestry připadl, avšak uznalo se právo Petra Kot. na statek r. 1553. Kristina a Anna sestry nebožtíka Václava Svrabovského obvinili Lidmílu vdovu po témž Svrab., že sobě truhlíci nechala s chodícími šaty, které pan Švamberg Václavovi byl dal, aby nimi je podělil l. 1545. Václav Kotečník z Domaslavi l. 1534 v tit. Vilém Kutinauer z Kuttnova a v Trnavě l. 1534. Izaiáš Kotečník z Domaslavi l. 1589 v tit. Jiří Kotečník z D. l. 1652., úředník při guberniu zemském v Praze.***)

Mimo rodiny†) tuto vytčené nacházíme v městských knihách Tábořských ještě mnoho osob stavu měšťanského, kteří zde na Táboře bydleli a praedikátu i erbu užívali, někteří záhy i do stavu rytířského postoupili. Jsou to nejvíce údové rodin jinde usedlých, jichž jména pouze připomenuta budtež.

Petr Vorata ze Sionu jednoho erbu byl s Ledčary ze Sionu, v Čáslavi a v Táboře l. 1530. bydlel.

Havel Hraběšinský z Hraběšína žil v Táboře v l. 1545.—1558., jeho potomci drželi Vonšov.

Eliáš ze Sudetu pocházel z rodiny v literatuře české XVI. stol. chvalně známé a držel zde dům.

Volfgang Šup z Memínku žil zde v l. 1606.—1608. a zůstavil syna Karla, jenž Pošnu držel.

*) Až potud souhlasí text »Tábora« s programem reál. gymn. v T. za šk. r. 1867.

**) Dnešní Balkově.

***) Viz program

†) Viz program

J. K.

Adam Kechl z Hollenšteina připomíná se v Táboře v l. 1606. až 1608.

Martin Faber z Weinberku mistr filosofie, radní, později starší syndikus města Tábora, zemřel r. 1678. a odpočívá ve zdejší bývalem klášteře. Rodině své, která již l. 1602 na Táboře se připomíná, pomohl k erbu a praedikátu, syn jeho Jan odstěhoval se do Prahy.

Václav Nigrin z Liboslavě jmenuje se radním na Táboře r. 1658.

Jan Švehla ze Žďákova seděl v radě l. 1661.

Jan Marešický jinak Bahenský z Lukova J. M. C. rychtář na Táboře 1562.—1570.

Jan Švantle z Třebeska, syndikus v Táboře r. 1772.

Václav Šlechta z Všeherd, měšťan Tábořský, prodal svob. dvůr v Klokotech l. 1697.

»Tábor« I. č. 2. 7. května 1864.*)

Přehořovští z Kvasejovic. Milovníku domácího dějepisu a každému vlastenci seznati jest nejen stavby a pomníky dávnověkosti vlasti jeho, nýbrž i čelné rodiny, které radost a žalost, slávu a ponížení v těch zdích zažily které založily, vystavily a potomkům dochovaly. Pročež hodlám na jevo vynést osudy nejznamenitějších rodin našeho města a obmezím se zvláště na rodiny erbovní, které na Táboře přebývaly. Myslím totiž ty rodiny měšťanské, které v XVI., XVII. a XVIII. století nadány byly erbem a titulem, čímž však nebyly povýšeny do stavu vládyckého neb šlechtického, nýbrž i nadále zůstaly v stavu městském a obchody i živnosti městské provozovaly. Přiházelo se ovšem, že později takoví erbovníci přijati bývali do stavu vládyckého, totiž do toho stavu, který statek svůj deskami zemskými zpravoval a pod městský úřad již nepříslušel, ale teprv až v třetím kolenně od svého povýšení urozenými vládykami, statečnými rytíři titulováni bývali, dříve jen slovutnými panoši, slovutnými vládykami sluli. Erbovní listy, dle kterých měšťanům a jiným osobám právo propůjčeno bylo, že erbu nějakého užívají, udílel zeměpán nebo jiné k tomu způsobilé osoby z vysoké šlechty domácí, na př.: pánové z Rosenberka, z Blatné a z Rožmitálu, z Pernšteina a t. d.

Počínám rodinou která nejvyššího stupně slávy mezi ostatními dosáhla, avšak během předešlého století úplně vymřela, Přehořovskými z Kvasejovic, kteří jméno své od vesnice Přehořova a Kvasejovic blízce Soběslavi měli a jejichž původní sídlo tvrz Kvas dosud zřítí lze. V erbu měli ptáka, na ratolesti sedícího, jak to dosud spatřiti můžeš na náhrobku jednoho z nich v pobřežním kostele sv. Filipa a Jakuba v Táboře. První na Táboře připomíná se se Václav P., jenž l. 1521 v radě městské seděl, l. 1528. dům svůj Pavlovi Pětníkovi prodal a l. 1534. již v tituláři stavu rytířského se uvozuje. Držel Přehořov, odkud snad i jeho jméno, stal se l. 1539. purkmistrem, a byl v l. 1546.—1551. prvním radním a l. 1548. k dohlídce na opravu města zvolen.

*) Stručněji v programu reál. gymn. v T. J. K.

Syn jeho Oldřich P. připomíná se ještě l. 1589. na Přebořově, bratr pak Oldřichův Jan sídlil na Táboře, byl l. 1556. do šestipanského úřadu zvolen, dostal l. 1564. zachovací list od městské rady a byl l. 1571. cís. rychtářem na Táboře. L. 1597. zemřel a jest ve zdejším pohřebním kostele pochován, kde náhrobek mramorový má, ve hlavním pak děkanském chrámu jest od něho votivní obraz, jenž proměnění Krista Pána představuje. Jan splodil s manželkou Hesterou syny Václava, Karla, Kunše, Jana a dceru Lidmilu P. z K. Václav zemřel již před smrtí otcovou a Lidmila se provdala za Jakuba Bílského z Bílska, s nímž dceru Esteru měla a l. 1595. kšaft učinila. Karel seděl na Přebořově l. 1603. na Vřescích l. 1613. a po něm l. 1625. Jan Štastný (Felix) na Přebořově a Vřescích. Jan přestoupil ku víře katolické, stal se baronem a mnoho domů zde v Táboře od cís. fisku koupil. L. 1627. prodal své statky a koupil Mladou Vožici, k níž Šellenberk a Měšice přikoupil, syn jeho Krištof Karel P. zemřel někdy r. 1680. a přispěl 56 zl. na stavbu kláštera Augustiniánského v Táboře, manželka jeho Ludmila Chrtová ze Rtína též 30 zl. darovala a l. 1662. v klášteře pochována jest. Syn Karlův František Karel byl nejv. mincmistrem král. česk. v l. 1688.—1699, pak do hraběcího stavu povýšen jest a l. 1697. všechny doly v král. česk., l. 1700. panství korunní Žebrák, Točnick a Zbívov v zástavě držel, v l. 1704.—1705. byl praesidentem nad apellací a konečně nejvyšším sudím král. českého. L. 1717. zemřel a zůstavil syna Františka Helfrieda, jenž zde v Táboře l. 1723. zemřel, když z Prahy do Vídně pro nevěstu sobě jel, jsa poslední potomek slavného rodu svého a v klášteře odpočívá.

—0—

»Tábor« I. č. 5. ze dne 28. května 1864.

Kršňákové z Karlsperka a z Božetína.*) Rod Kršňákův jest v Táboře od starodávna usedlý a předek jeho Mareš Kršňák již za husitských válek l. 1425. hejtnanem Táboritův byl, když Bechyň dobývali. O sto let později seděl Václav K. r. 1534. v radě a zemřel l. 1542., zanechav po sobě sedm dětí: syny Jana, Martina, Adama a dcery Annu, Kristinu, Markétu, Kateřinu s Majdalenou manželkou splozených. Jan K. postoupil l. 1554. mezi radní pány a zhusta v knihách městských se připomíná, tu jako místodržící rychtáře městského l. 1560., onde v šestipanském úřadu l. 1561. L. 1596. byl Karel Mělnický měšťan Pražský i se syny Jiřím, Václavem, Jakubem, Samuelem a Danielem mezi erbovní rodiny král. českého přijat, rod jeho pak nadán titulem Karlů neb Karolidesů z Karlsperka, kteréžto jméno Karlsperk posud rozbořenému hradu královskému Karlsperk čili Kašperk blíže města Kašperských hor (Bergreichenstein) v kraji Píseckém přísluší.***) Praedikát svůj vymohli Mělničtí na císaři Rudolfovi II. roku 1604., také pro Adama a Jáchyma (nikoliv Jakuba, jak v Naučném Slovníku jest) Kršňáky, měšťany Tábořské a své příbuzné, takže táborští Kršňákové erbovními strýci Karoliderů z Karlsperka se stali. Erb oběma rodinám udělený představuje dva lvy vzáhu proti sobě vzpjaté, kteří předními tlapami žezlo královské drží ve štitu shůry dolu žlutou a červenou barvou rozpoltněm. Jáchym K. imenuje se na Táboře l. 1602. a l. 1606. již s titulem svým »z Karlsperka«

*) Viz Program reál. gymn. J. K.

**) Viz historii tohoto hradu od Dr. Gabriela sepsanou »Hrad Kašperk.«

se připomíná. Týž prodal l. 1614. dům svůj řečený Žabkovský Janu Musilovi a l. 1617. svůj kšaft učinil, kterýmžto jmění své na stejné díly mezi syna Pavla a dceru Annu, provdanou »Senožatskou« rozdělil, Adam bratr jeho, jako svědek poslední vůle se připomíná. Pavel K. imenuje se l. 1628. a 1629. jako svědek poslední vůle se připomíná. Vnuk jeho Jáchym K. rychtářem městským l. 1630 již do rady postoupil. Vnuk jeho Jáchym K. byl dne 10. května 1671. od cechu soukenického za mistra a spoluouda přijat, syn jeho Jan K. byl l. 1729. starším obecním a l. 1736.—45. radním na Táboře, po němž Matyáš K. lékárník († l. 1836.) zde žil. Od bratra jeho pocházejí synové: Karel Kršňák z Karlsperka, nadlesní na panství Koništském a Josef K., úředník v Jankově. Drželi zde dům, který nyní p. Pfeiffirovi, učitelé na zdejší dívčí škole, patří.

Druhá větev Kršňáků psala se »z Božetína« podle vesnice Božetína u Jetřichovic na Tábořsku; již l. 1435. Beneš z B. se připomíná, al. 1602. vydal Petr Kršňák z Božetína a v Celkovicích jakés svědomí při právě, i neuchýlíme se snad od pravdy, když řekneme, že v Celkovicích ten statek držel, který nyní pan Jakub Veger má. Tito K. z B. záhy asi vymřeli aneb se vystěhovali, nebo již více v paměti Tábořských se nepřipomínají. Zmíniti se ještě sluší, že nynější Lhota Balkova u Srabova v XVI. stol. Lhotou Kršňakovou se jmenovala.

—0—

»Tábor« I. č. 8. ze dne 18. června 1864.

Hroškové, Hruškové a Kučerové z Trkova. Vesnice Trkov, odkud tito vládkové se psali, jest na Tábořsku v okrese Sedlčanském.*) Již l. 1465. připomíná se Václav Hruška jakožto rychtář městský na Táboře. Potomek jeho Jan Hruška z Trkova**) měl syna Jiříka, povstala mezi nimi z jedné a Václavem Kučerou z Trkova i synem jeho Janem z druhé strany jakás nevole a kyselost, kterou purkmistr i rada Tábořská l. 1512. narovnali. Obě rodiny mají týž praedikát a slovítkými v tomto zápisu se jmenují buď tedy zpřízněny byly nebo jen erbovními strýci, nám nelze ten čas toho ani říci. Mezi měšťanstvem záhy vynikali jak postavením svým, tak statkem a zbožím; pan H. prodal l. 1522. dům svůj Ondřeji Časlavskému, syn jeho Jiřík prodal l. 1526. dům svůj za radnicí řečený Houzkovský, Ludišovi Bartáčkovi l. 1526. a připomíná se l. 1534. mezi stavem rytířským král. česk. seděním na Kovářově***), vesnici naproti hradu Vorlíku; Václav Kučera†) prodal dům svůj l. 1539. Bernartu Kozovi. Na doklad toho, že i čestné postavení mezi měšťany zaujímali, pravíme, že Václav K. l. 1512. purkmistrem byl a Jan H. v radě seděl; l. 1516. stal se Hruška purkmistrem, za kteréhož též l. 1517. a 1521. zvolen byl. Matěj K., druhý syn Václavův, připomíná se

*) Za erb měli rytíře v ocelovém brnění až pod kolena s rukama o bok opřenými. V pamětech českých připomíná se poprvé Petr z Trkova, jenž l. 1402. z Rabštiny Pražanům odpověděl. (V programu reál. gymn.)

**) Píše se též »z Strkova«, ačkoliv panošové ze Strkova u Tábora rozdílného byli rodu; od Barbory z Jetřichovic tvrz Kovářov s příslušenstvím, tvrz Zahrádku s přísl. a podíly v Kovářově, v Petrovicích, v Záluží, ve Lhotě, v Zahrádce, v Krchově, ve Vesci dolejších a v Kmínu za 900 kop gr. č. koupil l. 1497. (Tamtéž.)

***) Jakož v tituláři r. 1834 čteme. (Tamtéž.)

†) z Trkova, držel Trkov a Zahrádku u Pacova. (Tamtéž.)

již l. 1526., kdy zahradu od Jana Koláře koupil, l. 1532. prodal haltýř a pivovár, l. 1535. stal se purkmistrem a i l. 1538. a 1543. v křesle purkmistrovském zasedal. Bratr jeho Jan K. měl za švakra urozeného vládky Jana z Dešenic, otec pak obou těchto Kučerů, zpomenuť nahoře Václav K., zboží Trkovské i ves Zahradku blíž Pacova držel, kteroužto ves městu Táboru l. 1530. na ten úmysl daroval, aby důchody z ní se obracely na milosrdné skutky a chudým pracovitým lidem sukna i jiné potřebné věci kupovaly, avšak to sobě vymínil, aby tato ves nikdy nikomu od obce prodána nebyla.*) Téhož léta 1530. prodal týž Václav K. Mikuláši Hroškovi příjmím Slanaři — snad odtud, že v soli obchod měl — zboží své Trkovské s vesnicemi za 1500 kop grošů míšeňských. Mikuláš dostal se l. 1517. do rady a v l. 1528. až 1553. purkmistrem se jmenuje. Od koupeného statku vzal sobě praedikát »z Trkova«, který mu snad i se zvláštním štítem od císaře a krále českého propůjčen byl, anebo vstoupil do erbovního strýcovství Hrušky a Kučery z Trkova. I synové Mikulášovi Jan a Václav Hr. z T. měli příjmím Slanařové. Jan zemřel před l. 1571., Václav ještě l. 1524. na živu byl, Trkov ale již nedržel. Nesmíme však pro Hrošky na Hrušky z Trkova zapomenouti, z nichžto Jan H. syn Jiříkův l. 1556. na Kovářově seděl a po sobě syna Jiříka zůstavil, kterýž s Dorotou manželkou dceru Kateřinu, provdanou poprvé za kněze Jana Přátelského, faráře v Kobylím na Moravě a podruhé l. 1572. za kněze Matouše, faráře v Rožňovci, pak syny Jarohněva a Fridricha H. kteří v Praze na Novém Městě se usadili, měl. Bratr Jan H., Vratislav, usadil se v Prachaticích a syna Tobiáše měl, avšak l. 1574. již mrtev byl. J. Kučerové i Hruškové později ještě na Táboře se připomínají, ale již bez praedikátu, Kučerové jako soukeníci, Daniel K. l. 1620., Jan K. radní l. 1765. a l. 1780. Jan K., učitel, jenž l. 1808 zemřel, avšak potomky po sobě zanechal, kteří posud zde na živu jsou, z Hrušků pak Vavřinec H. l. 1619. v radě seděl; potom ale jméno těchto a jméno Hrošků docela z paměti Tábořských se ztrácí, možná, že v bouřích třicetileté války někde utonuli. Zdali však tito Hruškové a zvláště Kučerové potomci oněch mocných rodin jsou čili nic, nemohu určití.

—o—

»Tábor« l. č. 18. ze dne 27. srpna 1864.

Hubatiové z Kotnova. Rod Hubáčkův nebo Hubatých, jak se Hubatiové před povýšením do stavu vládyckého jmenovali, byl v Táboře hojně rozrozen a záhy mezi měšťanstvem vynikal. Již l. 1511 jmenuje se Martin Hubáček radním na Táboře; l. 1563. provdal Václav Hubatý**) dceru svou Kateřinu za Ezechiáše Krasnohorského a učinil kšaft l. 1565., zanechav syny Jana, Matouše a Pavla H. Jan dal syna svého Václava do Prahy na učení k malíři Matyáši Hutskému z Křivoklátu a po čtyrech letech opět domů si jej vzal. L. 1595. umřel Jan H. a zůstavil po sobě šest synů: Daniela, Tomáše, Václava, Jáchyma, Jana, Ludvíka a dceru Kateřinu. Syn Václav seděl v l. 1613.—1617. v radě města Tábora; bratr Jan koupil l. 1630. dům, »sbor« řečený od císařského fisku a l. 1640. již mrtev byl. Pavel H. i se

*) Dle starého urbáře města Tábora platilo se ze Zahradky 6 kop 30 gr. a 48 ospí ovsy při svatém Jiří a tolikéž při svatém Havle, celkem tam 11 lánů bylo. Pozn. M. K.

**) Syn předešlého, zemřel l. 1565. (Program reál. gymn.)

synem Janem l. 1619. se připomínají; Jáchym H. seděl l. 1623. a 1624. v radě, l. 1627. byl městským rychtářem. L. 1625. se připomíná Ludvík Václav H. jako městský rychtář i povznesl rod svůj zásluhami bezpochyby o rozšíření církve katolické v Táboře mezi erbovní rodiny král. českého, přijav od Hájkovského jména hradu Tábořského příjmím »z Kotnova«; za erb pak dostal štít shůry dolů na tré rozdělený, v pravém poli jakýsi mlok jest, v levém pak rozpiatý korunovaný lev, uprostřed třetího pole rovný sloup do výše celého štítu se pne.*) L. 1627. seděl Ludvík H. již v radě a brzo za primasa postoupil, l. 1654. zemřela mu žena Ludmila a pochována jest v klášteře Augustiniánském v Táboře, kde on sám též odpočívá.***) Zůstavil syny Václava, Jáchyma, Jana a Ludvíka Maxmiliana H. z K., který poslední co primas více než 80 let stár dne 19. června 1748. zemřel a v klášteře Aug. pochován jest.***) Syn jeho František H. z K. byl dohlížitelem a důchodním statků Tábořských i založil dne 27. srpna fundaci pro Hubatiusovský rod v klášteře. Bratr jeho Vojtěch Křištof H. z K. byl farářem při Týnském chrámu Páně v Praze v l. 1735.—1744., l. 1744. stal se kapitolním děkanem na Vyšehradě a zemřel l. 1746. Třetí bratr Jan Josef H. z K. byl farářem v Dobříši l. 1717. a sepsal několik spisů náboženských, mezi nimiž »Maria panna svatohorská«, jmenujeme. Či synové Antonín H. radní v Táboře l. 1732., Josef Tadeáš H. německý deklamator při deskách zemských v Praze l. 1738. a Ludvík Hubatius z K. cis. soudce v Klatovech l. 1730 byli, nelze nám s jistotou určití.†) — V textu následuje: Od posledního H. z K. zajisté pocházejí rytíři Hubatiové z Kotnova na zemském statku Kněžicích u Petrovic, dvě hodiny od Sušice osedlí, rytíř Lambert Hubatius z Kotnova jest nyní hlavou tohoto rodu, který původ svůj měšťanské rodině Tábořské děkuje.

—o—

V programu uvedeném v poznámkách uzavřen je čí. o H. takto:

Jiná větev Hubatiů z Kotnova, snad potomkové Ludvíka Lipovského, žije v Domažlicích; Jan H. rytíř z K. c. k. rytmistr, zemřel tam dne 17. ledna 1863.

Srovnej k tomu dodatek v »Táboru« l. č. 19. ze dne 3. září 1864 ve Zprávách:

Hubatiové z Kotnova v Domažlicích. Na svých cestách přibyl jsem i do Domažlic, kde mne P. Hájek, historiograf toho města, upozornil na rod Hub. z K., který tam posud žije. Na hřbitově odpočívá František H. rytíř z K., jenž zemřel dne 2. října 1854. a Jan H. rytíř z K., c. k. rytmistr, jenž zemřel dne 17. ledna 1863. Potomci posledního v městě posud jsou. Erb na obou náhrobcích jest jiný, než jaký v Táboře na zvoně ve věži děkan-ského kostela jsem našel a pročež krátce jej tuto vypisuju. Štít jest na čtyry pole rozdělen v pravém hoření jest orlice s rozprostřenými křídly, v do-

*) V programu reál. gymn. (viz shora) štít je popsán takto: štít, v jehož hořejším poli bílý orl jest a v dolejším bílá kotva — později erb tento rozhojňen a rozdělen na čtyři pole, do nichž přibyla ruka s mečem rovným a nádoba s květinami. — Viz dodatek. J. K.

**) Zemřel l. 1675. (Program)

***) Po Ludvíkovi zůstali 3 synové. (Program)

†) Ludvík H. držel l. 1751 statky Lipkov a Smržovice u Loučimi blíž Klatov a Antonín H., nevíme opět čí syn, koupil r. 1785. statek Květice u Petrovic blíž Sušice, kterýž potomkové jeho a sice Lambert H. z K. podnes drží. (Program)

lením kotvice; v levém hoření ruka s mečem rovným, v dolním vosu s květinami. Bude asi erb ten opravený a rozhojněný, když jej se starým porovnáme, nebo aby dvojí rodina téhož praedikátu byla, nelze se domnívati.

—o—

»Tábor« I. č. 20. ze dne 10. září 1864.

Lucínové z Hory Helikonu. Matyáš, písař radní města Tábora, zemřel l. 1535. a zůstavil po sobě dva syny: Pavla bakaláře a Václava Lucína, pak pět dcer, které za měšťany Taborské: Martina Pušpánka, Eliáše Chřesta, Pavla Zálužského a Pavla Jindřichovic se provdaly. Pavel Lucín študoval na universitě Pražské, kde l. 1546. bakalářem*) se stal a vyznamenal se záhy hlubokou vědomostí práv a historie české i uměním básnickým, že slavný tenkrát Jan Hodějovský z Hodějova a na Řepici místosudí král. českého v l. 1537.—1555. a šlechtyný podporovatel zvláště básnického umění přítelem se býti honosil a Lucínovi erb i praedikát »z Hory Helikonu**) u cis. Ferdinanda I. vymohl. V latinských spisech pana Hodějovského »Farragines« nadepsaných***) nejednu báseň od Lucína složenou nacházíme a čtli jsme blahopřání latinské, které Lucín l. 1548. ve verších složil, když nová městská rada na Táboře zvolena byla, pak báseň na úmrtí Jana Vorla z Kozíhohradu, radního tábořského sepsanou. V české řeči knihu o nestálém štěstí, knihu o císaři Karlovi IV., Rozmlouvání Boha s Evou a jiné 4 spisy náboženského obsahu vydal.†) I doma v Táboře v hodnosti postaven byl a l. 1560. radním se jmenuje. L. 1592. učinil Pavel Lucín svůj kšaft a odkázal ženě Majdaléně dům v Táboře se zahradou, děti pak Theophila, Gamaliela, Zachariáše, Dorotu, Voršilu a Veroniku takto podělil: Zachariáš, Dorota a Voršila byli již v stavu manželském a odbyti; Veronika měla, pokud by se neprovdala, při matce zůstavati, knihy a šaty na tré mezi syny rozdělití, knihy zvláště latinské měli podle jednoho každého syna chuti a vtípu ku cvičení rozděleny býti. Provdané děti bydlely v Hradci Jindřichově, a i ostatní Lucínové více v Táboře se nepřipomínají. Theophil Lucín napsal báseň, která občany Jindřichohradecké těšiti měla, když válka proti Turku na počátku XVII. stol. zuřila jiné památky neznáme.

—o—

»Tábor« č. 24 ze dne 8. října 1864.

Helmové z Vorlova. Jan z Vorlova††) a Jan Hruška ze Strkova, měšťané Táborští, koupili l. 1497. od Barbory z Jetřichovic a z Kovářova, Kovářov†††) tvrz, dvůr s příslušenstvím, též podíly v Zaluží, v Petrovicích,

*) Svobodného umění. (Program . . .)

**) Hora Helikon v Řecku proslavená jest od básníků řeckých a římských jako sídlo Mus — Uměn bohyň krásných a ušlechtilých umění jako hudby, zpěvu atd. Pozn. M. K.

***) Nákladem Hodějovského vydaných. (Program . . .)

†) Několik spisů theologicko-polemických, které p. Adamovi z Hradce, panu Janovi Čabelickému na Týně a potom Jindřichovi Vencelíkovi na Včelnici připsal.

††) Vorlov jest vesnice blíže města Jistebnice. M. K.

†††) Viz článek o rodině Hrušků ze Strkova. M. K.

ve Lhotě, v Zahrádce, v Krchově, v Kuním, s podacím kostelním v Kovářově a třetím dílem podacího v Předbořicích. Kovářov dostal se později do rukou Hrušků ze Strkova samojedinech a Vorlovští asi schudli*) nebo Martin Helm z Vorlova na poč. XVI. stol. byl syn chudých rodičů, a tovaryšem řemesla tkalcovského, potom postřihačského, i pomohl sobě sňatkem s Kateřinou, dcerou Jana Pštrose z Mirotína, s níž splodil syny Jáchyma a Benjamina dcery Lidmilu a Evu. L. 1557. stal se radním na Táboře a l. 1559. primasem, l. 1561. byl Martin H. již do stavu rytířského v král. českém přijat a zemřel l. 1585, tělo jeho odpočívá v kostele sv. Filipa a Jakuba v Táboře pod kamenným náhrobkem, na němž erb této rodiny, báječný pták noh se spatřuje. Jak z poslední vůle Martinovy vysvítá, držel v Táboře dům průchodící pod radnicí i krám, kde nyní p. Guttman sklad svůj na líhoviny má, pak za Klokotskou branou dům se stodolou, zahradou a třemi kusy role; vše to bylo statek šosovní a purkrechtní při městě Táboře. Zajímavou událost nám ještě pověditi sluší ze života pana Martina H., která pro poznání tehdejších poměrů občanských dosti důležitá jest. Martinu H. nadával Jan Mrlička, měšťan Tábořský, že jest Helm, šelm, že drží a zrazuje se zemany a že před pěti lety oběšen býti měl. L. pak 1556, když rozepře z toho povstala, byl Mrlička přinucen až u arciknížete Ferdinanda v Praze prositi aby mu Helm odpustil. Však ale kyselost nepřestala a když Helmův syn Jáchym l. 1572. ve Vodňanech na trhu byl, opil Mrličku, potom mu hlavu křížem oholil, do sudu jej vtlačil a sem tam s ním válel, až Mrlička polomrtev zůstal. Benjamin H. z V. připomíná se již l. 1572., v tituláři mezi stavem rytířským a zdědil po svém otci všecken statek, proti čemuž vnučka Kateřina roz. Pekkova z Římku odpor zdvihla, říkajíc, že Benjamin nepořádně ve stav manželský vstoupil, tak že otec jej vyděditi hrozil, a že hned po smrti otcově na tisíc grošů statku z Tábora do Prahy zavezl; jak ale ta pře dopadla, není známo. Benjamin zůstal již v Praze na vždycky, aspoň r. 1588. tam již byl. Pavel H. z V., bratr Martinův, byl sekretářem u p. Viléma z Rosenberka a s ním do Polska ve věcech arcivévodý Maxmiliána jel, na kteréž cestě peníze vydával a z nich potom ve Vídni účet složil l. 1573. Helmové, jak se zdá, na dobro z Tábora do Prahy se odstěhovali, kde mlýny Helmovské posud památku tohoto rodu zachovaly. .

—o—

»Tábor« I. č. 37. ze dne 7. ledna 1865.

Hýlovcové a Petřkové z Polkovic. Předkové tohoto rodu bezpochyby z blízkého Hýlova do Tábora se přestěhovali, odkud však praedikát »z Polkovic« přijali, nelze nám pověditi; Polkovice v Čechách nejsou, než ve Slezsku zámek téhož jména byl.***) Matouš ze Spolkovic měl dům na Táboře l. 1522 a zdá se nám, že byl otcem bratří Prokopa a Blažka z P. v l. 1519.—1559. připomínaných. Prokop byl řezníkem a již l. 1519. v radě seděl l. 1526. pivovár od Matěje Měšického koupil a svůj masný krám Václavu Kosařovi prodal. L. 1534. jmenuje se v tituláři mezi rytířským stavem království českého a prodal l. 1536. dům za Novou branou nad domem na skále, Tomáši Praskačovi, též l. 1552. dům za fortanou Markétě Měchýřce prodal.

*) Zdá se, že tento rod Vorlovských s ním vymřel. (Program . . .)

**) Ve znaku užívali půl jelena. (Program . . .)

Šnoblové z Choustníka nad Jordánem. Leta 1555. umřel Tomáš Šnobl, měšťan Tábořský a zůstavil dva syny Jana i Adama, kterým za 166 kop míš. statku zanechal. Manželka Tomášova zemřela l. 1560. a statek svůj synu Janovi odkázala. Adam Š. jen jedenkrát l. 1558. se připomíná, jindy sem zmínku o něm nenašel za to však tím hojněji bratr Jan se jmenuje. Léta 1577. čteme v městských knihách, že Jan Š. měl manželku urozenou paní Dorou Zmyslovskou ze Zmyslova a že byl ouřadníkem pana Petra z Rosenberka. 1579. dosvědčuje Jan Š., že se na svatební smlouvy Matěje Strouhala a Kateřiny, dcery Jana Roubíka l. 1571. podepsal. Léta 1578. dosáhl Jan Šnobl erbu a praedikatu od císaře Rudolfa II. pro sebe i své potomky, aby se »z Choustníka pod Jordánem« psáti mohl a léta 1593. byl do stavu rytířského v království českém přijat. Majestát císaře Rudolfa na toto obdarování lze čísti u Paprockého v jeho »Vypsání stavu rytířského v Čechách« na str. 396—398, kde se též erb Šnoblův vypisuje. Představuje štít červené barvy, přes kterýžto čára na příč zlaté barvy jest, pod ní jeden a nad ní druhý lev stříbrné barvy s otevřenými ústy a s vyplazeným jazykem kráčejíce, oba drží pravé tlapy vzhůru a k pravé straně obráceni jsou. Ptáme-li se po zásluhách, pro které pan Šnobl do stavu vladyckého a rytířského povýšen byl, nelze nám jinak odpověděti, než že královští podkomoři a jiní hosté vysoce urození, kdykoliv do Tábora zavítali, na jeho hospodě se stavěli a tam výborné posloužení měli: držel totiž pan Šnobl hospodu v Táboře na předměstí tam, kde nyní hostinec páně Suchomelův »u hroznu« řečený jest. Odtud též vysvítá, proč do praedikatu přidavek »z Choustníka nad Jordánem« dostal, nebo jmenovaný hostinec nad samým rybníkem Jordánem se nachází. Léta 1609. učinil pan Šnobl svůj kšaft a odkázal svrchu jmenovaný dům svůj dceři Alžbětě Pátkové rozené Šnoblové z Choustníka nad Jordánem; mužských potomků žádných nezůstavil. Léta 1633. jmenuje se Jan Jordán měšťanem Tábořským a l. 1738. byl urozený a statečný rytíř Jan Krištof z Jordánu Jeho cis. král. katolické Milosti dvorským radou v Praze, byli-li však tito dva spříznění se Šnobly z Ch. nad Jordánem, nelze pověděti.

Zálužští z Helfenšteina. Na Táboře, ano již v Ústí, od starodávna mezi řemesly neivíce soukenictví kvetlo a po všechna léta jak počtem spoluoudů, tak bohatstvím a vážností mezi měšťany v popředí stálo. Soukenníkův bratrstvo, jak se cech česky nazýval, mělo vlastní svůj erb a tovaryši jeho jménem »knapův« se honosili; německé pak slovo Knappe znamená mladého urozence, který se rytířským činům učil, rytířům ke službě stál, zbroj nosil, jich v pútcě bránil, a každého tovaryše vůbec. Nezřídka se stávalo, že i vladycké rodiny, doktorové filosofie a jiné osoby urozené mezi pány spoluoudy mistry přijati bývali. Rod o kterémžto tenkrát vypravovati hodláme, soukenictvím zvláště se zvelebil a počínaje od prvního předka známého jak dlouho na Táboře byl, až do posledního ouda věrně při řemesle takřka rodinném setrval. Václav Zálužský, který jméno své o

L. 1560. učinil poslední vůli a odkázal veškerý statek dceři Anně, která za urozeného pana Hanuše Dvořeckého z Olbramovic a na Tučapech provdána byla, jemu 5 dítek porodila a v kostele Tučapském pod náhrobkem kamenným odpočívá. Z bratra Blažka syn Šebestián psal se již krátce Hejl z Polkovic a do Prahy se odstěhoval, kde se u dvora císaře Rudolfa radou a sekretářem dvorským l. 1589. jmenuje.

Příbuzní anebo jen erbovní strýcové Hýlovců byli Petřkové z Polkovic; Jan P. prodal dům na Táboře l. 1533. Jiřímu Hruškovi. Potomci jeho byli Adam a Benjamín P. z P., z nichžto onen na Táboře, tento v Praze bydlel.*) V domě pana Adama spáchal krádež Maxmilian, syn Kristiny Maximky, spolu se svými pomocníky l. 1593., i měl býti proto na hrdle trestán, než matka mu u samého císaře život vyprosila; byl však i s matkou z kraje Bechyňského na věky vypovězen a složil zápis v černých knihách města Tábora, že nikdy ani městu ani panu Adamovi se mstíti nechce. Benjamín P. byl písařem při ouřadě podkomorním král. českého a též v literatuře české jméno své zvěčnil, jakožto překladatel Rejstříka historického od Abrahama Buchholzera latinsky psaného a Historie pána a spasitele našeho Ježíše Krista od Jana staršího Mathesia též latině složené; oba spisy l. 1596 tiskem vydány byly. Jiří Karolides z Karlsperka korunovaný básník, o němž jsme při vypsání rodu Kršňáků z Karlsperka mluvili, byl jeho přítelem a verše latinské ku počtě jeho složil. Dne 7. června 1598 byl pan Benjamín v Praze na ulici, když se trochu podnapilý domů v noci vracel od tovaryšů řeznických přepaden, zbit, a umřel na rány dne 23. června; bezpochyby na něm jako bratru pana Adama zpomenutý Maxmilian pomstu svou vykonal.

—o—

Lichvicové z Lichvice.***) Martin Lichvice byl l. 1511. do šestipanského úřadu v Táboře zvolen, měl statek nějaký v Čekanicích a připomíná se ještě l. 1522. Synové jeho byli: Václav, Jiří a Jan Lichvicové; Jan prodal dům l. 1538., stal se radním l. 1542. a byl rychtářem městským l. 1547.; l. 1548. zvolili jej k opatrování ohně i zemřel l. 1552. a Václav spravoval statek bratrův pro jeho dva sirotky, Jana a Václava. Tito i s potomky svými byli povýšeni mezi erbovní rodiny král. českého s praedikátem »z Lichvice«, kterého roku ale nelze udati. Jan L. z L. byl l. 1572 císařským hejtmanem na statku Přerově blíže Brandýsa na Labi; Václav měl dům v Táboře a posledně l. 1580 se jmenuje. Syn Václavův nebo Janův byl Adam L. z L., farář na Stražišti, v nynějším okresu Mirovickém, jenž l. 1610. syna svého Jana řemeslu krejčovskému v Táboře učiti dal. Více památek rodu toho nenalzáme.

*) Benjamín ale do Budějovic Českých se odebral, kde písařem obecným byl a potom do Prahy se dostal. (Program . . .)

**) Lichvicové z Lichvice. (Viz doslova Program . . .)

blízké vesnice Záluží, ¼ hodiny od Tábora vzdálené měl, připomíná se poprvé l. 1545. v jakés rozepři, kterou s městským rychtářem Janem Bydžovským měl. Syn jeho Pavel Z. přibyl l. 1553. do šestipanského úřadu a stal se l. 1558. městským rychtářem. Manželka Pavlova byla dcera nebožtka Matěje Písaře a sestra Pavla Lucína z Helikonské hory, o němž jsme již v těchto listech mluvili. L. 1575. stal se Pavel Z. purkmistrem na Táboře. Bratr jeho nebo z bratra syn Pavel mladší Z., soukeník, vydal Eliášovi Stranovskému jakési svědomí léta 1573.

Starší Pavel Z. měl syny: Gabriela, Tobiáše a Viktorina, pak dceru Salomenu. L. 1578. koupil Viktorin dům od svého otce, avšak záhy zemřel a veškerý statek ženě Anežce až do dospělosti dítek svých odkázal l. 1582. Gabriel již dříve byl zemřel a statek svůj bratru Tobiášovi zůstavil, který l. 1583. umřel a všechny nápady matce své Anně odkázal. Viktorinův syn Jan byl l. 1593. Matěji Sýkorovi, mistru krejčovskému, na učení odevzdán a již l. 1610. mistrem krejčovským se jmenuje. Zásluhami svými ač nevíme jakými, dosáhl erbů*) a praedikátu »z Helfenšteina« dle hradu na Moravě tak řečeného a l. 1620. kšaft svůj učinil. Dům a dvůr i veškerá pole odkázal dítkám svým: Pavlovi, Janovi, Danielovi, Václavovi a Alžbětě, Anně a Majdaléně. Pavel měl manželku Evu, která na svůj groš zahradu i chalupu Smíškovskou od Marušky Kavkové l. 1638. koupila; v letech 1635.—1644. jmenuje se Pavel Zálužský z Helfenšteina radním a purkmistrem na Táboře. L. 1660. učinil kšaft a zůstavil po sobě dva syny Tobiáše a Jana, pak dvě dcery Annu a Maří Majdalénu.

Druhý syn Jana l. 1620. zemřelého byl Václav Z., který l. 1626. k soukeníkovi Pavlu Pleskáčovi na učení dán byl, l. 1628 za vyučenou dostal a ještě 1679. se připomíná.

Třetí syn Janův Daniel byl též soukeníkem, seděl l. 1649. a 1650. v radě městské a byl ještě 1689. na živu.

O čtvrtém synu Janovi nemáme žádných zpráv. Ze synů Pavla Z., který l. 1660. zemřel, připomíná se urozený a statečný pan Tobiáš Zálužský z Helfenšteina l. 1658., který od slavného cechu soukenického v Táboře za spoluouda mistra přijat byl.

Když však Zálužští z Helfenšteina jak statkem tak jmenem vysoko se povznegli, stalo se jim rodinné město příliš ouzkým ve svých mezích i učinili jako jiné rodiny, odstěhovali se do Prahy a již l. 1738. čteme že urozený pan Pavel Zál. z Helf. — ovšem nevíme, kterého Zálužského syn — král. prokuratorem v Praze byl a tam na Novém městě na Příkopech dům svůj měl.

»Tábor« I. č. 43. ze dne 18. února 1865.

Klásterští z Rosengartenu. Praedikát svůj má tato rodina od vesnice Rosengartenu na Žatecku, není-li vůbec vymyšlený; odkud do Tábora přišla, není nám známo. První její oud, Adam K. z R. jmenuje se

*) Štít na dvě pole rozdělený, v hořejším poli půl leoparda se šípem v tlapách, v dolejších tři bílé lilie v červeném poli. M. K.

l. 1602. c. k. notářem a byl installací opata Brežňovského Wolfganga Sellen-dara z Prošovic přítomen, tyž Adam koupil l. 1630. dům v Táboře od Václava Kubíře a byl l. 1643. v radě městské. Syn jeho též Adam byl l. 1662. dne 5. listopadu od zdejšího cechu soukenického za spoluouda mistra přijat a prodal l. 1668. pole na Celkovsku jdouc k Babí hoře, Jiřímu Fabrovi, pláten barvíři; v letech 1678.—1694. připomíná se jako radní městský a ceclimistr soukeníků. Pozůstavil po sobě tři syny: Adam stal se soukenníkem a byl do cechu dne 2. prosince 1696. přijat, Jan Josef byl též soukenníkem a cechmistrem v l. 1714.—1744., třetí syn Pavel oddal se stavu kněžskému a stal se léta 1740. děkanem v Táboře, byv dříve děkanem v Mladé Vožici. Památku svou zvětčil zvláště v Klokotech, kde l. 1743. kaplana založil a nadal, stavbu hlavního oltáře l. 1742. dokonil a obydlí nebo residenci pro kaplana vystavěl l. 1730. Zakusil hrůzy válečné v Táboře l. 1744., když Prušané města dobyli a pak střelbou Rakouskou oheň v městě vznikl, jak podnes obrazy v Klokotském chrámu Páně smutnou tuto událost nám připomínají; hřbitovní kostel pod hradem, který tenkrát shořel, l. 1746. znovu děkan Klášterský posvětil a na památku toho začáteční písmena jeho na zdi za hlavním oltářem čísti můžeš. Slovnítný tento rodák Táborský zemřel dne 29. ledna 1760. a pochován jest první ve kryptě, kterou v Klokotském kostele uprostřed zřídil. Na síni zdejšího děkanství jest poprsí jeho dvakráte na plátně vyobrazeno, jeden obraz visí nad knihovnou, druhý nad vchodem do bytu děkanského. Oba nám představují muže pěkně urostlého, hojných vlasů a příjemného vzezření, obraz nad knihovnou liší se od druhého tím, že Klášterský tam černý, zde již šedivý vlas má a tuto zlatým řetězem okolo krku zavěšeným ozdoben jest; jaký medaillon na tomto řetězu visí, nemohl jsem poznati. Na obou obrazech spatřujeme rodinný jeho erb,* totíž štít červený, který břevnem černým, šikmo položeným a třemi lastuřicemi**) žlutými okrášleným, na dvě stejné části rozdělen jest, v hořejším i dolejších poli nachází se lilie, kterou též nad helmici mezi křídly spatřiti můžeš, fairnochy jsou barvy červené a modré.

Více o této rodině z předešlého století nevíme, možná, že se odtud vystěhovala, rodina pak Klášterských, která zde na Táboře žije, teprve před několika léty z Bechyně sem se přistěhovala i nechci upírat, ani tvrditi, že potomci Klášterských z Rosengartenu jsou.***)

»Tábor« II. č. 2. ze dne 13. května 1865.

Obdarování Klášterských erbem a praedikátem. V čís. 43. tohoto listu psali jsme o měšťanské rodině Klášterských z Rosengartenu na Táboře osedlé. Náhodou se nám letos do rukou dostal pergamenový list formátu archového a ještě většího, který v latinské řeči vypisuje, kdy a od koho rodina Klášterských erbů a praedikátu dosáhla. Pro památku a příklad erbovního listu klademe sem z něho tyto zprávy.

*) Erbů a praedikátu dosáhl (rod tento) stejného s Janem Vilimovským, vikářem kostela Svatovítského v Praze r. 1600. (Program . . .)

**) růžemi (Program . . .)

***) Sami rodokmenem svým dokazují, že od bratra Pavla Klášterského z Rosengartenu, děkana Táborského pocházejí. (Program.)

Jiří Berthold Pontanus z Braitenberka, oficiál a vikář arcibiskupa pražského Zbyňka Berky z Dubé, kanovník olomúcký a budišinský, protonotář apoštolský a hrabě dvorský, praví v tomto listu že mu císař Rudolf II. propůjčil moc udělovati erbů a praedikátu osobám o vlast a církev zasloužilým. Mocí tohoto práva Janovi Vilimovskému z Rosengartenu, někdejšímu vikáři chrámu Svatovítského v Praze, tehdy faráři Tachlovickému a kanovníku Vyšehradskému za rozšiřování církve katolické a jeho cnosti duchovní, s ním pak Adamovi Klášterskému z Rosengartenu za jeho vytrvalost, laskavost, věrnost a platné služby které kostelu Svatovítskému a jemu Pontanovi byl vykonal, uděluje právo, aby mimo praedikát též zvláštního erbů nejen oni dva, nýbrž i potomci Klášterského užívali, kterýž erb zrovna tak vypisuje, jak jsem jej byl vylíčil v článku svém o Kl. z R. až na lastuřice ve břevnu, které v růže zlaté opraviti sluší. List byl vyhotoven v Praze dne 23. srpna l. 1600. a pravost jeho vlastnoručním podpisem Pontanovým stvrzena jest.

Co do zevnějšku svého vzala listina na půdě, kde nalezena byla veliké porušení od deště a bláta, ačkoliv písmen málo se ztratilo, místy jest ovšem vybledlá, lze však ji opět obnoviti, an podle důlků písmena čerností se vyplní. První řádek ve velikých zlatých literách jméno Jiřího Bertholda Pontana nám představuje, ostatní řádky jsou černou latinkou dosti velikou čistě vypsány; uprostřed jest erb této rodiny velmi vkusnou malířskou prací vyveden, barvy zcela živě se zachovaly.

Pamětihodný jest nálezný proto, že posud Klášterští v našem městě žijou, kteří rodokmenem svým dokazují, že od bratra Pavla Kl. z R., děkana tábořského, pocházejí.

—o—

»Tábor« I. č. 48. ze dne 25. března 1865.

Šudové a Načeračtí ze Semanína. Mikuláš Šud, rodem z Litomyšle, výtečný počtář a nejslavnější někdy hvězdář český vydal několik kalendářů, pranostyk, minucí hospodářských v l. 1542., 1552. a 1558., i byl pro své zásluhy vědecké l. 1525. spolu s Danielem Šudem v Králové Hradci osedlým, do stavu vládyckého povýšen. Praedikát dostal ode vsi Semanína něm. Schirmdorf řečené, blíže Litomyšle, erb jemu udělený vypisuje se takto: Štít byl na dvě půle zlatou a červenou rozdělený, v červeném dílu byla bílá čára šmykem dolů; ve štítu spatřovala se dvě z dvanácti znamení nebeských, totiž v zlatém poli kozorožec nachové barvy, jehož zadek mořské rybě podoben byl a v červeném dílu v bílé čáře byla zlatá váha z pěti hvězd zlatých udělaná

Životopis pana Mikuláše Š. ze S. sepsal pan Rybička v časopisu »Živě« l. 1861., kamž čtenáře poukazuje; předpovídám pouze, že l. 1557. zemřel a pět dětí po sobě zůstavil. Z těchto stal se syn Eliáš knězem a konečně děkanem v Nymburce nad Labem, zemřel v Praze l. 1614. a pochován jest v chrámu panny Marie na Louži kde pět let farářem byl. Druhý asi syn Mikulášův Vavřinec Š. ze S. byl na Táboře osedlý a měl zde dům v letech 1602.—1608. Jiní oudové této rodiny se zde nepřipomínají; za to v Nymburce ještě l. 1658. Jan Šud ze S. písařem městským se jmenuje a poslední potomek toho rodu Kateřina Š. ze S. l. 1836. v Praze zemřela.

Téhož praedikátu, kterého Šudové, užívali Načeračtí ze Semanína, bezpochyby erbovní strýcové Šudů; na Táboře připomíná se urozený pan N. ze S. a z Načeradce, jenž l. 1605. od pánů mlynářů do plného cechu přijat byl k přímluvě pánů dožádaných s urozeným panem Václavem Dvořeckým z Olbramovic. Pan Kryštof M. jmenuje se již l. 1589. v zápiscích zdejšího cechu mlynářského a l. 1595. rychtářem městským byl, avšak bez praedikátu, kterého, jak se zdá, později teprva dosáhl. Jiných zpráv o této rodině na ten čas nemáme, snad v bouřích třicetileté války utonula.

—o—

»Tábor« I. č. 49. ze dne 1. dubna 1865.

Menšíkové z Menšteina. Kašpar M. z M., rodem z Prachatic*) byl l. 1569. v Táboře nad ungeltem**) od císaře Maxmiliána II. usazen, bratr jeho Jakub pomohl rodině své k erbů a praedikátu z »Menšteina« a r. 1577. přijat jest i se svými bratry do stavu rytířského v král. českém.***) V letech 1593.—1601. zastával úřad místosudího zemského, l. 1601.—1603. byl purkmistrem kr. česk., l. 1603.—1613. purkrabím hradu Pražského a psal se pánem na Mokropsech, Vonoklasech, Osově a Skřípli; sepsal též knihu »O soudu mezním.†) Když se Kašpar na Táboře s Ludmilou Přehořovskou ženil l. 1581., napsalo mu 20 přátel a známých latinské básně blaho přející. Roku 1580. vydal jakés svědectví Ludvíku Oberdörferovi malíři v Táboře.††) Kateřina Menšíková roz. Pětipeská z Chýže a na Volší koupila dům v Táboře od Doroty vdovy po Mart. Hamrníkovi l. 1633. a ještě l. 1636. na živu byla. Marie Eusebie Špulřová roz. Menšíková na Vitanovicích, Těmicích a Tučapech koupila dům Slepíčovský v Táboře l. 1634 od Jana Kubíře. Mikuláš Menšík přispěl 10 zl. na stavbu kláštera Augustiniánského v Táboře l. 1651; syn jeho František Menšík daroval 6 zl. na obraz P. Marie v klášteře Augustiniánském v Táboře l. 1681. a zemřel l. 1719 isa 70 let starý i odpočívá v klášteře, dcera jeho Anna zemřela léta 1720., jsouc 20 let stará a tamtéž pochována jest.†††)

—o—

*) V Prachaticích byl l. 1555.—1570. Jiří M. měšťanem a radním. (Program.)

**) Clo na zboží. M. K.

***) Rodina tato vládycká užívala v erbů štítu na přič rozděleného, jenž představuje v dolní polovici tři pabrky, na nichž lev k pravé straně vzhůru postavený a v předních tlapách hlavu člověka držící do horní polovice vyniká. — Již r. 1540. připomíná se Jan Menšík a v druhé polovici téhož stol. jmenují se shora uvedení 3 bratří, Jiří, Jakub a Kašpar. (Program . . .)

†) Důležité dílo právníké: »O mezích, hranicích, soudu a rozepři mezní v král. českém«, kterýž spis pravidlem se stal ve věcech mezních. (Program . . .)

††) L. 1589. držel blízký statek Polanku. Syn jeho Jiřík dosáhl Volší; manželka jeho byla Kateřina roz. Pětipeská z Chýže a ve Volší. (Program . . .)

†††) Na Plzeňsku též kvetla větev Menšíků z Menšteina až do 18. stol. R. 1714. prodal Fr. Albert M. statek svůj Borovou (Mistelholz).

Sebenářové z Herrnfelsu.*) Léta 1688. byl Jakub Hřebenář za spoluměšťana Tábořského přijat a r. 1710. za staršího obecního dosazen. Syn jeho Jan Antonín Sebenář — již otec také Sebenář se psal — byl r. 1712. za konšele ustanoven. L. 1716. byl Jan Antonín opět konšelem a Jakub obecním starším na Táboře. V těchto důstojnostech oba zůstali až do r. 1729., kdy se pouze Jan Antonín Sebenář konšelem imenuje, Jakub snad byl již zemřel. Jan Antonín v radě města Tábora celých 60 let seděl a 25 let primasem byl; s manželkou svou Eufrosinou vystavěl r. 1722. kapli sv. Vavřince v Klokotech a umřel 87 let starý dne 31. července 1773. a pochován jest v kryptě zdejšího bývalého kláštera. Z nekrologu jeho v pamětech klášterních zachovaného dovidáme se, že byl též poštmistrem spojených pošt Tábořské a Německobrodské a veliké lásky a náklonnosti u občanů Tábořských požíval i zvláštní nábožností vynikal, an byl protektorem náboženského bratrstva sv. Škapulře. Bezpochyby, že erbu a praedikátu z »Herrnfelsu« on teprve nabyl, avšak marně hledali jsme v kapli sv. Vavřince v Klokotech jeho jméno nebo erb, abychom jej blíže vypsali, ani o potomcích jeho nic jsme nevěděli. Avšak r. 1865. četli jsme zprávu v listech pražských, že zemřela dne 25. března choť pana Dra Karla Neumana, c. k. guberniálního rady na odpočinku, rozená Sebenářka z Herrnfelsu a poslední potomek tohoto rodu, jejížto dcera za pana Dra Frant. Braunera zemského výbora, poslance na sněmu království českého a obecního rady města Prahy, provdána jest. Pan Brauner choval u sebe velký obraz Jana Antonína Sebenáře z Herrnfelsu i diplom, kterým tomuto erb a praedikát propůjčen byl. Obraz ten r. 1866. spanilomyslně radě a obci města Tábora daroval, jenž zavěšen jest v hlavní síni zdejší radnice.***) Z diplomu řečeného vysvitá, že pocházejí Sebenářové ze starožitné rodiny českých rytířů Hřebenářů ze Hřebene a Horochu, kteří kouli se třemi pštrošími péry v erbu měli a téhož erbu a rodu jako Harachéři z Harachu byli, kteří se později do Rakous vystěhovali a posud kvetoucí rodinu Hrabat z Harachu založili.

K tomu z »Tábora« dodatek roč. II. č. 6. ze dne 10. června 1865.

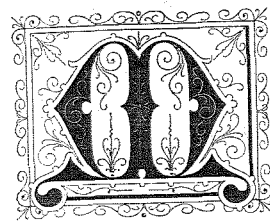
Bývalá tvrz Hřeben stála tam, kde nyní poplužní dvůr téhož jména jest u vesnice Netřebic blíže Velešína v kraji Budějovickém. Z rytířů Hřebenářů imenuje zde Macka ze H. l. 1411., Oldřicha a Buzka Harachéře z Rovného l. 1438., Jana Vítovce ze H., bána slavonského l. 1441.—1463., Lipolta a Markvarta r. 1534. připomenuté, pak l. 1572. Jana Hřebenáře na Mostkách a Deskách a Lamberta Hřebenáře ze Hřebene a na Zaječicích, nejvyššího písaře král. česk. v l. 1682.—1696. Synové tohoto Jan Jáchym a Ferdinand Markvart byli do stavu hrabat l. 1706. povýšeni, avšak bez dětí zemřeli co poslední potomkové svého rodu.***)

*) Dle programu reálného gymnasia.

**) Viz o obraze již shora. J. K.

***) Vypsání erbovních rodin tábořských je — jak vidno — otištěno ve dvoji redakci prof. M. K. Jednou v programu reál. gymnasia, jako III. část histor. paměti města Tábora, podruhé v časopise »Tábor« jako články samostatné. Redakce v programu je pozdější, ale o mnoho stručnější. Vzal jsem tudíž za podklad text z »Tábora« a doplnil v poznámkách, co odchýlného přinesl text programu. Poznámky otcovy jsem označil »M. K.« Kde byla šifra otcova pod níž psal do »Tábora« —o— jsem ji ponechal nyní i všude později. J. K.

IV. BOJE TÁBORA S JIHLAVOU V XV. VĚKU.

imo Budějovice české a města Rosenberků Krumlov, Třeboň, Nové Hrady neměl Tábor nikde na blízkou rozhorčenějších nepřátel nad Jihlavany. Národnost jejich německá bránila tomu mocně že novoty náboženské v městě se neujaly, jako ze stejné příčiny o sto let později neirozhodnější přívržence Lutherovo učení v Jihlavi nalezlo. A nejen národnost, nýbrž i politické příčiny toho původem byly, že Jihlavané nenávisť svou tak často proti Táboru osvědčili, jak níže ukážeme.

Císař Sigmund zastavil zeti svému budoucímu Albrechtovi rakouskému města Budějovice české, Jihlavu, Jamnice, Znojmo, Pohrlice l. 1421. a l. 1423. celou Moravu jakožto léno české odevzdal dceři své Alžbětě a jejímu manželovi Albrechtovi. Když pak v bitvě u Brodu Německého l. 1422. císař Sigmund na hlavu poražen byl, nemeškal Albrecht rakouský a ujistil se Jihlavy posádkou, kteréž Němec Doring z Hallweilu velel; jen za jeden rok 1423. stála posádka Jihlavská Albrechta 28.850 liber; l. 1427. imenuje se Vilém Ebser, l. 1428. Jakub Pucher hejtmanem markraběte v Jihlavi.

Opatření tato rozsáhlá, která učinil Albrecht rakouský, nebyla bezdůvodná, neboť záhy Jihlava strastí válečných zakusila. L. 1423. Žižka s bratry táhl mimo Jihlavu na Moravu, i vytáhli Jihlavané proti němu polem a tu bratři Žižkovi velnuli mezi ně a oni se k městu obrátili i tepali je až do příkopu; město uhájil Matěj Rozer, hejtman markraběte. A podruhé l. 1425. vytáhli Jihlavané panu Menhartovi z Hradce na pomoc proti Táborům, když Prokop Veliký hradu Kamenice nad Lipou dobýval, byli však dne 31. října na hlavu poraženi a mnoho jich do zajetí na Tábor odvedeno, které tam potom obec Jihlavská živiti musela ještě r. 1426, jak to z oučetních knih Jihlavských vysvitá. Téhož roku 1425. vytáhli proti tvrzi Střítěži v Čechách, původišti Dýmů ze Střítěže, kterou tenkrát Táboři drželi. Zajímavá je událost, která r. 1426. v Jihlavi se přihodila: tamější židé prý s Táboři srozuměni byli a proto Albrecht arcivévoda všechny z města vypověděl, statky jejich daroval obci.

R. 1427. Táboři vpadli do Rakous a v krvavé bitvě u Světlé Rakušany porazili, že jich 6000 na bojišti zůstalo. Albrecht Rakouský, nejhlavnější podpora Jihlavských, když takto ve vlastní zemi nepřítelům zaměstnán byl ustanovil se Jan Roháč z Dubé na tom, pokusiti se o Jihlavu a vytáhl s četným vojskem proti tomuto městu, aby jeho outokem dobyl. Nezdařil se mu ale úmysl jeho a hejtman markraběte Vilém Ebser statečně odrazil všechny outoky Roháčovy na město. Nezapoměl ale Roháč na Jihlavany a

krutě je soužil zvláště s hradu Sionu, který u Hor Kuten sobě postavil, až Hynce Ptáček z Pirkštejna r. 1437. jeho dobyl.

Poslední boje, které se připomínají mezi Tábořem a Jihlavou, byly v pútece, kterou tato dvě města v letech 1439.—1441. mezi sebou měla. Z jakých příčin pútká tato vzešla, jaký průběh vzala, nevíme, jen jednu epizodu a narovnáni nám uchoval »Archiv český« od Palackého vydaný, v dílu I. na str. 368. Tam totiž Jan Hertvik z Rousinova hejtman kraje Čáslavského, na Tábořské ve svém psaní dne 26. května 1441 si stěžuje: »Také ste nám jali Rudolta spolulamírída našeho i jemu pobrali; a vždy sme pak na vás anižto na vaše žádné péče neměli. A pak v tomž jakés kusé omluvy běřete sobě k pomoci, a vždy kakýchs příčin hledáte zbuřenie této země. Protož nedbajíce my těch omluv a kusých výmluv, propustte nám našeho lamírídніка, jakž vám věřime, poněvadž sme na vás ani na vaše rádné péče neměli.«

Obvinění toto Tábořští ospravedlňujou panu Mikulášovi Trčkovi z Lípy a na Lipnici, píšice mu takto:

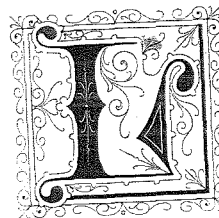
»Pak o Rudoltovi v jistotě nerač pochybovati, žeť jest sie přiznal, kterak luoni vedle Jihlavských honil naše a nynie když Předbor svým životem v Jihlavě byl, tu jest Rudolt s Jihlavskými na bok jim jel, sleduje jezde; v tom jest jat. Protož nám nelze jest jeho tak propustiti, než na rukoimiech musí býti: a to přes Předborovu vuoli. Neb jest sám svým životem na poli byl.«

V témž dílu archivu českého na str. 376. Tábořský úřad městský r. 1442. brání se sněmu čtyř spojených krajů království českého proti vinám jemu přičítaným; mezi jinými omluvami praví i toto:

»Tíž poslové, jakož nám vinu dávají pro Jihlavské že sme jim pobrali etc. O toť sme my s Jihlavskými smířeni pod zaručeným základem, markrabství Moravského podkomořím p. Benešem a p. Zdeňkem Sádeckým (rozuměj z Valdštejna). A poněvadž nám oni toho míru dobrými lidmi učiněného ne-držie, a proti právuom zemským mír zdvihají, s žalobami se na vás uřkajice, ježto všecky kyselosti a nechuti mezi námi měly pomínúti vedle listuov zapsaných: myť Jihlavské ze základu upomínati chceme; neb jest to mnohým dobrým lidem svědomo, jakožto kněži Kúnickému, p. Mikulášovi Trčkovi, p. Močihubovi, jenžto sú také při tom míru v Pelhřimově byli.«

MÍR FRYDRYCHA IV. S TÁBORSKÝMI, PÍ- SECKÝMI A VODŇANSKÝMI DNE 16. SRPNA 1447. UČINĚNÝ.

»Památky. archaeologické« VIII. r. 1868—69. Str. 466—67.

ist, jimž mír ten smluven byl, nalezl prof. M. Kolář v Táboře a klade jej sem pro velkou jeho důležitost v plném znění. Čte se v tato slova:

My Frydrych z boží milosti, Římský Král, po vše časy rozmnožitel říše, kníže Rakouské, Štyrské, Korutanské a Carniolské hrabě Tirolský atd. vyznáváme sami za se, za našeho milého strýce krále Ladislava, kteréhož my nyní v držení jsme za naše dědice i budoucí knížata i za všecky přebývající v zemi naší Rakouské tímto listem přede všemi, kdož jej uzří nebo čtouce slyšetí budou, že jsme se všemi našimi poddanými, kteříž v tom našem knížetství Rakouském pod Enží i nad Enží přebývají a usedlí jsou, vstoupili v pravý, věrný a ustavičný i křesťanský mír a vstupujem mocí tohoto listu obyčejem dolepsaným až do budoucího krále českého, který bude korunován, a pak-li by krále nebylo ale my vždy v tom míru státi máme s poctivými a moudrými purkmistry, raddami i všemi obcemi měst Hradiště Táboru, Písku a Vodňan, i s jejich dědici a budoucími, tak že my, náš svrchupsaný strýc král Ladislav, naši dědicové, a budoucí i všichni naši přebývatelé té naší země Rakouské se svrchupsanými městy a v nich přebývajícími i se vším jejich zbožím, kteréž mají buďto v zemi nebo ze země v Čechách, v Rakousích i Moravě, žádné škody více činiti nemáme, ani chceme buďto jízdami proti nim, ani kterakoli jinak, nižádnou měrou, jakžbykoli živý člověk vymyslíti mohl, a to věrně a beze vší zlé lsti. Pakli bychom my neb naši poddaní a přebývatelé té naší země rakouské ze svrchupsaných měst komu co takového v tom míru křesťanském učinili, ješto bychom učiniti neměli, buďto braním nebo jímáním, anebo kterakoli jiná škoda se od nás neb od našich jim stala, ta svrchupsaná města mají nám po svých poslech, anebo svými listy obžalovati a toho toužiti, a po tom prvním obžalování má jim to námi samými opraveno býti a to ve čtvrti léta potom nejprv zběhlého, a také nadepsaná města a jich přebývatelé, byloliby, žeby zdržáno nebylo jakož se svrchu píše, mají dva obrmany vydati a my svrchupsaný král římský, král Ladislav a země Rakouská dva, a po jich rozkázání to opravit, a jestliže by jim v tom času, jakož se nahoře píše, nebylo to námi opraveno, však proto častopsaná města a v nich přebývající a jich poddaní na nás

ani na naše předepsané poddané lidi v té naší zemi Rakouské válkami, braním, zajmáním, sahati nemají, ale toliko naše lidi, zboží i statky v Čechách i v Moravě, v městech, městečkách, na zemi i na vodách i jinde, kdežby tu koli bylo optáno a zastíženo, budou moci právem stavovati, a ty jisté s jich statkem, v té záповědi a stavování držeti, a to tak dlouho, ažby takové škody jim námi nebo našimi učiněné i se všemi náklady i škodami, kteréž by proto vzali, opraveny a navraceny byly beze zlé lsti a to podle svrchupsaných volených opravcův rozeznání, a v tom nemáme my ani kdo z našich v zemi České i Moravské žádných zmatkův ani škod, jakžkolivěkby mohly vymyšleny býti, činiti, a to beze zlé lsti, nižádnou měrou a to nám na tomto našem zapsání nemá škodno býti. A také, cožby se právem v tom jednalo a aby se co přihodilo, a kdyžby se v tom času svrchupsaném nemohli doupomínati abyto námi jim opraveno a škody s náklady navraceny byly, tehdy když svrchupsaná města dadí nám rok napřed věděti, potom budou moci ty věci před se bráti, jakž se jim zdáti bude, ale vždy bez úrazu a škody tohoto zápisu, a jestližeby ta oprava ještě v tom roce jim jíti mohla vedle rozkázání opravcův tuto i napřed dotčených, to také od nás přijíti mají, tak jakož svrchu psáno stojí; a kdyžby svrchu jmenovaná města a ti v nich přebývající dali nám napřed listem, nebo po svých poslech věděti, jehož bože ostřež že to také nemá býti ke škodě tomuto zápisu. A byloliby, že by kdo z našich poddaných dřívejmenované naší země Rakouské nadepsaným městům a jich přebývatelům kterou škodu učinili, kterak by se to koli stalo, k tomu ani v tom nemáme žádnému takovému u nás stavům dopustiti, obraňovati, chovati, raditi, ani pomocni býti, kterakžbykoli to mohlo vymyšleno býti, nižádným obyčejem, věrně a bez zlé lsti. A jestližeby ti dřívepsaní z Tábora a z jiných svrchupsaných měst a jich spolupřebývající na takové jich záhubce do té naší země Rakouské sáhli a jich hleděli, buďto sami skrze se neb služebníky své, kteréžby kolivěk sobě v Rakousích a nebo v Čechách k službě dobyli, v tom jim nemáme překážeti nižádnou měrou, věrně a beze zlé lsti, ale svých nepřátel mohou hleděti, jakž nejlíp se jim zdáti bude, a to vždy bez úrazu a škod nás i všech pomocníkův i nás se přidržujících a přidržeti chtějících, i našich všech poddaných a zvláště jestližeby páni zemané a města zemi České obecní proti naší zemi Rakouské povstali a s našimi válety chtěli a svrchupsaní z Tábora a z jiných dřívejmenovaných měst od nyní jmenovaných pánův zeman a měst ku pomoci volání byli, což by pak v tom proti nám a naší zemi Rakouské, našim poddaným a tu přebývajícím pomohli a učinili, to jim na jich zápisu, kterýmž jsou se nám zapsali, nemá škodno býti. Také chtěly-li by které osady ze země naší Rakouské k nim do jich měst na Tábor anebo do jiných svrchujmenovaných měst na obydlí se přistěhovati, to jim od nás nemá bráněno ani na tom překáženo býti, ani od našich poddaných, od moci světské neb duchovní, jich věci odbýti i odprodati. Též také to zapsání jakož se svrchupsaná města nám svrchupsaným, králi římskému a králi Ladislavovi, strýci našemu, knížatům, pánům i obyvatelům země naší Rakouské i našim budoucím zapisují, že to zapsání nemá jim ke škodě býti na jich na všech právech, svobodách úmluvách, zápisích i řádech. Také všichni přebývatelé svrchujmenovaných měst Tábora, Písku a Vodňan mají svobodni býti svými obchody a kupectvím, v dříve jmenované naší zemi Rakouské, v těch právech a řádech, jakož naše města v té zemi Rakouské zachovávají, a to beze zlé překážky. A my svrchupsaný král Friedrich slibuji sami za se a za svrchujmenovaného strýce našeho, krále Ladislava, a naše dědice a za všechny naše poddané častojmenovaného

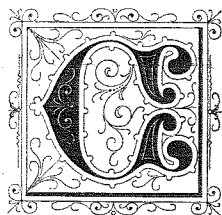
knížetství našeho Rakouského, beze zlé lsti, pod čtyřmi tisíci kopami grošův dobrých stříbrných, rázu Pražského, to všechno, což svrchupsanó stojí, a každý kus zvláště účinně, věrně a křesťansky zdržeti, bez přerušení všelikakého. A jestliže bychom toho všeho což svrchupsanó jest, anebo každého kusu zvláště nezdrželi, a to na nás svrchupsanými opravci jednorostejně bylo seznáno, tehdy jsme propadli čtyři tisíce kop grošův dobrých stříbrných rázu Pražského, kterýžto základ spravedlivě propadený nadepsaným městům Tábora, Písku a Vodňanům, a jich přebývatelům máme a slibuji našimi královskými slovy splniti penězi hotovými, groši dobrými neb zlatými Uherskými, aneb drobnými dobrými penězi v ty časy bernými, po výповědi opravcův ve dvou měsících pořád zběhlých, listovím pravým, obecným, bez odpory a odmouvaní všelikakého, a jestli žeby kdo chtěl v tom míru státi, aby se svým listem přiznal, že má přijat býti obapolně. A kdoby se chtěl saditi do našich měst neboli věn aby se vyhostil vedle obyčeje. Tomu na svědomí a pro lepší jistotu kázali jsme naši pečet, kterouž v svrchupsané zemi naší Rakouské pečeti naše listy, přivěsiti k tomuto listu jenž jest dán ve Vídni, tu středu po hodu matky boží na nebevzetí, leta od narození Syna božího tisícího čtyřstého čtyřicátého sedmého.

ŠKOLY NA TÁBOŘE.

První roční zpráva reálného gymnasia, průmyslové a vyšší dívčí školy v král. městě Táboře za školní rok 1863.

(Nástin historický.)

írkev a škola, náboženství a vzdělání jsou nerozlučnými svazky spojeny. V kterékoliv zemi křesťanství se zavedlo, tam apoštolové jeho i o vychování mládeže záhy pečovali. Vedle far, klášterů a biskupských sídel povstávaly školy, kde mládež čtení a psaní se učila; dále i jazyku latinskému, který tehdejší jazykem veškerého vzdělání byl. Ve školách klášterských a kapitulních připravovali se jinoši pro stav kněžský, neboť nynější university teprv později během XIV. stol. se zakládaly. Ohlédneme-li se po okolí města Tábora v prvních dobách historie české, najdeme tuto krajinu již tenkrát hustě zalidněnou a obývanou.

Staroslavná Bechyně, sídlo arciděkana, jichžto jen pět v celých Čechách bylo připomíná se před r. 1125. i nemíneme se pravdou, když tam již za té doby školy hledati budeme; beze vši pochyby byly i na župním hradě Chýnově, kde děkan síděl, jakési školy, jakož neméně i na Hradišti, nynějším Táboře, jež se jako město tvrdé a na doly stříbrné bohaté vypisuje. Drželi je Vítkovci zejména Vítek z Klokot r. 1220, Vítek z Hradiště r. 1232. a Ojř z Klokot r. 1272.

R. 1265. dovolil král Otokar II. měšťanům Nového města pod hradem Pražským, aby vedle fary a kostela sv. Havla i školu zařídili, jaké ve všech jiných městech královských jsou; jestli tedy kde v Čechách, na bohatém Hradišti zajisté školy byly. Než město Hradiště záhy konec smutný vzalo, r. 1268. Sezima Vítkovec je ohněm do čista zkazil, aby králi se nedostalo, jenž by je pro bohaté doly rád byl dosáhl. Obyvatelé i s pánem svým vystěhovali se do Oustí, nepatrného městečka na tom místě, kde nyní vesnička Starý Tábor asi hodinu vzdálí od města Tábora jest. Místo to bylo zdí obeháno a Vítkovci, kteří se tam usadili obrali sobě příjímí »z Oustí«. Chýnov stal se na počátku XIV. stol. majetkem arcibiskupa pražského a ouřady župní, s nimi zajisté též školy, odstěhovaly se do Oustí, které se nyní stalo střediskem celé župy Chýnovské, největší to v Čechách. Obchodem v soli a v suknech město se zvelebilo, držitelé jeho vystavěli tam v první polovici XIV. stol. kněžím dominikánům klášter, jehožto převorem r. 1371. Jeniš a r. 1415. Havel se jmenuje; Sezima z Ústí, probošt na Týně Vltavském, založil r. 1388. nemocnici pro 8 chudých měšťanů a nadal ji vesnicemi Kavčím, Doubravou a Měšicemi. A žeby pánové z Ústí, zakládající takové

a podobné ústavy dobročinné na školy byli zapoměli, na to nelze ani pomysleti, povázímeli že během desíti let čtyři oudové této rodiny na universitě pražské církevní právo poslouchali; r. 1372. zajisté tam se zdržoval Sezima z Ústí a Petr syn pana Petra z Ústí, r. pak 1382. Jan z Ústí a Ondřej z Ústí, jenž kanovníkem pražským se jmenuje. Janova manželka Anna z Mochova, která neméně učeností a věhlasem proslula než horlivostí svou, jakou nové učení Husovo podporovala, zajisté i o řádné školy ve svém městě Ústí dbala. Avšak právě toto učení Husovo celé město Ústí na tři rozdělovalo, na stranu katolickou s klášterem v čele, při němž zajisté školy byly, na stranu tábor-skou, jak se výstřední vyznávači nového učení nazývali, a na stranu, která mezi oběma na středohradech stála, nazvanou později kališnickou. Každá strana měla své kazatele, neboť paní Anna z Mochova, jejížto manžel Jan († 1414.) již Husovi na Kozím hradě úkrytu popřál, všem novotářům v Ústí brány otevřela podporujíc svobodu a volnost učení náboženského. Souvěká píseň katolická nazývá ji Jezabellou nejkrutější která lid nutí k novému učení a katolického převora v Ústí pronásleduje.

Mezi prvními rozsévající učení Tábořského se jmenují mistr Jičín, Věněk, Petr Veliký, Antoš, Petr Ústský, Pšenička, Kániš, Bydlinský, mužové, kteří zajisté ze školy v Ústí vyšli a příkladu Husova pilní byli. R. 1415. byl Hus upálen a když vláda proti Husitům na venkově zakročila, vyhnal pan Oldřich z Ústí a na Sedlci Husity z Ústí, kteří se však r. 1420. města tohoto zmocnili a mnichy vyobcovali, opět je ale dobrovolně opustili, obravše sobě zpustlém město Hradiště, kde jen hrad pánův z Ústí stál za sídlo, které pak »Hradištěm hory Tábor« nazvali. Nebudem je provázeti od hradu ke hradu, od města k městu na dráze jejich vítězné, jedná se nám jen o tichý život školy, která ovšem za oněch dob bouřlivých sotva na Táboře byla, dle učení Tábořského, »že v ten čas jeden druhého nic učiti nebude; ani knih neb písma ani bible že nebude potřeba, neb zákon boží bude na srdci každému napsán a múdrost světská všecka zhyne.«

Děti Táboritův učení brali od svých kněží, kteří byli bez odporu mužové výtečného ducha a vědomostí. Mikuláš Biskupec, přední náčelník kněží Tábořských od r. 1420.—1452., byl bakalářem svobodných umění rovněž jako Václav Koranda z Plzně i nezmýlíme se, řekneme-li, že Tito mužové nazdor hluku válečnému na Táboře o dobré vychování mládeže pečovali; sám Aeneáš Sylvius potomní papež Pius II., jenž r. 1451. Tábor navštívil, řekl sice že tam našel lid neotesaný a hrubých mravů, že ale tento lid sobě liboval v naukách a hojný počet žáků a kněží Tábořských, že s ním po latinsky rozmlouval. Z těchto slov patrně, že jakés školy zde zaraženy byly, avšak jakož jiné věci, které vnitřní zprávy a života domácího na Táboře se týkají, tmou neproniknutelnou zahaleny jsou, nedostává se i o zařízení škol těchto žádných zpráv. A přece čerpali hlavně zde kněží Tábořští učení své po celých 30 a více let, že nelze jinak než souditi, že jakés všeobecné učení na způsob vysokých škol aspoň pro bohosloví měli, což až do r. 1452. trvalo, kdy Jiří Poděbradský samostatností Tábora konec učinil a město v církevní i světské zprávě Praze podrobil.

Táborité nadání kostela, kláštera a špitálu v Ústí, když toto město zkazili, k panství svému potáhli dle učení svého »že každý dům farářský, kanovníčí, kaplanský a kterýkoliv kněžský a všecko jiné nadání kněžské má zkaženo nebo vypáleno býti;« toho nadání se nyní ku kostelu na Táboře převedlo a důchody statků zádušních obrátily se k prvotnému účelu svému na vydržování děkana a kněží, žákovstva a chudých v nemocnici, k dobrému

obecnému, ku vzdělání města též k rozmnožení cti a chvály Boží. Nebude nevhod když tyto statky, které spolu základem nynějšího panství Tábořského jsou, na památku vypočteme dle obdarování Ferdinanda I., jehož se dočísti můžeme v deskách zemských v kvaternu trhovém bílém I. 1561. E. 13. Ku kostelu, k faře, ku školám a ku špitálu od starodávna poručenstvím, nadáním nebo přikoupením náležely; město pustá Ústí a hrad pustý řečený Kozí hrad s dvorem poplužným pustým, s poplužnými vesnicemi pustými k témuž městu a hradu náležejícími, zejména těmito: Kravín, Kavečko, Lipsko, Strakačov a dvory kmetcí pusté s platem, Sedlec tvrz pustá, dvůr poplužný pustý, dále vesnice Hýlov, Drhovice, Dražice, Klokoty, Všechov, Lhota nad rybníkem Kozským, Radimovice, Nasevrky, Záchod, Buková, Čekanice a ve všech těchto vsích dvory kmetcí s platem, ve vsi Lhotě za Sedlcem dvůr kmetcí s platem s dědinami ornými a neornými, lukami, lesy, pustotinami, potoky, rybníky, vodotočinami, řekou, mlýny a s platem na lidech Viléma z Rosenberka, který drží grunty, lesy, louky, jitra nadepsaná k městu pustému Ústí a Kozímu hradu náležející, z kterýchžto se schází každého roku půl šesnácet kopy a 9 gr. vše českých, kterýžto plat od týchž lidí ouředníci téhož Viléma z Rosenberka v Soběslavi vybírají a na Tábor k záduší Tábořskému každého roku odesílají a odesílati povinni jsou.

Když tak hojně statky k záduší patřily, bylo zajisté i o školy v Táboře postaráno. Dříve ale nežli se jejich historií v létech 1452.—1620. probíráti budeme, nemůžeme pomlčet o převratu, jaký ve školách českých učení Husitů za sebou v zápětí mělo. Za dob krále Jiřího, právě když ve Vlaších literatura řecká a latinská nejvíce pěstounů a milovníků nabyta, tak že i knížecí rodové jako Medicejský v Toskánsku sobě v ní libovali a uprchlým z Řecka učencům úkrytu poskytovali, rozkázal Rokycana dle učení tábořského, že »nemá mše latině ani jiným jazykem zpívána neb čtena býti, než jazykem lidu obecného«, aby ve všech chrámech i školách pod obojí při zpěvích, obřadech, vyučování atd. v celém království pouze jazyka mateřského se užívalo. Tudy nabyly ovšem školy národního ale na újmu vzdělanosti řecké a římské, kterouž v XV. stol. jen jednotliví katolíci v naší vlasti pěstovali, jako Jan z Rabšteina žil r. 1468., slavný Bohuslav Hasišteinský z Lobkovic († 1510.), Jan Šlechta ze Všehrd († 1522.), Augustin Olomúcký a j. více: národ sám již pro nechť ku katolické víře tomuto vzdělání se přičil a zpěchoval. Jednak tato okolnost, jednak války, které za krále Jiřího i Vladislava zemi českou sužovaly, sotvy že se rány válek husitských odpolu byly zacelily, nedaly rozkvětu škol v Čechách vzniknouti, což se teprv stalo v pokojném XVI. stol. hlavně za doby panování Rudolfa II., jehož věk pro umění, vědu a literaturu českou věkem zlatým se nazývá.

Jestliže se o školách na Táboře v 2. polovici XV. stol. jen skrovné zprávy naskytují, nejsou též zprávy o církevním ústrojí vydatné. Když Jiří Poděbradský r. 1452. Tábora dobyl, vzal Mikuláše Biskupce, Korandu a jiné kněze do vězení, kde také po několika letech zemřeli a přivedl na Tábor kněze od sv. Štěpána v Praze Jana Rozvodu ze Stakor i s knězem Tomášem, kterýžto fara zdejší a s ní školy se odevzdaly. Tábořští kněží rozprchlí se po celých Čechách a někteří z nich zvláštní sekty zakládali, nejznámější jsou čeští bratři, kteří až do našich dob v Sasích a Ochranově a jinde se udrželi. Mezi nimi vynikl hned z počátku kněz Jan Vilímek, který byl prvé v Táboře farářem a Janem Tábořským se nazýval; později se stal v Lito-myšlích kazatelem, kde r. 1495. zemřel. Byl člověk učený, opatrný a v mluvení zvláště svobodný, slavný mezi bratry za svého věku a sepsal knížku »Počet

vydání z víry,« od něho též 6 písní do kancionálu bratrského r. 1561. se přijalo. Po Janovi ze Stakor připomíná se r. 1477. Tobiáš farář Tábořský a s ním končí se naše známost věcí církevních v Táboře v XV. věku. O škole může se jen to říci, což i odjinud známo jest, že universita pražská jako před husitskými válkami i nyní zprávy její se ujala a na školy venkovské bakaláře posílala, totiž kandidáty nebo čekatele mistrovství, nynějšího doktorátu, kteří zkoušky své sice odbyli, ale samostatnými učiteli na universitě se ještě nestali. Obyčejně přestal bakalář na své hodnosti a nenavrátil se do Prahy; zpravoval pak nejen školu nýbrž vykonával vedle svého povolání i úřad písaře městského.

Mimo zpravce bakaláře ustanoven také kantor, kterémuž později ještě succentor přidán, tak aby tito dva hudbu kostelní obstarávali a pacholátka ve zpěvu a v prvních začátcích literárních cvičili, onen pak aby zrostlejší již mládež latině a jiným vyšším uměním vyučoval. Kantor řídil literárský kůr, který Pána Boha a svaté jeho nábožnými písněmi při mši svaté velebil a v každém větším městě českém při chrámu Páně posud se udržel.

Nejstarší zprávy o škole a učitelích na Táboře pocházejí z počátku XVI. stol. R. 1512. sklenulo se tělo zdejšího děkanského chrámu Páně za faráře Jana Šota rodem z Vartenberka, který se r. 1521 děkanem jmenuje, bezpochyby také nynější staré školy za chrámem téhož roku nebo později vystaveny byly. Prokop bakalář, příjímím Koníček, jmenuje se r. 1522. v knihách městských poprvé zpravcem školy Tábořské, byltě otčímem Mikuláše Skořepy ševce, jemuž podíl otcovský vyplatiti nechtěl až k tomu od rady přinucen byl a r. 1527. úplně zaplatil. Pavel bakalář, syn Švehly soukeníka, měl s Martou macechou rozepři o statek po otci pozůstalý r. 1528., r. však 1531. byl již mrtev. Následkem daru, jež r. 1521. paní Dorota Kropáčková v sumě 500 kop gr. č. do pokladnice městské na milosrdné skutky učinila, a darováním vsi Zahradky blíže Pacova, kterouž r. 1530 urozený pan Václav Kučera ze Strkova, měšťenin na Táboře městu Táboru na týž úmysl věnoval, aby důchody z ní se obracely na milosrdné skutky a chudým a pracovitým lidem sukna i jiné potřebné věci se kupovaly; usnesla se r. 1536. plná rada na tom, aby žákům dáváno bylo na maso každou sobotu z měsce obecného 8 gr. a ze skutků milosrdných 4 kopy »načež páni vzhled zvláštní mějitěž.«

R. 1540. připomíná se Vavřinec bakalář v městě Táboře a r. 1544. uváženo panem purkmistrem a pány šesti obecními staršími, že má bakaláři školnímu dáváno býti platu stojícího každého polouletí 7 kop míšeňských na ten způsob, aby všechny rekordací i koledy všechny pomínuly; sama rada městská uznávala již tenkrát, před 300 lety, jak nedůstojno učitele jest, peníze a potravu sobě žebrem vymáhati, který posud do nedávna na mnoha místech panoval.

I v radě městské učitelové postaveni byli a nezřídka na křesle purkmistrovském zasedávali. Jiřík Cantor stal se r. 1545. městským rychtářem, kterým ještě r. 1547. byl; r. 1548. zvolili jej měšťané, aby do školy k pořádku dohlížel, potom postoupil do rady a r. 1553. stal se primasem města. Zikmund Cantor připomíná se r. 1549. a 1550., že zde dům držel.

Dle těchto udání netřeba soudnému čtenáři teprva napověditi, že školám Tábořským v XVI. stol. dobře se dařilo a lépe než v mnohém jiném městě v Čechách. Jak jednotlivci tak obec dbala o blaho svých škol, i šlo tady přirozeně, že takové školy vychovávaly muže, na které město Tábor hrdým býti může. Jan Tábořský byl pro své zásluhy do stavu šlechtického povýšen a dosáhl od Ferdinanda I. okolo r. 1540. zvláštního erbů i příjmení

»z Klokotské hory.« Proslavil se co malíř a písař kancionálů, kterých tolik v práci měl že i zvláštní dílnu v Praze sobě zařídil a více písařů vydržoval; v Praze u sv. Víta, v Klatovech, v Žluticích i jinde v Čechách posud kancionály jeho se zachovaly. Hvězdářské hodiny v Praze na radnici Staroměstské uměle spravil a zvláštní spis o nich sepsal i básně zdařilé skládal. Mistr Tomáš Vlašimský, rektor kolleje Všeoh Svätých v Praze, zde se narodil a měl zde r. 1525. též svůj dům. Jakub Volyňský, zdejší rodák, byl děkanem v Litoměřicích r. 1544. a potom 1556.—1562. v Postoloprtech.

Než ale když města česká nejlépe zkvétati začala, přikvačila pohroma r. 1547. Odepřevše pomoc vojenskou králi Ferdinandovi I. proti saskému volenci Janu Bedřichovi zbavena byla města na krvavém sněmu v Praze všech svobod, výsad a zboží nemovitého a pokutami těžkými stíhána jsou. I Tábor propadl všecky své statky ve 34.400 kopách gr. č. a musel ještě 2000 kop pokuty ihned složit; z celého majetku města Ferdinand I. jen zádušní statky nahoře vypočtené kostelu, faře, škole a špitálu vrátil, avšak zprávu nad tímto panstvím městu nesvěřil než úředníkům svým Jarohněvu Sádlovi z Vražného a v Liděřovicích a Oldřichu Španovskému z Lisova. Sklíčené měšťany potkalo ještě horší neštěstí r. 1559.; celé město až na 127 domů vyhořelo, jen radnice, kostel, fara, škola a špitál se uchovaly. Táborští měšťané, těmito metlami navštíveni podle příkladu jiných měst českých, nemajíce moci politické na venek tím více dbali o vlastní své město a o vzdělání občanů svých na poli duševném. Školu jejich zpravoval v letech 1540.—1555. výtečný Viktorin Osiander, tak že sem z dalekých končin vlasti české jinoši na učení chodívali, jako potomní rektor university pražské a slavný reformátor školství českého M. Martin Bacháček z Nauměřic, jenž až z Loun sem do školy přišel. Když pak Viktorin ze školy vystoupil a sousedské právo přijal, jakož tenkrát zhusta učitelé na venku čínívali, odebral se Bacháček do Prahy. V knihách městských uvádí se k r. 1553. Martin Bakalář, který měl v Táboře dům a ještě r. 1560. na živu byl; r. 1555. připomíná se tamtéž jméno Prokopa bakaláře a r. 1555.—1568. Pavla bakaláře, syna Matyáše písaře. R. 1554. a 1556. vynesl purkmistr a městská rada dle zápisu v městských knihách stranu platu bakalářův toto nařízení: Bakalářům a jiným oficiálům (pomocníkům) školním dává se z platův zádušních do roka 20 kop i z toho má míti kantor do roka za rekordací 4 kopy a za koledy 2 kopy, a toho má 6 kop; a succentorovi »každému z nich též do roka z toho platu po jedné kopě«. Druhá paměť jest toto: L. 1556. panem purkmistrem a vši radou z pilného uvážení uložena jest, aby bakaláři školnímu nynějšímu i budoucímu každému placeno bylo jakž říkají preciales anebo suchých dní takto: od každého pacholete, kteréž s bakalářem in exercitio grammatices (ve cvičení mluvnice a interpretationibus (ve výkladech) sedají anebo též s kantorem exercitia mají, po 4 gr. a od pacholete každého, kteréž při succentorích sedají a k nim jakž říkají recitatum (odpovídat — zpívat) chodí, po 3 gr., více nic. Bakalář školní má kantorovi, kdež prvě preciales dával 1 kopu, že jest přivětšeno téhož precium, přidávati 30 gr. a tak z každého preciales cantorovi má dáti 1 kopu 30 gr. succentorovi z téhož precium každému má dáti po 15 gr. a při těch platech od starodávna naříkaných se zůstávají tak, aby sobě nic nepřivětšovali v týchž platech. L. 1558. pan purkmistr a páni z uvážení svého uložili jsou, aby scholastikům (žákům) dáno bylo od kříže (při pohřbech) 2 gr. a oficiálům s bakalářem 4 gr., více nic. Tyto výpisky jsou doklad toho co nahoře o bakalářích, kantorích a succentorích řečeno bylo; kantorů se succentory byli podřízeni bakalářům, od kterýchžto

i plat svůj za vyučování mládeže v zpěvu a v začátcích literních brali, vyššímu učení, totiž mluvnici latinské a výkladům spisovatelů latinských učili jen bakaláři na universitě pražské zkoušení.

Plných deset let mlčí prameny o školách na Táboře; nemůže se ale dle předešlých udání říci, žeby bylo zde vyučování mládeže po ten čas ouhořilo. Tomu odporuje veskrze krásný vývoj školství, který na Táboře od r. 1576. až do nešťastné bitvy na Bílé Hoře nalézáme. Téhož roku zajisté ustanovila universita Pražská všeobecný řád, kterým se rozdělili hodiny, předmětů i knih školních a celé vyučování zpravovalo i bude třeba abyhom tomuto novému pokroku ve školství porozuměli, krátce změny tyto připomenouti, které nyní ve školách českých nastaly. Školy, které se universitou zpravovaly, rozděleny byly na vyšší čtyř nebo pětileté školy, jichž 18 bylo, a na nižší kterých se 82 počítalo. Tábořská škola patřila k vyšším, pročez o těchto promluvíme. Zpráve školní, rektor či ředitel škol, byl vždy mistr neb alespoň bakalář učení Pražského, maje dohlídku nad ostatními učiteli vyučoval v nejvyšší třídě. Po boku rektora stál kollega čili subrektor nebo corrector — spolutřídě — jenž rovněž oudem university Pražské byl a v druhé, předposlední škole učil, při vyšších školách více kolegů bývalo. Kantorovi a succentorům přidány byly nižší třídy. Třídy se jmenovaly naopak tomu jak nyní se jmenují, nejvyšší slula prima (první), předposlední secunda (druhá) atd.; žákové v nich se nazývali primáni, secundáni a p.; nejnižší třída jako do nedávna parva (malá) se jmenovala. V nižších dvou třídách cvičila se mládež v prvních začátcích umění literního, čtení, psaní, a počítání, v grammatice latinské, ve zpěvu a v hudbě; ve dvou vyšších učeno jazyku řeckému, dialektice, rhetorice, mathematice a časem i začátkům astronomie, náboženství přednášeno ve všech třídách postupně a sice dle vyznání podo obojí jemuž Táborští až do bitvy bělohorské oddáni zůstali. Náklad na školy vedla jako dříve obec z důchodův zádušních a poznamenáno jest r. 1586., že za ouředníky nad špitálem, farou, kostelem a školou čili jak se tenkrát nazývali za »kostelníky« zvoleni byli Jan kostelník a Augusta Řezník příjmím Rosa.

Zpomenutého již r. 1576. dostal se Matěj Gryll z Gryllova správce školy Lúnské, za rektora do Tábora. Byl syn Jana Grylla z Rakovníka, jenž pro své zásluhy do stavu vládyckého povýšen byl, a stal se bakalářem r. 1570. Celá dvě léta obětoval výhradně mathematice, načež do Lún a odtud po 4 letech do Tábora přišel. Později stal se mistrem a professorem filosofie konečně i děkanem fakulty filosofické na universitě Pražské, život svůj dokonal v Žatci, kde se r. 1611. městským syndikem stal. Smrt jeho opěval Jiří Carolides z Karlsperka. Mimo několik latinských básní a spisů sepsal r. 1578. český: »O kometách, kdy a kterých let se ukázaly.« Kantorem téhož r. 1576. byl Stanislav, jenž zachovaný posud kancionál Tábořský sám složil a sepsal dle písní z rozličných autorův vzatých. R. 1586. připomíná se David Protarius, praeceptor v Táboře, jenž postillu mistra Jana z Rokycan přepsal, která v čís. veřejné knihovně v Praze se chová.

Jak čilý vědecký život a literární za takovýchto mužů na Táboře byl, soudný čtenář dle prací a zaměstnání jejich sám se dovtipí. Ten vědou, onen náboženskými spisy, jiný právem a básnictvím se zabývali, zejména nahoře připomenutý Pavel bakalář, jenž příjmí Lucinus ab Helicone měl a přátelstvím samého mecenáše českého Jana Hodějovského z Hodějova a na Řepici. místosudího království českého se honosil; nejedna báseň latinská ve skatbách literárního spolku Hodějovského »Farragines« nazvaných od Tábor-

ského Lucína pochází. Mužové ti: sloužili příklady svými mládeži sobě svě-
řené blahodějně za vzor, které školy Tábořské odchovanci svými po celých
Čechách se proslavily. Adam Miller stal se ředitelem škol latinských v Be-
rouně r. 1608., Daniel syn Jiřika Cantora, ředitelem školy Velvarské r. 1603.,
Pavel Růžička (Rosacius) ředitelem školy Zatecké r. 1608., která tenkrát
největší chvály po celých Čechách požívala, Voldřich Tábořský, ředitelem
školy Budyňské r. 1608.; Jan Adam byl kollega u sv. Klimenta na Novém
městě Pražském r. 1604. a vychovatelem v Červeném Oujezdci r. 1608.,
Martin Novenarius kollega na škole Rakovnické r. 1607., Meaucus Tábořský
kollega na škole Prostějovské na Moravě; Adamus Molitoris byl na uni-
versitě Pražské r. 1607. a Matěj Borussius r. 1609. za mistra promován,
rovněž Daniel Clementides r. 1611. a Daniel Třebicius r. 1612. Ode všech
těchto mužů a jiných nepřipomenutých zachovaly se nám latinské básně
příležitostné, které na oslavu přátel svých při svatbách, pohřbech, nebo při
dosažení nějaké důstojnosti, ku jmeninám, narozeninám atd. skládali, nemů-
žeme je ale pro obmezenost místa dopodrobna vypočísti.

Zprávu duchovní které školy jako dříve i nyní podřízeny byly, neboť
učitelové na farách se ztravovali, řídil v Táboře v letech 1544.—1568. děkan
Jan Dobeš, po něm Jan Chocěňský z Borovnice, jenž se r. 1579. děkanem
v Chýnově stal a pak Jan Václav Kodeda po lat. Cicada, jenž r. 1608. oudem
konsistoře Pražské pod obojí a r. 1609. farářem u sv. Jiljí v Praze imenován
byl. Sepsal více spisů náboženských na př. »Cestu k životu věčnému«, »Outo-
čiště křesťana věrného«, »Kázání nad mrtvým tělem Anny dcery pana Vá-
clava Samce ze Stráže« a podobných více.

Největšího rozkvětu dosáhly ale školy Tábořské za rektorátu připomenu-
tého M. Martina Bacháčka z Nauměřic. Táboru, kde vychován byl, věnoval
Bacháček vždy zvláštní péči a pílil, jak dosazováním výborných učitelů, tak
dopisy svými, které purkmistru a městské radě posílal. Když r. 1603. Tábořští
školní budovu opravovali, psal Bacháček primasovi v ten smysl: »Když o té
věci opravdově soudíme, jiného říci nemůžeme, než když to místo školní
dobře spraveno bude, že také jiní naši na dobré míře postaveny budou. Nebo
jestliže mládež naší, třebaš toliko domácí, dobře zvedenou míti budeme,
kteráby se naučila znáti doma. ve škole božské vůle a dobrých chvalitebných
cností proč by také z té mládeže dobří měšťané i také senatorové býti
nemohli? A tak dobře činití ráčíte, že se podle jiných o to starati ráčíte, aby
škola V. Mti. netoliko stavením ale také dobrými praeproptory opatřena býti
mohla.« Takových podobných dopisů Bacháčkových více se zachovalo.

Vizme nyní kdo ti učitelové byli, které Bacháček dobrými imenuje a
kterými za desítiletého účinkování svého rektorského Tábor zaopatřil. První
byl mistr Jan Chvatalius z Královic, jenž r. 1598. dne 16. února za správce
školy Tábořské ustanoven byl a v tom úřadu až do r. 1602. setrval. Téhož
roku složil svůj úřad, pojal manželku Elišku Valentovou a byv již dříve r.
1599. obecním starším, stal se primatorem král. města Táboru. V tomto
úřadu byl i r. 1611. postaven, když Pasovské vojsko Tábor opanovalo a měl
potom r. 1612. soud s řečníkem Janem Černým, od něhož 10½ vědra vína
pro Pasovského hejtmana Alexandra Lukyna vzal a nezaplatil. Císařská
appelace na hradě Pražském rozhodla rozepři v ten smysl, že pan Chvatalius
víno z obecních důchodů zaplatiti musel. Se svou ženou dosáhl znamenitého
statku, který tak rozmnožil že až tři domy a jeden dvůr držel. Zdalí při
reformaci ku víře katolické přestoupil čili nic, není známo, neboť zemřel
v l. 1623.—1626., vdova ale po něm pozůstala byla katoličkou a ještě r. 1636.

dům prodávala. Se svou manželkou splodil dva syny Samuela a Jana, kte-
rýžto poslední r. 1651. již mrtev byl a ve své poslední vůli 11 zl. 40 kr.
augustiniánskému klášteru v Táboře odkázal.

Po něm nastoupil Wolfgangus Pistorius z Vodňan, který celý rok až do
Havla r. 1603. školy zpravoval. Pak učinil jako Chvatalius, vystoupil ze svého
úřadu, oženil se a přijal službu písaře při radě města Táboru podpis jeho
nalézá se velmi zhusta v třetí knize soudních pří, které až do r. 1616. zapi-
soval. Téhož roku koupil sobě s manželkou svou Kateřinou dům v Táboře,
avšak v l. 1620.—1623. umřel bezpochyby ve válečných událostech, které v té
době na Táboře se sběhly. Že milovníkem kněh a literatury byl, dokazuje
titulář Briksiho ze Zliča r. 1534. vydaný a na zdejším děkanství chovaný,
jenž jeho vlastnoručním podpisem opatřen jest.

Jan Pelargus, bratr Mikuláše Pelarga z Rakovníka, učitele ve městě
Žatci, byl zprávcem školním dvě leta až do 10. ledna 1605. Mistr Martin
Tychistes z Bohdánče vedl od ledna 1605. až do ledna 1606. zprávu školní,
pak sobě vzal Lidmilu Závišku za manželku a přišel do rady městské, než
r. 1619. se imenuje Lidmila Tychistesová již vdovou. Mistr Štěpán Ambrosius
z Kladrub byl půl leta až do června 1606. na Táboře rektorem, na jeho
místo přišel Martin Racopus z Vodňan ze školy u sv. Jindřicha v Praze,
kde kollegou byl.

Kollegou na Tábořských školách imenuje se r. 1606. Václav Paulinus
z Prahy až do r. 1608., po něm následoval Václav Christophori z Časlavi.
Succentorem imenuje se r. 1607. Joannes Vallensis Horenius a r. 1610. při-
pomíná se Václav Portitoris jinak Chorvat z Prahy, jakožto collega infimae
classis. Doba, kdy tito mužové účinkovali, byla školství na Táboře nej-
příznivější, neboť třebaš i později sami úřadu svého se vzdali, zajisté přece
bedlivý zřetel k tomu měli, aby škola dobře prospívala. A byla skutečná toho
potřeba, aby školy Tábořské slavnou svou pověst zachovaly pro blízkost
školy Soběslavské, po celé vlasti české na slovo vzaté. Pan Petr Vok z Rosen-
berka, poslední potomek svého velmocného rodu, založil v Soběslavi r. 1609.
gymnasium illustre (slavné), též gymnasium Rosarum nazvané pro vyznavače
učení bratří českých. Za rektora povolal Michala Schlera z Hořelce, města
v Horní Lužici, který gymnasium podle škol Hořeleckých zařídil a do své
smrti († 1619.) zpravoval. Bylo na tom gymnasiu 40—50 svobodných míst
pro študování zdarma a krom toho študovali tam mnozí synkové šlechticů
a jiní mladíci ze země české. Při škole byla nemocnice, aby zdraví študující
od nemocných nakažení nebyli a dům pro knihovnu Rosenberskou, kterou
pan Petr škole odkázal, která ale z Prahy do Švéd zavezena byla. Zvláštní
péče byla řečím latinské, řecké, hebrejské a naučení se sv. písmu věnována;
každého půl léta měly se zkoušky u přítomnosti panstva českého odbývati.

Než všechna tato sláva školství českého, kterému se za posledních let
tak dobře dařilo, vzala náhlý a neočekávaný konec smrtelnou ranou, která
na Bílé Hoře stromu národnosti české r. 1620. zasazena byla. Město Tábor
uhájilo sice samostatnost svou ještě úplný rok po bitvě bělohorské až do
listopadu r. 1621., když již celé Čechy Ferdinandovi II. až na Třeboň a Zvíkov
podrobena byly: ale udatností svou nezměnilo osud, který všechna jiná
města zachvátil. Hned r. 1622. bylo všem nekatolickým kněžím v Čechách

rozkázáno, aby se ze země vystěhovali; Soběslavská škola byla rozpuštěna a z Tábora odešel do města Pirny v Sasích děkan zdejší Daniel Hubel, za ním bezpochyby že i někteří učitelové následovali a mnoho čelných rodin měšťanských. Téhož roku bylo město Tábor vojenskému veliteli císařskému Maximilianu Pechlarovi z Memmingen, jakožto gubernatoru odevzdáno, který rodem z Bavor pocházel a svou ženou Lidmilou Novohradskou z Kolovrat na Vranovicích do hojného statku v Čechách se přiznal. Moc vojenská měla zajisté měšťany Táborské přidržovati k plnění rozkazů, které ve věcech náboženských z císařské kanceláře vycházely. Tak bylo r. 1626. rozhlášeno, že nikdo mimo katolíka v městech práva měšťanského požívati a řemeslo provozovati nesmí; není tedy divu, že přemnozí měšťané ku katolickému náboženství ihned přestupovali; kteří po dobrém nechťeli, brzy po zlém přinucování byli.

Ani tomu rok netrvalo a na rozkazy následovaly skutky. 3. března 1628. přijeli do Tábora komissarové reformací pan Fendrich Libšteinský z Kolovrat na Žichovicích, Hrádku Starosedlském, Hošticích, Frimburce a Střele, J. M. C. rada a nejvyšší sudí dvorský král. českého, pak Příbík Jeníšek z Újezda na Cvrčovsi, Štěpánovicích a Březnici, podkomoří král. českého, s nimi Jesuité P. Albert Chanovský z Dlouhé vsi, Václav Rauschar a Martin Bouda. Slezše z vozův upřímo do kostela farního jsou šli a po vykonání služeb božích na radní dům se brali a touž kommissi na ně vloženou tímto způsobem řídití počali. Napřed přečtli císařské patenty strany náboženství shromážděným na radnici vůkolním statkářům což když vykonali, odstoupivše do pokojíka postranního jednoho každého soukromě tam před sebe povolali a aby ku katolické víře přistoupil, s pilností jednali. Odpovědi protokolárně zapisovali i zachovala se nám jména všech šlechticů okolo Tábora, kteří buď bez výminky nebo s výminkou k náboženství katolickému přistoupiti slíbili, i jména těch, kteří raději ze země ven vyšli. V městě Táboře 67 osob připovědělo jest rukou dáním, že do příštího středopostí budou se zpovídati a velebnou svátost oltární pod jednou přijímati.

Když duchovenstvu nekatolickému zpráva církevní v celé zemi se odňala a větší část jeho raději z Čech ven vyšla, než by byla ku katolickému vyznání přistoupila, nastal veliký nedůstatek kněží, neboť kněžstva katolického byl ještě příliš malý počet v zemi, než aby byl postačil četným potřebám reformací a zprávy duchovní, pročež cizí kněží zvláště z Polska a z Němce do Čech povoláni byli. Jak ale měli o duševní vzdělání národa pečovati neznajíce jeho řeč a mrav? A což teprve učitelové! Nekatoličtí sdíleli osud se svými kněží, a katoličtí učitelové nemohli na předešlých školách vyučovati, dokud jiné učení směru katolického se nezařídilo, k čemuž ovšem také času nezbývalo, neboť válka třicetiletá mysl od umění a škol, kde jaká ještě zůstala, úplně odvrátila. Slavné latinské školy vzaly v Čechách konec a jesuitské které později v čelnějších městech se zakládaly, nenahradily dřevní slávu školství českého. Jestliže mnozí učenci z řádu tohoto jako: Balbín, Cruger, Tanner Procházka, Pelcl sobě o vědu, zvláště dějepis český zásluhy vydobyli, nevází předce to, co nám tito výteční mužové zanechali tolik, kolik opět jiní jako Koniáš, Kravařský, Rauschar atd. zničili, a že sami Jesuité na takové řádění některých ze svých bratří nelaskaví byli, dokazuje Balbínova »Obrana jazyka slovanského« latinsky sepsaná.

Kolleje jezovitské a vedle těchto i školy nalézáme záhy v Hradci Králové, v Jičíně, v Kutné Hoře, v Hradci Jindřichově, v Krumlově, ve Vopařanech mezi Tábořem a Pískem, v Březnici, v Klatovech atd. všude tam, kde dříve

vyšší školy byly. Kde jesuitů nebylo, tam jiní klášterové se zakládali, z nichž mnozí k starobylým památkám domácí vzdělanosti velmi šetrně se chovali. Augustiniáné, kteří působením císař. král. rychtáře Martina Zbudovského r. 1640. do Tábora uvedeni byli, zachovali přemnoho vzácných knih staročeských posud mezi měšťanstvem roztroušených, jako: Solferna čili Život Adamův od Sixta z Ottersdorfu, Veleslavínovy veškeré čelnější spisy, Pa-prockého Diadochus, Bibli Melantrýchovu, Kalendář Pretlerův, Rozmlouvání Prčka Smržického z Radostic, Postilla Zámrského a mnoho jiných více.

Kdo v smutných dobách 30leté války a po ní v Táboře učiteloval, o tom máme jen kusých zpráv. Někteří ze svrchu jmenovaných učitelů se bezpochyby vystěhovali, jiní hned na počátku války umřeli. V době té naskytuje se pouze jméno učitele M. Martina Clemense Fabriho z Weinbergu, jenž r. 1654. již písařem radním byl a r. 1678. zemřel; jeho bratr M. Pavel Adalbert Fabri měl r. 1654. dohlídku na školy a na špitál a předložil v tomto úřadu slavnému magistrátu dne 4. máje registra záduší špitálského před panem děkanem, též J. M. C. panem rychtářem i staršími obecními. Dozvídáme se z těchto register, že za celý rok na chleba do špitálu a školy 30 strychů žita a 3 hráchu vydáno bylo. Týž Fabri se stal r. 1665. primatorem.

Zdá se, že klášterníci záhy vyššího vyučování v Táboře se ujali, jestli že ne veřejného, aspoň soukromého, jakož v pamětní knize tohoto kláštera r. 1696. se dočítáme, že bratr Tomáš mládež Tábořskou latině s velkým prospěchem a k radosti všech občanů učil. O školy elementární, které zde jediné zůstaly, dbali zajisté jen ředitelové, kantorové a succentorové zdejšího kůru literátského, jenž se na katolický proměnil a r. 1694. úplně spořádal. Tábořský děkan Jiří Winkler vydal r. 1707 zvláštní spis český nadepsaný: »V novém věku věčně nový poklad Tábořský, bratrství sv. Michala Archanděla kůru literátského v král. městě Hradiště Hory Tábor.«

Jména těchto literátů nám bohužel velmi málo známa jsou, jen r. 1659. se připomíná Jan Břehovec, kantor a r. 1679. M. Václav Klouzal, ředitel kůru a školy (jenž se r. 1694. stal primatorem a r. 1715. zemřel), spolu s ním Václav Malec. R. 1694. jmenuje se ředitel kůru a školy Matouš Josef Erben, muž od Boha i přírody výbornými vlohami nadaný, jenž 40 let ve svém ouřadě postaven byl a dosáhnou věku 80 let r. 1731. zemřel a v klášterním kostele odpočívá. Po něm nacházíme jméno Jana Krumlovského, jenž ředitel kůru a školy byl a r. 1763. zemřel a Jana Plocka, který r. 1775. co ředitel kůru se připomíná. Více nám o učitelích doby té známo není, i nezbývá nic jiného než vypravovati jak celých 50 let měšťané Tábořští úsilovně ale marně se snažili, aby latinské školy zde v klášteře se zařídily.

R. 1750. přišli Jan Votápek z Ritterswaldu a Václav Grasl, měšťané Tábořští, do kláštera, aby se s konventem poradili, zdali by ve svém městě školy latinské vyzdvihnouti mohli, na kterých by řeholníci vyučovali. Tito bez meškání vůli svou projevíli a po městě již sbírky na penězích se konaly, ale zápal pro věc tuto, neznámo z jakých příčin zase utuchl, tak že zcela z ní sešlo.

Ačkoliv první tento pokus se nepodařil, přece neustali Tábořští od úmyslu svého gymnasium sobě založiti. R. 1765. dne 30. dubna přišli do kláštera dva konšelé Jan Kučera a Vavřinec Karták, s nimi dva obecní starší Jan a Jakub Kučerové předkládajíce převoru, že prosbu svou r. 1750. přednešenou obnovují, aby totiž klášter tři učitele jazyka latinského pro dívky domácí i přespólní ustanovil, město že je na svůj náklad platiti chce. Převor jim všechnu ochotu na jevo dal a slíbil že tři učitelové se najdou, jen aby Tábořští

měšťané mimo peníze i povolení císařské k založení gymnasia sobě zaopatřili. Vůle v městě byla všeobecná aby takový ústav se založil, ale také odpůrci se našli, a klášterní kniha zvláště na tehdejšího pana děkana Pavla Pratschofta sobě stěžuje, že dobré věci vzniknouti nedal. Pan děkan zajisté chtěl, aby za učitele tři kněží světší zvoleni byli a nikoliv řeholníci, ku kterémuž cíli a konci od radního k radnímu obcházel, své kněze doporučoval a řeholníky za neschopné k tomu vyučování rozhlašoval, v čemž ale jim ukřivčoval, nebo měli tito pro své kleriky v klášteře i učení filosofické dle své pamětní knihy. Tak původní svornost a jednota myslí se roztrhla a nad to ještě Táborští o své újmě jednajíce, opomenuli pana krajského Baltasara de Bossi o svém úmyslu zpraviti. Ten pak domnívaje se býti uraženu, psal ihned do Prahy ke gubernium, že založení gymnasia uškodí berním a daním královským, poněvadž Táborští ústav založiti chtějí jistinou, ježžto ouroky na daně císařské určeny jsou. Jakož tedy pan krajský gymnasium v Praze a ve Vídni prospěti mohl, kdyby se byli Táborští u něho napřed opověděli, tak mu nyní uškodil a žádost měšťanů byla ve Vídni odmrštěna, ano ku tomuto vynesení přidala se i ta památná slova: »Jestliže měšťané Táborští syny své na tento čas dostatečně ano až příliš dobře vychované a vzdělané mítí chtějí, ať jim ustanoví světské učitele, kteří by je začátkům počtů, měřictví a německého jazyka učili.« Tato odpověď nejlépe nás poučuje, jak před sto léty ještě v Čechách vzdělání všeobecnému se přálo.

Že Tábořským měšťanům upřímně o gymnasium se jednalo, dokazuje ten skutek, že r. 1767. dne 3. prosince nejmenovaný jakýs dobrodinec klášteru 1000 zl. poslal, aby z ouroků mládež počátkům jazyka latinského se vyučovala, což se i od kapitoly klášterní na ten úmysl přijalo. Po čtyřech letech v únoru r. 1771. zůstáno jest v klášteře na tom, aby 40 zl. ouroků z dotčeného kapitálu jistý kněz ročně dostával, kohož by převor určil a který by hochy latině vyučoval. Zvláštní cela hned vedle brány klášterské určila se pro školu, kde čtyry hodiny denně se učiti mělo. Téhož r. císař Josef II. Tábor navštívil a na předměstí v hospodě přenocoval. Mimo jiné žádosti podala se mu od měšťanů též prosba, aby zde řeholníci gymnasium založiti směli; císař jí sice na gubernium odkázal, tam byla ale jako dříve zamítnuta.

Známo jest, že za tohoto slavného panovníka nový ruch vůbec a zvláště ve školství se ujal. Měšťané Táborští posud se nevzdali naděje, že by gymnasium sobě založiti mohli; i usnesli se r. 1779. ve valné radě na tom, že o zřízení gymnasia šestitřídního žádati budou. Přišli tedy opět nyní již po třetí do kláštera s prosbou, aby řeholníci úřad učitelů na sebe vzali. A s prosbou ihned výminky přednesli pod jakými ústav založiti chtějí. Na vydržování učitelů určili 300 zl. ročně, pro školy nabízeli zvláštní dům obecní a výlohy platiti. Převor se poděkoval radě a obci za dobrou vůli, jakou ku klášteru ukazují a slíbil, že klášter školy na sebe vezme, jen když vyšší povolení tomuto ústavu se dá. Český provinciál augustiniánů k této žádosti Tábořských též svolil i podala se klášteru základní listina, kde celá rada a všichni obecní starší podepsáni byli. Z počátku chtěli řeholníci větší plat, když však obec více dáti nechtěla, pamětlivi jsouce dobrodiní od města klášteru proukázaných s prvotním platem se spokojili. I ředitel školských věcí v Čechách, Seibt tento úmysl Tábořských schválil a podkomoří královským svobodným pán z Běšín též povolení dal k výlohám, které s takovým ústavem spojeny byly. V listopadu t. r. poslala se prosba od měšťanů Tábořských v téže věci do Vídne k samému císaři, krajský hejtman baron Adam

Verner a podkomoří Běšín ji podporovali; s jakým však úspěchem ve Vídni se potkala, bylali naprosto zamítnuta čili jen na čas odložena, nelze pro nedostatek zpráv určití; gymnasium aspoň zde zařízeno nebylo. —

Nemohouce dosáhnouti cíle svého, totiž zařízení gymnasia, věnovali občané Táborští všelikou péči své škole městské, kde mimo katechetu ještě 4 světší učitelové vyučovali. Katechetou býval vždy nějaký úd řehole augustiniánské, r. 1787. se jmenuje jakýsi P. Šimon, jenž pro veliké stáří úřad svůj imenovaného roku složil, načež byl od vysokého k. gubernia P. Lukáš též augustinián a vychovatel u hraběte Lützova v Kutné Hoře za katechetu určen; ten však do Tábora nechtěl, takže p. Tomáš Vykysalý, kaplan Tábořský, úřad katechety převzal. Když i tento r. 1790 odstoupil, dostal se na jeho místo P. Vojtěch Kovář, fundalista Klokotský a po něm jmenuje se katechetou P. Jan Pech, který r. 1795. pro vysoké stáří ze svého úřadu se poděkoval. Učitelové na škole této jmenují se r. 1782. rektor (čili první učitel) Jan Živna, jenž vyučoval v 3. třídě, druhým učitelem (lectorem) byl Jan Kučera v 2. třídě, pak dva adjunkti Vojtěch Faber a Josef Klotzinger. R. 1793. zaznamenáni jsou na místě dvou posledních Václav Richter a Jakub Böhm. Učitelové tito, jak nahoře již řečeno, mimo školní vyučování zastávali též službu na kúru a vyučovali hudbě; plat svůj brali z obecných důchodů, mimo to měli i značný deputát; o školné, peníze na potřeby, o plat za hudbu chorální a o koledy dělili se na stejné díly.

Po odstoupení P. Pecha stal se katechetou a spolu ředitelem školy exjezovita P. Antonín Lang, fundalista Klokotský, jenž mimo plat který bral z nadačí Klokotských, od města 20 zl. na byt, 6 sudů piva a 12 sáhů dříví požíval. Jednak pro stáří své jednak pro neznalost českého jazyka zastával P. Lang velmi nedbale úřad svůj, tak že když k tomu i r. 1797. zasloužilý rektor Jan Živna zemřel, stav škol Tábořských vždy více a více se horšil, čehož neméně i to bylo příčinou, že vyučování z větší části se dělo v němčině, pak že se velmi zhusta střídali adjunkti (pomocníci), z nichž mnozí jako Jan Vaňoušek, Frant. Prokeš, Václav Dubský k zastávání úřadu svého zcela neschopni byli. Po Živnovi stal se prvním učitelem Jakub Pommer.

I mezi učiteli samými panovaly různice a nesvornosti, jmenovitě se vedou časté slůžnosti na Jana Kučeru, s nímž r. 1802. v červnu pro jeho vzdorovitě sobě počínání, opilství a zanedbávání svých povinností disciplinárně vyšetřování u krajského úřadu zavedeno bylo. Tábořský magistrát, zvláště pak vikariátní dozorce škol důst. p. Josef Marek, konsistoriální rada a vikář na Chejnově, chopili se rozličných prostředků k povznesení školství v Táboře, ale veškeré jich snahy zůstaly bez výsledku, protože škola čím dále tím více důvěry u občanů pozbývala. Při takovýchto poměrech nebude nám divno že se v době té vynasly tři pokoutné školy se 60 dítky, v nichž učili tkadlec Truhlářík, vysloužilý granatník, Hornišek a vdova Padovcová. Ačkoliv školy ty dle rozkazu vysokého gubernia zrušeny byly, naskytly se brzo opět na jiném místě. Zámožnější měšťané posílali děti své do vůkolních farních škol, nejvíce do Malšic, jiní opět dali dítky své kooperatoru v Klokotech, P. Dietlovi vyučovati. V žádosti, kterou někteří měšťané na vikariátní ouřad dne 25. července vznesli, aby tento imenovanému p. Dietlovi dovolil, žáky předepsaným materiím a počátkům latinského jazyka vyučovati, uvádějí výslovně co důvod prosby své pro pečlivé rodiče velmi žalostný úkaz, že většina dítek, které Tábořskou školu 5 a i 6 let pilně navštěvují, předs ani řádně čísti ani psáti, ani pro domácí potřebu počítati se nenaučily.

V tak žalostném stavu našel školy Martin Kopecký, rodem z Vysokého

týdenních hodin, jimiž učitelové obřízeni byli, an mimo učedlníky, čekatelové učitelství, jichž ročně as 3—5 bylo, vyučováni byli, přiměly ředitele, že učinil u magistrátu potřebných kroků, aby ještě jeden učitel na ústavu byl ustanoven. Tehdejší měšťanosta p. Kašpar Walter, jenž úřad ten od 5. dubna 1816. zastával, přiměl obec že se uvolila ročně 150 zl. v. č. co příspěvek pro učitele tohoto platiti, tak že to místo Janu Schmittovi, dříve učiteli v Kolíně a v Kutné Hoře, na začátku školního roku uděleno bylo. Ten o však neúčinkoval dlouho v Táboře, neboť stal se již v březnu r. 1817. prvním učitelem na hlavní škole v Klatovech, a měl za svého zástupce Karla Květa.

Služné učitelů záleželo dílem v hotových penězích, dílem v deputátu na obilí, hráchu, másle, sýru. Deputát tento byl při regulování platu následkem výnosu vys. zemského gubernia od 4. června 1813. č. 20.058 částečně, totiž mimo pivo a dříví na hotové peníze uveden. Dle toho měl ředitel co katecheta 300 zl. z důchodů kláštera augustiniánského a po jeho vyzdvižení r. 1815. z náboženského základu, co ředitel měl 80 zl. z právovárečné kasy, 20 zl. z důchodu městského, 30 zl. příspěvek na byt z důchodu a právovárečné kasy, celkem 430 zl., 3 sudy piva a 6 sáhů dříví. První učitel Ant. Svatoš měl služného celkem 325 zl., druhý Jakub Pommer 250 zl. a byt ve škole, třetí Frant. Krtek 225 zl. učitel kreslení Stark měl 425 zl., výpomocný učitel Karel Květ 150 zl., učitel elementárky a městský organista Batal měl 60 zl. na penězích, mimo to 12 sáhů dříví a jiný deputát. Učitelce ženských prací dáváno ročně 80 zl. z právovárečné kasy.

Výlohy tyto kryly se příjmy školního základu pokud stačily. Základ ten, jak již svrchu praveno, od měšťanosty Kopeckého založený, měl dle výnosu vys. gubernia od 8. července 1814. č. 8791 hlavně pro výslužné učitelů a jich mzdy určen býti, a obnášel počátkem října 1816. 10.871 zl. 12½ kr.

Když r. 1817. klášter augustiniánský, v němž pouze dva řeholníci žili, byl vyzdvižen, začalo měšťanstvo opět pomýšlet na zařízení latinských škol, i snažilo se k tomu cíli získat budovu kláštera. Šlechtná tato snaha jednotlivých měšťanů nebyla nijak podporována od purkmistra Waltra, rodem z Bilína, jenž výtečného Kopeckého, zakladatele hlavní školy, který se r. 1812. do Lokte, odtud pak za purkmistra do Plzně dostal, nikterak nenahradil. Vyslána sice zvláštní deputace do Vídně k císaři Františkovi s prosbou, aby budovu klášterní městu k účelům školským milostivě daroval, prosba ta však byla oslyšena; císařským dekretem v Neapoli v měsíci červnu r. 1817 vynešeným oznámeno městskému představenstvu, že si budovu klášterní, stojí-li o ní, od náboženského fondu, kterému připadla, ku potřebám svým může zakoupiti. Následujícího roku skutečně ohlášena licitace; purkmistr Walter sice předstíral, že nemá obecní pokladnice dostatečných peněz, ale měšťané se neodstrašili a přinášeli v den licitace pytlíky naplněné stříbrnými dvacetníky a toлары, nabízejíce je k zamýšlené koupí; záměr jich však nicméně byl zmařen neočekávanou náhodou či nehodou. Licitace byla určena na devátou hodinu, pan purkmistr se svými průvodčími se ale opozdil o pět minut, v kteréžto době klášterní stavení fondu kriminálnímu, an žádného jiného kupce nebylo, prodáno jest. Toto se nyní upravilo pro trestance, kteří v jednom oddílu byli umístěni, ostatní prostory zůstaly prázdné, až do nich r. 1832. veškeré třídy hlavní školy i s kreslírnou na čas byly přeloženy, an místnosti školního domu nepostačovaly. Z kostela klášterního stal se filiální kostel děkanského chrámu Páně, a když r. 1855. vedle něho na místě bývalé klášterní zahrady nynější budova pro školy byla vystavěna, byl i kostel k vykonávání služeb Božích pro žáky škole přidělen.

Dosavadní ředitel a katecheta hlavní školy P. Weinmann z Weinfeldu stal se r. 1817. městským děkanem, načež jeho bratrovi P. Josefovi městskému kaplanu místo katechety se udělilo, které až do r. 1823. zastával. Nástupce jeho v katechetství byl P. Josef Kožich. Ředitelství bylo po Weinmannovi prozatímně svěřeno prvinnému učiteli A. Svatošovi který když učitel kreslení Stark do Pelhřimova přesazen byl, r. 1818. vyučování v kreslení převzal a r. 1822. dekretem vysoké studijní dvorní komise od 12. června č. 4066 co ředitel a učitel kreslení definitivně stvrzen byl. Na Svatošově místě stal se prvním učitelem Pommer, druhým učitelem Karel Květ, který r. 1819. po Krtkovi, jenž r. 1817. učitelské místo na c. k. vzorné škole v Praze byl obdržel, z pomocníka třetím učitelem se stal; třetí učitelské místo dostal r. 1823. Tomáš Koblic, jenž téhož roku krátký čas bezplatně místo pomocníka zastával; na Koblicovo místo byl co supplet ustanoven Jos. Šimek.

Když r. 1825. katecheta Kožich faru v Elištině v Klatovsku obdržel, nastoupil místo katechety kaplan městský P. Pöschel; dvě léta později stal se první učitel Pommer učitelem v Jindřichově Hradci, tak že nyní ostatní učitelové dle řady postoupili a Květ prvním, Koblic druhým, Šimek třetím učitelem se stal; místo suppleta obdržel nyní Jos. Bezecný, vedle kterého r. 1828. Josef Wildmann bezplatně v první třídě vyučoval. Tento obdržel r. 1833. místo třetího učitele na místě Šimkově, jenž rok před tím na hlavní školu do Krumlova se dostal. Bezecný byl krátce na to přesazen a na jeho místě ustanoven byl za suppleta prozatímně Antonín Doležálek, a po něm definitivně Václav Lošan. Roku posledně jmenovaného dostal se též K. Květ na c. k. hlavní vzorní školu do Prahy, tak že opět postupem Tomáš Koblic první, Wildmann druhé, Lošan třetí místo učitelské obdržel. Suplentem stal se po Lošanovi J. Procházka; a když téhož roku učitel v elementární třídě, Karel Batal, který to místo od r. 1812. zastával zemřel, převzal prozatímně vyučování v této třídě František Chmel a po něm Vojt. Krátký.

Učitelkou dítek pro ruční práce stala se r. 1823. po Macháčkové Barbora Hňupová až do r. 1829., po té vyučovala Barbora Bezecná a po ní Anna Geiszlerová, která se za Ueberhubra postříhače vdala.

Roku 1834. se zdálo, že započne školství Tábořskému nová doba, neboť vznikla tehdejší v měšťanstvu myšlénka, zaříditi sobě vyšší reálku dle vzoru Rakovnické, která by byla bývala jedinou v jihovýchodních Čechách. Hlavním podporovatelem snahy této byl tehdejší první magistratní rada Adámek, který do Tábora z Rakovníka byl dosazen a v městě tomto o blahodárném působení reálky se byl přesvědčil. Purkmistr Walter, ač se proti myšlénce této vzpouzel, musel předce k tomuto cíli svolati měšťanstvo na radnici, dovedl to však svými náhončími, zvlášt pomocí radního Procházky měšťanům rozmluviti, udávaje, že školy takové stojí mnoho peněz, že by městu neposkytly velikého užitku, an by toto jen žebravými chudými studujícími bylo obtěžováno atd. Většina hlasu jeho uposlechla, čímž ona blahodárná myšlénka hned v zárodku zanikla. Purkmistr Walter, který již r. 1817. netečností svou zmařil zřízení gymnasia dosvědčil i nyní jednáním svým, že mu více záleželo na vlastním svém prospěchu než na blahu a rozkvětu města, které tak dlouhá léta od r. 1813. —1844. zpravoval.

Až do roku 1837. bylo učitelům služné vypláceno ve vídeňském čísle, téhož roku byly jich platy gub. dekretem od 23. února 1838. č. 9132 uspořádány a ve stříbře vypláceny. Dle toho měl Svatoš co učitel kreslení 400, co ředitel 50 zl.; první učitel obdržel 300; druhý 250, třetí 200, pomocník 100 zl. a učitelka pro ruční ženské práce 50 zl., katecheta měl z fondu náboženského

328 zl. Deputát, který učitelové dosud požívali od města, byl v ceně peněžní v sumě platu jejich zahrnut.

Ohledem na veliký počet žáček a žáků, kteří z Tábora a z vesnic Měšic, Čekanic, Horek, Větrova, Celkovic k navštěvování školy povinnováni byli, jakož i na okolnost, že při společném dosavadním vyučování chlapců a dívek mravnost jedněch i druhých lehce trpěti mohla, ustanovil se r. 1836. magistrát a repraesentace měšťanů na tom aby se zřídila zvláštní od hlavní školy oddělena dívčí škola, již by za ředitele měla p. děkana, tehdáž P. Mařulku, který r. 1832. na děkanství dosazen byl a který se též uvolil, že jeden z kaplanů úřad katechety při té škole zastávati má. Dívek k navštěvování školy povinných bylo tehdáž přes 400. Prvním řijnem r. 1836. byla dívčí škola otevřena a umístěna v někdejší budově hlavní školy, která po přestěhování se hlavní školy do kláštera najata byla. Katechetství zastával kaplan P. Suchomel Matěj; prvním učitelem byl jmenován Vojtěch Krátký, dosavání učitel na elementární třídě hlavní školy, který zároveň i místo ředitele kůru v děkanském chrámu zastával s ročním služným 200 zl.; co pomocníci byli ustanoveni Jan Kocian a Karel Tyšovský, každý s ročními 80 zlatými. Učitelkou pro dívčí práce byla Anna Ueberhubrová. Od založení dívčí školy až do nynějška účinkovali na ní po smrti děkana Mařulky administrator P. Filip Třebický r. 1844.—1846., po něm pak děkan Vojtěch Pöschel r. 1846.—1861. a nástupce jeho veledůstojný P. Vojtěch Šašek. Katechetové byl po P. Suchomelovi P. Listopad; po něm od r. 1846.—1860. P. Mannsfeld; pak P. Hulakovský až do velikonočních svátků běžícího roku, od té doby prozatímně P. Lepič.

Místo učitelské obdržel po smrti Vojtěcha Krátkého r. 1858. bratr jeho Václav Krátký. Podučitelové byli po Tyšovském od r. 1838.—1858. Frant. Endrle, nynější ředitel kůru, po Kocianovi obdržel místo podučitelské Josef Pich od r. 1844.; dále se střídali: Jakub Smrha vyučoval r. 1857. jen 5 měsíců, Arnošt Kregcz od r. 1858.—1859.; a jeho místo, když se dostal za učitele do Vysokého, zastával Ludvík Unger od r. 1859.—1860. S Kregczem zároveň byl dosazen na dívčí školu, které nyní jedna třída přibyla, Ant. Kostlivý, na Ungrovo místo se dostal Altmann, který na dívčí škole pouze rok setrval, po něm nastoupil Jos. Pfeifer. — Učitelky dívčích prací byly od r. 1841.—1847. Veronika Pustová, od r. 1847. zastává to místo Karolina Antonová. Světskými školními dozorcí byli při dívčí škole Alex. Lavante od r. 1836.—1847.; Josef Weger od r. 1847.—1857., konečně Václav Brejcha. Na hlavní škole zastávali tuto hodnost Brábek, lékárník Schuh, konečně též Brejcha, knížecí Lobkovický důchodní na odpočínutí.

Ve sboru učitelském na hlavní škole nestaly se od r. 1833. valné změny; pouze na místo katechety Pöschla, který se r. 1846. děkanem stal, nastoupil kaplan a katecheta na dívčí škole P. Listopad; povýšením učitele v elementár-

ce Vojtěcha Krátkého dostalo se jeho uprázdněné místo opět Frant. Chmelovi. Tento zemřel r. 1850., po něm vyučovali krátký čas výpomocně Batal a Bejšovec, až se pak 1. listopadu téhož roku Vojta co podučitel na hlavní školu dostal.

Téhož roku zemřel též 27. listopadu všeobecně oblíbený ředitel Svatoš, po něm bylo ředitelství děkanovi Pöschlovi na krátký čas svěřeno, aniž by sám byl vyučoval.

V době té změněna dosavadní čtvrtá třída, která již od r. 1838. dobrovolným súčasněním se učitelů u vyučování na dva ročníky byla oddělena, dle organizačního plánu pro nižší realy na dvoutřídní nižší realku, na níž z počátku vyučovali učitelé Wildmann silozpytu a češtině, Koblíc přírodopisu, Lošan předmětům technickým a Procházka předmětům pragmatickým. K definitivnímu obsazení míst těchto vypsány konkursy a v sezení městského výboru dne 18. prosince r. 1851. odbývaném zvoleni byli za prvního technického učitele Josef Chrz učitel na nižší realce v Chrudimi, za druhého technického učitele Frant. Bruner, učitel na hlavní a průmyslové škole ve Waltersdorfu, konečně za grammatického učitele Josef Soukup, učitel na nižší realce v Kolíně. Mimo tyto síly učitelské zůstal při realce Procházka co prozatímný učitel, místo katechety zastával katecheta na hlavní škole P. Listopad. Volby jmenovaných učitelů byly ztvrzeny vys. místodržitelským výnosem od 8. března 1852. č. 1021.; avšak Chrz se poděkoval, tak že se nyní stal Bruner prvním technickým učitelem, druhým byl jmenován Václav Červený, učitel na realce v Domažlicích. Bruner nastoupil učitelství v květnu, Soukup v červnu, Červený v říjnu r. 1852., ale ještě téhož roku přijal Soukup učitelské místo na hlavní škole v Písku, tak že místo jeho z počátku Procházka a mimo něho adjunkt Jos. Möller a po něm od května r. 1855. Josef Leeder prozatímně zaujali, až se pak v červnu 1855. Janu Formánkovi, řediteli farní hlavní školy v Humpolci, definitivně dostalo. Procházka byl krátce před tím pro velikou krátkozrakost dán na odpočínutí. Děkan Pöschel zastával ředitelství až do r. 1852., pak bylo prozatímně odevzdáno katechetovi Listopadovi, jenž je vedl až do konce školního roku 1856.; definitivně je obdržel dekretem vysokého c. k. místodržitelství od 1. října 1856. č. 44.949 dosavadní první technický učitel Frant. Bruner. Katecheta Listopad zemřel brzo na to 5. července 1857., po něm na krátce vyučoval náboženství na hlavní a realné škole P. Mourek, počátkem školního roku 1858. byl již co katecheta dosazen městský kooperator P. Jos. Landkammer.

R. 1857. zakročilo zastupitelstvo městské o zařízení třetího ročníku při realce a dle snahy jeho když všechny závazky a výminky výnosem vys. c. k. místodržitelství od 1. září 1857. č. 14.598 učiněné, vyplněny a pojištěny byly, otevřen rokem 1858. třetí ročník, za kterou příčinou Emanuel Kregcz, učitel na Budějovické nižší realce, učitelem přírodních věd v Táboře jmenován byl; co grammatický adjunkt přijat opět Jos. Leeder, vzdal se však tři leta na to služby své, tak že na jeho místo dosazen co suplent Václav Konáš. Mimo toho skládal se tudíž učitelský sbor na nižší trojtřídní realce až do konce školního r. 1862. z těchto údů: Ředitelem byl Bruner, katechetou Landkammer, učiteli Červený, Formánek Kregcz. Právo veřejnosti dostalo se nižší realce r. 1860.

Na hlavní škole vyučovali, když od realy oddělena byla, co první učitel Koblíc, druhým učitelem byl Wildmann, třetím Lošan, a po jeho smrti r. 1855. dosavadní podučitel Vojta od 22. dubna 1860. Po tomto se dostalo podučitelské

místo Jelínkovi r. 1856. Rok na to dán byl 1. srpna Koblic na odpočinutí s úplným služným 400 zl. stř., tak že nyní první učitelské místo uděleno Wildmannovi; druhé Vojtovi s ročními 350 zl. stř.; třetí Jelínkovi s ročními 300 zl. Místo podučitelské dostalo se po Jelínkovi Frant. Linderovi, podučiteli na Jistebnické farní škole a nově utvořené druhé místo podučitelské s ročními 200 zl. stř. obdržel Jos. Nikolau z Vltavo Týna. R. 1860. byl Nikolau jmenován učitelem na hlavní škole v Humpolci, kamž se dne 23. listopadu odebral, jeho místo zastával prozatímně do konce školního roku Karel Kříž, definitivně uděleno to místo Frant. Altmannovi, podučiteli na dívčí škole. Linder se dostal počátkem roku školního 1863. na hlavní školu do Vodňan, jeho místo zaujal prozatímně od 11. listopadu 1862. Ant. Kostlivý, podučitel na dívčí škole; na místě Kostlivého vyučoval Kocián, učitel na opatrovně, která zde r. 1844. péčí tehdejšího krajského praesidenta rytíře Nagla z Königshofenu zařízena byla.

Sbírkami po kraji zavedenými a výnosem několika akademií zaopatřila se jistina k vydržování tohoto ústavu, která se tak zvanými gratulačními listy rozmnožuje. Prvním učitelem na opatrovně byl Jan Kocian, před tím podučitelem na dívčí škole.

Po jeho smrti (1846.) nastoupil místo to Václav Krátký, a když se r. 1858. za učitele na dívčí školu dostal přišel na opatrovnu jmenovaný Kocian, syn Jana Kociana; dohlídačka nad dítkami je matka jeho Marie Kocianová.

Když katecheta na hlavní škole P. Kalina, na něhož ten úřad po ustanovení P. Landkammera za katechetu na reálném gymnasiu složen byl, po velikocích od svého místa odstoupil, ustanoven P. Hulakovský, katecheta na dívčí škole, prozatímně za katechetu na hlavní škole a jeho místo na dívčí škole zastává kaplan P. Lepič.

Hlavní škola byla jak již svrchu řečeno, umístěna v přízemí bývalého kláštera, nyní trestnice, musela se ale r. 1840. odtud vystěhovati i vykázáno jí místo v obecním domě na náměstí, nyní prozatímně radnici. Pro čtvrtou třídu zvláštní místnosti nejdříve v domě Matěje Fluska, pak v domě měšťana Vojty se najaly, a když r. 1855. starobylá městská radnice soudu krajskému přenechána byla. a zmíněný dům obecní v radnici se proměnil, odebrala se hlavní škola do bývalých městských kasáren, kde tak dlouho setrvala, až se r. 1857. do nové nádherné školní budovy vedle kostela klášterního vystavené přestěhovala. V té umístěny již r. 1856. obě třídy nižší realky a zároveň s hlavní školou i dívčí škola. Stavbou této velkolepé školní budovy započato již r. 1851. k návrhu měšťanosty p. Jakuba Zeise, který r. 1854. 18. srpna volbou na křeslo purkmistrovské dosedl a jako někdy blahé paměti Kopecký hlavně dobře zařízeným školstvím k blahu rozkvětu a zdaru města přihlížeti se jal. Vypracování plánu svěřeno Štěpánu Weiszovi, c. k. úředníku u stavitelství. Ač byla budova pro školy určena, stavěna přece na jméno obecního domu, aby se předkládáním a zkoumáním plánu stavba neprotahovala. Toto stavení stojí na velmi příhodném tichém místě klášterního náměstí o dvou, se strany jižní o 3 poschodích i jsou tam mimo byt školníkův, opatrovnu a byt učitele opatrovny, jakož i spořitelnu, která na čas zde umístěna jest, dva velké sály a 23 větších a menších síní, které veškeré třídy dívčí a hlavní školy, jakož i reálného gymnasia obsahují. Budoucím rokem odeběře se dívčí škola do městských kasáren, v kterých dříve hlavní škola bývala, tak že velkolepé to stavení výhradně reálnému gymnasiu a hlavní škole sloužiti bude.

Když r. 1848. ve veškerých končinách naší pevniny nastal čilý ruch, procitl i Tábor k novému životu, neobrátil však zřetel svůj tak na pole politické, jako spíše k duševní činnosti a k prostředkům, které vedou k pravému duševnímu vzdělání, totiž školství. Snaha, kterou měšťanstvo jak na konci 18. tak na počátku 19. století mnohdykrát, ač vždy marně k založení vyšších škol projevilo, vystoupila opět mocně v popředí na rozhraní první a druhé polovice našeho století, a třeba této snaze i nyní s mnohými obtížemi zápasiti bylo, přece dospěla v r. 1862. k utěšenému a slavnému konci a místu což hlavně přičísti dlužno obětovnosti celého měšťanstva, a šlechetné vytrvalosti jak p. měšťanosty Jakuba Zeise, tak i údu městské rady, a městského zastupitelstva, jakož i neméně spanilomyslnosti c. k. krajského hejtmana a místodržitelského rady pana Fr. Laufbergra, jenž záměry obyvatelstva Tábora u vysoké vlády zdárně podporoval.

Již r. 1849. odebrala se na všeobecné přání měšťanstva deputace složená z magistrátního rady Frauenfelda, pak údu měšťanské repraesentace pánů Jakuba Zeise a Frant. Veselého do Vídně, by p. ministři Thunovi a státnímu podsekretáři p. baronu Helfertovi přednesla prosbu, by při tehdejší reformě a zřizování gymnasií i v Táboře státní gymnasium zřízeno bylo, avšak prosba jejich minula se s příznivým vyřízením. Městské zastupitelstvo nemohouc se nadíti podpory od státu a zaměstnáno zařizováním nižší realky, nemohlo o svých silách na zařízení úplné střední školy pomýšleti, teprv r. 1858. vznikla, hlavně k návrhu prof. Em. Kregce myšlénka vedle zařízené nižší realky též alespoň nižší gymnasium spolu s onou založiti, v tom způsobu jak to organisační plán pro realky od r. 1847 v § 20. naznačuje. Žádost o takto kombinované nižší reálné gymnasium byla vskutku v měsíci únoru r. 1859. vysokému c. k. ministerstvu vyučování zaslána, avšak výnosem téhož vysokého úřadu od 3. března č. 3241 odpověděno městské radě, že takovéto kombinování různých předmětů ohledem na rozličnost cíle nižší realky povoleno býti nemůže, že však je obci volno zříditi si vedle nižší realky též nižší gymnasium, při čemž by v některých méně důležitých ohledech vzájemnost obou ústavů se připustila. Městské zastupitelstvo, uváživši, že by výlohy, které by se městu zařízením nižšího gymnasia dostaly, se nesrovnávaly s výlohami, které by ten ústav vymáhal, odhodlalo se prositi opětně o zřízení státního vyššího gymnasia, i nabízelo se v zadání svém od 8. září 1859. č. 2036 k tomu cíli potřebné školní místnosti, v nově vystavené školní budově vykázati, zařídit a v dobrém stavu udržovati, jakož o jich topení a čištění ustanovením zvláštního školníka se starati; za druhé zařídit a dle potřeby rozmnožovati učebné sbírky, které by se však též upotřebiti měly pro nižší realku za třetí nabízelo dle vysokého rozhodnutí buď sumu jakousi jednou pro vždy zapraviti aneb ročně jistý příspěvek do státní pokladnice připláceti. Na tuto žádost kterou krátce před tím do Tábora přibylý p. krajský hejtman Laufberger, jenž měšťanstvo a jeho zastupitelstvo v této šlechetné snaze všemožně podporoval vysoké vládě co nejvřeleji odporučil, bylo představenstvo obce výnosem vys. c. k. místodržitelství od 26. listopadu č. 12152 vyzváno, aby udalo určitě sumu, kterou k zařízení státního gymnasia přispěti zamýšlí, by se dle ní s ohledem na prostředky veřejných státních fondů o žádosti obce rozhodnouti mohlo. V intimátu, kterým p. krajský hejtman dopisem od 10. prosince r. 1859. č. 11106. městské radě rozhodnutí toto oznámil, upozornil ji, že by nejpříhodněji bylo dobře zavedenou půjčkou na annuity zaopatřiti k dotaci potřebný kapitál, jelikož čím více aeraru nabídne, tím spíše i vyplnění prosby nadíti se může. I uvolilo se městské zastupitelstvo v sezení dne 21. května v přítom-

nosti p. krajského odbývaném mimo jmenované závazky jistinu 100.000 zl. jednou na vždy aeraru zapraviti, kterému by také veškerý školní plat připadl; vláda by byla měla převzít na gymnasium, které by zcela od jejího řízení bylo záviselo, pouze dotaci a výslužné učitelstva; veškeré jiné výlohy uvolila se obec nésti. Za jistinu tuto mohlo se dle tehdejšího kursu 125.000 pětiprocentových státních papírů zakoupiti, jichž roční úroky spolu se školním platem by více nežli třetinu vydání byly kryly. Jistina ta měla ihned po otevření gymnasia celá se složit, toto se pak mělo počátkem školního roku 1862. buď čtyřmi, dvěma anebo i pouze první třídou otevřít a každého následujícího roku jednou nebo dvěma třídami rozšiřovati. Co vřelé přání vyslovilo zastupitelstvo prosbu, aby studující příslušející k městské obci, od placení školného osvobozeni byli aniž by ale tato prosba za výminku nějakou se považovati mohla. Dle znění protokolu odřeklo se zastupitelstvo všeho práva, direktora a učitele voliti a usazovati, jakož i na řízení ústavu neb způsob vyučování jakýmkoliv způsobem účinkovati. Protokol tento podepsali p. měšťanosta Jak. Zeis, radní pánové: Weger Jakub, Václavíček a Kolda, pak výborové: Bárta Václav Bretter, Erben, Hauser krajský rada, Kočí, Lang Antonín a Václav, Pecher, Pfeifer, P. děkan Pöschel, Thier, Veselý Frant. Wildmann, učitel na hlavní škole, Wintřif, rada u krajského soudu.

Aby se půjčka uskutečnila, ihned zakročeno u české spořitelny o 120.000 zl. na hypoteku panství, městu Táboru přináležejícího, které čítajíc v ploše 4667 čtver. jiter a 1270 čtver. sáhů větší cenu než 700.000 zl. má, i nabízeny jí mimo to v zálohu veřejné a soukromé obligace celkem 137.312 zl. 78 kr. s ročními úroky 6920 zl. 83 kr. r. č. Z peněz vypůjčených zamýšlela obec zapraviti spořitelně dluh 36.700 zl., kterým jí od času národní půjčky povinována byla, a za který zmíněné obligace, mezi nimi i obligace národní půjčky v sumě 40.000 zl. zastaveny byly. Od ředitelství spořitelny došla již 15. června odpověď, že tomu nedopouští okolnosti její, aby žádosti obce vyhověti mohla, že to však s ochotou učiní jakmile nastane pro ni příznivější doba.

Aby se potřebný dotační základ tím jistěji sehnal, uvolilo a zavázalo se právně pravovárečné měšťanstvo, že k dotační jistině sumou 20.000 zl. stř. ze své pokladnice přispěje, a i p. krajský, který byl duší veškerého vyjednávání, hleděl jiným způsobem obci získati podpory a pomoci, kdyby na své vlastní prostředky měla být odkázána. Tu vyzval totiž s dorozuměním p. měšťanosty již 23. ledna 1860. veškeré pány představené okresních úřadů svého kraje, aby přiměly jednotlivé obce k tomu, aby buď z vlastního obecního jmění, anebo z kontribučních fondů, aneb jinými dobrovolnými příspěvky pomohli obci Tábořské k základní jistině, začez by se příslušníkům obcí takových mimo výhodu, že by měli syny své v studiích na blízku i toho prospěchu dostalo, že by tito od placení školného bez rozdílu osvobozeni býti měli; i velkostatkáři kraje byli od p. krajského vyzváni, aby obec Tábořskou v šlechetném jejím snažení jakýmkoliv způsobem podporovali.

Mezi tímto vyjednáváním došlo rozhodnutí vysokého c. k. ministeria vyučování výnosem od 10. srpna 1860 č. 11.615, jímž se obci dává vědomost, že na její prosbu nemohl býti vzat ohled pro nutnou potřebu šetření státní pokladnice, zároveň ale vysloveno obci uznání za její obětavost a horlivost pro věc a účel jak pro obyvatelstvo města tak i jeho okolí veledůležitý i ponecháno jí na vůli zříditi si na své útraty prozatím nižší gymnasium, i vyčkati pak příznivější doby, až by se toto na vyšší gymnasium doplniti dalo.

Obec byla nyní, chtěla-li míti úplné gymnasium, na své vlastní síly poukázána, i neváhala veškerou snahou o to se zasazovati. Kurs státních papírů byl tehdaž velmi nízký, tak že za 104.000 zl. bylo lze zakoupiti 5procentové obligace v nominální ceně 160.000 zl., které by po odraze daně 7600 zl. ročních úroků nesly. Dále se mohl očekávati příspěvek právo-várečných měšťanů v sumě 20.000 zl. stř.; konečně příspěvky, ku kterým se obce někdejšího panství Zelečského 10.000, Chejnovského 9.000, Stáleckého a Chotovinského po 3.000, Tábořského 2.500 zl. v okrese Tábořském z nad-bytku svých kontribučních fondů, povzbuzeni zvláště šlechetnou horlivostí pana okresního A. Lorence, úhrnkem 275.000 zl. pod svrchu udanou výminkou uvolili.

Zadáno hned k vysokému místodržitelství, aby k zamýšlené půjčce buď u spořitelny aneb u jiného peněžního ústavu dalo povolení, kterážto prosba i výnosem od 25. září r. 1860 č. 50.026 vyplněna byla. Ale spořitelna, ku které se obec opětně o půjčku obrátila, i nyní žádosti té nemohla vyhověti, tak že se tím veškeré další vyjednávání zarazilo.

Když dle Nejvyššího diplomu od 20. října 1860. volba obecních starších byla obnovena, kteroužto volbou opět na všeobecně váženého měšťanostu p. Zeise hodnost měšťanosty složena byla, neustal i nový výbor v snaze zaříditi v Táboře úplnou střední školu, avšak kdežto jedna část jeho jako dříve o zaražení vyššího gymnasia usilovala, zasazovala se druhá o vyšší realku spojenou s vyšší průmyslovou školou. Když se věci tak měly, uchopil se učitel na realce a nyní spolu městský výbor Em. Kregcz staré myšlenky, spojití totiž realku s gymnasium, a učinil stran té věci odůvodněný návrh městskému zastupitelstvu, které i v sezení svém dne 28. září 1861. odbývaném dle tohoto návrhu se usneslo, že o kombinované vyšší reálné gymnasium vysoké státní ministerstvo poprosí, pevnou se kojíc nadějí, že nyní po změně poměrů ústavních prosba jeho oslyšena nebude.

Písemná žádost zaslána byla vysokému státnímu ministerstvu od městské rady již 7. října pod č. 2288 prostřednictvím c. k. krajského úřadu, který jí zadáním od 11. t. r. č. 8417 co nejvřeleji podporoval. K žádosti té byl přiložen návrh plánu, vypracovaný od prof. Kregcze, který vyučování na ústavu za základ sloužití měl.

Při sestavování tohoto plánu nebyla ještě ona myšlenka vodítkem, že by lze bylo spojití úplně ve dvou neb třech ročnicích reálné a gymnasiální žakovstvo a tak založití společný základ vzdělání žáků, kteří by se teprv později v pouze reálné anebo pouze gymnasiální oddělili. Mělo se jen při učitelstvu uspořiti a kombinovaným vyučováním v české a německé řeči, země- a dějepisu, jakož i částečně v matematice a přírodovědách vzdělání reálné a gymnasiální více sblížit; neodchyloval se návrh plánu nikde příliš od posud na gymnasiích a realkách platného systému a měl tedy ústav obyčejné gymnasium i obyčejnou realku s menšími výlohami dosaditi.

Ponavržené čistě gymnasiální třídy, čtvrtá totiž a osmá měly přestup na jiné učiliště možným učiniti, jakož i úplně dosažení vyučovacího cíle pro gymnasisty zabezpečiti, an takto i nižší i vyšší gymnasium pro sebe by bylo zvláště ukončeno bývalo.

Poněvadž prosba v říjnu zasláná ještě v dubnu r. 1862. vyřízena nebyla, a občané Tábořští všeobecně sobě přáli, aby ústav hned počátkem roku školního 1863. otevřen býti mohl, žádala městská rada prosbou 27. dubna

Předměty	I.		II.		III.		IV.	V.		VI.		VII.		VIII.
	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Pouze gym.	Gym.	Real. IV.	Gym.	Real. V.	Gym.	Real. VI.	Pouze gym.
Náboženství	2		2		2		2	2		2		2		3
Latina	8	—	8	—	6	—	8	6	—	5	—	5	—	6
Řečtina	—	—	—	—	5	—	6	5	—	5	—	4	—	6
Čeština	3		3		3		3	4		3		3		2
Němčina	5		4		4		2	4		4		3		3
Země-dějepis	3		3		3		3	3		3		3		4
Počtářství	4		4		3		4	5		4		4		1
Přírodopis	2		2		—	—	—	4		2		2		—
Fysika	—	2	—	2	2	—	4	—	—	4		5		1
Lučba	—	—	—	—	6	—	—	4	—	4	—	2	—	—
Geometrie a Rejšování	2		4		—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
Stavatelství	—	—	—	—	3	—	—	—	—	Filosofie	2	—	—	3
Kreslení	—	7	—	6	—	6	—	—	6	—	6	—	6	—
Krasopis	—	2	—	2	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Počet týd. hod.	29	32	30	32	28	32	32	33	33	32	32	33	34	29

č. 955 o urychlené vyřízení své žádosti, při čemž p. krajský Laufberger doprovázejí prosbu touto zadáním od 11. března č. 1962 vysokému místodržitelství prosbu přednesl aby toto v případě, že by obec příznivého vyřízení prosby své nadíti se mohla, obrys plánu, který by rozdělení předmětů a dle toho i počet učitelů obsahoval, zastupitelstvu předložiti ráčilo, tak že

A.

Předměty	I.	II.	III.		IV.		V.		VI.		VII.	VIII.
	třída	třída	Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.	třída G.	třída G.
Náboženství	2	2	2		2		2		2		2	2
Latina	6	6	—	8	—	6	—	4	—	5	7	7
Řečtina	—	—	—	5	—	4	—	3	—	4	5	6
Čeština	3	3	3		3		3		3		3	3
Němčina	3	3	3		3		3		3		3	3
Země-dějepis	3	3	3		3		3		3		3	2
Počtářství	3	3	3		6		6		4		2	1
Přírodopis	2	2	—	—	2		2		2		—	—
Fysika	2	2	—	—	—		4		4		2	2
Lučba	—	—	5	—	2	—	2	—	2	—	—	—
Geom. Rejšování Stav. Strojictví	—	4	6	—	6	—	6	—	6	—	—	—
Kreslení	6	3	Stav. 4	—	3	—	4	—	—	—	—	—
Krasopis	2	2	2	—	2	—	—	—	—	Filosofie	2	2
Počet týd. hod.	32	33	31	27	32	29	35	30	35	30	29	28

by se pak dle počtu potřebných učitelských sil i suma výloh k vydržování ústavu potřebných určitě vytknouti mohla.

Česká spořitelna mezitím povolila obci na opětnou její žádost půjčku 100.000 zl. k splácení na annuity během 200 let na hypoteku, kterou jí obec v panství svém poskytla, tak že tím konečně hlavní podmínka k vytvoření dotačního fondu vyplněna byla. Brzy na to předložilo i vysoké místodržitelství výnosem od 28. května č. 14.138 městskému zastupitelstvu dva učebné plány,

B.

Předměty	I.	II.	III.		IV.		V.		VI.		VII.	VIII.
			Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.		
Náboženství	2	2	2		2		2		3		2	2
Latina	7	6	6		5		5		5		7	7
Řečtina	—	—	—	4	—	3	—	4	—	3	7	7
Čeština	3	2	2		3		3		3		3	3
Němčina	3	3	3		4		3		3		3	3
Země-dějepis	3	3	3		3		3		3		Kulturní dějepis 2	2
Počty	3	3	4		6		5		3		1	1
Přírodopis	2	2	Přir. 1 Fys 2	Sam. 2 S. 3	Zoologie Botan. 3				Mineralogie 2		—	—
Fysika	—	—	—		—		4		4		1	1
Lučba	—	—	—		4		4		—		—	—
Geom. Rejsování Stav. Strojníctví	6	4	—		—		Deser. 4		Stroj 4 Deser. 4		—	—
Kreslení.	—	2	6		6		4		4		—	—
Krasopis.	2	2	2		2		—		Filosofie		2	2
Počet týd. hod.	31	29	1 S. 30 2 S. 31	1 S. 28 2 S. 29	31 29		32 29		33 29		28	28

kteřé pro reálné gymnasium vypracovati dalo, aby prozkoumavši je oba, pro kterýkoli z nich se rozhodlo. Pan krajský byl zároveň vybídnut, aby u vyjednávání s obcí dále pokračoval a přípravy konal, by nový ústav počátkem školního r. 1863. otevřen býti mohl.

K vůli úplnosti podáváme oba tyto městskému zastupitelstvu předložené plány A, B.

V sezení výboru, které se dne 11. června odbyvalo, přijat byl jednohlasně

plán pod B a ustanoveno, že se mají hned počátkem školního roku 1863. mimo první třídu reálně-gymnasia vedle 2. a 3. reálné třídy též 4. ročník realky a 2., 3., 4. gymn. třída otevřít; čeština byla co vyučovací řeč vyměněna. Žádost o potvrzení přijatého plánu odeslána byla intimátem c. k. krajského úřadu od 30. června č. 5458 k vysokému místodržitelství; vyjednávání stranu pojištění dotačního fondu bylo v sezení výboru dne 20. srpna vedením p. krajského a u přítomnosti p. okresního Lorence k cíli a konci přivedeno. Především ustanoveny byly platy úřdů učitelského sboru. Dle plánu přijatého měli na ústavu účinkovati mimo ředitele 15 řádných učitelů i s katechetou a jeden adjunkt; jeden z technických učitelů měl zastávati místo podředitelské. Ředitelovi určeno 1200 zl. r. č. ročně, 6 učitelům po 840 zl., ostatním devíti po 735 zl., adjunkt měl obdržeti 420 zl. Podřediteli určeno, že se slušné jeho tak zvýší, aby měl 1000 zl. Mimo to přířky se jak ředitelovi tak učitelům desetinné příplatky po 100 zlat. r. č. a zabezpečeno jim i jich rodinám výslužné dle norem platných pro učitele na státních ústavech. K doplňování učebních sbírek určilo zastupitelstvo mimo přijímací taxy a příspěvky žáků ročně 200 zl., tak že roční výdej k vydržování úplného ústavu v prvních letech vypočten na 13.635 zl. mimo upravení školních místností, jejich čistění, topení atd.

Aby se vydeje tyto vždy řádně kryly, ustanoveno se na tom, založiti zvláštní fond pro ústav reálného gymnasia, jenž sice má zůstatí vlastnictvím obce, zpráva jeho však má býti oddělena od zprávy obecního jmění tak, že oučty každoročně tiskem uveřejněny býti mají. K fondu tomuto věnovala obec co základ 90.000 zl. v 5% metallicích, jež zapravivši svůj dluh u spořitelny z vypůjčených 100.000 zl. zakoupila, pak 40.000 obligace národní půjčky. Právovárečné měšťanstvo zavázalo se, jak již svrchu řečeno, k fondu 21.000 zl. r. č. příspěvti, a příspěvky obcí v okresu Tábořském, o nichž též svrchu praveno bylo, obnášely 27.500 zl. r. č.; takže veškerý pojištěný kapitál 185.000 zl. r. č. obnáší bez ohledu na to, že za příspěvek od obcí a právovárečných měšťanů v státních úpisech mnohem větší nominální suma docíliti se může. Mimo to odváděla obec již po 2 leta z každého prodaného sáhu dříví 1 zl. a z 1000 cihel 50 kr. jakož i některé jiné dávky do školského fondu, čímž až do 1. prosince r. 1862. kapitál 1955 zl. 97 kr. se shromáždil i uvolila se k dávatce této až do 1. ledna r. 1868; mimo to se na tom usnesl výbor, že slušné dosavadního učitelstva na nižší realce, poněvadž tato s reálným gymnasiem splyne, v sumě 3136 zl. ročně do pokladnice reálně-gymnasia fondu platiti bude; takže tímto způsobem, jestliže i výnos školního platu se připočte, veškeré výdaje pro ústav kryty jsou. Základní tento protokol podepsali pp.: měšťanosta Zeis, radní Weger František a Fiala; výborové: Bárta Čeněk, Bretter, Ctibor Václav, Hofer, Housa, Kočí, Kregcz, Lang Ant. Mendl Ludvig, Nebuška Václav, Pfeiffer, Stárek, Weger August, Wostrý Josef, Živna. Radní Kotrbelec spolu s výborem Geyerem svobodným pánem z Ehrenbergu, c. k. prvním krajským komisařem byli krátce předtím vysláni do Prahy, aby peníze u spořitelny vyzdvihli, metallíky zakoupili, o jich vinkulaci se postarali a vůbec k tomu účinkovali, aby věc k řádnému konci brzo přivedena byla; co 3 oud deputace vyslán byl p. Bretter knihař. Radní Schöne a výbor Koudela dle právé ve Vídni, vyjednávající o železnici, která má z Vídně přes Tábor do Prahy vedena býti.

Brzy došlo i rozhodnutí vys. c. k. státního ministerstva výnosem od 19. srpna č. 8417, v němž toto obětavost a snahu obce Tábořské o školství pochvalně uznává a na základě předloženého plánu k otevření reálného

gymnasia povolení uděluje, ač prozatím co privatního ústavu, kterému se pak teprv právo veřejnosti bude moci dáti, až se nabyde přesvědčení, že skutečně účelu svému zadost činí. Ještě již dříve zastupitelstvo městské prosilo, aby P. T. pan školní rada Svoboda do Tábora k zařízení potřebných příprav vyslán byl, bylo mu týmž výnosem podporování obce v této věci svěřeno. Pan školní rada odebral se ihned na začátku září do Tábora, poučil v sezení výboru dne 6. září drženém zastupitelstvo o všem, čeho mu věděti třeba bylo, ustanovil dle předběžného rozdělení předmětů pro budoucí školní rok mnoho-li učitelských sil mimo údy učitelského sboru na nižší realce bude zapotřebí, na jichž místa ihned 6. září konkursy vypsány byly. Obsaditi se mělo místo ředitele, katechety, 3 místa pro klassickou filologii, jedno pro země- a dějepis, jedno pro matematiku a zobrazující měřictví. Lhůta k zaslání žádostí byla do 20. září určena. Volba se konala v sezení zastupitelstva dne 23. září; zvolen byl za ředitele Václav Křížek, c. k. professor na gymnasiu v Lito-měřicích, za katechetu P. Josef Landkammer, katecheta na reálné a hlavní škole; místa filologická se dostala M. Kolářovi, supplujícímu učiteli na gymnasiu v Králové Hradci, V. Kremsrovi, suppletu na gymnasiu Jihlavském a Fr. Patočkovi, supplujícímu učiteli na Slanském gymnasiu; co professor děje-a zeměpisu ustanoven byl Ant. Tille, profesor na kr. gymnasiu v Oseku, místo učitele matematiky a descriptivy obdržel Fr. Šanda, c. k. professor na vyšší realce v Košici přidělen co příkazný c. k. české vyšší realce v Praze, na místo dřívějšího suppleta na nižší realce Václava Konráše dosazen byl supplet J. Mašek, supplující učitel na c. k. německé vyšší realce v Praze, a za bezplatného suppleta přijat byl absolvovaný kandidát gymn. učitelství V. Ctibor. Volba všech těchto učitelských sil potvrzena od vysokého místodržitelství výnosem od 28. září č. 51.361.

Dávné přání obyvatelstva Táborského konečně stalo se skutkem, slavnost otevření reálného gymnasia ustanovena byla na 4. října co den imenin Jeho c. k. Apoštolského Veličenstva, nejmilostivějšího krále a císaře Františka Josefa, i požádán byl zároveň nejdůstojnější biskup budějovický Jan Valerián Jirska, aby přítomností svou slavnostní otevření škol oslavil, a novou školní budovu vysvětil. Již z rána 3. přibýlo do Tábora množství okolních obyvatelů k slavnosti. Též pan školní rada Svoboda dostavil se na uctivé pozvání městské rady k oslavení téhož dne, jakož i měšťan pražský p. Arbeiter, rodák Táborský, který z vděčné upomínky na své rodiště celou svou knihovnu více než 3.000 svazků nově otevřenému reálnému gymnasiu spanilomyslně daroval. Učitelové nově jmenovaní přibýli též do Tábora a byli shromážděnému zastupitelstvu ředitelem Křížkem představeni. Tento oslovil slavné zastupitelstvo, vytknul šlechetnou obětavost, jižto dávné snažení uvedli ve skutek, který nejen staroslavnému městu, nýbrž i bohádá celé vlasti sloužití bude k oslavě a vzdávaje jménem zvolených učitelů díky za důvěru, kterou je zastupitelstvo počtilo přislíbil, že všichni všemi silami o zdar a rozkvět ústavu, prvního to svého způsobu v Rakousku, zasazovatí se budou, aby dílo tak stkvěle započaté účele svého se neminulo, ježto sláva ústavu bude jako slávou města tak i chloubou učitelů. Pan c. k. školní rada Svoboda, který též sezení tomu přítomen byl, poukázal na to na důležitost úkolu, který učitelský sbor provéstí má a povzbudil jej, aby horlivým plněním svých povinností a vzorným, jednomyslným účinkováním důvěry, kterou mu zastupitelstvo další osud ústavu v ruce vložilo, hodným se stal.

Téhož dne o 4. hodině odpoledne přijel nejdůstojnější pan biskup, jehož příchod obecenstvo nelícenou radostí očekávalo. K uvítání milovaného pastýře

vystavěna byla na Pražském předměstí slavnostní brána, v městě byly domy vesměs ověnceny a prapory okrášleny u brány Jej uvítalo obecní zastupitelstvo, veškeré c. k. úřednictvo, duchovenstvo a učitelstvo načež se řadami spolků řemeslnických, židovského obyvatelstva a školní mládeže na náměstí do děkanského chrámu Páně, před nímž sbor ostrostřelců stál, v četném průvodu obyvatelstva ubíral. Vykonav krátkou modlitbu, vystihl vřelými a dojímavými slovy příčinu svého příchodu a udělil všem přítomným své biskupské požehnání, načež průvod vedl na hřbitov k sv. Jakubu, kde se odbývaly obyčejné obřady za mrtvé. U večer dávali městští ochotníci slavnostné divadelní představení, které předcházel proslov, sepsaný od Dr. F. Květa, nyní professora na universitě Varšavské, ředitelem divadelního spolku Táborského panem V. Stárkem výborně přednesený. Čistý výnos hry 55 zl. věnován byl na bezplatné obědy pro chudé žáky reálného gymnasia. Po divadle započalo osvětlení města, všechny domy bez výminky byly osvětleny, mnohé velmi skvělými transparenty, jmenovitě na náměstí, kde bengálské plameny střídavě v barvě červené, modré, bílé ozdobené domy osvětlovaly. Mezi tím zařídili Sokolové a zpěvácký spolek ku počtě Jeho Biskupské Milosti průvod s pochodněmi i zapěli před děkanstvím dva příhodné sbory, načež se vrchnímu pastýři nadšeně sláva provolala. Na to přednesl spolek i před obydlím pana c. k. krajského dva sbory, i jemu se provolala sláva, až pak před městskou radnicí průvod se ukončil. I zde zpíváno a provolána hlučně sláva městské radě a obecnímu zastupitelstvu, které si zařízením reálného gymnasia slavný pomník navždy postavilo. Na to se odebral pochodňový průvod s hudbou ostrostřelců před obydlí pana školního rady Svobody, jemuž též provolána sláva. Dne 4. zbudila časně ráno střelba z hmoždířů obecenstvo, hudba ostrostřelců táhla na náměstí, oznamujíc počátek slavnosti. O 9. hodině sloužila J. B. M. velkou mši svatu s četnou assistencí domácího i cizího duchovenstva, při které c. k. úřednictvo, obecní zastupitelstvo, sbor ostrostřelců, učitelstvo a veškeré žakovstvo, jakož i množství občanstva přítomno bylo tak že prostory chrámové ani nestačily. Po mši sv. držel milovaný vrchní duchovní pastýř na kazatelně řeč, v níž upozornil obecenstvo na oběť, kterou Táborská obec zřízením reálného gymnasia, prvního takového ústavu v Rakousku, nejen nynějším obyvatelům starobylého Tábora, nýbrž i potomkům a i celé milé vlasti přinesla, poukázav na dobrodiní, které od nově zřízeného ústavu očekávati lze. Na to vedla J. B. M. processí k velkorepé školní budově, která bohatě ověncena a prapory ozdobena byla, kde se svěcení dle církevních obřadů dělo. Když všechny školní světnice vysvěceny byly, konaly se modlitby a ceremonie v krásně ozdobené zkušební síni. Načež J. B. M. po krátké, ale jadrné řeči Jeho Apoštolskému Veličenstvu třikráte sláva provolal, kterou přítomní hlučně opakovali. Po vysvěcení školní budovy skončila se slavnost v děkanském chrámu Páně slavným Te Deum laudamus.

Chťic zásluhy mužův, kteří o zřízení a otevření reálného gymnasia nejvíce byli pracovali, poněkud odměniti, odevzdalo městské zastupitelstvo téhož dne diplomy čestného měšťanstva J. Biskupské Milosti a p. Arbeitrovi, a jmenovalo čestnými měšťany Jeho Excellencí pana vicepresidenta místodržitelství barona Kellersperga, c. k. místodržitelského radu p. Klinglera a p. c. k. školního radu Svobodu. Pan c. k. krajský Laufberger, jakož i c. k. okresní p. Lorenc byli již dříve za čestné měšťany přijati.

Odpoledne uspořádala městská rada v místnostech měšťanské besedy skvělou hostinu, při které Jeho Biskupská Milost s veškerým velebným ducho-

venstvem, c. k. školní rada Svoboda, přednostové všech c. k. úřadů s panem c. k. krajským Laufbergem v čele, pan Arbeitr, velitelové a důstojníci sboru ostrostřeleckého, představení veškerých řemeslnických a jiných spolků, učitelstvo na reálném gymnasiu, hlavní škole a celé obecní představenstvo přítomni byli, takže všech hostů se 96 čítalo. Hostina trvala od 2 hodin až pozdě do noci; při všeobecném rozmaru a nelíčené veselosti, když cham-pagnské se perlilo, pronešeno mnoho srdečných přípitků; od nejdůstojnějšího biskupa na slávu J. V. nejmilostivějšího císaře a krále Fr a n t i š k a J o s e f a, který hlučným »Sláva« třikrátě doprovázen byl, od p. c. k. místopředsedelského rady Laufberga na zdraví Jeho Veličenstva císařové a králově A l z b ě t y, od důst. p. Maršálka, arcikněze v Kamenici na zdar nově zřízeného reálného gymnasia; od p. školního rady Svobody na slávu velebného našeho vlaste-neckého duchovenstva; od ředitele Křížka na zdar obce Tábořské a vzájem-nost i svornost veškerého učitelstva. Dále připijeno na státní ministerstvo, které milostivě obci povolilo, čeho se za ministerstva vyučování marně byla domáhala, na Jeho Biskupskou milost, na pana barona Kellersperga, na c. k. místopředsedelského radu Laufberga, který právě téhož dne své jmeniny slavil a na předsedy zdejších c. k. úřadů, na p. Arbeitra, na městskou radu, zastupitelstvo a měšťanstvo Tábořské, atd. Den ten stal se upřímností a srdečností, kteráž při hostině byla, všem přítomným nezapomenutelným. Mezi hostinou došel též telegram z Prahy Tábořských studujících na vysokých školách, v němž J. B. M., panu Arbeitrovi, měšťanstvu, školám a celé společnosti slávu provolali; jiný telegram došel od p. vicepresidenta barona Kellersperga, jemuž téhož dne volba jeho za čestného měšťana telegraficky se oznámila, v němž za toto vyznamenání děkuje ujišťoval, že nezapomene ku blahu Tábora a spoluměšťanů svých účinkovati. Dne 5. října uděloval nejdůstojnější pan biskup svátost sv. biřmování, které se i žáci reálného gymnasia účastnými stali, druhého dne na to odejel opět do Budějovic přijav srdečné s Bohem od c. k. úřednictva, obecního zastupitelstva, učitelstva, sboru ostrostřelců atd. a doprovázen jsa od c. k. okresního pana Lorence, důstojného pana děkana a městské rady. Školní rada p. Svoboda odejel již 5. odpoledne nazpět do Prahy povzbudiv dříve učitelský sbor reálného gymnasia upřímnými slovy k horlivému plnění jeho povinností, aby úplně zadost učinil čestné úloze, která jej očekává.

Žáků se přihlásilo vešměs 303, více do tříd reálných, méně do gymnasiaálních, což vysvětluje se všeobecnou nejistotou, zdali skutečně ještě roku 1863. ústav otevřen bude, takže mnozí i domácí rodičové před časem o zaopatření synů svých jinde se postarali. Ač z počátku vyučování sbor učitelský s mnohými těžkostmi zápasiti měl, poněvadž pro kvap a spěch řádných příprav činěno nebylo, přivedl přece brzo vše v pravé koleje. tak že vedle vyučování na reálném gymnasiu též k zařízení vyšší dívčí. jakož i průmyslové školy dle vřelého přání měšťanstva, podporovaného zvlášť od p. měšťansty, zřetel obrátiti mohl. Jedna i druhá byla skutečně jak ve zprávě o těchto školách obsaženo jest v skutek uvedena a účastenství, kterého se jim hned prvního roku dostalo, jakož i výsledek, který docílen příslibují pro budoucnost žádoucího zdaru a zkvětu.

Aby se o účinkování učitelstva jakož i prospěchu žáků přesvědčil, zavítal c. k. školní rada a gymn. inspektor p. V. Svoboda v lednu dne 14. do Tábora, počal ihned hospitovati a navštívil v 7 dnech svého pobytu veškeré třídy i veškeré učitele zúčastniv se sám často ve zkoušení žáků, též exhortě nedělní byl přítomen. V konferenci dne 20. před odjezdem svým odhývané,

vyjádřil učitelskému sboru spokojenost svou nad pokrokem žáků a zařízením ústavu vůbec uznáv horlivou snahu, kterou veškerí údové sboru účinkující svornou myslí k témuž cíli a konci na jevo dali a povzbudil je, aby na započaté dráze pevnou vůlí a myslí neohroženou setrvali. Po druhé potěšil svou přítomností učitelský sbor v měsíci červenci, kde 17. a 18. inspiciováním škol ztrávil, a přesvědčiv se o pokroku, jaký žáci nejen v povinných předmětech, nýbrž i ve zpěvu a tělocviku za rok udělali, vyslovil i nyní svou všestrannou spokojenost.

V školním roku 1864. má k dosavadním třídám ještě 5. reálná i gymnasiaální třída přistoupení, nastala tudíž potřeba nových dvou učitelských sil. Poněvadž p. Fr. Bruner, který dosud kreslení vyučoval, budoucím rokem co ředitel na hlavní školu odstoupí, muselo býti místo kreslíře obsazeno, mimo to místo pro matematiku a fyziku; z nichž první na základě vypsaného konkursu v sezení výboru dne 21. července odbývaném Fr. Husníkovi, akademickému malíři, druhému Dr. Švarcovi, prof. na realce Vysokomýtské volbou zastupitelstva se dostalo. V témž sezení byl i prof. Šanda jmenován podředitel a dosavadní supplet Mašek, jenž v letním běhu kandidátní zkoušku byl složil, jmenován byl též skutečným učitelem. Bezplatnému suppletu Ctiborovi udělen pro budoucí rok systemisovaný plat suppletenský. Prof. Tille byl dne 16. června na vysokých školách Pražských za doktora filosofie povýšen, první rigorosum tamtéž odbyl prof. Mašek. Školský rok dokonán byl 31. července slavným Te Deum a slavnou mší svatou od důstojného p. děkana V. Šaška v děkanském chrámě konanou. Po mši svaté shromáždili se i žáci i četní hosté do prostranné zkušební síně v reálném gymnasiu, kde od žáků, mimo báseň českou, krátká slova na tento den se vztahující ještě ve všech jazycích, kterým se na ústavě vyučovalo, přednešena byla. Když byla česká oda přednešena, provoláno Jeho Veličenství Františkovi Josefovi třikrátě »Sláva«, načež Národní hymna, v plném sboru zazněla. Mimo to zapěli žáci, kteří se byli učili zpěvu, několik sborů, ku konci oslovil ředitel shromážděné přiměřenými slovy a rozdal při hlaholu trub a kotlů vysvědčení a programy těm, kteří během roku vzornými mravy a pilností tak vynikli, že jim všeobecná třída s vyznamenáním udělena byla.

Aby se ustanovil konečný plán, který by vyučování na reálném gymnasiu za základ sloužil a prospěšné kombinování společných reálných a gymnasiaálních předmětů možným se učinilo, ustanovil se sbor učitelský na tom, že se o vypracování takového plánu pokusí. Řízením ředitelovým byla i práce brzy ukončena, do tisku dána a slavné městské radě předložena která plán tento vys. c. k. státnímu ministerstvu k prozkoumání a potvrzení v měsíci dubnu zaslala, při čemž zároveň o udělení práva veřejnosti pro ústav prosila. Vysoké rozhodnutí u věci té dosud nedošlo. Plán ponavržený se liší od předešlých v hlavní podstatě tím, že je reálka rozšířena na 7 let, mimo to že je rozdělení předmětů a jich týdenních hodin v jednotlivých třídách tak uspořádáno, že ústav od dosavadního zařízení i reálky i gymnasia co možná nejméně se odchyluje a i při počtu týdenních hodin na to zřetel brán, aby žáci přílišným počtem hodin, jako dosavádě na realce, obíženi nebyli. Posouzení plánu tohoto obsaženo jest v Zeitschrift für Realschulen und Gymnasien 1863 5. Heft.

Ústav reálného gymnasia má vyhověti jak potřebám času, tak potřebám místa. Ukázali jsme nahoře, že celých 100 let měšťané Tábořští o založení gymnasia ve svém městě pracovali. Nemajíce v okolí žádné vyšší školy, kamž by dítky své byli posílali, záhy poznávali, že kraji Tábořskému právě

Třída	I.	II.	III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.	Počet hodin
			Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.	Gym.	Real.		
Náboženství	2	2	2		2		2		2		2		2	16
Čeština	2	2	2		2		2		2		2		3	17
Němčina	3	3	3		2		3		3		3		3	23
Země-děj.	3	3	3		3		3		3		3		3	24
Mathematika	3	3	3		5		4		4		3		1	26
Fysika	—	—	II. Sem 2		3		—		3		4		1	12
Přírodopis	II. Sem 2	2	I. Sem 2		—		3		2		—		—	9
Lučba	—	—	—		—	3	—	4	—	4	—	—	—	11
Stavatelství Strojnictví	—	—	—		—	4	—	—	—	—	—	3	—	Stav. 4 Stroj. 3
Geometrie Reisování.	6	2	2		—	—	4	—	2	—	4	—	—	20
Kreslení	—	4	—	4	—	4	—	4	—	4	—	6	—	26
Krasopis	1	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	6
Frančtina	—	—	—		—	—	—	2	—	2	—	2	—	6
Latina	7	6	6		6	—	6	—	5	—	5	—	7	48
Řečtina	—	—	4		4	—	5	—	4	—	4	—	6	27
Filosofie	—	—	—		—	—	—	—	—	—	2	—	2	4
Počet týd. hodin	I. Sem 24 II. Sem 29	29	27	29	27	29	28	31	28	31	28	32	28	282

proto, že je méně úrodný a co do průmyslu a obchodu zanedbaný na nejvyšší škol třeba jest, aby pustiti se mohl do závodu umění a vzdělání, jakým všechny končiny naší vlasti zápasejí. Dle statistických dat čítá kraj tento 58 měst a městeček, která vesměs na jinokrajná gymnasia v Jindřichově Hradci, v Písku, oboje vzdálí 6 mil od Tábora, v Budějovicích 7³/₈ mil, v Benešově 6 mil a v Německém Brodě 10 mil vzdálené, jakož i na vyšší reálky v Písku a v Kutné Hoře odkázána byla. Dle toho není divu, že i blahobyt materialný a vzdělání duševné za ostatními končinami naší vlasti částečně na zad stojí a uznáme, že slavné zastupitelstvo obce kr. města Tábora zásluhy veliké o celý kraj sobě získalo, když v krajském městě ústav založilo, jenž první svého druhu v Rakousku, k potřebám vzdělání všestranného hledí, aniž by jeden nebo druhý odbor vědění lidského zanedbával.

Neboť nepřestala slavná rada, zastupitelstvo a obec na tom pouze aby nějakou z posavadních škol středních, buď reálku nebo gymnasium založila, nýbrž skutkem svým postavila se i na novou dráhu, kterou nyní duch času ve školství sobě razí. Jak gymnasium, tak reálka sloučeny jsou na reálném gymnasiu v Táboře v jeden ústav společný, skutek to, jakého dávno již všichni, jimž upřímně o rozkvět školství jde, snažně slovem i perem se domáhají. Praktický prospěch, jaký z takového ústavu pochází, takový jest, že nemožno aspoň některé zjevy jeho neupozorniti. Hledíme-li k takovému rozsáhlému ústavu, jaký spojená s gymnasium reálka jest, jsou výlohy na vydržování jeho poměrně dosti malé, a co všechno nezískají při tom žáci a rodičové? Zůstane předně žákům na vůli, že po dvou teprva letech, když náležitě síly své poznali určitě dle rady učitelův rozhodnouti se mohou, pro který obor života by duševní schopnosti jejich se nejlépe hodily a nebudou pykati rodičové výloh a času, který synové jejich neustálou myslí a povahou chlapeckou velmi zhusta bez prospěchu a ku škodě vlastní zmaří. A dejme tomu, že by žák pro neočekávané příhody přece i ve vyšších školách z reálky na gymnasium nebo naopak přestoupil, obojí školy na zdejších ústavě tak zařízeny jsou, že při mnoha společných předmětech lehce postihne jak realista gymnasiální, tak gymnasista reálné předměty. Nezřídka se i stává, že jak z gymnasia, tak z reálky žáci před ukončenými studii do života odcházejí, v kterémžto případě zajisté gymnasistovi nabyté vědomosti reálné prospívati budou, jakož i na vzájem realistovi známost latiny, pro důležitost její, zajisté neprospěšnou nebude, již i proto, že se na základě jejím velmi lehce kterémukoli z románských jazyků přiučí. Známost latiny vůbec pro realistu tak důležitá jest v praktickém životě jako pro gymnasistu kreslení a reisování; i k tomu poznání již náš věk přišel, že nenadsazuje ani humanitné ani reálné vzdělání, nýbrž obojí vedle sebe na stejné místo postavil.

Že obecnost stejnými jest proniknuto myšlenkami, dokazuje počet žáků, kteří do první třídy tedy vlastního reálného gymnasia se přihlásili tak že třída ta na dvě rozdělena byla; a že provéstí lze vyučování na těchto základních myšlenkách založené, dokazuje skutek, že c. k. školní rada a gymnasiální inspektor p. Svoboda, když reálné gymnasium jak v lednu, tak i v červenci, návštěvou svou poctil, spokojenost svou projevil nad prospěchem, jakého v první třídě se dosáhlo a že ze 111 veřejných, zkoušených žáků jen 22 zákonitým požadavkům zadost neučinilo.

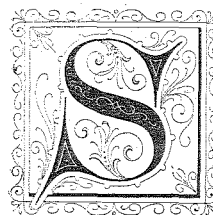
Nemůžeme na konci zamlčeti, že ústav reálného gymnasia i v jiných městech naší vlasti oblíben došel, o čemž svědčí dotazy a poptávky, jak

takový ústav uspořádán jest, i z dálné Kolomyje v Haliči, kde obec vedle nižšího gymnasia spojenou s ním vyšší realku zaříditi zamýšlí; že i ve Vraždině (Varaždíně) a v Oseku v Charvatsku na přetvoření tamějších gymnasií v realná gymnasia pomýšleno, o tom přinesly před časem zprávu veřejné listy.*)

SBÍRKY REALNÉHO GYMNASIA V TÁBOŘE.

Památky archaeologické a místopisné roč. VII. 1866.

panilomyslnými dárci a přičiněním sboru učitelského zřízena byla při reálném gymnasiu Tábořském sbírka archaeologická, k níž i rukopisy, staré knihy a zbytek archivu městského přidány jsou. Vděčná památka za to sluší slavné městské radě, která důležité rukopisy jež prof. Mart. Kolář v bývalé radnici byl našel, reálnému gymnasiu darovala, pp. dru. Sedloni a hodináři Fr. Vostrému, z nichž zbytky archivu městského pocházejí, a m. j.

Ve sbírce té chovány jsou: rozstřílený praporek na dubové žerdi z třicetileté války — má na jedné straně zbytky jakéhosi znaku, na druhé kousek latinského hesla s rokem 16... —; 5 kos válečných, halapartna, 2 kamenné koule, nůž 2" široký, 1' dlouhý; drátěná košile, podkovy z bojiště u Nýrsku a veliká podkova, nalezená v Táboře pod hradem u Lužnice; 3 ostruhy, starožitný klíč; 3 popelnice, z nichž jedna velmi krásná u Svrabova nalezena byla.

Mezi 155 listy, pocházejícími z archivu Tábořského, jest nejstarší dopis Nového města Pražského z r. 1554.; dopisy šlechty okolní jsou skoro všechny ze 17. století (3 Albrechta Vraždy z Kunwaldu na nových Martinicích z r. 1601; Adama Pinty Bukovanského z Bukovan r. 1603., Karla Čabelického ze Soutic r. 1618; dopis pěti bratří Sádů z Vražného na Hlinici r. 1618; Oldřicha Skuhrovského ze Skuhrova z r. 1647. a j.). Dva dopisy konsistoře Pražské pod obojí jsou z r. 1601.; i list Marka Bydžovského z Florentina mezi dopisy nalezen byl. Větší část listů jsou dopisy z měst. Jiné listy jsou závěti, smlouvy, koncepty atd.

Od listů oddělena jsou vší veliká poznamenání o věcech městských a j., mezi nimiž uloženo jest i z konce 15. stol. seznámenání toho všeho, co vyslanci Tábořští na sněmu Pražském vykonati měli; registra záduší špitálského r. 1654., počet váhy rathouzské, co panům sousedům vlny bylo odváženo 1691 a j. — dohromady 38 čísel. Z archivu Pelhřimovského bylo sbírce darováno asi 100 listů z 18. století. Rodovod panů Cikánů z Čermné a obdarování Klášterských z Rosengarten predikátem jest také v archivní části sbírek uloženo.

Vázané rukopisy rozděleny jsou v theologické a občanské, ony pak v katolické a tábořské. Že pak p. Kolář, nálezece těch rukopisů, tábořské

*) Tento článek je společná práce prof. M. Koláře a ředitele Václava Křížka. Kolář zpracoval část starší, jak se domnívám, až k odstavci začínajícímu r. 1848. Ale otiskl jsem článek celý, nechť je zůstati u zlomku, když pisatelé označili celek za práci společnou. J. K.

knihy v »Kroku« (I., 221; II., 237) šíře vypisuje, vyčteme dle zprávy jeho toliko rukopisy obsahu katolického. Jsou:

1. Sermones, výklady perikop, na začátku a na konci rukopisu husitské, uprostřed (jinou rukou) katolické. Kus pergamenového listu svědčí p. Jindřichovi z Rosenberka.

2. Kniha vázaná v červené kůži: o nejsv. Trojici, čtení, jež míval Kunrad Zolte na školách Heidelberských (Zolte či von Soltau byl r. 1372. děkanem fakulty filosofické v Praze a † co biskup v městě Verden r. 1407.). Počíná: *Firmiter credimus de sancta trinitate . . .* Potom následuje »liber sententiarum« obsahu theologického, po něm pak jinou rukou traktát o sektách kacífských a příklad jich exkomunikování z let 1370.—1380.; dále traktát o vtělení Krista Pána, psaný proti židům; list, jež psal rabbi Samuel; »Decretum abbreviatum« a slovníček 100 slov latinských a německých.

3. Jeronymi expositiones in minores prophetas od Daniele až do Malachiáše; sem tam jsou poznámky táboritské.

4. Postilla per circulum anni magistri Johannis de Abbatis villa compitata. Začíná: »Dominica prima in adventu« a končí výkladem textu: »Cum sublevasset oculos Jesus, dixit ad Philippum: »Unde ememus panes etc.« Sem tam starší Táborita připsal: »Hic est error.« Na zadu jest starý kalendářik z let 1353.—1393. obsahující literas dominicales, cyclum lunarem s intervallum, concurrentes a cursum solarem. Na pergamenu přivázaném jsou noty na slova písně: Ianitor coeli, a písně latinské na den sv. Vavřince a sv. Petra a Pavla. Charaktery má manuskript takové, jaké Jeronymovy expositiones.

5. Mammotractus a Lucianus obsahuje předmluvy (prologos) ku knihám písma sv. starého i nového zákona. Slova jsou alfabetycky seřaděna: A — Abacus — Abdico — — Zabulus, Zelotes Zelus — Zyma — Zizania — Zodiacus — Zomentum. — Charakter vnější jako u předešlých.

6. Tertius liber Malogranati, qui tractat de statu perfectorum, comparatus per dominum Johannem sub anno 1385. — na konci: finitus iste liber per manus Nycolai Magni nequam de Knyna. Potom následuje: Incipit tractatus Innocentis de miseria humanae condicionis. Pak: Incipit pastoralis liber beati Gregorii papae. Charaktery předešlých.

7. Prima pars omeliarum Gregorii začíná druhou nedělí po svátcích svatodušních a končí nedělí 24. po sv. Duchu. Poslední jest řeč sv. Augustina o nepřátelství. Charaktery jako předešlých.

8. Liber omeliarum Cesarii počíná výkladem textu: »Ecce mitto angelum meum ante . . .« Poslední jest výklad evangelia: In illo tempore abeuntes Pharisaei inierunt consilium, ut. Jesum caperent in sermone.« Potom následuje řeč na den zvěstování P. M. jinou rukou, nežli předešlé »Homilie« psaná, a jiné řeči na dni svatých a světic božích složené. Ruka opět jiná. Poslední řeč »de dedicatione« také jinou ruku jeví; smysl její jest táboritský; předešlé všechny jsou katolické. Krátkým rejstříkem řeči ukončen jest celý rukopis. Školám Tábořským byl rukopis ten darován od p. hodináře Vostroho.

9. Životopisy svatých a světic božích: První řeč jest de adventu domini; poslední na den sv. Erasma; z předu jest krátký obsah a traktát o sedmi svátostech. Rukopis katolický, od molů prožraný, bez pochyby pochází z Německa; životopisu sv. Václava v něm nenalzáme.

10. Vocabularium písma sv. První slovo: »Abba,« poslední »Zona.« Na

konci čte se česká průpovídka: »Gyzt gest dokonano czost gest bylo o tobye psano a styem konecz.« Na desce jest 15 slov latinských a českých.

11. Liber Mauricii. Na konci: Explicantur distinctiones fratris Mauricii finitae sub a. D. NCD fera tertia post indica per manus Petri. Vykládá slova písma sv. Na deskách jsou noty ku zpěvu: »aeterne deus, et te in veneratione beatae Mariae semper virginis.« Od molů prožraný rukopis.

12. Omeliae, které počínají výkladem textu: »Jerusalem prophetam dabo Isaiiae« končí liber visionis Naumi; pak následují v druhé polovici knihy výklady písma sv. počínající slovy: »Verba Jeremiae filii Elchiae de sacerdotibus, qui fuerunt in Anachor in terra Benjamin«; končí kapitolou: »Ezechiel propheta cum Jochim, rege Juda captivus ductus in Babylonem.« Na konci jsou výklady prorockých míst.

Na jedné desce jest psáno evangelium: »Quum ergo natus esset Jesus in Betlehem«, na druhé evangelium: »Tum Jesus ductus est in desertum.«

13. »Secunda pars Abortini« počíná řečí na text: »Mortuus est dives« a končí výkladem textu: »Sponsus sanguinum tu mihi es.« Písmo krásné, krátký obsah a hlavní myšlenky červeným inkoustem po straně jsou připsány.

14. Quartant traktátů katolických. První traktát jest výklad desatera božích přikázání, počínající: »Audi Israel praecepta domini . . .« Potom následuje výklad perikopy nasycení lidu. Při modlitbě k panně Marii jest rok 1410.; modlitbou počínají řeči a výklady na svátky svatých a světic božích takto: »Consuetudo est nautarum, qui dum volunt navem bene regere, in fine navis selocant et non in medio. Sic est moraliter, qui in hac vita vult bene regere vitam suam tanquam navem atd.« Řeči tyto končí výkladem textu: »Cum descendisset Jesus de monte, secutae sunt eum turbae multae.« Za tímto traktátem vypisují se »Statuta divini Arnesti archiepiscopi Pragensis.« Potom následuje řeč »in die visitationis sanctae Mariae«, zpěv »Magnificat«, a píseň s notami: »In splendore fulgurantis hastae suae deus et homo regnavit a ligno et in virtute clavorum suorum« atd., a více jiných písní, jako: »De corpore Christi«, mezi nimiž »Lauda Sion« bez not, pak výklad na text: »Justum deduxit dominus per vias« atd., potom životopisy sv. Eufemiana, sv. Václava. Velmi mnoho modliteb staročeských jest v tomto rukopisu jakož i vzácné zápisky na deskách.

15. Quartant výkladu kněh Mojžišových až k textu: Venerunt ad aream Adad. Potom následuje jakýsi medicínský traktát na 2½ listu, za ním kalendářik od r. 1345.—1356. s podotknutím, kdy slunce do jakého znamení nebeského vstoupilo, potom seznam papežů a císařů římských až do r. 560. Vazba pergamenová. Výklad zdá se býti táboritským.

16. Quartant: Chrysostomi de opere operifico, s rejstříkem. Písmo čisté, krátký obsah a hlavní myšlenky na straně červeným inkoustem poznamenány.

17. Tertia pars postillae Zderasiensis jinak Johlikonis, collecta sub anno domini 1404. Začíná výkladem textu: »Maria Magdalena et Maria Jacobi« atd. a končí »Ecce dimidium bonorum de pauperibus.« U vnitř schází jeden list, na konci tři. Na deskách jsou čtyři psaní z počátku XV. století, 2 česká, 1 německé, 1 latinské; o obsahu jejich jinde. Spisovatel Johliko nebo Jechlin pocházel z Vodňan, študoval v Praze a byl farářem na Zderaze.

18. Secunda pars concordanciarum a Procopio, quae incipit Mile Mortifer etc. Pořádek foliantní toho jest alfabetycký; na konci černým inkoustem:

»Expliciunt concordanciae maiores super bibliam Petri de Benessov.« Snad to jest spis Prokopa Velikého nebo Prokopa magistra Plzeňského. Charaktery vnější jsou tytéž jako u předešlých, jen že rukopis náramně drobným písmem psán jest.*)

RUKOPISY TÁBORSKÉ.

Památky archaeologické a místopisné VII. roč.

Ku vzácným rukopisům sbírky reálného gymnasia Táborského, v »Památkách« VII. již oznámeným, přibýlo minulého školního roku darováním sl. městské rady kromě rozličných kněh gruntovních, soudních a j. památné dílo: Secunda pars concordantiarum a Procopio, quae incipit: Mortifer . . . Na konci rukopisu poznamenáno: »Expliciunt concordantiae maiores super bibliam Petri de Benešov.« P. prof. M. Kolář má za to, že byl rukopis ten přepsán rukou Prokopa Velikého.

*) Tento článek, k němuž hned připojil jsem doplněk z téhož ročníku Archaeolog. památek, jest otištěn také skoro doslova ve výroční zprávě reál. gymnasia táborského — vynechává zmínky o přímé účasti M. K. na nálezů uvedených rukopisů atd. — Autorem úvodu k tomuto článku a zmínek o činnosti M. K. je snad A. Baum. J. K.

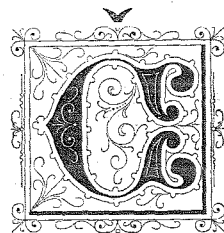
HLÍDKA RUKOPISŮ TÁBORSKÝCH,

které objevil Martin Kolář.

»Krok.« Listy vědecké se zvlášt. zřetelem k potřebám gymnasií a reálék.

Vydávají Dr. J. Dastich, Ed. Novotný, J. Zoubek. 1864 a 1865.

I.

asto sem na mysli o tom přemítal, že by v Táboře přece literární pozůstatky někdejšího ruchu a života Taboritů býti měly, v čemž mne jednak plodnost spisovatelů reformáčnických XV. věku: Jakoubka ze Stříbra, Jana Husi, Mikuláše Biskupce z Pelhřimova a mnohých jiných utvrzovala, jednak přiměly mne památky sem tam po městě roztroušené ku dalšímu pátrání. Mluvil sem o tom s kolegou Kregczem, městským výborem, který mne ochotně do archivu při městské radnici zavedl; avšak mimo latinskou konkordancii písem svatých od Prokopa (kterého není poznamenáno) ničeho sme nenašli i upozornil mne na sklepení v bývalé radnici městské, kde jindy archiv městský býval. Bez prodlení šli jsme s p. radou Kotrbelcem a s výborem p. Stárkem do sklepení. Rozsvítili sme dvě svíčky — neboť pro úplnou tmou tam ničeho viděti nelze — jali jsme se prohledávati haldy patentů z XVIII. století, i našli 22 rukopisů latinských v deskách koží potažených a puklami opatřených, jak ve foliovém tak ve čtvercovém formátu, které mně laskavě domů zapůjčeny byly. Doma při dením světle rukopisy prohlížeje, shledal jsem, že před sebou mám spisy obsahu náboženského, konkordancie písem svatých, homilie, postily, životopisy svatých a světic božích, výklady na písmo svaté, slovníky k písmu svatému, rozpravy theologické, morální i dogmatické spisy vůbec. I léta, kdy spisy složeny byly, tu a tam poznamenána sem spatřil: r. 1356., 1400., 1404., 1410., 1415., 1416., 1431 a r. 1432. Pracně a namahavě dočetl jsem se obsahu a zaradoval se velice, že mimo 16 katolických rukopisů, které sobě Táboři z klášterů dobytých na své Hradiště zanesli i 6 táborských sem našel, o nichž v těchto listech šířeji hodlám promluvíti.

II.

Počnu rukopisem čtvercovým, který vně na desce dvojnásobně nápis na hoře i dole má: dole: »Sermōnes repraesentati a Jacobello per circulum anni«; nahoře: »Iste libellus continet sermones repraesentatos a magistro Iacobello

de Miza per circulum anni«. Počíná slovy »In die sanctae Katherinae« a končí nedělí dvacátou druhou po sv. Duchu. Co do určení času, kdy rukopis složen byl stújte zde tato místa: Feria tertia post dominicam rogationum, praví Jakoubek: »Sic in Boemia fuit tempore sancti Adalberti, qui quum propter ingratitude praelatorum et aliorum hominum exiverat, pro hoc erant tempora cara et fames verbi Dei, ad tempus quousque iterum deus forte propter gratitudinem aliquorum dedit eis virum bonum in spiritu Eliae Milicium, quo quum grati non fuissent, iterum ad tempus abstulit eis, et permisit famem verbi Dei et iterum post hoc dedit Mathiam bonum, et etiam nunc timendum est, ne propter ingratitude nostram dominus auferat nobis fideles ductores«: vedle pak, mimo řádky, poznamenáno jest červeným inkoustem: sicut Johannem Hus.

Jiné místo jest: Sic istis temporibus agitur hic in Bohemi et alias, sed quum ductus fuit ad Annam, ibi convenerunt magistratus et alii, et Petrus per intercessionem Johannis, qui notus erat pontifici, etiam intromissus est et ibi erat accensus ignis. Ambrosius dicit: non erat sic frigus matutinale, sed sancti exponunt de accensa malicia contra veritatem, quae sola sit ad vindictam in curiis portificum, et timeo, ne ille ignis nunc in Constantia sit accensus. Podle těchto udání sbor církevní v Kostnici se právě sešel, avšak ještě Hus upálen nebyl, když Jakoubek tyto řeči psal; upálení Husa byl by zajisté v některé řeči nesmlčel. Čas tedy klásti třeba mezi říjen l. 1414. a červenec l. 1415.

I místo se určití může, kde Jakoubek psal své řeči, totiž v Praze, řemi slovy: Sic deberent Pragensis in Praga mala sedare et post hoc vindicare causam Dei«, pak jinde: Si illi fluctus nunc non sunt, videat unusquisque, quomodo dividuntur et requiem non habent non solum Pragae sed per universum orbem«; a na konec: »Sed alii qui ex Deo non sunt, illi oderunt verba Dei, contemnunt et condemnant et propter illam alternacionem quia aliqui diligunt verba Dei et alii oderunt, tota Praga turbatur, quia una pars dicit verba Dei esse errorem.«

Než se budeme obsahem probírat, položíme sem pro filology české několik prúpovědí českých, jichž hojnost v rukopisu naleztí lze. Na př.: »O si essent nunc illi reges, qui destruerent illas imagines preciosas, quae impediunt vazneho nabozenstvie prized bozym tielem... Et dabit requiem suam in anima, aby sie ukogil u misli... Unde peregrini sunt, quod non habent hic manentem civitatem, gesto zde nedyedye ale tuzye povyecznem zvyotye... Si quod boni spiritum Dei habentes uptagiecz sie ze to gest krziz bozi... Homines enim carnales nesciunt petere digne a okogie sie spise gableczkem nez tiemy vieczmy velikymi... Spiritus sanctus est subtilis ostry v rozumu... Patientes famem a trpiecz psotu stesknucz sobie y svietie sie... Felix homo est, ktery nechody na zpoviedy k tomu vlku... Tunc invadunt a uvazugi sie v nieho zli duchove... Voce ergo clamamus de cruce et in facto nec digito angimus chceme tedy z dobroho bidla do dobroho bydla gity...«

Co do obsahu máme před sebou řeči na neděle a svátky celého roku. Základem řeči bývá text z písma svatého dle periskop od katolické církve ustanovených. Všude jeví se zárodky učení táboritského, jak od mistra Jakoubka dle Palackého jinak očekávati nelze. Jmenujeme pro doklad některá místa, vedle kterých položíme obdobné artikule kněží Tábořských z r. 1420, které v Archivu Českém (III. str. 218—225) uveřejněny jsou.

Dominica: »Esto mihi« praví spisovatel: »Sic nunc faciunt labiis eum

honorantes et cor eorum longe est a Deo, qui etiam incedunt in purpuris et vestimentis speciosis, quid aliud faciunt nisi quod derident Christum, quid aliud faciunt sacerdotes, qui induunt vestimenta et ornatus, ostendentes mundiciam cordis, et intrinsicus sunt pleni rapina, quid aliud faciunt nisi quod blasphemant eum, et sic ubique inter monachos et moniales spirituales et seculares in omnibus statibus crucifigunt eum.« Po táboritsku zní učení to: »Ktož v ornátě slúží, již nenie v tu dobu knězem a tak neposvěcuje, ale jest pokrytec a nadarmo se modlí. — Každý kněz, jenž s pleší a bez brady aneb v ornátě mši slúží, jest ta nevěstka okrášlená, o níž jest psáno v apokalypsi sv. Jana.«

Na text »Erat idolum Beel« atd. praví Jakoubek: »Hoc ergo idolum colunt homines christiani sicut Babylonii, quamvis missas audiant, confiteantur et exsequias solempnes faciant et sacerdotes missantes, cantantes, exsequias promoventes et ad quaestum exponents est si in illis plus delectantur quam in Deo, tunc habent illud idolum et sicut tunc sacerdotes pro utilitate sua introduxerunt idolum, ut ibi occupentur dimittentes respectum habere ad corpus Christi: sic nunc introducunt imagines et auro ossa circumdant yako lutky, ut homines venientes ad ecclesias cum illis se occupent et ad corpus Christi nullum respectum habeant... Et si quis vovet ad aliquam imaginem in infirmitate et sanatur, statim hoc non Deo sed imagini ascribunt.« Srovnej s tím, co Táborité pravili o uctění ostatků svatých: »Svatých kostí a jich ostatkův nemáme v kostelech ze jména jich chovati ani jich v pocty mieti pro jich svatú památku.«

Jiný článek věroučný od Jakoubka pronešený a od Táboritů přijatý jest tento: »Sed etsi spirituales refutant hoc, utinam saltem, laici seculares studerent, in suo idiomate bohémico leges Dei habere et scripturam, ut saltem diebus festivis eam legant non divagantes ut etsi sacerdotes mendacia ipsis dicerent ut intelligent, illa esse rationem legem Dei et ipsis se seduci non patiantur.« Táborští pak pravili: »Nemá mše latině ani jiným jazykem zpívána neb čtena býti než jazykem lidu obecného. — Mšalové knihy zpívané latinské, viatikové a jiné hodinné knihy, atd. mají rušeny býti.«

O přijímání pod obojí takto soudil náš spisovatel: »Sed mirabile est, quod venit in consuetudinem et nos nati sumus in illo, quod soli sacerdotes suscipiunt sanguinem Christi et concomitantur corpus Christi, sed plebejisdant solum sacramentum corporis Christi et concomitantur eius sanguinem, quia corpus non est sine sanguine cum tamen in primitiva ecclesia untrumque suscipiebant; unde hoc venit nescio, scriptura caremus; sed excusant se dicentes, quod periculosum est, quod non perfundat se; sed vana est excusatio, quia etiam periculosum est corpus Christi sumere, ne cadat, sed multo minus fit, ergo forte est solum negligentia et prigritia sacerdotum quia apostolus untrumque praecipit.«

K řeči na den sv. Jana Křtitele připojena jest též krátká úvaha a válkách »de bellis« na dvou listech sepsaná. A poněvadž dějepisec náš Palacký dí, že M. Jakoubek z Stříbra spisem zvláštním vynesl mínění a nález svůj o válce, nebude nemístné, když zde položíme, co již r. 1415. o válce smýšlel, ovšem jen dle obsahu, aby mimo meze článku našeho nebylo. Praví Jakoubek sám: »Et quia nuper erat mihi intimatum, quae pars esset iustior bellantium imo de illo videamus...« A když byl rozložil a roztřídil příčiny válek a válečníky, dí takto na konci: »Et ex illo habemus, quo inordinatum bellum est, si fit principaliter propter aquirendas divitias et non solum debent bellare, ut se defendant, sed debent defendere pauperes subditos, viduas et orphanos

et illis contrariari, qui iniuste tenent aliena, sicut habetur de Tito et Vespasiano, qui vindicaverunt Dei innocentem mortem. Etiam requiritur apud seculares potentes, ut libenter . . . innocentes, captivos, quibus iniuria fit et quibus imminet mors, sicut scribitur in Actibus Apostolorum de Paulo, qui cum detineretur et iam conspiraverant, ut non comedant neque nibant nisi prius occidant eum; hoc reciens praefectus liberavit eum et dedit sibi conductum. Etiam debent seculi non de facili causa admittere bellare, sed quaerere circumstantias alias et concordiam aliunde et ex quo non licet secularibus et periculosum est pugnare, multo magis spiritualibus, quibus omnino prohibitum est.« Srovnej s tím usnešení Taboritů na synodě l. 1424. odbyvané v 380. poznámce u Palackého III. č. 2. a poznáš že co do podstaty s Jakoubkem se shoduje.

Narážek na věci časové je mnoho po celém spisu; zvláště pak kněžím výše postaveným, kteří praelati Caesarienses vůbec se nazývají, skoro na každé stránce spisovatel ten neb onen neřád vytyká. Předně praví, jak kazatelům slova božího za jeho času mimo vši křesťanskou lásku přezdívali, řka: »Sed proh dolor illa dilectione (primitivae ecclesiae) nunc caremus praedicatores et ergo iudicamur, sed quum illa fides antiqua apostolorum praedicatur, dicunt quod sit nova fides hinc appellant tales novovieze. Imo antiquam fidem praedicant, sed quia dilapsa est a memoria et iam ad memoriam reducitur, ideo apparet eis esse nova.« Pak žehrá dále na svatokupectví, na život klášterní, ctění ostatků a hojné zboží klášterů vůbec bera sobě za příklad klášter sv. Prokopa na Sázavě: »In festo sancti Procopii« praví Jakoubek na konci: »Sanctus Procopius hoc evangelium implevit, quod habuit lumbos praecinctos, et lucernas ardentis et hinc abstract se a tumultu, et post hoc acceptavit in Wyssegradu Canonicatum non simoniace, sicut nunc simoniace intrant, quod adhuc, defectum habuit, qui non prospexit ad legem, sed alios aspiciens credebatur se aliquid proficere in canonicatu post hoc cognoscens se non proficere alicui, resignavit et habitavit in deserto, ibi nunc claustrum sancti Procopii est, et expulit demonia. O si nunc deberet diabolos ibidem expellere illos, de quibus dicit Christus: Unus ex vobis diabolus est, qui ossa exponunt et falsas indulgentias pronunciant, post hoc lucerna manifestata est, ita quod princeps Gurimensis in venacione reperi-teum, et dotavit inordinate claustrum, hic, sed iam plus habent quam aliquot barones Bohemiae.« Souvěkým zmalátnělý pokoj a mír vytyká, v němž na Pána Krista a na zákon Boží zapomínají, posledního soudu nedbají a jen o rozkoše světské pečují. Na desátou neděli po sv. Duchu praví: »Sed tertio notemus qualem defectum nostrum tangit Christus, quum dicit: Hic dies ad pacem etc. . . . Ubi vult, quod ista pax mundana est valde noxia et quomodo latet nos quae ventura sit, haec enim duo nimis nocent nobis, 1. habere pacem hic in mundo et 2. non cognoscere, quae ex illa nos consequi debent ista duo valde nocent nobis, in pace enim illa paulatim datur Christus cum sua lege in oblivionem, et hinc mundiales homines pro illa pace instant et laborant, et ergo hic est dies illorum, in quo ipsi gaudent et Christus flet, quondam etiam turbabatur supra Iuda in coena domini. Pax ergo ista mundi mirabiliter podrywa, ut homo seducatur et in oblivionem det legem Christi; ibi enim homo obliviscitur futurorum futuri diei iudicii et vindiciae, quae consequetur post hoc nos hic gaudentes, et hinc dixit alibus Christi. Ve vobis, qui ridetis nunc, quia flebitis. O quanta nunc malicia est in mundo et in hac civitate quocunque exit homo ubique videt malos nunc ebrios nunc maledicentes . . .« Krotká jsou to zajisté slova, proti kterým jako trouba soudného dne učení

Táborské hlásalo: »Již tento čas je čas pomsty a odplaty nad zlými lidmi mečem neb ohněm, tak že všichni protivníci zákona božieho mají zbiti býti mečem neb ohněm neb jinak usmrčeni býti«; a pak: »I svěští i duchovní lidé povinni jsou rukú svých v krvi zlých posvěcovati.« Na konec pak ještě sem položíme, co Jakoubek jako věštím duchem předpověděl o křížackých taženích na Čechy: »Et hoc nunc impletur, quod dixit et prophetavit Christus quod absque synagogis facient vos; post hoc etiam minatur antichristus secularibus et spiritualiter simplices incarcerando, et minas imponendo, quomodo privabuntur bonis temporalibus, si quae habeant et minantur eis, quia accusabuntur coram principibus et dominis, et minantur cruce, quia crucem imponere volunt eis, iam a multis annis imponunt, quod velint cruciatus pasare contra illos.«

Na zadní desce knihy uvnitř jsou dva zápisy latinské, z kterých sem vyrozuměl, že jakýsi Vavřinec soukeník (odkud, nelze povědět) v Táboře zajat byl, když se po okolí potuloval a 34 týdnů u vazbě seděl, než se mu povolilo, aby do svého rodného místa pro výkupné 4 kopy grošů sobě došel. Kněží jeho rodiště poslali po něm Táborským výkupné a list zde jmenovaný, v němž za něho prosí, aby konečně na svobodu propuštěn byl, načež Táborský hejtman neb biskup — v odpovědi o sobě pořád v první osobě mluví — tak učinil pro božské smilování, zároveň napomínaje kněze, aby mu více potulovati nedovolili, nýbrž aby k řemeslu a práci jej měli. Na konci »Actum in Tabor« — bez roku.

III.

Druhý rukopis Táborský patří obsahem svým, jak níže ukážeme též mezi spisy reformatorské na počátku XV. století v Čechách složené. Formát jest čtvercový, vazba prostá pergamenová; hebrejská písmena uvnitř i vně jsou text písně jakési hebrejské z dob pronásledování náboženských, jak mne rabin Táborský pan Klemperer ujišťoval. Celý rukopis jest složen ze sedmi traktátů, šesterou rukou psaných: i naznačíme napřed krátce obsah jejich tak, jak za sebou následují, potom teprv je do podrobná rozbíratí hodlajíce.

Vně na pergamenu jest nápis: »Declaratio super quaedam capitula apostolorum et sanctorum aliquot . . . cuius principium: Denuntiamus, autem vobis.« Těmito posledními slovy začíná též první traktát, obsahující výklad druhého psaní sv. Pavla ku Thessalonickým hl. III. verše 6—15, pak výklad psaní sv. Jakuba, hl. IV. verše 13—15. Traktát tento nebyl dokončen; neboť za posledními jeho slovy jest pět prázdných listů a pak teprva touž rukou psaný druhý traktát následuje. Do prvního traktátu vložen jest na přič mezi 2. a 3., pak mezi 6. a 7. list papírový, obdélný, na němž kanon řemesel Táborských zapsán jest, viz »Památky archeologické« VI., 151. sl. Druhý traktát zahrnuje v sobě 24 listů a vykládá utrpení a smrt Pána našeho Ježíše Krista dle sepsání sv. Lukáše, počínaje od hl. XXII. verše 31. až ku hl. XXIV. verši 13. Čas, kdy tento traktát sepsán byl není nikde jmenován, ačkoliv dle obsahu před smrtí Husovou složen byl. O Husovi není totiž nikde řeči, ale spisovatel často připomíná vyobcování z církve, povolávání do Říma, utíkání se kněží k moci světské. Na př. vykládaje text: »Ligatum duxerunt ad Annam« praví taktó: »Apostolus dicit: Si ego ligatus sum in carcere, verbum autem divinum non debet esse alligatum, quemadmodum nunc ligatur

propter verbum Christi in Boemia per excommunicationes vel citationes.« Z toho příkladu jde, že v Čechách rukopis ten sepsán byl, o čemž i svědčí česká slova, v traktátu obsažená: ut videat pericula potki, a ceremonia przistrk.

Třetí traktát na 22 listech jinou rukou napsaný počíná výkladem XII. hl. 1. verše skutků apoštolských, vykládá pak poslední večeri a utrpení spasitele dle sepsání evangelisty Matouše od hl. XXVI. Sepsán byl tento traktát l. 1412., jakž čísti lze na listu 16.: »In die pasce Marcii ultimo anno M^oCCCCXII.^o« Spisovatel byl Čech a na více místech původ svůj projevil, ano i místo, kde traktát svůj složil, zřetelně poznamenal: »Et accepit calicem« vykládá po česku czepici neb czessy. Ke slovům: »Stabant iuxta crucem mulieres . . . praví: »Quia dixit: Filiae Jerusalem non flete super me: sic similiter: filiae Pragenses, non flete nunc salinando vlyniecze super me, quia bene scio, quod nunc flentes postea recidivabitis post festum.« Z toho soudím, že v Praze traktát ten psán byl. Mimo to nasbíral jsem tato slova: »Ego amisi virginitatem, quomodo ergo sum in virginitate, certe dico, quod non es, sed zmatenyczka . . . Cito redde ad cor tuum et tange conscientiam tuam intra te dicens: Hrzyessna jsem panna. — Quia erat parasceve, Boemi nostri dicunt swatweczcz, quia vesperum illud est sanctum . . . Ex tunc est conscientia munda, dobre swyedomye enim swe domnyenye . . . Et etiam ulterius nobilis slechta ut vivas nobiliter slechetnye . . . Secundum contra illos vel illas, qui vel quae tarde surgunt, primo ad suam missam et specula aptant se krabossyze . . . Qui dicunt, quod anima sit tanquam ventus quidam, quae perempto corpore perimitur Wssak ge dusse wyetr . . . subtilitas ohbitost, impassibilitas netrpielnost . . . Statim descendit Jesu ad inferna . . . et ad diabolos expugnandos haha czrtye dayte sie . . . Qui angulatum multum confitentur veritatem sicut grilli czwrkucyvcze . . . calumniis krzywie pohanye nym potupenyem . . .«

Čtvrtý traktát vykládá na 24 listech evangelium sv. Matouše hl. XXIV., v. I.—41, počínaje: »Evangelium praesens secundum sanctorum explicationem est de periculosissimis temporibus consummationis saeculi, quod necesse est, ut Christi fidelibus publicetur, ut divina veritate regantur et astucias diaboli fugiant.« Jest jeden z těch výkladů evangelia o posledních věcech, o kterých výkladech Palacký praví, že Táboři slova toho evangelia na sebe vztahovali, domnívajíce se, že předpovědění Kristovo o příchodu jeho na zem a o skonání světa již se plnilo, trest spravedlivý že zachvátí každého, kdožkoli se neuteče k horám atd. Psán jest traktát v době největšího víření a tření myslí brzy po smrti Husově l. 1420. a chiliastická zdání, slova směřující k republice, ke zrušení politického rozdílu stavů, ke kommunismu: vše to pohromadě zde nacházíme. Posloužíme traktátem tím velmi platně dějepisu českému; sám zajisté náš Palacký praví, že všechny pozůstatky theologie Tábořské pocházejí teprva z doby po r. 1422. a že přinucen byl, čerpatí známost svou o nich jen ze spisů tytých jizlivých nepřátel. Ve zvláštním tedy článku o traktátu tom promluvíme.

Pátý traktát obsahuje jakási psaní a počíná těmito slovy: »Clemens Jacobo domino et episcopo episcoporum regenti Hebraeorum sanctas ecclesias in Jerosolymis et omnes ecclesias, quae ubique dei providentia fundatae sunt cum presbyteris et diaconibus et ceteris omnibus fratribus pax tecum sit« a končí: »Nonnulli enim in disputationum certamine nisi errorem suum senserint confutari causa perfugii centurbare continuo incipiunt et movere lites, ne palam fiat omnibus, quod superantur. Et propterea frequenter

exoro ut cum omni pacientia —« ostatek schází. Zevrubnější vyličení obsahu ponecháváme sobě spolu s traktátem čtvrtým na jinou dobu.

Šestý traktát jest opět výklad na umučení spasitele, a počíná slovy vztáými z evangelia sv. Jana hl. XVIII. v. 1.: Egressus est trans torrentem Cedron . . . a končí: Et ideo omnis homo in anima mortuus fuit et pro utraque Maria amaritudinem sustinebat, quod utrumque intimo corde diligebat Amen. Červeným písmem připsáno jest: Anno domini M^oCCCC^oXVI.^o completus est iste libellus per Wenceslaum vicarium in Lompnicz, natum de Usk, orate pro eo ad deum. Máme zde určení času, místa i spisovatele našeho traktátu, k němuž jen to doložím, že dle spisu: »Monumenta universitatis Pragenae« Václav z Ústí l. 1370., 14. prosince bakalářem se stal za magistra Jana Dršky a děkana Dythera de Wydera. Česká slova a průpovědi v šestém traktátu jsou tato: Imo iustum et dignum est, ut muky utyrpnosti et bolesti suae passionis in corde nostro portemus . . . usurpator oswoogitel . . . in locum qui dicitur calvaria poprava . . . quum vidit eum lividum synaleho . . . ineffabili newymluwnym fletu fleverunt . . . qui sortilegia cyari kusla powyerki vesnyvyerczi exercent.

Sedmý traktát na 12 listech napsaný počíná: »Signasti quasi in saeculo iniquitates meas et sanabis me Job ca XIV.«, a končí: Similiter Daniel docuit regem Pharaonem. Daniel ut redimeret animam suam elemosinis etc. Jak nadepsán jest, jedná tento traktát »De superbia et humilitate« ve smyslu Tábořů, zvláště na rovnost všech lidí a stavů naléhaje, o čemž o všem v jiném článku.

Na posledním listu vykládá spisovatel posledního traktátu, kolikerý jest výklad písem svatých a příklady učení své doličuje. Položíme sem jen spůsoby výkladu i s termíny českými, jak je spisovatel vedle latinských slov napsal:

První spůsob jest historiicus zrzyeymi; druhý allegoricus ginosmyslny neb podobny vel przikladny; třetí tropoloicus mravny cznostny, čtvrtý anagogicus wzhoruwedni neb svrchuwedny.

Pro tento článek vybrali jsme z našeho rukopisu druhý, třetí a šestý traktát pro podobnost jich obsahu. Všecky tři líčí utrpení Kristovo, kteréžto thema u reformátorů XV. věku velmi oblíbeno bylo, protože trpící spasil vhodným obrazem nátisků, sužování a utrpení byl, která dle domnění svého nespravedlivě snášeli všickni, kdož za příkladem Jana Husi, Jeronyma Pražského, Jakoubka ze Stříbra a ostatních kazatelů na místo staré církve novou církev dle prvopočáteční křesťanské společnosti vystavěti chtěli. Než přikročíme k rozbírání našich tří traktátů, podotýkáme, že zmíněná již podobnost obsahu jen vnější jest, a že každý traktát zvláštní ráz svůj má: první jest ryze Tábořský; druhý jest obsahu mírnějšího, jak totiž hnutí náboženské l. 1412. mírnými ještě vlnami se proudilo; třetí traktát, ačkoliv l. 1416. psán byl, jest docela složen ve smyslu katolickém. Stůjtež zde již doklady ze všech tří traktátů a sice dle toho pořádku, jak za sebou v rukopisu následují. Kněze, zvláště pak preláty svého věku porovnává spisovatel prvního traktátu, kde může, tu s Jidášem, tam se židy a zákonníky, Krista pána pak a apoštoly s houfcem vyznavačů nového učení, které všude simplices »prostými« jmenuje, s kterýmžto názvem i v druhém traktátu se setkáváme. Tak na příklad praví: »Iudas praelati et vendentes Christi fideles. Isti cum diabolo ad curiam Romanam tradentes et vendentes Christi fideles. Isti cum diabolo vigilant curantes suffocare veritatem et ducunt cohortem post se communis populi ad capiendum Christum.« čímž spisovatel na povolání kněží do Říma

narází. A kde mluví o tom, jak Jidáš Krista Pána za třicet stříbrných zradil, praví: »Nunc vero praelati et ceteri sacerdotes non pro triginta sed pro uno grosso sacramenta mea vendit quisque.« Konečně vyloživ slova písma sv. o smrti Jidášově, dokládá: »Utinam nostri praelati vestituerent pecunias secularibus, pro quibus Christum venderunt.«

Na lakotu kněží i jinde spisovatel nařiká, dokládaje ku slovům »Ductus est ad Annam captivus in nocte...« »Ita nunc dicunt praelati: Destrueretur ecclesia, si sacerdotes essent pauperes et patientes.« Ve výkladu slov »Ancilla dixit Petro; sed alii accesserunt et affirmabant« jest místo: »Sicut nunc multi accedunt curienses huius mundi et adducunt contiones et scripturas fidei vincere eum volentes et dicentes: Tu es unus ex illis; nam et loquela tua manifestum te facit, quia nominas Christum Jesum, dampnans nostram dominationem, obiciens nobis eius paupertatem et humilitatem: nos non possumus esse, sed Christus fuit pauper, ut nos divites facti essemus. Oportet enim episcopum non ad modicam civitatem esse constitutum, sed magnam, possessionibus auctam, ne nomen dignitatis vilescat.« Nejistřejší však jest výklad textu: »Dimitte nobis Barrabam«: »Et nunc latrones et meretrices dimittunt in libertatem et eligunt potius fovere in civitatibus, sed non Christum cum verbo dei praedicandum, ymo perhibent, quod per verbum dei destruuntur cis lucra mamoniae iniquitatis pessima. Petunt dimitti latrones et meretrices, veritas autem ut crucifigatur et condemnetur, clamitant.«

Dále prý preláci jako žoldnéřové a pacholci při umučení Pána Krista proti malému hloučku věrných křesťanův sobě počínají: Kristu Pánu zahálili rouchem obličej a »etiam nunc (prý) velant oculos Christo nostri praelati, qui seducunt a vera via membra sua, qui interpretantur ficte scripturas suas«; Kristu Pánu se posmívali, a »etiam nunc (prý) irrident eum et membra eius vel humilitate et paupertate confundunt cum superbi sint et avari et persequuntur Christum plus quam Iudaei ignari, irridentes eum plus in gente subsanantes imo et alapisantes«. Kristu Pánu zahalují obličej... a »haec velatio faciei Christi maxime (prý) fit in domo spiritualium sacerdotum, qui velate percuciant Christum seculares et Pilatus eum publice crucifigunt edocti et sacerdotibus.

Takovým způsobem probírá spisovatel celé umučení Kristovo; my však na tom, co jsme řekli, přestávajíce, klademe sem z prvního traktátu jen ještě několik obrázků doby tehdejší.

Místo: Respondit Jesus: »Ego palam locutus sum in loco, ubi solent docti convenire«, vykládá náš autor takto: »Sed nunc sacerdotes pro minutissimo scripto vel verbo currunt Romanam curiam pro causa vindicationis per excommunicationem...« »Scidit vestimenta sua« vysvětluje v tento smysl: »Etiam haec vestis scissa significat sacerdotium antiquae legis dividi et destruere, et nunc moderno tempore papatus supremus divisus est in tres partes, unus Gregorius, Benedictus et Iohannes 23, quia omnis plantatio, quam non plantavit pater celestis, eradicabitur.

Slova písma: »Tunc fugit iste et omnes sui discipuli«, dokládá náš rukopis: »Sic nunc prodentes veritatem occultantur, ne adhuc ipsi, tales videantur esse, alii vero licet eam non tradunt ex proposito, sed videntes insidiatores veritati... aufugiunt. Cavendum ergo est, ne sit figura temporum Antichristi ista fuga apostolorum, quia nunc multi profitentur legem Iesu Christi et amant praedicatores veritatis, sed si diabolus incucient eis timorem, tunc dubitationes ascendent in cor eorum.« »Sed Christus nunc super eas« vykládá se takto: »Sed Christus nunc per omnia spoliatus est

et nudus: sacerdotibus cessit superbia, avaricia atque vana gloria, monachis invidia, communitatibus discordia, regibus insolentia, viduis scurilitas, coniugatis impudicitia.«

O umývání nohou na zelený čtvrtek praví náš Táborita: »Et praelati similiter tenentur facere lavare debent pedes subditorum oratione devota ministracione verbi dei consiliis sanctis et diversis inductionibus, quum vident oves morbidas, quibus diabolus maliciam immisit, spiritualiter consules, qui communicare volunt, deberent lavare pedes communitatis eis commissae, locos lusorum et meretrices publicas et occultas destruere et tunc ad communionem accedere.«

Třetí traktát naléhá též na opravu řádů církevních a zásady Tábořské skoumavý badatel tytéž tam najde, které v druhém traktátu, avšak nikde tak důrazně a ostře proneseny nejsou, jako v prvním. Poslechněmež, jen jak krotce a vtipně porovnává kalichy a kněze prvotní a pozdější církve při slovech »Et accepit calicem, czepici neb czessy, nam non tunc calices aurei habebantur, sed in primitiva ecclesia fuerunt calices lutei et sacerdotes fuerunt aurei, et post lignei calices et sacerdotes argentei, et nunc calices sunt aurei et sacerdotes sunt lutei.

Dále líčí nečinnost a netečnost kněží vedle slov »Simon, non potuisti unam horam vigilare mecum — Si enim est, quod multi, qui volunt assequi praebendas vel divitias diligentiam, vigilantiam promittunt et cum assecuti fuerunt, extunc dormiunt neque de sibi commissis grege curam habent.

Že hnutí husitské již léta 1412. silné bylo a jaké bouře v Praze způsobilo, víme z dějin Palackého; totéž viděti lze i z těchto dvou míst, kde spisovatel proti obohacování se kněžstva horlí, ke slovům »Ecce mater« tuto úvalu připojuje: »Ecce glorificatio et plantatio sanctae matris ecclesiae, sed vere sic plantare volens ecclesiam cum Christo pro heretico habebitur et pro sanctae matris ecclesiae destructore et specialiter si dominium civile dicit clerico non competere, sed certe tum, licet videatur malis et praepositis praelatis sanctam matrem ecclesiam impugnare coram domino deo ipsam aedificabit sic vitam Christi docendo quod quis a Christo est commissa iuxta crucem stante... Qui ergo instat, ut peccata amoveantur, anisaciones, luxuriae, si illa impugnans se usque ad mortem exponere volet, ille est verus filius eius et instat pro sanitate ipsius non qui procurat peccata, ludos, taxillos, hastiludia...« Kdožby se byl domníval l. 1412., že l. 1420. mečem a ohněm klestiti se bude průchod tomuto článku dle vyznání Tábořského: Bratří Tábořští tento čas pomsty jsou boží zástupcové, posláni, aby vymietali všechna pohoršení a zlosti z Kristova království a zlé z prostředka dobrých a z církve svaté.

Významné místo pro historii zeměpisu jest při slovech »Consummatum est« totiž: »Quaeritur si Christianus debet hoc gaudere vel tristari et videtur, quod debeat gaudere quod naturaliter homo gaudere debet de bono suo. Nam primam partem tenent Italici, quod hoc gaudent dicentes quod redemptio nostra hoc facta est. Aliam partem nos Almani tenemus, quomodo concordemur...«

Spisovatel třetího traktátu nezabíhá nikam mimo meze od církve katolické vytknuté, ani otázek časových nikde se nedotýká, utrpení spasitelovo a rozjímání jeho jest mu hlavní a jedinou věcí. Sloh jest obrazný, na mnohá místech skoro uchvacující i ačkoliv traktát mimo účel náš stojí, přece nám nelze docela o něm pomlčeti.

Při textu »Jesus respondit: Non haberes potestatem adversum me nullam, nisi tibi datum esset de superis« poznamenal spisovatel: Sic in praesenti saeculo tales multi sunt quia Pilatus idem quod facit, facit invite; sed vis placere Iudeis et populo unde peccatum tuum habet aliquam excussacionem.

»Et positus 30 argenteis in templo ivit et laqueo se suspendit« vykládá slovy: Considerent hic raptores, usurarii, symoniaci, rerum inventores, devolucionum captores, violenti debitores, retentores mercedis, videant, quid cui restituant, quia non sufficit in templo proicere dando per ecclesias ad presbyterum sed cuique est res male retenta, illi debet restituere.

Děkan Lomnický, skladatel tohoto traktátu, dokládá se slovy rozmanitých spisovatelů. Na jednom místě citují se (na př.) Cancelarius, Pisiensis, Bonaventura, Bernhardus, Chrysostomus a j.*)

PŘÍSPĚVKY ARCHIVNÍ.

Památky archaeologické a místopisné roč. VIII. 1868—69.

1. Na deskách rukopisu Tábořského »Incipit tertia pars postille Zderasiensis collecta sub anno dni 1404« (nyní v museu) přilepeno bylo toto psaní: Modlitba ma wyerna Mili knyzeze dyekane prossym wassye milosty za meho bratra zakostyala at gemu pan raczy milostyw biti a raczi gemu prziety at by mohl przed gehu mylost przigity y odgyty a toho sye zprawiti czoz gemu wyny dawagy racz sye zato mylostywy przymluwiti.

Wenceslaus plebanus in Dissma
Thezaurarius Archiepiscopatus Pragensis.

Venerabili Viro N. domino decano
in Krumlow fautori suc gratioso.

In Dissma snad tu znamená v Dýšíně (u Plzně), kdež byl kněz Václav plebanem ustanoven roku 1390.; připomíná se také in Actis iudiciariis (str. 89.) r. 1392. Z té doby tedy list ten žádací pochází.

2. Na »Tábořském výkladu perikop« nalezen kus listu pergamenového, jimž Jindřich z Rosenberka slibuje, že Vojtěchu z Kraselova, Buzkovi z Sedla

*) Nemohu bohužel připojit poznámky o dnešním stavu rukopisů v tomto článku probíraných. Je to nedostatek značný vzhledem k důležitosti jejich obsahu. Není dosud vše v našem museu řádně skatalogisováno a ježto p. archivář dle již delší dobu mimo Tábor — nebylo možno o identifikaci rukopisů se pokusit. Všecky arci již v našem museu nejsou. Srovnej k tomu poznámku u článku »Královské město Tábor«, dle níž 16 foliantů a 7 kvartantů rukopisů latinských ze 14. a 15. st. darováno před r. 1884. pražskému museu. Není mi možno také říci, které z popisovaných jsou mezi těmito darovanými. —

Pokud M. K. se zmiňuje, že »zevrubnější vylíčení obsahu« některých traktátů ponechal si na jinou dobu, nelze o tom nic více říci, než-li že toto zpracování — pokud k němu vůbec došlo — můžeme vidět v článku otištěném v tomto sborníku z rukopisu pod názvem »Dějiny Ústí Sezimova a začátky Tábora.« J. K.

a ještě jednomu služebníku dosti učiní za škody, které by v službě jeho vzali. Z datum zbývá toliko: ge tu nedyely po s. . . r. . .

List ten psán byl buď r. 1384. nebo 1394. Vojtěch z Kraselova, jehož Jindřich z Rosenberka listem tím do služby přijímá, byl zajisté r. 1394. v den sv. Valentina (14. února) purkrabím na Maidšteině, hradu Rosenberském u Krumlova (Notizenblatt 1853., 441). Možná, že byl Vojtěch z Kraselova o novém létě 1394. do služby Rosenberské přijat, možná, že již sloužil 10 let, nežli mu důležitý úřad purkrabství Maidšteinského svěřen byl.

3. List Hostislavovi, faráři Krumlovskému, nalezený na rukopisu Tábořském jako číslo 1.:

Sluzba nasse naprzied myli knyzeze racz viediety zet gyz vrchotovy na ty penyeze lezyme neb unas nemoz nynye vyetz bity penyez nez sto kop losnich yzuroka a gesstie zadussy apanossiem nenye wssiem vidano a na lidech nemoz vybrano bity namnohich chuzssich ytoz pssyeme racz sye przymluviti at pan obmysli gestye 166 kop paklit toho nebude gestiet velike sskody budu napana nebt vrchota mussy a dobyva gyz vzdidech y ginde na sskody a mat konecnye na svateho Jana plnyty a tohot nelze ginak uczinity a myt mussyeme lezety az bude splnyeno.

Henr. Smrczka Purgwy
in Przibenicz Pri

Rubrum: Hono li Duo Hostislav plbno
in Krs ffautori nro pcipuo.

Purkrabí na Přiběnicích nám známí jsou:

1394. Mareš z Letovic.

1406. Mathias Burggraf zu Přiběnic.

1407. 8. března Jindřich z Vyhnanic.

1407. 13. listopadu Jan Smrčka.

1412. Jindřich Smrčka z Mnichu, purkrabí na Malých Přiběnicích.
Jan Smrčka z Mnichu, purkrabí na Velkých Přib.

Hostislav děkanoval ještě roku 1413. na Krumlově: může tedy list tento dobře z r. 1412. pocházeti.

4. L. 1414. tu středu před hromnicemi prodal Čeněk z Veselé řečený z Wartenberka, poručník sirotků Rosenberských, obci města Soběslavi dvůr na Petříně za 18 kop grošův, jež byli Soběslavští dali panoši Otradovi z Vitanovic, za ty škody, jimiž sirotci Rosenberští po svém otci témuž panoši byli povinni. S toho dvoru měli Soběslavští platiti 100 grošů klášteru Lúňovickému, jako posud kostelu Nedvíckému placeno bylo. Svědkové: Ondřej z Vlčetína, purkrabí na Krumlově, Vít z Rzávého, purkrabí na Chustníce.

5. L. 1418. tu středu po sv. Otmaru Oldřich z Rosenberka udělil městům svému Deštnému právo odúmrtí aby každý mohl jmění své jakékoli za svého zdravého života nebo na smrtelné posteli dáti neb odkázati komukoli, vespolek neb rozdílně beze vší překážky své vrchnosti. Kdyby umřel muž neb žena »bez rozkázanie« (kšaftu), má zboží jeho spadnouti na nejbližší jeho příbuzné na panství. Kdyby dívky k letům nedospělé zůstaly, měl statek jich v knihy sirotčí býti zapsán, a poručníci měli statek ten spravovati a zaručiti vedle obyčeje dřevního, aby sirotkům zachován byl úplně bez umenšení. Umře-li sirotek, má díl jeho na živé sirotky spadnouti, po smrti všech sirotků před lety zemřelých nechat dědit nejbližší příbuzní na panství, jinak-li otcem nebylo rozkázáno. »Také pro menšie náklady povolujem jim tiemto listem, aby doklady své potom věčně na listech pod jich města pečeti

dokládali.« Svědek: Čeněk z Veselé, jinak z Wartenberka. — Orig. na radnici v Deštném.

6. L. 1476. ten pátek po sv. Jiří Hanus Knap v Jindřichovu Hradci dává kostelu sv. Oty v Deštném zvon a 10 zl. uherských, aby za ně koupen byl kmet a z platu toho kmeta aby kupováno bylo víno a vosk k službám božím.

7. L. 1592. v pátek po novém létě Petr Vok z Rosenberka na Bechyni a Helfenšteině dává obci městečka Deštného »spálenišť, kdež jest dům někdy paní Barbory Šebířovské, po smrti pak její panu Alšovi Vrbčanskému, a potom mně za pokutu odtud ohně vyšlého k ruce mé náležející vystavený byl,« aby si na něm náhradou za veliké škody ohněm vzešlé řádný dům ustavěti dali. (Pečeť a podpis vlastní rukou.)

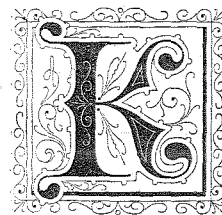
M. Kolář.

NĚKTERÉ PAMÁTKY STRANY POD OBOJÍ NA TÁBOŘE.

Památky archaeologické a místopisné díl VII. 1868.

Vypisuje Mart. Kolář.

dyž jsem četl o hlavičce Žižkově, schované v Českém museu (Památky VI., 186), připadlo mi na mysl, abych též něco napsal o kameném erbu města Tábora, zazděném ve zdi poradní síně někdejší naší radnice. I doufám, že určím docela jistě, odkud pochází hlavička v Českém museu, do něhcž se dostala z Pachlovy sbírky co věc v Starém Táboře nalezená.

Stará radnice města Tábora, nyní c. k. krajinský soud, byla dle letopočtu nade dvířkami na dvoře l. 1521. vystavena a všecken její sloh renesanční tomu času přisvědčuje. Dvířkami těmi přijdeš po kamených schodech do starobylé vysoké poradní síně, jejížto gotická klenba na dvou pilířích spočívala, z nichž toliko jeden se uchoval; druhý jest ve příční zdi, která z polovice poradní síně dva kanceláře udělala; třetí kancelář v pravém rohu radnice vedle někdejší veliké síně bývala kaplí. V přední tedy prázdné polovici síně po levé straně jest do zdi zasazen erb městský z drobné opuky vypuklou prací vytesaný. Představuje podlouhlý čtverhran 1° vysoký a 4° široký, 1° výše od podlahy. Rámec jest pěknou pleteninou z proutí ozdoben, nejvýš pak jest monogram W, jenž krále Vladislava II. připomíná; nejdoleji ve dvou páskách spatřuješ dva letopočty, v levo 1515, v pravo 1516. Obdélní strany rámce mají ve své hloubce sošky, které pro historii Tábora velmi důležité a v Čechách snad jediné jsou. V levo stojí nejdoleji dvě sošky, žena a muž, zcela nazí, muž právě ženu objímá, a z celého postavení souditi můžeme, že zde pověstné Adamity před sebou máme. Nad nimi jest na hranici až po pás mužská osoba bez vousu s birytem a nejvýš jiná ještě v témž ústrojí a též na hranici, kteréžto sošky jistě upálení mistrů Jana Husi a Jeronyma Pražského představují. V pravé straně rámce jsou dvě sošky: hořejší představuje muže velikého v dlouhé říze s mečem po boku, dolejší též bojovníka, ale menší postavy, an levici na jílci meče drží; avšak hlavy obou sošek jsou — hanba té hrubé nešetrnosti! — zuráženy. Též Adamitovi i Adamitce hlavy scházejí. Snad se nezmýlíme, když muže v dlouhé říze za Prokopa Velikého a dolejšího bojovníka za Žižku míti budeme. V prvním domnění potvrzuje nás již příjmí Prokopa, které vysoké jeho postavě svědčí; dlouhá

říza knězi přísluší; že dolejšího muže za Žižku máme, ačkoliv mu hlava i pravá ruka i podstavec, na němž stál, zuraženy jsou, toho příčina jest na bledni, protože mezi Adamity, Husem, Jeronymem a jak se zdá i Prokopem Velikým, Žižka, otec Táboře, zajisté nescházel. Žižka jest oděn jednoduchým kabátcem s kuklí a s pásem; nohavice těsně přiléhající zabíhají do nízkých bot; v pravé ruce, která bohužel uražena jest, držel podle stop posud zachovalých palcát, jiné zbraně nemá. Namítá se nám nyní samoděk dle tohoto vypsání našeho erbu městského domněnka, která pravdou býti zajisté se ukáže, že hlavička Žižkova v Českém museu z našeho erbu pochází. Důvody toho jsou tyto: Dle popisu v těchto listech jest hlavička z opuky, jako celý erb městský; rozměr její srovnává se dokonale s rozměrem celé sošky jak do výšky tak do šířky, ano prostora, která na trupu zbyla uražením hlavy, jest zrovna $1\frac{1}{4}$ " široká, jak jsme ji sami vyměřili. Dokonce pak přisvědčuje totožnosti nátěr hlavičky musejní; neboť náš erb celý natřen jest a to tmavým okrem aneb seladonovou, či špinavou zelenou barvou.

Ne posledním důvodem jest i to, že pochází hlavička musejní z Pachlovy sbírky, do níž prý se dostala, nalezena byvši někde v Starém Táboře. Nebožtík Pachel v Táboře bydlel až do r. 1848., a kdekoliv co mohl, sebral a skoupl. Ačkoliv ho viniti nechceme ze zohavení našeho erbu, tož přece ubrániti se nemůžeme podezřením, že některý jeho zdejší agent starožitnický za bídný peníz bez vědomí Pachlova tak učinil. I čas, kdy se to stalo, aspoň s velikou pravděpodobností určití můžeme. Leta 1857. kollega můj Toman Tábor navštívil a krátce erb městský v Památkách (II., 320) vypsál; o zohavení erbu v celém vypsání ani řeči není; leta však 1864., když jsem náš erb poprvé spatřil, již Žižkovi, Prokopovi a Adamitovi hlavičky scházely; dostala se tedy hlavička Žižkova do sbírky Pachlovy, když Pachel již byl zemřel. Ale na tom na všem nepřestáváme. Na jaře r. 1865. podíval jsem se opět na erb a ejhle — i Adamitce hlavička scházela; než škůdce neměl snad dosti času, aby ji s sebou vzal, i našel jsem ji v koutě pod věží erbu městského, a vzal jsem ji k sobě, aby do rukou zlých se nedostala.

Na téže radnici v prostřední kanceláři v pravém koutě mezi stěnou proti oknům postavenou a mezi stěnou bývalé kaple sbíhají se pásy veliké síně v konsol, na kterém dvě hlavy nadlidské velikosti z kamene vytesané a obílené, jako celá kancelář, se spatřují. Levá hlava, která více do světla postavena jest, má na sobě bityt kněžský, pod níž kučery tak hustě vyřinují, že pravé ucho jimi zakryto jest; vous má toliko pod nosem, a ten jest malinko nakřiven. Jak vlas tak i vous jsou velmi pečlivě uspořádány, obličej táhlý a příjemný. Pravá hlava jest ve stínu: není přikrytá; vlasy jsou silné, neučesané a hluboko do čela visí, isouce přistřiženy tak, jak o starším stříhání Češi říkají, »dle rendlíku.« Levé oko jest proti pravému, velikému pramalé, takřka jen důlek, jemuž oko schází; nos jest silný orličí, kníry náramně silné a dlouhé, že jsem podobných skoro nikde nespatriil; ústa jsou hluboko pod nosem, brada malá a vous na ní na zad sčesan. Vzezření má hlava ta velmi přísné, řekl bys skoro, divoké, zvláště, když ji se sousední hlavou velmi příjemnou porovnáš.

Zbývá odpověděti na otázku, které by to osoby byly, jichžto hlavy tu spatřujeme. Zajisté jsou to osoby Táboře velmi důležité a zasloužilé, sice by nebyl stavitel památku jejich na radnici a na předním místě postavil; že pak z doby pocházejí, kdy radnice stavěna byla, nikoli z doby pozdější, o tom nebude nikdo pochybovati, kdo konsol spatří, prostory jeho a hlav vyměří a druhý konsol v prázdné síni s ním porovná, na jehož konci ženská hlava

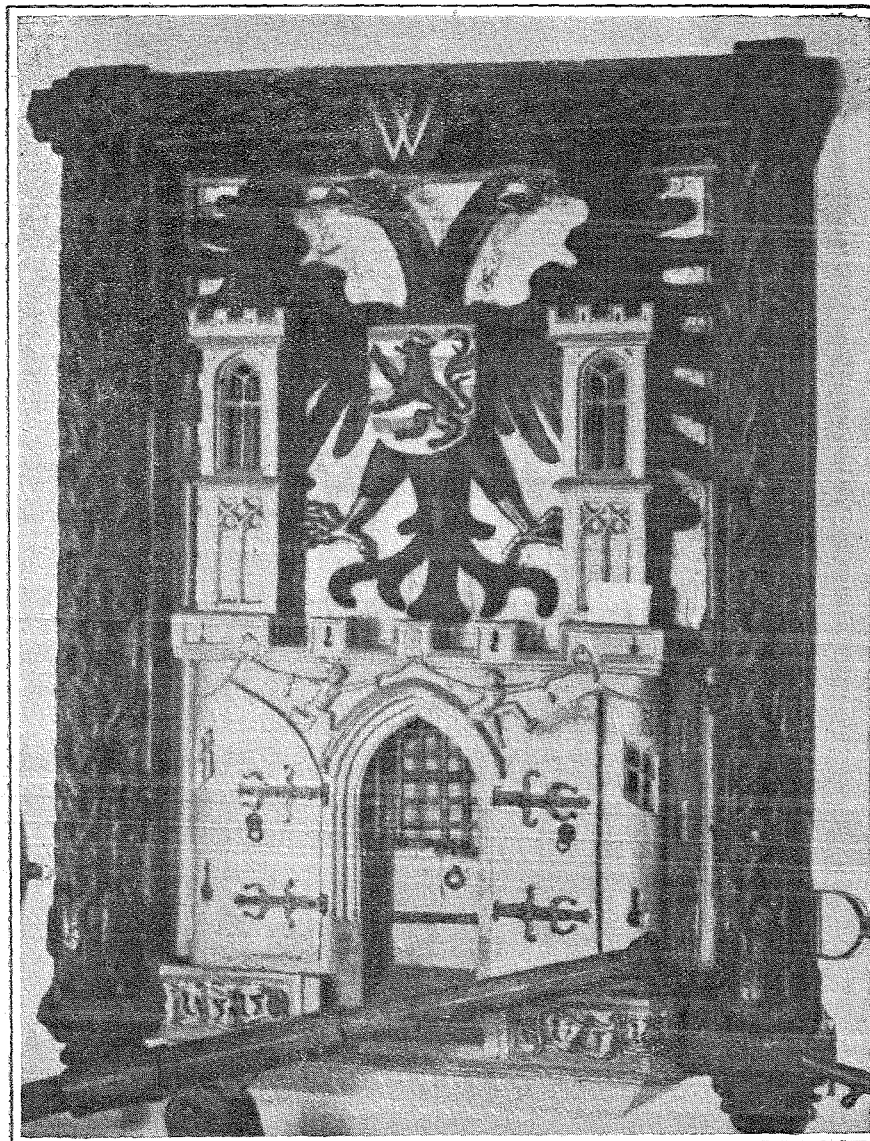
se spatřuje. Bez dlouhého mluvení povíme své domnění, že pravá hlava jest Žižkova, levá buď Biskupcova nebo Korandova. Že Žižkovu hlavu před sebou máme, toho důkazy jsou vlasy dle vypsání způsobu přistřižené, jak je za dob husitských Poláci nosovali, čelo klínovité, oční důlek na místě levého oka, orličí nos a okrouhlá hlava, což by všechno se shodovalo s obrazem Žižkovým, někdy u pánů Griesbeků chovaným, který nám Theobald popsal. Podobný obraz na Táboře jesuita Balbin viděl na věži Žižkovské blíže bývalého kláštera Augustiniánského kde nyní c. k. delegovaný soud na místě bývalé bašty vystaven jest. Theobald ovšem nepraví, zdali Žižka levé oko prázdné, anebo klapku na něm měl, a pak dle udání jeho nejen vlasy, nýbrž i vousy byly dle způsobu polského přistřiženy, což ovšem na našem obraze jen o vlasech říci lze; přes to však přece mezi známými obrazy s Theobaldovým Žižkou naše hlava nejvíce se srovnává. Jinak se věc má, porovnáme-li opukovou hlavičku Žižkovu v Museu s naší hlavou; jest zajisté s podivením, že v době šesti let (1515.—1521.) v témže městě a na téže radnici dva rozličné typy Žižkovy byly postaveny. Aby žádná z těchto dvou hlav pravou nebyla, tomu bych odporoval, i proto, že původem svým toliko sto let od smrti Žižkovy vzdáleny jsou, a nelze tomu místo dáti, aby se nebyla uchovala v paměti potomků jakás takás pravá podoba Žižkova, zvláště na Táboře. Která však hlava v pravdě Žižkovou může slouiti, kdož nám to poví? Jediné vyobrazení Žižkovy podoby, starší než naše, zachovalo se v rukopise Jenajském (Čas. mus. 1854., 366); i bylo by přáti, aby bedlivěji než posud se stalo, na místě samém od Čecha znalého prohlédnuto a okresleno bylo. Naše soška ve svých zbytcích dokonale tomu obrazu se rovná. Snad se s pravdou neminu, když řeknu, že na Táboře máme jako dva pravzory podoby Žižkovy, dle kterých ostatní podobizny dělány byly, buď přísného ano divokého vzezření, nebo mírného a přívětivého vzhledu. Mimo to máme ještě trojí vyobrazení Žižky na Táboře, veskrz přísného ano divokého vzezření, dvě na radnici, jedno u pana hostinského Al. Barty na předměstí Pražském. Jeden obraz na radnici rovná se obrazu v »Památkách« VI., 186, čís. 11. vypsánu; druhý dostala obec Tábořská odkazem z Hradce Jindřichova od jistého měšťana a zároveň se Žižkou i obraz Prokopa: oba byly v XVII. věku malovány a valné ceny do sebe nemají. Obraz páně Bártův, srovnává se s obrazem Žižky na minci, která v Táboře nalezena a sbírce real. gymnasia odevzdána byla. Znalci v Praze, kteří minci tu viděli, seznali, že se vyobrazení podobá jednomu z dvou obrazů v klášteře Strahovském.

Druhá památka z dob husitských na Táboře jest bývalá kazatelna na náměstí. V severním rohu jeho vedle domu p. Landfrasa jest od sousedního domu, který asi sáh z náměstí na zad ustupuje výstupek jednopatrový; v přízemí jest krámeček, v hořením patře světnice s dvěma okny, jedním na náměstí, druhým do Dušní ulice. Celý výstupek podobá se čtyřhrané věži. Ještě na počátku tohoto století byl zde místo světnice v prvním poschodí toliko pavlán s kamenným zábradlím přikrytý střechem, opřenou o sloup, který stával v rohu mezi oběma nynějšími okny, na pavlán chodilo se uvnitř z domu nahoře vypsánu. Jiné památnosti tu není, toliko dole na ulici dlouhý úzký kámen, do zdi tohoto přídomčí zasazený; nyní jest z něho sedadlo, ale druhdy prajiný účel míval. Schaller ve svém výpisu města Táboře praví, že zde na náměstí přes 100 stolův kamených bylo, u kterýchžto staří Táboři tělo a krev Páně pod obojí způsobou přijímali. My jsme zastíhli jediný kamený stůl před domem pana Jana Ctibora na náměstí;

ostatní byly na sady r. 1837. založené, vyvezeny. Stůl takový jest i s tabulí 2' 9" vysoký a skládá se ze tří kamenů; z dlouhé úzké čtverhrané desky, 5' 3" dlouhé, 22" široké, 9½" tlusté, co tabule stolu, jenž opřen jest o dva podobné kameny, z nichž každý na jednom konci stůl nese. Zvláštnost desky v tom se zakládá, že obdélní dvě strany šikmo jsou přitesány, a podle tohoto charakteristického znamení 9 podobných stolů na sadech jsme našli, kde jich nyní co lavic na procházkách užívají. Zemřelý již purkmistr Walter mocí prý tyto kameny od domu bral a na sady zavážel, jediný pan Ctibor se mu opřel a kamenný stůl do kněh k domu svému zapsati si dal. —*)

*) K popisu znaku tábořského srovnej popis připojený ku čl. »Královské město Tábor.« Zde již správně M. K. oproti dřívějšímu odhaduje, že postava v plamenech nad párem Adamitů je Hus (bez vousů). Článek pro zjištění škod na znaku způsobených je nyní zvláště aktuální. Popis znaku viz ještě jednou později v čl. »Z paměti tábořských« a již dříve v majestátu Sigmundově. K tomu srovnej: Jos. Švehla v »Čes. Jihu« roč. 51. č. 49. z 8. prosince 1923. Co se stalo s hlavičkou Adamity, o níž M. K. praví, že ji našel, nemohu pověditi. Stejně aktuální jest to, co řečeno zde o podobě Žižkově, vlastně o dvou prototypch jejích. — Srovnej také: Dr. Hugo Toman: O podobiznách i pravé podobě Jana Žižky z Trocnova. J. K.

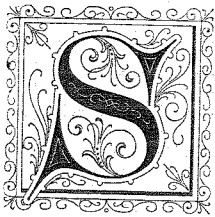
MĚSTSKÝ ZNAK TÁBORSKÝ.

(Nyní v Žižkově síni tábořského musea.)

ŘEMESLA I OBCHODOVÉ, KTERÍ STARÝM TÁBORŮM DOVOLENI I NEDOVOLENI BYLI.

Pam. archaeolog. VI. str. 151.

Dle starého rukopisu latinského podal Mart. Kolář.

lavný dějepisec národa Českého pan Palacký želi toho, že odříkati se musíme každé známosti ústrojí sekty Tábořské, tohoto mimořádného výtvaru národního ducha českého, když pramenův o ní sebe pilněji hledaných nikde nelze se dopátrati. Těmi slovy na každého svatou uložil povinnost, aby co možná přičinil se k výjasnění doby v dějinách našich, na kterou s hrdostí každý Čech pohlédnouti může. I poštětilo se mi, že jsem v rukopisu latinském, který v 2. svazku »Kroku« popsán bude, našel proužek papíru na přič založený, na kterémž zaznamenána jsou touž rukou, která první traktát rukopisu psala, řemesla i obchodové dovození i nedovození; soudný pak čtenář dle obsahu ani chvíli pochybovati nebude že to jest jakýsi kanon čili pravidlo života pospolitého na Táboře. I položím sem obsah toho proužku a porovnáím jej s dekrety bratří Českých, které o té věci vyneseny byly; pozná z toho čtenář spojitost sekty jak Tábořské tak i bratrské i různá učení, kterými se od sebe rozcházejí. Budiž toto sepsání též příspěvkem ku dějinám řemesel a obchodů v Čechách, jichž více a více všímáti si třeba, chceme-li poznati vnitřní a skutečné živobytí národu v minulosti.

Poznamenání mnou nalezené jest asi v tato slova: Obchodové, kteří nížádným způsobem beze hříchu provozovati se nemohou, jsou: kat, lichvář, hráč ve vrhcáby, kostky, krychle, kuličky, karty atd. na formarku (předměstí) pištec, citerník, bubeník, trubač k tanci, šprýmař (šprocháč), lútečník, lútečnice, zloděj, přechovávateľ a kupec krádeže, lupič, zrádce, obhájce zlodějů, falešný, křivý svědek, pochlebník, též čarodějníci, kúzedlníci, hadači, lékovníci padělavatelé peněz, kovů, váhy a míry.

Jiná řemesla stěží jen provozovati lze, jako: mýtné, celné, tržné, vymáhání odhadu — exekuce — holdy, umělecké věci, které okrasami opatřeny jsou, a k okázalosti slouží a kterých lidé jen pro chloubu užívají, jako okrasy hrnců, píšťal, mís a jiných hříček. Jiné věci, které na trhu se prodávají a kupují: medníkové a perníkové na památku, aby o ně hráli v kostky, též se zapovídají. Prodáváči a kupující, dle slov Kristových, sebe vzájemně klamou a proto jen žijí, o živobytí své starají se, bohatství a počty nebez-

pečně sobě shromazďují: pročež se straň trhu, abys ani obelstěn nebyl ani jiného neobelstil. Budeš-li obelstěn anebo-li tobě křivda se stane, sám skutek ten tebe k tomu požene, abys i jiného obelstil anebo mu škodil. Ale chvála křesfana v tom jest, aby byl prázděn trhu a nic s ním neměl společného. Neboť zvláště při kupcích lež jest, poněvadž kupec beze lži a křivé přísahy býti nemůže. Pravdu zajisté skrýváje a lež mluvě, stejně hřeší, protože prospěti nechce i škoditi dychtí. O kněžích pak dí náš rukopis: Kněz jest bojovník křesfanský a není-li spokojen s platem oltáře, nýbrž kupectví provozuje, přímluvy prodává, dary od vdov běře, zdá se býti spíše kupcem než knězem a jako oukladník obviněn bývá, poněvadž lichocením více kořistí sobě přiláká, nežli mučením. Mše kdož pro nabytí peněz znásobují, Šimonova zločinu následují a ustanovenému na něj zatracení propadají. Za příklad se uvozuje Jidáš, který Krista Pána za 30 stříbrných prodal.

Jiní obchodové jsou, kteří s boží pomocí a lidským přičiněním beze hříchu provozovati se mohou i se zásluhou, jako: rybářství, rolnictví, mlatectví pasení dobytka, vzdělávání vinohradů, tesařství, barvířství, mlynářství, pekařství, vaření piva; též bez hříchu obstojí soukeník, švec, krejčí, řezník atd. Kdo tedy řemesla u nás provozovati chtějí, praví rukopis Tábořský, mohou teprv potom, když by rok minul od obrácení jejich na víru, řemeslu a obchodům se oddávati jako Matouš a Zacheus. Neboť z toho mnozí neřádovali pošli, že leckterí pro zisk k nám přišedše, se ziskem opět odešli, kterýchžto skutky poslední horší prvních bývají.

Při prodeji a koupí, zvláště na trhu dobytčím, vystříhati se sluší všetečnosti, útlosti opravení a udávání přičin nepravých; neboť laciněji koupíš a draže prodati chceš.

Zákony boží zakazují při trhu podezřívati, chudé utlačovati, umenšovati míru a váhu, jméno Boží nadarmo bráti, v den sváteční prodávati.

Jiný ještě prodej jest svatokrádežný, neboť příteli něco vzíti, jest krádež, církev však oklamati, svatokrádež.

Případy tuto vyčtěné všechny doloženy jsou výroky a příklady z písem svatých vzatými, jako Ananiášem, Jidášem, prorokem falešným a jinými, jež tuto opakovati nelze. Položíme sem raději pro porovnání učení bratří českých o obchodech řemeslech a trhu. Na sněmu bratrském I. 1500. svolaném ustanovili se na tom, že dvojí jsou obchodové neb živnosti, zlí a dobří. Zlí obchodové jsou pro zrušení přikázání Božích, strany duše a spasení vlastního a pro škození bližnímu, jako jsou: Kostkářství, hry, kejklové, malérství, věštcování, hadání, čarování, lichvy, alchymí, rufianství, nevěstčí obchodové, hudby atd. Dobří obchodové když k tomu dobrý a spravedlivý a upřímný člověk jest, jako sedláctví, rybářství, řemesel děláni k roli, k stavení, k pokrmu, k nápoji, k rouchu, k potřebám, k přípravám, k nádobám, bez nichž lidé býti nemohou a ješto při nich snáz mohou lidé zachováni býti, když jsou bez zbytečnosti, nepravosti, šperkův rozkoší a nespravedlností a t. d.

I jsou o sobě živnosti křesfanské, jimiž se mohou lidé spravedlivě i bezpečně živiti, varujíc se lakomství a jiných nepravostí.

O kupectví takto usnešeno:

Kupectví všeliké jest nebezpečné a kdož ho můž prázděn býti a jiným se živiti, lépe se míti můž, když jinak dobrý jest. A zvlášt to kupectví nepřileží věrným, kteréž nenese užitku, aniž naplňuje potřebu lidskou slušnou, ale přivodí škodu a zbytek, jako jsou kupectví, daleká, blížká, městná k rozkoši, k pýše a k jiným dětinským žádostem sloužící.

Dovolená jsou ale kupectví v soli, v železe a v jiných potřebách jejich neb v zemi neb obtížně není, než že je musí voziti a práci i nebezpečnoství míti.

A ti učení býti mají, aby přílišných ziskův rychlých v nabývání statkův nehleděli, nad spravedlivé neutiskali, koupí nefašovali, míry, váhy, lokty spravedlivé měli i spravedlivě činili, neklamali ani přísahali.

A i toho nesluší dopustiti obchodu, lečby žádným jiným obyčejem býti nemohlo.

Co se řemeslníků týče, ustanovili se bratří na tom, aby řemeslům se dobře naučili, aby spravedlnost milovali v koupěch a prodajích. Dobré a užitečné dílo aby dělali a toho nefašovali. Spravedlivě aby prodávali i nad spravedlivé aby necenili, jako v trhu aby nižádného neoklamávali.

Těž ani sami neužitečnou věc za dobrou prodávali ani za ni brali záplatu jako za dobrou, a dobrou věc v nouzi s útliskem lidským nespravedlivě nenatahovali. Kdež rovnost v čem jest, ani příliš podeň nemá podávána býti.

Srovnáme-li kanon Tábořský s měrou živností, řemesel a obchodů u bratří českých, každému shoda obou učení i hned do očí bije. A nemůže jinak býti dle toho, co o vzniku bratří českých z Palackého a Gindelyho víme.

Umysl můj toliko jest ten, dotknouti se poněkud toho, jaké proměny během času vzaly Tábořské věci sociálně u bratří českých; bylo by též záhodno, aby někdo důkladně probral a srovnal i věro- a mravoučná pravidla obojího vyznání.

Řemesla Tábořům na prsto zapovězená i bratřím dovolená nebyla, a shoduje se v tom obojí učení takorůzka doslovně, vyjmajíc kata, kteréhož bratří nejmenují, avšak zajisté mezi sebou netrpěli a neměli.

Vedle čarodějnů, hadačů, zaklínačů a kúzelníků Tábořských postavili bratří mezi zapovězené obchody alchymii, za to však lékovníků nepripominají, zajisté že toto slovo významu mastičkářů, jak jemu Táboři rozumějí, již bylo pozbylo a nynější význam lékařů přijalo.*) Ostatní nepojmenované obchody Tábořské zajisté též zapovězeny byly bratřím, jakož povahou svou i posud se zakazují. Tak na příklad dle Gindelyho nikdo z bratří neměl za obhajování na soudu peněz nějaký vzítí a hájiti měl jen tu stranu, o jejížto spravedlivé při přesvědčen byl, byl tedy každý advocatus furum zapovězen. Malířství kanon Tábořský nejmenuje; víme však z Archivu Českého III., 224, že též na Táboře trpěno nebylo.

Živnosti které na Táboře jen stěží provozovati se mohly, i bratřím se zamezovaly, ačkoli dle potřeb časových uzda Tábořskému kanonu ve mnohých věcech se uvolnila. Žeby mýtné, celné, tržné vybírati bratřím zapovězeno bylo, nenalézám; avšak odhadů a holdů bratří zajisté vymáhati neměli; neboť jejich učení ve válce bojovati za žádnou cnost se nepokládalo, což ovšem naproti obyčejí a zvyku Tábořskému bylo a co se vymáhání odhadu, naší exekuce, týče, ta již proto nebyla možnou, že bylo usnešení jednoty bratrské, aby nikdo ničeho na soud světský nevznášel, sami pak bratří zajisté odhad majetku nepovolili, přihlížejíce k tomu, aby každý co možná stejně jmění třebas dosti skrovné, pro výživu měl, a z přebytku aby jen útraty obecní zapravil.

Děl řemeslných okrasami opatřených pro okázalost nebo na odív vysta-

*) Nebude na škodu porovnati s věcmi tuto položenými i jména hříšníků, kteří dle rukop. 15. stol. neměli připouštění býti k večeři Páně — jest mezi nimi více živností a řemesel. Krok 1., 356.

vování jak Táboři, tak bratří netrpěli. ano tito i každý šperk a každou nádheru v šaststvu výslovně zakázali.

V kanonu Tábořském obsažena přísná kapitola proti kupcům a prodávacům každého druhu, u nichž prý lež a křivopřísežnictví obyčejem jest; bratří též kupectví za nebezpečné prohlašují, zvláště to, které k rozkoši a pýše slouží; avšak časovými potřebami, kterých Táboři nezna, přece nuceni byli, aspoň kupce v soli, v železe a jiných potřebách mezi sebou míti.

Kněží jak na Táboře, tak u bratří jen od oltáře výživu míti měli; avšak i v té příčině bratří povolnějšími byli, nezamezujíce kněžím mimo lékařství, úřad světský a kupectví, řemesla a živnosti provozovati, což Táboři přísně zapovídali, kupců takovým kněžím spílajíce.

Obchodové které rukopis Tábořský mezi dovolené pokládá, bez výminky i bratřimi se dovolovali, ovšem s patřičným opatřením. O zkušebním roce řemeslníků, kteří k Tábořskému učení přistoupiti hodlají, bratří nic nevědí.

Koupě a prodej řídily se u Tábořů zvláštními pravidly, která i u bratří shledáváme. Zvláště při dobytku na trhu žádnou přípravu Táboři netrpěli, nýbrž tomu chtěli, aby jen v své pravé podstatě bez nalíčení prodáván a kupován byl. Bratří pak upozorňovali své spoluvěrce při koupí a prodeji na to, aby vystříhali duší svých při tomto obchodu každé lichvy, a stejné s Táboři zákony do podrobnosti ustanovili; netřeba je opakovati, neboť se i se zákony církve katolické docela srovnávají. Na konci náš kanon ještě určuje, co svatokrádež jest, též ve smyslu církve katolické.

Zahrneme-li v celek krátký tento nástin sociálních poměrů na Táboře i u bratří Českých, vyznati nám jest, že bratří Čeští od Tábořů celé své učení i uspořádání pospolitého života tak převzali, jak malému tomu hloučku na milost a nemilost pánů svých odkázanému možná bylo. Táboři co boží bojovníci s mečem a cepem v pěsti učení svému v Čechách průchod klestili a na ssutinách kostelů klášterů, hradů, tvrzí, měst a vesnic prapor kalicha posvátného vztýčili: bratří Čeští jen tichým, pokorným životem svým vyznavače nové sobě získati mohli, stojíce osamotnělí mezi katolíky, utrakvisty a vzrůstajícími se luterány. Avšak neméně statečně než Táboři mečem, bratří pérem pro své vyznání bojovali, a nižádná sekta náboženská tolika obrannými spisy svého učení vykázati se nemůže. Pronásledování, kterým ve vlastech Českých stiháni byli, až i za hranice vypovězení jsou, tužilo je u vytrvalosti a sotva by bez něho až do našich dnů se byli udrželi. Žeby však zasmušilý a zádušný charakter jejich víry byl, jako kdosi tvrdil, prohlížeje snad k zápoředi všeho umění krásného u bratří Českých, tomu musím naskrze odporovati a poukazuji jen na život bratří v sousedním Ochranově, který všem dostatečně znám jest.

VERŠE HUSITSKÉ.

Památky archaeologické. Díl IX. 1874.

Surge, miles Christi,
surge, excutere de pulvere,
revertere ad proelium,
unde fugisti
fortius post pugnam proeliaturus,
gloriosius triumphaturus.
Habet quidem Christus multos milites,
qui fortissime coeperunt,
steterunt,
vicerunt,
paucos autem, qui de pugna conversi
rursus se periculo ingesserunt,
quod declinaverant,
rursus fugantes hostes, quos fugiebant,
et quod omne rarum, pretiosum
gaudium spero de illis esse posse,
qui quanto rariores,
tanto apparebunt gloriosiores.

Libentius te insequetur adversarius fugientem,
quam sustineat repugnantem,
et audacius institit in tergo,
quam restitat in faciem;
solent enim fortunam milites audita buccina ante congressionem
timere, at ubi ad proelium ventum fuerit
spes victoriae
et timor, ne vincantur,
reddit intrepidus.
Quid vero tu trepidas,
quem fratrum unanimitas armatorum circummunit,
cui angeli assistent alacriter,
quem dux belli Christus praeibit,
suos animans ad victoriam et dicens:
»Confidite, ego vici mundum« —
si Christus pro nobis, quis contra nos?
Securus potes pugnare,
ubi securus es de victoria.

O vere tuta pro Christo pugna,
in qua nec vulneratus,
nec prostratus,
nec conculcatus,
nec miles, si fieri possit, occisus,
fraudaberis a victoria.
Tamen ne fugias:
sola causa qua perdere possis victoriam, fuga est,
fugiendo potes illam amittere,
moriendo non potes.
Et beatus, si pugnando moriaris,
quod mortuus mox coronaberis;
ve autem tibi, si declinando pugnam
perdis et victoriam simul et coronam.

Hoc Bu. in epistola ad Rudolfum adolescentem.

Mart. Kolář.

Verše tyto vybízejí bojovníka Kristova k statečnému v boji božím vytrvání, jichž pro chudý jich obsah na česko nepřekládáme, jsou smutným dokladem toho, že ve zbrani umlkají Muzy. Co ono Bu. na konci toho veršování znamená, a kdo jest onen Rudolfus adolescens? Bádavý a učený jich nálezce domnívá se, že je skládal (vlastně prosu na kousky rozkrájel) buď Jan z Bydliny nebo Jan z Borotína. Tento napsal r. 1437. Rokycanovi list satirický, napolo veršem, napolo prosou, (Höfler II. 832); onen poslal Kapistranovi list kárající, kázání jeho proti přijímání pod obojí (v archivu městském v Lubeku — Notizblatt 1851., 382. Kar. Jar. Erben také nebyl jiného domnění.*)

Fr. Dý. (= Frant. Dvorský.)

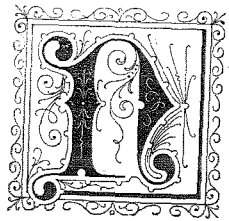
*) O Janu z Borotína srovnaj práci Romana Cikharta: Hromádka z Jistebnice a Jan z Borotína (vyšlo ve Starých i nových letopisech tábořských r. 1921.). J. K.

PÍSNĚ HUSITSKÉ.

Památky archaeolog. IX. 1874.

Objevil a stručnou zprávu o nich podal M. Kolář.

(S notovdou přílohou.)

Bylo posud shledáno a proskoumáno tolik zpráv, abychom přímo mohli vmyslet se do rozčileného myslí rozechvění, které bojům husitským dalo počátek a provázelo je až do umdlení a vysílení. Proto vděční isme šťastné náhodě, která nám právě v místech kde duch husitský nejráněji se probouzel a skutkem jevíti se počínal, zachovala potrháný kancionál, obsahující i písně některé, jimiž mysl po nových věcech roztoužená trpkostí své ulevila, sílc se jimi k statečnému v boji vytrvání. Vzletu básnického ve verších těch není; ale nápěv. dodává jim vroucnosti a síly: zároveň slova s hlasem, zrakem i sluchem, buďtež pojímány. Několik tedy písní s husitstvím současných jakožto příspěvek historický v »Památkách« místo mějte.

Vybrali isme je z velevzácného kancionálu, nyní do musea našeho uloženo. Jest foliový papírový, v deskách dřevěných koží nyní rozedranou potažených, a prostými puklicemi okovaných. Mnoho listů jest potrháno, mnoho i vytrháno, tak že hned s kraje 12 listů schází, konec pak jest bez konce. Znešvaření to nestalo se ze zlé vůle, než z náhody neb nerozumu. Kdyby zajisté někdo jinověrný památku tu husitskou vytrhovánil listů býval chtěl »zkorigovati«, jiných listů byl by si vybral a nenechal právě těch, z nichž charakteristické písně doby husitské doleji s čtenáři sdělujeme. Nikde nebyl vyškrabáním vyhlazen »kalich«, nikde nebyla barvou zastřena »krev«. Rasur (kromě nutných oprav písařových a přípisků ze 16. století pocházejících) v kancionálu skoro ani není kromě v písni »Když bieše oddána maika Ježíše Maria Josefovi, dřieve než sú se spolu zsadili, nalezena jest...«, kdež v slově zsadili tři písmenky napolo jsou vyškrabány. Mezi písně české vmíseno jest několik písní latinských, jimiž snad i kancionál býval ukončen, jakž podle čtyř posledních listů souditi lze. Pokynutí liturgická a poukázky k latinským písním církevním, jichž české zveršování se podává, psány jsou latině barvou červenou. Místy vevázány jsou menší i větší vložky s texty a notami. Skoro celý kancionál jest notován způsobem starobylým. Písaři nebyl nepovědom Husův pravopis, ačkoli ho šetřil velmi málo; jest však způsob pravopisu jeho hoden podrobnějšího rozebrání což k jinému místu

náleží. My za příklad klademe sem známou píseň »Kdož jste boží bojovníci«, nejstaršího dosud známého psaní a znění, v němž vyskytují se malé odchylky od čtení ve Výb. z lit. č. II. 283. obsaženého; v nápěvu pak s tou zvláštností se setkáváme, že na způsob střídavého zpěvu i druhá sloka zvláštní melodií jest opatřena, jakž příloha ukazuje, a po několika slokách byla opakována. Čte pak se ta píseň v tento způsob:

»Ktoz gsu bozi boyownici azakona gehu | prosstez odboha pomoczy avffayte wnyeho | ze konecznye wzdicke snym swytiezite.

Tent pan welit sse nebaty | zahubci tyelesnych welit zywot slozity | prolasku swich blyznych | (»Protožt« atd. není v kancionálu.)

Kristust wam zaskodi stogi | stokrat wiecz slibuge | pakli kto proň zywot slozi | wyeczni myeti bude | blaze kazdemu ktoz na prawdye sende. R° Tent.

Protoz strzelci kopynici rzadu rytyerskeho | sudlycznyci a czepnyci lydu rozliczneho | pomnyetez wsichny napana styedreho.

Neprzatel sse nelekyte namnozstwyeh nehledte | pana sweho wsrđci myeyte | proň asnym bogugte | aprzed neprzatelí neutyekayte. R°.

Dawno czechowe rziekali a przisslowyeh myeli | ze podle dobreho pana | dobra giezda bywa (»S nímž« atd. schází).

Hesslo wssychny pamatugte | kterež wam widano | swich hauptmanow pozorugte | retug druh druhého | hledyz adrz sse kazdi ssyku ssweho. R°.

Astyem wessele krziknyeto | rzkucz nanyehr nanye | braň swu rukama chutnayte | boh pan nass krziknyete (»Bíte« atd. schází).

Písně kancionálu týkají se veškerých případností roku církevního; některé jsou starším přetlumočením latinských písní církevních (Pange lingua, Lauda Sion aji.), jiné staršího českého složení předhusitského (Otče bože všemohúci — Výb. II. 23. — Divná milost božie — ib. 27.), jiné teprve s původem husitství původ vzaly, a jsou k poznání té doby nejdůležitější. Z nich známy jsou již: Husova píseň: »Jezu Kriste, štědrý kneže«, která jest v kancionálu o 7 slok delší nežli ve vydání Erbenově (III. 262) a textem mnohem původnější, jakž nejedny odchylky ukazují; »Navštěv nás, Kriste žádúci«, o níž má Erben (III. 345) za to, že se nyní pohřešuje, v kancionálu však před celým jejím zněním čteme: »Tuto piesni jest složil mistr Hus; »Vstal jest böh z mrtvých svú mocí,« již Erben rovněž pohřešuje. Z kancionálu Pražského uveřejnil Erben (III. 268) »modlitbu«, kteráž jest první slokou šestislokové písně v našem kancionálu. O Janu Čapkovi, výstředním knězi tábořském, jest povědomo, že složil píseň dosti neumělou o vítězství na Žižkově l. 1420. (Dietky, bohu zpíevajme) a traktát »morděrný plnější krve nežli rybník vody«, známého směru, ale neznámého obsahu: kancionál náš obsahuje dvě písně výslovně připsané Čapkovi: »Tato pieseň zní vo desateru prikázání božím, a skladal ji kněz Čapek« — velmi nemotorně; »Tato pieseň jest složena ke cti a k chvále boží a k našemu spasení od kněze Čapka vo zvelebení pana boha a vo modloslužení, kterak máme samého boha ctíti nad jiné svaté a jemu slúžiti.« Některých písní známi byli posud toliko jich počátkové, jako: »Věrní křestané, silně doufajte« (u Hájka: »Pražská píseň« f. 385; kus jí podali Dobrovský a Dudík ve svých bádáních švédských — Dudík str. 60.); »Dietky mladé i staré« (Hájek 385): písně ty v kancionálu našem celé se vyskytují. Dle Jungmanna (139) činí se zmínka v Tablicových poeziích (I., XIII.) o písni: »Jedním hlasem tímto časem«, kterouž úplnou v kancionálu čteme. Hájek na l. 382. klade slova »tábořské« písně: »Požádajme všickni toho«, kterýmižto slovy počíná poslední sloka

Čapkova desatera. S tábořskou písní, »Abychme hodně pamatovali« (Mus. 1862.), potkáváme se také v našem kancionálu. Konec té písně jest začátkem zvláštní písně v rukopise Štokholmském (Dudík 161). Hanka vydal ve »Starob. skládání dílu opozdřeném« (1823., 233—7) veršování »o pravdě«, o němž doložil Hanuš (Dod. čís. 61.), že nedobře bylo opsáno. Čtení našeho kancionálu správně jest a nemálo od vydání Hankova se různí. Dle Jungmanna (62. č. 44.), jest prý v bibliotéce univ. praž. (XI. E 2) sedm písní s notami, z nichž čtyři i v kancionálu shledáváme; rovněž i onu Marianskou, o níž Jungmann (28. č. 24.) zpravu činí.

Z jiných písní zasluhují povšimnutí zvláště ty, které jádro věroučné nebo dojmy časové v sobě obsahují, z nichž, pokud povědomo, posud žádná známa není. Jest jich počet nemalý. V apoštolském vyznání víry není odchylky od »modlosluženi« římského. Z Čapkova vyňatek nížeji položíme. Že přijímání pod obojí mnohými písněmi se schvaluje, netřeba zvláště dokládati; ale i přijímání od dítek nemluvnátek nejednou dovozuje se a velebí, na př.: »Starší, počnětež zpívat, ať se vás neutekú děti, pospiechajíc k bohu, chtěje s bohem hodovati musí dietky dokonati večeri duostojnú... Radujte se nebožátka, vy všecka malá robátka, na hody jsúc zvaní, ať vám dá své tělo za to, jenž jest dražší nežli zlato, s pokorú maličkým. Ej milý tatičku s nebe, my hříšní prosíme tebe, smiluj se nad námi... My malitká tvá čeládka, jimž ty otec od počátka, pokrmu žádáme, daj chléb těla pokrm tvého, daj krev z kalicha svatého, ať tě tak poznáme.« Na odpor proti takovému přijímání ukazují slova vánoční písně Hájkovi známé (Dietky mladé i staré): »Hleďtež na to staří zatvrzení reptáči, ješto vždycky repcete a nad námi se horšíte, že s Kristem obcujeme a k němu vždy běháme, bychom jeho tělo jedli a krev jeho svatú pili.« O předpodstatně čteme v českém »Pange lingua«: Pokrm dvanáctému hluku dal se jest svú rukú syn boží nám svaté tělo slovem z chleba učinil i také z vína svú krev dal.« V lekci následující po první lamentaci pokládá se patero kusú, »bez nichž nikoli večere Kristova nemá aniž móż býti«; »chléb, víno a slova, úmysl řádný a k tomu sám kněz.« Jedna pak z písní dí, »kterak jest veliký pod malitkým oplátkem, jesti pravým člověkem, ten jenž v panně přebýval a světu se ukázal, jakž to, jsa od vyššího poslán otce nebeského... Toť mana tak přediivná, apoka velmi hojná, z níž každému život teče, ktož se k ní tak uteče. Příklad majíc v figuře, tělo boží již jezme, v němž jest božství zavřené...« Z toho nejeví se žádné tábořské různověrství o transsubstanciaci, které teprvé létem 1422. jeviti se počínalo.

Duch časový obráží se nejvíce v písních o Zbynkovi Zajíci arcibiskupu pražském, ve vyzvání Pražan i vši země proti Zikmundovi, v povzbuzování lidu k hodům na horách, o ukončení prorokovaných utrpení lidu českého v hanlivé písní o lakotných kněžích, v úpěnlivém vzdychání za pokoj a j., jakž z plnějšího jich znění každý vyrozumí. Uvítání »bratři« z vítězného boje se vracejících z příčiny nejedné vítáme. Mnohé písně dávají na srozuměnou, že zdělány byly pro Čechy, od nichž zvláště za Čechy zpívány býti mají, jako píseň o dobrodincích božích: »Protož, Čechové, pomněte božie dobroděnie, kteréž činí nyní, a dietkám svým rozprávějte a jim rozkazujte boha svého vzdy chváliti«, etc.; nebo o vzkříšení: »Dajž nám, Kriste, nebeský, svú pomoc s hory zemským všem věrným, také i českým, pravdě tvé příchylným« etc.

Píseň o Zbyнку Zajíci jistě současná jest s jeho arcibiskupováním, jiné pak současný jsou s běhy časovými hnutí husitského. Při písní: »Jesu Kriste

štedrý kněže« připsáno jest: »Tato piesnička jest složena ke cti a chvále boží ot mistra Jana svaté paměti mistra Husi i ke cti vši říši nebeské.«

Z toho; že v písních našeho kancionálu pokládá se přijímání dítek za obyčej a za pravidlo, což synodou Kutnohorskou leta 1444. i s ostatním učením tábořským bylo zamítnuto, možná souditi, že kancionál ten sebrán aneb opsán byl za prvních let hnutí husitského, náš pak exemplář jistě z první polovice 15. věku pochází.

A již přečteme si verše tuto vybrané, k nimž i nápěvy některé přikládáme, jak je byl p. Jos. Bergmann na způsob nyní běžný přepsal.

PROTI KNĚŽÍM.

Slýchal-li kto odpočátka tvorú světa by pohádka pravdu kdy přemohla, pověz to, věrný křesťane, židě, nekřesťenče, pohaně, jest-li co nad boha. Křesťan to věru postihne, že jest pán buoh mimo jiné radost nevymluvná. Žid, pohan neb nekřesťený svým rozumem to rozčiní, že buoh jest nejlepší. Jenž byl, jest, bude na věky, dobře stvořil věci všecky, chval jej vše stvořeníe.

Tak věrie věrní křesťané, židě znají, i pohaně, že nic nad buoh nenie. Ponž nenie nic lepšího, ani tak dokonalého, než to, jenž buoh slove. Prociž křesťanstvo kazíte, vy jenž se mistrie činíte falešným učením? Proto-li ste se učili, byste tudy zbožie došli chytrým pochlebenstvím? Hedvábně se odieváte, pravdu boží v posměch máte, rozkoš zde plodíte. Ach, přehořké oslepenie, prokleté vaše umění, jimž lidi svodíte!. Byste se proto učili, aby pravdu rozmnožili otce nebeského: Tehdy by pýchy nechali, ani co jiného dbali krom boha samého. Než onen se jedno učil, kterak by kostel vykupil, neb dobyl obrokuov. Druhý stojí o chytrosti, jenž slovú svěčské múdrosti, žádaje úrokuov. Ti všichni chválé papeže, neb s ním každý zbožie střeže svatokupeckého. Od kohož se nám naučiti prikázanie naplniti od boha vydané? Od papeže či od mistrův, kněží, mnichův, kanovníkův, té rady falešné. Poňž se protivie tomu bohu nesmierně dobrému, chtiec nadeň smýsliti. Ač vyznávají z nich mnozí, že zákon píti krev boží všem i tělo jiesti. Ale nenie prikázáno, od papeže ni vídáno, tak s Kristem stoli. Ať ďábelské oslepenie, zlého kněstva zavedenie, hledmež milá obci. Žet viec hledie k nadutému člověku tak smrtedlnému, než k Ježíšovi. Když tak mohú múdři býti, bylo jim bohu raditi, ať by zjednal tak to: By chudí nikda nejedli, ni pijíc, nazí chodili, den s nocí nespiece. Než na pány vždy dělali, bez přestanie jim dávali, dosti by neměli. Jěstět by, se potiežice, s kněžími radu vezmúce, kázali přidati. Nemohú-liť viece vziati, osla z těla učiniece člověka chudého, Dadiet jej v těžké roboty, jenž nikdy nejsú z boha, ty ni z koho dobrého. Takť jest úzkost nebožátkóm po všech zemiech, zvláště Čechóm pro kněžstvo naduté,

Nedadiet čtenie kázati, sprostným čisti ni zpívat, zžel se toho, bože:

O bohuť nic nechce říci, kněz pro zbožie chceť se vztéci, o kněžstvo ijdášné.

To-lis sobě obľúbilo, by penieze v mēšec hnalo věčného zatracenie.
O pro božie umučenie, všecno křesťanské sebranie, hřiechův želejice,
Křikněmež k bohu tak vesele, ať naučí křesťanské krále věrné svůj
život věsti.

Ať by, v bohu panujice, zevnie hřešničky tupiece, mohli s bohem býti.
Amen.

O ARCIBISKUPU ZBYŇKOVÍ.

Slyšte, rytieři boží, pripravte se již k boji, chválu boží ku pokoji
statečně zpievajte.

Aby čtenie nekázali, pány světa aby byli, apoštoly v smiech měli jimž
pílně přikázal.

Antikristus již chodí, zapálenú pecí vodí, kněžstvo hrdé již plodí, pro
buoh, znamenajte.

Cožs se Zbyňku, tak zpořil, na knezísě tak obořil, pravdu Krista umařil,
jenž tě v srdce hnětla.

Antikristu aby dvořil, s kanovníky se svolil, pokorným se protivil, neb
máš málo světla.

Zajiec se dřiev zabýval a již se tak vzhóru zspial, aby na lva nic nedbal,
což jemu přikáže.

Bože, rad' lvu, ať vstane, zlosti kněžské roztrhne, zákon Kristův navede,
rci ať hůsky kazí.

Jest příslovie staré, dobré: plémě české poctivé nelze by bylo bludné,
všecky země pějí.

Tráva, kvietie i povětřie, pláč hlúposti člověčie, zlato, kamenie drahé,
poželejte s námi.

Andělí, archandělé, vy Kristovi manželé, tróny, apoštolové, poželejte
s námi.

Ať trojice svatá toho skrze Kristovo tělo i svatých zaslúženie věrným
nedá zahubenie. Amen.

NA HORY.

Radujeme se, dočekavše, zákon boží již poznavše, bohu na čest se
sebravše.

K hodóm beránka slavného ot hřiechův všech nevinného, za nás
obětovaného.

Blaze, ktož budú zvedeni, k oběti té přiblíženi, od hřiechův jsúc odtrženi.
Poslúchajíc boha na tom, což jest mluvil k svým prorokóm, i také k svým
apoštolóm.

Neb jest buoh k proroku mluvil, Ezechielovi zjevil, že jest tu oběť učinil.
Řka: Sběrte se i přiblížte se a vsudy se svolávajte a oběť mi obětujte,

Kterůž já vám obětují, oběť velikú na hory, nedbajtež na zlých úkory.
Tělo obětující jezte a krev spolu všickni píte, dokud se nenasytíte.
Také Izaiáš praví, že všem lidem buoh učiní, na hoře hody pripraví.
To opět die Ezechiel, jenž jest zjevenie božie měl, o zlých pastýřích
pověděl,

Že jim bůh káže přestati a ovcem jich panovati, a jimi se nekrmiti;
Nebo je chce vysvoboditi a z hrdla jim vytrhnúti a sám je na horách
pásti.

Což zahynulo, shledati, a což zašlo, to navesti a což zlamáno, ztvrditi.
Jakož prorok opět praví, Izaiáš to tak svědčí že pojedú k té hoře mnozí.
Řkúc: vstupme na horu boží, ať nás tam svým cestám učí. Toť nám
svědčie ti proroci.

Toho nám příklad ukázán, že jest na hoře zákon dán, a od Krista
nový učen.

Lid chleby na hoře krmen, když jest byl k tomu způsoben, od Krista
na pušť veden.

Protož se zlí neprotivte, ale na hory vyjděte, tu se pravdě naučite.
Neb jest Kristus tak přikázal, když na hoře prorokoval, o zboření
chrámu kázal,

Řka: ktož budete v křestanství utiekajte k horám rychle pro zámutki
velmi truchlé.

Smiluje se nad námi, pane, neb tebe smutní čekáme, budiž naše v jitře
rámě.

Neb náš život velmi raněn, od dobrého jest obnažen, račiž nás spasiti.
Amen.

VELIKÉMU MĚSTU PRAŽSKÉMU.

Povstaň, povstaň veliké město Pražské, všecka říše věrná této země
České rytieřské, pohlavie i všeckny moci zemské.

Protí tomu králi babylonskému, ještoť hrozí městu Jerusalemskému,
Pražské obci i mnohému lidu věrnému.

Vezmiž na pomoc krále najvyššieho proti tvým nepřátelóm velmi silného,
ještoť nemie na všem světě nadeň většieho.

Neb se jemu líbíš tohoto léta, že potlačuješ marnost pyšného světa, neb
požíváš ovoce věčného života.

Zruš Nabuchodonozorovu sochu, hada měděného, jenž nad boha ctěchu,
chtiec, aby neduhův zbyli, jemu se klaněli.

Nerodiž se báti krále uherského, ještoť jest na mále cti i chvály jeho,
nebt bude přemožen od lidu pokorného.

Judit vdova Oloferna mocného přemohlať jest pokorú života svého a
jeho mečem stala hlavu v stanu jeho.

Protož sobě zvol krále šlechetného, ještoť by byl přítel zákona božieho.
ať by porazil Oloferna ukrutného.

A porazil nepřitele božieho, antikrista, falešné jeho učitele, ať nekází
viece bludův v svatém kostele.

Vzdajmež bohu chválu izrahelskému nade všecky bohy bohu velikému,
prosiec, ať dá mier a pokoj lidu českému. Amen.

KN. JAN ČAPEK: O MODLOSLUŽENÍ.

Ve jméno božie počneme a dokudž môžeme pracujeme o najvyššie zvelebenie stvořiteľa nad stvořenie.

A odvažie sa papeže, krále, biskupa i kněze, oznammež modlosluženie. Jakž pravda v lež proměněna, modloslužba hned vynikla, tak že lidé viece ctili i nákladněji slúžili stvořeni všelikakému viac než stvořiteli svému, na věky požehnanému.

Což buoh a stvořitel nenie, toť všecko slove stvořenie; což stvořenie nenie, toť jest stvořitel.

Světi, dokud živi byli, mocí boží vzkřesovali, nemocné uzdravovali a jiné divy činili, moc boží oznamující, kázanie potvrzující zázraky a znameními.

Ale když se lidé zbíhli, jako boha cítiti chtěli, nikoli nedopustili, modlosloženie bránili, Ježíše oznamovali, jméno jeho velebili, pro něž i životy kladli.

Po nich lakomci nastavše, chrámy, hroby jim zdělavše, což po nich našli, svatost nazvali.

I kosti z svatých vydrali a do monstrancí nakladli, což na boha slušie, to jim připsali.

Svatých lep nemóžem ctíti, než rozkázanie činiti duchem svatým jim zjevené a v zákoně položené; což buoh velí, velét oni.

V ničemf mu nejsú odporni, ve všemf se s ním sjednávají počnúc od milosti plné, od anděľa pozdravené: Vyvolená požehnaná, pokorná blahoslavená dievka božie, panna čista, z cierkve svaté jedna jistá, a matka božie Maria.

Ta, chtiec s synem býti ctěna, služebníkóm rozkázala, což vám kolivěk die, to vše učíte.

Neb hlas otce nebeského slyšán při křtu syna jeho s ním se jest srovnala, též rozkázala.

I my takéž matku ctěme, otce s synem posluchajme, jemu se samému modlme, klekněme, na tvář padajme, postme, almužny dávajme, obětujme svátka světme a k jménu jeho volajme.

Pamatujmeš, jsme-li věrni, boha a svatých poslušni, že což sú světi činili, též jsú nám rozkazovali: posluchajmež pána boha, matky božie, Petra, Pavla, papeže, krále, biskupa.

I každého najmenšieho, ktož podle zákona jeho nám co rozkazuje, rady zpravuje.

Chvalmež boha v svatých jeho, tak ctiec každého svatého, až s nimi dojdeme, kdež on kraluje. Amen.

UVÍTÁNÍ VÍTĚZŮ.

Dietky v hromadu se senděme,
proti bratří pojďme,
příkladem Melchisedechovým
chléb a víno nesme.
Po nepřátelském zvítězení

již bratří přivítajmež:
Vítajte, bratří milí.
David, když porazil Goliáše,
k Jeruzalemu se vracováše,
a z měst mnohých proti němu vyšli,
slavně přivítali:
Již spolu vítajte.

Piesnici novú již zpievajme,
v bohu se radujíc
a pánu bohu poděkujme,
bratří přivítajíc.
Po nepřátelském zvítězení
vítajte, bratří milí.

Již jsme vždy od boha dočekali,
čehož jsme našim bratřím žádali
protož, bratří milí, vítajte,
vítajte, vítajte!
Po nepřátelském etc.

Pojďmež spolu a provedmež se
do domu božieho
a z darování, rozličného
zvlášť pochvalme jeho.
Po nepřátelském etc.

Ne nám, hospodině, ne nám,
neb což jsí ráčil, tos učinil sám,
budiž tvému jménu čest, chvála
na věky věkoma.
Po nepřátelském etc.

„DE TEMPORE NUNC CURRENTE.“

Kriste, všemohúci pane, ty své znáš volené, žádnýf vypsati nemóže, aniž jest podobné veliké radosti, kterýž od věčnosti milýmš připravil ty.

Zevnitř ukrutností mnohé na těle ponesú jakož vidíte Čechové nynějšiho času, oheň, meč, jímanie, ukrutné vězenie, bitie, statkóv branie.

Dávnoť jest prorokováno nynějšie búřenie a mnohým oznamováno, nechmež vymlúvanie, čtení svatému již aspoň uvěřme, Krista následujme, buří uklizenie ať dá milostivě.

Požádajíc všichni toho, života polepšme, ať neřád mnohého zlého spieše -konec vezme, páni se přičiňte podle písma čtenie, tak s lidem obecným u pokoj vejdete, nyníie časny a potom u věčný. Amen.

PÍSEŇ ZA POKOJ.

Zhledniž na nás, zmilelý pane, ať již tvá obec právě vstane, dajž jim svú milost poznati, v dobré se vuoli sjednati.

O přemocný králi nebeský, pane Jhezu Kriste zmilelý, na nás velice laskavý, jenž ny vykúpil svú svatú krví.

Zbaviž již nás všečen tento čas lúpežníkův, zlých pokrytcův, k tomu falešných prorokuov.

Rač seslati svatého ducha na všecka smutná srdce truchilá, nás v pravé lásce zajžeci, abychom mohli želeťi.

Ješto sme tě z dávna hněvali, tvé se vuoli vzdy protivili, upros nám Kriste milý, ať otec odpustí viny.

Veseliž se cierkev svatá, že pán Kristus se přimlívá tak za hřešného člověka.

O předobry pane Ježíši, rač uslyšeti Českú říši, uslyš věrných Čechův lilasy, rač dáti pokojné časy.

Svému lidu spůsob svobodu, abychom se hřeichov pokáli, na ně srdečně zdychali, rač to dáti, Kriste králi.

Otcí bohu milostivému, také synu jeho múdrému, duchu svatému dobrému vzdávejmež společnú chválu.

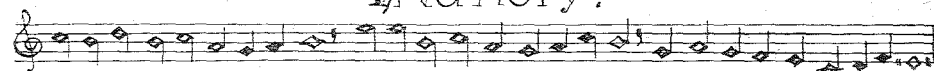
Ať to ráčí on učiniti, spůsobiti světské i duchovní spojití v pravé vieře i v svornosti, by došli věčné radosti.

Z toho se všickni radujme, Ježíše pána vždy chvalme, Amen vesele zpívajme.*)

*) O nalezení kancionálu tohoto, zvaného »jistebnický«, přináší zprávu »Kraj kalicha« v č. 1. roč. I. z pera Frant. Strnada. Nalezl jej v jistebnické farní knihovně ukrytý, o prázdninách r. 1872. studující Leopold Katz, nyní advokát v Praze. Podal zprávu M. Kolářovi a umožnil mu prohlídku kancionálu. Prof. Kolář podal zprávu Palackému, na jehož přání farář Schüller věnoval jej Národnímu museu. — Že M. K. v článku tomto ani místo nálezu, ani nálezce neuvedl — k tomu měl asi dobré důvody. J. K.

1) Na hory!

Radujme se do če-kav-še, zá kon boží již poznavše bohu na čest se bravše

2) Kdož jrle boží bojovníci.

Kdož jrle boží boj-ov-níci a zá kona jeho, pravlež od Boha po-mo-ci a

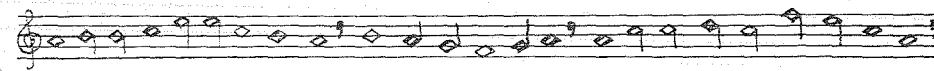

doufejtez v něho, že konečně s ním vždycky zvítězíte Tent' Pán velí se ne =

- báti záhubci tělerných velít i život ztratiti pro lásku svých bližních.

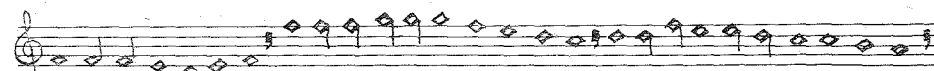
3) U vítání vítězů.

Die-tky v hromadu se se nděme, proti bratři pojďme, pří kladem Melchi ze de-cho vým

chleba a ví-no nerme. Po ne přátelkém zvítě ze-ní již bratři při ví-těj-mež :

Ví-taj-te bratři mi-lý . David když porazil Goliá-še , k Jeru-sa-lému se vracová-vše ,

z měst mnohých proti němu vyšli, slavně při-ví-ta-li. Již spolu ví-taj-te !

4) Veliké město Pražské.

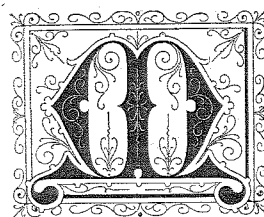
Povstaň, povstaň, Ve-li - ké město Pražské, všeckna ří-ře věrná te-to ze-
- mě České, ry-tíř-ské, pohlavie i všecknymoci zemské. Proti tomu králi ba bylonské,
„mu, ještoť hrozí městu Je rusa lemrkému, Pražské obci i mnohému lidu věrné-mu.

5.) Modloslužba.

Ve jmé-no bo-zie poč-ně-me a do lidí mó-zme pracujme, o nejvyš-ší
zve-le-be-ní stvo-ri-te-le nad stvo-ře-ní. A od-vá-ží ce se pa-pe-že,
krá-le bi-sku-pa i kně-ze oznammeš modlosluženie. Což Bůhastvořitel ne,
„ ní, toť všecko slove stvo-ře-ní, což stvo-ře-ní ne-ní, toť jest stvo-ři-tel.

OBRÁZKY Z TÁBORA 16. STOLETÍ.

Z neotištěných rukopisů musea táborského.

ěšfanům, kteří obci platné a dobré služby prokázali, odměňovali se Táborští jak mohli vyznamenáním a statky, kteréž jim darovali. Jakub Cirin, písař radní na Táboře, vedl práci při ozdobě Nové brány městské (kteroužto ozdobu částečně ještě spatřujeme na nynější Pražské bráně*), začez mu od obce místo dáno bylo při Jordáně pod hrází a sice při splavu od mostu dolů pod slup a z druhé strany vedle hráze dolů k cestě a to k dědičnému užívání l. 1567. Panu Janovi Bahenskému z Lukova JMti cis. ř. rychtáři darovali Táborští za jeho věrné práce a služby vsi obci Tábořské činěné místo u stodoly jeho za Novou branou pro vystavení dvoru l. 1565., kteréžto místo r. 1571. za jiné místo za Kozským rybníkem směnili.

Rozpustilé nevázané občany trestali Táborští tím, že je na věži zavírali, na pranýři, který na rynku stál vodili a na obojek přikovali, zápis na ně při radě učinili, aby při nejbližším přestupku z města ven vyobcování a vyhoštění byli.

Jan Budin měl r. 1513. pro neuctivost a nevážnost, kteráž jest proti úřadu v lehkomyšlných slovích a skutcích činil a pro neřády, kterých se proti pánu Bohu a dobrým lidem dopouštěl, z města vypověditi býti avšak pro jeho vysokou prosbu a pokoru, kterou před mnohými sousedy radě a obci učinil, stala se mu ta milost, že se mu to prominulo, avšak na ten způsob, aby se v ničem účinkům prvním podobného nedával.

Štitrobovi a Šímovi, kteří bezpochyby pytláčili, purkmistr a páni všecky grunty, lovy a myslivostí prázdni nebudou a budou postiženi, že jim z města ven vyjítí káží bez okamžení.

R. 1543. bylo v radě usnešeno, aby Jan Šklebčěk, pro skutek smilný jsa obviněn, do roku města prázden byl, avšak mu to později prominuto na ten konec, aby se potom vždycky řádně choval.

Abychom mravy a život domácí zde v Táboře toho času poznali, nejlépe myslím poslouží nám zajímavější některé rozepře soudní z těchto dnů.

Nahoře jsme řekli že obec Tábořská cis. rycht. Bahenského za jeho věrné služby odměnila, totěž ale nemůžeme říci o prvním cis. rycht. Janu Puškovi, který moci své na újmu jiných k vlastnímu prospěchu nadužíval. R. 1553. učinila Kateřina Hertvíková, jejížto jediný syn Tomáš za dob krále Ludvíka do boje proti Turkům vytáhl, ale posud se nenavrátil, kšaft, ale na

*) Zbořena r. 1882. J. K.

nepořádný způsob přičiněním a vědomím pana císaře rychtáře. Kšaftové zde v Táboře měli se pečeti rychtáře městského a tří konšelů pečeti, pročez purkmistr ku nemocné Kateřině Hertvíkové rycht. městského a dva konšely dle způsobu obvyklého práva vyslal; než ale rychtář městský nevíme proč k ní nepřišel; na místě jeho přišel hned za radními císaře rychtář říka, že Kateřina městského rychtáře u sebe mítí nechce; napsal tedy kšaft písař rycht. císaře Jan Varhančec a císaře rychtář mu přikázal, aby s tím celým kšaftem mlčel; pečet pak přivěsil svou vlastní na kšaft a teprve 3. dne na radnici jej přečísti dal. Proč tak učinil, lehce každý uhadne, když povíme, že pan rychtář císaře o své újmě 800 kop gr. českých na 800 kop gr. míš. změnil, tedy peníze větší valuty za peníze menší valuty, jinou pak summu peněz, v kšaftu nevyčtených a klenoty některé na stříbře a zlatě, o nichž též v kšaftu řeč nebyla. k sobě do domu vzal, aniž na úřadě konšelském něco řekl. Avšak tato věc se pronesla, přátelé zemřelé Kateřiny Hertvíkové proti kšaftu odpor položili a z Prahy přišel zvláštní komisař od soudu zemského, rytíř Adam Huls z Goldperka, který celé vyšetřování vedl, kšaft zrušil a císaře pana rychtáře k tomu přinutil, že všechny odcizené věci vydati musil.

Jan Hazuka byl starším řemesla krejčovského r. 1572. a peníze z pokladnice cechovní nevíme na jaký způsob odcizil. Asi za pět let stal se starším téhož řemesla krejčovského Václav Krašovec a syn jeho Jan též krejčír složil nějakou píseň hanlivou na Jana Hazuku, ve kteréž písni onen příběh obsažen byl; Řehoř knihař v Praze je vytiskl. Bezpochyby Jan Kašovec o to se postaral, aby tato píseň všem známou se stala; našla se v noci před domem Kateřiny Albrechtové pekařky a potom po celém Táboře z ručky do ručky chodila. Hazuka, na něhož píseň složena byla, z počátku sám po městě s ní chodil a tím se vychloubal, že na něho píseň se složila, když mu ale mnoho ostudy natropila, na právu ji zapověděl. Jan Šlechta sobě tu píseň vypůjčil od Daniela Truhláře, jiným ji zase půjčoval, po šenkovních domech nosil a předčítával, z kteréhožto skutku Jan Hazuka Šlechtu ku právu městskému pohnal. Táborští Šlechtu za neviného prohlásili, u appellací ale v Praze tento rozsudek byl zrušen a Daniel i Šlechta 7 měsíců vězení dle zřízení zemského potrestáni.

Nevázaností mezi mladou chasou jako tenkrát v Čechách vůbec i v Táboře dosti nalézáme. R. 1553. jest zaznamenáno, že se rvačka stala mezi tovaryši řemesla řeznického a řemesla soukenického čili knapy v domě vdovy Markéty Stejskalky. Hospodyně nemohouc rozvzteklým odolati, ven před svůj dům vyšedši pokřik učinila, prosíc pro Pána Boha: »Jestli kdo dobrý, pojdte a braňte, však někoho zamordují«. Na ten pokřik přišel Jan Štefl radda městský se zbraní před dům dotčené Markéty a zavřený jej našel, spolu s ním Jan Veverka konšel, kteřížto dům otevřevše našli, jak tovaryši v síni a ve světnici se bijí. I domlouvali se Jan Veverka předně k Václavovi tovaryši řeznickému, bratru Jana Kletečky staršího mistra cechu řeznického mluvě: »proč se tepete?« Načež Václav mu zpurně odpověděl: »Vím, že mně bítí nebudeš« načež Jan Veverka pro tu řeč spurnou pohlavek mu dal; a on Václav hned dva políčky Veverkovi dal až se mu líce krví zalilo říka: »Vy nám nebudete nic rozkazovati«. Rychtář městský potom Václava do vězení vzal. Když pak Václav před raddu postaven byl, k tomu všemu dobrovolně se přiznal i vynešen byl rozsudek, že ten jistý Václav zapomenuvše se na cnost která na mládence ctného náleží, též na uctivost a na stud takové nevázanosti se jest dopustil, že imenovanému

konšelu toho učinil co učiniti neměl šanužice v tom JK. Mti důstojenství i věku jeho starého, z těchto příčin aby za tři dni města prázden byl.

Pověstná pro rvačky a pračky byla v těch časech hospoda za Novou bránou nynější Pražskou, dole při řece, kde též lázeň byla, i v jiných místech za městem, na Napajedlích i jinde takové výtržné kousky se děly.

Nacházíme již tenkrát osoby zde na Táboře, které na soudu ustavičně nějaké pře měli se svými sousedy o kšaft a jiné majetky, zejména ženské. Ku příkladu Majdalena Koudelková, která během dvou let 1551.—1553. devět soudů měla, z nichžto šest s Alžbětou Preterovou. Majdalena Koudelková byla vdovou po Jakubu Koudelkovi a osedlou měšťankou zde na Táboře; r. 1552. prodala dům svůj kterýž jest měla u Nové brány vedle domu Rábovského, Davidovi písaři za 490 kop míš. a téhož roku louku svou prodala Ondřejovi Chladnovi za dvamecítma kop míš. a potom zahradu za Novou bránou mezi zahradami Hýlovcovou a Kašovovou Kateřině Jankové pekaře a knězi Pavlovi synu jejímu za 90 kop míš. roku však 1556. již zemřela. Alžběta Preterová byla též osedlou měšťankou zdejší a prodala r. 1553. čtyry jitra rozdílné ležící Janovi Bušilovi za 140 kop míš. — Jakub Koudelka na smrtelné posteli dobrovolně k tomu se přiznal že čtyři slady, které on užíval, za svého života Alžbětě Preterové patří; Alžběta je tedy po smrti Koudelkové užívati žádala, nočež vdova Koudelková záповěď v sladovnách položila avšak svědkové se vynášli, před kterýmižto Koudelka ono vyznání na smrtelné posteli učinil a protož právem Kateřina těchto 4 sladů odsouzena byla; novou rozepří s Alžbětou Preterovou proto Koudelková měla, že dvě jitra Alžběty vlastní pro sebe zorati dala, táhnouc se k majetku tomu proto, že nebožtík muž její ta jitra od Alžběty držel, avšak se ukázalo svědky, že na smrtelné posteli nebožtík k tomu se přiznal, že Alžběta jemu zapravila dluh svůj, ve kterémž tato dvě jitra u Jakuba Koudelky zastavená měla. K třetí rozepří Koudelková Preterovou pro to pohnala, že Preterová po smrti Jakuba Koudelky nenáležitě vcházela a odtud do svého domu nositi dala šaty z lože, dvě prostěradla, kožich liščí hřbetový, sukni lvové barvy, flanderku, dvoje poctivice atd. K čemuž Preterová se ovšem přiznala, ale tak ohražovala že prý podle práva jednala, poněvadž za nebožtíkem Jakubem tyto své věci měla. V Táboře právo se přiřklo Koudelkové, avšak Preterová odpor položila a k appellací šla, kteráž příznivý rozsudek Preterové dala.

Nejzajímavější pro vyličení mravů na Táboře jest rozepře, kterouž Kateřina Bílková, vdova po nebožtíku ševci Martinu Bílkovi s Jiříkem Kroupou r. 1579. měla. Jiřík Kroupa byl přítelem nebožtíkovým, oba často u sebe byli a ještě třetí den před tím, než Bílek na bolesti kamene zemřel od Kroupy doprovázen domů přišel. Kateřina, manželka Bílkova druhý den na to, když Jiřík k Bílkovům přišel, řekla k němu: Ale milý Jiříku Kroupo, co jest tam můj Jan u vás jedl, že jakž od vás domů přišel, hned jej zima těžká rozrazila, hle tam již leží nemocen, podívej se. Ale děvečka její též Kateřina dcera vdovy Homolkovy řekla jí na to: Ale mlč, milá brachu, však ty víš dobře, co mu děláš. Na tom nebylo dosti, děvečka když Bílková pryč byla, svěřila se Jiřímu Kroupovi, že hned v outerý, tedy den před tím, než Bílek se roznemocněl, pro utrých byla a paní její ten utrých manželů svému s blínovým semenem i jiným kořením píti dávala. Bylo tedy podezření dosti veliké na Bílkovou, že by manželka svého otráвила, pročez Jiřík Kroupa, jakmile pověst o smrti Bílkově se roznesla, do jejího domu vešel, Kateřině, která do sklepu šla a po celém domě dveřmi třískala, klíče od pasu vytrhl,

dvěře uzamykal a na radnici i na děkanství došel, aby smrt Bílkovu oznámil. Před děkanem Jiříkem Choceňským podezření své zjevně vyslovil a prosil, aby nebožtíka spěšně pochovali, jeť prý nebezpečnoství aby se nerozpukl. Avšak pan purkmistr k děkanovi poslal, aby s tím pohřbem se nespochálo, pročež nebožtík teprve čtvrtý den potom se pochoval a celou noc v kostelíku pohřebním byl, zdali by nějaká otrávenina se na něm zpozorovala. Leč žádného znamení tu nebylo a pročež pokojně Bílek se pochoval. Vdova po něm pozůstala pohnala Kroupu na soud, že pověsti lživé o ní roztrhuje a čest její že vysoko nařkl. Děvečka když k soudu pohnána byla, zapírala dosti dlouho, žeby cos podobného byla řekla, jak Kroupa na ní vysvědčil, až potom, když do vězení vsazena byla, k tomu se přiznala. Kateřina Bílková ale pořád upírala říkajíc, žeby nebožtík byl se rozpukl, kdyby otráven byl nebo maso že by z něho padalo, proti čemuž Kroupa dovcozoval, že utřých a semeno blínové účinek svůj nejeví na zevnějšíku, nýbrž uvnitř těla a vše ve člověku že roztrhají — škoda ovšem že těla tenkrát ještě pytvě podrobovatí neuměli, aby sekcírováním se byli přesvědčili. Bílková, aby věruhodnost odpůrce svého porazila a jej pošpinila, připomínala na všechny spory a rozepře, které kdy Kroupa měl a kdy komu co přezděl, kteréžto věci ale dávno zdviženy byly. A když Bílková na nepřítelství Kroupy sobě stěžovala tu příčinu uvádějíc, že jednou nebožtíkovi Bílkovi nedala, aby Kroupovi peníze půjčil, Kroupa vůči hledě jí vytýkal, jak prý on sám jí pomohl k tomu, že ona Bílkovou ženou se stala o k znamenitému statku přišla. Ale nebyla prý se stavem a mužem svým spokojena, odcházela v noci od něho pryč k matce své děvečky a když jí tato více k sobě pouštěti nechtěla, chodívala za město k jakési trubačce Táborce a tam svou vůli do třetího dne měla, ani domů nepřišla; když pak muž přišel, upracovav se po celý den na zahradách a na lukách, jinam totiž k němu ke Kroupovi na jídlo choditi musel. A že zajisté Bílek švec s manželkou svou dobrých dnů nezažil, dosvědčuje jeden list Bílkův, který Kroupa též na svědectví radě městské předložil. Otec Kroupové totiž žaloval na Bílka, žeby tento neslušně se ženou svou a dcerou jeho nakládal a Bílek měl do vězení vzat býti, proti čemuž list napsal, nařikaje na svou ženu, že ačkoliv jí k ne malému statečku přijal, ano prý přece přes vůli jeho po hodování s marnotratnými ženami po domech chodí a statek jeho rozmrhává a když já jí slovo, vona mně deset a když křičeti počal tehdá, aby dva hamry kotlířské proti ní spustil, tehdá jí nepřetluče a nepřemluví a když prý jí napomenul, aby šátky přichovávala, tehdá k veliké zlosti aby mi posměch udělala, svlékla se z kožichu a v košili domů utekla atd. Škoda že není dopsán konec rozsudku, ale že na Bílkovou více než podezření padá z toho viděti jest, že ani půl leta svého manžela neoželela a mezi rozepří ještě a soudem do Třebíče se provdala.

Mezera v rukopise.

Vyjmenuju zde jen několik purkmistrů z těchto let: r. 1511. Jan Poukar za purkmistra zvolen byl a druhé půlletí Petr, řeč. Petřek; r. 1512. Jan Hruška potomek Václava Hrušky, jehož jinde jsem připomenul, měl syna Jiřího; a tentýž erb i totéž příjímí jako Hruška užíval »Václav Kučera ze Strkova« jenž také r. 1512. purkmistrem byl, zboží Strkovské a Zahrádku u Pacova držel, kteroužto poslední ves špitálu v Táboře r. 1530. daroval a Strkov Mikulášovi Hroškovi ze Strkova t. r. prodal; všichni tři jmenujou se v tituláři r. 1534. vydaném mezi stavem rytířským. R. 1519. stal se purkmistrem Jan Zářecký, r. 1528. Mikuláš Hrošek, r. 1537. Matěj Kučera

syn Václava Kučery r. 1534. Martin Chochol r. 1537. Petr Vorata, jenž »ze Sionu« se psal r. 1539. Václav Přehořovský, jenž vládčykou byl a »z Kva-sejovic« se psal. V erbů svém měl ptáka na ratolesti sedícího a již r. 1534. mezi jmeny rytířského stavu v království českém se uvozuje. Syn jeho Jan zdědil po otci Přehořov u Soběslavi a zemřel r. 1597. i jest ve zdejší chrámě sv. Filipa a Jakuba na hřbitově pohřben. Četná jeho rodina dosáhla hojných statků. R. 1602. držela Anna Přehořovská statky Vřesce, Podolí a Ratibořice, syn její Jan Šťastný Přehořovský přistoupil ku víře katolické a stal se baronem a mnoho domů zde v Táboře od cís. fisku koupil, r. 1627. zpomenuť statky prodal a koupil Mladou Vozici, k níž Sellenberk a Měšice přikoupil, syn jeho Krištof zemřel někde r. 1680. Syn jeho František Karel byl nejvyšším mincmistrem království českého 1688.—1699. potom do hraběcího stavu povýšen a stal se presidentem nad apelacemi 1704. až 1705., konečně i nejvyšším sudím v království českém, v kterémžto úřadě až do r. 1717. setrval, syn jeho František Helfried Přehořovský umřel zde v Táboře, když pro nevěstu z Prahy do Vídně cestoval r. 1723. a pochován jest v klášteře asi poslední potomek rodu svého. Dále abychom purkmistry některé ještě jmenovali, připomenu r. 1548. Václava Prachatického r. 1547. Martina Postřihače r. 1548. Mikuláše Hroška r. 1552. Jana Bušila r. 1553. Jiříka Cantora, jenž příjmení své latinské »zpěvák« odtud má, že zpěv a hudbu kostelní řídil a dle tehdejšího způsobu i v nižších školách vyučoval a pak 1559. Martin Helm, jenž »z Vorlova« se psal, zde také pochován jest a v erbů báječného ptáka noha má; syn jeho Benjamin žil zde v Táboře r. 1588.

Farářem prvním v Táboře po dobytí tohoto města skrze Jiříka z Poděbrad jmenuje se vladyka Jan Rozvoda ze Stahor, který sem r. 1452. s knězem Tomášem přišel. Město sobě faráře volovalo, které pak konsistoř pražská pod obojí potvrzovala; l. 1477. Tobiáš farář Tábořský se připomíná, r. 1512. Jan Šota rodem z Vartenberka, kteréhožto roku 1512. mistr Staněk, kameník a měšťan menšího města Pražského tělo zdejšího děkanského chrámu Páně sklenul a dílo své za rok vykonal; roku pak 1521. tentýž farář Jan Šota děkanem se zde jmenuje na nápisu latinském v tomtéž chrámu Páně nad hlavním kůrem zachovaném, kteréhožto roku kostel nákladem zdejších měšťanů Adama Hradského a Šimona Krupaře opraven byl. R. 1532. jmenuje se zde kněz Matěj Lízal syn nebožtíka měšťana Jakuba Lízala, avšak již r. 1548. mrtev byl. Roku 1544. dostal Tábořský farář Jan Dobeš od purkmistra, rady a vši obce Tábořské místo pod baštou k zahradě, kteráž podnes děkanskou slove a r. 1568. toto darování témuž knězi a děkanovi dědičným se stalo.

R. 1572. byl zde děkanem Jiřík Choceňský z Borovnice, který odtud r. 1579. do Chýnova přišel, po něm nastoupil Tábořský rodák Jan Václav Cikada, jenž mnohá kázání tiskem vydal a také mnoho spisů mravoučných; později farářem u sv. Jiljí v Praze se stal. Poslední děkan utraquistický byl zde Daniel Hubel a umřel v Perně v Sasích.

Zprávcové církevní i nad školami dohlídku měli, učitelové u jednoho stolu s ním jídali; mezi 18 vyššími školami v Čechách i Tábořská se počítala, Bližší zprávy o školství na Táboře budou uveřejněny v programu realného gymnasia, který na konci tohoto školního roku vyjde; pročež velectěně shromáždění na tento spisek odkazuju.*)

*) R. 1863. v dubnu konal M. K. čtyři přednášky o dějinách Táboře, zde je asi torso některé z nich. Článek ohlášený téhož r. vyšel. J. K.

Tyto školy tenkrát zde velmi kvetly, i jest se čemu diviti, že po celých následujících 240 let řádný ústav zde v Táboře vzniknouti nemohl, jenž by starou slávu jejich obnovil. Vypěstování uměním a vědou, podporování hojně od spoluměšťanů svých, vycházeli odtud z Tábora mužové, na něž s chlubou každý okazati může; předně jmenuji Jana Táborského, jenž r. 1500. se narodil a r. 1540. pro své zásluhy do stavu vládyckého povýšen byl, zvláštní erb a příjmení »z Klokotské hory« od Ferdinanda I. dosáhl. Proslavil se co malíř a písař kancionálů čili zpěvníků, ze kterých při mši svaté se zpívalo a které posud u zdejšího sboru literátského viděti jest. Práce šla Táborskému tak na odbyt, že i zvláštní dílnu v Praze si zařídil a více písařů vydržoval, kteří mu kancionály psali a notovali.*) Dále již 9. února 1465. mistr Jan z Tábora, kanovník kapitoly vyšehradské se připomíná.

Mezera v rukopise.

I domů zde dosti bylo, které šlechticům příslušely. Urozená panna šlechtice Johanna z Říčan koupila sobě zde zahradu za hradskou branou od Jakuba Berana r. 1552. Jan Zmyslovský z Radvánova měl zde r. 1567. svůj dům, Burian Votický z Votic r. 1526. sobě dům koupil, Markéta Vítová ze Rzávěho r. 1526. dům zde prodala, Voršila Ciplová ze Rtína r. 1553. dům svůj zde prodala. Nynější přádelna p. Forstra za starodávna »na Hrádku« se jmenovala a bezpochyby dříve nějakému šlechtici patřila; r. 1550. Dorota manželka Václava Bydžovského tento dům Schubovi Polákovi kožišníkovi prodala. Jméno Bydžovských zachovalo se nám tím, že celá tamější stráž po řece dolů Bydžovem se jmenovala. Jan Bydžovský bratr Václavův byl r. 1544. rychtářem městským.

Skutků spanilých a milosrdných dosti se dočítáme. Jan Mlynář daroval kalich pozlacený s krancíky kostelu v Plané r. 1515. Dorota Kropačová darovala 500 kop gr. č. ku špitálu r. 1521. a jiných podobných skutků více.

Slávě a bohatství Tábora citelnou ránu zasadil oheň, který r. 1559. a to ze strany města blízko od zdi městské k řece ležící vypukl a pojednou se vzmohl nebo od téže strany vítr byl polední a v západním díle města 125 domův vyhořelo. V pátek po téměř čtvrtku, tedy druhý den oheň opět vyšel z téže strany města k východu, tehdejší vítr vál od půlnoci a ztráveno bylo tímto novým ohněm 128 domů; brána nová, kteráž za klenot města se pokládala, ta vyhořela a k tomu ve zděch městských z téže strany ležících vyhořelo věží neb bašt 10. V ten samý den vyšel oheň velmi silný v předměstí za touž novou branou a vyhořelo dvorů 7 a stodol 36. V sobotu po téměř pátku opět vyšel oheň za hradskou branou, kterýmžto ohněm 3 stodoly

*) Kromě zdejšího kancionálu vyšly z jeho dílny kancionály Pražský, Klatovský a Žlutický, vesměs krásnými drobnomalbami a začátečními písmeny ozdobené, dále kancionály v Chrudimí, Čáslavi, Teplicích a Brodě Českém. Vedle toho též mechanickými a hvězdářskými pracemi se proslavil a staročeský orloj na Staroměstské radnici opravil r. 1552. Ještě v XVIII. stol. r. 1707. vyšel spis o literátském kúru tehdejší »V novém věku nový poklad Táborský« od tehdejšího pana děkana tábořského Winklera sepsaný, který spis regule literátské obsahuje a jakož předkové Táborskí vždy činí a činívali vybízí též potomky »aby následující šlépěje pobožných našich předkův i svatých slovanského slavného našeho jazyka« sobě mluvili v žalmích, chorálách a písničkách duchovních zpívající a plesající v srdcích svých Hospodinu. M. K.

shořely. Zůstalo pak domů v městě nevyhořelých 126; radnice, kostel, fara, škola a špitál zůstaly. Odevšad z královských měst přicházela pomoc, pan Vilém z Rosenberka jmenovitě všem svým městům poručil, aby pohořelým pomoc učinili, ale město se již nevzpamatovalo od té doby a dlouhá potom léta ještě o spáleníštích zde se zmínka děje. Doslýchalo se, že oheň tento ze msty založen byl a podobá se to také pravdě, ode tří nešlechtníků, kteří pro své zločiny ven z města před ohněm vymrskáni byli.

Druhý živel voda Tábora nikdy tak nebezpečný býti nemohl, protože na vysoké hoře město založeno jest a spíše nedostatek než důstatek vody má; rybník Jordán záhy již se hradil, aby domům v oužlabině, kudy odtéká, neškodil. Vedení vody z rybníka na město pronajímala obec jednotlivým osobám na př.: Jan vody vůdce nebo rumistr, který vodu na město Tábor na horu dovedl a za to z každého varu groš český platu dostával, prodal právo své Matoušovi Náchodskému r. 1527. R. 1536. pan purkmistr rada i obec Táborská vdově Dorotě Vodákové i sirotkům jejím vzali právo vedení vody na město z rybníka Jordánského, kteráž po svém muži až do smrti mítí měla, protože syn její Jiřík v nepilnost a nedbanlivost při té práci se dal. Jiřík Puškař tohoto práva dosáhl, kteréž r. 1545. na Tomáše Zámečnicka přešlo spolu bylo ustanoveno, aby týhodně 1 kopu míš. gr. od pánů dostával na omastky. Leta 1562. Václav Poněšický povolení dostal od raddy, aby vedení vody na město spravoval. Hrazení Jordánu připomíná se r. 1530. a vícekrát.

Oheň a vodu spravoval šestipanský úřad, jakož i jiné věci policejní, stavbu atd. Cechové měli svou pravomocnost policejní až do dob Ferdinanda I. r. 1548. když jim odňata byla usnesla se radda města Tábora na tom, zvláštní osoby zříditi, kteréž by dohlédali k pořádku, aby průchod mítí mohl pro obecní dobré jako v mírách, aby se spravedlnost dala v koupi i prodeji na trhu, k hospodářství města, k šetření a příkládání ohně, k pekařům, řezníkům, sladovníkům, mlynářům, k věžňům a do školy k přihlédání města vyčištění; k opravě města. Starší nad řemesly byli tenkrát u soukeníků: Martin Benič, Jan Klíč, Tomeš Vitíp, Rehoř Pilát; u postřihačů: Eliáš Chřest a Jan Bydžovský, u kožišníků Jan Zub a Ondřej, u ševců: Jan Červenka a Matouš Folček, u krejčů Martin Hazuka a Vaněk Kříža, u mlynářů Mikuláš Kryš a Jakub Žák — pochován na hřbitově jest syn jeho Jan 1580. — u řezníků Bernart Koza, Jiřík Čas, Toman Bílek a Jan Švehla, u pekařů Jakub Pekař a Vávra Dominek, u sladovníků Jan Podlaha a Jan Dražický, u kloboučníků Severín a Václav Hora u zámečnicků a kovářů: Tomeš Zámečnick, Červenka kolář, Jakub Hovorka a Jan Slepíčka, u plátenníků Matěj Držnádro a Jan Benišův, u bednářů Jílek krosnář a Václav Klimeš, u nožířů Jan Rozvoda a Antonín, u hrnčírů Jan Hrnčír a Jakub Hrnčír, u koželuhů Tomek Koželuh a Vít Stolička, u pivovarníků Jan Velký a Dúček. K opatrování zvláštnímu obecného dobrého, a to ohně: Mikuláš Slanař, Martin Postřihač, Jan Lichvice, Samuel Postřihač, Jiřík Čas, Jan Rozvoda Martin Hazuka a Ondřej Lípovic.

K opatrování trhu: Ondřej Topynka, Matěj Hladík, Jan Veverka, Petr Kašovec. K opravě města: Václav Přehořovský a Jeronym Postřihač, k pekařům, řezníkům a sladovníkům: Prokop Hýlovec, Jan Bušil, k věžňům a do školy: Vavřinec Vulgan a Jiřík Cantor. K zachování čistoty města, rynku, ulic: Jan Remiš, Jan Pušků.

Starší řemesel byli každý nový rok jiní a jiní ustanovení a zvláštní nařízení se vydávala jednotlivým cechům, když potřeba toho kázala, na př.

mlynářům r. 1550. o držení vody při mlýnech na řece tohoto města; r. 1561. narovnání se učinilo mezi kováři a kosaři, kteréžto poslední řemeslo na újmu kovářského silně v Táboře se rozmohlo; bylo ustanoveno, že žádný kosař více než 4 tovaryše držeti neměl a jednoho jen učeníka; r. 1610. bylo konečně usneseno že více než 2 kosaři při městě býti nemají.

R. 1525. mlýnům zdejším zřízení se dalo a hřebové se vbili u jednotlivých mlýnů. R. 1545. dalo se nařízení od purkmistra, raddy a vsí obce, kdo a jak ploty a hradby u zahrad stavěti a opravovati má, příční plot přes zahradu proti dveřím zahrady má se společně dělati, plot od obce má majitel zahrady krajní na svůj groš udělati. R. 1533. obec pekařům na žito peníze půjčila pro velikou drahotu.

První zmínka o židech zde v Táboře děje se r. 1532. Izák Žid na raddě a obci Tábořské žádal, aby mu rok ještě byt zde v městě povolili, aby věci své zde opatřiti mohl, což se mu také přislíbilo.

Mezera v rukopise.

Pilnou prací zbohatli naši řemeslníci na Táboře, tak že mnoho statků pozemských v okolí si koupili. Ale bohatství jejich vzbudilo také závist blízké šlechty, která r. 1520. propukla krvavým činem, jež spáchal mladý pan Zdeněk Malovec z Chýnova na Tábořských řemeslnících, kteří do Prachatic na výroční trh se ubírali nad vesnicí Blanicí mezi Vodňany a Prachatic. Nevíme z jakých příčin odpověděl pan Zdeněk Tábořským, totiž prohlásil jim otevřeným listem, že jim kde a kdy moci bude, škoditi hodlá na všech statcích jejich a lidech. Spolu s ním spolčilo se několik šlechticů okolních a sbírali podtají branný lid v lese u Čekanic nedaleko Blatné a okolo Pluhového Žďáru. Na vršku nad vesnicí Blanicí vypadli na Tábořské z lesa Hájku, ozbrojený lid šlechtický, několik Tábořských zabil a několik osekal a ranil, mnoho sukna, zázvoru, tkaniček jim pobrali, po okolních vesnicích je ukryli jako v Radešově vesnici, ve Volyni a potom se o ně spravedlivě rozdělili. Tři kameny stojí na cestě, kde toto pobití Tábořských se stalo a spatříš na nich litery od slunce a deště poškozené i zbraně v kameni vytesané, které tam na památku Tábořští postavili.

Zemánky tyto, jak Tábořští postupně nižší šlechtu nazývali, kde mohli potom dostati, lapili a podle práva s nimi naložili.

Pokud na Táboře neutuchla víra prvních vyznavačů učení Tábořského a mravní zásada rovnosti před zákonem božím nepozbyla své platnosti bohatí řemeslníci věnovali přebytek jmění svého na skutky milosrdné a na kostely nezapoměli ve svém kšaftu. Bohatá paní Dorota Kučerová darovala r. 1523 stříbrné pouzdro na kalich ku kostelu Plánskému, po své smrti důchody z vesnice Plané na milosrdné skutky určila r. 1525. Václav Kučera ze Strkova daroval r. 1530. ves Zahrádku obci Tábořské, aby užítky z ní obracela na sukno chudším soukeníkům a podobných bychom mnoho mohli jmenovati dobrých skutků. Ale v druhé polovici XVI. stol. mravy velice se zhoršily, svák, křiků a soudů přibývalo hlavně pro vypínavost, s jakou jeden nade druhého se vynášel a pro nekázanost i nevázanost mladé chasy. Měšťanům když řemeslem zbohatli, chtělo se titulů a erbů šlechtických, aby lepšími byli svých rodáků, kterých často si nevážili, spolky s rytíři a zemany vyhle-

dávající, druzí pak nové pány od maličkosti znajíce se všemi jejich chybami i nectnostmi kde co mohli jim vyčítali.

Mezi památkami, které nám na Táboře život připomínají, jaký obyvatelé někdejšího města Ústí nad Lužnicí vedli, na předním místě jest špitál náš městský, který Táboři hned za prvních dob Tábora po způsobu špitálu Ústského zařídili. Založen byl špitál v Ústí od tamějších pánů z Ústí, kteří také na zdejším hradě vládli a sice od bratří Sezemy, Ondřeje Jana staršího a Jana mladšího pánů z Ústí r. 1388. pro osm chudých občanů Ústských a nadán byl 19 kopami grošů ročního platu na vesnicích Doubravě a Kavčí; při špitálu byla kaple zřízena nejblahoslavenější panny Marie a svaté Alžběty.

Z nejstarší městské knihy Tábořské vychází na jevo, že špitál ten hledati máme v levo od lávky, která ze Starého Tábora přes potok do lesa Starotábořského vede a sice na samých hradbách starého Ústí které až k potoku řečenému na východní straně sáhalo. Vesnice Doubrava i Kavčí ba i staré město Ústí dávno zmizelo, ale památka zbožných zakladatelů našeho města posud trvá, špitál městský s kaplou svaté Alžbětě zasvěcenou. Druhá památka města starého Ústí Sezemova nad Lužnicí, která všechna století přetrvala, jsou výroční trhy, které na Táboře zrovna v ty dny se odbývají, kdy také v Ústí, aby schůzky lidí z okolních měst, městeček a vesnic zahynulého města Ústí jinam přeneseny nebyly a řemesla na Táboře újmy netrpěla.

A řemesla tato jsou třetí a hlavní památkou bývalého života v Ústí, kteréžto město již za krále Jana sídlem župních nebo krajských úřadů místo Chýnova se stalo a obchodem v soli, suknech a slanečkách znamenitě kvetlo, jako Pytel bohatý soukeník v Ústí opatřoval vyznavače nového učení Husova bytem a stravou a na paní z Mochova vdovu po panu Janovi z Ústí šly žaloby od katolických kněží, že s valchářii svými vyhnala kněze učení katolického.

Mezera v rukopise.

I po válkách husitských byli na Táboře lidé, kteří jen válečným řemeslem se živili a když války v zemi nebylo, statky a vesnice okolních pánů katolických a hlavně zemi Rakouskou svými nájezdy napadali; kterýmž potom obyvatelé napadených krajín, aby od nich pokoj měli, hold platili čtvrtletní nebo půlletní, jako to víme o městečku Vitis po slovansku Ví.ěž, které nyní na dráze císaře Františka Josefa za Cmuntem leží. Válečník jeden takový byl Jan Honko rodem z Jindřichova Hradce, jenž*) obyvatele vesnice Krčova přinutil, že mu 55 g. od sviň dáti museli, aby jim jich neoděchal. Zemřel r. 1471.

*) Nedatováno, ač místo v rukopise ponecháno pro datum. J. K.

Z PAMĚTÍ TÁBORSKÝCH.

»Stítný.« Pamětník sjezdu jihočeských akademiků »Stítný« v Táboře.

R. 1884. 24. srpna a 25. srpna.

I.

O MISTRU STAŇKOVÍ, STAVITELI DĚKANSKÉHO CHRÁMU TÁBORSKÉHO, JEHO PŘEDCÍCH A JEHO DÍLECH.

Napsal Martin Kolář.

Na začátku XV. století žil v Praze, jak později ukážeme, mistr Staněk, s jehož synem Janem projednal stavbu farního kostela Krumlovského v Čechách Hostislav, farář Krumlovský r. 1407. dne 22. dubna. Za vzor měl býti Janovi kostel sv. Jiljí v Milevsku, péči veledůstojného pana preláta Strahovského, P. Zikmunda Starého, letos opravený, aby dle něho sklenul kůr a dolní sakristii; tělo kostela spočívatí mělo na osmi sloupech, pět oken měl udělati ve stranu ke škole, čtyry ve stranu k městu a nade vchodem kapli upravití. Klenutí kostela uprostřed ustanoveno z tesaných kamenů, klenutí lodí postranních z cihel. Před kaplí nade vchodem uloženo Janovi, aby malý a velký kůr vystavěl. Práci tuto měl provésti Jan za tři leta a když by zemřel, zaručil se jeho bratr mistr Kříž, že stavbu ku konci přivede. V Tomkových Základech místopisu Pražského našli jsme Jana stavitele, jenž r. 1400. dům měl na Starém městě a jej prodal r. 1402., vdova jeho Jana připomíná se ještě r. 1433. Jiný Jan stavitel měl již r. 1385. dům na Novém městě Pražském, kde též Kříž nebo Křížek stavitel v l. 1394.—1415. dům držel. Posloužíme čtenářům též Stanislavem nebo Staňkem stavitelem z této doby, který v l. 1421.—1433. na svém domě v Praze na Starém městě bydlel, ale roku 1436. již mrtev byl, poněvadž jeho vdova Kateřina se připomíná. Nemůžeme sice jmenovaných pánů stavitelů příbuznosti postihnouti, ale čas i jména se shodují úplně, tak že jeden ze svrchu připomenutých Janů zajisté jest synem Staňkovým ve smlouvě r. 1407. jmenovaným, o Kříži nijak nepochybujeme, že totožný jest s Křížem ve smlouvě Krumlovské. V celém XV. století nepřipomíná se více žádný mistr Staněk, stavitel v Praze, až na začátku XVI.

století opět o jednom Staňkovi, staviteli Pražském, zprávu nám podal »Světlozor« r. 1877. na str. 69., kterýžto důležitý článek celý sem postavíme. Staněk, kameník pražský. Počátkem XVI. věku na Menším městě Pražském čili nynější Malé Straně žil kameník Staněk, jehož jméno po tu dobu nikde tuším nebylo jmenováno. Ze staveb jeho známe jedinou věž v Horkách v Boleslavsku. Stavbu tu u Staňka zamluvil Václav Klusák z Kostelce a na Horkách učiniv s ním smlouvu psanou a slibiv mu dáti 40 kop grošů českých, když ji dodělá; a jestliže věž bude dobře dodělaná, že nechce s ním mluvit o 10 kop gr. č. k tomu. Než stavba ku konci dospěla, byl pan Václav zemřel, a syn jeho Albrecht zdráhal se Staňkovi platiti. Vymlouval se, že prý on držitelem statku svého otce není, než máte jeho, ona že vším vládne a všeho užívá až do své smrti. Proti tomu Staněk odpovídal, že ačkoliv on (Albrecht) statkem Horkami nevládne, nicméně že toho podle mateře své i s bratřími užívá, tu bydlí i chlebí a i jiný otce svého statek má. Soud komorní, před kterým se rozepře ta l. 1505. líčila, Staňkovi dal za právo a vyslovil, že Albrecht povinen jest, platiti celých 50 kop, poněvadž svědci seznávají, že věž jest dobře udělaná. Ale Albrecht i po rozsudku platiti nechtěl, tak že komorní soud 1510 Staňkovi dal list zatykačí na Albrechta. Ten teprv pomohl a Staněk přišel ke svým penězům.

Není proč pochybovati, abychom tohoto Staňka měli za jednu osobu se stavitelem děkanského chrámu Páně Tábořského, o němž tato zpráva se zachovala v první pamětní knize našeho města. K věčné paměti potomkům za slušné zdálo se mi jest knihou touto (poněvadž se tu mnohých a znamenitých účinkův a příběhův paměť psaná pozůstává) i znamenati, že mistr Staněk kameník, měšťtín menšího města Pražského, přijav k své práci znamenité dílo, aby tělo kostela zdejšího sklenul i počav z jeří od času postního grunty vybíjeti a sloupy stavěti, to všecko sklenul i na místo dokonal před svatým Václavem a to jest šťastně dokonal v hodinu na noc třetí dne předepsaného leta Páně 1512. za purkmistrství Jana Ponkara a za poctivého kněze Jana přijmí Šiety, v ty časy faráře. Tolik dí naše pamětní kniha o Staňkovi.

Zajímavo jest, že v Táboře na památku stavby šťastně provedené, zvěčnil se Staněk tím, že hlavu svou z kamene vytesanou zasadil nad hlavní římsou kostela tam, kde východní štít lodí kostelní se nalézá a k němu se druží nižší šlechta presbyteria. Nejznamenitější práce Staňkova na kostele Tábořském jest hvězdotvá kružba presbyteria, ze samých sférických trojhranů složená tak upravených, že jeden o druhý se opírá a všechny dohromady celé klenutí drží. Pilířů, které hlavní loď nesou, jest šest osmihranných, každý z nich spočívá dole na osmihranném soklu, z něhož se vyvinuje dřík pilíře prostřednictvím tří lalokův a tří žlábkův. Zcela nahoře, kde pilíře v oblouky přecházejí počínají nasazují se na ně jednoduché nosiče klenbových pasů. Tyto pasy, trochu hmotné, však zcela pravidelný hruškovitý profil majíce, proplétají se ve hlavní lodí síťovitě, v bočních lodích jednoduše do kříže.*)

Vylíčili jsme do podrobná pilíře kostelní, poněvadž zcela podobný pilíř spatřiti může každý u prostřed paláce naší radnice, tak že přihlížeje k této stejnosti pilířů a k jiným podobnostem obou staveb směle říci můžeme, že mistr Staněk také naši radnici vystavěl, čemuž letopočet 1521. do kamene vrytý nade vchodem schodišti úplně nasvědčuje.

Umělecké nadání, kterého nikdo neupře staviteli našich předních budov

*) Archaeologické Památky, díl V. na str. 366.

na Táboře, ještě lépe ocení, kdo shlédne v radnici stavitelské památky její, na předním pak místě erb města Tábora v opuce provedený v letech 1515. a 1516., kterýž jmenovati můžeme pravým uměleckým dílem jak pro jeho ponětí tak pro jeho provedení. Jest jako obraz v rámci upraven 1° vysoký a 4' široký, rámeček sám složen jest z rostlinovité okrasy a nahoře u prostřed písmena W připomíná krále Vladislava. Známý erb města náš umělec zhotovil vypouklým dílem a v rámci po pravé heraldické straně nejvyš. sošku Husa na hranici, potom Jeronyma na hranici a nejdoleji Adamitu s Adamítkou upravil, po levé straně pak nahoře Prokopa Velikého a pod ním Žižku umístil, jehož hlavička v Archaeologických památkách (díla VI. na str. 186) vypočtena byla.*) Mohl-li pan Staněk lépe zavděčiti se Táboru než když synům jeho na věčnou věc památku hrdinné děje prvního Tábora ve hlavních osobách zobrazil kolem znaku královského jejich města? I v ostatních okrasách naší radnice jeví se rovnou měrou láska Staňkova k dějinám staroslavného města našeho jakož i něžný jeho cit a bystrozrakost, jakou pozoroval a v kameni vyjádřil každé hnutí srdce lidského. Na doklad toho jmenují hlavu Žižkovu a Prokopovu nebo Biskupcovu (dle bířetu kněžského soudě) na jednom konsolu, hlavu sestry Žižkovy Aněžky dle obecného podání na druhém sousedním konsolu a na stropě paláce vlaštovku z kairene provedenou, jak mláďatům svým potravu nese křídlyma roztaženými hnízdo zakrývajíc, poprsí domiňkána, jehož ústa polootevřená zlostí a hněvem se potrhují, že opustiti musel klášter svůj v Ústí nad Lužnicí, Adamity, kteří z Tábora vyhostěni byli a konečně lva, znak to král. českého. Všechny tyto jednotlivé okrasy již dávno toho zasluhovaly, aby fotografickými snímky širší kruhy naší vlasti a ciziny je seznaly: jsme povinni tak učiniti nejen na oslavu hrdinných dějin našeho národa, nýbrž také na oslavu uměleckých památek, které nám dějiny tyto zobrazují a na oslavu muže, jenž paměť umělce a vlastence výborného nám po sobě zůstavil.

II.

LISTRY DONA MARRADASA A DONA HUERTY TÁBORSKÝM POSLANÉ.

Napsal Martin Kolář.

Osudy Tábora po bitvě Bělohorské až do té doby, kdy se toto město císařským vojskům dne 18. listopadu roku 1621, vzdalo, nejlépe nám vylíčil Pavel Skála ze Zhoře ve své Historii české (díle V. na str. 181. a 182.), odkud také neváhám celý úvod vzít k listům svrchu připomenutým, které jsem jako vzácnou památku historickou na jazyk český převedl.

O POSTOUPENÍ TÁBORA CÍSAŘSKÝM.

Město Hradiště hory Tábor v král. čes. od Prahy okolo 10 mil ležící, jak tam za časův Žižkových válek mělo o sobě jména dobré, tak ovšem i v této válce české, byvši nad způsob starodávný mnohem řemeslněji

*) Srovnej k tomuto popisu poznámku při čl. »Některé památky strany pod obojí na Táboře.« J. K.

zpevněno, chovalo se zmužile v tom celém obležení, kteréž déleji nežli rok trvalo.

Ačkoli zajisté Fridrich kurfištský z království českého přeč odjel, a obležení na Táboře odkudž nikdež žádným retuňkem a vysvobozením ani od krále ani od stavův, od císaře Ferdinanda již v dokonalou poddanost uvedených, těšiti se nemohli; avšak s tím se vším předce sobě nic nepostyškovali a nezoufali. K tomu jakkoli Don Baltazar, měv sobě poručené obležení téhož města, při němž s lidem císařským bez přestání ležel, napomínal jich nejednou, aby se dobrovolně poddali a, dokud ještě čas, milosti císařské užiti hleděli; ale oni tím nic se oblomiti nedali, poněsvše se mu v tom zřetelně, že se do posledního člověka udatně brániti budou a pevnosti sobě svěřené obhajovati chtějí. Pročež Don Baltazar, znamenav při obležených urputnost takovou a netroufaj sobě mocí násilnou nad nimi zvítěziti, obrátil se k oukladům válečným a dal hnáti štolu pod město. Když pak mina ta byla zhotovena, rozkázal vyhoditi ji prachem, kterouž víceji sobě nežli obleženým ublížil.

Nic méně pustil tehdež také k šturmu 13. d. října dráhný počet vojákův svých, při němž tři hodiny celé ztrávili a po sedmikráte outok na město udělali, ale vše nadarmo, s ztrátou pak lidu císařského velikou, poněvadž na městě zavření soldáti i obyvatelé odpírali jim vší mocí a silou svou právě rytířsky, tak že císařští musili naposledy coufnouti zpátkem.

Mezi jinými zůstali tu při tom šturmu mrtví tři hejtmané císařští Mateřovský, Firt a Mesner, ve dvou stech osob poraněných nejvyšší Paradyzer skrze nohu a rameno, jeden nejvyšší leitnant dvěma ranami a hejtman Mohr jednou byli postřeleni, kapitan pak Bleilebet kamenem škodně v rameno uhozen, tak že Don Baltazar musil k doplnění škody té na lidu vzaté čerstvé požádati pomoci z Prahy.

Jakkoli tedy na městě obležení měli nedostatek v ledačemž nemalý, zvláště v barvících a v lékařstvích: nic méně však zavřeli mezi sebou to na konec, aby ještě poshověli až do památky Martina sv., zdali snad ještě odkudkoli buď od Mansfelda neb od markraběte a Betléna pomoci dostanou, uvedše v známost Mansfeldovi, v jakých termíních byli by postaveni; jehož však psaní nedošlo, protože je Bavorští okolo Domažlic přejali.

Když pak i ten termín prošel a pomoci žádné se nespátrovalo, naposledy dali sebou předce hnouti, zvláště když viděli, jaký nedostatek v soli a palivu jim den po dni nastává, k tomu že jeden jejich přední hejtman a hrdina udatný, Romaneško, před čtyřmi nedělni sešel z světa; tedy majíce sobě zakázaný od Don Baltazara jmenem císařským generalní pardon, smluvili se s ním 18. d. listopadu a mu postoupili Tábora na výminky tyto: 1.) aby Táborští dali jim za dva měsíce služby, 2.) aby s praporci rozvitými a se všechněmi břemeny a věcmi svými svobodně vytáhnouti a v jisté místo v bezpečnosti doprovoleni býti měli.

Což vše jim zdržáno; a tak dvě kompagnie po 80 pacholcích silné, z města pryč se odebraly, a tři praporce lidu císařského položeny do něho. Měšťané pak a veliký počet z vyššího stavu osob a obyvatelův okolních, kteří se na Táboře vzavřeli a po ten veškeren čas tak dobře jako lid verbovaný císařským vojskům odpor statečný činili, byli všickni vzati na závazek, tak že žádný o své újmě z města páchnouti nesměl. Mimo to Don Baltazar požádal od obojích výplaty, aby zplundrování nebyli, 500,000 kop; jemuž oni uvolili se vyčísti 200,000.

Když pak Tábor císařským postoupen byl, ustanoven jest v městě velitel císařský, jemuž Don Martin Huerta dal tento rozkaz, který jako finale dramatu sem připojuji.

Poněvadž obyvatelé města Tábora na udržení pevnosti proti Jeho Římské Císařské Milosti nejvyšší pilnost vynaložili, nyní ale brannou rukou pevnost tato opět v moc Její přivedena a dosti dlouhým obležením a konečným dobytím skoro zkažena jest, proto na místě Jeho Římské Císařské Milosti přísný se dává rozkaz, aby svrchu spomenutý hrad a obyvatelé každý zvláště ze svého domu člověka zjednal a nemůže-li žádného míti, sám tři dni v téměni k opravě a vystavění pevnosti panu gubernatorovi v Táboře se propůjčil, na čemž se Římské Císařské Milosti konečná vůle a rozkaz s povinnou poslušností vykoná.

Na potvrzení můj podpis.

V Soběslavi dne 20. září 1622.

Don Martin Huerta,
Římské Císařské Milosti nařízený nejvyšší,
také Jeho Milosti pana hraběte de Marradas
nejvyšší lieutenant.

Až potud Skála ze Zhoře. Jeden takový list Maradasův, o jakých dějepisec náš mluví, zachoval se v archivu zdejšího města mezi listy XVIII. věku a uveřejňuji jej v jazyku domácím milovníkům našich dějin českých a Tábora zvláště na upomínku.

Vysoce urození páni, páni, urození a také
slovuční a stateční a opatrní, zvláště
přízniví milí páni a dobří přátelé!

Jakož se všemi pány, rytíři a měšťany v tomto království českém upřímně a mírně jsem jednal a věrně s nimi smýšlel a ještě bratrsky je chrániti míním, doposud pánům a Vám všem zajisté ve známost vešlo.

Nyní také předkem Jeho Římské Císařské Milosti Našeho Nejmilostivějšího krále a Pána otcovské psaní, potom jeho knížecí milosti knížete Karla z Lichtensteinu a také má rozličná psaní, též některých pánů příbuzných stavu panského a rytířského, která všem těm pánům zaslána byla, víry a pravdy dojdou, nad to všechno také chudých sedláků v tomto Tábořském kraji ode mne nařízená ochrana a udržení dobré správy soudní napomenutím býti může, posléze nesplnění mnohonásobných marných slibů hraběte Mannsfelda, pro které páni v naději své nebezpečnosti těla i života podstupují, jejich milé manželky a dítky v bídu a nouzi a s poddanými v největší záhubu se dostanou, ano toto staré slavné město a jeho výsady na nejvýš se zkazí: to by vše uváženo býti mělo, nercili že po všechny doby za pravdomluvné lidi vyhlášení byli, aby se proto pamatovali a zápisy, které dílem do knih městských vepsány jsou, vyhledali a z nich vyrozuměli, jak se prohlásili, že Jeho Milosti Císařské věrnými poddanými budou a rukou i pečetí svou to stvrdili, což vše, jež by kamenným srdcem pohnulo i kdyby pohan nebo Turek tak otcovskou radu by dal, se Vám předkládalo, aby naděje osvobození marnou se býti okázala a slyše a posláním se nezamítlo, jakož pánové činí.

Ježto já k tomu zřízen jsem, Jeho Římské Císařské Milosti neposlušná místa, budiž dobrou smlouvou, láskou a přátelstvím, nebo ohněm, mečem a krveprolitím a bez ušetření dítěte v životě mateřském k povinnosti a

poslušnosti přivésti, což ačkoliv některé pomatené hlavy, které samy trestuhodny jsou, za žert před chudou obcí vyhlašovaly, čímž mnoho lidí, kteří konce války neznají, ku přísaze a slibu navěsti se dalo, nechť na své oči se přesvědčí, zdali žertu či největší záhuby a tohoto města i všech, kteří v něm jsou, zkázy očekávati mají. Ježto pak dobře vím, že mnoho věrných císařských poddaných ještě v Táboře jest, pročez opravdově a přátelsky je napomínaje, zatvrzelým srdcím na upřímnou uváženou ještě toto nejposlednější psaní posílám, nevěřících myslí pro lásku boží prose, aby přece od svého bludu upustili, božskou pravdu poznali, nářek, který o posledním soudu na ně půjde i muka zatracení uvážili a důkladně to povážíce, hlavy, které je napomínají, aby Bedřichovi falckraběti stálými byli, k tomu přiměli, by svěříce se mi ke mně o vzdání se vyjednávat přišli. Já pak zavazuji se svou ctí, pravdomluvností, věrností a vírou, že tolik osob, kolik páni ven vyšlou, tolik kvalifikovaných zase dovnitř pustím a slibuji a uvoluji se k takovým podmínkám, jakékoliv mně jen možné jsou, že bohda Bohu všemohoucímu děkovati budou a Jeho Milosti Císařské věrnými poddanými zůstati si oblíbí a mně dopřejí té veliké slávy, jaké na jiných místech tohoto království jsem došel a obdržel, jakož také všem pánům velitelům, kteří v tomto městě ustanoveni jsou, i jejich vojákům, kteří sloužiti chtějí, dobře s nimi naložiti a do služby je přijati slibuji a měšťanům se nabízím, že při všech svých výsadách a spravedlivostech zachování zůstanou, páni pak a urození také jako jiní ode mne se vší láskou mohou zachování býti a v pravdě toho stejně požití mají a zkrátka toto město a všichni, kdož v něm jsou, ku své dřívější cti a slávě přijíti mohou, budou-li chtějí dáti místo a slyšení tomuto psaní mému a posláním. Pakliby chtěli ještě zatvrzelými zůstati a se brániti, mají přijíti v takovou zkázu, že ani o Jerusalemě, ani o Troji, ani o Karthagině se nenapsalo, co jich čeká. Pročez všechny pány, rytíře a měšťany za vážné a rozumné může míti chci, ježto ze dvou jako slunce jasných návrhů pravý si zvolí. Jeho Římské Císařské Milosti jakožto svému králi a nás všech Nejmilostivějšímu Pánu náležitou poslušnost zachovají a jakož páni a rytíři tak i všichni jiní, kteří nyní uvnitř jsou, svým štěstím nepovrhnu. Pročez také náležitěho vyjednávání a odpovědi očekávám za tohoto bubnování poroučeje se jim všem do příjemné lásky a přátelství, je pak všechny do božské ochrany.

Datum v Klokotech u Tábora, dne 27. července 1621.

P. S. Na to mne páni a Vy odpovědi spravte o svém konečném rozhodnutí a mínění mezi dnešním a zejtřejším polednem a mezitím má se také sířelba z kusů na tak dlouho zastaviti a zadržeti.

Actum ut in literis.

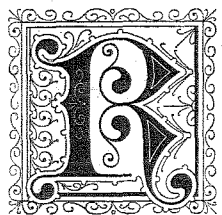
Don Baltasar,
de Marradas et Vique.

Nápis z venku: Vysoce urozeným, také urozeným a statečným, též slovučným a opatrným pánům, rytířům a radě i měšťanům v Táboře všem k dodání.

Ode Tábořských připsáno. Od p. Don Baltasara jenerala lidu polního J. M. C. dodáno v úterý po sv. Anně 27. july anno 1621.

MIKULÁŠENCI V ČECHÁCH.

Opis z arcl. táb. AK 58. Z rukopisu Martina Koláře.

Roku 1831. byli obyvatelé města Sciaccy na západním břehu ostrova Sicilie nemálo zděšeni častým zemětřesením, které od 28. června do 5. července velmi zhusta se opětovalo a nikdo příčinu jeho netušil, až teprve 8. července koráb mořem ploucí uprostřed mezi ostrovem Pantellarií a městem Sciaccou spozoroval, jak najednou v době 10 minut velká spousta vodní do výšky 100 stop se zdvihla, opadla a znovu zase v nepravidelných dobách 15, 20—30 minut se vynesla. Z vody vystupoval hustý mrak až obzor zatemnil, množství mrtvých ryb vůkol mořem plavalo. Dne 11. července nesmírné množství malých škvárů porovitých k ostrovu připlavalo a dne 13. vysoký sloup dýmu a večer oheň na moři Sciaccští spatřili. Když pak dne 24. července vypluli na korábech k tomu místu na moři, spozorovali, že černý sloup dýmu má za základ z moře vyčnívající ostrůvek, kterého posud nikdo nebyl znal, v těch končinách kotouče sněhobílých par 2000' vysokým sloupem nad mořem vystupovaly a občas černé škváry, písek a popel mezi nimi vzhůru vyletovaly. Moře syčelo a ve vzduchu slyšení bylo pukání a rachocení do sebe vrážejícího kamení jako od krupobití. Blesk a hřímání doprovázely tento podivný úkaz přírody, kterým nový ostrov Ferdinanda nebo Merite slavil své křtiny. 200 stop vyšínula se nová země nad hladinu vodní a majíc objemu ¼ hodiny a dne 12. srpna t. r. výbuchy úplně přestaly. Než vlny záhy začaly rušivou mocí svou působiti v pískovou horu ostrova, zmenšovaly ji stále více a více až v prosinci téhož roku zmizela úplně z povrchu.

Věčné síly přírody, které zde zrodily pánové novou zemi a ji zase odňaly zrakům lidu do jícnu oceánu z něhož se zrodila věčné tyto síly vládnou stejnou měrou i v dějinách lidstva. Každé nové myšlénce třeba krvavého křtu než se ujme a staletá poslání zvrátí a v tělo a krev vejde pozemšťanů, ovšem že také mnohdy zahyne jako náš ostrov, ale ne navždy: po létech, po staletích znovu najde své pěstouny, své vyznavače. Husitské hnutí a ohromné války jaké podstoupili Čechové s celou Evropou za svobodu myšlénky své náboženské konečným vítězstvím českým pojistily na 2(00) let straně pod obojí život v Čechách, až bitvou bělohorskou a jejími následky opět život tento zahynul, ovšem ne beze stopy a beze sledu v literatuře a v životě národním. Rozmanité různověří zaujalo tenkrát v Čechách místo staré katolické víry: Táboři a Siroťci, kališníci, Adamité, bratří čeští, bratří Divišovští, bratří Vilémovští, Orebští, Litomyšští, Žatečtí, Kolínští a jiných více rot rozšířilo se v Čechách, když Jiří Poděbradský Tábora dobyv r.

1451. netrpěl déle svobody náboženské, které bratří zde požívali. Ano chodili po Čechách lidé na př. Křížovský a Straka, kteří dokazovali, že Kristus není bohem a jakýsi kněz Jeroným r. 1463. totéž o duchu svatém kázal.

Rotou neb sektou takovou, jakými byli jmenováni bratří rozliční, byli též Mikulášenci, nazvaní dle proroka svého a zakladatele rolníka Mikuláše ze vsi Vlasenice u Pelhřimova, kteří poprvé u Petra Chelčického r. 1469. rotou Mikulášovskou se jmenují a teprve bělohorskou bitvou v Čechách přestali.

Hodnověrní svědkové nám vylíčili jejich pobožnosti tak, že mohu vážené posluchače do středu shromáždění jejich uvést. Nepůjdeme pánové z Tábora daleko; od nynější štace Bystřické naši dráhy ku Praze dostaneme se na silnici erární v pravo od Bystřice vedoucí za 1½ hod. k osamělému panskému dvoru Pecinovu nebo Pecňovu při samé silnici ležícímu nedaleko toho místa, kde tato silnice se silnicí Benešovsko-Vlašimskou se křížuje. Jest právě neděle. Nepůjdeme nahoru na tvrz, po níž nyní jen ovčín zbyl a kde dcera Žižkova Kateřina za Ondřeje z Dubé provdaná sídlela — zůstaneme dole ve dvoře, kde neobyčejné množství lidí naši pozornost poutá. Staří, mladí, vše spěchá do velké jízby dvora nynější ratejny a tam na lavicích dřevěných se usadí. Spatřujeme lidi všech stavů, urozené, neurozené, šlechtice, měšťany, rolníky obojího pohlaví a každého stáří, všichni s vážnou tvářičkou si na lavice hrubě sedají a velmi prostě oblečení jsou, žádného šperku na nich nevidíš a žádných krajek, kterých přece okolo krku na oboječích kolik coulů širokých všichni, ať měšťané, ať sedláci, ať šlechtici nosí.

Jizba prázdná se naplní a po chvíli vystoupí na přední lavici bratr Matouš z Klečat, muž zrůstu vysokého, starý, vážný, jenž čísti sice neumí, ale jinak nádoba jest s mnohými dary božími. Dá si přečísti evangelium a počne mluvit takto: Milí bratří a sestry v Pánu bohu. Nejmilejší, rád bych Vám slovo boží, které se právě četlo, vyložil, ale jsem hrubě hloupý, neumím ani čísti ani psát, nevím dokonce, co kázati mám, proč se modlete k Pánu Bohu, aby na mne ducha svatého seslal a já byl sto, abych Vám svatou jeho vůli vyložil a Vás o tom poučil, co k Vašemu spasení prospívá. Na ta slova celé shromáždění pokryje si oběma rukama tvář a počnou štkáti, vzlykáti a plakati a když často se naplakali a nadšení na řečníka vstoupilo, ten mluvit začal. Mluvil o tom, co se neslo k obsahu evangelia čteného a bral na vysvětlení příklady a obrazy jen ze věcí zemských a hospodářských. Varoval přítomné, aby jeden druhému nečinili křivdy na váze a míře, v loktě, v závaží, v koupi a prodeji. Řeč jeho byla příjemná, ale zároveň mocná vskakující do srdcí posluchačů, kteří najednou štkáti a plakati začali nad svými hříchy hodnou chvíli, než opět utišti se mohli, což několikrát ještě se opakovalo. Po celohodinném kázání začalo shromáždění opět zbožně písně prozpěvovati. Zatím postaví se stůl před lavice a pan farář Jiřík z blízkých Postupic přijde a večeri Páně pod obojí způsobou shromážděným podává. Tak když 3 hodiny pospolu shromáždění na modlitbách, písních a kázání pobyli, odejdou a opět odpoledne v čas nešporní zase 2 hodiny k modlitbám se sejdou.

Nejméně sedmkrát do roka zde v Pecinově k pobožnosti své se sejdou, jinde ovšem mají také své sbory, přes to ale všichni v určený čas se zde scházejí a za největší hřích by si to pokládali, aby shromáždění tomu přítomni nebyli. Slovy těmi všemi, kterých jsem zde použil, vylíčil pozdější nejv. kancléř král. českého Vilém Slavata schůzi Mikulášenců a v ústech horlivého tohoto katolíka není třeba abychom nějaké upřílišení této sekty hledali.

Mikuláš Vlášnický, zakladatel této sekty, zemřel r. 1495. a hlavní jeho zásada vrcholila ve výroku sv. Pavla: Litera zabíjí, ale duch obživuje; neuznával žádného řádu kněžského a zakládal víru svou vedle písma svatého též na zvláštním zjevení, kterým duch svatý bezprostředně jej osvěcoval. Vrchnosti nad sebou též žádné neuznával. Vidění a zjevení míval častá, tak prý říkal z počátku, že na rozcestí v trní býval a že brán byl kamsi do pekla a viděl, jak kteří se mučí. Na hradě Choustníku měl r. 1471. hádání o krev boží s kněžími strany římské a dvě díla sepsal »Zjevení boží slouhám božím« a »Prorocství«, obě tištěna r. 1495., která se nám nezachovala.

V Praze začal kožešník Matěj Sláma toto učení šířit, byv ale r. 1486. potrestán upustil od něho. Známe mimo M. Vlášnického 25 starších bratří Mikulášenců a podle jmen jejich souditi lze, že toto učení nejvíce se rozmohlo v krajině, která od Vlašimi až k Táboru se rozkládá; i na Moravě přívrženců Mikulášenci záhy nabyli. Po Vlášnickém byl starším Jan Bednář a po něm Jan Famfule z Meziříče pod Rožnovem na Moravě, dále Kříž z městečka Prčice, Jan Tábořský, muž učený, † 1582., člověk osoby vyrostlé třikráte zmučený, od Boha velikými dary nadaný Jan Hořepnický, školník a latiník, jenž jako první mudrc starého věku Sokrates Athénský učil: Věděti boží vůli jest jí rozuměti, což zvláště Blahoslava, biskupa bratří českých urazilo, který proto sektu Mikulášenců hloupou nazval, že kazatelé jejich nejsou učení, ano ani čísti neumějí, neboť prý ne z litery ale z ducha káží. Pavel Pacovský, jiný starší Mikulášenců, byl z mládí rozkošně živ v kratochvílech a světskými věci zaneprázdněn a když jednou od svých rodičů uprosen do schůze Mikulášenců přišel, moc slova božího jej tak předivně osvětila, že ihned mu život nový dala a moudrost Boží na něj místo světské chytrosti vstoupila; byl jinak Pacovský učení latiník a výborně písma znal; měl hádku s kněžími utraquistickými na hradě Pražském před Ferdinandem a v Augšpurce † 1579.

Matouš z Klečat, nahoře jmenovaný, zemřel zde na Táboře r. 1572. Poslední jmenuje se Ondřej Vikonický, jenž r. 1585. zemřel. O 6 náčelnících z těchto 25 výslovně se praví, že litery neznali, o 8 řečeno jest, že vězení vytrpěli ano Vít Bratělovský ve vězení na zámku Pterově zemřel.

Zprávu tuto o bratřích starších sepsal Jakub Miletický kněz v Brtnici na Moravě r. 1564., jenž zde v Táboře r. 1579. dům si koupil před fortanou k Jordánu od urozeného vladyky Hynka Tučapa z Tučapa a příbuzný byl vladyky Matyáše Miletického z Miletic, jenž r. 1603. dvůr v Doubí obci Tábořské prodal.

Život vedli Mikulášenci dle Slavaty příkladný a pobožný, nikomu neubližovali a proto od každého s pokojem nechání byli a od vrchnosti duchovní i světské svobodně trpěni. Od hlavního místa schůzí říkali jim také Pecinovští, od pláče častého Plačtívi. Bratří čeští jich neměli rádi, jak jsme nahoře slyšeli, ano Kalenec jim píše: Vy přijavše lež od svého staršího jedni druhé tvrdíte, že kněz zlý jako dobrý jest. Obecné bylo mínění o této sektě v XVI. věku, že hřích nemají za hřích a Krasonický bratr český praví o některých z této sekty, že čím dále ve větší se rozpustilosti vydávali pobožnost pravou počáteční pomínejíce.

Pravda bude jak obyčejně u prostřed těchto úsudků sobě odporujících, byli hodní a nehodní údové této sekty jako každé společnosti vůbec a že tak dlouho vytrvali a se udrželi mezi lidem českým, svědčí též o tom, že nejlépe asi Slavata je posoudil, jinak by vrchnosti nebyly mlčely k jejich neřádům, když kterých se dopouštěli.

Probrali jsme dějiny Mikulášenců jak nám známy jsou, mimo Tábor, a dokončíme nástin tento zprávami, jaké se nám o Mikulášencích v Táboře samém zachovaly.

První zmínku o nich nalezi jsme ve psaní faráře Tábořského král. česk. podkomořímu Jiřímu z Gerštorfu a na Cholticích, zaslaném r. 1548. 21./11. kde si mu ztěžuje na sektáře bratry v Táboře, že teď opět byli v Pecinově, zvláště jakýsi kožišník časté hořké chvíle panu děkanovi působil, poněvadž o něm píše, že ten kožišník nic nedbaje na trestání vězením a na rozkaz Jeho Milosti Královské přece sektářství provozuje a jiné potahuje a jiné u sebe přechovává. Dím-li já něco — píše dále — aby se spravovali Jeho Milostí Královskou a vrchností, nic nedbají, ale říkají: »Co jest to vrchnost? Však vrchnost jest na nebi, tou se máme spravovati.«

Druhou obšírnou zprávou máme z r. 1607., kdy měšťanka zdejší Ludmila Kryštofka vdova po urozeném Mikuláši Matyášovi ze Sudetu závěti svou (ač teprve r. 1612. zemřela) odkázala v domě pana Pelhřimovského za zásobní kašnou městskou celou stranu v přízemí na ulici jdoucí bratřím Mikulášenským, kteří do veliké světnice tamější již za živobytí matky její Marie Manerkirschnerové rozené Kučerové, † r. 1589., tam se scházeli a tak i za živobytí její Lidmily činili, tam pána Boha chválili když kostely zavřiny byly a když kostely zase otevřeny byly do kostela chodili, slovo boží poslouchali, křest svatý a tělo i krev Páně přijímali, neděli od rána do večera slavili; v písničkách, žalmích, ve čtení svatém, v modlitbách a v potvrzování se v slovu božím, jež od kněží pobožných slyšají, ano i za vrchnost světa k pánu Bohu se modlí. Nikdo jim neměl z nástupců Lidmiliňých překážeti šenkováním piva v síni, litím, střechy nevopravováním, tlčením a co by ke škodě jim bylo. Aby bratří od ostatního obyvatelstva domu úplně odděleni byli, zavázala majetníka k tomu, aby zeď prolomil a zvláštní dvéře jim udělal, jak se posud spatřují naproti domu pana Bursíka. Kdo by bratří nechtěl trpěti v tom domě, má je 200 kopami grošů českých odbýti. Poručníci odkazu toho byli: urozený pán Jan Sádlo z Vrážného a na Hlinici, Václav Protivínský Jeho Milosti Královské rychtář, Jan starší Pakosta (po jeho smrti Adam Hůřecký), Pavel Krumlovský kožišník, Adam Příhoda tkadlec.

Jan Sádlo byl dobrým přítelem Tábořských a kdykoliv nějaká svatba, smlouva nebo důležitější jednání na Táboře bylo, vždy za svědka brávan byl, maje zde dům a nedaleko statek Hlinici. Rod jeho vymřel teprve ve stavu hraběcím na počátku 19. století.

Václav Protivínský soukeník zasedal od r. 1588. v městské radě a býval rychtářem městským, r. 1594. též za dohlázele k soukenickému pořádku zvolen byl, potom se stal císařským rychtářem a naposled r. 1619. se jmenuje.

Jan starší Pakosta byl od r. 1571. v radě městské a 5 let primasem, řemeslem svým byl soukeník a r. 1594. za dohlázele zvolen již r. 1608. zemřel.

Adam Hůřecký byl r. 1590. poprvé za staršího obecního zvolen a několikrát též za rychtáře městského, r. 1615. dostal se do rady. R. 1623. stal se katolíkem a jeho rod dlouho ještě v Táboře se udržel. Řemeslem svým byl krejčím a r. 1594. ke svému pořádku dohlázel.

Pavel Krumlovský kožišník byl syn Jana Krumlovského kožišníka, na kterého pan děkan na Táboře si stýskal ve svrclu dotčeném psaní; r. 1594.

dohlížel k svému pořádku. Adam Příhoda byl tkadlec a dohlížel k svému pořádku v letech 1603.—1616.

R. 1615. smluvil se dědic paní Ludmily zeť její urozený pan Adam Kechl z Holenšteina na Pokraticích, manžel dcery její Alžběty s Mikulášenci tak, že ho tito za 150 kop závazku na domě jeho zbavili a sobě nový dům u zdi městských s baštičkou od Matěje Fialy, nynější dům p. Vettera, za 140 kop ku svým schůzím koupili. Starší bratři Pecinovští, kteří tuto koupi zprostředkovali, jmenují se Adam Hůrecký, Pavel Krumlovský a Adam Příhoda. R. 1630. dům tento řečený »zbornický« nařízenými od komory komisary Lukášem Kořenským z Tábora a donem Martinem de Huerto prodán Janu staršímu Hubatému.

R. 1576. vyšla tiskem konfessí Mikulášenská, nevím ale o žádném exempláři.

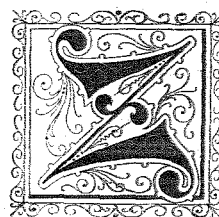
Tak skončili Mikulášenci v Táboře a zanikli jako ostrůvek, o němž nahoře jsme vypravovali, jako Táboři, jako kališníci a mnoho jiných sekt, jen Adamité ještě po Čechách v horách straší. Byliť Mikulášenci, aby porovnáním obraz o nich lépe v paměti naší utkvěl, Kvakerové čeští, kteří založení byvše Jiřím Foxem v polovici XVII. století, též nemají kněží, vnitřním světlem osvíceni jsou, tak že každý z nich ve schůzích káže; nejmíc morálky, méně dogmatiky dbají, i ženštiny mezi nimi káží, jak jsem tomu přítomen byl v tak řečených »eglises libres« v Genévě, která co do různověří rozmanitého nejpodobnější jest z měst nynější Evropy někdejšímu našemu Táboru.*)

*) Tato stať jest přednáška, kterou proslovil M. K. dne 8. dubna 1876. v Klubu přátel věd a umění v Táboře. — Srovnej: článek Josefa Jirečka »Mikulášenci« v Časopise Musea král. českého 1876. sv. I., kde na str. 74. v pozn. je konstatováno, že materiál v Táboře dodal pisatel M. K. — Pokud se Mikulášenců v Táboře týče, srovnej K. Thir: Staré domy a rodiny tábořské I. a II. díl, passim. — O Mikulášencích v Soběslavi článek Ant. Rezka v Čas. musea král. čes. 1888. svazek první a druhý. J. K.

PETR Z ÚSTÍ.

Památky archaeologické a místopisné roč. VII. r. 1867.

náme mnohá jména osob, které byly v popředí náboženského hnutí XV. stol., ale život jejich jest nám docela neznámý. Vyskytnou se jako meteory, zablesknou se a zapadnou do tmy zapomenutí. Kde tedy možná, káže povinnost, uchovati památku jejich potomkům.

Petr z Ústí Sazemova nad Lužnicí, přední kazatel učení Husova, študoval na universitě Pražské, kdež dne 12. prosince 1388. na bakaláře povýšen byl (dle prospěchu mezi 30ti 22tý. Monum. univ. Prag. I., 261). Kdy vysvěcen byl, nevíme; nám se toliko poštětilo nalézt na rukopisu Tábořském psaní jeho, které z Jistebnice, kde rektorem škol byl, rektorovi škol Strakonických psal v tato slova:

Amoris sincerissimis affectibus praesignatis qui vestro cordis in armario diligencius observentur licet nos loci inhabitudo segregat, nunquam tamen segregavit socialis ab amore sodes cordintimum zelande relamentis quorundam intellexi verissime, quod regimen scolipetarum post festum sancti Georgii nunc vergens in proximum intenditis resignare scientiarumque poculis Pragensi in studio divino favente plausissime cupientes inebriari. Quapropter peto quantus favor vestrae sodatitatis haustus uberius ad hoc conari studeat ut in locum pretactum me velitis ordinare, ignoro namque ad quem scribere deberem an ad priorem an ad alium sed ad vos confluendo rogo si opportunum fuerit cum quo colloquium humiliter me ad promovendum pro regimine hanc paginulam demonstratis super his responsum certissonum gerulum praesentem denotantes nam eciam plebano meo immediate dominica proxima post purificationem utrum sine lucro vel non oportet me dare pro quo vobis quibus possum cupio deservire myly przyetely bud toho pylen pro dawnu pryzezen

Petrus de Usk rector
scolarum in Gystebnycz.

Na to odepsal na témž lístku rektor škol Strakonických: Socie dilecte si factum sic ut praescripsistis se haberet hoc est quod status meus non sit post sanctum Georgium proxime venturum toto conamine et totis viribus vellem pro illo insistere sed quia videtur mihi quod adhuc per aliquod tempus perseverabo vale ergo in domino et scripsi vobis in vestra cedula ut fidem adhibeatis illorum quaescripsi quod sic se habeant.

Ze slov těchto lze vyrozuměti, že rektor škol Jistebnických, uslyšev zprávu o změně rektorátu na školách Strakonických, poprosil kolegu Strako-

nického, aby ho jistě zpravil, zdali místo jeho uprázdněno bude čili nic, spolu aby zaň kde mohl se přimluvil. Rektor Strakonický odpovědí svou Jistebnického zbavil každé naděje. Psaní je psáno před počtím válek husitských, nebo později zajisté v Jistebnici školy nebylo, a když bylo, byla jinak upravena, než dle řádu obyčejného od university ustanoveného; charakter písma též do toho času patří.

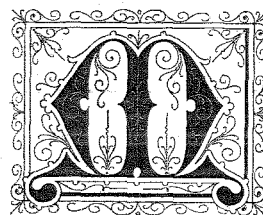
Ze Petr de Usk potom se stal kazatelem učení Husova a v Ústí přebýval spolu s mistrem Jičínem, Věnkem Petrem Velikým, Antošem, Pšeničkou, Kánišem a Bydlínem, jak nám toho paměť veršované »Počátky husitství« v Letopisech českých, ve Výboru a v Musejíku otištěné, pozůstávají, o tom nebude nikdo pochybovatí, kdo pováží, že právě celé okolí nynějšího Tábora kázáním Husovým na Kozím a v Ústí roznícené, záhy rozhodně k jeho věrouce přistoupilo a zejména Hromádka zvonař z Jistebnice mezi předními se jmenuje, kteří Ústí v noci přepadli, vypálili a novou osadu na starém Hradišti, nynější Tábora založili; zajisté od zvonaře Jistebnického i pan rektor škol Jistebnických nebyl. Jaký osud Petra Ústského později potkal, o tom ovšem nevíme, Hromádka byl v Chotěboři jat a upálen l. 1421.

Martin Kolář.

MIKULÁŠ A FILIP Z PADAŘOVA.

»Tábor« I. č. 53. dne 29. dubna 1865.

ezi vítěznými vojevůdci Táborskými za dob husitských válek jmenují se i tito dva mužové v předních řadách bojovníků božích, a skutky zajisté vykonali takové, že v paměti povděčné chovatí je slušno potomkům a zvláště Táboritům. Ačkoliv oba mužové současně v dějinách toho věku se připomínají, přece nikde řečeno není, zdali bratři či strýci byli; a pak ani před nimi ani po nich Padařovští se vůbec nejmenují. Původiště jejich jest vesnice Padeřov nebo Padařov v okrese Táborském kde v stavu zemanském žili, jak to erb jejich v archivu Třeboňském dosvědčuje; sídlo své měli v Padařově tam, kde nyní pan Alfons Štastný, a představený v téže obci statek svůj »u Švábů« řečený má. Mimochodem řečeno platil l. 1527. dle urbáře městského Táborského Šváb z Padařova 1 kopu, 12 gr. a 12 denárů ze své usedlosti a z jednoty 1 kopu a 4 gr., za robotu 12 kbelců pšenice, žita 4, ječmene 2, ovsa 4 kbelce. Snad tato jednota byla původištěm pánů z Padařova.

Než vypravujeme již, co všechno vykonali a čím se proslavili tito dva památní mužové.

Mikuláš z Padařova jmenuje se poprvé l. 1425. dne 18. října jako opravce míru mezi Táboři a Sirotky s jedné a Pražany s druhé strany. Leta 1429. byl hejtmanem tábořským na hradu Ostromeči a oblehal s Janem Blehem, tábořským hejtmanem na Bechyni, hrad Zvíkov, kterého však nedobyl, an Oldřich z Rosenberku dvouleté příměří mezi stranami zprostředkoval. Rok na to stal se Filip z Padařova hejtmanem na Ostromeči a Mikuláš do řad polních rot Táborských vstoupil. S ostatními veliteli vojska Táborského byl l. 1433. na sněmu Svatomartinském v Praze a jmenuje se téhož roku dne 28. září vladařem obce Táborské v zápisu příměří s panem Oldřichem z Rosenberka učiněného, kterýžto zápis posud v archivu Třeboňském zachován jest. Vladař znamená zde asi nejvyšší moc ve věcech občanských na Táboře, an vedle pana Mikuláše též Jan Pardus ze Hrádku hejtmanem na Táboře a kněz Prokop správcem vojsk se jmenují, Mikuláš pak Biskupec ve věcech náboženských vrch vlády na Táboře měl. Pečetě na tom zápisu přivěšené tak za sebou následují, že přední jest pečeť obce Táborské, pak pečeť města Tábora, obě v červeném vosku dále pečetě jednotlivých osob následují. Léta 1434. byl Mikuláš z Padařova v Praze, kdy Nové město táboritské od Starého města a šlechty dobyt bylo, mezi předními vůdci

Táborskými a jmenuje se naposled l. 1434. hejtmanem Táborským v smírných úmluvách mezi stranou panskou a Táborskou.

Hojněji než Mikuláš připomíná se Filip z Padařova. Leta 1430. zúčastnil se v jízdě válečné do Rakous a Uher, která ovšem neslavně dopadla, an v městečku Šintavě na Váhu přes dva tisíce Čechů padlo, mezi nimi slavný velitel Velek Koudelník z Březnice. Sotva že ale domů přišli, vytáhli Sirotci a Táboři s Filipem z Padařova v čele proti pánům Kolovratům, Fridrichovi a Hanušovi, dávným to odpůrcům husitův. V devíti dnech dobyli tvrze Hořovické a přitáhli před hrad Liebštejn, kde po dlouhých půtkách obě strany narovnání učinily.

Nejtrvalejší slávu získal sobě pan Filip z Padařova jako obhájce hradu Ostromeče. Již byli oba Prokopové padli v hrozně bitvě u Lipan, město za městem, hrad za hradem zdobývali kališníci a šlechticové na Tábořích a Sirotcích, i vůdce jejich nej přednější Bedřich ze Strážnice byl ve Slezích jat, když před nedobytný Ostromeč položili se dne 17. března 1435. Hynec Ptáček z Pirkšteina na Ratajích s Benešem z Dubé a na Kostí, Janem Sádlem z Kostelce nad Sázavou, a purkrabí Konopištský a Zvíkovský. Šest plných neděl marně dobývali hradu se svou čeledí a když i Aleš Holický ze Sternberka a Jan Jenec z Janovic na Petršpurce s 200 pěšimi, 50 jezdci a 11 vozy obléhajícím ku pomoci přispěli přece všem útokům odolal a každé lsi válečné se uvaroval pan Filip Padařovský. Konečně přitáhl před hrad dne 15. května slavný vojevůdce Hanuš z Kolovrat, jehož statky Táboři, jak jsme svrchu pravili, byli poplenili, a přivedl sebou 125 jízdých a 300 pěších. Proti spojenému tomu vojsku bránil se Filip Padařovský ještě celý týden a byl by se i déle ubránil, kdyby jiný zlý host — hlad jej nebyl navštívil. Došly mu zajisté veškeré zásoby potravní a pro obléhající nebylo možná hrad novou spíží zaopatřiti. I jal se s panskou jednotou o výminky vzdání se vyjednávat a byl s celou posádkou do Tábora propuštěn; hrad pak dne 22. května 1435. vítězové pobořili a spálili.

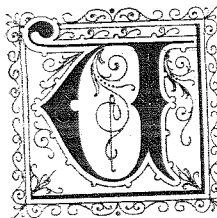
Po této události oba Padařovští jak by z paměti lidské vyhasli; nikde o nich zmínky nenajdeš zrovna tak, jako mnohým proslaveným vůdcům Táborským se stalo. A nejen domácí dějepis občanský, nýbrž i dějepis literatury připomíná nám jméno těchto slavných mužů.

Filip z Padařova dal sobě jako věrný Táborita a boží bojovník l. 1435. písmo svaté starého i nového zákona v českém jazyku opsati skrze Jana z Prahy a rukopis tento »biblí Padařovskou« nazvaný, posud se chová v c. k. dvorské knihovně ve Vídni.

—o—

MICHAL KOUDELE ZE ŽÍTENIC.

»Tábor« roč. 1. čís. 1. 30. dubna 1864.

první polovici XV. století nebylo města ve vlasti české, které by slávou svou tak vysoko na odív veškerému světu vůkol se bylo postavilo jako Tábor. I sama máti českých měst Praha skláněla hlavu svou korunovanou před mladou sokyní a činy i skutky, které Táborité vykonali, plamenými písmeny zaznamenány jsou. Než mečem vzal vznik svůj a meči opět podrobiti musel hrdé týmě své Tábor a na tom místě, kde biskup Táborských kněží a velikánové, Žižka i Prokopové, s nepřehlednou řadou jiných hejtmanů obec Táborskou daleko široko zpravovali, v druhé polovici téhož století již jen moudří a opatrní purkmistr, rada a obec města Hradiště hory Tábor nad měšťany a poddanými svými v úzkém kruhu královského města panovali. A čím výše Tábor dříve na výsluní slávy po vlastech českých se stkvěl, tím hustší tmou zahaleny jsou osudy které jej potom potkaly; předvěká reakce dle slov otce našeho dějepisu Palackého i zde záhy se přičinila, aby synům z paměti vyhlazeno bylo, co slavného a velikého otcové byli vykonali.

Chudé zbytky zdejšího archivu nejstarší udání z počátku XVI. století mají a jest-li kde, tedy v Táboře želeti jest co nejbolestnější ztráty všech dřívějších písemných památek. Aby však i to, co se na dny naše z oněch dob zachovalo, nazmar nepřišlo, hodláme čas po čase uveřejňovati v těchto listech zprávy o památkách jak monumentálních tak písemních starého Tábora.

Počínáme právě pomníkem, jenž uprostřed velkého náměstí na kašně Michalu Koudelovi ze Žitenic, důvěrnému rádci a příteli Žižkovu postaven jest. Kamenná socha, která dle výkladu nynějšího Tábora Beneše Koudelu, generála Žižky, představuje, jest asi pět stop vysoká a stojí na podstavci kameném sáh z výší nad kašnou i představuje muže v rytířském brnění s helmici na hlavě, jehož pravice o štít městský se opírá a levice praporeček bílý a červený drží. Plný vous, který pan Koudela má, dodává tváři jeho výraz přísný, řekl bys, že se takřka mračí na to pokolení, které nyní v Táboře sídla slavných předků zaujalo, kdyby sám směšný nebyl ve své zelené firnejzové montuře, kteroužto jej krásouhův nevím či jako hastrmana vystrojila.

Kašna i s Koudelou pochází dle letopočtu na ní vyrytého z r. 1568. a byt bychom i pravého Koudelu před sebou neměli, zůstane pan Beneš vždy odznakem Tábora a každému cizinci co takový se ukazuje. Třeba však,

abychom též něco o historickém Koudelovi pověděli, poněvadž i rod i osoba méně známí budou.

Letopisy české zůstávají nám tu paměť o něm, že byl nejpřednější rada u Jana Žižky, který na jeho lůně pod hruškou zemřel na morní ránu, když právě před městem Přibyslaví ležel dne 12. října 1424. Pan Michal pak to obdržel, že tělo slavného vojevůdce, jenž dříve v Hradci Králové pochován byl, v Čáslavi v kostele hlavním pohřbeno bylo až později kosti vyhozeny a rozmetány byly.

O panu Michalovi se též vypravuje, že jest vstoupil na jeden pařez a na něm kázal o zpovědi.

Rod páně Koudelův udržel se až do konce předešlého století mezi rytířskými rody království českého, máje v erbu zlatou korunu otevřenou, z které viselo tří rolniček zlatých v poli bílém. Dle páně Rybičkovy rozpravy o šlechtických a erbovnických rodinách Čáslavských, žil l. 1534. Víta Koudele ze Žitenic na dvoře Řečici v Čáslavsku; r. 1556. připomínají se Augustin a Natanael Koudele ze Žitenic na dvoře Řečici a v Starých Žlebích; r. 1582. Jan a r. 1589. Natanael Koudele ze Žitenic. Poslední nám známý potomek toho rodu byl Jan na Břevnici v Čáslavsku r. 1790. a podnes dvůr Koudelův na Žlebsku u Vrd i rybník Koudelovský, tamtéž ležící památku rodu toho zachovaly.

Jiní šlechticové, kteří ze Žitenic se psali a téhož erbu jako Koudelové užívali, byli Václav Hulmát ze Žitenic r. 1495. a Nikláškové ze Žitenic též v Božeticích r. 1556., Mikuláš na Břežanech r. 1572. a Jan na Chotouchově a Vostrově Perknýřově.

Původště této rodiny byl dvůr Žitenice nyní zaslý, jenž snad blíže vesnice Potěch na Žlebsku ležel.*)

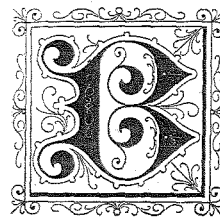
—o—

*) K tomuto článku srovnej: K. Thir: Staré domy a rodiny tábořské, díl I str. 169. J. K.

BOROTÍN A PÁNOVÉ Z BOROTÍNA.

»Tábor« II. roč. č. 44. ze dne 3. března 1866. a č. 45. ze dne 18. března,

Blíže městečka Borotína vznášejí se na skalnatém ostrohu mezi rybníky a stráněmi potoka Borotského, jehož starodávné jméno Tisměnice z paměti lidské se vytratilo, rozvaliny starobylého hradu Borotína. Trosky přední brány, zdi bývalé kaple, čtyřsáhová zeď hlavního obydlí a rумы někdejší hlavní věže jsou jedině pozůstatky slavného hradu i příkop posud zbyl, kudy po městě se chodilo do panského dvora, jenž před hradem stojí. Několik mlýnů na potoku oživuje krajinu, kde mimo rozhled na Borotín, Kostelec a Kamennou Lhotu, jen role a lesy spatříš. Cosi záduchového rozestřeno jest nad celým údolím a Grillparzer, skládaje smutnohru »Pramáti Borotínská« vnesl zajisté tento dojem do básně, která mezi smutnohrami osudovými v německé literatuře první místo zaujímá.

Větev Vítkovců »po královsku panských«, kteří mimo krále největším majetkem v Čechách se honosili a celé téměř jižní Čechy drželi, založila, nevíme již co dříve, hrad nebo městečko Borotín, blíže prasinádky Vítkovců, staroslavných Prčic, odkud Vítek z Prčic, praotec Vítkovců, l. 1169.—1194. se jmenoval. Městečko Borotín ve svém znaku mimo půlkoně Malovců letopočet 1333. má, avšak nevíme jakým právem a co tento rok znamená; první historicky známé datum jest r. 1369., kdy Mikuláš z Borotína a z Landšteina patronem nynějšího filiálního kostela »na Kostelci« řečeného a půl hodiny od městečka vzdáleného se jmenuje. Pánové z Landšteina měli bílou růži ve svém znaku a jmenovali se dle hradu Landšteina na hranicích rakouských, u Bystřice, dle vši pravdě podobnosti vystaveného od Sezimy z Landšteina, jenž i v našem okolí l. 1287. Kamberk držel. Pánové z Landšteina mimo Landštejn hrad i Nové Hradky a jiné statky v jižních Čechách drželi a l. 1370. Landštejn za Lipnici v Čáslavsku vyměnili. Na Kosové hoře zvláštní se připomíná větev Landšteinská ve XIII. a XV. století a zdá se, že nejbližší příbuzní našich Landštejnů na Borotíně byli, jakož i jména křtící Jindřich l. 1290 a Heřman l. 1400 k tomu poukazují.

Připomenutý nahoře Mikuláš z Borotína jmenuje se l. 1379. královským podkomořím a koupil v Praze na Malé Straně dům od arcibiskupa Mohušského, za to dům na Starém Městě l. 1407. prodal.

Týž Mikuláš připomíná se l. 1386. dne 19. března, kdy kostel Borotínský za farní povýšil a l. 1405. byl patronem kostela Prčického. Nebyl však příliš laskav na své poddané, an ho farář Prčický téhož roku u konsistoře Pražské

z nátisků žaloval, které nad poddanými provozoval, i byl k jakési pokutě l. 1418. odsouzen. Mikuláš a spolu syn jeho Jan imenují se l. 1409. patrony kostela Prčického; l. 1419. již jen Jan z Landšteina.

Jan študoval na universitě Pražské a osvědčil se již l. 1406. jakožto horlivý přívrženec učení Husova, an se čtyřmi ostatními soudruhy knihy Viklefovy vydati se zpěchoval a podepsal spolu s bratrem Heřmanem z Borotína a z Landšteina l. 1415. stížný list, který stavové čeští do Konstancie církevnímu shromáždění po upálení Husově zaslali.

Mistr Jan Hus kázáním svým na Kozím Hradě a v Ústí Sazemově nad Lužnicí celé okolí nynějšího města Tábora učení svému hned záhy získal, ano símě jeho na Táboře hojněji než kde jinde vzešlo; není se tedy čemu diviti, že mezi předními kazateli též jméno rodáka Borotínského Jana z Borotína čteme, jenž l. 1410 mistrem se stal. l. 1437. urážlivé psaní Rokycanovi poslal, když za arcibiskupa vyvolen byl a l. 1451. proti Janu Kapistranovi psal. I pánové z Borotína záhy k učení husitskému se přivinuli, jakož o Heřmanovi a Janovi víme; v bouřích válek husitských, jsouce nejbližšími sousedy mocného a hrozného Tábora, udrželi se přece nad stranami rozkvašenými, pročež často v jednáních za opravce míru a rozsudí brávaní byli, jako Heřman v l. 1423.—1425., jenž hradu Střely u Strakonice dosáhl. Když ale Táboři učení své i v společenském životě prováděti se jali, na šlechtu kališnickou a Pražany mírnější žehrajíce, pánové z Borotína, zejména Mikuláš na Střele a na Borotíně přidal se též ke kališníkům, začez Táboři válku mu vypověděli a l. 1434. hrad Borotín oblehli. Než kvapila osudná doba bitvy u Lipan, oddělení Táborského vojska, které před Borotínem leželo, upustilo od dobývání hradu a spěchalo k ostatním Táborům, kteří u Prahy se shromažďovali. A bitvu u Lipan rozhodl a první se vedral do vozových hradeb Táborských pan Mikuláš z Borotína, věda dobře co naň čekalo, kdyby Táboři vítězně z bitvy se byli domů navrátili.

Nezdá se, že potom více Táboři na Borotín se odvážili, a pan Mikuláš připomíná se již jen l. 1437. na sněmu a posléze l. 1441. na Střele. Borotín hrad dostal se Janu Malovcovi z Pacova, který již l. 1446. jej držel, větev pak pánů Landštejnů z Borotína vymřela bezpochyby Mikulášem na Střele, veškerý rod pánův z Landšteina sešel po meči p. Vilémem Svitákem z Landšteina na Sosni a Brloze na začátku XVII. století.

Svobodní pánové Malovcové z Malovic, posud kvetoucí, pocházejí z vesnice Malovic malých u Libějic, kde do r. 1563. rodinná tvrz jejich stála, první se jmenuje Bohuslav z Malovic l. 1320. V erbu měli půl koně, jako pánové z Pardubic a ze Staré, pánové z Bělče u Prachatic, z Kraselova u Strakonice a ze Žimutic u Týna Vltavského. Záhy se rozrodili na několik větví: Malovce z Březí, Malovce z Chýnova, Malovce z Pacova, Malovce z Libějic Malovce z Malovic a Kosoře z Malovic, i drželi ode dávna velmi mnoho statků na Táborsku, Budějovicku a Prácheňsku. Jan Malovec z Pacova, syn Petra Malovce, imenuje se poprvé l. 1434., kdy v bitvě u Lipan statečně bojoval proti Táborům l. 1446. byl poslán sám třetí s důležitým poselstvím k papeži Eugeniovi IV.; vrátiv se, přilnul k straně přítele svého Jiřího z Poděbrad, jemuž r. 1448. Prahy dobývatí pomáhal; stál pak věrně po boku jeho v následujících na to bojích s pány z Rosenberka a z Hradce, podepsal 27. dubna 1452. listinu, volící Jiřího za správce země, seděl 1454. na soudu zemském, konečně v lednu 1462. opět slavné poselství do Říma k papeži Piu II. se žádostí o potvrzení kompaktát konal, v bitvách od r. 1467. do 1471. statečně a šťastně proti jednotě panské bojoval i králi Vladi-

slavovi II., od něhož jmenován radou, vojsko Matiášovo z Čech vypuditi pomáhal a zemřel l. 1515.; jméno jeho našli jsme v pamětech Jistebnických l. 1506. jakožto svědka podepsaného. Po druhém Janovi zbyly dcery Alžběta, která se provdala za Arnošta Černičického z Kácova a r. 1545. zemřela, pak Kateřina provdaná za Jana Malovce z linie Malovců z Malovic; Borotín hrad dostal se Kateřině Malovcové a polovic městečka i několik vesnic, Alžběta dostala druhou polovici městečka.

Manžel Alžbětin Arnošt Černičický*) zemřel asi r. 1545. a po něm dědili synové Jan, Arnošt a Vilém, kteří statek svůj dne 5. ledna 1548. Janu Hodějovskému z Hodějova místosudímu království českého prodali; Hodějovský prodal jej opět panu Ladislavovi z Lobkovic a na Chlumci a Jistebnici.

Třetí Jan Malovec na Borotíně měl šest synů: Jana, Mikuláše, Pavla, Sigmunda, Bohuslava a Oldřicha, z nichžto Oldřich l. 1534. v tituláři se připomíná a Pavel l. 1539. se jmenuje, oba na Borotíně; Sigmund dostal Výrec a Vesec. Když paní Kateřina Malovcová l. 1534. zemřela, odkázala Borotín synům Bohuslavovi a Oldřichovi, kteří panství toto mezi sebou rozdělili, učinivše z něhc samostatné statky. Kostelec Podolský, dvůr v Kamenné Lhotě a vesnice Řevnov, Kamenná Lhota, Vlásenice, Kostelec i podíly na Borotíně, Makově, Jetřichovicích a patronát v Kostelci a Borotíně dostal Bohuslav; Borotín hrad s dvorem, dvůr v Sodoměřicích, mlýn a pila pod hradem vesnice Mezná a Kubcová Lhota, podíly na Borotíně a vesnicích Makově, Nasavrkách, hořením a dolem Dobřejevě, Muticích, Dvorci, Záhořicích, Jetřichovicích a Třemošné, připadly Oldřichovi. Bohuslav vystavěl si zvláštní tvrz na Kostelci, na jejímž místě nyní dvůr rytíře Nádherného z Borotína stojí a umřel l. 1576. zanechav syna Oldřicha. Oldřich Borotínský jmenuje se l. 1594. v Táborských městských knihách a zemřel někdy r. 1602., zůstaviv syna Pavla. Oldřich Kostelecký držel též Vesce blízko u Kostelce l. 1600. a tam seděl.

Potomci Oldřicha Kosteleckého a sice dcera Markéta Kostelec jako věno přinesla panu Smilovi Ostromiřskému z Rokytніка,**) jenž v Táboře dům měl a když Tábor od císařských r. 1620. a 1621. obležen byl, zavřel se s obleženými na měste, pročež mu dvě třetiny statků jeho zkonfiskovány byly. Kostelec s příslušenstvím koupila paní Polixena z Lobkovic, rozená z Pernšteina na Jistebnici l. 1623.

I ten podíl na panství Borotínském, který Oldřich starší Malovec držel, dostal se v tyto časy od Malovců do rukou rytířů Vojkovských z Milhostic a po bitvě bělohorské odňat byl Přechevi Vojkovskému a prodán paní Polixeně z Lobkovic, která takto celé panství Borotínské k Jistebnici přikoupila.

Knížata a vévodové Lobkovicové drželi Jistebnické panství po celá dvě století, hrad Borotín bezpochyby v dobách třicetileté války nejvíce porouchán byl a možná též na vyšší rozkaz rozbořen, aby v něm nepřátelé se neusadili; nevíme vůbec, jak sešel tak, že nyní pouhé rupy z něho zbyly. Panství Jistebnické koupil l. 1829. pan Jan šlechtic z Nádherných, jehož rodina letos

*) Černičičti z Kácova měli rodinnou tvrz v městečku Kácově a ve znaku stehno jako pánové z Milčína, z Martinic, z Talemberka. z Rychnova, z Choustníka a posud kvetoucí hrabata Kouničti.

M. K.

***) O Ostromiřských z Rokytніка jest zajímavý článek v letošních Archeologických památkách na str. 251 atd. atd. M. K.

do stavu rytířského od Jeho Apoštolského Veličenstva Císaře Františka Josefa I. povýšena byla s praedikátem »Nádherný rytíř z Borotína« a tak po čtyřech stech letech opět jméno pánů Borotínů v řadách šlechty české se zalesklo a bohda na dlouhá století k oslavě vlasti a krále se stkvíti bude.*)

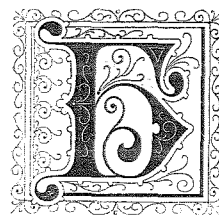
—0—

HRADY, TVRZE A PANSKÁ SÍDLA V KRAJI TÁBORSKÉM.

»Tábor« II. a III. roč. roku 1865. a 1866.

I. V OKRESU TÁBORSKÉM.

odláme v těchto listech poukázati na starobylé stavby a državy panstva českého i koruny zemské v kraji Tábořském, aby ti, kdož nyní majetek ten od předků zděděný drží, šetrně přihlíželi k takovým pomníkům slavné minulosti a je uchovali pro památku potomkům. I zříceniny a ssutiny takových staveb uchovati třeba ať již v dějinách našich proslaveny byly skutky krásnými anebo kletba činů zlých na nich spočívá. Historie předků je zrcadlo, v němž potomci pozorovati mají i ctnosti i vady praotců svých, těchto aby se varovali a ony nápodobili. Co naši děje- a místopisci Schaller, Sommer, Palacký a Vlasák a jiní na jevo vynesli, to zde v krátkém nástinu podám a k tomu připojím, co vlastní píli jsem sebral a co mi laskavě sdělili hospodářští ředitelové a úředníci v okrese Tábořském; zejména pan Karel Mikuškovice, hospodářský ředitel knížete Schwarzenberka na Chýnově, jenž mi zevrubně zprávy historické o panství Chýnovském poskytl.

HRADY.

Hradiště, nynější pivovár várečného měšťanstva v Táboře, někdy hrad a město, připomíná se poprvé roku 1232., jakožto majetek pana Vítka z Hr., bezpochyby syna Vítka z Prčic, jenž l. 1194. zemřel. Celé totiž poříčí Lužnice patřovalo mocným Vítkovcům, potomním pánům z Růže čili z Rosenberka, kteří přemnoho hradů zde založili, jako později uslyšíme. Vedle Hradiště stálo již tenkrát město, bohaté na doly zlaté, které král Otakar pro korunu na Vítkovcích žádal: tito však, než by byli město vydali, spálili je l. 1268 a přestěhovali obyvatelstvo do Ústí, nynějšího Starého Tábora. Skutek ten vykonal Sazema Vítkovec, neb od něho Ústí přijímá Sazemino dostalo. Hradiště hrad zůstal i na dále majetkem Vítkovců a sice té větve, která pány z Ústí se nazývala; tito zde i sídli a l. 1388. dva oltáře a kaplana pod svým hradem v nynějším hřbitovním kostele sv. Jakuba založili. Bouře husitské když vypukly a Ústí jak známo l. 1419. popelem lehlo, převedl Hromádka, zvonář z Jistebnice, husity sem do starého Hradiště; hrad a

*) K tomuto článku srovnej Roman Cikhart: Hromádka z Jistebnice a Jan z Borotína (Staré a nové letopisy tábořské r. 1920). J. K.
Týž: Borotín — nástin historický. R. neudán. J. K.

město, jehož zdi tehdejší majitel pan Jan z Ústí opravití byl dal útokem vzal, pána vypudil a založil nynější město Tábor, jehož osudy odjinud nám známy jsou. Hrad, jemuž též Kotnov přezdíli, byl majetkem obecním až do bitvy bělohorské, potom ho dosáhlo váreční měšťanstvo.

Chýnov, zámek knížete Švarcenberka, býval předním hradem župy dle něho Chýnovské jmenované, největší to v zemi české 9 mil dlouhé a 5 široké; zdi ohromné tloušky v přízemí, rozsáhlé sklepy a poloha hradu, který na ostrohu hlubokými stráněmi a vodou obklíčeném stojí, tomu bez odporu nasvědčují. Župany Chýnovské známe dva: Oldřicha z r. 1222. a Hroznatu z r. 1226. Na počátku XIV. století stal se Chýnov majetkem arcibiskupa Pražského; slavný Arnošt z Pardubic r. 1344.—1364. již jej držel. V husitských válkách zastavil arcibiskup Kunrad z Vechty Chýnov Hanušovi z Ronova leta 1413.—1421. a král Ladislav I. 1457. Janu Malovcovi z Malovic. Řed tento posud kvetoucí koupí dosáhl Chýnov léta 1547. a zvláštní jeho větev »z Chýnova« dle tohoto majetku se psala. Na konci XVI. stol. dosáhl Chýnov Sigmund Vencelík z Vrchoviště, jemuž po bitvě bělohorské odňat byl a prodán od fisku l. 1623. knížeti Oldřichu Eggenberkovi na Krumlově, od kteréhožto rodu Švarcenberkové l. 1719. jej zdědili.

Kozí hrad, rozvaliny nad potokem a mlýnem téhož jména blíže Měšic, byl původistěm pánův z Kozího, kteří ve službě pánův z Rosenberka byli, poslední Mikuláš na Jistebnici leta 1511. se připomíná. Léta 1412. byl v držení pánův z Ústí a jmenovitě Jan z Ústí útulku zde popřál mistru Janu Husovi z Prahy vypovězenému. Tento zde kázal a služby boží konal, i více spisů svých složil; lid pak z daleka a z blízka sem putoval, aby jeho kázání poslouchal. Zdá se, že potom hrad Kozí na katolickém pánu Oldřichovi z Ústí jako tvrz Sedlec dobyt a rozbořen byl, panství pak k němu příslušející: vesnice Turovec, Lhota Zárybničná, Kravín, Lipí, Kavčí a Strakačov připadlo Táboru. Urbář tohoto města l. 1503. založený již jen zbořeniště připomíná a nyní sсутiny mechem a lesem porostlé na místě hradu stojí, jen základy zdi semo tam se uchovaly.

Příběnice Velké a Malé, zbytky dvou hradů na řece Lužnici v pustém lese 2 hodiny od Tábora vzdálené. I tyto dva hrady vystavěli a drželi Vítkovci spolu s rozsáhlým panstvím a již l. 1243. Vítek z Příběnic se připomíná. Petr z R. († 1347.) vystavěl 2 kaple v Příb. a l. 1494. byl zde král Václav uvězněn. Když pak na Táboře nové učení povstalo a mečem i plamenem dráhu si klesilo, došlo též na Příběnice: l. 1420. byly dobytý a s nesmírnou kořistí vítězům do rukou se dostaly. O příběhu s Korandou knězem Tábořským, jinde nám mluvití bude. Hrady i město drželi Táborští a široko daleko zvláště Jan Bleh z Těšnice odtud plenil; když pak Adamité z Tábora vypuzeni byli, zde se usadili a rejdy své prováděli, až Žižka řádění jejich konec učinil l. 1421. Léta 1437. stalo se příměří mezi Tábořem a Oldřichem z Ros. a mezi výminkami postaveno, aby Oldřich z R. Př. hrady i město zbořil a s prstí srovnal, což také učinil a od těch dob Př. pusté jsou.

Novějšího času dal majitel kníže Lobkovic na Zelči zde kopati i nalezeny byly kameny krásně přitesané, železné dvéře a jiné památky.

Ústí hrad připomíná pan Palacký ve svém »Popisu král. česk.«, my však posud nemohli jsme naléztí místa, kde by byl stál, zdali v městě Ústí, nynějším Starém Táboře, nebo kdesi na blízku. Úřady župní byly ovšem již za krále Jana na Ústí z Chýnova se odstěhovaly, pánové z Ústí zde seděli z nichžto Sažema l. 1280. Prahu proti Braniborům hájil, Oldřich l. 1389. u dvoru císaře Karla IV. byl atd. a časté schůzky panstva českého

zvláště na konci XIV. stol. se zde připomínají; proto však přece nikde hrad Ústí výslovně se nejmeneje.

TVRZE.

Dražice, farní ves na silnici z Tábora do Písku, bývala někdy rytířským sídlem, kterých a jakých pánův ale — nelze povědětí. Na ostrohu u samého kostela nad potokem stávala tvrz tam, kde nyní dva domky jsou; kolem ostrohu posud cesta běží a starý parkán se jeví, i základy zdi pozorovati můžeš. Na konci XIV. stol. patřily D. k Příběnicům, Táboři snad tvrz a kostel pobořili, a ves k svému panství potáhli; v urbáři l. 1503. připomíná se dvůr panský v Dražicích, jehož pole na přiměry rozděleny byly a v deskách zemských jest řeč o pusté tvrzí v Dražicích.

Dražička, na levém břehu Lužnice hodinu od Tábora vzdálená ves a statek knížete Lobkovic, jenž zde dvůr má, někdejší to tvrz, o které však na tento čas žádných zpráv nemáme.

Dub, půl hodiny od Hor Ratiborských vzdálená ves, někdy též rytířský statek a tvrz, na místě jejímž nyní dvůr knížete Švarcenberka stojí. Odtud pocházeli rytířové »Sedlečtí od Dubu«, kteří ve znaku lilii měli, společně s Beřkovskými ze Šebířova a pány ze Chmelného. Petr jmenuje se v l. 1415.—1447. spojencem Budějovských Rinart držel Bernardice a odtud proti králi válčil l. 1467., Heřman přehlížel kroniku Hájkovi atd. V XVI. stol. držel Dub Hynek Čáslav z Podolí, pak Vítové ze Rzávého a Kotvicové z Kotvice, 1666. prodán byl majiteli panství Chýnovského.

Hroby, ves, fara a zámek hraběte Kolovrata na silnici z Tábora do Černovic nad rybníkem a potokem téhož jména. Na srázném výběžku stála za nynější hospodou tvrz, z níž jen posud valy na stráni zbyly, původistě rytířů Hrobských ze Sedlče, z nichžto Jana v l. 1428.—1454. a Jiřího poručníka pánův z Hradce l. 1511.—1512. jmenujeme. Hroby byly potom až od bitvy Bělohorské majetkem pánův Smrčků ze Mnichu, jichžto náhrobky v kostele jsou. Od fisku koupil H. Václav Felner z Feldecku a majitel za majitelem rychle následovali, až pak hrabě Leopold Krakovský je koupil, při jehožto rodu posud tento statek jest.

Chotoviny, fara, ves a zámek rytíře z Nádherných, 2 hodiny od Tábora vzdálí zámek jest z bývalé tvrže přestaven. Nejstarší pamět praví, že Ch. k Příběnicům slušely, komu se ve válkách husitských dostaly, není známo: l. 1534. na Ch. seděl Dobeš Netonický z Nebylov, po něm Jiřík Pětipeský z Egerberka l. 1556. atd. L. 1623. držel Ch. Vilém Vok Víta ze Rzávého, ale během tohoto století dostaly se od této rodiny Ch. do rukou jiných, a tak rychle majitele střídaly, že nelze jednoho za druhým zde vypočítávati.

Klokoty u Tábora připomínají se již l. 1220. a 1272., kdy Vítek a Ojír z K. zde seděli. Kde sídlo své a zdali hrad či tvrz měli, to všechno nám není povědomo, nejvhodnější místo zdá se nám pro hrad na Kl. na hoře Chlumu nad Lužnicí býti. Záhy však zde Vítkovci sídletí přestali, nebo na konci XIV. stol. Klokoty k Příběnicům slušely a potom Táboru se dostaly; fara též zde byla, ale v husitských válkách za své vzala.

Leština jmenují se zříceniny hradu nebo tvrže mezi Pasekou a Vescem na samých hranicích okresu Tábořského. Skladatel tohoto článku četl v Sommerově místopisu kraje Tábořského poznámku při vesnici Pasece,

že blízko ní jest pustý rybník »na Leštinách« řečený, u něho pak zříceniny, kterým lid »na starém zámku« říká. I vybral se tam a shledal, že u samého rybníka na svahu pohoří od Vesce se táhnoucího tvrz stála, k nížto posud základní zdi a příkopy na 2 sáhy hluboké kolem jakés věže nebo podobného stavení zbyly. Stopy zdi jsou tak patrné, že celý půdorys tvrze by se nakresliti dal, a zdá se že dva oddíly hlavní byly. Rybník jak řečeno, k samým zděm tvrze dosahoval a příkopy připomenuté napájel; ze strany rybníka byla do tvrze cesta po hrázi, která mezi dvěma rybníky se táhla; nyní již hráz není, ale stopy její posud patrné jsou. Po suchu bránily přístupu hora, les a vysoké zdě. O historii této tvrze můžeme jen to říci, že v urbáři Tábořském zápis jest někdy z r. 1530., kde se připomíná na Leštině jakýsi Jindřich, jenž 3 kopy úroku celoročního Tábořským platil a to sice z jediné ušedlosti; jiné tam nebylo. Později Leštinu, Paseku a Pykov Tábořští prodali Janu Hornateckému.

Liděřovice, ves a dvůr na panství Chotovinském u silnice z Tábora do Chotovin, původiště rytířů Axamitů z Liděřovic, kteří stejného erbu a rodu s pány Lapáčky a Víty ze Rzávého, Sádly z Vražného, Chrty ze Rtína a Břehovci z Ostromeče byli a červenou šikmou čáru v bílém poli za erb měli. Tam, kde nyní panský dvůr jest, stávala jejich tvrz, z níž sklepy jen zbyly; zde seděl l. 1407., Pelejš z L. a narodil se Petr Axamit z L., jenž l. 1448. vrchním hejmanem rot bratrských v Uhrách byl, které o své ujmě město Košice, a celé hoření Uhry držely a teprve ve válce s Matyášem Uherským l. 1458. podmaněny byly. V XVI. století drželi Sádlové z Vražného tento statek, jenž později k Chotovinům přikoupen byl.

Meziříč, čili Mezdríč, ves a statek rytíře z Nádherných u Dražic poznamenal Palacký jako tvrz ve svém »Popisu král. česk.« Bezpochyby, že stála tato tvrz tam, kde nyní zámeček jest, nelze nám však o majitelech jejich ze starších dob nic pověditi, leč to, že v XVI. století k Pasece, Výrci a Leštinám patřila. L. 1620. byla M. Fridrichovi Doudlebskému z Doudleb konfiskována a dostali ji Kořenští z Terešova, z nichžto Josue a Václav v letech 1610.—1620. pak 1678. krajskými bechyňskými byli.

Padařov, vesnice blíž Jistebnice, původiště slavných vůdců Tábořských Mikuláše a Filipa z Padařova, o nichžto jsme v těchto listech mluvili.

Podolí, vesnice blíž Hor Ratibořských, někdy zvláštní statek a původiště pánů Čáslavů z Podolí; na místě bývalé tvrze stojí nyní hospoda. Léta 1520. drželi P. bratři Mikuláš, Petr, Jan a Václav Měděncové z Ratibořic a spolu Vřesec i Ratibořice; l. 1627. byly tyto statky k Chýnovu přikoupeny. Páni Čáslavové drželi Dub l. 1560. a Hlasivo 1570. zejména Hynek Č. z P. Blíž Podolí jest dvůr a mlýn.

Polánka, někdy statek a původiště rytířů Polaneckých z Polánky, jichžto rodinná tvrz u dvora podnes se zachovala: v přízemí podél chlévů jest sloupová chodba, hoření pokoje jsou v sýpku proměněny i stopy bývalého pivováru zde pozorovati lze. L. 1415. jmenuje se Mikuláš z P., l. 1420. Václav z P., jehožto jediná dcera Anna za Jana Voračického z Paběnic a na Polánici se prodala a rodinný statek svůj jako věno mu přinesla l. 1530. Polánka dostala se Rosenberkům, a Petr z P. prodal již l. 1593. Bohuslavu Vítovi ze Rzávé. Asi roku 1600. připadla Polánka k Chýnovu.

Radenín, ves a zámek, hraběte Kolovrata, půl hodiny od Hrobů vzdálí. Poprvé připomíná se Radenín l. 1466. a jmenuje se Václav Konopí z R.; v husitských válkách jest řeč o Václavovi Peškovi z R., jenž ve službě pánů z Rosenberka byl a ještě r. 1478. jméno Václava z R. čteme. V XVI. stol.

drželi Smrčkové z Mnichu tento statek, zejména Petr S. z Mn. l. 1520.; na konci tohoto století dostal se do rukou Václava z Cimburka a z Tovačova, jenž l. 1593. zemřel, potom Jiří Homut z Harasova. Humprecht a Jan Černínové z Chudenic, hrabata ze Sporku, Desfoursové následovali, až ho konečně Leopold hrabě Kolovrat dosáhl. Tvrz stála tam, kde nyní zámek od Černínů postavený spatřujeme.

Rzává též Zrzavá, vesnička blíž Chotovin, původiště rozrozených někdy v našem okrese vládků Lapáčeků a Vítů ze Rzávého, o nichžto jsme při Liděřovicích mluvili. Nejdříve připomínají se Chval ze Rzávého na Kostelci, purkrabě Vyšehradský a milostník krále Václava IV., Vít ze R. l. 1407. ve službě pánů z Rosenberka a Jan ze Rzávého l. 1415. Připomenouti sluší, že vesnička Rzává u samé vesnice Moravčí jest, ano obě vesničky dohromady jednu katastrální obec tvoří. Panské pole a dvůr jest však jen v Moravčí a proto za to mám, že rodinnou tvrz pánů ze Rzávé nebo ze Rzávého hledati sluší v Moravčí tam, kde dvůr stojí a nikoliv v Rzávé, ačkoliv na jednom poli u Rzávé prý tvrz tato stála. Připomínají se z počátku i pánové z Moravčí současně s pány ze Rzávého Mikuláš z Moravče leta 1410., Lipolt z M. l. 1415. O tom rodu skladatel tohoto článku hodlá zvláštní pojednání vydati a připomíná jen tolik, že na konci XVII. stol. Vítové vymřeli, Lapáčkové ale posud žijí.

Sedlec, tvrz pánův z Ústí, která ležela nad mlýnem »Soukeník« řečeným, půl hodiny od Ústí vzdálí na levém břehu Lužnice. Pomocí urbáře města Tábora podařilo se spisovateli polohu její zevrubně určití v těchto listech.*)

*) »Tábor« l. roč. č. 11. ze dne 9. července 1864:

Odkrytí tvrze Sedlecké. »Brzy po zboření města Ústí Sazemina nad Lužnicí, kteréž dne 30. března 1420 se stalo, také blízká tvrz Sedlec, na kteréž pan Oldřich z Ústí s udatnými bojovníky se byl zavřel, outokem dobytá, pan Oldřich cepy umlácen a do ohně uvržen, celá posádka šeredně povražděna, pokladové tam nalezeny na hromadu sнесení a spálení a konečně sama tvrz až do dna obořena jest.« Tak zní zpráva našeho slavného dějepisce Palackého o konci, jaký tvrz Sedlecká vzala a v poznamenání jest postaveno, že tvrz Sedlec tam bezpochyby stála, kde nyní tak řečený Veliký dvůr městu Táboru náležící blízko Starého Tábora jest. Panu prof. Martinu Kolářovi poštětlo se, že při své archeologické procházce ve vůkolí Tábora dne 3. července tvrz tuto, ovšem jen polohu její docela bezpečně našel, avšak ne tam, kde pan Palacký ji hledal. V starém totiž urbáři města Tábora od r. 1503. připomíná se v Sedlci dvůr, mlýn a tudíž přívoz, pak Lhota za Sedlcem, což dle polohy jinak vyložiti se nedalo, než na mlýn Soukeník při řece Lužnici čtvrt hodiny za Starým Tábořem, kde posud přívoz ačkoliv neveřejný jest; za mlýnem pak půl hodiny jest vesnice Lhoty Samoty nazvaná. Blíž Velikého Dvora jest jen potok Kozský a není žádný mlýn, tam tedy nebylo možná tvrz hledati, pod kterou by převoz byl. A skutečně zatím co se dotčený pán převážel, dozvěděl se od přivozníka, mlynářského tovaryše pana Hodného, že v lesíku, který 30 kroků od mlýna vzdálen jest a k mlýnu náleží, staré valy se nacházejí. Když pak tam přišel, shledal, že celý ten malý lesík na hradbách a uvnitř bývalé tvrze stojí, vůkol kteréž jako okolo vejece příkop 2 sáhy veskrz hluboký a dole ještě vodou naplněný běží. Přístup do tvrze býval ze strany východní, nebo tam jediné hradby něco málo snížené jsou, jinde všude ve stejné výšce se drží a v objemu asi 300 kroků mají. Půda tvrze jest nanešenou mrtví hluboko pokryta avšak dosti nerovná, bez pochyby by při kopání zdi i sklepy se našly.

Stálec, městys, zámek a statek pánů z Feldecku. Na počátku XVI. stol. patřil Stálec spolu s blízkými Dobronicemi pánům Vítkům ze Rzávého a teprve po bitvě bělohorské jim zkonfiskován byl. Na místě bývalé tvrze stojí nynější zámek; více na ten čas nám nelze pověditi.

Strkov, vesnice blíže Plané u silnice z Tábora do Soběslavi vedoucí, původíště pánů ze Strkova, z nichžto Lev a Beneš ze Strkova v l. 1383.—1415. se jmenují. Táboři bezpochyby tvrz zbořili a statek k svému panství přitáhli; l. 1503. se tam dvůr panský připomíná a l. 1548. odevzdali Táborští pustou tvrz Strkov císaři a králi Ferdinandovi, který Rosenberkům tento statek prodal; nyní patří dvůr Strkov k panství Zeleckému. Tvrz stála na návsi, tam kde nyní socha na prázdné prostoře jest.

Údín, za starodávna Údim, samota 5 čísel blíže Vlášence, původíště pánů z Údína, kteří se již l. 1293. připomínají, zejména Zlata z Údína a l. 1415. Protiva z Údína. Polohu bývalé tvrze blíže určití nemohu.

Velmovice, ves blíže Chýnova, kde na návsi dle zprávy pana Mikuškovice valy a příkopy na bývalé tvrziště poukazují. A skutečně nacházíme v starých pamětech Jana z Velimovic l. 1439. připomenutého jakožto svědka příměří mezi panem Oldřichem z Rosenberka a Tábořskými. neminu se snad s pravdou, pronesu-li zde doměnkou, že slovo Velimovice a zkrácené Velmovice povstalo ze staršího Vilémovice, i připomínají se v našem okolí Jan a Mikuláš z Vilémovic l. 1415.

Voltyně, ves a statek svob. pánů z Feldecků na silnici z Tábora do Písku. Na místě bývalé tvrze stojí zámeček; majitelé statku jsou nám jen známi ze XVI. stol., totiž páni Hozlaurové z Hozlan, kteří na Volší, Dobronicích, Brandlíně, Hněvkovicích, Srlíně atd. osedlí byli: v XVII. stol. držel Voltýň Albrecht ze Žeberka, jenž v Bechyni pochován jest.

Vražné, ves půl hodiny od Chotovin vzdálená, původíště pánů Sádľů z Vražného, kteří jednoho erbu a rodu s pány Víty ze Rzávého atd. byli, jak isme při Liděřovicích řekli. Nejdříve z toho rodu se připomíná Mikeš z Vr. l. 1407. a ještě v našem století pánové toho jména se připomínají. Sádľové drželi Vražné, Liděřovice, Hlasivo, Hlinici, Vlasenice a Milhostice. Tvrz stávala tam, kde nyní panský dvůr jest.

Vřesec, vesnice blíže Dubu, na bývalém panství Chýnovském, někdy zvláštní statek a tvrz, o jejížto poloze však nic určitého říci nemohu. První známé majitele viz při Podolí; l. 1534. seděl zde Albrecht Malíkovský z Byšně; l. 1601. daroval císař Rudolf II. V. Jeronymovi Makovskému z Makova, který téhož roku statek tento Anně Přehořovské, manželce Karla P. z Kvasejovic postoupil. Jan Felix P. z K. prodal konečně V. knížeti z Eggenberků l. 1627. a tak s Chýnovem spojen jest.

Výrec, dvůr rytíře z Nádherných na silnici z Tábora do Jistebnice, někdy tvrz a původíště pánů Výrků z Výrova, kteří ještě r. 1471. se připomínají. Později byl tento statek majetkem pánů Malovců z Malovic, zejména Zikmund l. 1563. se uvozuje. Paseka a Leštiny s tímto statkem spojeny byly.

Záhoří, červené u Chotovin, ves a dvůr, jenž majiteli panství Chotovinského náleží. Tvrz stávala na místě nynějšího dvora a patřivala pánům Lapáčkům ze Rzávého.

Jedlaný, hodinu od Chotovin vzdálená ves s panským dvorem Jšovem dříve Víšov řečeným, připomíná se jako sídlo pánů z Jedlan: l. 1416. zejména Mračko z J. bratr Buška z Noskova a Petra z Petrovic se uvozuje. l. 1415. Bušek z J. se připomíná. Kde tvrz Jedlanská stávala, nelze mi říci.

Dobronice hodinu od Chýnova vzdálená vesnice, bývala majetkem kanovníků Vyšehradských, kterým někdy v husitských válkách odcizena jest. V XVI. století drželi ji Malovcové na Borotíně osedlí, a l. 1547. daroval císař Ferdinand I. výplatu na Dobronicích Jindřichu Lapáčkovi ze Rzávého. Později připadly D. k Dubu a střídaly s tímto statkem majitele.

Drhovice připomínají se již l. 1219., zejména Volkmar z D. v listině kláštera Milevského, na jeho statku zdá se, že v XV. století man hradu Bechyňského Petr r. 1450. seděl, jenž Zajímači z Kunštátu s panem Janem z Lažan a mnoha pomocníky válku vypověděl; později l. 1504. slušely D. k Táboru.

Hlinice, ves hodinu od Tábora vzdálí a dvůr panství Chotovinského, někdy zvláštní statek pánův Sádľů z Vražné, z nichžto Jan l. 1598. se připomíná; l. 1618. čtyři bratři Sádľové na tomto dvoře seděli a Tábořské žádali, aby jim s výplatou 100 kop posečkali. Po bělohorské bitvě ztratili Sádľové H., kterou Josue Kořenský z Terešova k Medřiči a Záhoří přikoupil.

Hořice dolní, ves hodinu od Chýnova vzdálená, někdy zvláštní statek, z něhož zámeček zbyl, který prý někdy tvrzí býval; aspoň hluboké sklepy posud se zde zachovaly. Majitelé H. připomínají se: Mikuláš z Hořic na Šelenberce leta 1431. jakožto přívrženec Oldřicha z Rosenberka, ještě r. 1470. byl mukraj Vltavský k ochraně poručěn; v XVI. a XVII. století drželi Smrčkové ze Mnichu H., zejména Jan l. 1572., Jiřík l. 1608., Adam l. 1638., Oldřich l. 1648., Václav Silvester l. 1660.; l. 1747. Josef kníže Švarcenberk H. od Eleonory hraběnky Millesimové k Chýnovu zakoupil.

Chočiny, ves, která l. 1503. k Táboru slušela; tam kde »u Dvořáků« říkají, býval někdy samostatný dvůr, l. 1415. připomíná se Prokop z Chotčina.

Jeníčkova Lhota, ves, panský dvůr a statek rytíře z Nádherných na Chotovinách. Na počátku XVII. století patřila Kašparu Kaplíři ze Sulevic, kterému po bitvě bělohorské zkonfiskována byla; jakýsi plukovník Marko jí dostal. L. 1648. ji koupil Zikmund Jan Myslík z Híršova a na Pacově, od kterých dob při Pacově zůstala; teprve l. 1841. Jan z Nádherných k panství Chotovinskému ji přikoupil.

Košín, vesnice na silnici z Tábora do Sudoměřic, původíště pánův Košínův z Košíně nebo Košínských z Košín, z nichžto Jindřich l. 1407. nadání kostelu Chotovinskému učinil, Křištof v Paběnicích, v Petrovicích a vůkolí dědiny měl l. 1487., Šebestian, Zikmund a Jindřich l. 1534. se připomínají, Václav František svob. pán Košínský z Košín biskupem v Hradci Králové v l. 1721.—1731. byl; posud rodina tato kvete. Kde tvrz stála a jaké osudy měla, není nám známo, rod sám byl příbuzný s pány Víty ze Rzávého a Sádľů z Vražného. U Chýnova bylo na konci XIV. stol. pusté místo Košiny, snad bývalá tvrz.

Měšice blíže Tábora patřivaly k špitálu v Ústí Sazemovu, potom připadly Táboru. V XVII. stol. jmenujou se M. majetkem Jana Štastného Přehořovského z Kvasejovic, l. 1680. koupil je hr. František z Künburga a l. 1790. patřily Tábořské měšťanské rodině Votápků z Ritterwaldu. Potom Henigarové z Eberku, francouzský general Joyeuse, Jan Schmidtgäubner a jiní majitelové se střídali; nyní baronka Wimmerova je drží.

Radimovice, ves hodinu od Tábora vzdálená, na panství Zeleckém, připomínají se již l. 1219; seděl tam na svém statku Ludek z R. a l. 1415. Mraček a Petr odtudž se připomínají. L. 1503. slušely R. k Táboru a l. 1548. připadly známou konfiskací městských statků k Zelči; podnes jest tam dvůr panský.

Ratibořice, farní ves blíže Hor Ratiborských a původní sídlo pánů Měděnců z Ratibořic, z nichžto l. 1415. Jan a Petr z R. se jmenují; l. 1520. Mikuláš, Petr, Jan a Václav Vřelec, Podolí a Ratibořice drželi, l. 1534. Jan, l. 1556. Mikuláš v Kvasejovicích, l. 1572. Bohuslav na Nových Dvořích, l. 1589. Albrecht se připomínají. Bývalý statek panský »u Dvořáků« řečený patří nyní občanu Kučerovi, o tvrzi, že by zde byla stála, nevím ničeho. O Horách Ratiborských zvláštní článek uveřejním.

Smyslov, tři čtvrtě hodiny od Tábora vzdálená ves se dvorem panství Chýnovského; někdy zde býval zvláštní statek a původně pánů Zmyslovských ze Zmyslova, Lhotků ze Smyslova, Radvánovských ze Smyslova. Petr ze Smyslova jemuje se r. 1408. a dostal od císaře Sigmunda ves Dobronice l. 1421. Po bělohorské bitvě byl S. Jindřichovi Dvořeckému z Olbramovic konfiskován a knížeti Eggenbergovi prodán. Rodina Zmyslovských ze Zmyslova žila v Táboře v XVI. a XVII. století. R. ze S. jmenují se ještě l. 1700. a Lhotkové ze S. l. 1786.

Svrabov, hodinu od Tábora vzdálená vesnička, zámek a zeměpanský statek paní Lužnické. V starých pamětech města Tábora našli jsme, že nynější statek Svrabovský patřil na počátku XVI. stol. rodině Kotečnicků z Domaslavi, z nichžto Jana otce a syny Václava i Petra 1534.—1553. známe. Pozdější majitele jsme nenašli nikde zapsané.

Údíčov, panský dvůr blíže Lhoty Broučkovy u Chotovin, patřil l. 1503. městu Táboru, potom pánům Vítům ze Rzávého, l. 1574. zde Jindřich seděl.

Vlásenice, ves se zámekem a zvláštní statek na cestě z Tábora do Jistebnice. Z někdejších majitelů známe l. 1620. Bohuslava z Velkého Ftinku (Etinku?), l. 1623. Poxinu z Lobkovic, l. 1628. Fridricha Sádlo z Vrážného, l. 1663. Jiřího Mařana Bohdaneckého z Hodkova, l. 1747. barona Vřesovce a po něm barony Kfelfře ze Sachsenbrünu.

Vlčoves, ves s panským dvorem hraběte Kolovrata na Hrobech, někdy zvláštní statek, který držela rodina Vítů ze Rzávého; Václav † 1599. a jest v Křeči pochován. L. 1617. zemřel Heřman Malovec na V., l. 1701. Jiří Bořek Dohatský (Dohalský?) na V., l. 1727. Antonín Dým ze Stříteže na V.

Záluží, blíže Tábora, ves a dvůr statku Měšického, původně pánů téhož jména, z nichžto Lev ze Z. l. 1415. a Mikuláš Smysl ze Záluží l. 1456. se jmenují.

II. V OKRESU MILEVSKÉM.

Hradiště nad rybníkem Chobotem. Blíže Sepekov v lese Chlumu strmí nade mlýnem Krajcem do výšky vrch »hradiště« řečený, na jehož temeně prý hrad stával. Shlédl jsem to místo s kolegou Hrašem a spozoroval, že zde skutečně budova jakási před věky bývala, než však jen dvě prohlubně, jedna veliká, druhá menší o někdejším obydlí svědčí; valů, zdí zde není, ačkoliv mnoho věcí starožitných se zde našlo, jako dýka, ostruhy a podobně. Dle hoiných mohyl v lese Chlumu, které odtud až k Bechyni podél říčky Smutné se táhnou, soudil bych, že zde za věků pohanských nějaká modlitebna stála; též jsou nedaleko osady, Bořetice, Radihošť, Modlíkov, kterážto jména zajisté doby pohanské nám připomínají.

Jiné hradiště »u Kamene černého« řečené, v témže lese se nachází, a prý tam posud pozůstatky zdí jsou, nemohl jsem je však shlédnouti.

Milévsko, původně mocných vladkyň téhož jména, kteří mimo Milévsko též blízky Milín a Milčín buď drželi nebo založili, jakož stejný kmen slov těchto a blízkost jmenovaných míst na to poukazuje. Milhost nejvyšší lovcí l. 1184. připomenutý bezpochyby z jejich rodiny pocházel. Možná se též domnívati, že za klenisace slovanské v těchto krajínách se usadila větev Milčanů, kteří hlavně v Budišinsku byli. Na Milévsku jmenuje se Jiří vladka z M. l. 1184.—1197., který l. 1184. klášter řádu premonstrátského asi na místě hradu rodinného založil a hojně nadal; klášter pokojně užíval statků svých až do dob husitských, kdy l. 1420. naň pohroma přikvačila. Táboři ho dobyvše zapálili a zničili. Rozptýlení kněží po válce husitské se zase shromáždili a do r. 1545. zde žili, kdy pánové ze Švamberka v držení kláštera a statků jeho se uvázali, po nich Hodějovští z Hodějova následovali. Po bitvě Bělohorské byl Hodějovským klášter Milévský odňat a klášteru Strahovskému darován, jenž zvláštní priorát až do l. 1785. zde měl. Panství Milévske posud k Strahovu sluší. O Milevsku vůbec viz Archeologických památek díl III. str. 213—225.

Hradiště na ostrově rybníka »Ostrov« řečeného, hodinu od Milévka vzdálené, blíže samého Veselíčka, jmenoval mi p. Čáp, tajemník okr. zastup. milévského. Na hrázi tohoto rybníka je myslivna »Ostrov« řečená, odtud mě na lodičce k ostrovu dovezli. Tam jsem zpozoroval mezi hustou nízkou porostlinou zbytky zdí, které někdy stopu někdy více zvýší kolem celého ostrova jako obdélník se táhnou, u vnitř cestu jsem sobě klestiti nechtěl a nemohl býlim a kamením. Na západní straně ostrova příkop se táhne sáh hluboký, poněvadž rybník v těchto stranách mělký jest, ano i prohlubeň, kde věž stála, spozoruješ. Z dějepisu nevíme nic jistého o tomto hradišti a zbývá nám jen domněnka, že zde hrad stával, jménem »Hoholice«, ku klášteru Milevskému že patřil a při dobývání hradu Zvíkova l. 1283. zpuštěn byl.

V Sepekovech, vesnici hodinu od Milévka vzdálené, býval též hrad a l. 1251. připomíná se p. Vitek ze Sepekov, l. 1263. pan Budivoj ze S., oba z rodu pánů Vítkovců. Blíže S. byl biskupa pražského statek, který s Radimovici a Celkovici u Tábora pan Jindřich z Rosenberků za Křivsoudov a Heralec l. 1307. vyměnil. Kde hrad v S. stál, není nám známo. S. k Milévsku dostaly se ještě před válkami husitskými.

Vítanova hora jmenuje se les a vrch v hájenství Bečovském u Bořetic a dle podání tamějších obyvatelů tam »na hradišti« říkají. Nahoře na temeně vrchu jest rovné okrouhlé místo a zde prý hrad stával. Jméno samoty tomu nasvědčovalo, jakož i blízké Vítanovice, místo ale jsem nespapřil a v místopisu českém ani zmínky nenašel.

TVRZE.

Holešice, dvůr panství Orlického, hodinu od vesnice Chrastu vzdálený, někdy tvrz a sídlo vladkyň stejného jména, z nichžto Mareš z H. l. 1429. a 1448. při pánech Zmrzlících na Orlice stál. L. 1469. posádka tvrže H. spolu s Tábořskými pobrala statek pánům blízkých Petrovic. L. 1534. připomínají se vladkyové Jan a Jiřík Železníkové z H.

Chotěřina, půl hodiny od Kovářova vzdálená ves, ve které tvrz pánů z Ch. byla; l. 1291. připomíná se Budilov z Ch. na soudu zemském, l. 1406. a 1409. byl Martin z Ch. dobrodincem kostela Kovářovského a l. 1429. Petřík z Ch. se jmenuje. Dva Chotěřínští vyznamenali se v XV. stol. v Uhrách ve válkách a s nimi zdá se, že ten rod sešel. L. 1474. prodal Racek z Kosova dědictví své v Chotěříně i s příslušenstvím Smilovi z Hodějova, jehož vnuk Jan st. Hodějovský zde l. 1534. seděl. Hodějovští byli po bitvě bělohorské z Čech vypuzeni a Ch. se dostala k Orlíku.

Ichovice, též Víchovice, Jichovice a Ježkovice řečená vesnice hodinu od Kostelce vzdálená, ve které tvrz pánů z J. byla. Přibislav z Věchovic jmenuje se l. 1220. v listinách kláštera Mil., ve V. měl Jan Malovec jakés také právo k dědinám, o které s Přechem z Dobrohoště rozepří měl l. 1463. a Přibislav z I. měl l. 1542. spor o hranice s klášteřem Mil.

Kovářov, farní ves a dvůr panství Orlického, dříve tam tvrz bývala. Již l. 1220. připomíná se Budilov z K.; za krále Václava IV. jmenuje se Matěj z K. l. 1423.—1428., Mikuláš Smetánek z K., pomocník Budějovských, l. 1454. Machna a Anežka odtudž. L. 1497. prodala Barbora z Jetřichovic a z K. dědictví své v K. Janovi Vorlovi a Janovi Hruškovi ze Strkova, měšťanům Tábořským, z nichžto Jiřík H. l. 1534., Jan l. 1556. na K. seděli.

Květov, vesnici blíže Červené, uvozuje Palacký spolu jako tvrz, nevím však jaké má toho deklady, panský dvůr tamější byl by snad zbytek tvrze.

Lašovice, farní ves, kde někdy tvrz pánů z L. byla. Knapa z L. připomíná se l. 1469., kdy musela holdovati Zvíkovským; snad na blízké samotě Hradov řečené, ovšem již v okrese Sedlčanském sídlela.

Lhota Tetauřova, vesnička blíže Malé Chýšky, honosila se jindy tvrzí, kterou zajisté jakož jméno ukazuje, nějaký pan Tetauer založil. Sídleli pak Tetauřové na blízkých Vlksicích v druhé polovici XV. stol. až do r. 1497. a i potom v okolí osedlí byli. Nyní na tvrzíšti 3 chalupy stojí.

Předbořice, farní ves blíže Lášovic a tvrz. L. 1219. připomínají se bratři Orel a Jíra z P. l. 1429. byl Přibík z P. rukojmím míru. V kostele jsou náhrobky Zahrádeckých z Vlčihory.

Slavoňov, zámek o samotě blíže Vesce, někdy tvrz. L. 1576. připomíná se Mikuláš Dým ze Stříteře a na Sl.; nyní patří S. k Orlíku.

Valtýřov, vesnici u Klučenic, má pan Schmitt na své archaeologické mapě Čech mezi tvrzemi dle Schallera, za něhož ještě zbytky zdí tam byly. Že jakés panské sídlo ve V. bylo, doložíme tímto: L. 1499. připomíná se Dorota z V., l. 1502. Václav z Volřífova.

Vlksice, ves a statek kláštera Strahovského, někdejší tvrz proměnili v sýpku. L. 1388. připomíná se Jan Lutina z V., l. 1440. Děpořt z V., l. 1471. a 1472. byl Jan z V. purkrabím Rosenberským na Helfenburku u Vodňan. Po válkách husitských dostaly se Vl. pánům z Pruhu, kteří ve službě pánův z Rosenberka byli, od Jošta z P. koupil V. Zevald Tetauer z Tetova, který l. 1497. V. prodal Janovi Hodějovskému z Hodějova. L. 1510. seděl Petr Šlejbor z Tisové na Vlksici a l. 1555. vypálil Vít z Noseřina p. Bohuslava Tetaura na V., poněvadž ho dlouho u vězení na Táboře držel; l. 1569. V. držel Jan Tetauer z Tetova. Po bitvě bělohorské byly V. Hodějovským zkonfiskovány a Pavlovi Michnovi z Vacínova prodány. Později je koupil klášter Strahovský k Milévsku.

PANSKÁ SÍDLA.

Bílina, vesnice půl hodiny od Bernartic vzdálená, patřivala k Milévsku, po válkách ale husitských uchváčena byla od některého z okolních statkářů. L. 1598. držel ji Bohuslav Kalenice z Kalenic a na Chřešovicích, potom patřila k statku Veselíčku.

Božetice, ves připomíná se l. 1404., kdy Jindřich Štěpánovec z Vrby tam seděl, později patřily k Milévsku.

Chýška Malá, někdy zvláštní statek, l. 1390. patřilo právo patronátní při tamním farním kostele Jindřichovi z Rosenberka. L. 1613. odkázal Jindřich Doudlebský z Doudleb purkmistru, konšelům i vši obci města Písku Ch. s příslušenstvím. Písečtí pak ji l. 1642. postoupili na dluhách donu Janovi de Arrizaga a l. 1651. koupil ji Jaroslav Julius z Kolovratů, po němž dědil Vilém z Kolovratů l. 1653. Majitelové odtud až do našich dnů rychle se střídali a jmenuju jen Jiřího Mařana z Bohdánče, jenž též Paseku a Medřič držel, l. 1653., pak Kateřinu ze Suberka, která l. 1668. i Voltyni měla, Týřovské z Einsiedlu v Tábořském klášteře pochované 1703.—1708., Jana Vančuru z Řehnic l. 1744., Shronské z Budšova 1766.—1778. Nynější majitel Frant. Lamprecht drží Chýšku od r. 1843.

Jednota, dvůr Milévský mezi Zbislaví a Blehovem, blíže něhož zdí někdejšího stavení zdá se že dvoru spatřiti lze.

Na Klokočově, blíže Vlksic, seděl l. 1504. Jan ml. Hodějovský z Hodějova.

Klučenic, farní ves a statek řádu Křížovníckého s červenou hvězdou v Praze, tamní zámek byl l. 1632. od Křížovníků vystaven, kdy K. řád dosáhl, není nám známo.

Kostelec, farní ves naproti hradu Orlíku, připomíná se l. 1341. a 1342. jakožto majetek kláštera Břevnovského u Prahy. L. 1406. patřil K. již k Orlíku, hradu královskému a provozoval tam právo patronátní král Václav spolu s Marešem z Jaroslavi a Litoltem i Alšem z Lichtenburka a z Bítova. Ve válkách husitských přitáhli pánové z Rosenberka Kostelecké zboží ku svému hradu Zvíkovu, musili ji však k Orlíku navrátiti.

Opršal, samostatné stavení blíže Lišnice, bezpochyby sídlo nějakého pána Opršala ze Zlur, z Picst a z Jetřichovic, z nichžto Jan l. 1407. komorníkem byl, Václav l. 1498. poslední vůlí na Krumlově učinil a Jindřich l. 1531. manželku Dorotu z Dolu u Hrobů měl l. 1599. Mikuláš O. z Jetřichovic, Vorlický úředník se jmenuje.

Vepice, vesnice blíže Kovářova a původistě pánů z V., z nichžto Gertruda z V. l. 1389. nadání ku kostelu v Předbořicích učinila a ještě l. 1502. Franěk syn Vaňka z V. se připomíná.

Veselíčko, hodinu od Berrartic vzdálená ves s pěkným zámekem, zvláštní statek rytířů Nádherných z Borotína. Dle paměti našich patřilo V. v předešlém století ryt. Antonínovi Chlumčanskému, jenž l. 1768. zemřel a v klášteře aug. v Táboře pochován byl, kde dva syny měl řehořníky, Štěpána a Jeronyma. L. 1797. držel V. svob. pán Josef Bretfeld z Kronenburku, po něm l. 1820 syn František Josef.

Volší, ves a dvůr panství Milevského blíže Vlksic, někdy zvláštní statek, který v l. 1576.—1598. p. Jetřichovi Hozlauerovi z Hozlau náležel a po bitvě bělohorské této rodině zkonfiskován byl. L. 1633.—1638. patřilo V. Jiříku Mikulášovi z Meršteina, o kteréžto rodině v těchto listech jsme již mluvili. Kdy V. klášter Strahovský koupil, nevíme.

HRADY.

Bechyně, město a hrad na pravém břehu Lužnice, někdejší hlavní město jižních Čech, sídlo arciděkana a župy stejného jména. V nejstarších pamětech připomíná se nám Bechyně jakožto majetek biskupa Pražského, od něhož ji l. 1268. král Přemysl Otakar koupil, aby mocnou tvrz v těchto stranách proti nepřátelským Vítkovcům měl. Na hradě sídli královští purkrabí a na začátku XIV. století držela B. zvláštní větev pánův z Benešova řečených odtud z Bechyně, z nichžto jmenujeme Tobiáše z B. biskupa Pražského † 1296.; bratrovce jeho též Tobiáše zavražděného od Oldřicha z Lichtenberka na sněmu českém l. 1307. a třetího Tobiáše z B., jenž Kamenici nad Lipou držel a krále Jana po cestách jeho provázal. Na konci XIV. století vládl na B. Petr ze Šternberka l. 1391. a l. 1406. drželi ji bratři Erhartové st. a ml. z Kunstatu. Neapanovali zde ale dlouho, an již r. 1416. Jindřich Lefl z Lažan zde síděl, jenž l. 1420. v bitvě u Vyšehradu proti Táborům padl. Syn Leflův Hynce pomáhal Oldřichovi z Rosenberka proti Táborům, za to však Táboři Bechyň oblehli, r. 1428. dobyli a ustanovili zde Jana Bleha z Těšnice za hejtmana. Po bitvě Lipanské dostal Jan Bechyně z Lažan statek otcovský nazpět a pomáhal Rosenberkům proti králi Jiřímu Poděbradskému. Burian z Lažan se však se synem Jiříkovým Jindřichem smířil l. 1467. a nedlouho potom směnili se Zdislavem ze Šternberka a na Konopišti Bechyň za Bernartice, Borovany a příslušenství. Zdislav Šternberk založil zde klášter františkánský l. 1490. a nástupci jeho Jan, Ladislav a druhý Jan drželi B. až do r. 1528., načež páni ze Švamberka na blízkém Zvíkově osedlí i na B. vládli, Kryštof † 1534. a Jindřich starší † 1574. Krátký potom čas Petr Vok poslední Rosenberk B. obdržel a prodal ji Adamovi ze Šternberka l. 1596. Za Adama zmocnil se císařský general Bouquoy B. r. 1619., avšak stavovské vojsko s Mansfeldem opět ji dobylo a jak se praví jakous podzemní chodbou na hrad se dostalo. Šternberkové drželi Bechyň až do r. 1715., kdy poslední potomek mužský této větve se utopil. Marie Terezie Šternberková provdala se za Jana Leopolda hraběte z Paarů, kterážto rodina později do stavu knížecího povýšena byla a posud zde vládne. Historii kláštera a města vydal l. 1743. P. Labe, františkán, v jazyku latinském a českém.

Dobronice, ves a bývalý hrad na pravém břehu Lužnice mezi Příběnicemi a Bechyň, sídlo zvláštní větve Vítkovců, ze kterých Jan syn Dobroušův, zakladatelem Dobronic l. 1222. se jmenuje; Matěj l. 1349. zemřel; Vlček l. 1348.—1358. se připomíná jakožto dobrodinec kláštera Minoritského v Krumlově. Na počátku XV. století patřily D. Rosenberkům a nezdá se, že by Táboři jich dobyli; Jan z Dobronic řečený byl tam r. 1448. purkrabím, nevíme však, z jakého rodu pocházel. L. 1463. koupil Víta ze Rzávého D. od pánův z Rosenberka; Vítové D. celé drželi i sousední Stálec až do r. 1534., kdy Víta mladší polovici zámku D. s poplužím a kaplí prodal br. Volfu, Jindřichu a Jiřímu Hozlaurovi z Hozlau. Hozlaurové koupili později celé Dobronice a v celém okolí silně se rozrodili, nezůstavili však šlechtou památku po sobě, jakož jsme vypravovali v Otavanu na r. 1864. Po bitvě bělohorské skonfiskovány jsou D. Janu Jiřímu Hozlaurovi a prodány l. 1652. Bohuslavovi

H. L. 1691. prodala Anna Jakobina z Klebelsberka D. pražské jezuitské koleji u sv. Klimenta, kteráž v těch stranách již Bernartice a Opořany držela; jezuité a chovanci jejich trávivali na Dobronicích prázdniny. L. 1773., kdy řád jezuitů zrušen byl, připadly D. českému studijnímu fondu, až pak 1825. knížeti Paarovi na Bechyň prodány jsou, jemuž posud patří. Hrad sešel v posledním teprve století.

Hradiště u Rataj. Nad samými R. na stráni, která ke Smutné se sklání, strměl jindy hrad, z něhož mimo valy veliké, travou zcela zarostlé a jmeno hradiště nic nezbylo, aniž v historii co naléztí se může. Ješek, řečený Stolička, syn Jana z Rataj, jenž ku kostelu Ratajskému roční 1½ kopy léta 1399. obětoval, síděl zajisté na nynějším panském dvoře, který již l. 1477. majetkem pánů Bechyňů z Lažan na Bernartících a Borovanech se jmenuje a nyní k Bechyňi náleží.

Bernartice, městečko na silnici mezi Tábořem a Pískem, s bývalou tvrzí, kteráž stávala za nynější poštou, tam, kde »na valech« posud se říká a valy spatřiti lze. Dle nejstarších pamětí sídela zde větev Vítkovců snad táž, která na blízkých Sepekovech seděla, Bernard z Bernartic l. 1293. připomenutý jakožto poručník dětí Jindřicha z Kosové hory, byl jejím zakladatelem; l. 1348. jmenuje se Bušek z Bernartic, na konci XIV. stol. síděl zde Vítkovec Ješek z Mezimostí. L. 1406. jmenuje se v knihách nadací arcibiskupství Pražského Jan syn Konradův z B. a l. 1412. br. Bušek a Jan z B. směnili statky své se statky kostela v Krásné hoře. Vymřel však v ty doby rod pánů z B., ana Bernartice držela Marketa z Čestic, po ní Mikuláš Krehlebec, znamenitý válečník v dobách husitských a l. 1467. Rinart od Dubu, jenž proti králi Jiřímu z Poděbrad odtud zbrojil. Byly již B. v ty doby rozděleny na dvoje panství: na západní s Borovany, Podolím, Rakovem i Ratajemi, a na východní s patronatem, tvrzí, vesnicí Srlínem a příslušenstvím. Východní část drželi Šternberkové, západní Bechyňové z Lažan, Burian z Bechyně pustil Šternberkům Bechyň a vzal za ni podíl na Bernartících l. 1477., a tak celé Bernartice spojeny jsou v jedno panství jednoho rodu. Bechyňové sídli obyčejně na Borovanech a jmenují z nich Adama staršího a Karla Bechyně z Lažan, na Borovanech l. 1589. L. 1606. prodala Anna Puchfelderová Bernartice pražské koleji jezuitské sv. Klimenta. Odtud měly Bernartice stejný osud s Dobronicemi a Opořany.

Borovany, ves hodinu od Bernartic vzdálená, s panským dvorem, který z tvrze přestaven jest. B. byly léne královským a obdržel je po smrti Petra z Borovan l. 1406. Mikuláš řečený Tetínek z Holešic, číšník královský. Později dosáhli Borovan Bechyňové z Lažan, o nichžto při Bernartících řeč byla a l. 1623. prodal Borovany jezuitům v Bernartících Ondřej Bechyně z Lažan.

Březnice, hodinu od Bechyně vzdálená ves, s panským dvorem, který někdy tvrzí byl. Na konci XVI. stol. zde síděl Jan Dobřenský z Dobřenic; nyní patří dvůr k Bechyňi.

Dražice, ves a zámek knížete Paara, někdy zvláštní statek, který Janovi Svatkovskému z Dobrohoště l. 1610. zkonfiskován a Adamovi Lipovskému z Lipovic l. 1623. prodán byl. Hraběnka Teresie Pöttingová prodala Dražice l. 1729. rodině svobodných pánů z Tannu, z nichžto Prokop l. 1802. Antonínovi z Klemů je prodal. Karel kníže z Paarů koupil Dražice l. 1806. a odtud patří k Bechyňi.

Senožaty, ves a dvůr panský blíže Bechyně, někdy zvláštní statek

s hradem nebo tvrzí l. 1219. připomíná se v listinách kláštera Milévského Přebislav ze Senožat. Dvůr patří nyní k Bechyni.

Srlín, ves a dvůr panský na silnici mezi Opařany a Bernarticemi. Již za starodávna bylo zde zvláštní sídlo panské a l. 1218. jmenuje se Radoslav ze Srlína. Později patřil Srlín částí k Bernarticům a částí k Borovanům. Jan ze Srlína, písař pana Oldřicha z Rosenberka, zrazoval úmysly Táboritův svému pánovi a byl za to od Tábořských chycen a mučen l. 1441. L. 1578. koupil Srlín Jan Hozlau a tak se dostala tato ves k Dobronicům. Bývalá tvrz stála tam, kde nyní škola neb pivovar jest.

Svatkovice, ves a dvůr rytíře Nádherného z Borotína. Na místě dvoru nynějšího stávala tvrz rytířů Svatkovských z Dobrohoště, kteří čepici ve znaku měli a v kostele Bernartickém odpočívají. Nejprve se připomíná Petr z Dobrohoště, purkrabí Krumlovský l. 1487. a Oldřich z Dobrohoště l. 1492.; odtud se jmenujou Svatkovští z Dobrohoště stále jako úředníci na panstvích Rosenberských l. 1576. síděl na Svatkovicích Oldřich starší Svatkovský z Dobrohoště, l. 1620. byl Janovi Svatkovskému statek Dražice u Bechyně skonfiskován a potomci Svatkovských zejména Václav Svatkov. z Dobrohoště vymřeli jako emigranti v Sasích.

V opařany dříve Opařany, ves a zámek knížete Paara, kde jindy kolej jezuitská bývala. Opařany bývaly léno královské, kteréž po smrti Michala a Anky z Op. král Václav IV. odevzdal komořímu svému Ondráčkovi l. 1410. V husitských válkách uchvátili Op. Táboři a drželi je až do l. 1548., jakož z urbáře Tábořského víme. Připomenutého roku byly Op. Táboru zkonfiskovány a koupili je rodina Vítů ze Rzávého, aspoň r. 1600. zde síděl. Potom je drželi V. Sigmund Chrt ze Rtína † 1625., Jan de Witte l. 1628., Františka hr. Slavatová l. 1656. a Jan Jáchym hrabě Slavata, který l. 1667. Pražské novoměstské koleji jezuitské je prodal, od níž je koupila Staroměstská kolej u sv. Klimenta a s Bernarticemi spojila. Další osud Opařan je odjinud známý.*)

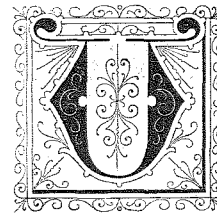

*) Údaje tohoto článku jsou v jednotlivých případech ovšem již zastaralé. Vyšlo od té doby, r. 1866., dílo Sedláčkovo »Hrady a zámky«, vyšly také monografie o jednotlivých hradech a tvrzích — jako Švehlova o Kozím, Sedláčkova o Příběnicích, o Hradišti či Kotnově viz partii v Thirových starých domech a rodinách tábořských. Ale pojal jsem tuto stať do sborníku proto, že jednak o všech zde zmíněných místech monograficky pojednáno nebylo, jednak proto, že zde se dobře ukazuje, jak práce prof. M. K. stala se podkladem a pobídkou ku následování a doplňování tam, kde on začal.

J. K.

HRAD SION.

»Tábor« roč. I. č. 33. ze dne 10. pros, 1864 a 34. ze dne 17. pros. 1864.

vesnice Chlistovic, dvě hodiny od Kutné Hory vzdálené, bere počátek pamětný v historii naší potok Pácha, který staletým násilím několik sáhů hluboko se prodral vysokou planinou, jenž od Zbraslavic až ke Kutné Hoře se táhne a pozvolna níží, konečně pak za horami Vysokou a Kaňkem se docela v Labské rovině ztrácí. U samých oněch Chlistovic, na ostrovu skalnatém a srázném, který ze tří stran propastí Páchu obklopen jest a jen asi 50' zdělí s planinou souvisí, vystavěl sobě r. 1436. p. Jan Roháč z Dubé, s neústupnými Táboři hrad Sion, odkud jako z biblického Sionu pravda vyjítí a národ český na svobodu uvéstí měla, když výstřední strana Táborů na samém Táboři již více bezpečí neměla, a na tom bylo, aby s ostatními obcemi císaři a králi českému Sigmundovi se poddala.*) Marně bys ale poutníku Tábořský, zdi Sionu slavného hledal nebo větší jakés pozůstatky jejich — bývalou branou ve východním koutě, kterou jen podle nasypných hromad kamení poznáš, přijdeš do příkopů na tři sáhy hlubokých mezi pevninou a hradištěm, prostranné náhradí pusté a prázdné hledáš i místo hlavního hradu, dle vyvýšeného násypu ještě znatelné, rovně pusté spatříš. Žádný strom neochlazuje listím svým hrob hradu velikána, hadí a ještěřové prolézají zakrsalými keřky a žlutým býlím, které nuzně nahotu trosek a rozvalin přikrývá před palčivým vedrem slunce a mrazem zimy. Zdá se, jakoby kletba vyřčená nad stavitelem hradu i hrad sám byla stihla; tak holý, tak opuštěný stojí zde uprostřed úrodných rolí na pokraji bujného mlází a zelených břehů Páchu, tento poslední po Lipanech hrob demokratických Táborů. Přemnohé zašlé památky starověkosti české jsem sice spatřil, hrady, tvrze, kostely a vesnice zpustlé; nikdy ale na takové poušti jsem nebyl a pomíječnost všech věcí pod sluncem tak hluboko nepocítil a neseznal, jako zde na Sionu. Někdy ovšem zde hlučno bývá, když Kutnohorský Sokol aneb společnost jiná k zábavě pospolitě sem zavítá: avšak mě takovéto radovánky na hrobech padlých otců jako ve Hvězdě u Prahy a na bojišti Lipanském u Českého Brodu nijak líbiti se nechťí. Žádný Srb na Kosovu polí kolo tančiti nebude, aniž Francouz u Lipska a Němec u Jeny a Auerštadu jakous národní slavnost slaviti nebudou: my pak — — — než

*) Sionem též u Táboře jeden kopec se jmenoval, nemohu ale určití, který, snad ve starých pamětech polohu jeho najdu; aspoň měšťanský rod Voratů ze Sionu v Táboře se častěji připomíná, o kterémž v těchto listech též něco pověditi hodláme. M. K.

naprav to Bůh! Lépe oslavili Sion a oslavují spisovatelé naši jako Tyl povídkou »Svatba na Sioně« a v Boleslavanu »Roháč na Sioně«, povídka od koho však již nevím sepsaná. Archaeologové čestí pozornost svou k našemu Sionu též obrátili a nanejvýš zasloužilý pan konservátor Beneš zde kopaje s dovolením majetníka barona Dalberka našel uherský nůž, jehož střenka posázena jest mosaznými knoflíky, pak kousek drátěné košile a krásnou ampulku, kteréž věci museu českému v Praze daroval, jediné to památky obyvatelů Sionských.

Mimo to, co jsem o Sionu pověděli, nenalezli a neslyšeli jsme nic, co by ještě zbývalo z dob krátké slávy jeho i nezbyvá nám nic jiného, než rozevříti dějiny české od otce Palackého sepsané, abychom čtenářům svým zevrubně jak jen možná vypravovali, co tam o Sionu zapsáno jest.

Jan Roháč z Dubé pocházel z mocného staropanského rodu pánův z Dubé a z Lipího, kteří po celých Čechách východních tak hojně se rozrodili, že XIV. stol. po bok se stavěli nejmocnějším rodům českým jako Vítkovcům, Drslavicům, Zajícům a jiným. Bratří Beneš a Ondřej, řečení Roháčové z Dubé koupili l. 1382. dědictví ve Zbizubech, Podvekách a Leščení na Kouřimsku na blízku někdejšího Sionu. Jednoho z těchto dvou synem byl pan Jan, jenž ihned na počátku husitských rozbrojů do řady bojovníků pro kalich a zákon Boží vstoupil a věrně až do smrti při Táborech setrval, ačkoliv vlastní jeho strýcové na př. Hynce Ptáček z Pirkštejna a Ondřej z Dubé s mečem v ruce u Malešova, u Lipan a jinde proti němu stáli. Pan Roháč jmenuje se již l. 1419. mezi náčelníky strany Tábořské a byl l. 1420. od Žižky za hejtmana na dobytém hradu Lomnici ustanoven.

Když kněží Pražští a Táborští v Praze v domě p. Zmrzlíka o víru se hádali, pan Roháč při Tábořských byl a l. 1422. mezi 19 šlechticů volen jest, kteří narovnaní mezi Starým a Novým městem Pražským učiniti měli. Po smrti Žižkově stál v čele Táborů vedle Jana Hvězdy a Bohuslava ze Švamberka i zúčastnil se ve všech výpravách jejich, jak proti Praze l. 1425. tak proti Slanému. Když pak tito dva vůdcové umřeli, harcoval sám po Čechách s oddělením Táborů, jakož na příklad l. 1426. město Bělou outokem vzal. L. 1434. na Táboře hejtmanil a v bitvě u Lipan zajatého jen proto vítězové ušetřili, že stavu panského byl. Ačkoliv touto porážkou Táboři rozhodujícího hlasu ve věcech zemských docela pozbyli a všechen zřetel opět jako dříve ku Praze obrácen jest, přece pan Jan Roháč, i když Čechové císaře Sigmunda za krále přijímali a Táborští též na výminky se mu podali, šiji svou nesklonil pod žezlo panovníka, nýbrž nemoha Tábořské k odporu navésti s věrnými svými stoupenci z Tábora vytáhl a na hradě Sionu, který někdy po bitvě Lipanské si byl vystavěl, se ohradil a zakopal. Odtud činil nájezdy na zboží, kteréž císaři z Uher do Prahy vozili, voly, vína mu přejímal a dvořanům i služebníkům škodil. Kde kdo nespokojen byl s novým řádem v zemi, na Sion k Roháčovi se utekl, jako to zejména o knězi Martinovi Prostředkovi víme, který z Hradce Králové sem se uchýlil. Když pak pořád větší zástavy na zboží císaře a krále českého Sigmunda ze Sionu se děly, vyhlášena jest v Praze dne 15. února 1437. veřejná hotovost zemská proti Roháčovi ke dni sv. Jiřího nejprv příštího a 3. května t. r. vytáhl pan Hynce Ptáček z Pirkštejna s některými dvořany, s Pražany a pány zemskými k dobývání Sionu. Na sněmě dne 24. května žádal král stavy české, aby podle starých zákonů zemských celá země vytáhla proti škůdci prý zemskému, než rytířský stav se proti tomu zpečoval, říkáje, že Roháč nebyl nepřitelem zemským, nýbrž je císařovým, a že císař, chtěl-li válčiti proti němu, měl to činiti nákladem

svým vlastním, z čehož vidno, že nebyl Roháč považován dle všeobecného mínění za toho lupiče, jak potom s ním naloženo. Než císař Sigmund hleděl k tomu, aby pádem toho hradu i jiní nespokojenci v zemi odstrašení byli a konečný pokoj aby se zjednal; pročež dne 3. září noví zástupcové z Prahy pod Michalem Orságem, pánem uherským proti Roháčovi vytáhli, císař sám je z Prahy až do Brodu českého vyprovodil. O dobývání hradu Sionu a jeho konečném pádu použijeme vypravování Aeneáše Sylvia, potomního papeže Pia, který tenkrát právě v Čechách se zdržoval a snad i očitým svědkem těchto událostí byl. »Jan Roháč obležen byl na svém hradě za čtyry měsíce a vší silou i mocí dobýván. Ale že zámek na vrchu hory postaven, a valem, příkopy a zdmi dostatečně ohrazen byl, nesnadné bylo jej přemoci a dobytí. A protož Ptáček nastavěl věží, kteréžby pevnosti a zdi zámku převyšovaly — což dle polohy jenom tam učiniti mohl, kde zámek s planinou souvisel — a z těch věží rozkázal střelci do zámku; mnozí s obojí strany padali, ale více dobývajících, proti nimž řídko které vystřelení daremné a na chybu bylo. Přistoupiti blíže ke zdem bránil příkop hluboký, v němžto, ačkoli nebylo vody, však pracné a nebezpečné bylo vojákům do něho se pustiti a zase nahoru na valy, kteréž byly okolo zdi, vylézt, pro množství husté střelby, kteráž z hradu šla. Štolami tedy podzemními přístup sobě ku příkopům dělali, zanechavše před příkopem něco málo země, ku podobenství dveří, aby lest jejich poznána býti nemohla. To způsobivše, čekali na vítr, kterýž by z ležení na hrad vál — od východu k západu —; ten když se prudký zdvihl, dne 6. září — právě když přibyla pomoc obléhajícím — vojáci vzavše na sebe oděnění, do štoly vešli; zatím jiní střelbu k zámku pustili a všecka děla pojednou zapálili, aby dým od prachu a ohně na hrad se obrátil — pověst mezi lidem posud vypravuje, jak roští suché okolo zdi naložili a zapálili. — V tom onino štolu prorazivše, do příkopu vskočili a přistavivše žebříky na valy, outokem je sléztí usilovali. Příhodilo se, že toho času Roháč obědval; nemnozí jižto zdi stříhali, okřik učinili; z toho vznikl hřmot, že odevšad obležení běželi ku bránění valův. Roháč také nechav jídla a uchvátiv zbroj, pospíšil z hradu, aby své ochránil. Bili se jednoho času na mnoha místech velmi ukrutně, zvláště kdež Roháč přítomen byl. Mezitím s jiné strany nepřátelé valův se zmocnili a mnohé povraždivše do hradu se tiskli. Roháč chvátaje navrátiti se k hradu, oskočen a jat ve předhradí s šesti svými bojovníky; což když Ptáček bez meškání císaři věděti dal, ten radostí hned po celé Praze a ve všech kostelích to rozvoniti kázal.« Další vypravování vzal pan Palacký ze staré latinské písně o Roháčovi v městské bibliothéce Frankfurtské; ze Starých letopisů českých a z Bartoška z Drahonice, my pak nemohouce nic lepšího podati jej doslovně následovati budeme.

Ještě drželi se Roháčovi lidé na hradě; ale v temnu nočním když počali utíkati odtud schytáno jest jich 46 osob a mezi nimi zejména Polský rytíř Vyšek Račinský, kněz Martin Prostředek a znamenitý puškař Zelený; — Bartošek mimo to mezi obhájci hradu ještě Babu, Hrdinku, Jindříška a Židka jmenuje, — po čemž hrad tudíž opanován, zapálen a zbořen jest, věžňové pak u vítězném hluku do Prahy vedeni. Praví se, že když dne 8. září Roháč v okovech císaři představen byl, volal nahlas, aby mu oči vyloupili, by nemusel se dívat na ohavného sobě panovníka; načež vedli jej a druhy jeho na staroměstskou radnici a zmučili tam nemilosrdně tak, až z něho střeva prý vyplynuly.

Nazejtří v pondělí dne 9. září spatřila Praha popravu do té doby nevídanou: udatný vůdce Tábořský, někdy pán korouhevný a páně Ptáčkův

strýc, kázáním císařovým veden jest se všemi 52 spoluvězni svými k šibenici, a oběšen uprostřed nich nejvýše, o řetěz zlatý, v panské opravě se zlatým pásem, jako pro čestné vyznačení. A však takovéto nakládání s muži někdy v národu váženými, kteří válku byli vedli pro své přesvědčení a nikoli pro loupež, chybylo se dokonce s cílem svým; »i byl o to velmi veliký pláč v lidu za dlouhý čas a vždycky lidé plakávali, když byla zmínka o tom,« dí starý letopisec.

Nad zemřelým truchlela vdova paní Eliška, dcera Jana z Kolovrat a na Kornhause, zda-li též děti pozůstaly, není nám povědomo.*)

PÍSEŇ O VELIKÉM OHNI NA TÁBOŘE L. 1559.)*

»Tábor« I. č. 13. ze dne 23. července 1864.

1.

Co se stalo přehrozného
všechněm lidem strašlivého
v městě pevném na Táboře
žel se toho tobě Bože.

2.

Leta Páně tisícího
od narození božího
pětistého k tomu
padesáte devátého

3.

ve čtvrtek před narozením
přechistě Marie Panny,
dvě hodiny před večerem
vyšel oheň velký velmi.

4.

Při straně fortny nad řekou,
a kudy k Hradské bráně**) jdou,
rozšířil se jest v rychlosti
větrem velikou prudkostí;

5.

takže ve dvou neb třech hodinách
v městech, tak ve vsích po horách
znám byl lidu přespolnímu,
po cestách pracujícímu.

6.

Toho dne mnoho sousedů
provozujících živnost svou
po jarmarcích pracovalo,
a o své statečky přišlo.

7.

Neb sto dvacetí pět domů
od takových velkých ohňů
ten den a noc vyhořelo
a v popel se obrátilo.

8.

K tomu pohlaví ženského
statečného městského
několikteré zhybnulo
o jak žalostivo bylo.

*) Sotva že Tábor odpolu zacelil ránu, která mu ohněm l. 1532 zasazena byla, kdy, od fortny říční počínajíc (mimo domy za radnicí) vyhořelo. Nové neštěstí na ubohé měšťany přikročilo ztrátou statků svých l. 1547 dosti sklíčené. Dle Veleslavínova historického kalendáře l. 1559. město Tábor na větším díle všecko vyhořelo. Nějací dva pro smilstvo pardusem trestáni, na tré oheň položili, při nové bráně (nynější Pražské), při fortně a na předměstí. Ti potom lapeni a spáleni. Tak praví paměť historická; my pak podáváme souvěkou píseň tenkrát v Praze vytištěnou, jsouce té naděje, že jak pro vzácnost a řídkost svou, tak i pro obsah zajímavou bude čtenářům našeho listu, zvláště proto, že od té doby takový oheň již nikdy více na Táboře nebyl a většina domů dle své nynější výstavnosti z onoho času pochází. Píseň nám sdělil pan Ant. Pachta, měšťan a krejčovský mistr v Táboře, začež mu upřímně díky zde skládáme. M. K.

**) Nynější Klokotská brána. M. K.

*) Pojal jsem tento článek do sborníku proto, že věcná souvislost jeho s dějinami Táborů je nade vší pochybnost zřejma.

J. K.

9.
Ano také i dobytčků
též mnoho jiných nábytků
velmi mnoho jest zmařeno
a od ohně pokaženo.

10.
Na úsvitě pak druhý den
přestal ten strašlivý oheň
lidé byli potěšeni
skrz svého zprávce naučení.

11.
Již jest naděje nebyla
by hroznější zkáza měla
na to město připadnouti
a co horšího se státi.

12.
Však hned opět znovu šturmem
dvě hodiny před večerem
slyšán byl od všech měšťanů
smutných žalostivých podruhů.

13.
Od půl noci vějíčho
v prudkosti větru velkého
oheň počal plápolati
velmi se rozšiřovati.

14.
Od té fortny při Jordáně
po všech domích k nové bráně*)
hořelo na pořád
také dům Bělohrad.**)

15.
Nepostačilo stavení
cihelní a kamení
aniž železné okenice
a v malých domech pivárnice.

16.
Neb mnozí pevní skleповé
a domovní hradové
štíty s krovy cihelními,
dveřmi také železnými

17.
velmi vyhořely
sklepy na sklepy padaly
štíty se podvraceli
a skleповé zasypali.

18.
Lidé byli omámeni
s dětmi také manželkami
mnozí ven z města běželi
k vesnicím se obrátili.

19.
Tot bylo nařikání,
lkání, slzi vylévání
od pohlaví obojího
žel se věčný Bože toho.

20.
Mnohý jest běžel z jarmarku
chtíc dívky i svou manželku,
dům, živnosti opatřiti
co se děje převzvěděti.

21.
Dítěk se nemohl doptati
ani manželku spatřiti
domu jen znamení našel,
an o všechno všude přišel.

22.
Neb byli ven vypraveny
od svých přátel ochráněny,
by v tom ohni neshořely,
o hrdlo a statky nepřišly.

23.
V tom brána nová přepevná,
nikdež jí nebyla rovná
ani v žádném městě císařském
v tom ve všem království českém

24.
od ohně jesti zkažena
a téměř v nic obrácená
most tolikéž při té bráně
jest se štítem zlomen násilně.

25.
Již nebylo lze vyjít
z města neb do města jíti
pro prudkost ohně hrozného,
zdí boření strašného.

26.
Bašt při té bráně ozdobených
nepřítelům nepřijemných,
i co v nich obilí bylo,
to vše v nic obráceno.

27.
K tomu parkány, příkopy
pocítily jsou moci tý,
ano i šraňk při Jordáně
shořel ještě velmi divně.

28.
A tak toho dne a noci
božským hněvem jeho moci
sto dvaceti osm domů
shořelo rukou násilnou.

29.
Tolikéž i masné krámy
šlachta i huntířské schrány,
množství dobytka i bitého
k prodeji připraveného.

30.
Však na tom nebylo dosti
nebo také nad předmostí
co tu chvíli hořelo silně
nad Jordánem k nové bráně;

31.
tak že třiceti šest stodol,
a což mezi nimi vůkol
od zahrady, od stavení
bylo, vše přišlo k zmaření.

32.
K tomu sedm dvorů čistých,
velmi nákladně stavených,
také ještě shořelo,
znamení sotva ostalo.

33.
Kudy do města vedená
byla voda od Jordána
ten stroj též ohněm skažen
Bůh milý ví, jak jest zkažen.

34.
Třetího dne pak v sobotu
o hodinu rovně třináctou
hlásný počal šturmovati,
by šli bašty hájiti.

35.
Neb se jedna zapálila,
ohněm všechna plápolala
však již byl lid omámen,
že říkali všichni amen.

36.
Okolo hodiny dvacáté
začal opět šturmovati
neboť i na hradeckém předměstí
počalo se škodně věsti.

37.
Tři stodoly vyhořely
ohněm kladení byli,
jináč tomu nevěř žádný
však z Božího dopuštění.

38.
V neděli zprávce duchovní
kněz Tobíáš muž pobožný,
z vnuknutí ducha Božího
hlásal vůli Boha svého,

39.
předkládaje nepravosti
hříchy mnohé, bezbožnosti,
v nichž jesti Tábor oplýval
Bůh dej, aby se již poznal;

40.
těšíc při tom lid se snažností,
aby o Božské milosti
ovšem nepochybovali,
ale v něj silně doufali.

41.
Potom v noci na pondělí
lidé přestrašení byli
znovu předivným zázrakem
pod tím nebeským oblakem.

42.
Neb bylo hrozné hučení,
vání větrův na vše strany,
mnozí jsou se obávali,
by tím trestání nebyli.

*) Nynější Pražská brána. M. K.

**) Nyní dům pana Karla Ctíbor, mistra soukenického. M. K.

43.

Báli se také boření
vyhořelých zdí, stavení
kteréž ještě pozůstalo,
dosti dne soudného bylo.

44.

A protož kdož byl ve světnici,
na loži neb na ulici,
volal k Pánu Bohu snažně,
žádaje jeho srdečně

45.

by se ráčil ukrotiti
a v svém hněvu spokojiti,
odpustiti hříchy, nepravosti
aby dal svou Božskou milostí.

46.

Této přísné Božské rány
předešla mnohá znamení
to někteří vídali,
an se přes město plazili

47.

Též i před šesti neděli
byl hlas puštěn po vší zemi,
Tábor leží popelem;
již jeho skutek vyplněn.

53.

řkouc: o Bože milostivý,
na svůj lid velmi laskavý,
dej se nám v hříších poznati
a jich srdečně litovati.*)

48.

Nemohli i malé děti
některých nocí spáti,
bojíce se šturmování
a velkého hoření;

49.

cítila srdce maličkých
nic se nechápalo velikých,
přece jsme v hříších tapali,
hněvu božího dočkali.

50.

Protož my všichni křesťané
z této příhody nešťastné
vezmem sobě za naučení
vše k našemu napravení.

51

Kojme se cizím příkladem,
zvláště tímto souženým lidem,
přestaňme všech nepravostí,
a všeliké bezbožnosti.

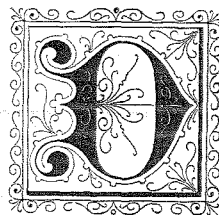
52.

Prvé než se Bůh popudí
a v hněvivosti rozlítí,
ve jménu Krista Ježíše
volej každá věrná duše.

UROZENÝ A STATEČNÝ RYTÍŘ PAN JAN HOZLAUER Z HOZLAU NA DOBRO- NICÍCH A JEHO SLÁDEK BLAŽEJ PŘI PRÁVĚ V TÁBOŘE.

»Otavan«, II. roč., díl první, str. 2. atd.

Podle městských knih Tábořských vypravuje Martin Kolář.

Dobronice jest ves se zbořeným hradem a filiálním kostelem na řece Lužnici, hodinu od Vopařan vzdálená a patřívá před válkami husitskými pánům z Rosenberka, po kterých se r. 1463. v držení vládyk Vítů ze Rzávého dostala.

R. 1534. prodal Dobronice Víta mladší bratřím Hozlaurům z Hozlau Wolfu, Jindřichu a Jiřímu, kteří z arcivévodství Rakouského bezpochyby skrze pány z Rosenberka do Čech se dostali a zvláště v jižních Čechách hojně se rozrodili; poslední Hozlaurové Otto a Adam ještě r. 1646. v Tábořských knihách městských se připomínají.

Z tohoto rodu vládl r. 1575. Jan Hozlauer na Dobronicích a předstoupil r. 1576. před právo města Tábořa vině Blažka sládka poddaného pana Vity ze Rzávého a na Stálci, hejtmana kraje Bechyňského, z toho, že jemu Hozlaurovi Blažej po dvě léta 1573.—1575. nevěrně a zlodějsky ve svém řemesle sloužil a to v tom, že když kteréhož času pivo vařil, tehdá sobě dolívky dva věrtele nemaje než jeden míti nechával a k tomu ještě z várky mimo dolívky často po jednom věrteli piva vypíjel, toho což na věrného služebníka nesluší, proti pánu svému na škodu statku jeho a bez vůle činiti nemaje, též bílé pivo za řídké jest do vsi vystavoval, k čemuž i vlastně jest se že to činíval přiznal a tak zlodějsky což na dobrého nesluší, v té příčině se jest choval a tak vysoce statek sobě svěřený podle svého řemesla panu Janovi H. zmenšil, jakž se pak i to našlo, že v prvním roce služby své panu J. H. zůstal na počtu, který s ním činil, podle register jakž se zapisovala pšenice, co jest k sobě přijímal a proti tomu co se zase vyvařilo a co sladu přidělati měl, což se i na vrubích jeho vyhledalo, 51 strychů sladu, druhý rok v témž způsobu ze služby své když počet činil u přítomnosti dobrých lidí, 18 strychů sladu na počtu jest zůstal a posavád panu Janu H., což tak první i druhý rok pozůstal jest nevyplnil: i pro kteréžto takové neslušné a nenáležitě na služebníka příčiny a k tomu jakožto na nevyčteného do vězení

*) Srovnej: K. Thir: »Píseň o velikém ohni na Táboře r. 1559.« »Ve starých i nových letopisech tábořských« r. 1920.

jest ho poručil dáti, z kteréhožto vězení nočně ze zámku Dobronic z věže leta 1575. v pondělí den památný svat. Matouše se jest dobyl a ušel a tak podle vyměření právního ne v malé než u veliké podezření upadše vinen jest se dal. Pro kteréžto výstupky pan Jan Hozlaur žádá, aby týž Blažej jinak Blažek sládek podle vyměření zřízení zemského vydán byl, což věří pán, že se tak stane.

Proti tomu složil pan Víta na místě poddaného svého odpor ve spisu, z něhož krátce vyjímáme ty věci, kterýmiž obvinění a žalobu pana Hozlaura vyvracovati se jal. Pan Hozlaur sobě zjednal Blažka za sladovníka na ten způsob, že chce dávat na sladovnu k jedné várce 10 strychů, proti tomu zas aby sládek vystavoval piva bílého 10 věrtelův a po roce pan Hozlaur ani z počtu ani ze žádného zlodějství jej nevinil.

Počtem Blažej svému pánu povinen nebyl, neboť za jedno s pánem svým vrubu neměl, za druhé pan Hozlaur sládkovi v nepřítomnosti jeho pšenici k semeni i do mlýna k potřebě domácí ze sladovny bral, maje sám od ní druhý klíč. A co druhého roku se týká, udělal Blažej ze 6 strychů 36 várek; 24 jich bylo na vrubu, který toliko na samé várky byl, 8 nechal na sladovnu a 4 rozpůjčil a prodal pan Hozlaur. A že by Blažej slad byl pánu pobral, to jest smyšlená věc, naopak pan Hozlaur sládkovi 50 strychů ovsa skoupených pobral maje ovsa nedostatek, podle toho i šaty chodící, ručnice, truhlice zamčené a peněz co v nich bylo, chtě jej o to vše připraviti pod smyšlenou příčinou zlodějství na sladu spáchaného. Když pak třetího roku sládek pána se zeptal, chce-li ho při té službě jako dříve zůstaviti čili sládku proměnit, aby mu to oznámil, on že služby žádostiv není jen aby se s ním pan Hozlaur pěkně srovnal a jemu zaplatil: tu mu dal pán jeho odpověď, že se chce s ním o všecko pěkně srovnati. Brzo na to poslal sobě pan Hozlaur pro sládku právě když tento pivo spílal, i nemeškaje šel Blažej dle poručení k pánu svému. Jakž ale do zámku vešel, zavřeli po něm dveře, oštípy stály u dveří a pan Hozlaur osadil soud sládkovi i vzal k sobě rady koho se mu zdálo, před nimiž Blažej počet skládati měl. Zhurta pak na něho začal: »Lotře, zloději, krads mi, dám tě voběsiti, vostalo mi na počtu prvního roku 50 strychů sladu, druhého roku 28« a metal mu rejstra pod nohy, jakoby on sládek rejstrům rozuměl, ježto na ně od pána nic na sladovnu nebyl přijímal. Potom dal pan Hozlaur Blažka do věže, kde jej 7 dní držel a nic jiného než 4 pecníky dvorského chleba k jídlu mu nedal. V takové ouzkości postaven poslal sládek na Stálec k němu panu Vítovi, aby se za něho u pana Hozlaura přimlouval, že by za sebe rád rukojmě postavil a že ku právu a slyšení se volá.

Pan Víta tak učinil, ale panu Hozlaurovi ničehož vyžádati a vyprositi nemohl. Zatím Blažej ve věži pořád seděl a nemoha se pomoci dovolati, myslil na to, jak by z vězení ušel, což se mu po několika nedělích také poštěstilo, utekl do Rakous a odtud od svého pána přinesl písemné vysvědčení své zachovalosti a poctivosti, s kterým na Stálec přišel a k panu Vítovi za poddaného se dal. Strany dolívky odpovídá sládek, že jí dosti měl někdy i ve dvou nádobách, ne ale pro sebe, nýbrž pro pana Jana Hozlaura a bratry jeho, pana Jetřicha a pana Jiříka a pro čeládku. Kdykoliv někdo k panu Hozlaurovi přišel, kázal mu jíti do sladovny, aby jim dal Blažek pít, ano někdy čeládka i dotčení bratři pana Jana až do půlnoci ve spílce sedali a pili, jindy ze sladovny stříleli aneb v ní hráli o korbél piva, kdo jej má vypít, sám pan Jan tomu přítomen býval a s sebou hrával a píval. Chtěl-li tedy pan Hozlaur takové škody a pítí po spilkách a na sladovnách ujíti, měl sládkovi

ty kvasy zapovídati a což by sládkovi dolívky zbývalo mimo potřebu jeho, měl to na peníze zdvihnouti. Aby pak sládek do malých soudků místo řídkého piva bílé byl naléval, tomu dokonce odpírá; jestliže kdy pomahači tak učinili, o tom že neví a že by se k tomu přiznal, poněvadž mu pan Hozlaur v té dolívce žádných překážek nečinil. A pak že musí sládek z potřeby i to oznámiti, jaké jest to, anebo není přiznání jeho sládku; když totiž vězením stížen byl, přišli k němu dva do věže bezpochyby z poručení pana Hozlaura, neb o své újmě by nebyli směli k němu do zámku a vězení přijíti a mluvili k němu jeden z nich v tato slova: Milý sládku, nepřejť toho trápení; pán tam sedí na podušce, má se dobře a ty se trápíš; již jest na tom, že tě chce z toho vězení propustiti. Tuším, že peníze čte, aby ti zaplatil, aby šel také pryč; to sobě do tebe ztěžuje, že přiš, žes nenalil dvou soudkův piva bílého za řídké té jakés Bečkové do Křídy; ona se k tomu již seznala a to všecko byl klam. Tím chtěl jej v nějaké přiznání uvésti a i to mluvil: Ale, milý brachu, co jest o ty dva soudky, však jsou malé; já za tě však's dobrý tovaryš sám zaplatím, jenom nedělej z dobrého pána lháře; páně Vítovi synové a dcera posmívají se mu dobrému pánu, jakoby na tě lhal, poznej se a hned tě pustí. Sládek ale vždy pravil, že vinen není a proč by toho přel, že by se mohl poznati, nalil ze své dolívky. A poněvadž na těch dvou soudcích se pán zastavuje a že ho hned pustí, zaplatí mu je ačkoli o tom, žeby nalily byly neví. Takové vyznání však místa míti nemůž, poněvadž to zřejmě proti zřízení zemskému jest, které vězně nějakým slibem zavázati zapovídá.

Na tento odpor odpověděl pan Jan Hozlaur, že sládkovi svému ovšem 10 strychů pšenice na sladovnu na slad k jedné várce dával; ale aby přírostu žádného z takové pšenice se dělati nemělo a více piva než 10 věrtelů nevystavovalo, tomu že světle odporuje, neboť se žádným předešlým sládkem takový spolek neměl a že jednomu každému k rozumu připouští, jestli to věc k víře podobná, aby žádného přírostu z pšenice býti nemělo, ani aby se více věrtelů piva než se pšenice dá, nevystavovalo, nýbrž vždy se jistá míra sladu a přírostu vyměřuje, jinak by sládku větší užitek nežli páni pocítili a poznali.

Že pak pan Hozlaur nikdy svého sládku z počtu ani ze zlodějstva nevinil, to učinil prý proto, že chtěl sládku chvalitebně svou osobou získati a napraviti a až do času jistého že jej zanechal. Poznávaje pak, že jeho nešlechtnosti neubývá, již jest musel těch cest pohledati, kteréž by mu slušně k ochraně postačiti mohly. Pan Víta že na místě poddaného svého Blažka chce více pana Hozlaura k nějakému posměchu přivésti, nežli z jakých právních příčin cizí věc proti zřízení zemskému na sebe bře. Žeby dále pan Hozlaur sládkovi svému pšenici a jiné věci byl pobral, tomu světle odporuje, jinak by zajisté sládek sám po spravedlnosti své podle práva šel. Co ovsa se dotýče, proti tomu pan Hozlaur nenastupuje, aby při něm zůstatí měl za hodnými příčinami ne dle vzatkem anebo v úkladně ale prodejem, což se z průvodů najde!

Které pak jiné skrácení sládkovi se stalo při řemesle jeho, to již ne pánovi ale sládkovi přičísti se musí. Že by mu pan Jan věci vydati zbraňoval anebo mu díl služby zadržel, to by slušně učiniti mohl jako škůdci svému a služebníku nevyčtenému, a že by mu sládek počtem povinen nebyl, tomu odporuje, nebo žádný pán služebníka svého nepustí pokavád počtu neučiní. Sládek mu nevěrně sloužil, jakož z průvodů se najde, pročež že jako jiný zloděj pokuty zasloužil. Když pak do věže zavřen byl, kde ne jako vězeň nýbrž jako každý jiný služebník opatrován byl beze všeho tyranství, krom že ven

nemohl, odtud bez vůle pána svého se dobyl a nočně ze zámku ušel, skrze kterýžto skutek již sám v podezření upadl. Co se pak jiných věcí ve spisu pana Víty položených dotýče, poněvadž dětinské a více podobné jsou k smíchu než k jakému rozumu, to se všecko od pana Jana mlčením pomíjí a poněvadž podstata pře na žádném tlachání zbytečném nezáleží a celý spis páně Vítův ven z rozepře jest, pan Hozlaur které jest obvinění ku právu položil, to provésti a ukázati svědky pořádně vedenými chce.

Po nějakém čase byli průvodové při právě v Táboře čtení a oba pánové i Víta i Hozlaur k průvodům od pánů Tábořských určeni. Napřed slyšení svědkové pana Hozlaura, kterýmiž byli poddaní jeho z vesnice Křídý, služebníci zámečtí z Dobronic a urození Aleš Těmin z Těmic a na Podboří i Oldřich Svatkovský starší z Dobrohoště a na Svatkovicích.*) Bud' že svědčili jako onen Josef z Křídý: »Já nemám co jiného praviti, než jezdíval jsem já pro pivo a někdy taky i někdo jiný; což sou mi naložili, to jsem přivezl; bývalolitě vono řídké nebo bílé, to já v pravdě pověditi nemohu, těžkoť jest praviti, o čem člověk neví.«

Anebo na Blažka vinu veškerou uvalili, jako urození přátelé pana Jana Hozlaura, kteří ve svých svědomích zřejmě pověděli, že Blažek sládek když od pána svého k počtu povolán byl, u přítomnosti jejich dvou ke všemu se přiznal, z čehož pan Hozlaur jej obvinil, ano že sládek je prosil, aby za něho u pána se přimluvil.

Jediný spolehlivý svědek Martin Tuček ze vsi Dobronic, poddaný pana Křištofa ze Švamberka a na Zvíkově a Milévsku, pověděl, že Blažkovi pomohl jeden sud sespílati do kotliště tu kde slámu mívají a týž věrtel piva že jest slamou přikryl. Na jeho svědectví také pan Hozlaur nejvíce se odvolával a na svědomí urozených švagrů svých, když svědomí za svědomím probíraje pánům Tábořským vinu Blažkovu doličoval. Avšak pan Víta průvody a svědky pana Hozlaura tím zvrátil, že dokázal, že žaloba se svědky se nesrovnává. Pan Hozlaur obvinil prý sládka ze zlodějství, že dělal dvě dolívky piva, nemaje než jednu dělati a to ničím neprovedl, že se sládkem smlouvu měl, co má piva dělati, mnoho-li či málo, a co dolívky se týče sládek prý sám se přiznává, že dosti dolívky míval někdy i ve dvou nádobách, že ale dolívku neprodával, než přichovával pro pana Hozlaura, jakožto hospodáře a jeho pány bratry a pro čeládku přespólní i domácí. Často prý se scházeli do sladovny ke sládkovi a mívali tam kvasy více než na hoře v zámku, bývaly tam stěelby, hry a dobrou vůli spolu mívali, čemuž všemu pan Jan Hozlaur z Hozlau a na Volší a Karel Bechyně z Lažan a na Borovanech svými svědomími. A jako tito dva svědčili též Vavřinec sládek na zámku Bechyni, Bartoš podruh ze vsi Rataj, Jan Pavlů ze vsi Křídý a jiných více.

Že pan Hozlaur žádného počtu ani vrubů nemíval se svým sládkem, Blažej pak s ním srovnati se chtěl, aby mu pán zapravil a co mu pobral, navrátil, to dosvědčili Václav Vlček z Řepče, Janek Lancar z Jistebnice a Tuma Kos z Nových Dvorů, jenž od pana Hozlaura k uvězněnému sládkovi na věž poslán byl, aby toho ku přiznání přiměl, že bílé pivo za řídké vystavoval. Sládek k jednomu soudku se také přiznal, že jej Bečkové vystavil, avšak jiní svědkové o domech soudcích mluvili, což panu Vítovi stačilo, že svědomí za neplatná prohlásil, poněvadž se nesrovnávala. Že pánovi

svému Blažej věrně sloužil a že žádné zlodějství na něm neshledají, dosvědčili Matěj Volák z Dobronic, jenž v pivováře rok pomahačem byl. rovněž Jan Fučík odtamtud a Vondra Mlynář.

Co se přiznání sládka ve vězení týče, to prý nic váženo býti nemůž, neboť dle zřízení zemského, kdož vězně v moci své má, nenáležitě a ukrutně se k němu chová, když přiznání na něm vynutí, to místa nemá. A nic divného to také býti nemůže, pováží-li se, že za sedm dní nic mu nedali, než čtyři pecníčky chleba, že již nebohý člověk nevěděl, co činiti má, sám svůj nebyl a práva nikdež dovolati se nemohl.

Dále pan Hozlaur vinil sládka, že by mu ostal prvního roku 50 strychů sladu a druhého 18; což k smíchu jest, neboť s ním prvního léta žádného počtu nedělal a zase na druhý rok jej zjednal, což by zajisté nebyl učinil, kdyby mu byl tolik ostal. Teprv nyní třetího roku rozmyslel se na počet pan Hozlaur, ale jak jej udělal? Před svými urozenými pány švagry, kteří ve svědomích opatrně to co byli svědčili, k své víře a duši nepřijali, ačkoliv kde se cti a hrdla dotýče tak učiniti měli. A jaká měl pan Hozlaur se sládkem rejstra? Jediný vrub na várky, který bez vrubu na pšenici nic není vážen a v počet jíti nemá, čemuž také Blažej místa dáti nemůže, neboť čísti neumí a pan Hozlaur mohl sobě napsati co chtěl. Tak ráčíte světle, Vaše milosti, — praví dále pan Víta, — nahlédnouti jako do zrcadla, že Blažej sládek panu Hozlaurovi ničímž povinen není, z čeho jej obvinil. Vít Pán Bůh, že jsem žádostiv nebyl, aby tato pře před Vás, páni milí, přišla, ale toho jsem byl žádostiv, aby se pan Hozlaur se sládkem přátelsky spokojili, ale nemohl jsem toho dovésti, ani na přimluvu pana Petra z Rosenberka nechtěl pan Hozlaur to učiniti. Také nechť nedává vinu než sám sobě, již musím panu Hozlaurovi plnou na ostatku dolíti: byť by pan Hozlaur i rádné vruby se sládkem měl, předce by mu tento počtem povinen nebyl a to z této příčiny. Maje klíč druhý pan Hozlaur od sladovny, chodil tam ukrytě, bez vědomí sládka, bral mu slady a posílal je do mlýna a zapovídal tomu, kdo je vozil, aby sládkovi nepravil. To dosvědčili Jan Chlup z Dobronic, Jan Bečků z Křídý a Šimon Kuchař ze Stálce. Což všechno když provedl svědky pan Víta Blažka sládka s jeho nevinou a s jeho spravedlností poručil pánům Tábořským k spravedlivému uvážení.

Na to pan Hozlaur odpověděl, že svědkové, kteří od pana Víty na místě Blažeje sládka vedeni jsou, téměř všichni jakousi báseň o hrách a pitích dosvědčují a cožby odvod dostatečný proti žalobě býti mělo, toho se od žádného svědka nic neukazuje; več pan Víta dobrovolně se uvolil provésti, to že nedovedl a při svou trati. Že pan Víta svědkům pana Hozlaura ten výklad dává, že by o slady nesvědčili, na to odpovídá pan Hozlaur, že bezpochyby jeden každý, když něco k vlastnímu svému rozumu natahuje, jiný rozum dostatečnější nežli druhá strana míti se pokládá, ale co by zlodějství bylo, tomu každý prý rozumí, že to zlodějství jest, kdyby služebníci bez vůle pána svého ukrývali, rozdávali neb rozšikovali na ujmu a škodu spravedlnosti a statku pána svého, jakž na téhož sládka průvody a svědky dostatečně ukázáno jest. Dále Blažej sládek jalovými jen slovy dovozuje, že by jej pán jeho u vězení slibem nějakým zavazoval a co pobraní statku sládkova se týče, toho pan Hozlaur při tom zanechává, poněvadž o tu věc na ten čas činiti není. Strany svědomí, která dle pana Víty proto uvažována býti nemají, poněvadž proti právu jsou, odpovídá pan Hozlaur, že když kdo co na víru, na svědomí běře a pečetí toho potvrdí i svědomí vydá, to nic jiného není, než jakoby se sám všecken podle povolání svého v tom zavázal

*) Zemřel r. 1585. a odpočívá pod náhrobkem mramorovým v Bernarticích.

a tak že jeho urození páni svědkové učinili. Pan Víta na to promluvil, že řečník páně Hozlaurův při nedostatku spravedlnosti nic jiného, než slova prostá, holá a jalová beze všeho průvodu pronesl, která Blažka sládkovi na újmu jeho poctivosti býti nemohou a dal list zachovalosti téhož sládky od jeho někdejšího pána Jana Stockhornera a na Streinu přečísti.

Na tom, co pověděli, oba, jak žalobník, tak obžalovaný přestali a páni Táborští nález učinili. Svědomí urozených švagrův páně Hozlaurových pro nepořádnost vedle zřízení zemského neuznali a aby také jaký dokonalý počet mezi sládkem a pánem pořádně rušený byl, poněvadž ani vrubův ani register k této při složeno nebylo, nepoznávali. Co se zlodějstva a nevěrné služby dotýče, že by sládek mimo dvůr pána svého straniti a krásti měl, toho se prý nic dostatečně podle práva neprokázalo. V dolívce že sládek svou vůli měl, jestli mu tedy co zbývalo, mohl s tím činiti, jak se mu dobře vidělo a zdálo. To pak z věže dobytí a z vězení sobě pomožení poněvadž práva bdícím a ne spícím napomáhají, když se jinak práva nemohl dovolati, na žádnou škodu a nebo podezření sládkovi není. Z těch příčin Blažejí sládkovi za právo se dává, že panu Janu Hozlaurovi tou žalobou povinován není, kterýžto rozsudek feria 2. post. f. Blasii anno 1577. vyhlášen byl.

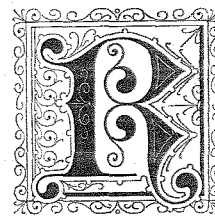
Císař Rudolf II. tento nález Tábořských u svého appelačního soudu v Praze také potvrdil 18. dubna r. 1577. a strany přátelsky smloueny jsou.

Divným řízením osudu tentýž pan Jan Hozlaur po 9 letech zabit jest na novém mostě u Dobronic od dřeva velikého podvalu a 4. února pochován na Bechyni v klášteře, kde posud náhrobek mramorový ostatky jeho kryje. Kde sládek odpočívá, to nám ovšem žádný náhrobek nezvěstuje, i pivováru v Dobronicích více není, stará ale věž, kde Blažej a snad mnoho jiných zavřeno bylo, posud záduřivě ve vlnách Lužnice se shlíží.

JAK PAN ZDENĚK MALOVEC Z CHÝNOVA R. 1520. TÁBORSKÉ POTŘEL NAD BLANICÍ.

Sborník historický roč. I., svazek 1. a 2. r. 1883.

Vypravuje dle současných pramenů Martin Kolář, profesor v Táboře.

Rozmanité byly příčiny kyselostí, svárů a pútek mezi stavy rytířským a městským v Čechách v prvním čtvrtletí XVI. věku. Čeho věk XV. krvavými boji v Čechách se domáhal, svobody náboženské a občanské: jednu i druhou chtěli v Čechách zase pohřbíti, jakož kruté pronásledování Bratří českých a zákonník Vladislavův dokazují. Skladatelé jeho řídili se zásadou, že jen šlechticové a zemané mají býti lidmi svobodnými, jiné třídy obyvatelstva všecky že určeny jsou ke služebnosti. Obyvatelé měst královských dle smyslu pánův českých byli právě tak podaní a parobci královi, jako v městech a městečkách panských sousedé všichni stali se byli poddaní a parobci jejich.

Selský lid, jehož vůdcové u Lipan byli padli, sevřen byl zákonníkem dotčeným v tuhá pouta poroby, která mu teprve XIX. století sňalo. Královská města česká obchodem a průmyslem byla velice zbohatla a zemských statků nabyta moudrým hospodařením, i není tedy divu, že proti přechvatům vyšších stavů měšťané společně a rázně se ozvali a, když stížností jejich král oslyšel, i ve branný spolek vešli r. 1502. Zavrženo totiž měštům právo třetího hlasu na sněmě, dovoleno šlechtě vaření piva a provozování jiných živností městských, zakázáno obcím městským kladení zboží v desky zemské a odňata jim všecka moc popravčí nad lidmi urozenými. Dlouho stály obě strany proti sobě jako na stráži, jeden druhého bedlivě pozorující, a každý o své újmě v Praze i v kraji sněmoval, zatím co král stále v Uhrách meškal a Čechy skrze místodržící spravoval, kteří jsouce šlechtici, ke straně šlechty, až na Viléma z Pernšteina, stáli.

Výtečný tento vlastenec narovnal roztržky mezi stavy památnou smlouvou Svatováclavskou r. 1517., kterou třetí hlas měštům královským pojištěn byl, desky měštům a jich zboží se otevřely, a pře ve věcech šosovních odkázány soudům městským, ostatní soudům zemským. Palčivá otázka vaření piva odložena na budoucí časy a zůstalo se potom u věci té při zvyku za té doby obvyklém.¹⁾

Tento hlavní průběh sporů mezi stavy panským a rytířským s jedné a

¹⁾ Palacký V. 2. str. 8, 9, 44, 45, 330—33.

stavem městským s druhé strany podavše, hodláme nyní zkrátka připomenouti jednotlivé potrzky mezi stavy, které nám ve známost vešly. Učiníme tak proto, abychom vypravování své, které následovati bude, postavili do jasnějšího světla, než které by vycházeti mohlo z pouhého pozadí příčin historických.

Jak výše řečeno, stály sice v Čechách strany proti sobě na stráži, ale jednotliví harcovníci neudrželi své bojechtivosti na uzdě, třebaš hotových šiků nestrhli za sebou do srážky všeobecné. Abychom pravdě svědectví dali, příčiny k potrzkám těm, mimo některé kvapné popravy šlechticů v městech, nejvíce vycházely od stavu rytířského. Zapomněli mnozí zemané vznešené úlohy stavu svého, býti prostředníky mezi šlechtou a městy i lidem obecným, jak jí rozuměli předkové jejich Tomáš Štítný, Mikuláš z Husince, Jan Žižka z Trocnova; byvše povýšeni za privilegovaný stav, napodobili šlechtu bohatou a když statky promrhali, zadlužili a prodali, rejtarstva a tovarišstva, jak nájezdným spolkům rytířských a nerytířských lidí říkali, nahraditi jim měla jmění, které byli utratili nemírnou nádherou, bezstarostným hodováním a hýřením v krčmách.

Toť byla hlavní příčina výtržností a zpupností, kterých schudlí marnotratníci urození v zemi na pracovitých měšťanech a rolnících se dopouštěli a pro tuto příčinu houfně se sbíhali podpažníci k těm, kdož z pomstychtivosti odpovědníky zemskými se stali, když v městě některém příbuzný jejich za jakoukoliv příčinou odpraven byl.

Když Jiří Kopidlanský v Praze a celé zemi odpověděl za příčinou popravy bratra svého r. 1507., vladykové Halama z Běchar, Jindřich Bohnický také Bohemička z Bohemic řečený, Vochlema a nový rytíř Dušek od Čáslavi za jinou příčinou loupežství, násilí a vraždy po Čechách neprovozovali, než aby panský život volněji vedli, než jim na vsi možno bylo, kde krčmářka na dluh více nalévati nechtěla, nebo ve službě, kde by bez práce žádných grošů nebylo. Jan Bavúrek ze Švamberka, jenž zašel v zášť proti Plzeňským a všem městům, až r. 1507. na Chřínově dobyt a v Plzni odpraven byl, neměl jiných pohrutek k tomu, že zhoubcem západních Čech se stal.

Touž dobou Zdeněk Dobrohost z Ronšperka r. 1510. vyjížděje na silnicích bral a loupil, až hotovost kraje Plzeňského se proti němu zdvihla a Herstein mu rozmetavši, Ronšperk královským vojskem osadila. Nebyl pan Zdeněk chudobou přinucen, aby takové nešlechtnosti páchal proti všemu řádu šlechtického, ale divoká energie předků jeho husitobijců Zdeňků a Dobrohostů v žilách jeho vřela a rejtarstva byla pravé pole, kde hrabivost a dobrodružná mysl jeho volně bujeti mohla. Dobrodruhem Zdeňkovi podobným, ač ne tak divokým, byl Heřman Janovský z Janovic u Klatov, jenž za příkladem předků svých Rachů a Volfů s Bavyry válčil a odpovědníkem země české se stal, ale městům neškodil, nýbrž jen statkům nejvyšších úředníků. Bavoři pokusili se o několik výprav proti Janovskému a jednou přitrhli až k samým Janovicům, ale pevné tvrže této dobyti nemohli, až teprve vojsku českému tak se podařilo učiniti r. 1511. Jsa statku svého zbaven, byl ze země vypuzen, ale brzo opět do Čech se navrátil a opověděl válku veškeré zemi, zvláštěními píakaty v Praze sbíral lidi do žoldu jako staří kondottierové vlaští. A když se Klatovským r. 1519. poštětílo ho chytiti, dopravili ho sice do Prahy, ale tam ho tak špatně hlídali, že opět utekl. Král Ludvík zvláštním listem p. Heřmana opět na milost vzal a všechny přečiny mu odpustil r. 1524.³⁾

³⁾ Palacký V. 2. str. 42, 116, 117, 181, 182, 374, 378 a desky zemské

Méně ušlechtilý byl souseď jeho Jindřich Kostomlatský ze Vřesovic, který r. 1512. na hradě Payereku se usadil a odtud na silnicích s tovaryši hospodařil, až také vzal konec hodný skutků svých, a v Praze stát byl. Nejpověstnějším kondottierem lotrů a zlodějů v Čechách byl pan Petr Suda z Řenec a na Janovicích svrchu podotknutých, ježž souvěké zprávy králem loupežníků jmenují. Řemeslo své provozoval v pošumavských krajinách a bez rozdílu vyznání náboženského katolíky, pod obojí i Braty české na silnicích obíral a šacoval. Hojně žaloby sly na něho od měst na sněmu r. 1520. v Praze shromážděných, ale stavové panský a rytířský nedali mu co člověku dobrému v ničem ublížiti. Pročež sáhla města česká k obraně své a zbrojný lid jejich v takové síle přilehl k Janovicům, jakou od dob husitských města sama posud nepostavila. Suda se sice zoufale bránil od 4.—19. listopadu t. r., ale vida nezbytí proti přesile, utekl s tvrže na Bechyň k nejvyššímu kancléři p. Ladislavovi ze Šternberka, jenž potom po Čechách rozpisovati se jal bezpráví, jaká se stala od měst služebníku jeho Sudovi, ale ani manifesty jeho ani Sudovy nevehnaly nikoho více v boj proti městům. Byl Suda příliš podlým zlodějem, aby se ho šlechta chtěla a mohla ujmouti, jakkoliv podtají hrady a tvrže panské s ochotou se otvíraly pronásledovaným rejtarům a jich náčelníkům.

A nejen na celé Šumavě tovaryši vesele krajem si projížděli, i v jižních, ve východních a v severních Čechách nebylo bezpečnosti na hlavních silnicích, a města královských pilně hlídala brány a hradby své, osazující je četným branným lidem, kdežto na ubohém lidu venkovském jako za dob Tábořských rejtaři holdy dle libosti brali. Pomezí českomoravské znepokojoval pan Hynek Boček z Kunštatu, který nemoha se dovolati práva po několik let v jisté při s p. Burianem Trčkou, odpověděl celé zemi české a s rytíři Kaufuňky strach a hrůzu pouštěl po krajinách českých až do r. 1519.⁴⁾

V okolí Hradce Králové zvláště na »království« v lesích u Albrechtic záškodníci na silnicích harcovali krajinou Třebechovskou kdo cestoval, zdráv nevyvázl, neměl-li průvodu velmi četného k obraně.⁴⁾ Se hradu Žacléřského pan Heřman ze Šumberku znepokojoval celé okolí a zvláště židy napadal, když za kupectvím do Slezska jezdili, jak podnes jméno úžlabiny »Judengrund« někdejších příběhů památku zachovalo. R. 1523. se podařil p. Heřmanovi zvláště dobrý lup: zajal několik židů pražských i s rabínem, aby je vysoko šacoval, ale téhož ještě roku přitáhl Karel, vévoda Minsterberský, s četným vojskem městským před Žacléř a hradu dobyl. Pan Heřman záhy s Vaňkem se potázal a do Slezska utekl.⁵⁾

V týchže končinách s rejтары jezdil pan Mikuláš Štos z Kounic a na Jendorfě, až se králi Vladislavovi na milost podal a ode všech vin očištěn byl r. 1515.⁶⁾ V severních Čechách Litoměřičtí páni nejvíce zakusili od rejtarů, kterým tam velel pan Hanuš z Polenska, jenž l. 1516. dva dvory Litoměřickým vypálil a pomoc měl tajnou i veřejnou od Viléma Kamýckého ze Lstiboře, Buriana Trčky a Karla Dubanského.⁷⁾ Konečně i v severozápadních Čechách vyskytují se odpovědníci zemští a u velikém počtu. Za příkladem bojů šlechty

³⁾ Palacký V. 2. str. 324—28, 375—83.

⁴⁾ »Světozor« r. 1871 na str. 438.

⁵⁾ Staří letopisové čeští 463. a Lippertova Geschichte der Stadt Trautenau na str. 21. a 22.

⁶⁾ Paprockého Diadochus stavu panského.

⁷⁾ Lippertova Geschichte der Stadt Leitmeritz na str. 234—259.

franské proti městům, která k novému učení Lutherovu přistoupila, pustil se Jiří ze Zedtvic na Liebensteině do boje proti Chebským r. 1507., ale pútká jeho dopadla nešťastně, Chebští dobyli hradu jeho a na něm jali 24 tovariše šlechtické a 47 pomocníků jejich; Jiří Zedtvic zachránil se útekem a odplaval zámeckým rybníkem.⁸⁾ Největší bouře ztropili v těchto stranách Šlikové v Loketsku, až celá země proti nim polem vytáhla a Lokte silně dobývala r. 1505., kdy se teprve poddali, potom Jiřík z Gutšteina řeč. Vserubský, jenž na knížatech saských staré jakés požadavky měl a nemoha dojíti výplaty, válku z Čech do Saska začal a potom vyprodav se ze země, odpovědníkem Čech i Saska se stal ve spolku s rytíři Kaufuňky a jich rejтары. Celé Čechy hrozily se nájezdů krutých těchto násilníků. Ve šlepěje strýce svého vystoupil Jindřich z Gutšteina, chytil dva pány ze Švamberka v Čechách a věznil je na svém hradě Švarcenberku v Bavořích r. 1506. Lépe si nepočínali jeho bratři Kryštof a Jedřich z Gutšteina, kteří mocným statkem v Čechách vládli: na Žebráce, Točnice, Příbrami, Rabštejně, Sychrově, Tachově, Kinžvartě a Kinšperku, a s pány Šliky i jinými šlechtici v záští vešli, návodem, jak říkali Jindřich a Jetřich, nejvyššího kancléře.

Kryštof upustil od vzdorů, když hotovost zemská se sbírala, a byl na milost přijat, Jetřich se vyhostil z Čech a Jindřichovi byla teprve r. 1522. milost udělena.⁹⁾

Rozhledli jsme se po celých Čechách v příčině starých tovarišův a nových rejtarův i shledali jsme, že na všech stranách býlí toto jedovaté se rozmohlo na úkor řádů a bezpečnosti. Hotovost zemská jen zvolna se vždy sebrati mohla, a škůdcové urození ztropili již dosti zlého, než sevření byli na svých kterých hradech, aby o milost prosili a od pútek nechali. Mysl veškerého lidu českého jízdami takovými zákeřnickými nesmírně byla pobouřena, ano zachovaly se i některé písně časové, jež nám smýšlení obecného lidu v té věci jasně prozrazují. Drastická jest zvláště píseň o Sudovi v našem okolí složená, která tomu nasvědčuje, že četné rotý i kolem Tábora zhusta se protloukaly.¹⁰⁾ Sdělíme zde z Letopisů českých některé svíce, kterých Táborští od nájezdných tovarišův zakusili, než k vyličení úkladů a přepadnutí přejdeme, které pan Zdeněk Malovec z Chýnova na Tábořské nastrojil. Již r. 1508. Kopidlanský jednomu Tábořskému měšťaninu pysky a uši obřezal a r. 1509. týž odpovědník půl míle od města na Tábořské vyskočil, dva zabil a tři jal, jež potom podtají ve vazbě držel u Fricka na Domousicích jižně od Sobotky. Odtud Táborští z vězení se dobyli a ušli dva do Nymburka, a třetí že byl starý, omdlel u nějakého plotu a ti dva bojíce se sami o sebe, nechali ho tu.

Pražané přivezli je z Nymburka do Prahy. R. 1515. poslové od města Tábora oznamovali Pražanům, kterak se jim děje od několika zemanů okolních, že jim osekávají konšely a jednomu konšelu jejich to učinili i jednomu rychtáři z jedné vsi, při tom žádali rady, co by měli činiti. I povědíno jim, aby se bránili tím způsobem, jakým oni jim škodí.¹¹⁾ Případy tyto tři jsou předešlou krvavého dramata vypravování našeho, o němž píše historiograf náš, že 27. července r. 1520. nedaleko Prachatic rytíř Zdeněk Malovec

⁸⁾ *Ältere Geschichte der deutschen Reichsstadt Eger v. Drivok na str. 236. a 237.*

⁹⁾ *Palacký V. 2. str. 72, 82, 87, 89—95, 112—114, 164—168.*

¹⁰⁾ *Potupná píseň Tábořských na vyšší stavy Zemské s odpovědí v II. dílu Erbenova Výboru z liter. č. na str. 1245—1248.*

¹¹⁾ *Starí letopisové str. 289, 301, 391.*

s houfem zbrojným přepadl kupce Tábořské a několik jich zabiv, pobral zboží, kteréž s sebou vezli, nad kterýmžto skutkem celý kraj Pracheňský pobouřen byl, tak že na pana Lva z Rožmitála, oprávce tohoto kraje, tuhé domluvy nejen od měst, nýbrž od samého panstva šly. Krále doma v Čechách dovolali, aby se pomoci jeho Táborští a jiná města, kterým stejně se dalo, dovolali, panstvo otálelo a odkládalo zjednáním práva a potrestáním vinníků, i nezbylo městům nic jiného, než aby měšťané sami si pomohli ku právu. Sešli se v Praze ku společné poradě dne 9. října t. r., kde se smluvili o společnou výpravu proti škůdcům svým. Potom Táborští pobili a jali Malovcovi několik panošův a pomocníkův, a na koho jatí, trápení byvše, vyznali, oznámno každému, a kdo z toho řádně vyvedl se, nechán v pokoji; kdo nic, tomu táhlo se před jeho zámky, dobyly se, spálily a zbořily, sedláku na chudině žádná škoda se neděla.¹²⁾ Zprávu o tom, jak si Táborští proti škůdcům svým počínali, vážil Palacký z archivu Výmarského; v archivu Tábořském nalezl skladatel tohoto článku ve smolné knize 16 vyznání, která svrchu dotčeného »vzatku a mordu Tábořských« se týkají a tak zevrubně nám líčí rejtarstva a tovarištva, že lepšího obrázku jejich z onoho věku posud jsme nikde nenalezli. Místa i osoby ve vyznáních připomenuté poznámky vysvětlí, pokud stačí naše známosti topografické a genealogické.

Vyznání Komáříka z Čekaníc.¹⁾

Korbelové²⁾ a Jaroslav³⁾ přivedli ke mně pana Zdeňka⁴⁾ a přikázali mi pod zkurvysynem a pod zrádci, abych nic neříkal žádnému, že by u mne byl. Těž Zdeněk býval u Janáka.

Těž byl dvakráte u mne a nosil sem jim jísti do lesa. Prodal kůň panu

¹²⁾ *Palacký V. 2. str. 375—377.*

¹⁾ Čekanice tyto sluší hledati na Pracheňsku, jižně od města Blatné hodinu vzdáli. Velkostatek tamější náleží knížeti Jiř. Lobkovicovi na Drhovli. Podnes veliký les mezi Čekanicí a Blatnou se rozkládá, kde Zdeněk Malovec dle tohoto vyznání se skrýval.

²⁾ Slovem Korbelové myslí Komářik vладыky Korbely z Bukové, kteří na poč. XVI. věku na Čekanicích jmenovaných seděli. R. 1505. postavil Jan Korbel spolu se Sigmundem, Bohuslavem a Benešem z Kalenic jednoho muže do vojny Loketské. Před shořením desk vzal Jiřík Korbel od bratří Korbelů Jana a Zikmunda svůj podíl: ves Malkov, polovici tvrze, dvoru a vsi v Čekanicích i pustý dvůr v Rosicích a prodal vše vладыkovi Fřechovi Popavskému z Bozejovic. Vklad tento obnoven v deskách r. 1542. Druhou polovici Čekanického zboží prodal Václav Muchek z Bukové témuž Fřechovi dle vkladu téhož roku obnoveného. Titulář r. 1524. vydaný připomíná Jana a Sigmunda Korbele bez určitého sídla; budou to naši rejтары, jimžto dle vyznání Bohuslava Vojířova strýce pacholci dali schovati čtyři postavy sukna Tábořským pobraného. Ještě roku 1544. jmenuje se Sigmund K. z B. purkrabím Blatenským.

³⁾ Jaroslav zde jmenovaný jest Jaroslav Vranovský z Valdeka, jehož s bratrem Jindřichem, sestrou Dorotou a matkou Pražané na dobyté tvrzi Tochovicích (v okrese Březnickém jali a do Prahy odvezli r. 1520.

⁴⁾ Zdeněk Malovec z Chejnova, jenž rejтары neboli habarty na Tábořské vedl, byl syn Oldřicha Malovce na Chýnově, bratra nejvyššího písaře království českého Zdeňka Malovce z Chýnova na Virtemberce r. 1512. zemřelého, jehož letopisec »velikým přítelem pravdy Boží« jmenuje. Mladý Zdeněk odpověděl r. 1519 Pražanům, nevíme z jakých příčin, a byl v jižních Čechách hlavou vладыk, kteří na města královská nevražili a kde a kdy jen mohli jim škoditi na statcích i životech. Významné

Stachovi,⁵⁾ který z vozu vzal Tábořským, kdy je mordovali. Též: Stach Warlach býval u mne se Zdeňkem. Když Tábořské pobili, chtěl Janák udělati sobě sukni zelenou a nohavice z toho sukna když Tábořským pobrali.

Vyzvání Vaška z Radouně.⁶⁾

Byl sem při tom, když Tábořské zbili a Vaněk z Kamene⁷⁾ mne na to navedl a bednář ze Žirovnice s tím tal Hastrmana⁸⁾ dvakráte ve hlavu, Beran z Radouně byl při tom.

Sešli jsme se u Janka za kostelem v Radouni. Též s beranem Hastrmana dobíjel a Hastrmana pobodl Tkadlice ze Žďára.

Fencalík pan Jindřich⁹⁾ byl při tom, když Tábořské bili a jinak Řičanský a měli dva pacholky. Též byl při tom Jan Kadlec ze mlejna pod Žďárem,¹⁰⁾ kteréhož v Radnici zmučili.

Vyznání Marše Mikuškova.

Stál u mne Zdeněk ve třech koních.

Potom jich bývalo u mne 14 i taky Šesták,¹¹⁾ Šťastný Huhňavý,¹²⁾ a pravili, že bývají v Brněm u Duška mydláře.¹³⁾

v té věci jest vyznání Vaška šenkýře z Kamene, jenž o svém pánu Janu Zručském ze Chřenovic pravil: Pověděl Zručský, když páni Tábořští pojedou na sněm, kde jest Zdeněk, aby je potřel? Čtenáři těchto listů dovědí se z vyznání zde položených sami, jakou rozsáhlou činností na Tábořsku a Pracheňsku mladý náš kondottierie vojska svá sbíral na Tábořské, a po lesích se skrýval se svou čeledí, až se mu konečně podařilo, že čtyři sta tovaryšů sebral a Tábořské nad Blanicí potřel. R. 1534. držel Zdeněk po svém otci Chýnov, byl r. 1539. krajským kraje Bechyňského a žil ještě r. 1555., kdy Chýnov, Kamenice a Podolí držel.

⁵⁾ Stach Varlich z Bubna postavil s Janem z Kalenic a Absolonem Buškem z Brloha jednoho muže do vojny Loketské r. 1505. Bydlel ve Vojnicích nedaleko Kalenic na Pracheňsku, jak na javo vychází z vyznání Víta člověka pána z Rosenberka, a jsa důvěrným přítelem Sádly z Kladrubec na Kalenicích a Přecha na Doubravici byl s nimi též hlavním odpovědníkem měst královských. Podobných zpráv najdeš o něm ve vyznání Jana pacholete Poláčka Stachova. R. 1534. se jmenuje v tituláři a s ním Václav Varlich z Bubna na Radkovicích. Vladyka Stach odpočívá v děkanském chrámu Páně Strakonickém.

⁶⁾ Radouň, odkud Vašek pocházel, jest Radouň kostelní, dvě hodiny severně od Jindřichova Hradce vzdálená vesnice.

⁷⁾ Kámen, dle něhož Vaněk z Kamene se jmenuje, jest nynější městečko Kámen na Tábořsku při starobylém stejnojmenném hradě. Vaněk byl šenkýřem na Kameně a složil obšírné vyznání, které u vypravování našem šesté jest.

⁸⁾ Jan Hastrman byl měšťan Tábořský a koupil dům nebožky Kabourkové od purkmistra a obce Tábořské r. 1517.; zůstal po něm syn Adam.

⁹⁾ Pan Jindřich z Řičan řečený Fencalík (také Hynek jmenovaný ve vyznáních Bohuslava, Vojířova strýce, a Vaška z Kamene) sídlil na Beztahově a zemřel před r. 1523. bezdětek. (Votický okres od Vlasáka.)

¹⁰⁾ Mlýn pod Žďárem Pluhovým, odkud Jan Kadlec, také Tkadlice řečený pocházel, posud stojí na Mlýnském potoku.

¹¹⁾ Jan Šesták účastnil se též vzatku, který tovariši Pražanům učinili dle vyznání Bohuslava Vojířova strýce.

¹²⁾ Šťastný Huhňavý jmenoval se Zikmund a pocházel z Doubravice u Volyně, kde Přechevi z Čestic vojska městská tvrz rozbořila v říjnu r. 1520.

¹³⁾ Brně, nyní Brná ves asi hodinu od hradu Kamene vzdálená.

Vondrův syn přinesl Šestákovi prsten z Eše, aby ouředníkovi kuň poslal.¹⁴⁾

Dal mi za to Zdeněk sukni a pravil, že pobrali sukna Pražanům. Vaněk z Kamene dával mu stravu a nosil mu ke mně. Pravila jeho ženy sestra, že byla u Duška v Brněm, když tam Zdeněk byl.

Vyznání Matěje z Blání páně Hořčicova člověka.¹⁵⁾

Vyznal, že byli při tom mordu a vzatku Janoušek z Mažic a kovář Martin z Bukovníka, a Zbiják ze Zámyslic, Švihovský krčmář z Blanice,¹⁶⁾ Přišel z Doubravice,¹⁷⁾ Vojtř též z Doubravce.¹⁸⁾ Vzal sem sukna 10 $\frac{1}{2}$ lokte na bojišti. Též byl hospodář Vaněček z Blánice.

¹⁴⁾ Od Vondry vzali tovariši koně, když na Tábořské číhali, až pojedou z Počátek, dle vyznání Vaška šenkýře z Kamene. Eš jest vesnice s panským dvorem severně od Kamene půl hodiny vzdálená; statek tento již roku 1465. s Kamenem spojen byl.

¹⁵⁾ Blání bude nynější ves Blanička dvě hodiny severozápadně od Netolic vzdálená; blízký poplužní dvůr býval zvláštním statkem, který Petr Vok z Rosenberka r. 1603. k Libějovicům přikoupil od Aněžky Řičanské z Hodějova. Jan Hořčice z Prostého na Mačicích a Blání byl též ve spolku tovarišů Zdeňka Malovce a Pražaně mu rozbořili tvrz Mačickou (v nynějším okresu Sušickém). Jako Suda utekl se též Hořčice s Alšem Sobětickým ze Sobětic na Bechyni, odkud obžaloval Tábořské, že mu tvrz, dvůr i ves Mačice vypálili. Hynek Bořita z Martinic psal dne 21. ledna 1521. Tábořským, aby pro tu věc vysílali některé ze sebe na hrad Pražský, aby toho se zpravili, pročby tak Hořčicovi učiniti měli. Dle Paprockého povolal Jana Hořčici Ferdinand I. do soudu komorního r. 1528.

¹⁶⁾ Bukovník, odtud Martin pocházel a Zámyslice (recte: Nezámyslice), kde Zbiják domovem byl jsou farní místa v okresu Sušickém. Blanice, kde Švihovský krčmu měl, jsou nynější Blanice Velké, ves v okresu Vodňanském s filiálním kostelem fary Bavorovské.

¹⁷⁾ Přišel z Doubravice náležel mezi přední tovariše a kde jaká »chůze« byla, nikde nechyběl: ve vyznáních zde uveřejněných jméno jeho šestkrátě čteme. Dle předního místa, které zaujímá mezi rejтары, když ho kdo jmenuje na trápení, náležel stavu vladyckému a nezmýlíme se, když ho prohlásíme za Přecha z Čestic a na Doubravici, který sice jen jednou se jmenuje ve vyznání Vaška šenkýře z Kamene, ale pana Bohuslava Vojířova strýce u sebe na Doubravici přechovával i schůze odpovědníků tam měl. Jméno Přišel bude přezdívka, poněvadž panu Přechevi též Příšek říkali, jak ze tří pamětí víme. R. 1505. postavil pan Příšek tři muže do vojny Loketské; r. 1511. připomínají Letopisy české, že Příškoví odpovědníku na sjezdu v Plzni zboží jeho navraceno bylo a Jan pachole Poláček Stachů vyznal, že Sádlo mluvil k Stachovi: Že já nemám s městy ani Příšek žádné smlouvy. Doufáme, že jsme uvedli zde dosti příčin, proč Příškoví nebo Příšelovi nebo Přechevi z Doubravice města jeho tvrz Doubravici sbořila. S naším Přechem z Doubravice, jenž se plným jménem Václav Přeche z Čestic a na Doubravici jmenoval, svědčí současně r. 1523. v archivu Kašperskohorském Přeche Lčovicický z Čestic a na Lčovicích a mimo ty dva pány Přeche ty titulář r. 1534. vydaný jmenuje ještě třetího: Přeche mladšího z Čestic. Příbuzenství těchto vladyk nevešlo nám ve známost.

¹⁸⁾ Tištěným patentem prohlásil král český Vladislav IV. r. 1508. dne 1. října, kdo podle Jiříka Kopidlanského, Sigmunda a Volfa Stachův a Mikuláše a Bohuňky Kozojedských, Dobše Ojře, Příbika Břizského, Albrechta z Rozvoce a jiných všech nepřátel zemských odpovědných jezdí nebo napotom neohrazuje svých ctí jezditě

Vyznání Bohuslava, Vojířova strýce.

Vyznal, že kázal mi Zdeněk, abych pacholky sebral i tak sem učinil, když sme měli na Tábořské udeřiti, při tom Kříž z Kraselova¹⁹⁾ a pachole z Němec, krčmář Vaněk z Neradic.²⁰⁾

Též byl při tom Hynek Říčanský, Sádlo Votík,²¹⁾ Reymar z Benešova²²⁾ a Jan Šesták, Mareš řezník,²³⁾ Zikmund Štastný, Bartošů Philipář Nahořanský,²⁴⁾ Hynek Kulhavý z Nestanic,²⁵⁾ odsudy Pudil, Jakub Slezák. Měli to sukno, které pobrali, u Votíka v Radešově²⁶⁾ i vzavše to sukno zabezdili

budou, že právem čest i hrdlo ztratí. Náš Vojíř z Doubravice a jmenovaný Dobeš Ojír jsou jedna osoba, poněvadž ve smolné knize Tábořské nalézáme vyznání Vaňka Sladkého, jenž na Kozojedského a Bahouňka a Vojíře Dobše a Břízského a jiné vypo- věděl, že s nimi bral sukno u Chlumce (na Sedlčansku). Nedatovaný jeden seznam odpovědníků zemských z prvního čtvrtletí XVI. věku, který se v archivu Třeboňském spolu na svrchu řečeným patentem nalézá, jmenuje též Vojířika z Čejkov v okrese Sušickém a jednoho byl rodu a erbů s Vintíři z Vlčkovic. Tomkové z Čejkov a Čejkovští z Čejkov náleželi k rozdílným rodinám, ačkoli všichni tuto jmenovaní vladýkové z týchž Čejkov, odkud Ojír byl, původ svůj měli. Z předků Dobšových známe Ojře z Čejkov r. 1426. připomenutého. Bohuslav, strýc Vojířův, jenž zvláštní vyznání složil a často se jmenuje, není nám odjinud znám.

¹⁹⁾ Kraselov, ves a velkostatek dvě hodiny severozápadně od Volyně vzdálený a původíště vladýk Kraselovských z Kraselova, náležel tou dobou společně bratřím Václavu, Mikuláši a Zdeslavovi Kraselovským, kteří r. 1536. o své statky se rozdělili.

²⁰⁾ Neradice, kde Vaněk krčmářem byl, zanikly, ačkoliv již r. 1227. kaple sv. Václava tam tři dušníky měla dle potvrzovací listiny Přemysla Otakara I. Erben Reg. 334.

²¹⁾ Otík Sádlo z Kladrubec na Kalenicích pocházel z vladýcké rodiny mezi Horažďevjovci a Kasejovci osedlé. Petr Sádlo, Beneš, Otík a Jindřich bratři z Kladrubec nadali špitál v Horažďevjovicích dle potvrzovacího listu z roku 1459., Držkraj z Kladrubec seděl na Újezdě u Kasejovic r. 1464., Hynek byl ve službách Strakonického pána r. 1477. a Jindřich Sádlo z Kladrubec byl poslem ke deskám od vladýk v jisté věci vyslaným r. 1501. a odpočívá v Strakonickém chrámu Páně sv. Martina. Mimo Otíka Sádla harcoval též Václav Sádlo z Kladrubec s rejтары proti Tábořským, Pražanům a Klatovským, kteří na odvet nepokojným vladýkům sbořili tvrz Kalenickou. Titulář na r. 1534. vydaný připomíná mimo jmenované dva Sádly ještě jiné dva, Jana staršího a Jana Mladšího.

²²⁾ Reymar z Benešova jest týž, kterého Bohuslav nazývá Stachem uzdářem z Benešova. R. 1526. byl Jan Stach uzdář v čele několika rejтары a p. Zdeněk Lev napomínal obyvatele království českého, aby kdo ho postihne, se jím náležitě ujistil.

²³⁾ Mareš řezník bude Mareš Mikuškův, jehož vyznání jsme již seznali a na něhož též Vaněk šenkýř z Kamene vyznal.

²⁴⁾ Bartošů Philipář Nahořanský byl písařem a pocházel z Nahořan nedaleko Volyně; Vaněk z Drahonice jmenuje ho Lipáčkem z Nahořan. Táborští r. 1520. Bartoš Filipáře a Zahořanského syna javše dodali do Prahy.

²⁵⁾ Hynek Kulhavý z Nestanic jest rytíř Hynek Malovec z Malovic na Nestanicích, jak vysvítá z vyznání Pečicova z Nestanic. Tvrz Nestanicovou hotovost městská r. 1520. vyvrátila, vesnice téhož jména, kde tvrz tato stála, jest v okrese Netolickém jednu hodinu severně od tohoto města vzdálená.

²⁶⁾ Radešov půl druhé hodiny severozápadně od Volyně vzdálená vesnice, kde se zdržoval Votík Sádlo, náležela ku statku Čestickému.

je do čtyř sudův i vezli je na Volyni Janek²⁷⁾ a Votík Sádlo a Pudil a Slezák, Boříkovští oba bratři²⁸⁾ nesli svůj díl domův a jiní tito na Janovice.²⁹⁾

Kmon Vilím z Bechyně³⁰⁾ též Kašpárek,³¹⁾ Václav Lučanský i s bratrem byli při tom.³²⁾

Když Pražanům brali, byl při tom Zdeněk, Stach uzdář z Benešova, Šesták, Mareš pyskatý,³³⁾ Zikmund Štastný vod nás, Boříkovský, Vilím Bechyňka, Kašpárek na Kolínce a Stachů Vaněk Mnichovský v luzích. Když Tábořské pobili, Albrecht Levův syn³⁴⁾ byl při tom a on zabil páně Janova Postřihačova syna.³⁵⁾

²⁷⁾ Janek tento byl z Radouně kostelní dle vyznání Vaška Radouňského.

²⁸⁾ Boříkovští oba bratři byli vladýkové, kteří se psali Boříkovskými z Košemberka dle vesnice Boříkova dvě hodiny jihovýchodně od Klatov vzdálené a dle Košemberka v témže okolí nyní již zaniklého. R. 1534. žili tři členové této rodiny: Ctibor v Boříkovicích (nynějším Boříkově), jenž byl otcem Buriana a Viléma Boříkovských, které zde Bohuslav Ojírův strýc myslí; jak se jmenoval ten Boříkovský, který na tvrzi Tochovické u Březnice jat a v Praze popraven byl, nevíme. Staré letopisy str. 447.

²⁹⁾ O Janovicích nebude nikdo pochybovat, že myslí zde Bohuslav Vojířův strýc hlavní baštu nájezdných zemánek. Janovice městečko u Klatov, o jehož pánu a osudech v těch dobách obšírně vypravuje Palacký V. 2., 378—380.

³⁰⁾ Kmon Vilím z Bechyně, též Vilím Bechyňka nazvaný, zeť paní Vranovské z Valdeka na Tochovicích, pocházel z panského rodu Bechyňů z Lažan, byl na Tochovicích 11. ledna r. 1521. jat a v Praze odpraven. Jako pravý rejtar na popravě jda sobě poskakoval a zpíval.

³¹⁾ Kdo byl Kašpárek hned potom na »Kolínce« jmenovaný a kde Kolník jeho hledati sluší, přese všechnu práci a hledání nevíme. S panem Vilémem pospolu ještě jednou ho jmenuje Bohuslav a Jan Poláček, pachole Stachův, o něm vyznal, že s Korábem Strnkovickým do Vojnic přišli k Stachovi a s ním se proti městům radili. Bude asi on ten Kašpar, který s Vilémem Bechyňkou na Tochovicích jat a do Prahy zavezen byl, kde ho s Vilémem odpravili.

³²⁾ Václav Lučanský a bratr jeho ztrácejí se nám též v nepaměti dávných dob; bude touž osobou, kterou Bohuslav hned potom Stachů Vaňkem Mnichovým v luzích jmenuje, soudě dle pořádku, jakým první dvě jmenované osoby opakuje. Dle příjmí »Stachů« byl snad na gruntech p. Stacha Varliča a možná, že u Vojnic na nějaké samotě seděl, kde jich dvanáct jest.

³³⁾ Mareš pyskatý byl krčmářem a nedaleko města Stříbra domovem, jak Vaněk šenkýř z Kamene vyznal.

³⁴⁾ Albrecht Lévuův syn pocházel z rodu Malovců, kteří za příkladem strýce svého Zdeňka velmi četně výprav proti městům se účastnili. Léva Malovec z Pacova a na Libějčicích, jak se v tituláři r. 1534 jmenuje, otec připomenutého Albrechta a Markvarta, o němž v následujícím vyznání řeč bude, podepsal se Zdeňkem sněmovní usnesení stavů panského a rytířského, které proti městům čelilo a měl r. 1514. co činiti s Johankou z Ryznaberka, abatyší kláštera sv. Jiří, o výplatu městečka Heřmanic a vsí Krašlovic, Lidmovic, Vitic, Louže, Humňan, Štětíc a Malešic, které později k panství Protivinskému na Písecku se dostaly. (Zb. 378.) Syn jeho Albrecht, který na synovci Postřihačově z Tábora rekovství svého v této »chůzi« dokázal, byl r. 1565. od císaře Maxmiliána na říšský sněm do Augsburgu povolán. (Lumír 1859 II. str. 833).

³⁵⁾ ... a on zabil páně Janova Postřihačova syna... Toto vyznání Bohuslavovo nesrovnává se s vyznáním Vaňka šenkýře, jenž praví, že Markvart zabil Jana

Korbelům dali pacholci 4 postavy schovat. Též při tom byl Malý Řídlo.³⁶⁾ Též při tom byl Petr z Chýnova a Jan Římovský³⁷⁾ a Houř³⁸⁾ a dodali dvou postavů na Kamen.

Vyznání Vaňka šenkýře z Kamene.

Když Vítovi z Hrachovic³⁹⁾ pobrali, bylo jich u mne 16 a též byl s nimi Zdeněk i pili též Mikulášova Marše. Co Vítovi vzali, nesli k Vaňkovi a od Vaňka nesli to k Maršovu Mikuláši a potom chodili ku pánu, co mají s tím dělati.⁴⁰⁾

Mareš pověděl, když Vítovi v Hrachovicích pobrali a řekl jim, poneste ke mně, já vám to schovám. Též pán o tom věděl, když z Eše vyjeli Zdeněk na zdejší, když byli v Počátkách a koně vzali od Vondry. U Trněného v Kameně byli písař Bartoš Philipář, Hynek Říčanský se Zdeňkem, Šťastný, Svadbů, kterého zmučili v Klatovech a zvěšeli. Z Kamenice byli dva: Petr řezník, Kalakového syn přijímá Jíra Buchtele, Rádlův syn z Babína.⁴¹⁾

Jiřík Brada též z Kamenice, a z Radouně Vašek Šramovitý, páně Lívův syn pak Markvart, byl sem sám při tom, dali mi půl postavu sukna a nechal

Postřihačova ani s Letopisy českými, kde řečeno jest, že zabili Jana postřihače. V pamětní knize města Tábora jest několik zpráv o slovuťném panu Václavu Kučerovi ze Strkova postřihači, jenž v městské radě od r. 1511.—1528. zasedal a dům na náměstí nynější číslo 3. držel. Měl syna Jana a zaplatil za něho nějaký dluh švakru jeho vládkovi Janu z Dešenic r. 1517., potom není více žádná řeči o tomto synu a otec Václav, jenž statky Trkov (u Vysokého Chlumce na Sedlčansku) a Zahrádku držel (kterou Bohuslav Ojř z Očedělic před ním měl) nemaje dědiců přirozených Trkov prodal Mikuláši Hroškovi ze Strkova a Zahrádku dal obci Táborské na chudé měšťany. Podle těchto dat laskavý čtenář pozná, kdo pravdu vyznal, zdaž Bohuslav či Vaněk a kdo Jan Postřihač byl.

³⁶⁾ Malý Řídlo, v jiném vyznání též Zřídlo se jmenuje a náleží vladycckému rodu Řídlů z Mokřan; Jan Řídlo z Mokřan držel r. 1462.—1490. Nedrahovice a buď on nebo jeho potomek postavil do vojny Loketské r. 1505. jednoho muže.

³⁷⁾ Petr z Chýnova a Jan Římovský byli dle vyznání Vaňka šenkýře z Kamene při vzatku a mordech Táborských na koních a proto soudím, že stavu rytířskému náleželi. Titulář r. 1534. vydaný připomíná tři Petry Malovce, jednoho z nich jmenuje Petrem Malovcem z Chýnova a na Březnici, ostatní dva neměli žádných sídel. Náš Petr z Chýnova jest bratr Zdeňka Malovce a zemřel před r. 1554. Jan Římovský pochází snad z rodiny Roubíků z Hlavatec a na Římově (na Budějovicku).

³⁸⁾ Houř pocházel z rodiny, která již před sto lety loupeže v zemi provozovala: L. 1439. byl pro zlodějství Houř v Plzni sťat.

³⁹⁾ Vít z Hrachovic připomíná se též v tituláři roku 1534. a držel Hrachovice v okresu Mladovožickém. Vladykové z Hrachovic, ku kterým Vít náležel, psali se »Sudlice z Hrachovic.«

⁴⁰⁾ . . . »chodili ku pánu, co mají s tím dělati.« Na těchto dvou místech má Vaněk šenkýř z Kamene při slovu »pán« na myslí pána svého dědičného Jana Zručského ze Chřenovic a na Kameně, jenž r. 1513. pravou polovicí hradu Kamene, poplužní dvůr a půl městečka tamtéž s vesnicemi Věžnou, Obratany, Dvořištěm a Šimpachy od Petra Vojslavského z Vojslavic koupil a do roku 1542. držel. Ve svém vyznání Vaněk šenkýř něco doleji výslovně Zruckého pána svým jmenuje. Ostatní zprávy o tomto rodu Zruckých viz v N. Sl.

⁴¹⁾ Kamenice nebude zde jiná než okresní město Kamenice nad lipou na Táborsku. Babín ves jest severně od Kamenice, hodinu vzdálená.

sem ho u pana Lívy. Pan Václav Sádlo z Kalenic byl při tom a vozka šenkýř člověk jeho a bývají u Přecha na Doubravici. Též byl při tom Uhlík ze Žirovnice, Hronek též ze Žirovnice. Též přišel Hynek Říčanský a Sádlo z Kalenic pan Vaněk, abych jim zjednal 10 pacholkův prosili mne: Vozka Sádlov uťal jednomu ruku Jírovi Kyselému a Kvítek⁴²⁾ příspěv druhou a Vašek z Radouně zabil Hastrmana. Byli při tom Petr z Chejnova a Jan Římovský na koních. Když sme měli jeti na Táborské, kázal mi pan Jan Zrucký, abych s nimi šel. Bývali u Jana v Nesvačilách, stáli tu pět dní (s koňmi a sám chodil ku panu Zruckému na horu Kamenici.⁴³⁾ Markvart páně Lívův syn zabil Jana Postřihačova a ten byl na hnědém koni v červené sukni. Pan Hynek Říčanský, přišel přinesli panu Zruckému dva postavy, jeden blankytný a druhý brunátný z toho bitunku dali je jemu. Po té bitvě poslal Zrucký panu Lívovi kůň na Dobší⁴⁴⁾ z reza plesnivý a koupil jej od Nosákovce,⁴⁵⁾ dal za něj 36 gr. Z toho bitunku dali dva koně panu Kocovi na Dobší⁴⁶⁾ za Čestice a to byli perníkářovi⁴⁷⁾ pobrali. Když sou měli jeti do Dačic na jarmark, měli sme na ně udeřiti, bylo nás 20 u Černovic,⁴⁸⁾ Jan Telecí z Černovic, přišel a Sádlo, Hynek Říčanský, Uhlík, Jan Hron a Hynek malý perníkář a Trdlo ze Žirovnice. Pověděl Zrucký, když páni Táborskí pojedou na sněm, kde jest Zdeněk, aby je potřel. Vyznal, že se radil Zdeněk Malovec s panem Oldřichem Malovcem z Chýnova,⁴⁹⁾ když měli Pražanům odpověditi a s panem Janem Zruckým u Vaňka Krčmáře v Kamenici v světnici a oni mu na to radu dávali a potom kázali mu ven ze světnice a sami tam zůstali.

⁴²⁾ Jíra Kyselý, jemuž chasa Zdeňkova ruce uťala, byl syn Táborského měšťana Mikuláše Kyselý a připomíná se v gruntovních knihách od r. 1523.—1552. Prodával a kupoval domy v městě i na předměstí a byl v posledním roce, kdy se jmenuje, starším cechu ševcovského. Kvítek není odjinud znám.

⁴³⁾ Nesvačily jsou vesnice v okresu Pacovském východně od hradu Kamene asi hodinu vzdálená. Slova »na horu na Kamenici« musíme vyložit v ten rozum, že se zde myslí Kámen hrad.

⁴⁴⁾ Pan Líva, jemuž pan Zrucký poslal kůň, neseděl na Dobří, kteráž tenkrát rytířům Kocům z Dobře náležela, nýbrž na Libějoviích, jak jsme slyšeli, a byl z rodu Malovců. Táborskému písaři krevnímu nebo trápenému Vaňkovi pan Léva Malovec se popletl s p. Kocem z Dobře, o němž potom hned řeč jest. Omyl tento jednomu i druhému tím snáze se přihoditi mohl, že obě výpovědi jednají o téže věci, o darovaných z bitůnku koních jak p. Lévovi tak p. Kocovi.

⁴⁵⁾ Nosákovce tento náležel vladycckému rodu Nosákovců z Vodlochovic, který pocházel z Nosákova, vesnice na Voticku, a Odlochovice v témž okresu držel. Titulář r. 1534. vydaný jmenuje Jana Přibíka a Václava Nosáka z Vodlochovic, z nichžto jeden zajisté tovaříšem Malovcovým byl.

⁴⁶⁾ »Na Dobší« sluší vyložit »na Dobří«, původisti baronů Koců z Dobře (v Pracheňsku v okresu Volyňském). R. 1534. držel Dobř rytíř Kryštof Koc po svém otci Přibíkovi od r. 1528.

⁴⁷⁾ Pernikářem myslí Vaněk šenkýř Vaňka perníkáře, jenž roku 1527. dům v Táboře si koupil od Víta nožife.

⁴⁸⁾ Dačice jsou okresní město na Moravě nad Dyjí v někdejším kraji Jihlavském; Černovice město v okresu Kamenickém v již. Čechách.

⁴⁹⁾ Oldřich Malovec z Chýnova, otec hlavní osoby našeho příběhu, byl r. 1508. nařízeným krajským hejtmanem kraje Bechyňského.

Pan Václav Kálenský vzal Mikulášův kabát.⁵⁰⁾ Co jsem činil koliv, všecko mi můj pán velel. Pan Vojř dal panu Zručskému jeden kůň, který byli pobrali Klatovským.⁵¹⁾ Když Kutík přijel z Tábora řekl mu pan Vaněk: spraviž se rozumem a pojď ležet nahoru. Byl při tom též Snopek, když Táborským brali a bili je.⁵²⁾ Když sme tam jeli, zastavili se u Plockara⁵³⁾ 10 koní jízdných a mluvili s ním a já nevím co.

Pověděl, že měl Zdeněk a býval v krčmě u Vondráčka v Žďáře,⁵⁴⁾ která sama v sobě jest. Pověděl, že byl s nimi Pyskatý krčmář,⁵⁵⁾ kdež má krčmu půl míle od Stříbra; co sou Vítovi z Hrachovic pobrali, to zanesli k němu.

Vyznání Víta Římovského.⁵⁶⁾

Když měli udeřiti na Táborské, věděl jsem o tom, mělo jich všech býti, když by se sešli, ke 400.

Vyznání Jiříka Horníka.

Ručnice pobral u Tejna,⁵⁷⁾ má jednu pan Jan Říčanský⁵⁸⁾ a byl při tom

⁵⁰⁾ Mikulášův kabát. Připomíná se tou dobou na Táboře Mikuláš Višovský, jenž platil 57 grošů berně r. 1523., Mikuláš postřihač v l. 1517.—1526. a Mikuláš, syn slovutného pana Václava Kropáče ze Strkova, před r. 1520., od té doby není více řeči o něm, snad ho v chůzi této zabili.

⁵¹⁾ V útrpné knize Táborské nalézáme vyznání Touškovo, který v Hostouni s'at byl a mezi jinými věcmi vyznal: V Kalenicích sbírali jsme se na Klatovské, 35 nás bylo a byl tu Jan Krumlovský, Uhlík, Martínek Pudil. Není pochybnosti, že tento vzatek Vaněk šenkýř na myslí má, nasvědčují tomu nejen pověstné svým majitelem Kalenice, nýbrž také známí z našeho vzatku tovariši Uhlík a Pudil.

⁵²⁾ Jan Snopek, syn nebožtíka Ježka sladovníka v Táboře, vzal sobě r. 1519. svůj podíl od poručníků a více se v Táboře nepřipomíná.

⁵³⁾ Plockar je týž, jehož Jiří Horník (viz druhé vyznání po tomto) Pouknarem a Plaunkarem jmenuje a náleží k rodině vladyk Planknarů z Kynšperka, kteří s Globnary, Kagery a Štampachy téhož užívali erbu. Dle Starých letopisů českých žaloval Planknar l. 1520. na sněmu Benešovském na Táborské, že mu pacholka a krčmáře mocí vzali a k tomu jiných osm osob. Cesta, kterou se Táborští k Prachaticům ubírali, vedla je nedaleko města Týna nad Vltavou, s kterýmž městem sousedí statek Hrádek Březí, na němž dle Třeboňského archivu Václav Planknar z Kynšperka r. 1481. a 1482. seděl a buď on sám nebo stejnojmenný jeho potomek Václav v tituláři r. 1534. připomenutý byl škůdcem Táborských. Jan Planknar z Kynšperka, hejtman krále Matyáše na Budějovicích Českých (r. 1478.) byl blízkým příbuzným našeho Václava.

⁵⁴⁾ Žďár tento jest Pluhův Žďár, o němž již vícekrátě řeč byla.

⁵⁵⁾ Pyskatý krčmář byl již připomenut v poznámce 33.

⁵⁶⁾ Vít Římovský byl snad příbuzným Jana Římovského v 5. vyznání jmenovaného.

⁵⁷⁾ Tejn dle cesty, kterou se ubírali Táborští do Prachatic na trh, není jiný nežli okresní město Vltavotýn.

⁵⁸⁾ Jan Říčanský, kterého Horník jmenuje, jest již druhý člen panského rodu Říčanského, jenž se chůze této účastnil. Titulář r. 1534. uvozuje čtyři Jany Říčanské: Jana na Kosové hoře, Jana Kosohorského na Maršovcích, Jana Ledeckého a Jana Beztahovského z Řičan; dle našeho domnění Horník vyznal na posledního, jenž asi od bratra Hynka nebyl, o němž viz poznámku 9.

Polák a pacholek jeho a Pouknar má druhou. Beneš Žibřidů syn⁵⁹⁾ též byl při tom.

Vyznal, že Plaunkar nosil Zdeňkovi do lesa chléb a jídlo té chvíle, kdy Pražší z Lince jeli po velce noci 1520.

Formánek švec toto vyznal:

V Prachaticích kteří lotři konec vzali, jest dodáno nám od ouřadu Prachatického, že byl s ním při tom vzatku Táborských Holého syn ze Želibořic⁶⁰⁾ a Alexander Hodějovského z Prachatic, Valášek Babaš ze Sedlce,⁶¹⁾ ten mne na to navedl, Janák z Čekanic, Skopec⁶²⁾ ten sedí na Vimberce, Sedláček z Hodějova⁶³⁾ ten jest zabit, u něho sukna má 18 loket zeleného a dva kusy modrého, kus vlčatého a na Březí⁶⁴⁾ u Ševčíka kus vlčatého a 7 loket blankytného, tu že jest dlužen byl krčmáři; a s těmito svrchu psanými sem se dělil v Hodějově v stodole u Sedláčka svrchu psaného víc jich on neznal v té chůzi kromě nějakého Adama a Laskalova syna, oba z Příbrami,⁶⁵⁾ a více se nezná, by kde co učinil krom v té chůzi a nechali sme ho ležeti celou noc svázaného a vždy na jedné řeči stojí a na tom umřel jest.

Vyznání Mikuláše Skopce.

Ve vsi se k tomu přitřel u Svatka krčmáře, tu jemu dal nějaký Voříšek sukna blankytného dle známosti dobré sukni a ten jest Voříšek syn nějakého žáka Nádvořníka od Sedlčan⁶⁶⁾ a ten svrchupsaný Svatek více od téhož Voříška sukna koupil.

⁵⁹⁾ Beneš Žibřidů syn pochází z rodiny vладыcké Žibřidů z Mostku u Kaplice. Příbík Žibřid z Mostkuv jmenuje se v archivu Vyšebrodském již r. 1465. (Arch. Pam. nové řady r. III. str. 709.) Jan Žibřid z Mostku r. 1502. (Zb. 236.) a r. 1539 tři bratři Žibřidové z Mostku Bohuslav, Jan a Petr ve knihách komorního soudu se připomínají. Jiná větev Žibřidů psala se »z Bolu« dle vesnice Kaplice, ale dostala se záhy na Rakovnicko, jako Žibřid z Bolu a na Příčimě r. 1552., jenž měl spor s Annou ze Vřesovic a na Petrovicích (Arch. Pam. VIII. str. 411.) a Jan Adam z Bolu, jenž prodal dům v Senomatech Alexandrovi Krakovskému z Kolovrat r. 1605. (Arch. Pam. VII. 541.) Náš Beneš náležel k Žibřidům, kteří v jižních Čechách zůstali a zdržoval se u Malovců na Libějovicích.

⁶⁰⁾ Víska Želibořice nalézá se v okresu Volyňském a jest hodinu jihovýchodně od tohoto města vzdálená. Ve XIV. a XV. věku psala se odtud rodina vладыcká, která byla stejného erbu a původu s vладыkami z Čejtic a Hodějova.

⁶¹⁾ Ze kterého Sedlce Valášek Balaš pocházel, zevrubně určiti nelze a můžeme čtenáři jen na vybranou nechat tři Sedlce na Pracheňsku: Sedlec ves u Bílé Hůrky (v okresu Hlubockém), Sedlec, někdejší statek a původíště vладыk ze Sedlce, nyní ves v okresu Netolickém jednu a tři čtvrti hodin severových. od města Netolic vzdálenou a Sedlec město v okresu Blatenském se zámekem kníž. Jiř. Lobkovic na Drhovli.

⁶²⁾ Vyznání Mikuláše Skopce z Hodějova (jak ho jmenuje Vaněk z Drahonice) ihned po tomto následuje.

⁶³⁾ Hodějov, vesnice v okresu Volyňském dvě hod. severozápad. od tohoto města vzdálená, dala jméno slavnému v Čechách rodu rytířů Hodějovských.

⁶⁴⁾ Březí bude nynější město Vlachovo Březí.

⁶⁵⁾ Příbram jest nynější král. horní a okresní město. Není »Laskalův syn« chybně psaný »Loskotův syn«? Loskota jali na Tochovicích a odpravili spolu s Bechyňkou v Praze.

⁶⁶⁾ Sedlčany jsou nyní okresním městem na Táborsku.

Vyznání Pešicovo z Nestanic.⁶⁷⁾

Když měli Tábořské loupiti, přijel do Nestonic nějaký Šťastný k Michalovi⁶⁸⁾ a tu jemu Michal meče půjčil a ten odtud jel do Týna, tu Tábořské vyzradil a jel s nimi na to místo, kde jsou je zbili a tu jest návěští dal udeřiv z ručnice sám Šťastný. Vyznal, že jest při vzatku a mordech Tábořských byl a dostalo se jemu 10 anebo 12 loket sukna vlčatého a při tom všem že sou byli: Přišel, Kalenický, Vaněk, Vojíš, Bohuslav strýc Vojíšův, a nějaké pachole, Hynek Malovec, Peterka ze Strnkovic, Liška ze Strnkovic, Petr Vackovic z Strnkovic, Krbec ze Strnkovic, Koráb z Strnkovic,⁶⁹⁾ Svatba, Stach, Říha šafář z Helfemburka,⁷⁰⁾ Mareš z Velikého Vrabína a Johánek na Borotíně.⁷¹⁾

Vyznání Vítovo člověka pana z Rozmberka.

Ze přišel do Kalenic k panu Sádlovi, pan Sádlo že učinil otázku na něho: Co chceš činiti? Vít řekl, že půjdu k Vodňanům a budu tam vorati; Sádlo řekl: Nechoď nikam na tento čas, jáť dohodím dobrého pacholka, že při něm

⁶⁷⁾ Pešic z Nestanic, jehož vyznání následuje, přechovával u sebe a rozvázal i prodával věci, kterých tovariši naloupili na Libochově stránce, nejpověstnější obíralce na silnici z Budějovic do Tábora a do Prahy. Asi deset vzatků připomíná se na Libochově stránce v Tábořské smolní knize a mnoho účastníků chůze Malovcovy tam též řemeslo své provozovalo, jako Beneš Žibřidův, Stach Rejmar, Šťastný, Svadba, Koráb, Adam Příbramský, Jan Ryšavý a jiných více. Co nakouřili, prodávali urozenému vladykovi Janu Boubínskému z Újezda, o jehož rodu Paprocký v Diadochu rytířského stavu na str. 297. zevrubně zprávy podává a laskavý čtenář z Naučného Slovníka si je doplní. Pan Boubínský, jak tovariši na trápení na něho vypověděli, ku vzatkům na Libochově stránce a jinde je navozoval, ano dle útrpných vyznání z l. 1533. i kostely vykrádati je učil a kalichy zloupené do Prahy židům prodávati dal. Prostředníci takových prodejů pana svého často také okradli, jak výslovně o Pešicovi víme. Příbuzní tohoto urozeného lotra a vůdce loupežnického drželi statek a ves Drslavice jednu hodinu západně od okresního města Prachatic vzdálenou; z někdejší tvrze postavena jest nyní sýpka. Dva náhrobky této rodiny, která hrad Střelu u Strakonice později držela, nalézají se v kostele Katovickém v témž okresu.

⁶⁸⁾ Šťastného, jenž Tábořské vyzradil, máme z pěti vyznání; o Michalovi jen víme, že jemu Adam tovariš, kterého na Bechyni sřáli, vzal 70 bílých.

⁶⁹⁾ Strnkovice, odkud pět tovarišův si vyšlo na Tábořské, budou nynější městy Strnkovice nad Blanici, dvě hodiny jihozápadně od okresního města Vodňan vzdálený, dle něhož též Vítkovec Vok z Krumlova Vokem ze Strnkovic se psal v l. 1272.—1302. Vesnice Strnkovice v okresu Volyňském jest od řeky Blanice, nad kterou Tábořské zbili dle vyznání Vaňkova z Drahonice, příliš vzdálená, než aby obyvatelé její se byli mohli pátky této účastniti.

⁷⁰⁾ Říha šafář z Helfemburka má příjím své od hradu, jehož posud mohutné zbytky v okresu Vodňanském půl druhé hodiny západně od městečka Bavorova na vysoké hoře spatřiti můžeš.

Podrobných zpráv dočteš se o historii hradu tohoto v Pam. Arch. VIII. 437.—439. Purkrabím Rosenberským tam byl roku 1520. Beneš Dubský z Třebomyslic.

⁷¹⁾ Veliký Vrabín, někdy ves, nyní dvůr poplužní knížete Švarcenberka řečený Rabín nedaleko vesnice Malovic v okresu Netolickém. Do nedávna byla zde škola rolnická r. 1800. založená. Johánka na Borotíně neznáme odkud více.

pobudeš i dovedl jest mne k Stachovi do Vojnic⁷²⁾ a potom mně bude potřeba všech neb já městům odpovím.

Toto vyznal Vít i pachole, že Sádlo přišel k němu do Vojnic a my byli v krčmě, tu sou spolu Stachem mluvili a měli dobrou vůli ale nevím co. Vít i pachole seznali, že sou jim koní půjčili, chtějí na Štěchovské obilí⁷³⁾ na pšenici a na žito, rychtář z Vojnic z dvěma, myslivec páně Sádla, jeden krčmář jiní všickni z Vojnic a Vít z Volenic páně Vilímův Švichův,⁷⁴⁾ ten jest je vedl na to, aby síkli lidem našim. Tito byli na Libochově stránce:⁷⁵⁾ Vít s bratrem, Beneš Zibřidů, Jan Boubínský, Mikuláš Vlha, Němec Honz, Lovil blízko od Vltavy, rychtář z té vsi jako Lovil, drží tu ves pan Dřítenský,⁷⁶⁾ Mikuláš z Němčic,⁷⁷⁾ Mácháček z té vsi, Jan mlynář od Šebřova,⁷⁸⁾ Kopytko švec, krejčí od Tábora etc.

Vyznání Jana pacholete Poláčka Stachova.⁷⁹⁾

Item: že jsme byli ve Vojnicích u krčmáře i šli sme odtud na ryby a lovili sme raky a mezitím uzřel Stach Sádla z Kalenic. Ihned sme šli k němu a potkali sme se s ním mezi Freiberkem⁸⁰⁾ a Vojnicí; tu jest Sádlo otázku

⁷²⁾ Stach ve Vojnicích jest týž, který v prvním vyznání Stach Varlach se jmenuje.

⁷³⁾ Štěchovice, také Stěchovice, statek a ves na Strakonickém okresu jednu a tři čtvrti hodiny západně od okresního města vzdálená, kteráž náleží farou do Volenic čtvrt hodiny blízkých. Štěchovice r. 1520. náležely k panství Karšperskému; Volence k někdejšímu hradu Frimburku v okresu Sušickém tři čtvrti hodiny vzdálenému, po němž tenkrát již jen hradiště zbývalo; hradu dobyl a jej zbořil Jindřich, syn krále Jiřího Poděbradského, r. 1467. Letop. str. 185.

⁷⁴⁾ Pan Vilím Švich jest plným jménem Vilém Švihovský z Risenberka, purkrabí Karštejnský, jenž potom J. M. K. hořmistrem se stal.

⁷⁵⁾ Libochova stránka, kterou nahoře při Pešicovi jsme jmenovali, jest na silnici Budějovicko-Tábořské mezi vesnicemi Chotýčany a Vítínem na rozhraní okresu Budějovického a Veselského. Od Chotýčan jede se vzhůru na vysoký kopec, jehož sev. lesnatý svah spadá do potoka Libochov řečeného, od potoka zase strmá cesta ku kopci nahoru vede do Vítína. V pravo i v levo od úvalu potoka Libochova rozkládají se pusté hvozdy: v pravo les Velechvínský, v levo lesy Hlubočné, které až k samé Vltavě se táhnou; jednoty a hájovny osamělé jako oasy roztroušeny jsou po těchto lesích. Tovařiši, kteří zde řemeslo své nekalé provozovali, v Chotýčanech hojně pomocníků měli a s nimi věrně o kořist se dělili.

⁷⁶⁾ O Janu Boubínském viz pozn. 67.; Mikuláše Vlhu a Němce Honze odjinud neznáme; Lovil měl jméno Matěj a pocházel z Jaroslovic, vesnice na pravém břehu Vltavy tři čtvrti hodiny severně od fary Purkarce vzdálené v okresu Hlubočském. Dřítenským pánem byl tenkrát Jan Malovec z Malovic a na Dřítín dle tituláře r. 1534. vydaného.

⁷⁷⁾ Němčice nejbližší, odkud tovariši Mikulášek a Macháček byli, jsou v okresu Hlubočském dvě hodiny severových. od okresního města vzdálené a bývaly zvláštním statkem Budkovských z Budkova.

⁷⁸⁾ Šebřov jest vesnice v okresu Mladovožickém, jednu hodinu severně od tohoto města vzdálená, původě vladyk Beřkovských ze Šebřova.

⁷⁹⁾ Jan Pachole Poláčka Stachova jest týž, kterého Vít horník jmenuje řka: . . . a byl při tom Polák a pachole jeho . . . a týž který ve vyznání Vítova člověka pana z Rozmberka se připomíná slovy: Vít i pachole seznali . . .

⁸⁰⁾ Freiberk jest chybně nazvaný Frimburk, o němž viz pozn. 73.

udělal na Stachovi: Máš se Sušickými smlouvu? A on odpověděl: Nemám a oni mne všudy hlídají. I tu se radil se Sádrou co má činiti a Sádlo jemu tu radu dal: Bude v Sušici jarmark o sv. duše, sbeř sobě 20 neb 30 pacholat, co budeš moci, uděláš Píseckým neb Klatovským škodu a pobereš jim co budeš moci: Item: dále vyznal že sem z Volyně se Sádrou jednomu kůň vzali, ostruhy, šavli; ty ostruhy dal Stach Sádlovi a 4 perly.

Item toto vyznal, že Sádlo mluvil k Stachovi, že já nemám s městy ani Příklad žádné smlouvy, jedno z nás smíchy mají, nebude toho než do sv. Jana, že městům odpovíme, budem Vás potřebovati, když nás do lesa vženou že nás z něho brzy nevyžerou.

Item toto vyznal, že, Koráb, Kašpárek přišli k Stachovi do Vojnic a mluvil Stach s Korábem aby šel s ním na tu škodu; pověděl Koráb, tak brzo půjdu jako nepůjdu. Item toto vyznal že Jiřík Bubla⁸¹⁾ psal listy panu Strakonickému a Sušickým odpovědné.

Vyznání Vaňka z Drahonice.⁸²⁾

Stáli sme na Tábořské nad Blanicí,⁸³⁾ byl při tom Zdeněk Malovec, Hynek Říčanský, Zřídlo, Vojíš, Přišel, Votík Sádlo. Z pěších byl Žila od Horažďovic, Skop z Hodějovic. Byl při tom Volf pasíř jest ryšavý a jest v Praze nyní, mlynář z Hoštic,⁸⁴⁾ Krabeš z Hodějova, Pachole z Němec, Lipáček z Nahořan, Mareš Rezek ze Všechlap⁸⁵⁾ dělili jsme se nad Zálesí.⁸⁶⁾ Vyznal, že se mu dostalo 12 loket sukna černého a blankytného a šil mi je na Husinci Machus krejčí.

Vyznání kněze Prokopa Hůreckého v zpovědi mistra Vojtěcha Tábořského.⁸⁷⁾

Toto vyznal, že Beneš Zibřid sám třetí s Janem⁸⁸⁾ přišedše k němu při-

⁸¹⁾ Jiřík Bubla kdo byl, nemůžeme na jisto postavit. Vladykové Bublové z Meziklasí byli ve vých. Čechách osedlí jako Václav v Hlavíně roku 1534. se jmenuje.

⁸²⁾ Drahonice jsou ves a statek knížete Švarcenberka na silnici mezi Vodňany a Strakonici, původě stejnojmenného rodu vladyckého, jenž byl větví Bavoroviců.

⁸³⁾ »Nad Blanicí« bezpochyby nad řekou Blanicí a nikoliv nad vesnicí téhož jména.

⁸⁴⁾ Žila od Horažďovic vícekrát se nejmenuje, Skopa jsme již seznali z jeho vyznání, Volf pasíř též se více nepřipomíná. Mlynář Hoštický ze kterých Hostic pocházel, nevíme a necháváme laskavému čtenáři tři blízké Hoštice, jedny v okrese Horažďovickém, druhé v okrese Volyňském a třetí ve Vimberském na vybranou.

⁸⁵⁾ Všechlapy, odkud Rezek byl, jsou ves v okrese Volyňském jednu a čtvrti nodiny východně od okresního města vzdálená.

⁸⁶⁾ Zálesí, nade kterou se dělili rejtaři o kořist, bude ves Zálezle v okrese Volyňském, dvě a čtvrt hodiny západně od okresního města vzdálená, poněvadž dle vyznání Bohuslava rejtaři pobrané sukno v Radešově blízkém měli a odtud na Volyni vezli.

⁸⁷⁾ Kněz Prokop Hůrecký, jak z vyznání jeho na jevo vychází, byl farářem v Bílé Hůrce, farní více v okrese Hlubockém, tři a čtvrt hodiny severozápadně od Hluboké vzdálené. Kollatorem fary této pod obojí byl tenkrát pan Diviš Malovec na Libějovicích a podnes v kostele Hůreckém hrobka Malovců se nalézá. Vyznání tohoto nehodného sluhy Páně a oltáře jeho jest smutným obrazem kněze tehdejšího věku a o odklad více k Aktám konsistoře utrakvistické v Čechách. Kdo »mistr Vojtěch Tábořský« byl, přese všechno badání posud naléztí jsem nemohl.

nesli pepř, zázvor ve dvou žocích i dělili se u něho hrncem, prostřevše sukni, na tři díly a z těch tří dílův čtvrtý sou dělili, toho nevím komu sou dali i též zázvor, a mně sou dali také něco i zázvora z toho. Vyznal, že potom sou dělili štuk plátina bílého na tré na podšívky ke kabátům, potom vzali jiného plátina štuk pohanského, též na tré dělili, položili sou je majíc jiné tři štuky barchanu i dali sou každému toho štuk barchanu a dva díly pláten těch prvé rozdělených. Potom opět vyznal, že vyňali tkanic černých svazek i rozdělili sou je na tré a vzavše to bílé plátino jeden každý svůj díl a přidali k němu tkanic a Zibřid s Janem dali sobě štíti košile na Libějovice sestře Zibřidové a ten díl čtvrtý, který ze všech dílův prvních oddělili, dali sou tomu, kdo to plátino nesl na Libějovice Janovi a řekl jemu tak Zibřid: Dodej toho dílu jemu tam jakož dobře víš; a tak pořídívše toho všeho i nechali sou těch třech dílů u mne i ušívše dva žoky z plátina i vložili ty věci do žokův a zapečetili sou je a mne sou zavázali pod mým ouřadem, by jim nic nebylo hnuto dokudž by toho nevzali a v tom sou pryč odešli. Potom Zibřid přijel na panském švábu i vzal jest svůj díl; tehdy po chvíli šel sem na svůj trávník, uhlídal jsem Zibřida an jde se panem Divišem⁸⁹⁾ a tu sem přešel na stranu druhou trávníku a díval sem se jim od Hůrky poznáv pana, až přes mou louku přejeli a on jede v tu stranu k Libějovicům a potom ta dva přišedše jeden každý svůj díl vzal. Dále vyznal též kněz Prokop když viděl a přijel na Libějovice před tím, než Tábořské pomordovali, pro svou potřebu a věda an se strojí ve zbroj a pokoušejí na se zbroje řekl sem panu Albrechtovi: Nač se strojíte panie Albrechte a on mi řekl: Na některého z kurvy syna svého nepřítel; a bylo jich nemálo potom, z nichžto neznal sem žádného krom pana Hynka Nestounického a Votíka Sádla také tu jmenovali. Též vyznal, že Letek z Rábí půjčil dvou koní Řídlovi na ten vzatek, když Tábořské mordovali a ty koně ukradl Uhlík Řídlovi a přijel na nich ke mně a že Uhlík na těch koních přinesl dva postavy sukna ke mně a že mi daly 3 lokty višnového.⁹⁰⁾ Vyznal, že sem koupil sobě od něho sukna a udělal sem sobě čtyři sukně a ostatek čeledi a měl sem za ně dáti 3 kopy a nedal nežli 2 kopy. Vyznal, že z těch dvouch koní, které Uhlík přivedl mají jeden u Velikého Záblatí⁹¹⁾ u Pychy a druhý měl Štěpán Hůbkův zet ve Vodňanech. Vyznal, že v středu před buožím vstoupením letha 1523. minulým přijel sem ku panu Divišovi na Libějovice když Prachatičtí brali

⁸⁸⁾ Jan, jenž s Benešem Zibřidem pepř k faráři Hůreckému přinesl, jest Jan Cihla z Chvalešovic, jehož vyznání následuje. Vzatek tento první, o který se dělili u faráře, stal se na Libochově stránce.

⁸⁹⁾ Diviš Malovec z Libějovic seděním tudíž, jak titulář r. 1534. ho jmenuje, jest již osmý Malovec, který se v těchto vyznáních jmenuje; pět z nich účastnilo se osobně výpravy proti Tábořským. Ze vzatku na Libochově stránce dostal p. Diviš svůj díl, třebaš tam nebyl osobně, poněvadž Beneše Zibřida u sebe choval na Libějovicích, čelného účastníka všech výprav a chůzí tovarišů. Na tvrzi jeho Libějovické se ovšem zbrojili na Tábořské, nezdá se ale, že on sám také do pole vytáhl.

⁹⁰⁾ Letka z Rábí (městečku v okrese Horažďovickém) neznáme; o Řídlovi byla řeč ve vyznání Bohuslava Vojířova strýce a Vaňka z Drahonice. Uhlík, dobrý a dávný přítel kněze Prokopa Hůreckého, jak na konci vyznání jeho čteme, pocházel ze Žirovnice dle vyznání Vaňka šenkýře z Kamene a Libochovu stránku dobře znal.

⁹¹⁾ Veliké Záblatí jest vesnice v okrese Hlubockém, hodinu od Bílé Hůrky jižně vzdálená.

sedláky okolo Křtěnova⁹²⁾) i pověděl sem jemu, když se tyto věci dějí, že mne chyba nebude i radil sem se s ním a on řekl: Co mi do toho? a já sem řekl: »Co nemá býti, však o tom tolikéž víš jako já« a on řekl: »Což pak? však sem z toho nic neměl.«

Vyznal, že posílal jest Uhlíkovi s jinými do lesa jísti do svých chrastin. Vyznal, že než knězem byl že šli s Uhlíkem mezi Volyni a Strakonice a pobrali sedlákům na cestě sukně dvě a zbroj.

Vyznal, nejsa knězem, že jda s Uhlíkem do Žirovnice skrze Deštné⁹³⁾ na té cestě vzali sme jednomu kůň a ten sou nám zase odňali a byl při tom Svadbík z Drahněnic (Drahnovic).⁹⁴⁾

Vyznání Jana Cihly z Chvalešovic,⁹⁵⁾ ten stál u Vodňan.

Že o ten pepř u kněze Prokopa Hůreckého který vzat na Libochově stránce, dělili se Beneš Zibřid, Janeb Bezouchý, Bouzek z Kalenic a Holý, ten jest utracen,⁹⁶⁾ a dostalo se každému po 9 librách a knězi Prokopovi v dílu dali sou 2 libry pepře a bylo tu přineseno 5 štuků kmentu, štuk plátna, něco barveného a něco barchanu a něco černého kmentu. Vyznal, že Beneš Zibřid přijel na páně švábu, pan Diviš byl u mne a vzav Beneš Zibřid u kněze ten díl pepře i sjel se s panem Divišem za vsí i jeli spolu a my se dívali za nimi an po lukách jdou. Vyznal, že Tučného syn ze Sedlce⁹⁷⁾ byl při tom vzatku v Budějovicích a že se jemu dostalo něco sukna. Vyznal, že u něho býval Jan Boubinský, Beneš Zibřid, Bouzek z Kalenic, Vaněk Malý,⁹⁸⁾ Nosatý Černého, Janek Bezouchý z Berouna, a od toho mi se dostalo 4 libry pepře a žena koupila sobě u Jana⁹⁹⁾ k posteli libru pepře.

Vyznal, že u Matle Outrubky¹⁰⁰⁾ ve Chvalešovicích že u nich více bývali než u mne a na nich o těch věcech můž více zvěděno býti. Beneš Zibřid

⁹²⁾ Křtěnov jest farní vesnice v okrese Vltavotýnském, jednu hodinu jihozápadně od okresního města vzdálená. Proč Prachaticí v okolí té vesnice sedláky brali, nevěšlo nám ve známost, snad byla toho příčina nějaká rozepře o cesty, kudy se rozvážela sůl z Prachatic, jakých rozepří dosti poskytuje Slámův »Obraz města Prachatic.«

⁹³⁾ Deštná (Deštné) jest město v okrese Kamenickém v jižních Čechách půl druhé hodiny jihozápadně od okresního města vzdálené.

⁹⁴⁾ Svadbík pocházel buď z Drahnětic, vesnice v okrese Sedleckém na Táborsku, nebo z Drahnovic v okrese Vlašimském, poněvadž ve smolné knize Táborské stojí Drahnij a jiných osad jichžto jména by tak začínala, v Čechách není.

⁹⁵⁾ Chvalešovice jsou ves v okrese Hlubockém do fary Bílé Hůrky náležející; druhdy zde býval zvláštní statek Malovcův.

⁹⁶⁾ Jan Bezouchý byl z Berouna, jak hned potom se Cihla vyznal; Holý byl kovář ve Štěkní.

⁹⁷⁾ Tučného syn ze Sedlce pocházel ze vsi Sedlce, která jest v okrese Hlubockém a faře Bílé Hůrce.

⁹⁸⁾ Vaněk Malý pokradl ze Záhorou ryby v Hněvkovicích (u Týna nad Vlt.) rybáři a pocházel z Vrakovic.

⁹⁹⁾ U kterého Jana sobě žena Cihlova k posteli libru pepře koupila, zevrubně nevíme, snad u velkoobchodníka tovařišův pana Jana Boubinského.

¹⁰⁰⁾ Matle Outrubky odjinud neznáme.

že bývá u Haška ve Lhotě¹⁰¹⁾ a v Milenovicích.¹⁰²⁾ Vyznal Uhlík, že jest přinesl sukna na dvouch koních knězi Prokopovi ze vzatku Táborských a to že by mu tudy mělo přijíti, že jest ie vodtěšil jiným a kněz Prokop jest mne pobídl, chci-li kupiti od něho tři aneb několik loket sukna a sobě kněz Prokop z toho sukna udělal čtyři sukně i vsí čeledi. Vyznal, že kněz Prokop ukazoval ten hrnec jemu, do kterého mu ten pepř dali a jiní sou se o ostatěk Vyznal, že kněz Prokop při vzatku Táborských nosil lotrům do lesa jídlo. O jiných věcech na témž knězi více se doptáte, o nichž dobře ví. Vyznal, že Lovil jest fedrovník lotrovský i jich pomocník.*)

¹⁰¹⁾ Lhota, kde Hašek domovem byl, jest nedaleko Sedlce, odkud Tučného syn pocházel, v témž okrese a v téže faře. Hašek hospodařil se soudruhy na Libochově stránce, kradl v Budějovicích a přechovával u sebe tovařiše, s nimiž ještě čtyřikráte ve smolné knize se jmenuje. Rodem pocházel z Týna nad Vltavou.

¹⁰²⁾ Milenovice jsou vesnice nad Blanicí v okrese Vodňanském, jednu hodinu severovýchodně od okresního města vzdálená, s poplužním dvorem knížete Švarcenberským a bývalém panství Protivinském. Poplužní dvůr byl druhdy manstvem Zvíkovským a původistěm vladyk z Milenovic: Diviš z Milenovic držel rychtu Píseckou r. 1450. a Materna z Milenovic blížký dvůr Slouň v l. 1442.—1458. R. 1517. seděl na dvoře Milenovickém Petr z Pohnání a po něm r. 1541. Mikuláš Baroch z Kestřan. Jiné Milenovice jsou v okrese Strakonickém, původistě vladyk Kočků a Vlašků z Milenovic.

*) Tento článek byl pracován pro přednášku v Historickém spolku v Praze. Pro ochuravění M. K. byl dne 4. ledna 1877. přečten tamtéž a pak otištěn jak shora udáno.

SOUD NAD ČARODĚJNICÍ V TÁBOŘE.

»Tábor« I., č. 35. ze dne 24. pros. 1864.

Z městských kněh.

ěta 1591. to pondělí po třetí neděli postní*) jsouc podána k outrpnému právu Markéta jináče Ledvinková v městě Hradišti hoře Táboru jsouc tázána k tomuto se jest přiznala slovo od slova takto:

K tomu se znám, že sem tu prst sušila v komíně a té prsti sem nabrala doma u světničného uhlu v tom místě, kde nejdříve slunce z hory vychází;***) před sluncem sem ji nabrala prvé, nežli jest slunce z hory vyšlo a nabravši ji té prsti, v komíně sem ji tu prst za devátého dne sušila, a potom vzavši hlavu člověčí s tou prstí vodou sem tu hlavu prolívala a kouzla činila a tím, abych lidi usušila a umořila, s kým bych se svadila, a na to, že jest mne navozovala a tomu učila Anna Šandová z Podolí nebožka, aby ji tam čerti po smrti hlavu strhli, kdyby ji nebylo, že bych já v toto místo nikdá nepřišla, ona mne tomu učila a to hlavu mi sama přinesla do mého domu.

Více vyznala, k tomu se znám, že jsem Rakovského dva syny tak těmi čarami usušila a umořila, tak z té prsti, kterou sem v komíně do devátého dne sušila a tu hlavu prolívavši ta kouzla sem nosila a vylívala na cestu, kde chodili synové Rakovského do sadu mezi dvěře a oni přes to přešli i ten jejich pes a tak sem je usušila, potom zemřeli, a to sem jim po třikráte dělala, aby dobře nebylo a proto sem jim to dělala, že sou se se mnou vadili a dávali mi šelmy staré.

Více se přiznala: Kuchařku ze špitála Klikovou také sem usušila a umořila též takovými čarami strojenými s tou prstí a s tou hlavou prolívavši nosila sem ty čáry na louku špitálskou, a to proto sem jí to činila, že jest se se mnou vadila a dávala mi chromé baby.

Více vyznala: Kdoby také jiný přešel ty slitiny, žeby každý uschl a potom umřel.

Více se přiznala: K tomu se znám, že sem měla hlavu člověčí ve své komoře, přinesli jsme ji z Oustí s Annou Popadkou z Čekanic, která jest u Jeruška v Čekanicích; vzali sme ji v Oustí v kostnici a ona jest jí sama Anna Popadka vzala, svázavši ji do plachty a kázala mi jí namočiti.

*) 18. března.

***) Zajisté zde upomínku pohanskou na zázračnou moc slunce máme.

Koření jsme kolovratec*) na rozcestí kopaly i pro střelení koření tolitu**) a chebdí***), ale to sme s tím dobytku opravovaly, kravám a sviním.

Více vyznala na konci života svého i v poslední hodinu takto: Že Anna Popadka těmi Rakovského syny ona vinna nic není a o tom že jest ona nic nevěděla, že sou oni prvé již byli pomřeli, než sme my tu hlavu přinesly z Oustí, že měla jinou.

Více se přiznala: Že se ona tou hlavou, kterou sou s Popadkou přinesly na podzim z Oustí, těm synům Rakovského nedělala těch čar, ale že jest prvé jinou hlavu měla, kterou jest jí ta nebožka Šandová z Podolí přinesla a na ty na všechny kouzla že jest jí ona navozovala a že Anna Popadka o tom nic nevěděla, že ji nechce na svou duši bráti.

Když jsme my na to koření chodily s Popadkou tento podzim o Čerňovském jarmarce, teprva sme tu hlavu přinesly, to je byla druhá hlava, tou sem nic nedělala, vyhodila sem jí ven, smrděla.

Když tázána byla na žádost Rakovského se strany vši, uměla-li by udělati, aby jich neměla, takto jest vyznala: Když mi Pán Bůh pomůže z této mé těžkosti, že já i od těch vši tobě spomohu, že jich mít nebudeš.

Více se přiznala, že dobytku, kravám na vši spomáhala takto: Nejprvé aby navařila slámy ovesné a tou vodou z té slámy udělaje louh z toho popele, kteréhožby v pašije hned jakž se začnou od květné neděle až do velkého pátku uschovala, a tím aby dobytek myla, že nebudou mít vši a že jest tím také Hazukové krávy zhojila.

K těmto ke všem artikulům svrchu psaným se jest přiznala, že jest to všecko věrná pravda což jest tu koliv a o čem vyznala a na tom na všem jest umřela, jedině tu Annu Popadku jest odvolala a jest za živa zahrabána a kolem probita. Stalo se ten úterý po družebné neděli leta svrchu psaného†) a k té popravě vyslány osoby radní tito: pan Jan Hubatý, pan Jiřík Kubrnát. Stalo se za ouřadu rychtářství pana Pavla Kaby, rychtáře ložního.

*) Euphorbia, Wolfsmilch.

**) Asclepias vincetoxicum Schwalbenwurz.

****) Sambucus ebulus, Attich.

†) 26. března na sv. Haštala.

NOVINY Z ČESKÉHO HERKULANUM.

»Tábor« I., č. 41. dne 4. února 1865.

Nastojte a slyšte a ves svůj um sbírajte. V bývalém městě Ústí Sazeminu nad Lužnicí, nynějším Starém Táboře a českých Pompejích našli — ne peníze, ne zbraně, ne rukopisy Tábořské, nýbrž pekárnu a v ní sedm bochníků chleba zrovna prý tak uložených, jak léta spásy 1420. dne 21. února pekařka neb hospodyně dávno zpráchnivělá do pece je byla strčila a při všeobecné pohromě, která tenkrát město Ústí zachvátila, tam na ně zapoměla, až dne 31. ledna léta spásy 1865. rýče hospodáře kámen lámajícího na světlo denní je vyhrabaly. Shon a poplach po našem městě byl na tuto zprávu zrovna tak veliký, jako v létě minulém, kdy na stráni Klokotské vepřík peníze vyhrabal a starožitníci naši hned u večer v besedě tuto věc v poradu a na přetřes vzali, kousek čtyřstaletého chleba do města již přinešený ihned zkoumán byl. Shledali, že jest celý zuhelnatělý a z hrubého mletí, neboť celá zrna v něm našli; kollega mechanikus na požádání celou historii mlýnů od Vitruvia až do dob Amerikána páně Brdlíkova do podrobná vylíčil a vymaloval, kollega historikus široko daleko historii města Ústí, jeho dobytí a konečné rozboření vypravoval ano dověděli jsme se, že ještě l. 1503. 43 dvorů v Ústí bylo. Nastala tuhá hádka, z které asi doby ten chléb i s pekárnou pocházejí, avšak nemohli se učení pánové na ničem ustanoviti a zůstali na tom, že do Starého Tábora půjdou a na své oči o nález se přesvědčí.

Druhý tedy den ve středu odpoledne dne 1. února vybrali jsme se, totiž já pan referent, kollega historikus, kollega matematikus a jiní dva svědci a svědkyně do Starého Tábora, abychom na vlastní oči spatřili a na vlastní uši slyšeli, co paní Fama po městě již tak roztroubila, že o bochnících na sta se mluvilo; po hladkém ledu a po smrazkách šťastně za hodinu na určité místo jsme se doklopýtali. Pan učitel Starotáborský laskavě nám hned ukázal kus závěsnice železné, který se mimo chleby vykopal a pak ku pekárně objevené nás dovedl. Na východním konci Starého Tábora asi pět kroků nad potokem Kozským, jenž zde do Lužnice vtéká, na svahu kopalí kámen a když asi stopu hluboko se byli dostali, objevilo se sklepení z kamení a z cihel, které však při prvním kopnutí ihned dolů asi 2 stopy hluboko se svalilo a mezi rumem pozorovali pracující černou jakousi hmotu zakulacenou, kterouž rozkopli a zevrubněji když ji ohlédali shledali, že tu chleby leží vedle uhlí dřevěného, celkem prý šest nebo sedm jich bylo, než žádný chléb se celý nezachoval. Kusy chlebů rozdrobených, kůry a i jeden krajíček pan učitel Starotáborský ihned do Tábora městské radě odeslal, aby odtud do

sbírky starožitnické reálného gymnasia odevzdána byla. Když my jsme tam přišli, našli jsme již jen kusy uhlí, mezi nimi pěkný jeden suk a sem tam pohozené ještě drobtý zuhelnatělého chleba. Pekárna není ovšem tak veliká, aby se rovnati mohla pekárně, kterou l. 1860. Vlach Fiorelli v Pompeji našel, kde 81 chlebův v peci leželo a na dvoře 4 mlýny stály, proto však přece zajímavý to nález a snad jediný v celých Čechách jest. Táhla se naše pekárna od západu k východu, byla asi sáh dlouhá a ústa její na západ postavená a zcela dobře vyzděná asi 2 stopy vysoká jsou, přístup k nim zanešen jest rumem a kamením. Sebravše uhlí, drobtý chleba a kamení odnesli jsme je i s hrnečkem nedávno nalezeným jako relikvie do Tábora a nemohouce dostati chleba, jaký v Ústí před 445 léty pekli, pochutnali jsme si v hostinci Starotáborském na nynějším chlebě, jenž daleko lepšího mletí a daleko bělejší byl, zavlaživše jej několika sklenicemi piva Hejlovského.

—0—

Památky archaeologické a místopisné. Díl VI., 1865.

Chlebovka v Starém Táboře z roku 1420. Dne 31. ledna lámaje hospodář kámen na vých. konci St. Tábora asi pět kroků nad potokem Kozským, dostal se asi stopu pod zemí na sklepení z kamení a cihel, které prvním kopnutím zbořivši se, asi dvě stopy hlouběji se svalilo. Mezi rumem vykopali nádenníci asi 6 nebo 7 spálených chlebů vedle uhlí dřevěného ležících. Dříve než-li se přesvědčili, co by to bylo, rozkopali chleby a celý se nezachoval žádný; drobtý roznesli pak lidé po celém městě. Chlebovka byla od západu k východu otevřena, dobře zděna, asi 1° dlouhá a 2' vysoká; otvor jest uhlím a rumem zasypán. Chléb byl z hrubého mletí, a bylo v kouscích chleba viděti i celá zrna. Není pravdě nepodobno, že chlebovka ta právě byla vytopěna, když Táboři dne 21. února 1420. Ústí Sezimovo vypálili; chléb zatím zuhelnatělý čekal v zemi, až jej po 435 letech nádenníci rozkopají.

M. Kolář.

LUPIČOVÉ KOSTELŮ V XVI. STOLETÍ.

»Tábor« I., č. 45. dne 4. března 1865.

Dle městských kněh podal —o—.

Život předků našich všestranně nám slušno znáti, abychom jak slavných činů následovali, tak špatné v ošklivosti měli. Vybral jsem si proto z černých kněh městských některé obrázky života šestnáctého století, a doufám, že laskavému čtenářstvu se zavděčím, když je v těchto listech uvede. Jest to jednak znamenitý příspěvek k seznání mravů a obyčejů tehdejšího pospolitého života, jednak ukáží a chci, aby jiní totéž činili, že ani nepřeceňuju ani zcela nezhazuju starší doby života našeho národa. Loupeže svatokrádežné dály se zhusta za tehdejších dob a pro velikost zločinu jsem je napřed postavil.

Florián na trápení v Táboře l. 1535. vyznal: V kostele Borotínském vzali jsme s Adamem bratrem mým dvě monstrance, jedna byla mosazná, pozlatitá a druhá byla sama mosazná, k tomu kalichův šest, čtyry cínové a dva stříbrné; na to jest mne navedl Adam bratr můj a dvěře kostelní nebozezem vrtal a řezákem řezal. Kalichy cínové rozpouštěli jsme na té skalce nad Borotínem a ten cín tu zůstal, než monstranci stloukše uvrhli jsme do potoka, a malé monstranci kus jest u Petra Paškova bratra v Otradovicích, ale Petr jest o tom nevěděl a jest v tom pokojíčku, kde jest líhal u Pytláků. A kalichy stříbrné Adam rozpustiv dva v Benešově to stříbro dal prodávati Kunce máteři naší, a ona je nesla do Prahy a prodala, ale nevím zač, a Adam jí navedl, aby pravila, že jí to zůstalo po ohni, když na Táboře hořelo.

Adam bratr můj pravil mi, že v Miličíně kalichy pobrali Boubinský a Poklička ze Sedlce páně Popelova, a že Boubinský zabil toho Pokličku a proto že mu s monstranci ušel a s nimi v tom že díl měl Jan Šramovitý, který dělal u puškaře v Benešově, kterýžto rodem jest z Hořovic, a to stříbro že jsou prodali v Praze židu.

V Janovicích Vrchotových také s Adamem s bratrem mým do kostela jsme se dobyli, Adam sobě udělal jakýs hák i tím zámek u kostela odemk a koryto, jako v něm kalichy byly, vylámal kozí nohou udělavše. Vzali jsme dva kalichy stříbrné a dvě lžíčky stříbrné a o těch kalíších nám pověděli, že sou v tom korytě, Vávra Kadlíkův a Vaněk bratr jeho oba z Janovic jdouce s námi do Křešic. A tu jsme pili a my po jich zprávě v tém dni to jsme pobrali a pravili nám také o monstranci mosazné zlámané a o kříži, jak v něm tělo boží stává a že je stojí 30 kop gr., že jest to v té truhle anebo

korytě, ale to sme tam nenašli. A pobravše to zakopali jsme za rybníkem, a odtud jsme je nesli do Benešova, a tu je Adam spustil a stříbro nesl do Hory a prodal zlatníku za 17 kop. Z toho mi dal 2 kopy, a to se stalo za kněze mladého a tomu bude rok po božím těle.

Také na Podolci Jeho Milosti pana Holického v Ouběnicích do kostela sme se dobyli s bratrem mým Adamem a vzali sme vomiral a čtyři svícny cínové a dvě komží a to spustivše bratr ten cín prodal Jidáškoví sklenáři v Benešově za 16 grošův, ale on o tom nic nevěděl. A ten kostel sám Adam bratr můj odmykal a z těch dvou komží udělal sem sobě košili a ženě své.

A na tom na všem umřel v Táboře.

Léta 1563. vyznal Jan švec z Malšic toto: V Dobrši jsem kostel s pomocníky vyloupal, a vzali jsme v něm dvě komže kněžské a kopoláry, a to sme svázali a dali schovati ženě mé a žena máteři své.

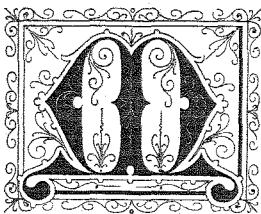
V Češticích sme druhý kostel vyloupali, nic sme tam nevzali. Třetí kostel jsme vyloupali páně Záborského a vzali sme tam tři kalichy, a co sme více vzali, to jest tam svázané a schované na Pintovce, a se mnou byl Mašků syn Vaněk. Kalich jeden červený schovaný jest v lese za Bernarticemi pod dřevem snilým a ten jest také z toho kostela Záborského vzatý.

Konec vzal a oběšen jest téhož léta v Táboře.

PO ČTYŘECH STECH LETECH OBJEVENÝ ZLOČIN.

»Tábor« I., č. 47. dne 18. března 1865.

Mezi nižší šlechtou českou předešlých věků jmenují se dvojí rodiny pánů z Vydří: jedni, panošové z Vydří, a druzí Koňasové z Vydří. Tito pocházeli ze vsi Vydří Kostelního na Moravě v kraji Jihlavském; Václav Koňas z Vydří držel l. 1492. též v Čechách ves Olešnu českou a potomkové jeho v XVII. věku ouplně do Čech se přestěhovali, Jan Aleš Maximilian Koňas z Vydří sídlil na Myškovcích a Roudném blíže Tábora a byl hejtmanem kraje Bechyňského, syn jeho František Josef na Nalžovicích zemřel l. 1741. jako poslední potomek tohoto rodu. Druzí pánové z Vydří pocházeli z vesnice Vydří v Čechách blíže městečka Stráže v Budějovicku a bývali ve službách mocných pánů z Hradce Jindřichova, na př. u pana Jana mladšího z Hradce, Mareš z Vydří l. 1408., Albrecht z Vydří l. 1442. ve službě pana Menharta z Hradce, a Václav z Vydří l. 1451. při panu Janu z Hradce.

Koňasové z Vydří užívali v erbů dvou rohů bývolových jako Sádlové z Kladrubec, Kalenicové z Kalenice a Vojkovští z Milostic; jakého erbu čeští panošové z Vydří užívali, nevíme, ani zdali příbuzní s moravskými byli čili nic.

Z tohoto rodu českých pánů z Vydří posel Oldřich Fifka z Vydří, který hrad Kámen držel l. 1474. a s Janem Malovcem z Pacova při a různici měl, pro kterouž l. 1476. až do Prahy se dostavití musel. Tam před samým králem Vladislavem toto narovnání mezi odpůrci se stalo dle Archivu českého dílu IV. na str. 307. a 308.: V té při a různici, kteráž jest byla mezi Janem Malovcem z Pacova s jedné, a Oldřichem Fífkou z Vydří s strany druhé o to, co se dotýče obapolného hanění, které se jest stalo mezi nimi, jakož obojí vysoce svých ctí dotýkali, JKMt slyšel jest je oba vedle potřebnosti, a JMt. tomu porozuměv, že ta různice a hanění z jich obojích horlivosti přišla jest, i ráčil KMt podatí jim smlouvy přátelské; i takto jsou smlouvení přátelsky v těchto slovech a sobě obapolně opravovali, jakož teď v těchto slovech psáno stojí: »Oldřiše Fífko! jakož jsem byl řekl, žeby ty byl provolan v Soběslavě zjevně pod pranýřem pro faleš: slyšel jsem to od lidí, a poněvadž Jan Žába, švagr tvůj i také Soběslavští vyznávají, žeť jest láno pro neplnění peněz; jáť tomu věřím. A což se pak listův dotýče, kteréž sem okázal před KMtí i před pány, kterak někteří lidé vyznávají, žeby u tebe na Kameni dělání byli groši i peníze falešní a ty si toho odpíral, dokládaje se dobrých

lidí: jáť na tebe nepravím. A také sem řekl, že si ty své služebníky poslal, žeby paní Hynkové pobrali ty zlaté: to sem slyšel od svých služebníkův; a poněvadž to vysoce béřeš na svou víru i na svou čest, na svou duši a na svou přísahu, že si jim toho nerozkázal: jáť to od tebe přijímám a mám tě za toho jako KMt a páni i jiní dobří lidé mají.« A tu hned KMt ráčil jest říci k Oldřichovi Fífkovi: Oldřiše, myť tebe máme za dobrého člověka. Také i rada J. K. Mti řekli jsou též, že tebe Oldřiše máme za dobrého člověka, jako KMt má atd. »Jene Malovče! Jakož si mne vinil, žebych já tobě řekl, žeby byl od zrádce pošlý a sám také žeby zrádce byl: toho jsem já na tě nepravil, aniž pravím než to sem byl řekl, že sem slyšel od Václava purkrabě Chúsnického, že by tebe tím dotýkal; a poněvadž on Václav purkrabě Chúsnický k tomu se nezná, to já rád slyším; a jáť na otce tvého ani na tě nic nevím zlého, než mám tě za dobrého člověka ctně zachovalého.«

A přece pan Malovec pravdu měl, když pana Fífku z toho vinil, že falešné peníze na hradu Kameně dělal, ačkoliv teprva léta Páně 1858. zločin na jevo vyšel. Pan Zahn, nynější majitel hradu a panství Kamene dal totiž v zimě toho roku na Kameně na náhradí kopati a zem ven vyvážeti, i našli dělníci v zasypaných sklepích kleště a kleštovité stroje k ražení mincí, pláty na způsob penězů vykrojené a mnoho uhlí, což vše patrným důkazem padělání peněz jest. Nebyl pan Fífka samojediny, který za těch dob falešné peníze dělal, poukázali jsme již a vypravovali v »Otavanu« čís. 2. posledního ročníku o panu Jarošovi z Drahonice a na Božovicích, jenž totéž činil a mohli bychom více ještě urozených padělatelů peněz jmenovati, ale přestaneme na ten čas na těchto dvou příkladech. Rod pánův z Vydří dávno již vymřel, Malovci ale posud žijí k oslavě vlasti a státu.

Za zprávu o nálezu tomto skládáme veřejně uctivé díky p. K. Mikuškovici, vrchnímu knížecího Švarcenberského panství Chýnovského.

—0—

PÍSEŇ O NEŠŤASTNÉ ČESKÉ REBELLII A VOJNĚ ZAČATÉ V LETU PÁNĚ 1618.*)

»Tábor« I., č. 44. dne 25. února 1865.

1. V šestnáctém stým osumnáctým
v letu byl strach v městě pražským,
že nevěrní, zlí křesťani,
jak Pikharti tak Kalvíni
2. před dvaceti osmi lety.
začali rebellovati
proti vrchnosti,
jeho císařské milosti.
3. Na hradě pražském z paláce,
od buřičův zbrojných zrádcův,
i Jich milosti hned tři páni
z okna dolů jsou shozeni.
4. Dost z vysoka do příkopu
od zlých soků na potupu.
proti císaři římskému,
všemu domu rakouskému.
5. Krále vyvolili sobě
Fridricha jménem falckrabě,
to kníže na Bílé hoře
byl přemožen od císaře,
6. od Ferdinanda druhého
pravého krále českého
pro to časté pozdvížení
bývalo velké soužení.
7. Direktoři zlí volenci
vystáli jsou exekucí
někteří v Praze stínání
jiní ven ze země vyhnání.
8. Po tom umřel falckrabě král
po sobě dvou synů nechal
falckrabata páni mladí,
chtěli dostat dědictví rádi.
9. Englický král jsouc jejich děd,
některou bitvu pro ně sved,
chtě vnukům být k pomoci rád,
nebyl to sice zlý příklad.
10. Po té slušné inquisici
byla svatá reformací
v Čechách, v markrabství moravském
v náboženství katolickém.
11. Kdo nechtěl katolík býti,
mohl ven ze země pryč jíti,
v tom byl mír, velká drahota,
v Čechách téměř za dvě leta.
12. Potom brzy kurfiřt saský,
jsouc patron lutheryanský,
s svým lidem zrádně Prahu vzal,
mnohá města vydrancoval.

*) Píseň tuto a několik jiných v rukopisu laskavě nám zapůjčil pan Moric Sehöne, zdejší rada městský, začež mu uctivě děkujeme.

13. Kde pak jich pustit nechtěli
mečem lid hubili,
napořád v městě Nimburce,
žádného nelitujícíe.

14. Jak se do města dostali —
mnohé drželi, knižlovali,
panny i ženy dotčení
smutné vedli k trýznění,

15. Koně, krávy, ovce, svině
hnali do Sas v houfech silně,
v šestnáctém třicátém čtvrtém
v léta přišli jsme k bídám těm.

16. Před dvaceti osmi lety
vtrhli do Čech zas Pikarti
Königsmark, jenerál švédský,
s ním Vittemberk, hejtman český.

17. Přitáhli ku Praze v noci
majíce zrádce ku pomoci
Ottovald zbil vartu císařskou,
dostal hned bránu Strahovskou.

18. Tu nepřátelům otevřel,
žádný se mu o tom neopřel,
Ottevaldus byl jich vůdce,
postoupil jim s branou šance.

19. Jak na Hradčanský rynek vtrhli,
rukou svých k mordům pozdvihli,
kde koho v ten čas zastihli,
každého zmordovali.

20. Na biskupskou residenci
vtrhli zbrojně jak vlci
arcibiskupa v rychlosti
jali, mnohé z Jich milosti.

21. Panské domy vybíjeli,
vzhůru do oken stříleli,
jak s ženami zacházeli,
to zpomínat srdce bolí.

22. Když Hradčany osadili,
Malou stranu mocně vzali,
zámek pražský, dvůr královský,
cpanoval tyran švejdský.

23. Palác slavné expedici
černí, zemskou pokladnici.
zloupili kostely v té chvíli,
svátostem neodpustili.

24. Monstrance, zlaté kalichy
brali, šacovali mnichy,
mnozí páni od nich iati,
musili ranc velký dáti.

25. Jak zemani tak měšťani
napořád jsou zrabováni,
byla tu veliká ztráta,
za některou tůnu zlata.

26. Střelba z kusů ta šla zhusta
nejvíc do Starého města,
zvláště k věži, pevné bráně
střílel, ohněm házel silně.

27. Krucifix na pražském mostě,
střelbou srazil dolů silně,
ten obraz bratří Pikarti
nechtěli v té cti trpěti.

28. V Starém, Novém městě páni
jak duchovní, tak měšťani
páni patres Jesuviti
pan páter Jiří Plachý s študenty,

29. řemeslníci, jich mládenci,
jak přespolní tak domácí,
kde potřebí bylo stáli,
nepřátely rozháněli.

30. Karel Gustav z druhé strany
obleh Prahu s Švejdy, s Finy,
z šibenice udělal plokhaus,
to byl jeho pevný šanhaus

31.

Odtud k novoměstské bráně,
z kusův střílel velmi silně,
mírně do Prahy třevoval,
mnoho lidí pomordoval.

32.

Ten Karel falekrabě švejdský,
chtíc dobytí brány pražský,
mnoho šturmuův při tom ztratil,
s Švejdys s Finy zase vrátil.

33.

K šancům do svého ležení,
pražskou střelbou jsouc zděšení,
však nechtěl z ležení přec jíti,
aby ho měl hned čert vzíti.

34.

Potom zase v krátkém čase
ke zděm městským navrátil se,
ohněm házel až do města,
střelbou na rozličná místa.

35.

Majíc pres střelbu bořící,
tloukl z děla velkou mocí,
tak dlouho až zeď prorazil
domníval se, že zvítězil.

36.

Zmejil se švejdský jeneral,
lid svůj zaved, bitvu prohrál,
chtěl snad býti českým pánem,
jako Fridrich na čas králem.

37.

De Contes, komendant pražský,
Buchaim, jeneral císařský,
ti dva slavní, přední páni
se soldaty svými hejtmany,

38.

s nimi primas staroměstský,
bránili Prahu ryšířsky.
jsouc věrní císaři králi,
za to čest, chválu dosáhli.

39.

Pražané jsouc obleženi,
služeb božích byli pilní,
prosili Boha za pokoj,
aby zrušil válku rozbroj,

40.

mezi císařem a králi
a ten aby mohl být stálý.
V tom přišli dobré noviny,
že je pokoj utvrzený

41.

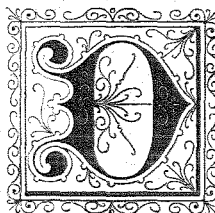
mezi švejdským králem franckým
a slavným domem rakouským
ta vojna v Praze začatá,
vzala konec toho léta.

42.

V Čechách trvala třicet let,
kdo chce můž to brzo zvědět,
z toho buď Bůh Otec chválen,
Bůh Syn, Bůh duch svatý Amen.*)
(—o—)

ŠVÉDOVÉ NA TÁBOŘE.

»Tábor« I., č. 52. ze dne 22. dubna 1868.

Dvakrátě prý dobyli Švédové města našeho.

Poprvé 1. 1645. vzal je Torstenson po vítězné bitvě u Jankova a uvěznil zde císařského generála Melichara z Hatzfeldu s jinými v téže bitvě zajatými důstojníky; kdy, však císařští opět Tábora dobyli, nevíme, aniž bližších zpráv o tomto vzetí máme.

Podruhé dosáhli Švédové Tábora na samém sklonku třicetileté války 1. 1648. dne 28. srpna. Švédský generál Königsmark dobyl Malé strany a Hradčan v Praze zradou Otowalského, na Starém městě držel se císařský velitel Buchheim, jehož jízda však nedostatkem píce trpěla. I vytáhl do jižních Čech, za ním ale též švédský velitel Alfred Würtemberk; u hradu Hluboké na hrázi rybníka Bezdrevského strhla se bitva, ve které císařští poraženi, a jenerálové Buchheim a Meiter i mnoho důstojníků zajato bylo. Nemaže nikde odporu, pálil a plenil Würtemberk po švédsku v práchen-ském a bechyňském kraji, až před Tábor přitáhl.

Osm dní silně do něho střílel a konečně outokem město vzal, a vojákům svým v plen dal. Nesmírná kořist se Švédům dostala, neboť okolní šlechta sem se byla se svým majetkem utekla; i lidí dráhně při tom outoku zabito bylo, jakož dle došlých zpráv souditi můžeme.

Zajímavá jest paměť o tomto »sturmu« v zápiskách zdejšího cechu krejčovského zachovaná i kladu ji sem na památku potomkům.

V leta Páně 1648. postního času od JM pana císařského rychtáře a pana purkmistra pánův města Tábora pořádku krejčovského volení za starší: přední Václav Vondráček, druhý Viktorin Hájek. Až do toho nešťastného obležení dali jsme schovati mistrovskou pokladnici se všemi věcmi, co bylo v pokladnici, i také příkrov do velkého kostela do kapele.

Při tom šturmě a dobytí generála Witimberka jak zádušní kalichy tak i monštranci a také naše pokladnice i příkrov bylo z kostela pobráno i také přední starší Václav Vondráček při tom šturmě k zahynutí přišel, podnes se neví, kde odpočívá; Pán Bůh rač jeho duši milostiv býti. Já pak — totiž druhý starší — zůstavši na živě dosti jsem se těžce hrdla obhájil, že mi ho zanechali, když mne z města vzali do ležení; teprva sem přišel po šturmě v pátek do svého domu.

Podle povinnosti své, kterou sem předně Pánu Bohu slíbil a tomu poctivému cechu i hnedky sem na druhý den k Nikodimové došel, abychom se ptali anebo hledali. I šli jsme do kostela i na faru, nic sme nemohli nejmenší znamenání najíti i povídali nám, že by nácké listy do domu paní Nadějkovské

*) Píseň netýká se přímo Tábora; ale zařadil jsem ji přece — měla třicetiletá válka a zejména její první oddíl, válka česká v Táboře svoji dohru. Srovnej k tomu »Z tábořských pamětí« část II.

J. K.

nosili z kostela. Pán Bůh dal, že sme se majestátu a některých restantů i také rejster učenických doptali v domě paní Nadějkovské u hospodáře Matěje Fribelliusa, řemesla kožešnického, dáno mu na pintu vína. I také jsem přezvěděl o příkrově skrze některé osoby, že je v Týně u jedné osoby, radního pana Pavla Pece, jinak Kšervíře; chtěl jsem tam ihned mladšího mistra poslati, rovně přišel z ležení, nemohl se na nohy postavit. I poroučel jsem Janovi Klatovskému a Václavovi Beránkovi, že jim posla zjednám, aby některý s ním šel; nebo sem věděl, že je náš po kříži stříbrohlavém a po letech.

Jak sou mne ten čas uposlechli, to pánu Bohu poručil sem; ihned na ráno poslal jsem posla Jana Černého s psaním; ten mi oustně přines odpověď, že je náš, abychom ho vyplatili. Že je nebezpečný čas, aby ho nám nezmrhal, dal jsem poslovi 9 českých svých, nebo krejcaru cechovního nebylo. Po některém času poslal mi cedulku, že Týn vydrancovali Švédští, jak Puchheima zajali, že jej musil podruhé vyplacovati, abychom nemeškali, pro něj přijít i také peníze sebou přinést, že se neví kde s ním skrývati. Takový klenot předešlé pány starší stál aksamit, francle, stříbrohlav, plátno, barchan a jiné věci 66 kop 7 gr. 4 denáry. Pro dobré svědomí nechtějice ho tam nechati, opovážil jsem sobě v tak nebezpečný čas hrdla i manželky; vzal sem sebou Jana mladšího mistra, oba sme tam pro něj šli a majíce tam dobré přátele pana Tomáše Dusíka, že sou se přimluvili, že jest něco ten poctivý pán ulevil a tak nás stál tři toлары a některý krejcar. I vydlužili sme se dva toлары od pana inšpektora pana Václava Pauše jeden a druhý od Jiříka hospodského a ostatek sem sám založil. Což potom nevěda, kde je vzítí a oplatítí, museli páni mistři u sebe po osmi českých sbíratí; v tom manželka po nebožtíkovi Josefovi Chvojkovi umřela, že jsme jí příkrovu zapůjčili a ji vyprovodili, odkázala tolar a tak s tím tolarom těm dobrodincům i mně jest zaplaceno. Což jesti povědomo, některým pánům mistrům, že z těch peněz za mnou nic nepozůstává.

Poznámka jinou rukou psaná: Dej Pán Bůh těm dobrým nebožtíkům pánům mistrům lehké odpočinutí, že sou se tak věrně o cechovní věci starali.*)

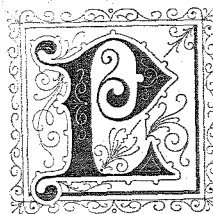
—o—

*) K tomuto článku srovnej: K. Thir, »Hradiště hory Tábor jako pevnost v minulosti« část III., zejména str. 154 atd., pak str. 173 atd. J. K.

PRUSOVÉ NA TÁBOŘE.

»Tábor« roč. II. č. 8. ze dne 24. června 1865.

amětní kniha bývalého zdejšího kláštera Augustiniánského zachovala nám tuto zprávu o pobytu Prusů v našem městě.

Bedřich, král Pruský, když l. 1744. Prahy dobyl, pustil se do jižních Čech a přitřhl s 2500 muži k Táboru, který bez odporu vzal; něco málo husarů bylo již dříve odešlo. Z kláštera vypravili se P. Eligius a P. Antonín, aby přivítali krále, jenž se jich ihned ptal, zdali sobě s Rakušany dopisují. Načež P. Antonín místo odpovědi lehce se pousmál, král pak, jakož jinde také učinil, na něho se obořil, řka: »Ich lass euch hängen, auf meine Seel, ich lass euch hängen,« a velební pánové tiše domů se odebrali.

Prusové položili 300 nemocných do kláštera, kteří v ambitech a v re-fektáři umístěni byli; potravu nápoj a léky museli jim klášterníci z kuchyně a lékárny vlastní dávat, sami pak v noviciátu se zdržovali a nuzně živili.

Čtyři neděle Prusové na Táboře se drželi od konce srpna až do začátku října, kdy Rakušané od strany Klokotské před Tábor se položili. Z baterií tam postavených tři dni neustále do Tábora pumami házeli, zatím co obležení jenom z jednoho děla střelbu opakovali, střecha i zdi klášterní vzaly na 400 zl. škody. Konečně se vzňal oheň od střelby v domu páně Kršňákové a 14 domů v městě shořelo, tak že obležení nevidouce již žádného zbytků více, bílý praporec na věži vystrčili a ke 400 mužů se vzdalo. Za výlohy bylo klášteru 1250 zl. vyplaceno; škoda, kterou celé město tímto obležením utrpělo, páčila se na 80.000 zlat. Dva souvěké obrazy v Klokotském chrámu Páně představují nám posud smutné tyto příběhy, na jednom, jak se pamatují, Tábor právě jak hoří, vyobrazen jest.*)

—o—

*) K tomuto článku srovnej: K. Thir: »Hradiště hory Tábor«, část V., zejména str. 244. atd. J. K.

MLÝNY U MĚSTA TÁBORA.

Napsal prof. Martin Kolář.

»Čes. Jih« r. IX, r. 1880 a 1881.

vým původem sáhá mlynářství do pološera historického, kdy národové indoevropští na rozdílné větve ještě se neoddělili, poněvadž slovo mlýn od časoslova jednoho kmene všem společného odvozují.

Páni mlynářové mohou tedy vším právem vysokým stářím svého řemesla se honositi, kteréž zároveň lidstvu na nejvyš potřebné a důležité jest: ať na hradě vysokém neb v chýši nízké bydlíš, ať život svůj službě oltární věnuješ anebo za vlast proti nepříteli ho nasadíš, bez chleba nikdy a nikde žiti nemůžeš. Není účelem článku tohoto probírat historii mlýnů a rozmanité druhy jejich, učinil tak v hoiné míře můj ctěný pan kolega Hromádka ve svých Obrazích ze silozpytu (řadě druhé), kamž laskavého čtenáře poukazuji: chci jen přestat na zprávách o mlýnech Tábořských, jak jsem kterých paměti kde dobrati se mohl.

Dříve ještě než Tábor vyznavači Husova učení založili, byly zde již mlýny na řece i na Tisměnici potoku, kde se pro pány Ústské na hradě Hradišti — nynějším pivovaře — sídlivší a pro čeleď jejich ve dvou panských dvořích u hradu Hradiště mlelo. Též urbář zboží Rožmberského z r. 1379. jmenuje u Klokot dva mlýny Vrbické (po kterých nyní jen jez zbyl blíže Vlčího dolu pod mlýnem Bendelákovým) a dva mlýny ve vsi Náchodě, kde nyní jen jeden mlýn jest. Starotáborský mlýn ke klášterům dominikánskému v Ústí mlel bez měřice a měl z toho kláštera 12 pecnů chleba každý pátek a žbán piva.

Nejstarší městská kniha Tábořská v museu království českého v Praze z let 1432.—1450. připomíná u Tábořa na řece čtyři mlýny a dvě mlýniště, na potoce pak Tisměnici tři mlýny, o kterých všech promluvíme do podrobnosti jednotlivých mlýnů.

V nejstarším urbáři města Tábořa z r. 1502. jmenuje se osm mlýnů, ze kterých k obci plat šel, čtyři na řece, čtyři na potoce a platilo se z nich 2 k. 57 grošů českých; mlýn páně Veselého později založen jest a nynější papírnu, která dříve mlýnem byla a ke Klokotům náležela, koupili též páni Tábořští až v druhé polovici XVI. století. Na hoře v městě zřídila si obec r. 1541. na svůj náklad koňský mlýn, za který dáno jen tesaři od práce 112 kop míš.; nalézal se v těch místech, kde nyní p. Feigl dům u hradeb městských má.

O zřízení mlýnů zdejších máme nejstarší zprávu z r. 1525., kdy mlynáři Pražští s Tábořským přísežným mlynářem Matoušem zdejším mlynářům na řece cejchy ustanovili, po které by až každý mlýn vodu držeti směl, kterážto prohlídka mlýnův a náprava cejchův opět r. 1550. se stala.

S městskou obcí snášel se mlynářský cech Tábořský velmi slušně a nemáme v pamětech než jeden větší roztrh zaznamenán z r. 1530. Toho roku totiž purkmistr a obec v Táboře byli často napomínáni, že ve mlýnech lidé zkracování bývají při mlení obilí a sladů, i vyslala obec dva zástupce do mlýnů, kteří při mlení přítomni byli a mouku nejen ve mlýnech, nýbrž i na radnici odměřili, nacež míra mouky mlynářům určena jest a podobně pekařům i pachetníkům ustanoveno, mnoho-li z jisté míry obilí pecnů chleba napéci mají.

K jiným cechům chovali se páni mlynáři vždy kolegiálně, a jen jednou nesnáze větší jim vzešla s cechem soukenickým a pekařským, které si před r. 1541. každý po mlýnu koupili a do cechu mlynářského ani příjemného platiti nechtěli ani o suchých dnech žádného příspěvku neskládali, ku kterému přece od starodávna všichni mlynářové zavázáni byli. Obě strany vznesly svůj spor na pana purkmistra a radní pány Tábořské, kteří tak je rozsoudili, aby oba cechy jak soukenický tak pekařský pánům mlynářům po jedné kopě příjemného dali a suché dni s nimi jako od jedné osoby platili a kdyžby z kterého cechu mlynáři které osoby pro potřeby svého cechu povolali, aby je mezi ně vysílali.

Pánům mlynářům nařizeno jest, aby oběma cechům svrchupsaným řádnou čeleď fedrovali a ji opatrovali podle starobylého řádu, též aby cechu beze soukeníků i pekařů neobesýlali.

O sto let později r. 1634. sloučily se cechy mlynářský, pekařský a perníkářský v jedno bratrstvo, poněvadž běhy válečnými zvláště mlynářů mnoho bylo zemřelo a pan purkmistr Tábořský nařídil, aby pro poctivost mrtvých těl a doprovázení jich k hrobu páni mlynáři s jiným cechem v bratrství se sešli a spolčili.

Zvláštní paměti ostatní, které jsme v archivu města Tábořa našli, připomeneme na svém místě u jednotlivých mlýnů a nyní ještě několik slov povíme o spisech cechu mlynářského, které se dnes v archivu bývalého společenstva toho nacházejí a jež p. Bohumil Veselý, mlynář, příkladnou pečlivostí opatruje.

Nejstarší dvě knihy psané v archivu jsou kvartového formátu a pořídil je cechu svému dva mistři mlynářští, jednu r. 1594. Matěj Dráčovský, aby do ní učenci mlynářští se zapisovali a druhou r. 1605. Jirí Přerovský, přísežní mlynář zemský v království českém, aby do ní mistři se zapisovali, kdo kdy kterého léta do pořádku mlynářského za mlynáře a pod ochranu přijat jest. První kniha zahrnuje obě jména učeníků mlynářských od r. 1594.—1766., druhá zahrnuje paměti o mistřích ze starých reister vypsané od r. 1562. až na naše doby a obě jsou pramenem velmi vzácným pro dějiny nejen Tábořského cechu mlynářského nýbrž i města Tábořa ba i dalšího okolí jeho a mlynářství v celých Čechách vůbec. Mlynáři Tábořští do svého cechu přijímali nejen mlynáře ku zdejšímu městu příslušející, nýbrž vůbec mlynáře na Lužnici od Tábořa až k Dobronicům, na mlýně Lipovském, ve Hrobech, ve Blískově, v Jetřichovicích, u Kutné Hory a Německého Brodu, tak že domácí a přespolní členy ve svém cechu rozeznávali. Vedle mlynářů mival cech Tábořský jak bychom dnes řekli, též čestné členy své; na doklad toho aspoň jeden příklad uvedeme.

R. 1605. urozený pan Kryštof Načeradský ze Semanína a Načeradce od pánů mlynářů přijat od polního cechu k přimlůvě pánů dožádaných s urozeným panem Janem Dvořeckým z Olbramovic, panem Janem Chvátalem primasem, panem Janem Pakostou, panem Janem Senožatským, měšťany v městě Táboře. Příjmu složil a dal 6 tolarů po 75 kr.

Kromě těchto dvou knih má bývalé zdejší společenstvo mlynářské ještě dva listy pergamenové ve svém archivu, jeden od mlynářů Pražských r. 1603. mlynářům Tábořským daný, jež sedmnácte článků neb artikulů obsahuje, kterými se cech mlynářský v Praze řídí a zpravuje, a druhý list z r. 1613. od purkmistra a rady města Hradiště Hory Tábor, kterýmžto druhým listem artikule svrchu spomenuté až na jeden o platu za mlení se stvrzují; list Tábořský pečeti městskou opatřen jest. Jiná ještě kniha r. 1821. založena jest pro pány mistry na vybírání platu o suchých dnech, ačkoli na začátku i na konci téže knihy zápisy od r. 1630. o rozmanitých usneseních cechu mlynářského se nacházejí a zároveň popis archivu cechovního a jeho klenotů tam obsažen jest. Poslední kniha příjmů a vydání počestného cechu mlynářského založena jest r. 1751. a sáhá až na naše doby.

Z klenotů cechu mlynářského připomínáme pozlacené pečtidlo, feruli a cínovou konvici r. 1767. opravenou se štítem z r. 1636. Dle nápisu na konvici byli r. 1767. Josef Veselý a Martin Mareda staršími mistry.

Budoucně hodláme vypsati malý pořádek, též tovaryšský nazvaný, téhož řemesla.

Malý pořádek mlynářský nebo tovaryšský založen jest l. 1569. a zvoleni za jeho starší tovaryši Antoš od Kryřfa (tak se jmenoval tenkrátě nynějšího strojního mlýna páně Brdlíkova) a Jan strýček od Modrého (jak nynějšímu mlýnu »u Honzíčka« říkali). Zřídili sobě páni starší malého pořádku též knihu zvláštní, ale po ní zbyl jen první a poslední pergamenový list, které v archivu cechu mlynářského chová pan Bohumil Veselý, jež posledním starším malého pořádku byl. Z klenotů tohoto pořádku zůstal na naše dni dřevěný oltář zavírací, na jehož prostředním obraze nahoře jest nejsvětější Trojice a pod ní erb města Táboru spolu s erbem mlynářským, jež paleční kolo představuje, na pravé straně jest obraz sv. Víta, na levé sv. Václava. Nade prostředním obrazem nahoře je letopočet 1633. upraven, ze kterého roku tento klenot malého pořádku pochází. Nejvýznamnější památkou nejen malého pořádku nýbrž celého cechu mlynářského vůbec jsou pravidla, kterými páni tovaryšové zpravovati se mají a které pro jadrný sloh a ryzí jazyk český sem kladu, ježto jsem podobného něco u žádného pořádku řemeslnického ještě nečetl.

Doslýchejte páni tovaryši, kteří jste naši: řád a pořádek se vám oznámí, ta hodina, která jest od slovučné poctivosti pánův starších a plného cechu mlynářského zvolena a nařízena, ta jest již vypršela a jiná prší. Protož abychom my se při první hodině do této slavné hospodv scházeli, při druhé pak abychom ten ctný řád zřídili a zpravili, obzvláště pak páni tovaryši přede všemi jinými věcmi, abychom Pána Boha všemohoucího na paměti měli, do chrámu Páně abychom rádi chodili, slova Božího poslouchali a je v svých srdcích rozjímalí; když těch věcí vyhledávati budeme, jiné všechny věci od Pána Boha nám přidány budou.

Item páni tovaryši, kohož při tomto J. Milosti Císařské zámku a městě v uctivosti a vážnosti míti máme? Totiž jeho milosti královské pana rychtáře, pana purkmistra a pány, k tomu také pány starší cechmistry i jiné dobré a poctivé lidi, jim abychom na potkání pozdravení dali, klobouků

z hlavy pozdvihli. A tak spatřice to od nás dobří lidé, řeknou, hle šlechetný mládenec uctivě se choval, skrže což hned tak lidem poctivost, jako sobě pochvaly učiníme a získáme. Item páni tovaryši, kohož při této slavné hospodě v uctivosti a vážnosti míti máme, jako předně a nejprve pana tatíka hospodního a paní matku, též syny, dcery jejich, jako i také čeládku, buďte hrubou nebo malou, kterouž oni ku potřebě své zjednají a ne tak ku potřebě své jako časem ku posloužení našemu a protož vás, páni tovaryši, napomínáme, jestliže by se komu z tovaryšův od čeládky pana tatíka ubližovalo, abyste sobě sami žádného práva nečinili, ale jeden každý aby to vznesl na tovaryše starší, neb oni jsou od pánův cechmistrův zvoleni, aby zlé věci tupili a dobré zvelebovali, nebo chtěl-li by sobě napravití, zkazil by sobě i všem jiným dobrým tovaryšům, tak, že by toho tovaryši jemu žádnými věcmi napravití nemohli. Item páni tovaryši, kdež byste se po této slavné hospodě na jinou hospodu, buďte na truňk vína nebo piva nechali, s šenkýřkami, o řád se nehádejte, smí-li ona říci a vzíti, smíte jí také dáti, jejíž je duše a vaše peníze, nebo ona při poslední hodině, když se tělo s duší děliti bude, ráda by vám to vynahrádila, ale po smrti času nebude.

Item páni tovaryši, kdež byste se na procházku, dvě nebo tři osoby, jestli víceji to poctivěji zvolili, má-li jeden pěknější šaty nežli druhý, abyste ním nepohrdali, nepostrkovali a na poctivosti neutrhali, nebo on na poctivosti může býti tak dobrý v těch svých chatrných šatech, jako ten v pěkných, nebo některý miluje peníze a jiný šaty.

Item páni tovaryši, kdež děláte ve mlýnech dva nebo tři, co více to poctivěji, mladší staršímu poddán buď, starší pak, vida jeho poddanost, poslušnost i pilnost, co sám na řemesle umíš s ním se zděluj, nebo žádný s uměním se nenarodil, než že se učiti musí.

Mlýn pana Václava Ctibora od starodávna Podbranský řečený.

Potok Tisměnice chvátal druhdy od vesnice Náchoda hlubokými roklemi a propastmi tři čtvrtě hodiny cesty do řeky Lužnice, do níž pod městem Tábořem se vléval. R. 1492. přepažili Táborští jeho proudy u svého města mohutnou hrází a učinili rybník Jordán, jež od Náchoda až pod samou horu města Táboru se rozkládá, tak že zkrácena je Tisměnice na třetinu toku svého a zbývá jí jen odtok vody z Jordána do Lužnice u mlýna páně Brdlíkova. Jakkoli Jordán přebíral úlohu Tisměnice a oko každého cestujícího na sebe upoutá svou rozlohou a břehy tu sráznými a lesnatými, tam polí vroubenými a mělkými, kde se odrážejí ve vodách pyšné budovy sladovny a města v pozadí na skále zbudované: neopomíň proto přece nikdo, jež nějaký den za návštěvou v Táboře pobudeš, podívati se do údolíčka, které Tisměnici pod hrází Jordánskou k věčnému spánku do Lužnice doprovází. Hlubokou propast, kudy Tisměnice klikatým tokem se vine, vroubí na jižní straně sklon městské hory, která zde v pávabné sady proměněna jest s ovocným a lesnatým stromovým, stezkami, cestami a letohrádky, vkusně upravenými ozdobená; na severní straně na dolejší části strmí divoká skála »na Ptáku« řečená, kde stěží jen letohrádek jeden místa nabyl. Pod samou hrází rybníku Jordánského v pravo bělá se v zeleném údolí závod soukennický p. Karla Ctibora pod vodopádem z Jordána v šumných vlnách dolů se skály se řítícím, v levo pod hradbami městskými mlýn vodárenský k další procházce tebe zve po délce sádek městských k zahradníkovi panu Kunovi, od něhož

pod kovárnou a stodolami dostaneš se podél potoka ku strojinímu mlýnu pana Suchomela-Záviše a k městským jatkám, proti kterýmž oběma domům na druhé straně trochu po dál za loukou ve stráni zahradu úpravnou páně Šilhanovu spatříš a proti jatkám pod samým »Ptákem« těsně k potoku se tlačícím úzkým pruhem zahrada »Dvořáková« se rozkládá. Údolíčko se šíří a mimo potok pod »Ptákem« umělé ještě rameno jedno s nádržkou najdeš nad valchou soukenickou, zatím co potok starý ubírá se na úpatí severní straně pod letohrádkem nebožtíka lékárníka pana Schuha a okolo domu p. Vegra za valchou se zatáčí pod stráž Sedloňku. Když dojde Tisměnice k můstku, kudy cesta od Tábora ke Klokotům vede, proudy její pod horou Klokotskou se octnuvše, najednou i s údolím mění svůj směr a obracejí se na jih, vroubíce krásnou louku p. Václava Ctibora na pravém okraji jejím, zatím co levý okraj vrouben jest umělou strouhou od pana Ctibora zřízenou, která hned za ústím ramena od valchy tekoucího počíná a na 300 sáhů dlouhá jest. Sady městské na levé straně našeho potoka přestaly v zátočině jeho a učinily pod horou Klokotskou místo zahradám jednotlivců, které na svahu městské hory v hořejší její polovici se rozkládají, načež cestou od Klokot do města vedoucí a lipami vroubenou odděleny jsou od ostatní straně Táborské hory do potoka spadající, kterou pan Ctibor stromy posázel. Hora Klokotská, poutnickým kostelem na temeně svém ovroubená, v pravo od potoka, čím dále na jihozápad, tím více se níží a úží, až nad samou pilou skalnatým výběžkem končí, po němž vzhůru cesta až ke Klokotům od mlýnu p. Ctiborova vede.

Potok i strouha rovnoběžně tekou až tam, kde na konci louky pod samou horou bývalého hradu Hradiště, nynějšího pivovaru městského, a pod branou Bechyňskou z levé strany mlýn, z pravé pila do malebného koutku se tulíce, příchozího vítají nad zelené stromy zahrad a sadů svých červenými střechami vysoko vynikající. Nad samým mlýnem z potoka ještě jedno rameno vychází a celou loukou napříč tekouc, umělou strouhu i potok v jedno spojuje. Náhon pode mlýnem pana Ctibora zatáčí se rovnoběžně s potokem na západ oba tekou k mlýnu »u Honzíčka« řečenému, který nyní p. Marešovi náleží. Na jihu střeže úžlabinu tuto svah městské hory k Lužnici pod Pintovkou se klonící a na severu mezuje s ní úbočí hory klokotské. Za mlýnem tímto posledním na Tisměnici potok i náhon v jedno se pojí nade mlýnem pana Brdlíka, aby Lužnici své proudy odevzdaly.

Nejstarší kniha města Tábora, která do musea Pražského se dostala, zachovala nám od r. 1436. jméno prvního majitele mlýna Podbranského, Haldána mlynáře, jenž strouhu či náhon po dnes od mlýna páně Ctiborova ku mlýnu Honzíčkovu tekoucí zřídil, po němž také Haldánovou strouhou nazván jest.

Haldán prodal r. 1437. mlýn svůj nad Minčířovou sladovnou Petrovi řečenému Růže, jenž téhož ještě roku Benešovi, mlynáři jej pustil, po němž Janovi Bedreckému se dostal. Jan, mlynář, řečený Abeceda, opět prodal mlýn svůj i zahradu, čtvrtou stranu rybníka a jítro polí pod Klokoty Maršovi z Klatov. Než mlýn prodal, dovolil Jan, sladovníkovi Petru Prasákovvi ze strouhy vodu vézt do studnice; voda ze sladovny, kteráž jde, má obrácena býti beze škody mlynářovy, kamž by mlynář chtěl. Ze zpráv těchto na jevo vychází, že pod mlýnem Podbranským dvě sladovny byly, na které voda ze strouhy Haldánovy se vedla; pod sladovnou Prasákovou připomíná se domek z r. 1437. a nad strouhou zahrada Jakuba Písaře r. 1436. Ze mlynářů svrchu připomenutých nejvíce na slovo vzat byl Petr řečený

Růže, jenž r. 1445. purkmistrem v Táboře byl, r. 1447. nejdražší v Táboře dům si koupil a r. 1449. dvůr u Onšova. Prasák sladovník byl též purkmistrem r. 1435. a přikoupil si k sladovně své pět jiter polí a domek u kostela Klokotského r. 1448.

Od r. 1450. až do roku 1503. nemáme žádných zpráv o vnitřních dějinách a příbězích města Tábora pročež i v dějinách mlýnů mezeru tuto zaznamenati nám jest. Urbář města Tábora z r. 1503. uvozuje mezi mlynáři Matěje pod hradem, jenž půlletně 12 grošů obci platil. Poručníci sirotků Matěje mlynáře prodali r. 1539. mlýn Zedníkovský pod hradskou branou za 570 kop Václavovi synu nebožtíka Modrého, jenž r. 1561. mlýn ten úplně zaplatil a téhož roku puchérnu pod splavem rybníka vedle mlýnu Podbranského od obce za 50 kop koupil. Ze života Václava mlynáře pod hradskou branou známe nemilou příhodu z r. 1559., kdy spolu s Janem mlynářem z Kamenného a s Václavem mlynářem od řeky do vězení se dostal, proto že jest dopustil na zkázu silnice obecní na řece při jezu mlýna Kamenného slup dělati.

Dcera Václava mlynáře Kateřina provdala se za Jiříka, mlynáře ve vsi Náchodě, jenž r. 1583. zemřel. Václav mlynář ještě 1580. smlouvčím se jmenuje mezi ženichem Janem Moravcem kovářem a nevěstou Kateřinou Ratajskou. Po něm následoval na mlýně Podbranském syn jeho Jan Podbranský mlynář, jenž v l. 1558.—1600. starším cechu mlynářského byl a r. 1607. dceru svoji Kristinu za Jana Patrona měšťana Táborského provdal a druhou dceru Kateřinu za Jana Filečka. Jediný syn Janův Jiří Podbranský držel od r. 1618.—1638. mlýn Náchodský a ujal po smrti otce svého, jenž r. 1620. již mrtev byl, mlýn Podbranský v Táboře. R. 1626. dne 22. února pojal Jiřík za manželku Alžbětu vdovu pozůstalou po Matouši Alexovi Komenském, mlynáři Předměstském.

R. 1625. dne 24. června vyslal purkmistr Táborský p. Jan Nokrel z Kloremundu obecní starší Václava Sosnu a Jana Klappa na žádost Jiříka Podbranského ke mlýnu řečenému od starodávna Podbranský, ku spatření, zdaliby táž všecka příslušenství, kterých on Jiřík nyní užívá, k témuž mlýnu od starodávna přináležela, totiž týž mlýn, rybník, louka, šlejferna, prachovna a sladovna a co víc k tomu přináleží a zdali předkové jeho, toho všeho bez překážky jednoho každého užívali; kteřížto jednomyslně a jednosvorně před p. purkmistrem a pány zprávu toho dávali takovou, že toho dobře povědomi jsou, že nebožtík Jan Ratajský, otec tohoto Jiříka Podbranského tak a nejináč, jakž se nadpisuje, toho všeho užíval a to k témuž mlýnu přináleželo, tak že často psaný Jiřík Podbranský takový mlýn od nebožtíka otce svého z nadepsaným k němu příslušenstvím koupiv, toho všeho pořádným držitelem zůstává a jest.

Jiřík Podbranský měl tři syny: Matěje, Martina a Jiříka, kteří na žádost jeho r. 1654., dne 19. března mezi mlynáře cechu Táborského přijati byli. Matěj se stal mistrem r. 1660. a Martin r. 1667. Mlýn Podbranský zdědil po otci třetí syn Jiřík Ratajský, jenž r. 1683. dne 10. října od starších cechmistrů za mistra přijat byl. Vdova po mladším Jiříkovi Ratajském Zuzana provdala se za barvíře platen, Jakuba Beera a vyplativši dcery své Annu a Alžbětu, ujala mlýn po nebožtíku muži svém, r. 1686., který držela až do r. 1712., kdy ho postoupila synu svému Ludvíkovi Beerovi.

Mlýn Podbranský měl toho roku dvoje složení, valchu, stoupy a pilu nově vystavenou i náležely k němu rybníček, stodola, louka, potok a jedna zahrada za potokem podle chmelnice Matěje Ratajského. Nového majetníka

mlýna přijali r. 1718. páni starší cechu mlynářského za spoluúda do cechu, ale již r. 1722. prodal Beer mlýn svůj Františku Suchomelovi, jemuž ještě r. 1738. náležel.

R. 1740. hospodařil na mlýně Podbranském Jan Moucha, jehožto dědicové jej opět prodali r. 1748. dne 28. května Vojtěchovi a Alžbětě Kvěchovým za 2310 zl. rýnských. Mlýn Mouchův s příslušenstvím takto v odhadu města Tábora z r. 1740. se vypisuje:

Mlýn byl v druhé třídě položen a na 15 zl. vyceněn, při něm dvoje složení 24 zl., jedny sloupy na 2 zl., pila na 6 zl., pole pod mlýnem nad 6 strychů na 12 zl., tři stráně pod 1 strych na 1 zl., louka pod 5 vozů na 7 zl. 30 kr., rybníček pod 1 strych na 4 zl., pole Hymmerovské pod ½ strychu na 45 kr., zahrádka štěpné a travné pod 1 věrtel na 1 zl.

Po 31 letech na mlýně našem nový hospodář se usadil, Matěj Hrdlička, jenž mlýn r. 1779. dne 17. června za 3325 zl. od předešlého majitele koupil. Matěj Hrdlička odevzdal mlýn svému synu Tomášovi, jenž r. 1807. dne 9. listopadu mlýn Podbranský, také Mouchovský řečený, trhem pustil Jakubovi a Anně Křemenovým za 12500 zl. Anna Křemenová odevzdala polovici mlýna synu svému Františku Křemenovi, (r. 1815) jenž druhou polovici zdědil po otci r. 1823. Když František Křemen r. 1840. dne 29. června zemřel, ujala mlýn Podbranský vdova po něm pozůstalá Marie rozená Brédová, kteráž jej prodala dne 8. února Janu Křemenovi synu svému a jeho paně nevěstě Kateřině Suchomelové.

Plných 60 let zůstal mlýn Podbranský v rodině Křemenovic až konečně přešel na nynější majitele, manžele Václava a Antonii Ctiborovy r. 1868., kteří jej na přádelnu přestavěli a z této roku 1880. strojnický mlýn zřídili. Strouha, kterou p. Václav Ctibor, jak svrchu řečeno bylo, založil, jméno jeho ještě dávným potomkům připomínati bude, jako jméno prvního majitele tohoto mlýna Haldána strouha pod mlýnem Podbranským zvěčnila.*)

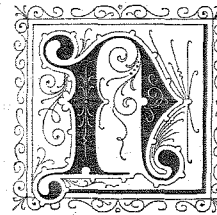
*) Článek tento ukončen jest poznámkou »pokračování«. Bohužel toto otištěno nebylo a ani rukopisův dalších jsem nenašel. Zůstalo tedy při popisu dějin jediného mlýna místo proponovaných 7 a dvou mlýnišť.

J. K.

HRADIŠTĚ, NĚKDEJŠÍ HRAD A NYNĚJŠÍ PIVOVAR V TÁBOŘE.

Knížka na vybírání várečného užitku. R. 1867.

Krátký nástin historický od Mart. Koláře.

Na jižním konci města Tábora strmí do oblaků vysoká vyzděná věž s cimbuřím, nejmohutnější to zbytek někdejšího hradu pánů z Ústí, v jehož prostorách nyní várečné měšťanstvo pivo vaří. Soudíme-li dle pozůstatků zdi a věží, byl tento hrad vystaven v podobě nepravidelného čtverhranu a třemi věžmi opatřen, jak to posud viděti lze na vyobrazení města Tábora ze XVII. století; mimo připomnutou věž stála jedna v koutě jihovýchodním a druhá v severozápadním, rondely obou ještě zbyly.

Hlavní brána byla v jižní straně u samé hlavní věže tenkrát totiž, kde původní město Hradiště po svahu k řece dolů se táhlo; ještě loni našly se kusy kameného futra, vykrouženého v románském slouhu v těch místech, kde nyní schránka pro bednářské nadobí jest. Nynější hlavní vchod do hradu z města býval asi pouhou brankou a teprve když Táboři se na Hoře Hradišti města Tábora usadili, zazdili jižní stranu hradu, (jakož posud to viděti lze) a z branky hlavní učinili bránu. Hrad dělil od nynějšího města příkop, jehož stopy posud v zahradě pana Chládky pozorovati lze, a tam kde parkán nynější a sklepy jsou, bezpochyby žádná cesta nebyla, nýbrž jen jeden sráz dolů až k potoku Jordánskému, tak že na horu Hradiště z města starého jen hradem přijíti možná bylo. I vnitřek hradu lze si představití, an posud na západní straně zbyla tak řečená rytířská síň, nynější sýpka a ve zdi její sáhotlustá kamená římsa dvou oken, do kterých od podlahy vzhůru po schůdkách vyzděných se vstoupilo, u vnitř oken byla ve zdi dvě kamená sedadla, jak to v síni zdejší staré radnice vidíme. Podél jižní a východní strany hradu táhly se byty čelední, konírny, stáje a jiná hospodářská stavení. Na nahradě byla studeň, kterou nedávno našli, a pod hlavní věží lidomorna, o sklepích se posud neví.

Hrad vystavěli Vítkovci, pozdější pánové z Rosenberka, rozrození po celých jižních Čechách v poříčí řek Lužnice a Vltavy, nejdříve se jmenuje Vítek z Hradiště leta 1232. Město Hradiště v krátkém čase zkvetlo bohatými doly, jichžto zbytky posud v Pintovce a na Horkách jsou, avšak krutý osud je postihl: leta 1268. bylo vypáleno od Sezemy Vítkovce, který je králi Otakarovi vydati se spěchoval, a měšťané odvedeni do blízkého Ústí, které odtud přijímá Sazemovo nad Lužnicí dostalo. Páldruhého sta let pusté

stálo město Hradiště, hrad ale po celou tu dobu obydlen byl zvláštní větví Vítkovců, kteří dle hlavního sídla svého pány z Ústí se nazývali. Nelze nám probírat se obšírnou jejich historií, imenujeme jen Oldřicha, jenž císaře Karla IV. na jeho cestách ve Vlaších provázal leta 1359.; Ondřej děkan Časlavský a bratr jeho Sezima zřídili v kapli sv. Jakuba pod hradem dva oltáře leta 1388.; Oldřich byl mistr německého řádu rytířského v Čechách leta 1408. Jan na Kamenici statky pánů z Ústí skoupil a Husovi útulku na Kozím hradu popřál; l. 1414. zemřel, zanechav jak se zdá, tři syny, Jana staršího, Jana mladšího a Prokopa. Jan starší dostal v podíl Hradiště a poopravil staré hradby toho města; musel jeho však postoupiti Hromád-kovi, jenž s Táboři zapálil město Ústí po krátkém dobývání města a hradu Hradiště leta 1420. se zmocnil k rukou pana Prokopa z Ústí, horlivého Tábority. Táboři postavili město nynější Hradiště hory Tábora a nějaký čas pana Prokopa pánem jeho nazývali, však brzo panství sobě osvojili.

Když pak v bitvě Lipanské svrchovaná moc Táborů v zemi zlomena byla l. 1434., do země opět uvedený císař a král Sigmund majestátem se zlatou bulou leta 1437. vydaným prohlásil Tábor za královské město a vyvadil je právně z panství Jana staršího z Ústí a na Pleších a Jana mladšího z Ústí. Pánové z Ústí dostali později město Ústí nad Labem a vymřeli leta 1656.

Hrad zařídili sobě Táborští pro obecné potřeby a přestavili ho tak, aby na ujmu bezpečnosti jejich města nebyl, nelze nám však nic určitého o něm říci po celých sto let. Teprva roku 1532., kdy Tábor zhoubným požárem navštíven byl, dočítáme se v městských pamětech, že i bašta u hradské brány druhé, (rozuměj nynější Klokotskou neb Bechyňskou bránu), pak stáje a konírny obecní ve hradě spolu s jinými věcmi a pokoji v tom hradě obecnými shořela.

Nelze upomenouti, že i měšťané v hradě bydleli a tam usedlosti své měli, na příklad: Dorota Slívová v roce 1523. a Jiřík Kloboučník r. 1526., ano jedna rodina měšťanská v Táboře odtud příjímí Hradský měla, jakož to víme o Jírovi Hradův, jenž. l. 1515. rychtářem městským byl, o Adamovi Hradském, jenž l. 1521. značnou sumou na zdejší děkanský chám Páně přispěl atd. Opět mlčí paměti Tábořské o našem hradu, až na začátku XVII. století připomínají, že od r. 1612. až do l. 1613. vystaven jest pivovár obecní s hvozdem i sladovnou z nákladu obecního a spravováním pana Václava Hubatých, ten čas úředníka nad podanými a statkem obecním a to za příčinou tou, poněvadž tato obec mnohými případnostmi u velké dluhy přišla, aby tudý vařením bílého piva jak na vesnice tak na město toto obci této spomozeno býti mohlo, ač sice od mnohých sousedův nemalá překážka v tom se díti chtěla, ale nic svěsti a toho převrátiti nemohli.

Vaření piva pokládali naši předkové za přední a nejplatnější živnost městskou a záhy sobě vymáhali výsady na králech českých pro svůj obchod. Králové Jan I. a Karel, otec vlasti mnoho měst vysadili právem míle: totiž že na míli cesty kolem města neměly býti žádné živnosti městské, zvláště pak žádného pivovaru pod velikými pokutami. I Táborští měšťané podobné dosáhli výsady od císaře a krále Sigmunda. Po husitských válkách nastal veliký boj mezi městy a šlechtou o vaření piva, a páni a rytířstvo sami pivo vařiti počali a svým podaným z měst pivo bráti nedali.

Strhly se z toho nezřídka krvavé boje, an na vzájem měšťané podobné krčmy vůkol města kazili jakož to víme o Tábořských, které l. 1534. na sněmu bratří Sigmund, Jan, Jindřich a Jiří Lapáckové ze Zrzavého na Chotovinách

žalovali, že jim krčmu jednu zkazili. Konečně po mnoha půtkách stalo se narovnání l. 1517. v ten smysl, že městům královským cdiato bylo výhradně vaření piva; obchodu tím se pomohlo, an větší konkurence nastala. V městech ovšem šlechta piva vařiti nesměla, leda by tam byla domy měla a podnikala práce a břemena měšťské. Býval v městech jistý počet měšťanů nákladníků, kteří pivováry vystavili se nebo zakoupivše sami toliko právo měli pivo vařiti a jinak z pivovarů užitek bráti; právo to zůstalo na domech, které proto asi čtyřikrát dražší prodávány byly, nežli jiné domy měšťanské, odkud počátek vzalo várečné měšťanstvo. V Táboře veškeří měšťané, kteří mezi zděmi domy své měli, pivo též vařili, a zhusta várky měšťanské v starých kněžích městských se připomínají. Pročež když obec l. 1612. pivovár sobě zařídila, učinila to na újmu várečných měšťanů, kteří jak nahoře poznamenáno jest, nemálo tomu překáželi.

Zachoval se nám peněžítý počet púletní příjmů a vydání obce Tábořské z roku 1654. i nebude nezajímavé zvědět: jak s pivem a pivovárem obecním se hospodařilo.

Podáváme tento počet zde doslovně:

29. března půl várky pšeničné bílé učiněno, z níž piva na výstav 5 věrtelů navařeno, jeden každý věrtel za 5 zl. 30 kr. vystavený učiní	27	»	30	»
za pivo řídké a mláto utrženo	—	»	24	»
ostatek pak do dvora, špitála a ovčína obráceno.				
24. dubna půl várky pšeničné bílé učiněno, z níž piva na výstav 5 věrtelů navařeno a poněvadž se várka nepodařila jedenkaždý věrtel za 4 zl. se vystavil	20	»	—	»
za pivo řídké a mláto utrženo	—	»	30	»
ostatní pak jak nahoře dotčeno do dvora, špitála a ovčína obráceno jest.				
28. května půl várky bylo učiněno, z níž piva na výstav 5 věrtelů navařeno, jedenkaždý věrtel za 5 zl. 30 kr.	27	»	30	»
za pivo řídké a mláto utrženo	—	»	32	»
8. června půl várky pšeničné bílé učiněno z níž piva na výstav 5 věrtelů navařeno jedenkaždý věrtel za 5 zl. 30 kr. vystavený	27	»	30	»
za pivo řídké a mláto utrženo	—	»	57	»
19. června totéž	27	»	30	»
za pivo řídké a mláto utrženo	1	»	14	»

Úhrnem . . . 133 zl. 37 kr.

Vydání na várku též pivovár obecní piva bílého.

Panu Kašparovi z Volkenšteina z půl várky piva bílého k obci svařeného J. M. C. taxu i od palety dáno pětkrát po 5 zl. 6 kr.	25	»	30	»
dvěma tovaryšům, kteří sládkovi při várci nápomocni byli, třikrát po 54 kr., jednou 2 zl. 42 kr. a jednou 1 zl. 48 kr. učiní sirotkům Vodrážkovským od semletí sladu obecního dvakrát po 1 zl.	7	»	12	»
Václavovi Svobodovi, bednáři, od udělání štoků do pivováru obecního dáno	2	»	—	»
	12	»	—	»

46 zl. 42 kr.

L. 1683. posud byl pivovár v hradě majetkem obce a utr- žili Táborští za půlleta za piva bílé obecní	630	»	—	»
za patoky, ředinu a mláto	6	»	9	»
kvasnice pilnému sládkovi darovali.				
Povárného z várek sousedských	67	»	30	»
od kotlů v pivováře, v hradě	24	»	—	»
od sladu dělání v hradu	20	»	5	»
od semlení sladu ve mlýně obecním	11	»	—	»
za dříví várové	48	»	—	»

Úhrnem . . . 806 zl. 44 kr.

Z těchto počtů vysvítá, že váreční měšťané pivo na mnoze v obecním pivováře sobě vařili, slad tamtéž dělali a na obecním mlýně slad mleli, ovšem za jistý plat k obci.

L. 1767. vyšel rozkaz z Prahy do všech královských měst, aby měšťané pivováry obecní, které ve vlastní režii měli, pronajali, i pronajat pivovár od obce a várečného měšťanstva Adolfu Palečkovi, synovi sládka Milevského na šest let. Hned pak na to postoupila obec Tábořská pivováru ve hradě várečnému měšťanstvu a vyhradila sobě deputátní piva, též z každé várky jakýsi plat sobě vymínila. Staré knížky, do kterých váreční měšťané požitky své na pivováru ve hradě sobě zapisovali tomu nasvědčující. Právně však vešlo várečné měšťanstvo v držení a majetek pivováru teprva roku 1844. a roku 1848. do desk zemských pivovár zdejší várečnému měšťanstvu vložen byl.

L. 1865. stalo se konečně narovnění mezi obcí a pravovárečníky města Tábora, kteréž tímto připisem vys. c. k. místodržitelství království českého stvrzeno bylo:

C. k. místodržitelství.

Číslo 61.270.

Pravovárečnému měšťanstvu v Táboře!

Při řízení c. k. místní komise k vykupování a uspořádání břemen pozemských dne 21. července 1865. v Táboře, pak při dodatném pojednání na městské radnici Tábořské dne 28. října 1865. uhlavili se zastupitelé městské obce Tábořské pp. purkmistr Jakub Zeis, radní dr. Formánek, radní Vojtěch Stárek, se strany jedné, a se strany druhé pp. Fr. Kotrbelec, Petr Kolda, Ant. Vostrý, Matěj Laužecký, Vác. Thír co zastupitelé várečného měšťanstva u přítomnosti i jiných sousedů Tábořských následující narovnění:

1) Dle skutečných a právních poměrů při řízení zjištěných, jest pravovárečné měšťanstvo král. krajského města Tábora na základě porovnavající listiny od 20. května 1844. mezi magistrátem města Tábora a pravovárečným měšťanstvem uzavřené s dodatkem od 16. dubna 1845. pak na základě smlouvy mezi zástupci městské obce Tábořské a várečným měšťanstvem uzavřené z dne 14. března 1852. oprávněno ke brání dříví z lesů městské obce Tábořské a sice:

a) ke každé várce pr. 36 $\frac{3}{4}$ sudů obdrží pravovárečné měšťanstvo k sušení sladu 1 sáh měkkého $\frac{1}{4}$ loketního dříví v polenové délce 24 českých palců, pak ke každé várce k vaření piva neb pod kotel letního času v každém roku od měsíce dubna počínajíc až do konce měsíce září pět sáhů, a zimního času totiž od měsíce října počínajíc až do konce měsíce března šest sáhů měkkého $\frac{1}{4}$ loketního dříví v polenové délce 24 českých palců, a to vše bezplatně.

b) Co deputát pro městského sládka každoročně 12 sáhů měkkého $\frac{1}{4}$ loketního dříví v polenové délce 24 palců též bezplatně

c) Ku zřízení a udržení nádoby v pivováře každoročně osm smrkových špalků, 6 sáhů dlouhých a 16 palců silných, na zhotovení den u sudu třicet kusů měkkých slabých $\frac{1}{4}$ palce silných prken na pile, jakož i potřebné dříví na obruče, pak na louč k osvětlení pivovárských místností osm sosnových špalků šest sáhů dlouhých a 16 palců silných též bezplatně.

d) K opravám v pivováře potřebné stavební dříví, prkna a šindel v polo-
viční běžící ceně, pak potřebné stavební hmoty, totiž cihly a tašky, pokud městská obec takové vyrábí, ve vyráběcí ceně.

e) Porážení, vzdělání a vyrovnání, jakož i přívoz polenového dříví k usušení sladu, k várkám neb pod kotel, na deputát pro sládka přináležející městské obci Tábořské, naproti čemuž várečné měšťanstvo tu povinnost má, za vzdělání jednoho sáhu měkkého $\frac{1}{4}$ loketního polenového dříví 6 krejcarů na stříbře a za přívoz jednoho sáhu téhož dříví 20 krejcarů na stříbře, pak jmenem náhrady za taková veškerá práva z každé várky 2 zlaté ve stříbře do obecního důchodu odváděti. Co se týče sosnových a smrkových špalků, takové na náklad městské obce v obecním lese vyříznuty, a pak na náklad pravovárečného měšťanstva z lesa do pivováru odvezeny bývají. Prkna dle úmluvy na pile neb v obecním skladu od městské obce se vydají, a pravovárečné měšťanstvo náklad za přívoz nésti musí, také potřebné stavební dříví k opravám pivováru v pasece bez vršku a oklešku se vykazuje, kdežto měšťanstvu náleží dovoz téhož dříví na svůj náklad obstarati.

2) Vysoce slavné c. k. místodržitelství co první instance v záležitostech pro vykupování a pořádání břemen pozemských s přispěním zeměpanských soudců vynešením od 21. října 1864 čís. 54.363 rozhodlo, že právo měšťanstva naproti městské obci Tábořské ke brání dříví, k usušení sladu a k várkám ve vyšetřeném ročním výnosu průměrném 397 $\frac{1}{8}$ sáhů měkkého 30 palcového, pak deputátu pro sládka 12 sáhů, k opravám v pivováře ročně 390 kubických střeoviců, na kádě a štoky 98 kub. střeoviců dle zásady oboplně uhlavěné pouze uspořádati se má, že dále pravovárečnému měšťanstvu v Táboře co držitelé pivováru číslo 130 přísluší právo ke brání potřebného dříví na sudové obruče z obecních lesů města Tábora, a že se má toto právo vykoupiti složením kapitálu podle naturálního průměru a ceny skrze znalce od obou stran zvolené ustanoveného pr. 1554 zl. r. č. k ruce měšťanstva pravovárečného.

Vysoké c. k. státní ministerstvo dle vynešení od 4. března 1865 čís. 214 odvolání pravovárečného měšťanstva z rozhodnutí vysokého c. k. místodržitelství od dne 21. října 1864 čís. 54363 ohledně stažení jeho práva k brání dříví, k sušení sladu a k várkám v jednání dle patentu od 5. července 1853 pak ohledně ustanovení týkající užívací míry na roční dávku 397 $\frac{1}{8}$ sáhu 30" měkkého dříví průchod nedalo.

3) Podle téhož vysokého rozhodnutí má městská obec Tábořská pro budoucí čas tu povinnost, pravovárečnému měšťanstvu co držitelé pivováru čís. cons. 130 v Táboře k cíli vykonávání práva propináčního následující dávky na dříví v plné míře, ve stavu suchém a zdravém z obecních lesů dodávati, totiž:

a) k sušení sladu a k várkám na základě v předešlých letech konaných várek a působivosti pivováru nálezem znaleckých vyšetřeného ročního výnosu průměrného každoročně 397 $\frac{1}{8}$ dolnorakouských sáhů měkkého dříví v polenové délce 30 palců, pak co deputát pro městského sládka každoročně 12 sáhů měkkého $\frac{1}{4}$ loketního dříví v polenové délce 24 palců též bezplatně.

Porážení, vzdělání a vyrovnání, jakož i přívaz polenového dříví k sušení sladu, k várkám neb pod kotel, pak na deputát pro sládka přináležejí jak posud městské obci Tábořské, naproti čemuž várečné měšťanstvo tu povinnost má, za vzdělání 1 sáhu měkkého 30. palcového 13 kr. r. č. a za přívaz 1 sáhu téhož dříví 47^{1/10} kr. r. č. pak za vzdělání jednoho sáhu 24" — 10 kr. r. č. a za dovoz jednoho sáhu téhož dříví 35 kr. r. č. do obecního důchodu odváděti. Tuto náhradu za vzdělání a dovoz dříví má várečné měšťanstvo při odevzdání dříví každoročně do obecního důchodu odváděti.

b) Ku zřízení a udržení nádoby v pivováře každoročně osm smrkových špalků 6 sáhů dlouhých a 16 palců silných, na zhotovení den u sudů 30 kusů měkkých slabých 1^{1/4} palců silných prken na pile, pak na louč k osvětlení pivovárnických místností osm sosnových špalků 6 sáhů dlouhých a 16 palců silných též bezplatně. — Co se dotýče těchto smrkových a sosnových špalků, takové na náklad městské obce v obecním lese vyříznuť a pak na náklad várečného měšťanstva z lesa do pivováru odvezeny býti mají. — Prkna dle úmluvy na pile neb v obecním skladu od městské obce se vydají a várečné měšťanstvo náklad na přívaz nésti musí.

c) K opravám v pivováře potřebné stavební dříví, prkna a šindel a sice na základě nálezů stavitelských znalců každoročně pr. 398 kub. střeveců, pak k udržení kádí a štoků každoročně 98 kub. střeveců měkkého dříví. Právovárečnému měšťanstvu však náleží za toto stavební a řemeslné dříví polovic běžící ceny do obecního důchodu odváděti. Dále toto stavební a řemeslné dříví k opravám v pasece bez vršků a oklešků se vykáže, a měšťanstvu jak posud přináležejí přívaz téhož dříví na svůj náklad obstarati, k opravám v pivováře potřebné cihly a tašky má městská obec, pokud takové vyrábí, várečnému měšťanstvu ve vyráběcí ceně dodávati.

4) Posavadní povinnost právovárečného měšťanstva, co náhradu za všecka tato práva v každé várky v 36^{3/4} sudech po dvou zlatých 10 kr. r. č. do obecního důchodu odváděti, od roku 1866 vykonávati se bude tím způsobem pro budoucnost umluvením, že várečné měšťanstvo jen roční úhrnový peněz jedno sto padesát pět zlatých 40 kr. r. č., na základ bývalých ročních 74 várek vypočítaný zapravovati bude ve čtvrtletních lhůtách napřed jdoucích maje ostatně úplnou svobodu, v běhu roku více neb méně várek předevzítí.

5) Jelikož várečná práva s následujícími čísly domovními spojena vlastně na těch samých pojištěna jsou a sice:

I. čtvrt: čís. domu: 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 29, 30, 32, 34, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 40, 37, 35, 33, 31, 27, 56, 55, 25, 23, 21, 19, 57, 53, 52, 48, 50, 49, 312, 311, 302, 310, 309, 308, 304, 290, 291, 293, 292, 295, 294, 298, 296, 297, 317, 299, 313, 300, 318, 319, 320, 289, 58.

II. čtvrt: čís. domu: 59, 303, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 101, 102, 104, 103, 92, 94, 96, 99, 95, 100, 106, 113, 107, 109, 112, 110, 111, 118, 117, 120, 119, 121, 124, 122, 115, 116, 149, 86, 150, 154, 155, 156, 157, 158, 183, 82, 81, 80, 79, 78, 77, 76, 74, 73, 72, 71, 208, 90, 105, 108, 88, 87, 85, 144, 125, 126.

III. čtvrt: čís. domu: 127, 141, 139, 137, 132, 238, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 151, 152, 153, 174, 171, 170, 168, 160, 161, 159, 162, 167, 172, 173, 175, 176, 177, 189, 179, 181, 180, 133, 182, 136, 135, 183, 184, 134, 185, 186, 187, 178, 188, 190, 193, 191, 192, 164, 197, 165, 166, 163, 202, 199, 195, 200, 198, 212, 210, 3, 2, 203, 204, 205, 206.

IV. čtvrt: čís. domu: 209, 211, 229, 215, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 213, 231, 230, 227, 226, 247, 248, 245, 244, 237, 232, 236, 233, 235, 234, 4, 242, 241, 243, 327, 249, 259, 255, 253, 254, 250, 257, 256, 262, 263, 264, 265, 270, 271, 269, 278, 274, 276, 273, 278, 266, 272, 281, 279, 283, 285, 284, 306, 288, 305, 286, 9, 8, 7, 6, 5, 228.

tak má městská obec Tábořská tu povinnost, to vykázané dříví měšťanům v držebnosti várečných práv, se vynacházejícím, vlastně várečnému výboru na ten způsob odváděti, že k odvodu a příjmu dříví k palivu, k opravám a k pivovárnickému nádobí každoročně v měsíci prosinci na jednom od městské obce ustanoveném dnu v obecním lese předsevzatý býti má, a že vývoz téhož dříví z lesa, po pozůstávajících neb od obce vykázaných lesních cestách každoročně od času odvodu až do konce měsíce dubna tím jistěji skončeno býti musí, an později přístup do obecních lesů k cíli odvážení dříví zakázán jest.

6) Odvod dříví má býti v lesích městské obci Tábořské patřících vykonán, a sice: čís. pop 374, 439, 461, 482, 484, 508, 573, 576, 589, 594, 738, 751, 761, 771, 567, 571, 642, 1299, 1305, 1311, 660, 503, 240.

282, 285, 288, 290, 291, 295, 317, 694, 570, pr. 2460 jiter 1195□ sáhů, neb dle nového katastru: č. č. 98, 99, 269, 281, a, b, 283, 294, 303, a, b, 353, 360, 367, a, b, 651 a, b, v katastrální obci »Starý Tábor« pr.	548 jiter		
753□ sáhů. č. č. 596, a, b, c, 286, v kat. obci (Bergstadt Tábor) pr.	225 jiter	1246□ sáhů	
č. č. 1852, 1862 a. b. 2031, 2079, 2089, a. b. c. 2105, a. b. c. 2110 a. b. v kat. obci Dražice pr.	6650 »	1330 »	
č. č. 10, 31, 32, 33, A. a B. a B. 37, 45, 56, a. b. 117, a. b. 115, a. b. 116, 117, 118, 119, a. b. c. 120, 121, 122, 123, 124, 149, 151, 209, a. b. 213, 215, a. b. 217, 219, 226, v kat. obci Lhota Samoty pr.	595 »	1596 »	
č. č. 535 v kat. obci Lhota Záříbičná pr.	70 »	775 »	
č. č. 1459 a, b. 1460, 1461, 1462, a. b. 1507 v kat. obci Planá pr.	288 »	190 »	
č. č. 270 a. b. c. 271, 275, a. b. 277 v kat. obci Radimovice pr.	71 »	945 »	
č. č. 210, 217 a. b. 226, 237, a. b. 241, 242, 245 a. b. c/a c/b c/d c/e 247, 248, 321, 322 v kat. obci Turovecké pr.	382 »	1040 »	
č. č. 335 a. b. v kat. obci Zahrádka pr.	21 »	1280 »	

úhrnem . . . 2860 jiter 1149□ sáhů

při čemž samo sebou se vyrozumívá, že městské obci Tábořské na vůli ponecháno jest, dle systému lesního hospodářství oné díly lesa vykázati, v kterých roční dávka na dříví státi se má. — Také se městské obci na základě dosavadního vykonávání právo ohražuje, na onen k odvodu polenového dříví ustanoveném dílu lesa k stavbě hodící kmeny porážiti, takové aneb z nich vyříznuť špalky odvézti.

Posléz se určitě ustanovuje, že městská obec všech v lesních řádu od 3. prosince 1852. předepsaných pravidel pilně šetřiti, a tedy tyto lesy ne toliko udržeti, noprž s nimi způsobem příhodným trvale hospodařiti musí.

7) Právo měšťanstva právovárečného ke brání dříví na obruče z obecních Tábořských lesů, jak již řečeno pro budoucí čas proti peněžité náhradě se zrušuje, v kterém ohledu městská obec Tábořská skrze své zástupce povinna jest, ten za oné právo nálezem znaleckým určitý kapital pr. 1554

zl. r. č. pro pravovárečné měšťanstvo do depositní kasy c. k. okresního soudu v Táboře dle úmluvy v hotovosti tím jistěji ve třech měsících od času, když tato pořádací a výkupní listina ve skutek vejde, složití a se s depositním listem při vys. c. k. místodržitelství co zemské komise pro vykupování a pořádání břemen pozemních vykázati, aby řízení dle ustanovení § 14. ad B. b. cís. patentu od 5. července 1853. se započalo.

8) Mají ostatní závazky, které v smlouvě od 20. května 1844. obsažené jsou jakož i proti stojící povinnosti v dosavadní platnosti pozůstatí, neb takové ustanovenému patentu od 5. července 1853. nepodléhají.

9) přítomná úmluva má dle nynějších bližších ustanovení ohledně dříví k palivu pak k stavbě a k udržení pivovárnického nádobí dne 1. ledna 1866. ohledně dříví na sudové obruče však v oním čase ve skutek vjíti, když se městská obec s depositním listem strany složení výkupného kapitálu vykáže.

10) Budiž tato pořádací a výkupní listina k žádosti jedné neb druhé strany ku zjištění práva ku brání onoho v postavce 3 tí této listiny vykázaného dříví k sušení sladu a k várkám, pak stavebního a řemeslného dříví pod těmi naznačenými výminkami pro várečné měšťanstvo v Táboře, pak k výmazu práva téhož měšťanstva ke brání dříví na obruče proti složení výkupného kapitálu pr. 1554. zl. r. č. v zemských deskách při lesní pozemnosti městské obce Tábořské c. k. zemského soudu v Praze s druhé strany k vysvětlení téhož práva ke brání dříví pak vzájemné povinnosti k vybírání 2 zl. 10 kr. z každé várky pro obec Tábořskou, jakož i k vyznačení zrušení práva ke brání dříví na obruče při pivováře čís. 130. pak při týkajících várečných domech vlastně při těch na domech zjištěných právech v pozemních knihách c. k. okresního soudu v Táboře vtělena a vyznamenána,

C. k. místodržitelství uváděje ve skutek cís. patent od 5. července 1863., schvaluje toto narovnání, ihned vykonatelné. Účastníkům na vůli se zůstává, zdali knihovní vyznačení vymoci chtějí.

V Praze dne 3. listopadu 1865.

Dvorní rada:
Heninger m. p.

Místodržitelství rada:
Ptáček m. p.

Přepis přítomné listiny jest dle výměru z dne 9. ledna 1866. N. E. 235 v hlavní knize desk zemských lit. S tom. XXXIV. fol. 192. P. N. 13 zapsaného do sbírky listin od roku 1866. vložen.

Ředitelství c. k. spojeného úřadu desk zemských a knih pozemních v Praze.

Karel J. Demutl,
c. k. ředitel.

Aby zlepšili živnost svou dle potřeb časových a místních odhodlali se Tábořští váreční měšťané l. 1865. k tomu, postaviti nové sklepy při svém pivováře, základní kámen, k sklepům položili dne 26. srpna téhož roku se zvláštní slavností, i následuje řeč předsedy várečného výboru a listina, která do základního kmene uložena byla.*)

*) K tomuto článku srovnej: K. Thir: Staré domy a rodiny tábořské, díl I. 351—359, týž: Dějiny tábořského pivovárnictví 1612—1912. J. K.

USPOŘÁDÁNÍ TOHOTO SBORNÍKU vyžaduje několik slov. Zařaděny byly veškeré práce prof. Martina Koláře, týkající se dějin Tábora a nejbližšího okolí, kromě stati o Táboře v Řivnáčově průvodci po království Českém z r. 1882 — ježto oproti ostatním nic nového neobsahuje a příslušné partie z článku o Táboře v programu r. gym. z r. 1864, společně to práce několika profesorů. Z článků tištěných podařilo se mi sebrati všechny — pokud je uvádí „Seznam vědeckých prací prof. M. Koláře“, sestavený F. D. Zenklem, a otištěný ve Zprávě o činnosti kuratoria městského musea v Táboře za rok 1898. Z prací rukopisných uváděných v tomto seznamu nepodařilo se mi shlednouti „dějiny „Besedy“ v Táboře“, je to velký nedostatek — ježto tyto dějiny byly by poskytly pohled na dobu národního probuzení našeho města. Stejně nepodařilo se mi opatřiti si rukopis „dějin královského města Tábora“ „díla nedokončeného a mezerovitého“ — jak praví uvedený „Seznam“. Z „dějin Tábora“ r. 1420 otištěny zlomky, jež se mi podařilo sestaviti ve stati „Dějiny Ústí Sezimova a začátky Tábora.“ Rovněž schází stať Adamitě v Čechách, sepsaná r. 1879, a „restaurace Bechyňské brány v Táboře.“ Přibyla stať v seznamu neuvedená „Hradiště, někdejší hrad a nynější pivovar v Táboře“.

Při uspořádání dodržoval jsem především stanovisko historického sledu dle obsahu jednotlivých článků, potom články všeobecnějšího obsahu řadil jsem před články jednající o některém speciálním předmětu nebo osobě, tyto jsem položil naposled celého období. Pak přišly na řadu články o okolí tábořském eventuelně články, mající jen vzdálenější, však přece určitý vztah k Táboru. Toto hledisko podařilo se přes různost, rozsah i formu jednotlivých statí dodržeti až na několik málo výjimek, kde nešlo roztrhnouti od sebe části, otištěné jako celek. Vlastních poznámek chtěl jsem principiálně připojiti co nejméně. Jednak proto, že by kniha příliš vzrostla, jednak proto, že stačí odkazy na literaturu pozdější tomu, kdo chce srovnávat, o čem a jak psal Martin Kolář své doby a o kolik pokročila či nepokročila dnešní doba nad něho. Při tom necitoval jsem úmyslně literaturu všeobecného rázu, pokládaje ji za příliš známou a snadno dosažitelnou a omezil jsem se na literaturu speciálnější. Lze při tom i postřehnouti, jak historická práce prof. Martina Koláře stala se pobídkou i jiným, aby nasadili a pokračovali tam, kde on první začal raziti cestu. A o to šlo při vydání tohoto sborníku nejvíce.

Sebrati všecken materiál nyní vydaný nebylo prací lehkou, třeba jsem měl v dítko v „Seznamu“ F. D. Zenkla a Zibrtově bibliografii. Sbíráni a přepisování různých statí a článků z programů reál. gymnasia zdejšího, listů krajinských

a revui trvalo tři léta — a nemohl jsem tuto práci zmoci sám — jsa ještě i jinak zaměstnán. A tu jest třeba poděkovati za poskytnutou mi pomoc především mé sestře, paní Anně Cisařové, která přispěla značnou měrou ku včasnému dokončení tohoto díla. Dále děkuji i Janu Čapkovi a Oskaru Königovi, žákům čtvrté A třídy zdejší reálky a Ladislavu Kolářovi, žáku páté A třídy tohoto ústavu za ochotnou výpomoc při přepisování. — Zvláštním díkem jsem povinen panu řediteli a spisovateli F. D. Zenklovi, který se mi sám nabídl k sepsání životopisu otcova; jeho vzácné nabídky jsem vděčně užil.

V Táboře dne 30. května 1924.

Prof. Dr. Jan Kolář.

O B S A H .

Martin Kolář	5
Seznam vědeckých prací profesora Martina Koláře	10
Slovo o časopisu »Archaeologické památky«	16
Kančík tábořský	18
Obrazy z dějin města Tábora	20
Něco staročeského z Tábora	23
Staročeské manželské kázáníčko	24
První hora Tábor v Čechách, již objevil Martin Kolář	25
Hradiště u Smolče	29
Dějiny Ústí Sezimova a začátky Tábora	34
Táboři	69
Královské město Tábor	80
Obraz města Tábora a jeho okolí v letech 1432—1450	94
Domy a majitelé jejich na náměstí v Táboře	113
Historické paměti města Tábora	130
O erbovních rodinách Tábořských	135
Boje Tábora s Jihlavou v XV. věku	151
Mír Frydrycha IV. s Tábořskými, Píseckými a Vodňanskými dne 16. srpna 1447. učiněný	153
Školy na Táboře	156
Sbírky reálného gymnasia v Táboře	189
Rukopisy Tábořské	192
Hlídky rukopisů Tábořských	193
Některé památky strany pod obojí na Táboře	205
Řemesla i obchodové, kteří starým Tábořům dovoleni i nedovoleni byli	210
Verše husitské	214
Písně husitské	216
Obrázky z Tábora 16. století	227
Z pamětí tábořských	236
Mikulášenci v Čechách	242
Petr z Ústí	247
Mikuláš a Filip z Padařova	249
Michal Koudele ze Žítenic	251
Borotín a pánové z Borotína	253
Hřady, tvrze a panská sídla v kraji Tábořském	257
Hrad Sion	271
Píseň o velikém ohni na Táboře 1. 1559	275

Urozený a statečný rytíř pan Jaň Hozlauer z Hozlau na Dobronicích a jeho sládek Blažej při právě v Táboře	279
Jak pan Zdeněk Malovec z Chýnova r. 1520. Táborské potfel nad Blanicí	285
Soud nad čarodějnici v Táboře	304
Noviny z českého Herkulanum	306
Lupičové kostelů v XVI. století	308
Po čtyřech stech letech objevený zločin	310
Píseň o nešťastné české rebelliiji a vojně začaté v letu Páně 1618	312
Švédové na Táboře	315
Prusové na Táboře	317
Mlýny u města Tábora	318
Hradiště, někdejší hrad a nynější pivovar v Táboře	325

